

СТИВЪН

ЖИВОТ

PETER
STAN

особени сезони

СТИВЪН КИНГ ОСОБЕНИ СЕЗОНИ

Превод: Симеон Николов

chitanka.info

**РИТА ХЕЙУЪРТ И ИЗКУПЛЕНИЕТО В
ШОУШЕНК
НАДЕЖДА ЗА ВЕЧНА ПРОЛЕТ**

*Това е приказката, а не човекът, който я
разказва.*

„Мръсната среда прави мръсна бедност“.
AC/DC

„Чух го по клюкарската мрежа.“
Норман Уитфийлд

*„Всичко си отива, всичко минава, водата
тече, сърцето забравя.“*
Флобер

Момчета като мен има във всеки щат, във всеки федерален затвор в Америка, предполагам. Аз съм човекът, който може да ти бъде полезен. Цигари по поръчка — една чанта от онези, натъпканите с марихуана, ако си падаш по тях, бутилка бренди по случай дипломирането на сина или дъщеря ти в гимназията, почти всичко, но с мярка — това е. Само че не винаги е било така.

Пристигнах в Шоушенк едва двацетгодишен и съм един от малцината в нашето щастливо малко семейство, готови да сърбат това, което са си надробили. Извърших убийство. Застраховах за голяма сума жена си, три години по-голяма от мен, и блокирах спирачките на Шевролета, който получихме от баща ѝ като сватбен подарък. Всичко стана така, както го бях замислил, само дето не бях предвидил спирането ѝ да вземе съседката с нейния невръстен син, когато отивали по Касъл Хил към града. Спирачките не задействаха и колата изхвъркна през храстите в края на общинските терени. Очевидците разправяха, че летяла най-малкото с осемдесет километра в час, преди да катастрофира в основата на паметника на загиналите в Гражданската война и да избухне в пламъци.

Не бях планирал и да ме хванат, но ме спипаха. Изкарах един сезон в онова място. В Мейн няма смъртно наказание, но прокурорът реши, че трябва да бъде осъден за три убийства и да получа три доживотни присъди, които да излежа една след друга. Съдията нарече това, което направих, „ужасно, гнусно престъпление“, и то си беше такава, но всичко е вече минало. Можеш да го видиш в пожълтелите страници на касълрокия вестник „Кол“, където тлъстите заглавия за моята присъда изглеждаха малко смешни и старомодни наред с новините за Хитлер, Мусолини и много други.

Питаш ме превъзпитан ли съм? Дори не зная значението на *тази* дума, поне що се отнася до затворите и присъдите. Мисля, че това е политическа дума. Може би тя има някакво друго значение и случаят ще ми помогне да го открия, но това е в бъдещето... нещо, за което хората тук са свикнали да не мислят. Бях млад, с приятна външност, от бедната част на града. Свалих едно хубавичко, нацупено, вироглаво момиче, което живееше в разкошна стара къща на „Карбайн стрийт“. Баща ѝ беше съгласен да се оженим, ако постъпя на работа в оптичната компания, която притежаваше, и ако „тръгна нагоре“. Разбрах, че иска да ми стъпи на шията, да ме държи постоянно в

къщата си като някой отблъскващ домашен любимец, който може да хапе и никога няма да бъде откраднат. Баща ѝ ме изпълни с достатъчно омраза и предизвика онова, което сторих. При друга възможност не бих го направил отново, но не съм сигурен, че това е доказателство за моето превъзпитание.

Както и да е, няма да те занимавам със себе си; искам само да ти разкажа за един човек на име Анди Дюфрен. Но преди да заговоря за Анди, трябва да ти разкрия още някои неща за мен. Ще бъда кратък.

Както казах, бях човекът, който може да ти бъде полезен тук, в Шоушенк, през близките четирийсет години, проклети да са. И това не са контрабандни номера като специалните цигари и къркането или пък като онези ястия, които са на върха на менюто. Правил съм хиляди други номера за хора, които прекарват времето си тук, някои от тях съвсем законни, ала трудни за изпълнение в място, където си доведен за наказание. Едно момче го бяха вкарали за изнасилване на малко момиче и за показване на онова нещо пред дузина други. Дадох му три парчета розов мрамор от Върмонт и той направи от тях три прекрасни скулптури — малко дете, момче на около дванайсет години и млад мъж с брада. Нарече ги „*Трите възрасти на Исус*“ и сега същите скулптури са в приемната на човека, който някога беше губернатор на този щат.

Тук е и един човек, за когото сигурно си спомняш, ако си израсъл на север от Масачузетс — Робърт Алън Коут. През 1951 година той се опита да ограби клона на Първа търговска банка в Микеник Фолс и обирът се превърна в кървава баня: общо шест убити, от които двама членове на бандата, трима заложници и един млад щатски полицаи, който подаде главата си в неподходящ момент и получи куршум в окото. Коут имаше нумизматична колекция. Естествено, не го оставиха на спокойствие в пандиза, но с малката помощ на майка му и един посредник, който караше камиона на някаква пералня, успях да му помогна с нещо. Казах му: „Сигурно си луд, Боби, ако искаш да имаш колекция от монети в каменен хотел, пълен с крадци.“ Той ме погледна, усмихна се и рече: „Зная къде да ги крия, не бери грижа.“ И беше прав. Боби Коут почина от мозъчен тумор през 1967 година, но тази колекция от монети никога не беше открита.

Получавах шоколади в деня на свети Валентин; получих три от онези зелени млечни шейкове, които сервират в „Макдоналд“ около деня на Свети Педи в чест на лудия ирландец, наречен О’Малей; аз

даже уредих среднощната прожекция на „Дълбокото гърло“ и „Дяволът в мис Джоунс“ за едно празненство на двайсет души, които изпразниха джобовете си да поръчат тези филми... въпреки че накрая получих една седмица в изолатора за тази дребна лудория. Това са рисковете и ги поемаш, ако си момче, което може да бъде полезно.

Получавах пътеводители и книги за чукане, някои нови неща в шегите като ръчни сирени и прах за сърбежи и неведнъж съм виждал осъдени на дълъг срок да получават дамски гащички от своите жени или приятелки... сигурно се сецаш какво правят хората тук с такива нещица през дългите нощи, когато времето надвисва над главата ти като меч. Не въртях тези работи безплатно и за някои услуги цената се вдигаше високо, но не го правех *само* за печалба — каква ценност са за мен парите? Никога няма да си купя „Кадилак“ или да отскоча със самолет до Ямайка за две седмици през февруари. Правя го по същата причина, поради която добрият месар продава само прясно месо: имам добра репутация и искам да я запазя. Само две неща отказах да уредя: пистолети и силни опиати. Никому не помагам да убие себе си или друг човек. Имам достатъчно убийства на съвестта си, които ще ми държат влага цял живот.

Да, аз съм истински „Нейман-Маркър“. Така беше, когато Анди Дюфрен дойде при мен през 1949 година и ме попита мога ли тайно да вкарам в затвора специално за него Рита Хейуърт и аз му казах, че няма никакви проблеми. И наистина нямаше.

През 1948 година, когато Анди пристигна в Шоушенк, той беше на трийсет години. Беше нисък, едва ли не дребен човек с пясъчножълта коса и малки, ловки ръце. Носеше очила със златна рамка. Ноктите на ръцете му бяха винаги изрязани и чисти. Смешно е да запомниш с това един мъж, но за мен това беше същността на Анди. Той винаги изглеждаше така, сякаш носеше връзка. Навън беше вицепрезидент в паричния отдел на голяма банка в Портланд. Голям успех за толкова млад човек, особено като си помислиш колко консервативни са повечето банки... и този консерватизъм трябва да се умножи десетократно с влизането в Нова Англия, където хората не доверяват парите си на човек, освен ако е плешив, куц и постоянно

придърпва панталоните си, за да оправи бандажа върху хернията си. Анди влезе вътре за убийството на жена си и нейния любовник.

Вече споменах, струва ми се, че в затвора всеки човек е невинен. О, те четат тази библия така, както ония свещени играчи от телевизията четат книгата на апокалипсиса. Бяха жертви на съдии с каменни сърца, които бъркаха прекалено много, или на некадърни адвокати, полицейски инсценировки и липсата на късмет. Те четяха светото писание, ала по лицата им беше изписано съвсем друго. Повечето пандизчии са долнопробни хора, безполезни за себе си и за когото и да било, и техният лош късмет се криеше в това, че майките им са ги износили до раждане.

През всичките ми години в Шоушенк нямаше и десетина души, на които да повярвам, когато ми разправяха, че са невинни. Анди Дюфрен беше един от тях и от година на година все повече се убеждавах в неговата невинност. Но ако бях на мястото на съдебните заседатели, които са разглеждали делото му в Портландския върховен съд през шестте бурни седмици на 1947–48 година, щях също да гласувам, че е виновен. Неговият случай беше същински ад, точно така; един от онези пикантни случаи с всичките му подробности. Имаше прелестно момиче с обществено положение (мъртво), местен спортен идол (също мъртъв) и виден млад бизнесмен на подсъдимата скамейка. Ето, така стоеше работата, плюс целия скандал, който вестниците успяха да раздухат. Обвинителят имаше едновременно открито и закрито дело. Процесът продължи толкова дълго само защото прокурорът предвиждаше да се обърне към Палатата на представителите на Съединените щати и искаше Джон К. Пъблик да хвърли един много дълъг поглед върху неговата мутра. Това беше майсторски оформен и законен цирк със зрители, строени в редица в четири часа сутринта, за да си осигурят места въпреки температурата, която падна под нулата.

Фактите в изложението на обвинителя, които Анди никога не отрече, бяха следните: че е имал жена, Линда Колинз Дюфрен; че през юни 1947 година тя е проявила интерес към изучаването на играта голф в Провинциалния клуб на Фолмаут Хилс; че тя наистина е вземала уроци в продължение на четири месеца; че неин учител е бил Глен Куентин, преподавателят по голф във Фолмаут Хилс; че в края на август 1947 година Анди научил, че Куентин и жена му въртят любов;

че Анди и Линда Дюфрен са се скарали жестоко следобеда на 10 септември 1947 година; че поводът за тяхното спречкване била нейната изневяра.

Той потвърди, че Линда се зарадвала на факта, че вече знае; постоянното дебнене, казала тя, е изтощително. И му казала още, че възнамерява да получи за развода Рено. Анди пък ѝ рекъл, че по-добре да я види в ада, отколкото да я гледа в рено. Тя отишла да прекара нощта с Куентин в наетото от него бунгало близо до пътя към залива. На другата сутрин чистачката намерила двамата мъртви в леглото. Всеки от тях бил застрелян с по четири куршума.

Последният факт беше особено опасен за Анди, много по-опасен от останалите. С политическо вдъхновение прокурорът направил от него голям въпрос на откриването и в заключителната част на процеса. Анди Дюфрен, рекъл той, не е измаменият съпруг, който търси кърваво отмъщение за изневерилата съпруга; това, казал прокурорът, може да бъде разбрано, ако не и простено. Но отмъщението е извършено по особено хладнокръвен начин. Помислете си, обърнал се прокурорът към съдебните заседатели. Четири и четири! Не шест, а осем изстрела! *Той е изпразнил пистолета... после е спрял да го напълни отново, за да може да застреля всеки от тях отново!* ЧЕТИРИ ЗА НЕГО И ЧЕТИРИ ЗА НЕЯ, гърмеше портландският вестник „Сан“. Бостънският „Реджистър“ го нарече убиецът Ивън-Стивън.

Служителят в заложената къща в Люистън заявил, че е продал на Анди Дюфрен шестзаряден специален полицейски револвер калибър 9 милиметра само два дни преди двойното убийство. Съдържателят на бара в местния клуб потвърдил, че Анди дошъл някъде около седем часа на десети септември и обърнал три чаши чисто уиски за около двацет минути. Още щом станал от столчето на бара казал на съдържателя, че отива към къщата на Глен Куентин и че той, собственикът на бара, може „да прочете за останалото във вестниците“. Друг един служител, онзи от магазина „Хенди-Пик“, който е на около един километър от къщата на Куентин, съобщил пред съда, че същата нощ Дюфрен влязъл в магазина в девет без четвърт. Купил цигари, три бутилки бира по един литър и кърпи за чинии. Окръжният медицински експерт установил, че Куентин и жената на Дюфрен са били убити между 11 часа вечерта и два часа след полунощ в нощта на десети срещу единадесети септември. Детективът от

службата на министъра на правосъдието, който разследвал случая, съобщил, че на около седемдесет метра от бунгалото имало едно място, където са намерени три от веществените доказателства: първо, две празни бирени бутилки „Нарагансет“ от по един литър (с отпечатъци от пръстите на подсъдимия върху тях); второ, дванайсет угарки (всичките „Куулс“, предпочитаните цигари на обвиняемия); трето, отпечатъци от комплект автомобилни гуми (точно копие на износените грайфери върху гумите на плимута модел 1947 година на обвиняемия).

В дневната на куентиновото бунгало намерили върху дивана четири кърпи за чинии. Те били пробити от куршуми и обгорени от барута. Въпреки анемичните възражения, отправени от адвоката на Анди, детективът развил теорията, че убиецът е увил кърпите около дулото на смъртоносното оръжие, за да заглуши шума от изстрелите.

Анди Дюфрен взел защитата в собствените си ръце и разказал историята си спокойно, невъзмутимо и безпристрастно. Казал, че до ушите му започнали да стигат смазващи слухове за жена му и Глен Куентин още през последната седмица на юли. В края на август той бил достатъчно потиснат, за да рови каквото и да било. Вечерта, когато Линда казала, че отива да пазарува в Портланд след урока по голф, Анди ги проследил до наетата от Куентин едноетажна къща (неизбежно наричана от вестниците „любовно гнездо“). Той спрял наблизо и чакал три часа, докато Куентин я закарал обратно в местния клуб, където тя паркирала колата си.

— Искате ли с това да кажете на този съд, че сте проследил жена си в своя чисто нов Плимут-седан? — попитал го прокурорът при кръстосания разпит.

— Аз смених колите за тази вечер с един приятел — казал Анди и хладнокръвното предположение за неговото добре обмислено преследване не му направило добра услуга в очите на съдебните заседатели.

След като върнал колата на приятеля си и взел своята, той се прибрал вкъщи. Линда вече била в леглото и четяла книга. Попитал я как е минало пътуването до Портланд. Тя отговорила, че колкото и смешно да изглежда, не видяла нищо, което ужасно би искала да купи. Ето кога разбрах със сигурност, казал Анди на затаилите дъх зрители.

Говорел със същия невъзмутим, далечен глас, с който дал почти всичките си свидетелски показания.

— Какво беше настроението ви през седемнадесетте дни от този момент до нощта, когато вашата жена беше убита? — попитал го неговият адвокат.

— Бях в страшна депресия — отговорил спокойно и невъзмутимо Анди. Също като човек, който преглежда списъка за пазаруване, той казал, че помислил за самоубийство и отишъл толкова далеч, че на осми септември купил револвер в Люистън.

Тогава адвокатът му го поканил да разкаже на съдебните заседатели какво е станало, след като жена му го напуснала, за да се срещне с Глен Куентин в нощта на убийството. Анди им казал всичко... и впечатлението, което оставил, било възможно най-лошото.

Познавам го от трийсет години и мога да ви кажа, че той беше един от най-самовглъбените хора, които някога съм срещал. За хубавите неща в живота си той отделяше малко време, лошото трупаше дълбоко в себе си. Ако някога е имал тъмна нощ в живота си, както казват някои писатели или други хора, никога няма да разбереш. Беше такъв човек, че ако вземеше решение да се самоубие, щеше да го направи, без да остави бележка, но най-напред ще сложи в ред работите си. Ако е плакал на свидетелското място или пък гласът му е станал дрезгав и се е извисил от съмнение, даже ако се е разкрещял срещу този обвързан с Вашингтон прокурор, не вярвам да е бил наранен от доживотната присъда, която получи. Дори и да е бил, той не е имал думата до 1954 година. Но той разказал историята си като записваща машина, очевидно за да каже на съдебните заседатели: това е! Приемете го или го отхвърлете. Те го отхвърлиха.

Каза, че бил пиян оная нощ, както е бил повече или по-малко пиян от 24 август нататък, и че е човек, който не носи много пиенето. Разбирам, това само по себе си трудно може да бъде извадено на бял свят от който и да било състав на съдебните заседатели. Те едва ли могат да видят този невъзмутим и хладнокръвен млад мъж, облечен в спретнат двуреден вълнен костюм с жилетка да се тръшне пиян заради прозрачната дребна интрига между жена му и някакъв провинциален учител по голф. Вярвам в това, защото имах такъв случай да наблюдавам Анди, какъвто не са имали шестимата мъже и шестте жени.

Анди Дюфрен пиеше само четири пъти годишно през цялото време, откакто го познавам. Идваше при мен в двора за упражнения всяка година около една седмица преди рождения си ден и после пак около две седмици преди Коледа. За всеки от тези случаи си поръчваше бутилка „Джак Даниелс“. Той я купуваше по начина, по който повечето от пандизчиите си уреждаха нещата — със затворническите надници, които плащат тук, като добавят нещо от себе си. До шейсет и пета година се получаваше по десет цента за всеки час, прекаран в затвора. През 1965 година повишиха тази сума общо на четвърт долар. Моята комисионна за напитките беше и си остана десет процента и като сложиш допълнителната надценка за хубавото чисто уиски като „Блек Джак“, имаш представа колко часа трябваше да се поти Анди Дюфрен в пералнята на затвора, преди да купи своите четири бутилки в годината.

В утрото на рождения си ден, 20 септември, той поглъщаше ударна доза и повтаряше пиенето същата вечер след загасването на осветлението. На следващия ден ми връщаше останалото в бутилката и аз го профуквах. По същия начин си пиеше на Бъдни вечер и в нощта срещу Нова година. Сетне бутилката се връщаше с указание да я пласирам. Четири пъти пиене годишно — това е поведението на човек, който здравата се е напил от една бутилка. Такъв трудно ще пролее кръв.

На съдебните заседатели казал, че през нощта срещу десети бил много пиан и помни само кратки откъслечни моменти. Пил през онзи следобед — „Получих двойна смелост от пиенето“, така рекъл преди разговора с Линда.

Помни добре, че след като тя излязла да отиде при Куентин, решил да се срещне с тях. По пътя към бунгалото свърнал в местния клуб да обърне две бързи на крак. Не може да си спомни, твърди той, да е казал на съдържателя на бара, че може „да прочете за останалото във вестниците“ или изобщо да му е казал нещо. Помни, че е купил бира в „Хенди-Пик“, но не и кухненски кърпи. „За какво са ми притрябвали кухненски кърпи?“, попитал, и един от вестниците съобщил, че три от съдебните заседателки потръпнали от ужас.

По-късно, много по-късно, той разсъждаваше пред мен за служителя, който свидетелствал по въпроса за онези кухненски кърпи, и мисля, че си струва да ти нахвърлям това, което каза.

— Да предположим, че докато са издирвали очевидци — поде Анди един ден в двора за упражнения — те са налетели на оня тип, който ми продаде бирата през същата нощ. Оттогава са минали вече три дни. Фактите по случая са широко огласени от вестниците. Може би са се нахвърлили срещу момчето, пет или шест ченгета, плюс оня юначага от службата на министъра на правосъдието, плюс помощника на прокурора. Паметта е много субективно нещо, Ред. Може и да са започнали с въпрос като „не е ли купил четири или пет кухненски кърпи?“ и да са тръгнали оттук. Ако сума ти хора искат да си спомниш нещо, това може да ти подейства доста убедително.

Съгласих се, че би могло.

— Но има и нещо по-важно — продължи Анди замислено, такъв навик имаше. — Мисля, че в края на краищата е възможно сам да си е внушил. Той беше в центъра на вниманието. Репортерите му задават въпроси, снимката му излиза във вестниците... и всичко това — на първа страница, звездата му се беше обърнала към съда. Не казвам, че нарочно е фалшифицирал разказа си или е лъжесвидетелствал. Възможно е, мисля си, да е минал изпитание с детектора на лъжата с неговите летящи цветове или пък да се е закълел в святото име на майка си, че съм купил тези кухненски кърпи. И все пак... паметта е дяволски субективно нещо.

— Зная много добре това: ако даже собственият ми адвокат си мисли, че съм излъгал в половината от приказките, той никога няма да приеме тази работа с кухненските кърпи. Лудост е да се изправиш срещу нея. Бях пиан като свиня, толкова пиан, че и през ум не ми минаваше да заглушавам изстрелите. Ако го бях направил, щях да ги разпоря.

Той отишъл на мястото и паркирал там. Пил бира и пушил цигари. Видял как угасват светлините на стълбите в къщата на Куентин. Видял една самотна светлина да се качва по стълбите... и след петнайсет минути забелязал, че някой излиза. Каза, че за останалото може да се досети.

— Господин Дюфрен, отидохте ли в къщата на Глен Куентин и убихте ли и двамата? — гръмнал гласът на неговия адвокат.

— Не, не съм го направил — отвърнал Анди. В полунощ, казал, започнал да изтрезнява. И още — усетил първите признаци на надвисналата заплаха. Решил да се върне вкъщи и да се наспи, а на

другия ден да обмисли цялата работа по малко по-старомоден начин. — По това време, когато карах към къщи, започнах вече да си мисля, че най-разумно ще е да ѝ подаря едно Рено и да ѝ дам развод.

— Благодаря, господин Дюфрен.

Прокурорът направил знак, сякаш стреля.

— Вие се разведохте с нея по най-бързия начин, който успяхте да измислите, не е ли така? Разведохте се с нея с помощта на револвер калибър 9 милиметра, увит в кухненски кърпи, така ли беше?

— Не, сър, не съм го направил — спокойно отвърнал Анди.

— И после застреляхте любовника ѝ.

— Не, сър.

— Искате да кажете, че първо застреляхте Куентин?

— Искам да кажа, че не съм застрелял никого. Изпих два литра бира и през това време изпусих много цигари, угарките от които полицията намери на мястото. После подкарах колата към къщи и си легнах.

— Казахте на съдебните заседатели, че между 24 август и десети септември сте си мислили за самоубийство.

— Да, сър.

— Достатъчно сериозно, за да купите револвер.

— Да.

— Ще ви обезпокоя ли прекалено, господин Дюфрен, ако ви кажа, че не ми приличате на самоубиец?

— Не — рекъл Анди, — но вие пък не ми правите впечатление на ужасно чувствителен човек и много се съмнявам, че ако *имах* намерение да се самоубия, щяхте да поемете моя проблем върху плещите си.

След тези думи в съдебната зала се раздало едва доловимо хихикане, ала това не му спечелило точки пред съдебните заседатели.

— Взехте ли със себе си вашия револвер калибър 9 милиметра през нощта на десети септември?

— Не, както вече заявих.

— О, да! — усмихнал се саркастично прокурорът. — Хвърлихте го в реката, нали? Ройъл Ривър. На девети септември следобед.

— Да, сър.

— Един ден преди убийството.

— Да, сър.

— Така е удобно, нали?

— Не е нито удобно, нито неудобно. Това е самата истина.

— Надявам се, че чухте свидетелските показания на лейтенант Минчър?

На Минчър било възложено претърсването на дъното на река Ройъл близо до моста Понд Роуд, от който, както твърди в показанията си, Анди хвърлил револвера. Полицията не го намерила.

— Да, сър. Знаете, че го чух.

— Тогава сигурно сте го чул да казва пред съда, че не са намерили револвер, макар да са търсили три дни. Това също е изключително удобно, нали?

— Да оставим удобството настрана, фактът е, че те не са открили револвера — отговорил невъзмутимо Анди. — Но бих желал да насоча както вашето, така и вниманието на съдебните заседатели, че мостът Понд Роуд е съвсем близо до мястото, където Ройъл Ривър се влива в залива Ярмаут. Течението е силно. Револверът може да е отнесен в залива.

— И тъй, не може да бъде направено никакво сравнение между нарезите върху куршумите, извадени от окървавените тела на вашата съпруга и господин Глен Куентин, и браздите в цевта на вашия револвер. Правилно, нали, господин Дюфрен?

— Да.

— Това също е изключително удобно, така ли е?

След тези думи, по свидетелството на вестниците, Анди показал една от редките си емоционални реакции, които си позволил през целия шестседмичен период, докато се водел съдебния процес. Лека, горчива усмивка се плъзнала по лицето му.

— Тъй като не съм виновен за извършването на това престъпление, сър, и казвам истината, че хвърлих моя револвер в реката един ден преди да стане престъплението, на мен ми се струва съвсем неудобно, че револверът не беше намерен.

Прокурорът стоварил върху него удара си през следващите два дни. Той прегледал отново свидетелските показания на служителя от „Хенди-Пик“ за Анди и кухненските кърпи. Анди повторил, че не помни да ги е купувал, но допуска, че не може също да си спомни, че не ги е купувал.

Вярно ли е, че Анди и Линда Дюфрен са сключили обща застраховка в началото на 1947 година? Да, вярно е. И ако го признаят за невинен, няма ли да е вярно, че Анди ще получи застраховката за петдесет хиляди долара? Вярно. А не е ли вярно, че е тръгнал към къщата на Глен Куентин, носейки убийство в сърцето си, и не е ли също вярно, че той действително два пъти е извършил убийство? Не, това не е вярно. Тогава какво мисли, че е станало, щом като няма признаци на грабеж?

— Няма начин да зная това, сър — отговорил Анди спокойно.

През един снежен вторник делото било предадено на съдебните заседатели в един часа следобед. Дванадесетте съдебни заседатели и заседателки се върнали в три и половина. Съдебният пристав твърди, че щели да се върнат и по-рано, но се позабавили, за да се насладят на хубавите пилета, които им поднесли за обяд в ресторанта на Бентли на общинска сметка. Решили, че е виновен и, братко мой, ако в Мейн имаше смъртна присъда, той щеше да танцува във въздуха, преди пролетните минзухари да подадат главичките си от снега.

Прокурорът го попитал какво мисли за станалото и Анди му подхвърлил въпроса, но той вече имал представа и аз научих това от него по-късно, една вечер през 1955 година. През тези седем години отношенията ни се бяха променили и от обикновени познати бяхме станали много добри приятели, но аз никога не бях се чувствал близък с Анди до 1960 година, там някъде, и вярвах, че съм единственият, който някога е бил близък с него. Двамата излежавахме дълга присъда, бяхме в едно и също крило от началото до края, освен това се намирах в средата на пътя по коридора към него.

— Какво мисля? — той се засмя, но в смеха му нямаше хумор. — Мисля, че много лошо се стекоха обстоятелствата през онази нощ. Толкова лоши неща едва ли могат да се струпат на едно място в съвсем къс период от време. Мисля, че всичко изглежда малко странно, ако само го погледнеш повърхностно. Може някой да е пукнал гума на пътя, след като съм си отишъл вкъщи. Или пък да е крадец. Може да е психопат. Той ги е убил, това е. А аз съм тук.

Толкова просто! Беше осъден да прекара остатъка от живота си в Шоушенк или в онази част от него, която обитаваше. Пет години по-късно започна да пише молби да го пуснат под честна дума и молбите му бяха отхвърляни толкова редовно, сякаш насреща си имаше часовников механизъм, въпреки че беше образец затворник. Да излезеш от Шоушенк, когато в картоната си имаш печат „убиец“, е бавна работа, толкова бавна, колкото бавно реката дълбае някоя скала. Седем души заседават в комисията, с двама повече, отколкото в болшинството щатски затвори, и всеки от тях тъп като задник. Не можеш да купиш тези момчета, не можеш да ги замаеш със сладки приказки, с пари да не говорим, и *никой* не излиза. В случая на Анди има и други причини... но за това ще стане дума малко по-късно в моя разказ.

Имаше един затворник на име Кендрикс, бяха го сложили при мен, лежеше за доста тлъста сума в началото на петдесетте и цялата тази история ставаше четири години преди да изтече срокът на наказанието му. Това, с което той привлече вниманието ми, беше информацията — в моята работа загиваш, ако не можеш да чуеш как расте тревата. Този Кендрикс, например, имаше такъв достъп до музикалните записи, за каквото не можех и да мечтая, дори да пусках грамофона в магазина за плочи.

Кендрикс ми каза, че гласуването в комисията за пускане под честна дума било 7 на 0 срещу Анди Дюфрен през 1957 година, 6 на 1 през 58-ма, отново 7 на 0 през 59-та и 5 на 2 гласа през 60-та година. След това нямам сведения, но зная, че шестнайсет години по-късно той пак си караше в четиринайсега килия на блок 5. По това време, през 75-та, беше на петдесет и седем. Те вероятно щяха да смекчат сърцата си и да го пуснат някъде към 1983 година. Подаряват ти живота, после ти го вземат целия, поне това, което струва нещо. Може би ще те накарат да загубиш някой и друг ден, но... е, добре, слушай: познавах онова момче, Шърруд Болтън, така се казваше, той имаше гълъб в килията си. От 1945-та до 1953-та, когато го пуснаха, той си държеше тоя гълъб в килията. Не беше някой птицепродавец от Алкатрас, просто си имаше гълъб на име Джейк. Човекът освободи Джейк точно един ден преди той, Шърруд, да си отиде и Джейк отлетя, та се не видя, както щеше да направи всеки на негово място. Но седмица след като Шърруд Болтън напусна нашето щастливо малко семейство един приятел ме дръпна към западния ъгъл на двора за упражнения, където обичаше да кисне Шърруд. Птицата лежеше там като мъничка купчинка мръсно спално бельо. Изглежда беше гладувала. Приятелят ми рече: „Това не е ли Джейк, Ред?“ Той беше. Този гълъб беше мъртъв като лайно.

Помня първия път, когато Анди Дюфрен ме потърси за нещо; помня, сякаш беше вчера. Само че това не беше времето, когато желяхме Рита Хейуърт. То дойде по-късно. През онова лято на 1948-ма той търсеше нещо друго.

Въртях повечето от моите сделки направо на двора за упражнения и точно там стана и тази. Нашият двор е голям, много по-голям от някои. Той е идеален квадрат със страна осемдесет метра. Северната страна е външна стена с кули за охраната във всеки от краищата ѝ. Горе пазачите бяха снабдени с бинокли и пушки срещу бунтове. Главният вход е на тази северна стена. Зареждащите камиони стояха на южната страна на двора. Бяха всичко пет. През работната седмица Шоушенк е оживено място — доставки насам, доставки нататък. Имахме завод за лицензни плочи, голяма промишлена пералня, през която минава прането на целия затвор, плюс лекуващата

болница „Китъри“ и частната болница „Елиът“. Има също голям автомобилен гараж, където осъдените механици поправяха затворническите, държавните и общинските автомобили, без да броим частните коли за ремонт, колите на администрацията... и неведнъж — тези на комисията за пускане под честна дума.

Източната страна представлява дебела каменна стена, изпълнена с малки, тесни като цепнатина прозорчета. Блок 5 е от другата страна на тази стена. На западната страна са разположени администрацията и лечебницата. Шоушенк никога не е бил толкова претъпкан, както повечето затвори, а през 48-ма беше пълен около две трети от капацитета си, но във всеки един момент в двора можеше да има от осемдесет до сто и двайсет затворници — играеха футбол и бейзбол, хвърляха зарове, подвикваха си един на друг, правеха далавери. В събота навалищата беше още по-голяма; в почивен ден това място щеше да прилича на пикник извън града... ако имаше някакви жени.

Беше събота, когато Анди дойде за първи път при мен. Тъкмо бях свършил разговора с Елмър Армитейдж, момче, което обичам да ми е под ръка. Говорехме за радио, когато Анди се приближи. Знаех, разбира се, кой е — славеше се като сноб и човек, студен като риба. Всички казваха, че вече е белязан с печата на нещастieto. Един от тези, които твърдяха това, беше Богс Дайъмънд долнопробен тип, да не ти се пада в делото. Анди нямаше съкафезник в килията и бях чувал, че това е начина да си го поиска, и всички казваха, че си мисли, че неговото лайно не мирише, за разлика от другите. Но аз не обръщах внимание на слухове за някой човек, докато не ми падне случай да го преценя сам.

— Здравсти — рече той, — аз съм Анди Дюфрен. — Подаде си ръката и аз я стиснах. Не беше човек, който си губи времето с празни приказки, вървеше право към целта. — Чух, че знаеш как стават нещата.

Съгласих се, че успявам да вкарам някои неща от време на време.

— Как го правиш? — попита Анди.

— Понякога — рекох, — нещата сякаш сами падат в ръцете ми. Не мога да го обясня. Освен ако причината е в това, че съм ирландец.

Като чу това, той се усмихна.

— Мисля си, не можеш ли да ми намериш геоложки чук?

— Какво е това и за какво ти е притрябвало?

Анди се изненада.

— Да не би целите да са част от работата ти? — От тези негови думи разбрах как му е излязло името на сноб — едно такова момче, което се носи из облаците, но долових и лек хумор във въпроса му.

— Ще ти кажа — рекох. — Ако ми поискаш четка за зъби, няма да те питам нищо. Само ти определям цената. Защото четката за зъби, нали разбираш, не е от смъртоносните предмети.

— Сигурно имаш силно развито чувство към смъртоносните предмети?

— Да.

Една стара износена бейзболна топка летеше към нас, той се обърна — беше котешки бърз, и я хвана във въздуха. С това движение можеше да се гордее и Франк Малцоне. Анди метна топката обратно в посоката, от която идваше, само с едно бързо и леко на вид движение на китката, но в това хвърляне имаше сол, точно така. Забелязах, че много хора, уж заети със своите работи, поглеждат с едно око към нас. Сигурно и пазачите ни гледаха от кулите. Изобщо не украсявам нещата; във всеки затвор има затворници, които си придават важност, в малките затвори — четири-пет, в големите — двайсет-трийсет души. В Шоушенк бях един от тези, които си тежаха на мястото, и това, което мислех за Анди Дюфрен, щеше да се отрази на престоя му тук. Сигурно и той знаеше това, но не ми се кланяше, не се подмазваше и аз изпитах уважение към него.

— Добре, тогава. Ще ти кажа какво е това и защо го искам. Геоложкият чук прилича на миниатюрен пикел и е дълъг почти толкова. — Той протегна ръка на около педя от мен и тогава за пръв път забелязах колко чисто поддържаше ноктите си. — Има малко острие от едната страна и плоска, тъпа глава на чук от другата. Трябва ми, защото обичам камъните.

— Аха, камъните — рекох.

— Да клекнем за малко тук — предложи той.

Съгласих се. Клекнахме като индианци. Анди взе шепа прах от двора за упражнения и започна да го сипе между чистите си ръце, докато се появи прозрачен облак. Беше вдигнал и малки камъчета, едно-две от тях блестящи, останалите матови и плоски. Сред матовите

имаше и кварц, но камъчето си остава матово, докато не го изчистиш. После получава приятен млечен блясък. Анди избърса едно камъче и ми го подхвърли. Хванах го и казах какво е.

— Да, кварц — рече. — Гледай! Слюда. Шисти. Наносен гранит. Тук има залежи на качествен варовик и от склона на хълма са изрязали това място. — Хвърли камъчетата настрани и изтупа праха от ръцете си. — Аз съм скално куче... поне бях скално куче. В предишния ми живот. Искам пак да стана такъв, в малко по-ограничени рамки.

— Съботна експедиция в двора за упражнения? — попитах го и станах. Беше глупаво хрумване и все пак... видът на тези малки късчета кварц ме бодна някак странно в сърцето. Не зная точно защо, някаква асоциация с външния свят, предполагам. В двора не се мисли за тези неща с определени понятия. Кварцът беше нещо, което можеш да намериш в малки, бързи потоци.

— По-добре съботна експедиция тук, отколкото изобщо без съботна експедиция — каза той.

— Можеш да забиеш чука в нечий череп — подхвърлих аз.

— Нямам неприятели тук — отвърна бързо той.

— Нима? — усмихнах се. — Изчакай засега.

— Ако стане нещо лошо, ще се оправя, без да си служа с чука.

— Може би искаш да направиш опит за бягство? Да минеш под стената? Защото, ако го направиш...

Той се засмя вежливо. Когато три седмици по-късно видях геоложкия чук, разбрах защо.

— Трябва да знаеш — рекох, — ако някой те види с него, ще ти го прибере. Ако те видят с лъжица, ще ти я приберат. Какво ти остава да правиш, освен да седнеш тук на двора и да започнеш да стреляш?

— О, мисля, че мога да правя нещо много по-хубаво.

Кимнах. Във всеки случай тази страна на въпроса не беше моя работа. Един човек търси услугите ми да му набавя нещо. Дали след доставката ще може да го запази или не, си е негова лична грижа.

— Колко може да струва такова нещо? — попитах. Започна да ми харесва неговия спокоен, тих маниер. Когато прекараш десет години в кошарата, колкото бях излежал дотогава аз, вече си адски уморен от скандалджии, самохвалковци и големи гърла. Да, приятно ми е да кажа, че Анди ми хареса от първата среща.

— Осем долара във всеки магазин за минерали и скъпоценни камъни — рече той, — но доколкото разбирам, в работа като твоята взимаш надценка.

— Обикновено надценката ми е десет процента, но аз се наемам да доставя един опасен предмет. За нещо като тази джунджурия, която спомена, ще трябва малко повече масло, за да завъртя машината. Да кажем десет долара.

— Десет да са.

Погледнах го, усмихвайки се леко.

— *Имаш* ли десет долара?

— Имам ги — рече тихо.

Мина много време и аз разбрах, че има повече от петстотин. Носеше ги в себе си. Когато те записват в този хотел, един от тукашните чиновници е длъжен да те наведе и да прегледа вещите ти, но тук работата е много, и тъй като не ѝ се обръща нужното внимание, науми ли си човек, може да пренесе цял куп неща по различни пътища, стига да е извън погледа им, освен ако човекът, през който минаваш, има настроение да мине по теб с гумената ръкавица и да те претършува.

— Добре — казах. — Трябва да знаеш какво очаквам от теб, ако те хванат с това, което ще ти дам.

— Предполагам, че зная — рече той и по леката промяна в сивите му очи разбрах, че знае точно какво ще му кажа. Беше една слаба светлинка, проблясък на неговия особен, ироничен хумор.

— Ако те хванат, ще кажеш, че си го намерил. Толкова по въпроса. Ще те пратят за три-четири седмици в изолатора... плюс, разбира се, това, че ти вземат играчката и получаваш черна точка в досието. Кажеш ли им името ми, вече нямам никаква работа с теб. Поне за нещо повече от връзки за обувки или пък за торбичка. И ще пратя няколко момчета да те преслушат. Не обичам насилието, но трябва да влезеш в положението ми. Няма да допусна такава бъркотия, че да не се оправя сам. Това сигурно ще ме довърши.

— Да. Предполагам, че ще те довърши. Разбирам и няма нужда да се безпокоиш.

— Никога не се безпокоя — рекох. — В място като това не усещам и частица безпокойство.

Той кимна и се отдалечи. Три дни по-късно, през утринната почивка на пералнята, той мина покрай мен в двора за упражнения. Дума не продума, нито пък ме погледна, само стисна картината на достопочтения Александър Хамилтън така ловко, сякаш добър фокусник правеше номер с карти. Беше човек, който реагира бързо. Носех му неговия чук за минерали. Получих го за една нощ в килията си, излезе точно такъв, какъвто ми го описа. Не беше оръдие за бягство (на човек щяха да му трябват поне шестстотин години, за да прокопае тунел под стената с помощта на този чук, предполагам), но още изпитвах опасения. Ако забиеш острието в главата на човек, той сигурно никога вече няма да чуе „Фибър Макги и Моли“ по радиото. Между Анди и сестрите вече бяха започнали дразги. Надявах се, че чукуът за минерали не е предназначен за тях.

Най-сетне се уверих, че преценката ми е правилна. Рано на другата сутрин, двацет минути преди да прозвучи тръбата за ставане, предадох геоложкия чук и пакет „Кемълс“ на Ърни, стар затворник, който чистеше коридора на килиен блок 5 до освобождаването му през 1956-та. Той ги мушна в дрехата си, без да каже дума и цели деветнайсет години не видях чука за минерали, а дотогава той сякаш пропадна в небитието.

Следващата събота Анди пак дойде при мен в двора за упражнения. Не беше за гледане този ден, можеш да ми повярваш. Долната му устна беше толкова издута, че приличаше на прясна наденица, голяма синина почти затваряше дясното му око, ужасна нацърбена рана разсичаше едната му буза. Имаше си разправи с сестрите, добре, ама нищо не спомена за тях. „Благодаря за инструмента“, рече и се отдалечи.

Гледах го с любопитство. Той направи няколко крачки, забеляза нещо в праха, наведе се и го взе. Беше малко камъче. Затворническите дрехи, с изключение на тези, които носеха механиците по време на работа, нямаха джобове, но имаше начини да се заобиколи това. Малкото кръгло камъче изчезна в ръкава на Анди и вече не падна на земята. Това ме порази... и изпитах възхищение от него. Въпреки неприятностите, които имаше, той си гледаше живота. Има хиляди хора, които не го правят, не искат да го направят или не могат да го направят, и повечето от едните или другите не са в затвора. И забелязах, че макар лицето му да изглеждаше така, сякаш по него е

минала пресуквачна машина, ръцете му бяха спретнати и чисти, а ноктите — добре поддържани.

Почти не го видях през следващите шест месеца. Анди прекара по-голямата част от това време в самота.

Няколко думи за сестрите.

В повечето кошари те са известни като „лудите бикове“ или „затворническите моми“, едва по-късно излезе на мода да ги наричат „убиващите кралици“. В Шоушенк те бяха винаги „сестрите“. Не знам защо ги наричаха така, името им нямаше никакво значение.

Едва ли за някого е изненада, че през повечето от тези дни много педерастии влизат зад решетките, освен, може би, за някоя нова риба — човек, който е имал нещастieto да бъде млад, строен, приятен на вид и непредпазлив. Хомосексуализмът, както и нормалният секс, се проявява в стотици различни видове и форми. Има хора, които не могат да издържат без някакъв вид сексуални връзки и се обръщат към друг мъж, за да се предпазят от полудяване. Обикновено в такъв случай се свързват двама хетеросексуални мъже, макар понякога да се чудя дали те са толкова хетеросексуални, колкото се мислят, когато се върнат при техните жени и приятелки.

Има и хора, които „се обръщат“ в затвора. В разговорния език те „стават гей“ или „излизат от клозета“. Най-често, но не винаги, те играят ролята на жената и борбата за тяхната благосклонност е жестока.

И накрая идват сестрите.

За обществото в затвора те са това, което са рападжиите за обществото вън от стените. Обикновено те са с големи присъди, извършили тежки престъпления с много стрелба. Тяхната мечта е млад, слаб и неопитен... или както беше в случая с Анди Дюфрен, слаб на вид.

Техните ловни гюмета са душовете, тесният, приличащ на тунел проход зад промишлените перални машини в обществената пералня, понякога лечебницата. В някои случаи изнасилването е ставало в прожекционната кабина с размери на клозет, която се намира зад

зрителната зала. Най-често това, което сестрите вземат със сила, могат да го получат и доброволно, стига да го поискат така; този, който се обърнал, винаги се лепва за една или друга сестра, както една ученичка за нейния Синатра, Пресли или Редфорд. Но за сестрите удоволствието винаги е идвало от изнасилването... и предполагам, че винаги ще бъде така.

Заради малкия ръст и приятния му външен вид (а може би и заради онова изключително високо самообладание) сестрите преследваха Анди от деня, когато влезе в кошарата. Ако това беше приказка, щях да ти кажа, че Анди се би с тях, докато го оставиха на мира. Ще ми се да можех да го кажа, но не мога. Затворът не е приказен свят.

Това му се случи за пръв път в банята по-малко от три дни след като се присъедини към нашето щастливо семейство Шоушенк. Преди това мина само с опипване и гъделичкане, доколкото разбирам. Те обичат да ти вземат мярката, преди да започне същинската работа, както чакалите разбират дали плячката е толкова слаба и осакатена, колкото изглежда.

Анди удари с юмрук и разкървави устната на едър, тромав тип от сестрите, който се казваше Богс Дайъмънд, изчезнал през изминалите оттогава години кой знае къде. Един от пазачите ги разтърва, преди да стане нещо по-лошо, но Богс обеща да го пипне. И го пипна.

Вторият път работата се завъртя зад машините в пералнята. Мнозина са минали през това дълго, прашно и тясно пространство с течение на годините; пазачите знаят какво става и не се бъркат. Там е мрачно, разхвърляни са торби с пране и избелващи препарати, барабани за катализа, безобидни като сол, когато ръцете ти са сухи, смъртоносни като киселина от батерия, ако ръцете ти са мокри. Пазачите не обичат да се пъхат отзад. Там няма пространство за маневриране и едно от първите неща, което ги учат още с отиването им в пералнята, е никога да не оставяш затворниците да те вкарат в място, където не можеш да отстъпиш.

Този ден Богс не беше там, но Хенли Бакъс, старши майсторът на пералното отделение от 1922 година, ми каза, че се навъртали четирима негови приятели. Анди ги задържал известно време на разстояние с бъркалката за катализатора, като ги заплашил, че ще им пръсне в очите белина, ако се приближат, но се опитал да отстъпи

назад около една от големите перални машини с четири улея. Само това направил. Те скочили върху него.

Мисля, че изразът „групово изнасилван“ е нещо, което не се е променило много от едно поколение до друго. Точно това му направили тези четири сестри. Навели го до електрическото табло и един от тях притиснал отвертка до слепоочието му, докато всички го изработили. Може някой да те изнасили, но не толкова лошо — от собствен опит ли говоря, ще попиташ. Само ми се иска да не е така. Започваш да кървиш. Ако не искаш някой шегаджия да те попита сега ли започва мензиса ти, навиваш на руло къс тоалетна хартия и си я слагаш отзад под бельото, докато кръвта спре. Кървенето наистина е като менструално течение, трае два-три дни, кръвта бавно струи. После спира. Не си повреден, ако не се смята това, че са ти направили нещо много по-неестествено. Нямах *физическа* рана, но изнасилването си е изнасилване, възможно е още веднъж да се погледнеш в огледалото и да решиш какво да правиш със себе си.

Анди мина през това сам, така, както сам минаваше през всичко в онези дни. Трябва да е стигнал до заключението, до което са стигнали други преди него, а то е, че има само два начина да си разчистиш сметките със сестрите: да се бориш и да те прекарат или само да те прекарат.

Той реши да се бори. Когато една седмица след произшествието в пералнята Богс и две от неговите приятелчета го подгониха („Чух, че си му пръснал геврека“, казал Богс по думите на Ърни, който по това време бил там) Анди се сбил с тях. Смазал носа на едно момче, Рустър Макбрайд се казваше, груб фермер, осъден за това, че пребил до смърт доведената си дъщеря. Рустър умря тук и съм щастлив, че му помогнах.

Изнасилили го и тримата. Когато всичко минало, Рустър и друг един тип — трябва да е бил Пит Върнис, но не съм сигурен — поставили Анди на колене. Богс Дайъмънд застанал срещу него. По онова време той имаше бръснач със седефена дръжка, от двете страни на която беше гравирано: „*Дайъмънд Пърл*“. Той го отворил и рекъл:

— Сега шъ си отворя ципа, господин мъж, и ти шъ лапаш туй, което ти дам да, лапаш. И като свършиш да лапаш моя, шъ лапаш рустървия. Ти му смаза носа и мисля, че трябва да му платиш с нещо.

Анди казал:

— Прости се с всичко, което ми пъкнеш в устата.

Богс погледнал Анди, като че е луд, така вика Ърни.

— Не — рекъл той на Анди. Говорел му бавно, като на глупаво дете. — Ти не разбра кво казах. Ако направиш това, шъ мушна двайсетте сантиметра на това острие в ухото ти. Загря ли?

— Разбрах какво казваш. Мисля, че ти не ме разбираш. Ще отхапя всичко, каквото ми пъкнеш в устата. Можеш да забиеш бръснача в мозъка ми, предполагам, но трябва да знаеш, че сериозно внезапно мозъчно разстройство предизвиква у жертвата едновременно напикаване, отделяне на изпражненията и... хапане.

Той погледнал нагоре към Богс и се усмихнал със своята тънка усмивка, казва старият Ърни, сякаш те тримата обсъждали с него стоки и договори, а не са се отнесли така грубо, както биха могли да го направят. Сякаш носел един от многото си банкерски костюми с жилетка, а не бил на колене върху мръсния, преметен с груба метла под, с панталони, смъкнати до глезените, сякаш я нямало кръвта, която бавно бликала по вътрешните страни на бедрата му.

— Вярно е — започнал той, — рефлексът за хапане е толкова силен, че челюстите на жертвата могат да бъдат отворени само с лост или манивела.

Богс не пъкна нищо в устата на Анди онази нощ в края на февруари 1948-ма нито пък Рустър Макбрайд и така нататък и, доколкото зная, никой не го е правил. Това, което сториха тримата, беше да пребият Анди, да го докарат на косъм от смъртта, после четиримата се разделиха да треперят в самота. Между другото Анди и Рустър Макбрайд минаха през лечебницата.

Колко пъти го изнасили тази пасмина? Не зная. Мисля, че Рустър много скоро загуби вкуса към това — тоя тип си плати за изнасилването с шина на носа за един месец, а Богс Дайъмънд се отказа същото лято, някак изведнъж.

Странно нещо. Една сутрин в началото на юни, когато Богс не се яви на проверка за закуска, го намериха пребит в неговата килия. Той не каза кой го е бил или как са се докопали до него, но понеже ми влиза в работата, зная, че надзирателят може да бъде подкупен и да направи почти всичко, освен да внесе пистолет на затворник. Тогава не получаваха големи заплати, пък и сега е същото. По онова време нямаше електронни заключващи системи нито вътрешни телевизионни

камери, нито пък прекъсвачи, които да контролират цялата територия на затвора; тогава, през 1948-ма, всеки затворнически блок си имаше свой собствен шалтер. Може би пазачът наистина е бил подкупен, за да улесни влизането на някого — може би двама или трима души — и даже в килията на Дайъмънд, да.

Разбира се, услуга като тази сигурно ще струва куп пари. Не по външните представи, не. Затворническата икономика е изградена върху по-ниска скала. Ако си бил за малко вътре, схващаш, че доларова банкнота в ръката ти изглежда като двайсетачка навън. Моето предположение е, че щом на Богс са му скроили номер, това е струвало на някого маса пари в брой — петнайсет парчета, да кажем, за шалтера и по две-три парчета на всяко от момчетата при лампите.

Не казвам, че това беше Анди Дюфрен, но зная, че с влизането си донесе петстотин долара, пък и той беше banker в нормалния свят, човек, който разбираше по-добре от останалите в кошарата как парите стават власт.

Зная и това: след побоя — три счупени ребра, подуто око, навяхване на гърба и луксация на бедрото — Богс Дайъмънд остави Анди на мира. Всъщност, след тая работа остави всекиго на мира. Стана като вятъра високо горе през лятото — само бушува, но не събаря. Ще речеш, че наистина е само една „уморена сестра“.

Това беше краят на Богс Дайъмънд, човекът, който навярно можеше да убие Анди, ако Анди не беше взел мерки да предотврати такова нещо. Но това не беше краят на неприятностите между Анди и „сестрите“. Настъпи кратко затишие, после всичко започна отново, но не толкова брутално и не толкова често. Чакалите обичат лесната плячка, а наоколо беше пълно с по-лесни жертви от Анди Дюфрен.

Той често ги побеждаваше, това е, което помня. Знаеше, предполагам, че ако ги оставиш да те прекарат без борба, следващия път ще им бъде много по-лесно да си свършат работата. И тъй, Анди щеше да се появява за известно време със синини по лицето. Счупиха му два пръста, това стана шест или осем месеца, след като пребиха Дайъмънд. Ах, да, и още нещо — в края на 1949-та един човек кацна в лечебницата със счупена кост на скулата, някой сигурно му е друснал един хубав удар с тръба, увита във фланелен плат. Той винаги се биеше

и последиците бяха, че прекарваше времето си в самота. Ала не мисля, че за Анди самотата представляваше бремене, каквото е за някои хора. Чувстваше се добре насаме със себе си.

„Сестрите“ бяха нещо, към което той се приспособи, сетне, през 1950-та, всичко спря почти напълно. Това е част от моя разказ, който ще захвана с течение на времето.

Една сутрин през есента на 1948 година Анди ме срещна в двора за упражнения и ме попита мога ли да му доставя половин дузина чаршафи за минерали.

— Какво, по дяволите, е това? — попитах.

Каза ми, че така ги наричат скалните кучета. Това са тъкани за полиране с размерите на кухненска кърпа. Те са ватирани и имат две страни — гладка и грапава. Гладката страна е като фина шкурка, грапавата е почти толкова абразивна, колкото промишлената стоманена вълна (Анди пазеше в килията си и кутия от нея, макар че не му я бях доставил аз, предполагам, че беше се снабдил с нея от затворническата пералня).

Казах, че мога да му помогна в тази работа и я свърших, като ги взех от същия магазин за минерали и скъпоценни камъни, където уредих да купя геоложкия чук. Този път сложих на Анди моята обикновена надценка от десет процента, нито цент повече. Не виждам нищо смъртоносно или пък опасно във ватирана тъкан с размери осемнайсет на осемнайсет сантиметра. Наистина чаршафи за минерали.

Около пет месеца по-късно Анди ме попита дали мога да му доставя Рита Хейуърт. Разговорът се водеше в кинозалата по време на прожекция. Сега ни прожектират кино един-два пъти седмично, но по онова време киното беше месечно събитие. Обикновено филмите, които гледахме, отправяха към нас повдигащо морала послание и точно този, „Загубеният уикенд“, не се различаваше от другите. Поуката беше, че пиянството е опасно нещо. В морала получихме известна утеха.

С няколко маневри Анди се приближи до мен, по средата на филма се наведе още малко по-наблизо и ме попита мога ли да му уредя въпроса с Рита Хейуърт. Право да ти кажа, това ме погъделичка. Обикновено той беше невъзмутим, спокоен и съсредоточен, но тази вечер беше адски нервен, почти смутен, сякаш искаше да му доставя едно от ония нещица, подплатени с овча кожа, предназначено да „усили вашето самотно удоволствие“, както го пишеха магазините. Изглеждаше пощръклял, беше на границата да се изпразни върху своя радиатор.

— Мога да я доведа — рекох. — Не се поти, успокой се. Коя от двете искаш, голямата или малката?

По това време Рита беше най-хубавото ми момиче (няколко години по-рано беше Бети Грабъл). Тя се продаваше в два размера. За долар можеше да вземеш малката Рита. За два и петдесет можеше да получиш голямата Рита, метър и двацет висока, откъдето и да я погледнеш — все жена.

— Голямата — промълви той, без де ме погледне. Казвам ти, гореща сцена се разигра оная нощ. Изчерви се целият като малко момче, което иска да се вмъкне на някое от онези зрелища с военната книжка на брат си. — Можеш ли?

— Бъди спокоен, разбира се, че мога. Не ходи ли мечката в гората?

Зрителите заръкопляскаха и засвиркаха, когато буболечките плъзнаха по стените и нападнаха Рей Миланд, който имаше тежък случай на алкохолно отравяне.

— Кога?

— След седмица. Или по-малко.

— Добре. — Но той изглеждаше объркан, сякаш се беше надявал, че още сега имам една, натъпкана в гащите. — Колко?

Определих му пълната цена. Можех да му направя услугата и на костуемата цена; той беше добър клиент с чука и чаршафите за минерали. Нещо повече, беше добро момче. Не една нощ, когато той си имаше неприятности с Богс, Рустър и останалите, се чудех кога ли ще си послужи с геоложкия чук да счупи нечия глава.

Плакатите бяха голяма част от моята работа, веднага след къркането и цигарите, обикновено половин стъпка пред марихуаната. През шейсетте години работата избухна във всички посоки, много хора искаха страхливо да си закачат нещо като снимките на Джими Хендрикс, Боб Дилън, оня афиш на „Ийзи Райдър“. Но обикновено искат момичета, една след друга идваха кралиците за окачване на стената.

Няколко дни след разговора ми с Анди шофьорът на пералнята, с когото въртях работата, вкара в кошарата повече от шейсет плаката, предимно с Рита Хейуърт. Може и да я помниш онази снимка, сигурен съм, че я помниш. Рита е облечена в нещо като бански костюм, едната ѝ ръка е отметната зад главата, очите — полузатворени, мами те с онези пълни, леко разделени, нацупени червени устни. Наричаха я Рита Хейуърт, но можеха да я наричат и Горещото момиче.

Ако толкова се чудиш, администрацията на затвора знаеше за черния пазар. Сигурно знаеше. Вероятно е знаела за моята работа точно толкова, колкото и аз. Те се примиряват с това, защото разбират, че затворът е като голяма тенджера под налягане и някъде трябва да има дупка, за да пуска по малко пара. Понякога правят временно понижаване в длъжност и аз прекарвах в изолация един до три пъти годишно, но за неща като плакатите си траят. Когато големият плакат с Рита Хейуърт се появи в килията на някой новак, предполага се, че е дошъл по пощата от приятел или роднина. Естествено, всички препоръчани пратки от роднини и приятели се отварят и съдържанието им се описва, но кой ще се връща да прегледа инвентаризационния лист за нещо толкова безобидно, като снимката на Рита Хейуърт или Ава Гарднър? Когато си в тенджера под налягане, научаваш се да живееш и оставяш другите да живеят, ако ли не, някой ще ти отвори нова уста точно над адамовата ябълка.

Пак Ърни занесе постера от моята килия номер шест в килията на Анди, четиринайста. И Ърни върна обратно бележка, написана от грижливата ръка на Анди, в която имаше само една дума: „Благодаря“.

Малко по-късно, когато ни събраха за утринна проверка, надзърнах в килията му и видях Рита над леглото му в цялата ѝ плажна слава: очите полузатворени, едната ѝ ръка отметната зад главата, онези меки, нежни устни леко отворени. Нощем, когато изгасяха осветлението, можеше да я гледа в сиянието на електродъговите лампи в двора за упражнения.

Но в светлината на утрото по лицето ѝ имаше тъмни бразди — сянка от решетката на еднокрилият му прозорец.

Сега ще ти разкажа какво стана в средата на май 1950-та, когато дойде краят на тригодишната схватка със „сестрите“. Стана един инцидент, който извади Анди от пералнята и го прати в библиотеката, където той прекара работното си време до напускането на нашето щастливо малко семейство през онази година.

Сигурно се сещаш, че съм чул част от онова, за което разказвам: някой види нещо, пошушне ми и аз ти го кажа. Е, добре, понякога показвам нещата даже малко по-прости, отколкото бяха, и повтарям или ще повтарям сведения от четвърта и пета ръка. Така стоят нещата тук. Ключарската мрежа е съвсем истинска и трябва да я използваш, ако искаш да издържиш. Също така, разбира се, трябва да знаеш как да вадиш зрънцата истина от плявата на лъжите, слуховете и „така ми се иска“.

Може да останеш с впечатлението, че описвам някого, който е по-легендарен от жив човек и аз ще се съглася, че в това има частица истина. За нас, дългосрочните, които познавахме Анди дълги години, той беше скътал в себе си някаква фантазия, едно почти митично-магическо чувство, ако разбираш какво имам предвид. Историята на Анди, отказал да признае водачеството на Богс Дайъмънд, е част от този мит, неговата издръжливост в борбата със сестрите също е част от него и това как получи работа в библиотеката е част от същия този мит... но с една важна разлика: аз бях там, видях какво стана и се заклевам в името на майка ми, че всичко това е вярно. Клетвата на осъден убиец не струва много, и все пак, повярвай ми: аз не лъжа.

Оттогава с Анди станахме приятели. Това момче ме омагьоса. Като се връщам към случая с плаката, виждам, че съм прескочил да ти разкажа нещо, което си струва. Пет седмици след като си закачи Рита

(вече бях забравил всичко за случая, имах си друга работа), Ърни ми подаде през решетката на моята килия малка бяла кутия.

— От Дюфрен — рече той тихо, като продължаваше да размахва метлата с дългата дръжка.

— Благодаря, Ърни — казах и му пробутах половин пакет „Кемълс“.

Какво, по дяволите, е това, чудех се, докато отворях капака на кутията. Вътре имаше много памук, а под него...

Дълго стоях и гледах. На моменти ми се струваше, че не смея да ги докосна, те бяха толкова красиви. В кошарата има крецияща липса на красиви неща и за съжаление повечето хора не забелязват, че те им липсват.

В тази кутия имаше два кварцови камъка и двата грижливо полирани. Бяха отрязани и сложени във форми от плавей. Като златни петънца в тях проблясваха искри от железен пирит. Ако не бяха толкова тежки, от тях сигурно щеше да стане изящна двойка копчета за ръкавели, толкова хармонично се съчетаваха в тях цветовете.

Колко ли работа е хвърлил, за да създаде тези две неща? Много часове след загасване на осветлението, знаех това. Първо отрязването и обработването на формата, сетне почти безкрайното полиране и финалните операции с онези скални чаршафи. Взирайки се в тях, аз усетих топлината, която всеки мъж или жена изпитва, когато гледа нещо красиво, нещо, което е било *обработено и направено*. Това е чувството, по което се различаваме от животните, и си мисля, че почувствах още нещо. То беше чувство на страхопочитание пред човешката устойчивост срещу жестокостта. Но аз не знаех колко устойчив може да бъде Анди Дюфрен много по-късно.

През май 1950-та началниците решиха, че покривът на завода за лицензни плочи трябва да се намаже с покривна смола. Те искаха всичко да свърши преди да е станало много горещо и търсеха доброволци за работата, която по план трябваше да продължи около една седмица. Обадиха се повече от седемдесет души, защото това беше работа навън, а май е един адски хубав месец за работа на открито. От шапката изтеглиха девет или десет имена, две от които бяха на Анди и моето собствено.

През следващата седмица ни извеждаха след закуска на двора за упражнения с двама пазачи отпред и двама отзад... плюс пазачите на

кулите, които с помощта на биноклите си отваряха очите на четири като допълнителна мярка.

При тези утринни излизания четирима от нас трябваше да носят голяма разтегателна стълба. Аз винаги отпращах един ритник към Дики Бетс, който участваше в носенето, наричахме го „Разтегателната стълба“. Опирахме стълбата на една от стените на онова ниско плоско здание. После започвахме да подаваме към покрива кофите с гореща смола. Молиш се само да не се излеят тези лайна върху теб, защото веднага ще затанцуваш направо към лечебницата.

С нас имаше шест надзиратели, всичките подбрани по старшинство. Беше им толкова хубаво, сякаш караха седмична ваканция — вместо да се потят в пералнята или в завода за плочи или да стоят край шайка пандизчии, бъркащи пулп, или пък, щат не щат, да се блъскат някъде, те получиха редовна отпускат на слънце през май и само си седяха, облежани на ниския парапет, прекарвайки времето в празни приказки.

Те даже ни гледаха само с половин око, защото караула на южната стена беше доста близо и момчетата там горе можеха да опитат челюстите си върху нас, стига да искаха. Ако някой от бригадата за насмоляване на покрива беше направил едно невярно движение, само за четири секунди щеше да бъде прерязан на две от куршумите на автомат калибър 11,43 милиметра. И тъй, пазачите седяха и си гледаха кефа. Липсваше им само бира, заровена в счукан лед, за да станат господари на всички създания.

Един от тях се казваше Байрон Хедли и през 1950 година той беше прекарал в Шоушенк по-дълго време от мен. По-дълго от последните двама пазачи, ако трябва да бъда точен. През 1950-та колеше и бесеше един човек от Нова Англия на име Джордж Дънейхи. Той имаше научна степен по наказателно право. Доколкото се простират сведенията ми, никой не го харесваше, освен хората, които му бяха издействали назначаването. Знаех, че се интересува от три неща: събиране на статистически данни за книги (което по-късно беше публикувано в малко издание от Нова Англия, наречено „Лайт сайд прес“, сигурно му е платил, за да помести материала), кой отбор е победил във вътрешното първенство по бейзбол всеки септември, и събиране на законите за смъртното наказание, издадени в Мейн. Голям защитник на смъртното наказание беше тоя Джордж Дънейхи.

Изритаха го от службата, когато през 1953-та се разбра, че правел отстъпка за авторемонтното обслужване в затворническия гараж и дялял печалбата с Байрон Хедли и Грег Стамас. Хедли и Стамас излязоха съвсем чисти от тая работа, те много майсторски криеха козовете си, но Дънейхи си събра чукалата. Никой не съжаляваше, че си отива, но и никой не беше очарован да види как Грег Стамас сяда на мястото му. Беше нисък човек със стегнат здрав корем и най-студените кафяви очи, които си виждал някога. Винаги носеше на лицето си болезнената гадничка усмивка на човек, който е влязъл в банята и не е успял да се изкъпе. Докато Стамас беше надзирател, жестокостта се ширеше в Шоушенк и макар да не разполагам с доказателства, имаше поне половин дузина погребения на лунна светлина в горичката от шубраци, която се простира източно от затвора. Дънейхи беше зъл, но Грег Стамас беше жесток, жалък, коравосърдечен човек.

Той и Байрон Хедли бяха добри приятели. Като надзирател Джордж Дънейхи беше само позъор; Стамас, а след него и Хедли управляваха затвора.

Хедли беше висок, тромав човек с оредяваща червена коса. Бързо се зачервяваше на слънце, говореше високо и ако не вървиш достатъчно бързо след него, веднага те прасваше с тоягата. През оня ден, третия от работата върху покрива, той приказваше с друг надзирател на име Мърт Интуисъл.

Хедли носеше няколко изумително добри новини и поддържаше вниманието все върху тях. Това си беше в стила му — беше неблагодарник, не казваше добра дума за никого, изобщо човек, който е убеден, че целият свят е тръгнал срещу него. Светът го беше изиграл през най-хубавите години от живота му, същият този свят щеше да бъде повече от щастлив да го измами и за остатъка. Виждал съм надзиратели, които според мен са почти светци, и разбирам защо е така. Те виждат разликата между живота, който можеха да имат — беден и прекаран в борба, но достоен, и живота на хора, платени от държавата да надзирават. Тези пазачи са способни да разберат какво нещо е болката. Другите не могат или не искат.

Няма с кого да сравня Байрон Хедли. Той можеше да си седи, невъзмутим и спокоен под топлото майско слънце, и да намери достатъчно злоба да оплаква собствения си късмет, когато на по-малко от три метра група хора работят, потят се и изгарят ръцете си с

големите баки, пълни с кипяща смола, хора, които бяха работили толкова усилено в тяхната ежедневна въртележка на дните, че това тук им изглеждаше като почивка. Може би си спомняш стария въпрос, един от онези, които определят възгледите ти за живота, когато им отговориш. Байрон Хедли щеше да отговори винаги: *наполовина празна, чашата е наполовина празна*. Веднъж завинаги, амин. Ако му дадеш да пие студено ябълково вино, той ще мисли за оцет. Ако му кажеш, че неговата жена му е била винаги вярна, ще ти отвърне, че причината е проклетата ѝ грозотия.

И той си седеше, говореше на Мърт Интуисъл достатъчно високо, за да го чуваме всички, а широкото му бяло чело взе да почервениява от слънцето. Едната си ръка беше прехвърлил над ниския парапет, ограждащ покрива. Другата държеше върху дръжката на своя 9-милиметров пистолет.

Всички знаехме историята с Мърт. Изглежда по-големият брат на Хедли беше заминал за Тексас някъде преди четиринайсет години и семейството му не беше получавало от него ни вест, ни кост. Решили, че е умрял и лека му пръст. Но преди седмица и половина един адвокат ги извикал отдалеч, чак от Остин. Брат му, човек доста богат, починал преди четири месеца. Парите идваха от нефта и нефтени наеми, сумата беше към един милион долара. Адски невероятно е колко щастливи могат да бъдат някои дупки на гъза, рече за благодарност той върху покрива на цеха за плочи.

Не, Хедли не беше милионер — това би могло да направи дори и него щастлив, поне за известно време, — но брат му беше оставил по едно адски прилично наследство от трийсет и пет хиляди долара на всеки жив член от семейството му в Мейн, който може да бъде открит. Не е зле. Като да ти излезе късмета от лотария.

Ала за Байрон Хедли чашата винаги беше наполовина празна. Той прекара по-голямата част от утрото във вайкане пред Мърт за хапката, която правителството щеше да отхапе от неговия неочакван късмет.

— Оставят ти само колкото да си купиш нова кола — добави той, — и после какво ще правиш? Има да плащаш проклетите данъци за колата, за поправка и поддържане, проклетите деца ти вадят душата да ги вземеш на пътешествие със скъпа кола.

— И да я карат, ако са достатъчно големи — рече Мърт. Старият Мърт Интуисъл знаеше от коя страна е намазан хлябът му и не казваше неща, които са очевидни за него и за всички нас: ако тези пари ти причиняват толкова мъка, Байрон, старо момче, дърт пръч, аз просто ще ги взема от ръцете ти. В края на краищата, за какво са приятелите?

— Точно така, ще искат да я карат, ще искат да ги учиш да я карат, за бога — каза Байрон и потрепера. — И какво става в края на годината? Ако си предвидил неправилно данъците и не са ти останали достатъчно, за да платиш разликата, трябва да плащаш от собствения си джоб или да ги вземеш назаем от една от тези шибани агенции по заемите. Както и да е, те ще те проверят, нали знаеш? Това не е важно. А когато държавата те проверява, те винаги вземат повече. Кой може да се бори с чичо Сам? Той пуска ръка под ризата ти, изстискава ти цицата, докато почервенеет, и свършваш моментално. Боже!

Той изпадна в мрачно мълчание, замислен над ужасното си нещастие да наследи трийсет и пет хиляди долара. С помощта на големия Пад Анди Дюфрен разстилаше смолата на по-малко от пет метра. Анди я разклати в кофата и отиде към мястото, където седяха Мърт и Хедли.

Всички се смълчаха и аз видях как един от другите надзиратели, Тим Янгблъд, протегна ръка към кобура на своя пистолет. Едно от момчетата на караулната кула удари партньора си по ръката и двамата също се обърнаха. За миг помислих, че Анди ще получи куршума или ще изяде боя с тоягата, или и двете.

А той каза много тихо на Хедли:

— Вярвате ли на жена си?

Хедли само се втренчи в него. Лицето му започна да се зачервява и знаех, че това е лош признак. След около три секунди той посегна да изтегли палката си, за да мушне Анди в слънчевото сплитане, където се намира оня голям възел от нерви. Силен удар в това място може да те убие, а те винаги удрят за това. Ако ударът не те убие, ще те парализира за толкова дълго, че да забравиш онова хубавичко нещо, което си намислил да правиш.

— Момче — рече Хедли, — давам ти само една възможност да се върнеш при оня Пад. После ще слезеш от тоя покрив на главата си.

Анди само го изгледа, много спокоен и кротък. Очите му бяха като лед. Сякаш не беше чул. Усетих, че искам да му кажа как стоят

нещата, да му покажа смирената посока. Смирената посока е *никога* да не показваш, че си чул пазачите да говорят, *никога* да не се намесваш в техния разговор, освен когато те попитат. Тогава им казваш каквото искат да чуят и пак си затваряш устата. Черен, бял, червен или жълт човек — в затвора това няма никакво значение, защото си имахме наш собствен печат на равенството. В затвора всеки окошарен негър и ти, всички спазваха правилата, ако искаш да оцелееш сред хора като Хедли или пък Грег Стамас, който наистина щеше да те убие преди да те е погледнал. В пандиза ти принадлежиш на държавата и ако го забравиш, тежко ти! Виждал съм хора, изгубили очите си, хора, изгубили палеца и пръстите си; познавах един човек, който изгуби края на пениса си и се смяташе за късметлия, че е изгубил само това. Искях да кажа на Анди, че вече е много късно. Той можеше да се върне и да вземе четката си, и това пак щеше да изглежда като важничене; щяха да го причакат тази нощ в банята, готови да сложат в конска поза двата му крака и после да го оставят да се гърчи на цимента. Можеш да изкупиш важниченето с пакет цигари или с три бири. Нещо повече, исках да му кажа да не разваля нещата повече от това, което беше забъркал.

Исках, но само продължих да нанасям смола върху покрива, сякаш нищо не се е случило. Пазех си първо собствения задник, като всеки друг. Пазех го. Започваше да скърца, а в Шоушенк винаги се усещаше мерака на Хедли да си върши работата, като пребие някого.

Анди рече:

— Може би се изразих неправилно. Дали й вярвате или не, това е нещо нематериално. Проблемът е дали вярвате, че се е опитвала да ви изиграе зад гърба ви.

Хедли стана. Мърт стана. Стана Тим Янгблъд. Лицето на Хедли беше огненочервено.

— Твоят единствен проблем — рече — ще бъде колко здрави кости ти остават. Ще ги преброиш в лечебницата. Хайде, Мърт. Да тътнем това сукалче на гръб.

Тим Янгблъд извади пистолета си. Ние се правехме на балами и продължавахме да насмоляваме. Слънцето препичаше силно. И се започна: Хедли и Мърт просто го хванаха отстрани. Каква злополука! Дюфрен, затворник 81433-ШНК, получи два страхотни удара и се смъкна върху стълбата. Лоша работа!

Те го вдигнаха — Март за дясната, Хедли за лявата ръка. Анди не се съпротивляваше. Очите му не се откъсваха от червената конска мутра на Хедли.

— Ако ѝ имате пълно доверие, мистър Хедли — каза той със същия спокоен, равен глас — няма причини да не получите всеки цент от тези пари. Краен резултат: мистър Байрон Хедли — трийсет и пет хиляди долара, чичо Сам — фю-у-у!

Мърт го повлече към края. Хедли само остана на място. За миг Анди увисна между тях като въже за играта „Краят на войната“. После Хедли каза:

— Постой малко, Мърт. Какво рече, момче?

— Казах, че ако ѝ имате пълно доверие, можете да ѝ ги дадете — изрече Анди.

— Опичай си акъла, момче, да не се катурнеш.

— Данъчните служби позволяват само еднократен подарък на вашата съпруга — каза Анди. — Допуска се до шестдесет хиляди долара.

Сега Хедли се вторачи в Анди, сякаш го удариха със секира.

— Не, това не може да е вярно — рече. — Без данъци?

— Без данъци — каза Анди. — Данъчните служби не могат да ви пипнат и цент.

— Откъде знаеш това?

Тим Янгблъд каза:

— Той е бил banker, Байрон. Предполагам, че може да е...

— Скрый си главата, Пъстърво — рече Хедли, без да го погледне.

Тим Янгблъд почервения и млъкна. Някои от пазачите го наричаха Пъстървата заради дебелиите му устни и мъничките очи. Хедли продължи да се взира в Анди.

— Ти си хитрият banker, който застреля жена си. Как да повярвам на хитър banker като теб? Значи аз си прекарвам времето в празни приказки край такива като теб? Това щеше да ти хареса, нали?

Анди каза спокойно:

— Ако вие идвате в затвора за избягване на данъците, трябваше да отидете във федералния наказателен, а не в Шоушенк. Но вие не сте го направили. Освободеният от данъци подарък на съпругата е напълно законна вратичка. Правил съм ги с десетки... не, със стотици. Това е

предвидено предимно за хора, които искат да развият малък бизнес, за хора, на които веднъж в живота им е излязъл късмет. Като вас.

— Мисля, че лъжеш — каза Хедли, но той не лъжеше, можеше да видиш, че не лъжеше. На лицето му се изписа вътрешно разведряване, нещо гротескно, покриващо удължената му грозна физиономия и онова полегато зачервено чело. Можеше да видиш едно гадничко вълнение, стига да погледнеш чертите на Байрон Хедли. Той се надяваше.

— Не, аз не лъжа. Във всеки случай не сте длъжен да вярвате на думите ми. Вземете си адвокат...

— Адвокати по катастрофи, които ограбват минетчиите по шосетата — извика Хедли.

Анди сви рамене.

— Тогава отидете в данъчните служби. Те ще ви кажат същото нещо за освобождаването. Всъщност вие изобщо нямате нужда от обяснения. Можете да проучите въпроса за себе си.

— Еби се. Няма нужда всеки хитър banker, който е убил жена си, да ми обяснява, че мечката сере в елдата.

— Имате нужда от banker или от адвокат по данъците, за да си направите подарък и това ще ви струва нещо — каза Анди. — Или пък... ако ви интересува, ще се радвам да ви уредя въпроса за освобождаване от данъци. Цената ще бъде три бири на глава за моите сътрудници.

— Сътрудници — рече Мърт и нададе дрезгав смях. Той се плесна по коляното. Обичаше да се плесва по коляното и мисля, че умря от рак на червата в един свят, където морфинът като че ли още не беше открит. — Сътрудници, не е ли много мило? Сътрудници? Няма да получиш никакви...

— Затваряй си гадното чене — изръмжа Хедли и Мърт млъкна. Хедли пак погледна към Анди. — Какво рече?

— Казах, че искам само по три бири на глава за моите сътрудници, ако това изглежда честно — каза Анди. — Мисля, че когато напролет работи навън, човек се чувства повече човек, ако може да изпие по една бутилка. Това е само мое мнение. Всичко ще мине гладко и съм сигурен, че ще имате тяхната признателност.

Говорил съм с някои от хората, които бяха там през този ден — Рени Мартин, Логан Сен-Пиер и Пол Бонсейнт са трима от тях — и

всички видяхме едно и също нещо... усетихме едно и също нещо. Изведнъж Анди излезе отгоре. Хедли имаше пистолет на бедрото и палка в ръката. Зад Хедли стоеше неговият приятел Грег Стамас, зад Стамас — цялата затворническа администрация. Цялата власт на държавата стоеше зад тях, ала изведнъж в цялото златно сияние това вече нямаше никакво значение. Почувствах как сърцето ми подскочи в гърдите така, както не беше ми се случвало, откакто камиона ме докара заедно с четирима други, мина през вратата през 1938 година и стъпих на двора за упражнения.

Анди гледаше към Хедли с онези невъзмутими, спокойни ясни очи и сега вече не ставаше въпроса за трийсет и пет хиляди, всички се съгласихме с това. Много пъти превъртах в ума си онова, което стана, и вече зная. Бяха застанали човек срещу човек и Анди просто го победи така, както на масата силният побеждава човек с по-слаба китка в канадска борба. Няма никакви причини в тази минута Хедли да не даде знак на Мърт да хвърли от покрива Анди с главата надолу и пак да изпълни съвета му.

Нямаше причини. *Но той не го направи.*

— Можех да дам по две бири на всеки, ако исках — каза Хедли. — Бирата има хубав вкус, когато работиш. — Страхотно му го зачукаха, макар че се постарала прозвучи великодушно.

— Ще ви дам само един съвет, с който данъчните служби няма да се занимават — каза Анди. Немигащите му очи бяха приковани към Хедли. — Направете подаръка на жена си само ако сте сигурен. Ако мислите, че има възможност да ви изиграе или да ви ритне отзад, можем да направим още нещо...

— Да ме изиграе? — попита рязко Хедли. — Да ме изиграе? Господин изгърмял banker, дори и да пътува с товарен вагон на Екс-Лакс, тя няма да посмее да направи и крачка, ако не й дам знак.

Мърт, Янгблъд и останалите надзиратели слушаха покорно разговора. Анди изобщо не пусна усмивка.

— Ще попълня формулярите, които ви трябва — продума той. — Можете да ги вземете в пощата, а аз ще ги подготвя за вашия подпис.

Това изглеждаше изключително важно и гърдите на Хедли се издуха. После той погледна към нас и се разкрещя:

— Какво сте наострили уши, сган такава? Размърдайте си задниците, дявол да ви вземе!

Той се обърна към Анди.

— Ще дойдеш с мен, нищожество. Чуй ме добре: ако ме пързулнеш, ще си търсиш главата в душ „С“ преди да свърши седмицата.

— Да, разбирам това — каза тихо Анди.

И той наистина го разбираше. От начина, по който се обърна, личеше, че разбира повече от мен, повече, отколкото разбира който и да е от нас.

Ето как през един ден от 1950 година, ден като миг, осъдените затворници, които насмоляваха покрива на завода за плочи, седяха в десет часа на пролетната сутрин, наредени в редица и пиеха бира „Блак Лейбъл“, доставена от най-стиснатия надзирател, който някога се е свъртал в държавния затвор Шоушенк. Бирата беше топла като пикня, но ми се струваше най-хубавата, която съм пил през живота си. Седяхме, пиехме и усещахме слънцето на раменете си и даже изразът на полузабава, на полудоволство върху лицето на Хедли — той сякаш виждаше не хора, а маймуни да пият бира — не можеше да ни развали удоволствието. Бирената почивка продължи двацет минути и през тези двацет минути се чувствахме като свободни хора. Така можехме да си пием бирата и да насмоляваме покривите на нашите собствени къщи.

Само Анди не пиеше. Вече ти разказах какви навици за пиене имаше. Той клечеше на сянка с ръце между коленете, гледаше ни и се усмихваше едва забележимо. Изумително е колко хора са го запомнили така, изумително е и колко хора участваха в тази работа, когато Анди Дюфрен се изпречи пред Байрон Хедли. Мисля, че бяхме девет или десет души, но през 1955-та сигурно са станали стотина, а може би и повече... ако вярваш на това, което чуваш.

Да, ако искаш да ти дам направо отговор на въпроса дали се опитвам да ти разкажа за човека или легендата за човека, която се увива около човека, както бисерът обхваща една малка песъчинка, ще ти кажа, че отговорът е някъде по средата. Зная със сигурност, че Анди Дюфрен не прилича много на мен или някой от онези, които съм познавал, откакто влязох вътре. Той внесе петстотин долара, натъпкани под дрехите, но пустият му кучи син успя да внесе и още нещо. Чувството за собствено достойнство, може би, или усещането, че ще победи накрая... или пък това е било чувството за свобода дори зад проклетите сиви стени.

Около него се носеше някаква вътрешна светлина. Зная, че той загуби вътрешната си светлина само веднъж и това също е част от тази история.

От времето на световните серии през 1950-та — това беше годината на „Филаделфия Уиз Кидс“, победили четири пъти подред,

сигурно си спомняш — Анди вече нямаше неприятности със сестрите. Стамас и Хедли се зарекоха: ако Анди Дюфрен отиде при някой от тях или при който и да е надзирател от тяхната тайфа и му покаже само една капка кръв на долните си гащи, всеки от сестрите в Шоушенк ще си легне същата нощ с главоболие. Думата им на две не стана. Както вече казах, тук винаги имаше осемнайсетгодишен крадец на коли, подпалвач или пък някое момче получаваше техните ритници за поука на малки деца. След деня върху покрива на завода за плочи Анди си пое по пътя, а сестрите — по техния.

Той вече работеше в библиотеката под ръководството на стария издръжлив затворник Брукс Хетлин. Хетлин получил тази служба някъде през двайсетте години, защото имаше завършен колеж. Научната му степен беше в областта на животновъдството, това е съвсем сигурно, но колежното образование в институти за начално обучение като Шенк са толкова редки, че малцина бяха онези, които не можеха да избират.

През 1952 година Брукси, който убил жена си и дъщеря си, след като изгубил на покер още по времето, когато Кулидж беше президент, излезе от кошарата под честна дума. Както обикновено, държавата с цялата си мъдрост го остави да тръгне след всеки шанс, който му се изпречи, и да стане полезна частица от обществото. Той беше ревматик на шейсет и девет години, когато премина залитайки главната врата в полския си костюм и френските си обувки. В едната си ръка стискаше документите за освобождаване под честна дума, а в другата — билет за бърз автобус. Когато си отиваше, той се разплака. Шоушенк беше неговият свят. Това, което се намираще отвъд стените, беше за Брукс толкова ужасно, колкото западните морета за суеверните моряци през петнадесети век. В затвора Брукси беше личност с известно положение. Той беше библиотекар, човек с образование. Ако отидеше в библиотеката „Китери“ и попиташе за служба, нямаше да му дадат и читателска карта. Чух, че починал в дом за бедни престарели хора във Фрипорт някъде през 1953 година и при това изкара цели шест месеца повече, отколкото предполагах, че ще издържи. Да, мисля, че държавата даде на Брукси полагаемия му се ритник. Обучиха го да харесва мястото си в лайняната къща и после го изхвърлиха.

Анди наследи службата на Брукси и беше библиотекар двайсет и три години. Използваше същата сила на волята, която приложи срещу

Байрон Хедли, за да отиде там, където искаше — в библиотеката, и видях, че постепенно си извоюва една малка стая. Тя още миришеше на терпентин, защото в миналото служеше за бояджийско помещение и не беше проветрявана от 1922-ра. В нея имаше наредени събраните издания на „Рийдър Дайджест“ и „*Нейшънъл Джиографикс*“, това беше най-добрата затворническа библиотека в Нова Англия.

Той постигна това постепенно. Сложи на вратата кутия за предложения и търпеливо понесе такива опити за хумор като „*Многу шибана котия*“ и „*Избегвай при 10 повреди*“. Той държеше на нещата, към които затворниците се отнасят сериозно. Написа писма на най-големите книжни клубове в Ню Йорк и получи съгласието на два от тях, „Литературна гилдия“ и клуба „Книга на месеца“, да изпратят изданията на най-важните си избрани произведения на възможно най-ниската цена. Откри, че съществува глад за информация по такива малки хобита, като моделиране на сапун, дърводелство, ловкост на ръцете, пасианси. Събра според възможностите всички книги по тези въпроси. Също и най-важните писатели в пандиза — Ърл Стенли Гарднър и Луис Л'Амур. На затворниците никога не им стигаха игрите и излизането на открито. И все пак запази кутия с доста неприлични издания на лоша хартия под масата за проверка и ги даваше внимателно, след като се увереше, че ще му ги върнат. Дори и по този начин всяка нова придобивка се прочиташе до последната буква.

Той започна да пише до Държавния Сенат през август 1954 година. По това време Стамас беше пазач и твърдеше, че Анди е нещо като талисман. Той често се заседяваше в библиотеката и убиваше времето с Анди, а понякога даже слагаше ръка на рамото на Анди и го потупваше. Той не беше някой луд. Анди Дюфрен не беше ничий талисман.

Стамас каза на Анди, че може да е бил banker във външния свят, но тази част от живота му е потънала безвъзвратно в миналото, и по-добре ще е да държи сметка за фактите на затворническия живот. Когато онази тайфа от надигналите се републикански ротарианци от Огъста се намесиха, в затворите и наказателните места останаха само три неща, за които се харчеха парите на данъкоплатците. Номер едно бяха стените, номер две бяха повече решетки и номер три — повече пазачи. Когато се заинтересува Държавният Сенат, Стамас обясни, че хората в Томастън, Шоушенк, Питсфийлд и Саут Портланд били

измета на земята. Времената бяха трудни и според Бога и Сони Джийзъс идваха още по-трудни времена. И ако има гъгрици в хляба, не е ли това само едно пикливо зло?

Анди се усмихваше със своята лека, сдържана усмивка и питаше Стамас какво ще стане с бетонен блок, ако върху него пада по една капка милион години. Стамас се смееше и тупаше Анди по гърба:

— Нямах милион години, старо куче, но ако ги имаш, сигурен съм, че ще се справиш със същата тази тънка усмивка на лицето. Аз даже ще ги уведомя за теб, ако платиш марките.

Което Анди направи. И той се смя за последен път, защото Стамас и Хедли не бяха край него, за да видят това. Молбите на Анди за библиотечни фондове удряха на камък до 1960 година, когато той получи чек за 200 долара — Сенатът вероятно ги е отпуснал с надеждата, че той ще си затвори устата и всичко ще отmine. Напразна надежда! Анди най-сетне почувства, че е направил една стъпка през вратата и просто удвои усилията си — две писма седмично вместо едно. През 1962 година той получи 400 долара, а след това — по 700 долара годишно, които пристигаха като по часовник. През 1970 година цифрата вече нарасна на 1000. Не е много, ако се сравни със средните суми, които получава библиотеката на един малък град, предполагам, но за хиляда парчета могат да се купят много от разказите на Пери Мейсън и уестърните на Джек Логан, отпечатани върху преработена хартия. По времето, когато Анди напусна, човек можеше да отиде в библиотеката, разширена от бояджийската кутийка до три стаи, и да намери почти всичко, което иска. И ако не можеш да го намериш, имаше големи шансове Анди да ти го достави.

Сега сигурно се питаш дали всичко това стана само защото Анди каза на Байрон Хедли как да си спести данъците върху неочакваното наследство. Отговорът е и да... и не. Можеш да си представиш как се развиха нещата.

Плъзна слух, че Шоушенк има за свой собствен галеник един финансов магьосник. През късната пролет и лятото на 1950 година Анди се обърна към два тръстови фонда да помогнат на пазачи, които искат децата им да учат в колеж, посъветва двама други как да купят малки употребявани коли. По дяволите, те бяха много прилични, като нещата, които той правеше, а едната беше толкова хубава, че изкара цели две години без ремонт. Проклет да съм, ако той не съветваше и

пазачите и стария Джордж Дънейхи — Лимонените Устни, как да избегнат данъците. Това беше преди Дънейхи да изхвърчи набързо и си мисля, че той е мечтаел за милионите, които неговата книга ще му донесе. От април 1951-ва Анди въртеше работата по връщане на данъците на половината от надзирателите в Шоушенк, а от 1952-ра — почти на всички надзиратели. Плащаха му с най-ценната затворническа монета: просто с добро отношение.

По-късно, когато Грег Стамас се издигна над надзирателската служба, Анди стана още по-важен, но ако се опитам да ти опиша механизма на неговото израстване, сигурно ще стреша; мога само да гадая. Едно съм подочул, за друго само се досещам. Зная, че имаше затворници, които получаваха всякакви специални облаги — радиоапарати в килиите, изключителни привилегии за посещения, все неща от тоя вид, а имаше и хора аутсайдери, които плащаха за тези привилегии. Покровителите са известни сред затворниците като „ангели“. Например ни в клин, ни в ръкав някой затворник е освободен от работа в събота сутринта и веднага се сецаш, че момчето си има „ангел“, който е пуснал нещо сухо, за да осигури освобождаването. Обикновено всичко ставаше така: „ангелът“ даваше рушвет на надзирател от средно ниво, а той пуска гювеча нагоре и надолу по административната стълба.

После дойде авторемонтния сервиз с отстъпка, който доведе законът на директора Дънейхи. Далаверата беше потулена за известно време и се раздуха по-силно от всякога в края на петдесетте години. И някои от контрагентите, които работеха в затвора, от време на време ритваха стълбата на висшите административни чиновници, в това съм съвсем сигурен. Същото важи и за компаниите, чието оборудване беше купено и инсталирано в пералнята, в завода за лицензни плочи и в ударната мелница, построена през 1963 година.

В края на шестдесетте години избухна бум на търговията с таблетки и същата административна тълпа беше набъркана в случая, тя получаваше мангизи. Всичко това добави нещичко към доста пълноводната река от забранен внос. Не като купчината незаконни долари, които можеха да се въртят в наистина големите затвори като Атика и Сан Куентин, но във всеки случай прилични суми. И след известно време парите станаха проблем. Не можеш да ги държиш в торба и запретваш ръкави през двайсетте духовно паднали години или

през десетте години с кучешките уши, когато басейн в задния двор или пристройка към къщата ти беше много нещо. Минеш ли веднъж някаква граница, ще обясниш откъде идват парите... а ако обясненията не са достатъчно убедителни, все ще се извъртиш с някакъв номер.

Тук имаше нужда от услугите на Анди. Извадиха го от пералнята и го сложиха в библиотеката, но погледнато от друга страна, той продължаваше да си кисне в пералнята. Просто го сложиха да пере мръсни пари вместо мръсни чаршафи. Той се зарови в акции, договори, общинско освобождаване от данъци, шайбата го завъртя.

Един ден той ми разказа за времето десет години след случката върху покрива на завода за плочи. Чувството му за това, какво ще стане било съвсем ясно, а съзнанието му относително спокойно. Престъпността щеше да съществува с него и без него. Той не искаше да бъде светец на Шоушенк, той стана такъв; беше невинен човек, жертва на гигантско нещастие, а не мисионер или благотворител.

— Между другото, Ред — каза ми той със същата полуусмивка, — това, което правя тук, не се различава от онова, което правех навън. Ще ти дам една хубава многозначителна аксиома: сумата от експерт на финансова помощ за лични или фирмени нужди е пряко пропорционална на броя на хората, които лицето или бизнесът е завлякъл. Повечето хора, които управляват това място, са глупави, груби чудовища. Хората, които управляват нормалния свят са груби и чудовищни, но не са толкова глупави, защото нивото на компетентността вън е малко по-високо. Не много, а малко.

— А хапчетата? — подхвърлих аз. — Не искам да ти говоря за твоята работа, но те ме правят нервен. Червени, повишаващи, понижаващи, всякакви, а сега гълтат неща, които се наричат „фаза четири“. Не искам да свикна с нещо такова. Избягвай да ги вземаш.

— Бъди спокоен — каза Анди. — Не обичам никакви хапчета. Никога не съм ги обичал. Аз съм човек като другите. Не произвеждам таблетки, не ги внасям и не ги продавам, когато вече са внесени тук. Това го правят предимно надзирателите.

— Но...

— Да, зная. Тук има много тънка линия. Някои хора, Ред, отказват изобщо да си мърсят ръцете с това, което идва при тях. Това се нарича святост — гълъбите кацат на рамото ти и малко по малко оцвъкват цялата ти риза. Другата крайност е да се овъргаляш в калта и

да доставяш всяко проклето нещо, което се превръща в пари — пистолети, джобни ножове, каквото и да е, по дяволите. Винаги ли имаш затворник, който идва при теб и ти предлага договор?

Кимнах. Така ставаше много пъти през годините. Нали в края на краищата си човек, който може да бъде полезен. Те си въобразяват, че щом им внасяш батерии за транзисторните радиоапарати, кашонче „Лъки“ или пък марихуана, можеш да ги свържеш с човек, който си служи с ножа.

— Разбира се, че имаш — продължи Анди. — Но не правиш това. Защото хора като нас, Ред, имат и трети избор. Алтернатива на това да бъдеш чист като светец или да се въргаляш в кал и мръсотия. Това е алтернативата, която произтича от нещата в света. Ти уравнишаваш минаването през свинското търкаляне с това, което те е привлякло. Избираш по-малката от двете злини и се опитваш да запазиш добрите си намерения пред теб. И си мисля, че оценяваш доброто, което си сторил, по това, колко добре спиш нощем... и какви са твоите сънища.

— Добри намерения — рекох и се разсмях. — Зная всичко за тях, Анди. По тоя път човек може да се дотътри и до ада.

— Не вярвай на това — каза той и помръкна. — Адът е тук. Точно тук, в Шенк. Продават таблетки и аз им казвам какво да правят с парите. Но аз имам и библиотеката, познавам двайсетина момчета, които четат книги тук, за да се подготвят и издържат приравнителните изпити за гимназията. Може би с излизането оттук ще се измъкнат от ямата. Когато имахме нужда от втората стая през 1957-ма, аз я получих. Те искат да ме направят щастлив. Работя евтино. Тъй върви търговията.

— И имаш свои собствени ориентири?

— Да. Това ми харесва.

През петдесетте години населението на затвора бавно се повишаваше, после, по дяволите, избухна взрив и през шестдесетте години се напълни с хлапаци на студентска възраст, които в Америка искат опиум и получават съвсем смешните наказания за това, че са си дръпнали малко марихуана. През цялото това време Анди никога не е имал съкафезник, освен мълчаливия висок индианец, Нормейдън (като всички индианци в Шенк го наричахме Вожда), но Нормейдън не беше за дълго. Повечето от дългосрочните мислеха Анди за смахнат, а той

само се усмихваше. Живееше сам — той обичаше това... и както каза, на тях им харесваше да го правят щастлив. Той работеше евтино.

Времето в затвора е бавно, понякога можеш да се закълнеш, че е спряло, но то си върви. Върви. Джордж Дънейхи си отиде след куп заглавия на вестниците, крещящи „СКАНДАЛ“ и „ОСОБЕНО ГНЕЗДО“. Стамас го наследи и през следващите шест години Шоушенк беше жив ад. Докато царуваше Грег Стамас, леглата в лечебницата и крилото в изолатора бяха винаги пълни.

Един ден през 1958 година се погледнах в малкото огледалце за бръснене, което държах в килията си и видях, че ме гледа непознат четиридесетгодишен човек. През 1938 година в затвора влезе едно момче с голяма грива морковеночервена коса, почти лудо от угризения, мислецо за самоубийство. Момчето си беше отишло. Червената коса беше посивяла и започнала да пада. Бяха се появили синини под очите. Този ден можах да видя един човек вътре, който чакаше да излезе. Той ме изплаши. Никой не иска да остарее в дранголника.

Стамас си отиде в началото на 1959 година. Няколко репортери душеха наоколо и единият от тях даже продължи да работи под чуждо име четири месеца, като описа престъпленията на цяла страница. Те вече бяха готови да извадят „СКАНДАЛ“ и „ОСОБЕНО ГНЕЗДО“, но преди да стоварят чука върху главата му, Стамас офейка. Разбирам го човека, винаги съм разбирал. Ако беше минал през съда и го бяха осъдили, щеше да кацне направо тук, а тук щеше да издържи само пет часа. Байрон Хедли си отиде две години по-рано. Този мухльо имаше сърдечен пристъп и се пенсионира по болест.

Анди никога не се бъркаше в работите на Стамас. В началото на 1959-та назначиха нов началник, нов заместник-началник и нов началник на пазачите. През следващите осем месеца Анди беше обикновен затворник като всички други. Това ставаше по времето, когато Нормейдън, големият индианец, се засели в килията на Анди. Нормейдън си излезе и Анди отново заживя в разкоша на единичната килия. Смениха се имената на върха, но престъпната дейност в затвора продължаваше.

Веднъж си приказвахме с Нормейдън за Анди.

— Добро м'че — рече Нормейдън. Беше трудно да разбереш нещо от това, което казваше, защото имаше цепната уста и спукано небце; всичките му думи излизаха с пръски. — Хареса ми там. Той никога не се шегува. Ни мъ искаше там, казвам ти. — Голям майтап! — Радвах съ, чи си отивам. Лоша работа в тази килия. Цялото време студено. Той не дава никой да пипа нещата му. Това добре. Добър човек, никога ни съ шегува. Но много лоша работа.

Анди закачи Рита Хейуърт в килията си през 1955 година, ако не ме лъже паметта. После дойде Мерилин Монро, онази снимка от „Севън иърс ич“, където тя стои на подлезната решетка и топлият въздух повдига полата ѝ. Мерилин изтрая до 1960 година и беше доста раздърпана по краищата, когато Анди я смени с Джейн Мансфийлд. Джейн беше, прощавай за израза, само цици. След около година на нейно място дойде някаква английска актриса — може би Хейзъл Корт, не съм много сигурен. През 1966 година и тя си отиде и Ракел Уелч получи рекорден ангажимент в килията на Анди — цели 6 години. Последният плакат, който той закачи, беше от хубавичка кънтри-рок певица, чието име беше Линда Ронстед.

Веднъж го попитах какво значение имат за него плакатите и той ми хвърли странен, изненадан поглед.

— Те са за мен това, което са за повечето затворници, предполагам — каза той. — Свобода. Гледаш тези хубави жени и чувстваш, че почти би могъл... не съвсем, а почти... да минеш през нея и да бъдеш с тях. Да бъдеш свободен. Предполагам, че точно за това винаги харесвах Ракел Уелч, тя беше най-хубавата. Но на снимката имаше още нещо, важен беше и плажът, на който тя стоеше. Изглеждаше така, сякаш е някъде в Мексико. Някое спокойно място, където човек би могъл да чуе мислите си. Не си ли чувствал това от снимката, Ред? Че почти би могъл да прекрачиш през нея?

Казах, че никога не съм мислил за снимката така.

— Може би един ден ще видиш, какво имам предвид — каза той и беше прав. Години по-късно разбрах какво точно е имал предвид... и когато този ден дойде, първо си помислих за Нормейдън и за това колко студено беше винаги в килията на Анди.

Ужасно нещо му се случи на Анди в края на март или началото на април 1963 година. Казах ти, че той имаше нещо, което на повечето затворници, и на мен в това число, приличаше на щастие. Наречи го чувство за самообладание или усещане за вътрешен мир, може би дори постоянна и непоклатима вяра, че някой ден кошмарът ще свърши. Както и да го наречеш, Анди Дюфрен винаги постъпваше целенасочено. В него нямаше онова мрачно отчаяние, което наляга след време повечето от затворниците. Никога от него не лъхаше безпомощност, чак до края на зимата през 63-та.

Имахме си вече нов директор, Самюъл Нортън се казваше. Мотърс, Котън и Инкрийз напуснаха с появата на Сам Нортън. Доколкото зная, виждали са го само ухилен до уши. Той имаше трийсетгодишна игла за вратовръзка, подарък от баптистката адвентистка църква на Елиът. Главното му нововъведение като глава на нашето щастливо семейство беше да се увери, че всеки затворник има Новия завет. Държеше на бюрото си малка гравирана табелка със златни букви, вградени в тиково дърво, които възвестяваха: „ХРИСТОС Е МОЯТ СПАСИТЕЛ“. На една кърпа върху стената, извезана от жена му, пишеше: „ПРИСЪДАТА СЕ ИЗПЪЛНЯВА И ТОВА Е ПРАВИЛО ПЪРВО“. Тази последна сантименталност не строши и частица от леда у повечето от нас. Чувствахме, че присъдата вече се е явила и ние трябваше да се уверим, че скалата няма да ни скрие нито пък дървото на смъртта да ни даде подслон. За всяко нещо си имаше цитат от библията, такъв беше мистър Сам Нортън и когато срещнеш човек като него, най-добрият ми съвет е да му се ухилиш широко и да си скриеш топките с двете ръце.

В сравнение с времето на Стамас травмите намаляха и доколкото се простират сведенията ми, нощните погребения спряха изведнъж, но това не е доказателство, че Нортън тръгва срещу наказанията. Изолаторът се препълни. Хората губеха зъбите си не от бой, а от диетата на хляб и вода. Започнахме да му викаме „зърно и отводняване“. „Аз съм за влака на Сам Нортън зърно и отводняване, момчета“.

Той беше най-големият лицемер, който съм срещал сред високопоставените хора. Изнудването, за което ти разказах, все така процъфтяваше, но Сам Нортън добави нещичко и от себе си. Анди

знаеше всичките му бакии, по това време те бяха добри приятели, и ми каза за някои от тях. Когато Анди разказваше за това, от лицето му не слизаше учуденият израз на забавление и отвращение, сякаш говореше за гадни и хищни буболечки, чийто отблъскващ вид и лакомия са по-скоро смешни, отколкото ужасяващи.

Директорът Нортън създаде програмата „Вътре-вън“, за която може и да си чувал преди шестнайсет или седемнайсет години; дори я отпечатаха в „Нюзуик“. В пресата тя изглеждаше като истински прогрес в практическите поправителни и превъзпитателни заведения. Отвъд стените затворници режеха дървета за целулоза, затворници строяха мостове и шосета, затворници изграждаха хранилища за картофи. Нортън наричаше това „Вътре-вън“ и бе поканен да го обясни на всеки проклет „Ротъри“ или „Киванис“ клуб в Нова Англия, особено след като снимката му се появи в „Нюзуик“. Затворниците наричаха това „пътен бандитизъм“, но доколкото зная, никой от тях не беше поканен да изрази тяхната гледна точка нито на киванианците, нито на онези момчета от „Лойъл Ордър ъв Мус“.

Нортън беше точно там, на всяка операция, с трийсетгодишната си църковна игла и всичко останало. От нарязването на дървесината до прокопаване на аварийни канали за поставяне на дренажни тръби под държавните шосета Нортън пак беше там и обираше каймака. Имаше стотици начини да го прави — хора, материали, знаеш как стават тия неща. Но той ги получаваше и по друг път. Строителните организации в района бяха смъртно наплашени от програмата на Нортън „Вътре-вън“, защото затворническият труд е робски труд, с него не можеш да се конкурираш. И тъй, Сам Нортън, оня с библията и с трийсетгодишната църковна игла, получаваше хубави, доста тлъстички пликове под масата през шестнайсетгодишната си служба като директор на Шоушенк. А ако пликите свършеха, той щеше или да наддава повече от необходимото за проекта, изобщо да не наддава, или да обяви, че всички вътре-външници са осъдени някъде другаде. Винаги съм се чудил на това, че не намериха Нортън в багажника на колата му Тъндърбърд, паркирана встрани от шосето някъде в Масачузетс, с ръце, вързани на гърба и половин дузина куршуми в главата.

Във всеки случай, както се пее в една кръчмарска песничка, Боже мой, как се стичат парите. Нортън сякаш се беше абонирал за старите

пуритански идеи като за най-добрия начин да покаже какви хора избира Бог, когато проверява банковите им сметки.

В тази работа Анди Дюфрен беше дясната му ръка, неговият мълчалив партньор. Нортън знаеше това и го използваше. Анди ми каза, че един от нортъновите любими афоризми бил „едната ръка мие другата“. И тъй, Анди даваше добри съвети и полезни препоръки. Не мога да кажа със сигурност, че той ръководеше нортъновата програма „Вътре-вън“, но съм дяволски сигурен, че той въртеше парите на крещящия „Исусе!“ син на курва. Той даваше добри съвети, парите се трупаха и... кучия му син! Библиотеката щеше да има нови учебници за авторемонтни работи, новичък комплект от енциклопедията „Гролиър“, книги „Как да се подготвим за теста за схоластично постижение“ и разбира се, повече Ърл Стенли Гарднър и повече Луис Л'Амур.

Убеден съм, че това ставаше само защото Нортън не искаше да загуби своята дясна ръка. Ще отида по-далеч: това ставаше, защото той се боеше от всичко, което можеше да се случи, ако Анди излезе чист от държавния затвор Шоушенк.

Събирал съм историята в продължение на седем години оттук-оттам, на парчета, някои от тях от Анди, но не всичките. Той никога не говореше за тази част от живота си и аз не го обвинявам. Получих части от историята от пет-шест източника. Веднъж вече казах, че затворниците не са нищо друго, освен роби, но те имат робския навик да се правят на глухи и да чуват всичко. Събрах всичко от края, началото и от средата, но ти го разказвам от точка А до точка Я и може би ще разбереш защо човек прекарва десет месеца в мрачно, скръбно изумление. Разбираш ли, мисля, че той не знаеше истината до 1963-та, петнайсет години след като влезе в малката сладка дяволска дупка. Мисля, че той не знаеше колко лошо може да стане, докато срещна Томи Уилямс.

Томи Уилямс се присъедини към нашето щастливо малко семейство Шоушенк през ноември 1962-ра. Томи се смяташе за човек от Масачузетс, но в него нямаше излишна гордост; на двацет и седем години беше кръстосал надлъж и нашир цяла Нова Англия. Беше

професионален крадец и както можеш да предположиш, имах чувството, че имаше сили да хване и друг занаят.

Той беше женен и жена му идваше на посещение всяка седмица. Тя мислеше, че нещата с Томи ще се оправят и ще им потръгне с тригодишния им син, ако той завърши гимназия. Тя поговори с него по въпроса и Томи Уилямс започна редовно да посещава библиотеката.

По онова време случаят беше за Анди обикновена практика. Той видя, че Томи взима няколко учебника за приравнителните изпити в гимназията. Томи щеше да попрелисти предметите, които е изучавал в гимназията, а те не бяха много, после да държи изпит. Анди видя и това, че се е включил в много задочни курсове по предметите, по които нямаше успех в училище или пък е пропуснал поради отсъствия.

Той изглежда не беше най-добрият ученик от онези, които Анди подготвяше, и дори не зная дали някога получи гимназиална диплома, но това не е част от моя разказ. По-важното е, че той много хареса Анди, както ставаше с повечето хора след време.

На втория път той попита Анди: „Какво прави такъв готин тип като теб в кошарата?“ Въпросът е като „Какво прави хубаво момиче като теб в такова място?“ Но Анди не беше човек, който ще му каже, той само се усмихна и обърна разговора в друга посока. Съвсем естествено Томи попита още някого и когато най-сетне научи историята, струва ми се, също получи удар в своя млад живот.

Човекът, когото попита, беше неговият партньор по смяна в пералнята, гладач и сгъвач. Затворниците наричат апарата, на който се работи, „касапина“, защото беше точно това, ако не обръщаш внимание и имаш нещастieto да те докопа. Партньор му беше Чарли Латроп, прекарал вътре около дванайсет години по обвинение в убийство. Той се почувства щастлив да възстанови за Томи части от съдебния процес за убийство на Дюфрен. Така наруши монотонния ритъм за изваждане на прясно изгладените спални чаршафи от машината и слагането им в коша. Той тъкмо беше минал през съдебните заседатели и очакваше след обeda да получи документа с присъдата, когато сигналната сирена замлъкна и „касапина“ спря със скърцане. Те пъхаха в него прясно изпрани чаршафи от частната болница „Елиът“ в далечния край; на всеки 5 секунди машината ги изплюваше сухи и почти изгладени откъм страната на Томи и Чарли.

Те трябваше да ги хванат, да ги сгънат и да ги натоварят в количката, покрита с чиста кафява хартия.

Но Томи Уилямс само стоеше, втренчен в Чарли Латроп и ценето му висеше до гърдите. Той стърчеше сред купища чаршафи, които пристигаха чисти и вече събираха цялата кал на пода. И в пералнята за мокро пране гъмжи от мръсотия.

Отговорникът за този ден Хомир Джесъп дотърча и наведе глава насам и натам под машината да я огледа за авария. Посъветва Чарли като човек, който е счупил повече глави, отколкото навярно би могъл да преброи, ако не беше тук.

— Как каза, че е името на този учител по голф?

— Куентин — отвърна Чарли, сега вече целият сконфузен и притеснен. По-късно каза, че момчето било бяло като платно. — Глен Куентин, мисля. Във всеки случай нещо такова.

— Хайде сега, хайде сега — ръмжеше Хомир Джесъп и вратът му се зачерви като гребен на петел. — Пуснете тези чаршафи в студена вода! Пуснете ги бързо! Бързо, за Бога, вие...

— Глен Куентин, о, боже! — произнесе Томи Уилямс, само това успя да каже, защото Хомир Джесъп, този най-малко мирен човек, стовари палката си зад ухото му. Томи падна така зле на пода, че си счупи три предни зъба. Когато се събуди, беше в изолятора, осъден на самота за една седмица. Пътуваше с товарен вагон в знаменития влак на Сам Нортън „зърно и отводняване“. Получи и черни точки в личния си картон.

Беше в началото на февруари 1963 година. След излизането от изолятора Томи Уилямс обиколи шест или седем от дългосрочните и чу от тях същата история. Аз бях един от тях. Но когато го попитах защо се интересува от това, той премълча.

Един ден той отиде в библиотеката и изтърси на Анди Дюфрен адски куп сведения. За пръв и последен път, поне от времето, когато се приближи до мен за плаката с Рита Хейуърт като дете, което купува първия си пакет „Тройънс“, Анди загуби своята невъзмутимост... само че този път изгърмя напълно.

Видях го по-късно същия ден. Приличаше на човек, стъпил на края на служебното гребло, който сам се е ударил между очите. Ръцете му трепереха и като му говорех, не отговаряше. Преди края на този следобед той отиде при Били Хенлон, главния надзирател тогава, и

уговори за следващия ден среща с директора Нортън. По-късно ми каза, че цяла нощ не мигнал; само слушал студения зимен вятър да вие навън, гледал как лъчите на прожекторите минават отново и отново, оставайки дълги разлюлени сенки върху циментовите стени на клетката, която наричаше свой дом още от времето, когато Хари Труман беше президент, и се опитвал да мисли, че всичко е свършило. Каза ми, че Томи сякаш е направил ключ за килията в задната част на мозъка му, една клетка като собствената му килия. Само че вместо да държи затворен човек, тази клетка държи затворен тигър и името на тигъра е Надежда. Ключът на Уилямс отключил клетката и тигърът излязъл от немай-къде, за да поскита мозъкът му.

Четири години по-рано Томи Уилямс бил арестуван в Род Айлънд, когато карал кола, натъпкана с крадена стока. Томи издал съучастника си, прокурорът направил жест и той получил най-леката присъда... две до четири години, включително времето на предварителното задържане. Единайсет месеца след началото на присъдата старият му съкафезник получил билет за навън и при Томи дошъл нов човек на име Елууд Блач. Блач бил вкаран за вьоръжен грабеж и отлежавал шест до дванайсет години.

— Никога не съм виждал толкова напрегнат човек — каза ми Томи. — Човек като него не може да бъде крадец, особено с пистолет. При най-малкия шум подскача цял метър... и този човек да стреля, не ми се вярва. Една нощ едва не ме задуши, защото в нашия коридор някакъв тип удряше по решетките на своята килия с тенекиено канче.

Живях седем месеца с него, докато ме освободиха. Отлежах си наказанието. Знаеш как става. Не мога да кажа, че си приказвахме, защото всъщност не говорехме, само слушах излиянията на Ел Блач. Той води разговор, с теб. Плямпаше през цялото време. Не си затваряше устата. Ако се опиташ да вметнеш дума, той размахва юмрук срещу теб и пули очи. Минаваха ми студени тръпки, когато се сърдеше. Беше едър, висок човек, почти плешив, с едни зелени, дълбоко хлътнали очи. Господи, надявах се да не го видя никога.

Нощем беше като дърдореща дупка. Къде е расъл, от кои приюти бягал, къде е работил, какви жени чукал, как играл на зарове. Аз само го оставях да меле. Мутрата ми не струва много, но не бих я сменил с неговата.

Според него той е обрал около двеста предприятия. Не можех да повярвам — подскачаше като фишек всеки път, когато някой пръдне по-силно, но той се кълнеше, че е вярно. Сега... слушай, Ред. Познавам момчета, които правят удари след проучване, но още преди да науча за този учител по голф — Куентин, помня как си мислех, че ако Ел Блач някога обере *моята* къща и аз разбера след това, щях да се чувствам най-щастливия кучи син, който все още е жив. Можеш ли да си представиш какво ще стане, ако той тършува в спалнята на някоя жена, а тя се закашля насън и се обърне рязко? Тръпки ме полазват само като си помисля нещо такова, кълна се в майка си.

Каза, че убивал и хора. Хора, които му правели мръсно. Поне така разправяше и аз му вярвах. Приличаше на човек, който може да убие. Беше толкова напрегнат, да го еба. Като пистолет със запънат ударник. Познавам момче, което има специален полицейски „Смит енд Уесън“ със запънат ударник. Не го биваше за нищо, освен да си начешеш езика с него. Спусъкът на този пистолет беше толкова лек, че можеше да гръмне, ако това момче, Джони Калахан се казваше, надуеше до дупка своя грамофон и сложеше пистолета върху една от колоните. Такъв беше Ел Блач. Не мога да го опиша по-добре. И никога не съм се съмнявал, че е очистил някои хора.

Една нощ тъкмо щеше да каже нещо, го попитах: „Кого си убил?“ Като шега, нали разбираш? Той се засмя и рече: „Един тип лежи в Мейн заради ония двамата, които пречуках. Бяха един мъж и жената на оня, който е осъден. Промъкнах се в тяхното гнезденце и мъжът взе да ми се дърли.“

Не помня да ми е казвал името на жената — продължи Томи. — Може и да ми го е казал. Но в Нова Англия Дюфрен е като Смит или Джоунз в останалата част на страната, защото там има много фамилии Фрогс. Дюфрен, Лавек, Уелет, Пулен, кой може да запомни Фрогс? Но той спомена името на човека. Каза, че името му било Глен Куентин и че бил голяма клечка, голяма богата клечка, учител по голф. Ел твърдеше, че според него имал пари вкъщи, може би даже петстотин долара. Много пари бяха тогава, рече ми. Попитах го: „Кога беше това?“ А той: „След войната. Веднага след войната.“

Влязъл и направил удара, но те се събудили и оня тип му създаде неприятности. Това ми каза *Ел*. Може човекът само да е захъркал, така аз си мисля. Както и да е, Ел каза, че Куентин завъртял жената на

някакъв отчаян адвокат и са тикнали адвоката в държавния затвор Шоушенк. После избухна в оня ужасен смях. Господи, никога не съм бил толкова щастлив, колкото когато си получих документите за освобождаване от това място.

Сигурно се досещаш защо Анди беше малко замаян, когато Томи му разказа тази история, и защо искаше веднага да се срещне с директора. Елууд Блач излежаваше присъда от 6 до 12 години, когато Томи се срещнал с него преди 4 години. През 1963-та, когато Анди научи всичко това, приближаваше време да излезе... или пък вече е бил излязъл. Той се печеше на два шиша — единият беше мисълта, че оня тип е още вътре, а другия — че е отлетял като вятъра.

В разказа на Томи имаше известна непоследователност, но няма ли я и в истинския живот? Блач казал на Томи, че човекът, когото изпратил в затвора, бил някакъв отчаян адвокат, а Анди беше banker, но това са професии, които необразованите хора много лесно бъркат. И да не забравяме, че вече са минали дванайсет години от времето, когато Блач е чел извадки от процеса до момента, когато го е разказал на Томи Уилямс. Той казал на Томи и това, че задигнал от тоалетката на стиснатия Куентин над хиляда долара, а полицията съобщила на процеса, че няма следи от кражба. Имам няколко въпроса по този пункт. Първо, ако задигнеш парите и човекът умре, как можеш да кажеш, че нещо е откраднато, освен ако някой друг ти каже, че там е имало нещо? Второ, кой може да каже, че Блач не е излъгал за част от станалото? Може би не е искал да признае, че е убил двама души за нищо. Трето, може и да е имало следи от грабеж, но или ченгетата не са ги забелязали — понякога те са доста тъпи, или съзнателно са ги прикрили, за да не мътят вода на прокурора. Не трябва да забравяме, че човекът правеше обществена кариера и имаше нужда от виновен, за да се шуми около него. Неразкрит грабеж с убийство нямаше да му направи добра услуга.

Извън трите забележки имам и още една идея, която ми се струва по-умерена и най-добрата. По мое време в Шоушенк познавах няколко елуудблачовци, дърпащи спусъка, хора с откачени очи. Тези юнаци искат да вярваш, че са отмъкнали при всяка лудория сума, равна на Хоуп Дайъмънд, дори ако са ги хванали с двудоларов „Таймекс“ и девет долара от кражба, за което всъщност лежат.

Едно нещо в разказа на Томи преведе Анди през сянката на съмнението. Блач не е убил Куентин случайно. Той го нарекъл „голяма богата клечка“ и *знаел*, че Куентин е учител по голф. Е, добре, в продължение на две години Анди и неговата жена са ходили един-два пъти седмично да пийнат или да вечерят в местния клуб, там Анди се е напивал много пъти, след като научил за жена си. До клуба има пристанище за яхти и през 1947 година там е работил за известно време един общ работник, който познал Елууд Блач по описанието на Томи. Едър висок тип, почти плешив; с дълбоко хлътнали зелени очи. Човек, който те гледа някак неприятно, сякаш ти взема мярка. Този човек не останал задълго там, казва Анди. Или е напуснал сам, или пък Бригс, началникът на пристанището, го е изгонил. Но Блач не е човек, който се забравя. Той е прекалено шокиращ, за да го забравиш.

И Анди отиде при директора Нортън. Беше дъждовен ветровит ден с големи сиви облаци, които се носеха по небето над сивите стени, ден, когато последният сняг започваше да се топи и откриваше безжизнени късове земя с миналогодишна трева в полето до затвора.

Директорът имаше голям кабинет в административното крило, а зад директорското бюро има врата, свързана с кабинета на заместник-директора. Този ден заместникът отсъстваше и в кабинета му работеше един затворник. Беше сакаето момче, името му съм забравил. Всички затворници и аз в това число го наричахме Честър, като приятеля на Маршал Дилън. Работата на Честър беше да полива градината и да лъска паркета. През този ден растенията не бяха жадни и предполагам, че е останало само лъскането, защото мръсното ухо на Честър лъскаше метала около ключалката на вратата между кабинетите. Той чул да се отваря и затваря главната врата, сетне Нортън казал:

— Добро утро, Дюфрен, с какво мога да ти помогна?

— Господин директор — започнал Анди и старият Честър каза, че едва познал гласа на Анди, толкова бил променен. — Господин директор... нещо... нещо ми се случи... това е толкова... толкова... не зная откъде да започна.

— Тогава защо не почнеш от началото? — произнесъл директорът с най-сладкия си глас, сякаш казва: „Хайде да се обърнем към двайсет и третия псалм.“ — Това обикновено е най-добре.

И Анди така и направил. Той опреснил познанията на Нортън за подробностите на престъплението, за което беше затворен. После казал на директора точно това, което му разказал Томи Уилямс. Съобщил и името на Томи, което не беше никак разумно, ако се съди по следващите събития, но питам аз, какво можеше да стори, за да повярват изобщо на разказа му?

Когато свършил, Нортън помълчал известно време. Почти го виждам облегнат на служебния си стол под картината „Директорът чете“, окачена на стената: пръстите му събрани, червено-кафявите му устни подути, веждата му сгърчена по средата на челото му, трийсетгодишната му игла проблясва меко.

— Да — казал той най-сетне. — Това е най-проклетата история, която някога съм чувал. Но ще ти кажа какво ме изненадва най-много в нея, Дюфрен.

— Какво точно, сър?

— Че ти си попаднал тук чрез нея.

— Сър? Не разбирам какво искате да кажете. — И Честър каза, че Анди Дюфрен, който преди тринайсет години се беше оперил на Байрон Хедли на покрива на завода за плочи, сега объркал конците.

— Е, добре — казал Нортън. — За мен е съвсем очевидно, че си направил силно впечатление на този младеж Уилямс. Той е повлиян от теб, ако трябва да бъдем точни. Чул, че се оплакваш, и съвсем естествено иска да те ободри. Съвсем естествено. Той е млад и не много умен. Нищо чудно да не разбира за какво държавата те е вкарала вътре. Това, което предлагам, е...

— И според вас не съм помислил за това? — попитал Анди. — Но аз никога не съм казвал на Томи за човека, който работеше на пристанището. Никога не съм казвал на никого това, дори през ум не ми е минавало! Но според описанието на Томи за неговия съквартирант той и този работник... са *един и същи* човек!

— Е, добре, тук ти се задоволяваш с малко избирателно възприемане — казал Нортън и се засмял. Фрази като тая — „избирателно възприемане“ — се препоръчват за заучаване на хора в науката за наказанията и в поправителния труд, те си служат с тях навсякъде, където могат.

— Нещата изобщо не стоят така, сър.

— Това е твоята версия — казал Нортън, — но моята се различава. И да не забравяме, че само според твоите думи такъв човек е работил в местния клуб на Фолмаут Хил по онова време.

— Не, сър — започнал отново Анди. — Не, това не е вярно. Защото...

— Както и да е — смазал го Нортън агресивно и високомерно, — нека да погледнем това и от другата страна на телескопа, може ли? Да предположим, само да предположим, че наистина е съществувал човек на име Елууд Блач.

— Блач — промълвил Анди, целият напрегнат.

— Блач, разбира се. И да речем, че е бил съквартирант на Томи Уилямс в Род Айлънд. Той има всички шансове да е вече свободен. *Всички*. Защото ние не знаем колко време е излежал там, преди да се появи Уилямс, нали? Знаем само, че е осъден на шест до дванайсет години.

— Да, не знаем колко е лежал. Но Томи казва, че бил лош артист, фукльо. Мисля, че има голяма вероятност да е още вътре. Дори и да е освободен, в затвора ще е записан последният известен адрес, имената на роднините му...

— И двете със сигурност са умряла работа.

Анди замълчал за момент, после изригнал:

— Все пак има шанс, нали?

— Да, разбира се, има. Нека да предположим само за миг, Дюфрен, че Блач съществува и че е още в държавния затвор в Род Айлънд. И какво ще направи той, ако му пъкнем тази вмирисана риба под носа? Ще падне ли на колене, ще опули ли очи, за да каже: „Извърших го! Аз го извърших! Моля, добавете доживотен затвор към моята присъда!“

— Как може да бъдете толкова тъп? — промълвил Анди толкова тихо, че Честър не го чул. Но той чул много ясно директора.

— Какво? Как ме нарече?

— Тъп — креснал Анди. — Това преднамерено ли е?

— Дюфрен, ти ми отне пет минути, не — седем, и моето разписание за днес е претрупано. Мисля, че трябва да приключим тази наша малка среща и...

— Местният клуб пази всички стари карти, не разбирате ли това? — извикал Анди. — Те имат формите за данъци, изплащане на помощи за безработни и някои други, всички с неговото име! Има чиновници, които по това време са били там, може би самият Бригс! Минали са 15 години, не цяла вечност! Те го помнят. *Те ще си спомнят за Блач.* Ако Томи даде показания какво му е казал Блач, а Бригс потвърди, че Блач по това време е бил там и наистина е *работел* в местния клуб, може да има нов процес. Може...

— Пазач! Пазач! Изведи този човек!

— Какво става с вас? — изрекъл Анди и Честър ми каза, че гласът му заприличал на писък. — Това е моят живот, моят шанс да изляза, не виждате ли? И няма да проведете един междуградски разговор поне да се уверите в това, което казва Томи? Чуйте, аз ще платя разговора! Аз ще платя...

Чул се шум от удари, когато пазачите го сграбчили и го помъкнали навън.

— В изолятора — сухо отсякъл директорът Нортън. Може би е посочил трийсетгодишната си игла, когато казал: „Хляб и вода!“

И те повлекли Анди, който напълно изгубил контрол върху себе си и все още крещял срещу директора. Честър казва, че можело да го чуеш, даже когато вратите се затворили: „Това е моят живот! *Това е моят живот, не разбирате ли, че е животът ми!*“

Двайсет дни на хляб и отводняване — това беше влакът на Анди към изолятора. За втори път му друснаха изолятор, а спречкването му с Нортън беше първата истинска черна точка, откакто се присъедини към нашето щастливо малко семейство.

Тъкмо сме си на думата, ще ти разкажа нещичко и за изолятора в Шоушенк. Той е нещо като предразсъдъците за онези тежки заселнически дни от началото до средата на XVIII век в Мейн. По това време не си губели времето с такива неща, като „наука за наказанията“, „превъзпитание“ и „избирателно възприемане“. През онези дни не са се грижили за думите, имало е абсолютно черно и абсолютно бяло. Или си виновен, или си невинен. Ако си виновен или те бесят, или те слагат в тъмница и ако си осъден на тъмница, не обикаляш институциите. Излежаваш си присъдата в място, приготвено от провинция Мейн. Седиш както можеш от изгрев-слънце до залез-слънце. После ти хвърлят две кожи, кофа и — останни си със здраве! Като си тръгва, тъмничарят затваря килията с решетка, подхвърли ти зърно или парче червясало месо веднъж или два пъти седмично, а може и да те гости с един черпак ечемичена супа в неделната нощ. Пикаеш в кофата, подлагаш същата кофа за вода, а когато вали, използваш кофата за отводняване на килията... иначе ще се удавиш като мишка в бъчва с дъждовна вода.

Никой не е издържал дълго в „дупката“, както му викат на това. Трийсет месеца било необикновено дълго наказание и доколкото зная, най-дългия срок, от който затворникът е излязъл жив, е излежан от „Дърхам бой“, четиринайсетгодишен психопат, който кастрирал училищния си приятел с парче ръждясал метал. Той изкарал седем години, но е влязъл млад и силен.

Може и да знаеш, че за по-сериозно престъпление от дребна кражба, ругатня или пък ако си забравил да пуснеш сополивата си

кърпа в джоба, когато излизаш от храма в събота, направо те бесят. За дребни престъпления като изброените можеш да прекараш три, шест или девет месеца в дупката и ще си излезеш бял като корема на риба, със страх от отвореното пространство, полусляп, със зъби, разклатени в корените от скорбут, а краката ти ще са разядени от гъбички. Старата хубава провинция Мейн, йо-хо-хо, и бутилка ром!

Изолаторното крило на Шоушенк беше почти толкова лошо... предполагам. Нещата имат трите степени на човешкия опит, според мен. Има добри, лоши и ужасни. И когато слизаш надолу в нарастващия мрак към ужасните, става все по-трудно да разграничаваш нюанси.

За влизане в изолаторното крило слизаш двайсет и три стъпала надолу към мазето, където се чува само звукът на капеща вода. Единствената светлина иде от няколко разклатени шейсетватови крушки. Килиите имат форма на бъчва, като онези сейфове в стените, които богатите крият зад картина. За по-сигурно кръглите врати имат панци и са плътни, вместо с решетки. Килията се проветрява отгоре, но няма друга светлина освен шейсетватовите крушки, които се изключват с главен прекъсвач в 8 часа вечерта, един час преди изключването на светлината в останалата част на затвора. Крушките са без телен предпазител или нещо подобно. Имаш чувството, че ако искаш да съществува в мрака, тук си добре дошъл. Желаетелите не са много... но след осем, разбира се, нямаш избор. Разполагаш с легло, завинтено за стената, и кофа без тоалетна седалка. Имаш три начина да прекараш времето: да стоиш, да сереш, да спиш. Страхотен избор! Двайсет дни ще ти се сторят година, трийсет дни — две, а четиридесет — цели десет години. Понякога можеш да чуеш плъховете във вентилационната шахта. В такова положение нюансите на думата „ужасно“ се губят.

Ако може да се каже нещо в полза на изолатора, то е, че имаш време за размисъл. Анди имаше двайсет дни да мисли и да се наслаждава на зърно и отводняване, а когато излезе, поиска нова среща с директора. Искането беше отхвърлено. Такава среща, казал му директорът, щяла да бъде непродуктивна. Ето още една от фразите,

които трябва да овладееш, преди да започнеш работа в затворите и поправителните лагери.

Анди поднови търпеливо искането си. После пак. И отново. Той се промени, стана Анди Дюфрен. Внезапно, както разцъфтя около нас онази пролет през 1963 година, по лицето му се очертаха бръчки и в косите се появиха сиви нишки. Беше загубил онази лека следа от усмивка, която сякаш винаги витаеше около устата му. Очите му започнаха да се взират в пространството все по-често и ти разбираш, че когато един човек гледа така, сигурно брой излежаните години, месеци, седмици, дни.

Той поднови искането си отново и отново. Беше търпелив. Нямаше нищо освен времето. Беше лято. Във Вашингтон президентът Кенеди обеща да започне нова борба с бедността и срещу неравенството в гражданските права, без да знае, че му остава само половин година живот. В Ливърпул музикалната група на име „Бийтълз“ се появи като сила, съизмерима с британската музика, но по това време нито едно кътче от Щатите не ги познаваше. Бостънските „Ред Сокс“, все още на четири години път от онова, което хората в Нова Англия наричат „Чудото от 67-ма“, вехнеха в избата на Американската лига. Всичко това ставаше по широкия свят, където хората са свободни.

Нортън го видял в самия край на юни. За какво са говорили ми разказа самият Анди след седем години.

— Ако това е натиск, не се безпокойте — казал Анди на Нортън съвсем тихо. — Мислите ли, че ще се раздрънкам? По-скоро ще си прережа гърлото. Ще подлежа на наказание като...

— Стига — прекъснал го Нортън. Лицето му било удължено и студено като аспиден надгробен камък. Той се отпуснал на облегалката на служебния си стол, докато темето му почти докоснало ковчорчето с надписа:

ПРИСЪДАТА СЕ ИЗПЪЛНЯВА И ТОВА Е
ПРАВИЛО ПЪРВО.

— Но...

— Никога не ми споменавай за пари — казал Нортън. — Нито в този кабинет, нито някъде другаде. Поне ако не искаш да видиш как тази библиотека става пак склад и бояджийница. Разбираш ли?

— Опитвах се да улесня ума ви, това е.

— Е, добре, когато почувствам нужда един окаян кучи син като теб да улесни ума ми, ще се пенсионирам. Стигнах до това решение, защото се уморих да ми вадят душата, Дюфрен. Ще сложа край на това. Ако искаш да купиш този толкова интересен бруклински мост, то си е твоя работа. Не я прави моя. Слушам по две шантави истории като твоята седмично, само да надам ухо. Всеки грешник ме използва като носна кърпичка. Много те уважавам, но това е краят. Краят.

— Да — кимнал Анди. — Но аз ще си взема адвокат, да знаете.

— Какво искаш, за Бога?

— Мисля, че можем да го докажем заедно — отвърнал Анди. — С Томи Уилямс, с моите свидетелски показания и потвърждаващите показания на служители и документи от местния клуб ще успеем да докажем.

— Томи Уилямс вече не е в нашето заведение.

— *Какво?*

— Той е преместен.

— Преместен *къде?*

— В Кашман.

Тук Анди занемял. Беше интелигентен човек, а трябва да си много тъп, за да не усетиш накъде бие всичко това. Кашман беше от най-слабо охраняваните затвори далеч на север в окръг Арустук. Там затворниците участват в прибирането на картофите и това е тежка работа, но им плащат голяма част от изработеното и ако искат, могат да се класират за някой приличен професионално-технически институт. По-важното за момче като Томи, момче с млада жена и дете, беше това, че Кашман имаше програми за отпуски. Това даваше възможност за нормален живот, поне през почивните дни. Шанс да се грижат за детето си, да се любят и може би да излизат на пикник.

Нортън беше надушил много добре всичко около Томи с едно малко уточнение: ни дума за Елууд Блач, нито сега, нито в бъдеще. Ако не си затваряш устата, ще свършиш в тежкия режим на Томсън край живописното шосе №1 с истински закоравели престъпници и вместо да се любиш с жена си, ще опиташ същото с някой стар натряскан бик.

— Но защо? Защо вие...

— Правя ти услуга — казал спокойно Нортън. — Проучих нещата в Род Айлънд. Те са имали възпитаник на име Елууд Блач. Пуснали го под честна дума, още една от тези луди либерални програми, с които пускат престъпниците на улиците. Оттогава е изчезнал.

Анди попитал:

— Директорът там... ваш приятел ли е?

Сам Нортън дарил Анди с усмивка, студена като дяконска верижка за часовник.

— Запознахме се — казал.

— *Защо?* — повторил Анди. — Можете ли да ми кажете защо постъпихте така? Знаехте, че няма да говоря за... за нищо, което правите. *Знаехте* това. Тогава *защо?*

— Защото хора като теб ме поболяват — казал студено Нортън. — Харесваш ми на мястото, където си, мистър Дюфрен, и докато съм директор в Шоушенк, ти ще бъдеш точно тук. Разбираш ли, ти се мислиш за по-добър от другите. Испитах удоволствие да видя това върху човешко лице. Забелязах го в теб още първия път, когато влязох в библиотеката. То можеше да бъде записано на челото ти с главни букви. Сега този израз го няма и аз намирам, че това е прекрасно. И не защото си станал полезен, не си мисли такова нещо. Просто човек като теб трябва да се научи на смирение. Ето, ти се разхождаш из двора за упражнения, сякаш си на коктейл, минаваш между флиртуващите чужди жени и мъже и си пийваш проклетото питие. Ти вече никога няма да се разхождаш така. През идните години ще те гледам с голямо удоволствие. А сега върви по дяволите.

— Добре. Но цялата извънпланова дейност спира от днес, Нортън. Инвестиционно обсъждане, мошенически планове, съвети за освобождаване от данъци. Всичко спира. Нека блок „Г“ и „Д“ ти кажат как да декларираш доходите си.

Отначало лицето на директора Нортън станало червено като тухла... после от него изчезнали всички цветове.

— Връщам те в изолатора за тези думи. Трийсет дни хляб и вода. Още една черна точка. И докато си там, мисли за това: Ако спре нещо, което е вървяло, край на библиотеката! Ще изпълня служебния си дълг да я видя такава, каквато беше преди твоето идване. И ще направя

живота ти... много труден. Много тежък. Ще бъдеш на най-тежкия възможен режим. Ще загубиш едноместния „Хилтън“ в пети килиен блок като начало, ще загубиш камъните върху перваза на прозореца, ще се лишиш от всякаква защита на пазачите срещу содомитите. Ще загубиш всичко. Ясно?

Мисля, че е било съвсем ясно.

Времето продължи да си тече — най-старият номер в света, може би единственото истински магическо нещо. Анди Дюфрен се промени. Стана по-суров. Това беше единственият начин да издържи. Вършеше мръсната работа на директора Нортън и държеше библиотеката, отвън нещата изглеждаха същите. Поръчваше пиене за рождения си ден и новогодишните празници. Продължи да връща остатъка от всяка бутилка. От време на време му доставях нови полиращи материали и през 1967 година внесох за него нов геоложки чук. Оня, който му доставих преди, беше съвсем износен. *Деветнайсет години!* Кажеш ли го внезапно, тези няколко срички звучат като сгромолясване и отключване на двойно заключена врата на гробница. Цената на геоложкия чук, по онова време десетдоларов предмет, стана двайсет и два долара през 1967-ма. И той, и аз се усмигнахме по този повод.

Анди продължи да оформя и полира камъни, които намираще в двора за упражнения, но по това време дворът беше по-малък — половината от площта, която имаше през 1950-та, беше асфалтирана през 1962-ра. Въпреки това той намираще достатъчно камъни, за да бъде зает, предполагам. Когато завършваше обработването на някой камък, той го слагаше внимателно на перваза на своя прозорец с изглед на изток. Каза ми, че обича да гледа на слънце тези късове от планетата, които е извадил от праха и е оформил. Имаше шисти, кварц, гранит; смешна малка слюдена скулптурка, залепена със самолетно лепило; различни утаечни конгломерати, полирани и отрязани по такъв начин, че можеш да разбереш защо Анди ги нарича „хилядолетни сандвичи“ — слоеве от различни материали, от които бяха изградени за десетилетия и векове.

От време на време Анди щеше да пренася своите минерали и каменни скулптури, за да освободи място за нови. Той ми даде много от тях, включително и камъни, които изглеждаха като комплект копчета за ръкавели; събрал съм пет такива. Имам една от слюдените скулптури, за които ти разказах, грижливо оформена като човек,

хвърлящ копие, и два утаечни конгломерата, на които всички слоеве са показани в гладко напречно сечение. Още ги пазя и често ги вземам с мен. Мисля си какво може да направи човек, ако има време и волята да го използва малко по малко.

Погледнато отвън, нещата си вървяха все така. Ако Нортън искаше да настъпи Анди толкова лошо, както му беше казал, трябваше да надзърне под повърхността на нещата, за да види промяната. Но ако беше забелязал колко различен стана Анди, мисля, че Нортън е останал много доволен през четирите години след сблъсъка им.

Беше подметнал на Анди, че обикаля двора за упражнения, сякаш е на коктейл. Не бих казал, че го виждам така, но зная какво имаше предвид директорът. То е дълбоко свързано с онова главно качество на Анди, за което споменах: че носи свободата си като невидимо палто и не разви затворническа психика. В очите му не съзрях затворническия тъп поглед. Той не придоби походката на хората, които в края на деня се връщат в килиите си за нова безкрайна нощ — тази дюстабанлийска походка с превит гръб. Анди вървеше с прави квадратни рамене, стъпката му беше винаги лека, сякаш се връщаше вкъщи за добре сготвена вечеря при добра жена, макар да се хранеше с буламач от наkisнати зеленчуци, грубо картофено пюре и едно-две резенчета от онова тлъсто, мазно нещо, което повечето от затворниците наричат „загадъчното месо“. А Раquel Уелч го чакаше на стената.

Но за тези четири години, макар че не заприлича съвсем на другите, той стана мълчалив, умислен, вгълбен в себе си. Как да го упрекнеш? Може би най-сетне директорът Нортън беше удовлетворен... поне за известно време.

Мрачното му настроение се разсея около световните серии през 1967 година. Беше година на мечтите, година, когато „Ред Сокс“ спечелиха купата вместо да се класират девети, както предричаше „Лас Вегас букиз“. Когато това стана, когато те спечелиха купата на Американската лига, някакъв особен кипеж завладя целия затвор. Обзе ни едно тъпо чувство, че ако „Ред Сокс“ оживеят, може би *някой* ще го направи. Сега не мога да обясня това чувство, както един привърженик на „Бийтълз“ не може да разгадае *онази* лудост, предполагам. Но то съществуваше. Всяко радио в затвора беше на вълната на игрите, когато „Ред Сокс“ се понесоха към целта. Заля ни мрачно настроение, когато „Сокс“ пропуснаха два пъти в Кливлънд към края, и почти необузdana радост, когато Рико Петрочели отби удара. После пак се оклюмахме, когато Лонборг беше повален в седмата игра от Сериите, за да сложи край на една мечта, далеч от пълната наслада. Сигурно Нортън предпочиташе мъката ни да няма край, кучият му син. Той харесваше своя затвор с неговите торбести дрехи и прах.

Но Анди не потъна в мрачно настроение. Той не си падаше много по бейзбола и може би това беше причината. Както и да е, обхвана го добро настроение и то нямаше да го напусне след последната игра от Сериите. Беше извадил онова невидимо палто и пак го беше облякъл.

Помня един златист есенен ден в самия край на октомври, две седмици след завършването на Световните Серии. Сигурно е било в неделя, защото дворът за упражнения беше претъпкан с хора, които се наслаждаваха на седмичната почивка — подхвърляха си летяща чиния, играеха футбол, трампеха всичко, което можеше да се трампи. Други седяха край дългата маса в залата за посетители под зорките погледи на пазачите — говореха с близките си, пушеха цигари, лъжеха безочливо, получаваха пакети с грижливо приготвени неща.

Анди клечеше, облегат като индианец на стената, и стискаше две малки камъчета в ръката си, обърнат с лице към слънцето. За такъв ден в края на годината слънцето беше изненадващо топло.

— Здравсти, Ред — обади ми се той. — Ела и клекни да побъбрим.

Сторих го.

— Искаш ли това? — попита той и ми даде един от старателно полираните „хилядолетни сандвичи“, за които току-що споменах.

— Разбира се — казах. — Много е хубав. Благодаря.

Той сви рамене и смени темата.

— Голям юбилей ще честваш догодина.

Аз кимнах. През следващата година навършвах трийсет години в затвора. Шейсет процента от живота ми, прекарани в държавния затвор Шоушенк.

— Мислил ли си някога за излизане?

— Да. Когато ми порасне дълга бяла брада и дъската ми се разхлопа.

Той леко се усмихна и пак обърна лице към слънцето, притворил очи.

— Наслаждавай се.

— Мисля, че винаги става така, когато проклетата зима увисне точно над теб.

Той кимна и двамата замълчахме за малко.

— Когато изляза оттук — каза най-сетне Анди, — ще отида там, където е винаги топло. — Говореше със същата спокойна увереност. Човек можеше да си помисли, че му остава да лежи само месец. — Знаеш ли къде отивам, Ред?

— Не.

— В Зихуатанехо — произнесе той и меко претърколи думата с език. Тя зазвуча като музика. — В Мексико. Има едно малко място на трийсетина километра от Плайа Азул и мексиканското главно шосе трийсет и седем. На сто и шейсет километра северозападно от Акапулко, на брега на Тихия океан. Знаеш ли какво казват мексиканците за Пасифика?

Отговорих, че не зная.

— Казват, че няма памет. Там искам да завърша живота си, Ред. В слънчево място, което няма памет.

Беше вдигнал шепа камъчета, докато говореше; сега той ги хвърли едно по едно и проследи как подскочат и се търкалят по мръсната бейзболна площадка, която скоро щеше да бъде затрупана от една педя сняг.

— Зихуатанехо. Там ще имам малък хотел. Шест къщурки край брега и шест други малко по-далеч за пътна търговия. Ще имам момче, което води гостите на платен риболов. Ще обява награда за оня, който хване най-големия марлин за сезона. Негова снимка ще виси в

коридора. Това ще бъде място за хора в медения месец, първо или второ издание.

— И откъде ще вземеш пари да купиш това приказно място — попитах аз. — От акции?

Той ме погледна и се усмихна.

— Не си далеч от истината — каза. — Понякога ме озадачаваш, Ред.

— За какво намекваш?

— При стихийно бедствие в целия свят има само два вида хора — подхвана Анди, драсна клечка кибрит между ръцете си и запали цигара. — Да речем, че някъде има къща, пълна със скъпи картини, скулптури и изящни старинни предмети, Ред. И стопанинът на този дом чуе, че ужасен ураган се насочва право към къщата. Единият от тези два вида хора само вярва в доброто. Ураганът ще смени посоката си, успокоява се той. Ураганът няма да отнесе всичките картини на Рембранд, моите две копия на Дега, моя Грант Уудс и моя Бентън. Нещо повече, бог няма да допусне това. И ако се случи най-лошото, те са застраховани. Това е единият вид човек. Другият приема, че ураганът ще мине с опустошителна сила през средата на къщата му. Ако бюро за прогнози съобщи, че ураганът сменя посоката си, човекът предвижда, че ще завие, за да изравни къщата му със земята. Вторият тип човек знае, че не е зле да се надяваш на най-доброто, когато си готов за най-лошото.

Запалих от моите цигари.

— Искаш да кажеш, че си готов за всички възможни случаи?

— Да. Готов съм за урагана. Зная как изглежда той. Нямах много време, но и това, с което разполагах, ми стигна. Имах приятел, може би единственият човек, който държеше на мен. Работеше в инвестиционна компания в Портланд. Почина преди шест години.

— Съжалявам.

— Да. — Анди хвърли фасата. — Аз и Линда имахме към четиринайсет хиляди долара. Не са куп пари, но, по дяволите, бяхме млади. Целият живот беше пред нас. — Той направи едва забележима гримаса, после се засмя. — Когато стана белята, започнах да измъквам моите рембрандови платна от урагана. Продадох всичко и платих данъци върху общата сума като добро малко момче. Обявих всичко. Не съм укрил нищо.

— Не блокираха ли състоянието ти?

— Бях обвинен в убийство, Ред, не съм убил. Не можеш да блокираш собствеността на невинен човек, благодаря на бога! Тогава още не смееха да ме обвинят в убийство. Аз и Джим, моят приятел, имахме време. Направих добър удар, освободих се от всичко. Останах съвсем гол. В момента имах много по-важни грижи от дребните игри на фондовата борса.

— Да, сигурно си имал.

— Но когато дойдох в Шоушенк, всичко беше непокътнато. И още е непокътнато. Отвъд тези стени, Ред, съществува един човек, когото нито една жива душа още не е виждала в лицето. Той има карта за обществено осигуряване и шофьорска книжка, издадена в Мейн. Има свидетелство за раждане. Казва се Питър Стивънс. Хубаво анонимно име, а?

— Кой е той? — попитах аз. Знаех какво ще ми отговори, но не вярвах на това.

— Аз.

— Да не искаш да кажеш, че когато полицаите са те разпъвали на кръст, ти е останало време да си създадеш фалшива самоличност — промълвих аз — или че си свършил работата по време на процеса за...

— Не, не казвам това. Приятелят ми Джим уреди фалшивите документи. Започна след отхвърлянето на моята апелационна жалба и по-важните неща от новата самоличност бяха в ръцете му още през пролетта на 1950 година.

— Сигурно сте били много близки приятели — казах аз. Не знаех колко да вярвам на думите му — малко, много, никак. Но денят беше топъл, слънцето грееше, пък и това беше една адски приятна история. — Всичко това сто процента незаконно, тези документи за самоличност...

— Беше близък приятел — каза Анди. — Заедно участвахме във войната. Франция, Германия, окупацията... Добър приятел. Знаеше, че е незаконно, но знаеше и това, че да получиш фалшиви документи в тази страна е много лесно и съвсем безопасно. Той взе парите ми — всички данъци бяха платени и данъчните служби не се интересуваха твърде — и ги вложи на името на Питър Стивънс. Направи го през 1950 и 1951-ва. Сега те са триста и седемдесет хиляди долара и нещо отгоре.

Сигурно ченето ми е изтракало, когато увисна до гърдите, защото той се усмихна.

— Като мисля за нещата, в които хората искат да вложат пари от 1950 година насам, в две или три от тях щеше да се включи Питър Стивънс. Ако не бях влязъл тук, щях да събера до днес седем-осем милиона долара. Щях да имам Ролс-Ройс... и вероятно язва, голяма колкото портативно радио.

Ръцете му се заровиха в праха и започнаха да вадят нови камъчета. Те се движеха изящно, неуморно.

— Това е да се надяваш на най-доброто и да очакваш най-лошото. Нищо друго. Фалшивото име беше само за да запазя непокътнат малкия капитал, който имах. Това беше измъкване на картините от урагана. Но аз нямах представа, че ураганът ще трае толкова дълго.

Помълчах известно време. Опитвах се да приема мисълта, че този дребен, спретнат мъж в затворническо сиво, който беше близо до мен, може да струва повече, отколкото директорът Нортън ще изкара до края на своя жалък живот с всичките си далавери.

— Казваш, че си можел да вземеш адвокат, и сигурно не ме будалкаш — проговорих най-сетне. — За такава работа можеше да наемеш Кларън Дароу или някой като него по онова време. Защо не го направи, Анди? Господи! Щеше да излетиш оттук като ракета.

Той се усмихна. Това беше същата усмивка, която озари лицето му при думите, че пред него и жена му бил целият им живот.

— Не.

— Един добър адвокат ще измъкне оня хлапак Уилямс от Кашман, даже и самият той да не иска — казах аз. Вече се увлякох. — Ще има нов процес, ще наемеш частни детективи да открият оня тип Блач и ще бутнеш Нортън от лодката във водата. Защо не, Анди?

— Защото ще надхитря себе си. Ако някога се опитам да сложа ръка върху парите на Питър Стивънс оттук, ще загубя всеки цент от тях. Моят приятел Джим би могъл да уреди това, но той почина. Сега виждаш ли пречката?

Виждах я. Тези пари можеха да му помогнат, но те принадлежаха на друго лице. В известен смисъл, така беше. И ако бизнесът, в който са вложени парите, започне да запада, Анди само ще гледа как всичко

потъва, ще следи събитията по страниците „акции и договори“ в „Прес хералд“. Трудна работа, мисля си.

— Ще ти кажа как стоят нещата, Ред. Има една ливада близо до Бъкстън. Знаеш къде е Бъкстън, нали?

Казах, че зная. Тя е веднага след Скарбъро.

— Точно така. На северния край на тази поляна се издига каменна стена, също като в поемата на Робърт Фрост. Някъде в основата на тази стена има камък, на който не му е мястото в ливадата наред Мейн. Това е парче вулканично стъкло и до 1947 година служеше за преспапие на моето служебно бюро. Приятелят ми Джим го вгради в стената. Под него има ключ. Той отваря сейф в Портландския клон на Каско банк.

— Предполагам, че имаш куп неприятности — казах аз. — Когато приятелят ти Джим е починал, данъчните служби е трябвало да отворят всички негови сейфове в банката. Със съгласието на изпълнителя, разбира се.

Анди се усмихна и ме потупа леко по бузата.

— Много добре. Тук има нещо повече от една дребна игра. Помислихме, че Джим може да умре, докато съм в кафеза. Сейфът е на името на Питър Стивънс и веднъж в годината адвокатската кантора, която служеше като изпълнител на Джим, изпраща чек на Каско, за да заплати наема за сейфа. Питър Стивънс е в този сейф и само чака да излезе. Там е неговият документ за раждане, картата за социално осигуряване и шофьорската му книжка. Вярно, срокът на книжката изтече преди шест години, когато почина Джим, но тя може спокойно да се поднови срещу пет долара. Вътре са ценните книжа, освободените от данъци сметки и осемнайсет чека на сума по десет хиляди долара всеки. — Аз подсвирих. — Питър Стивънс е затворен в сейфа на банката Каско в Портланд, а пък Анди Дюфрен е в сейфа на Шоушенк — продължи той. — Каквото повикало, такова се обадило. А ключът, който отключва парите и новия живот, е скрит под черно стъкло в ливадата на Бъкстън. Като ти разкрих това, ще ти кажа още нещо, Ред. През последните двайсет години, така или иначе, следих с необикновен интерес новините за строителството и проектите в Бъкстън. Все си мислех, че някой ден ще прочета за шосе, което ще мине оттам, за нова общинска болница или за построяването на нов

универсален магазин. Накратко — да погребва ли новия си живот под три метра бетон или да го потопя с голям баласт в някое тресавище.

Аз изригнах.

— Господи боже, Анди, ако всичко това е вярно, как още не си откачил?

— Засега на Западния фронт — нищо ново.

— Трябват ти години...

— Ще го направя. Но държавата и директорът Нортън не мислят така. Лошото е, че не мога да чакам дълго. Все си мисля за Зихуатанехо и за този малък хотел. Само това искам сега от живота, Ред, и мисля, че не искам много. Не съм убил Глен Куентин, не съм убил жена си, а този хотел... не искам нищо прекалено. Да плуваш, да се печеш на слънце, да спиш в стая с отворен прозорец и да имаш простор... не искам прекалено много. — Той хвърли камъчетата.

— Знаеш ли, Ред — произнесе той някак топло, — в такова място... трябва да имам човек, който знае как стават нещата.

Дълго мислих над думите му. Най-голямата пречка в ума ми не беше това, че строяхме въздушни кули в двора за упражнения на един смърдящ малък затвор с въоръжена охрана, която ни гледаше от караулния пост.

— Няма да стане — поклатих глава аз. — Не мога да изляза вън. Аз съм това, което наричат „институционен човек“. Тук аз съм човекът, който може да ти бъде полезен. Но навън всеки може да ти бъде полезен. Ако навън поискаш плакати или геоложки чукове, някакъв специален запис или кораб в бутилка, просто вземаш шибаните жълти страници. Тук, вътре, аз съм шибаните жълти страници. Не зная как да започна. Или пък откъде.

— Подценяваш се — каза той. — Ти си самообразовал се човек. Човек, който сам се е сътворил. Забележителен човек, мисля.

— По дяволите, аз даже нямам гимназиална диплома.

— Зная това — кимна той. — Но къс хартия не прави човека, а затворът не го унищожавя.

Той стана.

— Мисли, че всичко е минало — подхвърли той небрежно, сякаш изсвири някаква вътрешна свирка. И тръгна да се поразходи като свободен човек, който просто е направил предложение на друг свободен човек. В момента само това ми стигаше, за да се почувствам

свободен. Анди умееше да вдъхва надежда. С негова помощ можех да забравя времето, когато и двамата бяхме доживотни затворници с благоволенieto на комисията за пускане под честна дума и нашия директор, който харесваше Анди Дюфрен точно там, където беше. В края на краищата Анди беше луксозно кученце, което имаше свойството да освобождава от данъци. Какво великолепно животно!

Ала през тази нощ пак се почувствах затворник в килията си. Цялата идея ми се стори безсмислена, а тази въображаема картина на синята вода и белите плажове изглеждаше по-скоро жестока, отколкото глупава, тя се влачеше през главата ми като кука за въдица. Само че аз не можех да нося невидимото палто с маниера на Анди.

Когато през тази нощ заспах, сънувах голям стъкловиден черен камък наред ливадата, един камък, оформен като наковалнята на ковач. Опитах се да повдигна камъка, за да взема ключа под него. Той даже и не се помръдна — беше толкова голям, проклетият.

А малко по-назад, в далечината, която се приближаваше бавно, чух лая на глутница псета.

Кое то ни води към бягствата от затвора.

Да, от време на време такива неща ставаха в нашето щастливо малко семейство. Но ако си хитър, няма да прескочиш стената, поне в Шоушенк. Прожекторите шарят цяла нощ, опипват с дългите си бели лъчи откритото поле от трите страни на затвора и зловонната блатиста местност от четвъртата. Понякога затворниците минават над стената и прожекторите винаги ги засичат. Ако това не стане, хващат ги при опит да избягат по главно шосе 6 или главно шосе 99. Ако се опитат да пресекат за по-направо през полето, някой фермер ги забелязва и съобщава в затвора къде се намират. Затворниците, които прескачат стената, са глупаци. Шоушенк не е Канон сити, но в един селски район човек, който друса задника си в сива пижама през полето, изпъква като хлебарка върху сватбена торта.

През тези години момчетата, които уреждаха бягството по най-добрия начин — може да е странно, а може и да не е — бяха тези, които улучваха момента. Някои от тях излизаха в колата с чаршафите. Затворнически сандвич върху бяло, ако мога да кажа така. В самото

начало, когато дойдох, имаше много такива, но с годините тази пролука повече или по-малко се затвори.

Програмата „Вътре-вън“ на директора Нортън също имаше свой дял в бягствата. Бягаха момчета, за които нещата вдясно от тирето бяха по-добри от онези, които се намираха отляво. И отново, както обикновено, бягството беше нещо случайно. Пусни лопатката си за боровинки и се мотай из храстите, когато един от надзирателите отива към камиона за чаша вода или когато двама от тях се включват в състезанието по бърз ход или тичане към стария Бостън Пейтриътс.

Един съботен ден през 1969-та затворниците вадеха картофи по програмата „Вътре-вън“. Беше трети ноември и работата отиваше към края си. Имаше един пазач на име Хенри Паф, той вече не е член на нашето щастливо малко семейство, повярвай ми. Та той си седял на задния амортизатор на автомобила за картофите и обядвал с карабина на коленете си, когато хубав (така ми казаха, но понякога тези неща се преувеличени) елен с прекрасни рога се появил от студената мъгла на ранния следобед. Паф тръгнал след него да види как ли ще изглежда този трофей на стената на неговата дневна стая и докато той зяпал плячката, трима от затворниците просто духнали. Двама от тях ги хванаха в залата за игри в Лисбон Фолс. Третият не е открит и до днес.

Предполагам, че най-прочутият от всички случаи е бягството на Сид Недо. То стана през 1958-ма и предполагам, че никога няма да бъде надминато. Сид беше на двора, разчертаваше площадката за съботния затворнически бейзболен мач, когато в три часа се чу вътрешното изсвирване, оповестяващо смяна на караула. Паркингът е зад двора за упражнения, от другата страна на електрически управляваната главна врата. В три часа вратата се отваря и едни пазачи постъпват на смяна, други си отиват. Започват потупвания по гърба, ругатни, сверяване на резултатите от лигата за боулинг, пускат се изтъркани стари етнически шеги.

Сид само си търкалял машината за очертаване през вратата, оставяйки седемсантиметрова линия от терена в двора за упражнения до канавката в далечния край на шосе №6, където намериха машината катурната в купчина вар. Не ме питай как го е направил. Беше в затворническа униформа, на ръст метър и осемдесет и осем и сигурно е вдигал облаци вар на прах след себе си. Мога само да си представя петъчния следобед с пазачите, които се разотиват щастливи, и

пазачите, които се връщат паднали духом. Едните, от предишната смяна, никога няма да извадят главите си от облаците, а пазачите от застъпващата смяна никога не ще си вдигнат носовете от върховете на обувките. А старият Сид Недо само се изсулил навън между едните и другите.

Доколкото зная, Сид още е на свобода. Дълги години Анди Дюфрен и аз имахме много хубави шеги за великолепното бягство на Сид Недо и когато чухме за отвличане на самолет с искане на откуп, оня същия, при който човекът скочил с парашут от задната врата, Анди се кълнеше наляво и надясно, че истинското име на Д. Б. Купър е Сид Недо.

— И сигурно джобът му е бил пълен с вар за късмет — каза Анди. — Късметлия е кучият му син!

Но ти сигурно разбираш, че случаи като тоя на Сид Недо или на онова момче, което офейка от съботното прибиране на картофите, са затворническата версия на ирландски тотализатор. Чисто и просто случаи на шест различни начина на успех, стечение на обстоятелствата & определен момент. Затворници като Анди могат да чакат деветдесет години, но няма да избягат така.

Ако се върна малко, може би ще си спомниш за едно момче на име Хенли Бакъс, началник на мокрото отделение в пералнята. Той е дошъл в Шоушенк през 1922 година и умря в лечебницата трийсет и една година по-късно. Бягствата и опитите за бягство бяха негово хоби, може би защото никога не дръзна да се впусне сам в такава авантюра. Можеше да ти опише стотици различни схеми. Те не струваха пукната пара и бяха опитани в Шенк по едно или друго време. Любимият ми случай беше приказката за Бийвър Морисън, осъден, който се опитвал да построи самолет от случайно събрани неща в мазето на завода за плочи. За ръководство му служели плановете от една книга, издадена през хиляда и деветстотната година, която е озаглавена „*Ръководство за шегги и приключения на съвременното момче*“. Бийвър построил апарата, без да го разкрият, само че в избата нямало врата, през която да изнесе проклетото нещо. Когато Хенли разказваше тази история, човек можеше да се пръсне от смях, а той знаеше десет — не, двайсет такива случаи и всичките до един толкова смешни.

Когато дойде време да уточним бягствата от Шоушенк, Хенли ги знаеше всичките цифром и словом. Веднъж той ми каза, че през неговия престой е имало над четиристотин опита за бягство, *за които той знае*. Наистина, помисли за това, преди да кимнеш глава и да прочетеш по-нататък. Четиристотин опита за бягство. Това са 12,9 опита за всяка година, през която Хенли Бакъс е прекарал в Шоушенк и е водил сметка за тях. Клуб „опит за бягство на месеца“. Разбира се, повечето от тях бяха калпава работа и свършваха с това, че пазачът сграбчва ръката на някой окаян мъряч, който се промъква боязливо, и гласът му ръмжи: „Къде мислиш, че отиваш, гъз такъв?“

Хенли ми каза, че около шестдесет от тях са доста сериозни опити, включително „бягството от затвора“ през 1937-ма, една година преди пристигането ми в Шенк. По това време новото административно крило още се строяло и четиринайсет затворници излезли, като взели строителна екипировка от зле заключена барака.

Цял южен Мейн изпадна в паника заради тези четиринайсет закоравели престъпници, повечето от които бяха уплашени до смърт и нямаха представа от къде да минат, та да хванат заека, когато фаровете на големия камион, който се клатушкаше по пътя, сочели към главното шосе. Никой от тези четиринайсет затворници не стигнал далеч. Двама от тях били застреляни от цивилни лица, не от служители или затворнически персонал, но никой не отишъл далеч.

Колко бяха избягали от 1938-ма до оня ден през октомври, в който Анди за първи път спомена пред мен за Зихуатанехо? Като сравня моята информация със сведенията на Хенли, ще кажа десет. Десет, които са избягали чисто. Всъщност това не е нещо, което може да се знае със сигурност. Мога само да предполагам, че поне половината от десетте излежават наказание в други заведения с режим като този в Шенк. Защото ти вече си институционализиран. Когато вземеш свободата на човек и го сложиш да живее в килия, той престава да мисли пространствено. Той е като заека, за който споменах, парализиран от насочените срещу него светлини на камиона, който връхлита да го убие. Обикновено един току-що избягал затворник получава само най-тъпата работа, която води към ада. И защо? Защото тя ще го върне обратно в затвора. Обратно към мястото, където той разбира как вървят нещата.

Анди не беше от тях, но аз бях. Мисълта да видя Пасифика беше много приятна, но се боях, че ако се изправя пред неговата безкрайност, ще ме изплаши до смърт.

Както и да е, в деня на разговора за Мексико и за господин Питър Стивънс повярвах, че Анди си е наумил да изчезне. Надявах се на бога, надявах се, че ще внимава при опита, пък и не бих заложил пари за неговите шансове да успее. Директорът Нортън наблюдаваше Анди съвсем отблизо. Анди не беше за Нортън само една мъртва глава като другите, може да се каже, че двамата бяха в делови отношения. Освен това Анди имаше и мозък, и сърце. Нортън беше предопределен да използва едното и да потиска другото.

Както навън има честни политици и тях не можеш да ги купиш, така в затвора има честни пазачи. Ако познаваш добре характерите и има какво да пуснеш, сигурно можеш да купиш достатъчно затворнически служители, за да осъществиш бягство. За човек като мен такива неща стават, но Анди Дюфрен не беше човекът, който може

да направи това. Защото, вече го казах, Нортън дебнеше. Анди знаеше това, надзирателите също.

Никой не включваше Анди в програмата „Вътре-вън“, поне откакто Нортън определяше списъка. Но Анди Дюфрен не беше такъв човек да опита метода за бягство на Сид Недо.

На негово място мисълта за оня ключ щеше да ме измъчва безкрайно. Щях да бъда щастлив, ако можех да имам два часа достоен сън през нощта. Бъкстън беше наблизко, петдесет километра от Шоушенк. Толкова близо и толкова далеч!

Винаги съм мислил, че най-големият му шанс е да наеме адвокат и да се преразгледа делото. Нещо, с което да се измъкне от хватката на Нортън. Възможно беше да затворят устата на Томи Уилямс с програмата за професионално обучение, но не съм съвсем сигурен. Може би добрият стар корав задник — адвокатът от Мисисипи, щеше да го измъкне... и тогава работата му нямаше да е чак толкова трудна. Уилямс харесваше истински Анди. Винаги съм казвал на Анди това, а той само се усмихваше и очите му бяха много далеч. Казваше, че мисли за това.

Очевидно мислеше и за много други неща.

През 1975 година Анди Дюфрен избяга от Шоушенк. Не успяха да го хванат и мисля, че никога няма да успеят. Според мен Анди Дюфрен вече не съществува. Сигурно има един човек в Зихуатанехо, Мексико, на име Питър Стивънс. Вероятно държи малък хотел през лето господне 1976.

Ще ти кажа какво зная и какво мисля. Това е всичко, което мога да направя, нали?

На 12 март 1975 година вратите на килиен блок 5 се отвориха в 6:30, както това става всяка сутрин с изключение на неделя. И както става всеки божи ден без неделя, обитателите на тези килии излязоха в коридора и се строиха в две редици, докато килийните врати се захлопваха зад тях. Те тръгнаха към главната врата на килийния блок, където двама пазачи ги преброиха, преди да ги пуснат долу в кафето за закуска от овесена каша, бъркани яйца и тлъст бекон.

Всичко си вървеше по обикновения ред до преброяването пред вратата на килийния блок. Затворниците трябваше да бъдат двайсет и седем, но вместо това бяха двайсет и шест. След запитване до капитана на охраната килиен блок 5 беше допуснат до закуска.

Капитанът на охраната, свястно момче на име Ричард Гониър, и неговият помощник, весел тип, който се казваше Дейв Бъркс, отидоха веднага в килиен блок 5. Гониър отвори наново всички килийни врати. Той и Бъркс минаха заедно по коридора, като удряха с палки по прътите на решетките и държаха извадени пистолетите си. В такива случаи обикновено някой се е разболял през нощта и се чувства толкова зле, че дори не може да излезе от килията си на другата сутрин. По-рядко някой е умрял... или се е самоубил.

Но този път вместо болник или мъртвец те откриха само едно загадъчно обстоятелство. Те изобщо не намериха човек. В блок 5 имаше четиринайсет килии, по седем на всяка страна, всички напълно голи — ограничението на правото за посещение е наказание за мокрите килии в Шоушенк. Всичките бяха съвсем празни.

Гониър първо предположил, че е допусната грешка при преброяването или това е някаква шега. Вместо след закуската да отидат на разходка, обитателите на килиен блок 5 се върнаха в техните килии шеговити и щастливи. Всяко нарушаване на еднообразието е добре дошло.

Килийните врати се отвориха, затворниците влязоха, вратите се затвориха. Някакъв шегаджия извика:

— Дайте ми адвокат, дайте ми адвокат, вие, момчета, търчите тук като в затвор на онанисти.

Бъркс:

— Затваряй си човката или ще те подметна.

Шегаджията:

— Ще подметна жена ти, Бърки.

Гониър:

— Млъкнете всички или ще прекарате деня тук.

Той и Бъркс пак минаха по килиите и преброиха главите. Но не отидоха по-далеч.

— Чия е тази килия? — попита Гониър нощния пазач на дясната страна.

— На Анди Дюфрен — отговори пазачът отдясно, само това можеше да се каже. Всичко престана да се движи по шаблона. Балонът се спуска.

При бягство във всички затворнически филми, които съм гледал, веднага се надува тръбата. В Шоушенк това не стана. Първото нещо, което Гониър направи, беше да се свърже с директора. Второ, претърси затвора. Трето, предупреди полицията в Скарбъро за възможността да е извършено бягство.

Това беше схемата. Той не извика полицаите да претърсят килията на предполагаемия беглец. Никой не го правеше, поне тогава. За какво им трябваше? В случая всичко се виждаше. Имаше малка квадратна стая, решетка на прозореца и решетка на плъзгащата се врата. Имаше тоалетна чиния и празен креват. И няколко хубави камъка на прозоречния перваз.

Е, имаше и един плакат, разбира се. С Линда Ронстед на него. Плакатът беше точно над леглото, на същото място за двайсет и шест години. И когато някой — самият директор Нортън, който търсеше някаква поетична справедливост, ако изобщо имаше справедливост — погледна зад него, надзирателите получиха адски шок.

Но това стана чак в 6:30 вечерта, около дванайсет часа след обявяването на Анди за изчезнал, вероятно двайсет часа след неговото бягство.

Нортън беше бесен.

Научих за това от авторитетен източник — Честър, затворникът, който този ден лъскаше пода на коридора в административното крило. Той не лъскаше с ухо металната част на ключалката през този ден; твърдеше, че можело ясно да се чуе чак в другата сграда как директорът дъвче задника на Рич Гониър.

— Какво искаш да кажеш с това, че си доволен, че „той не е на територията на затвора“. Какво значи това? Това значи, че не си го намерил. По-добре да го намериш! По-добре! Защото го искам тук! Чуваш ли? Искам го тук!

Гониър казал нещо.

— Не се е случило във вашата смяна? Така казваш ти. А аз казвам, че никой не знае кога е станало това. Или как. Или дали

наистина е станало. Сега искам да ми го доведеш в кабинета до три часа следобед или някои глави ще се търкалят. Обещавам ти, а аз винаги спазвам обещанията си.

Гониър се обадил да каже нещо, което изглежда още повече вбесило Нортън.

— Не? Тогава виж това! Виж това! Познаваш ли го? Проверката на килиен блок 5 миналата нощ. Всеки затворник е преброен. Дюфрен е затворен в килията си в девет часа и е невъзможно да е избягал. *Невъзможно! Сега ще го намериш!*

Но в три следобед Анди все още го нямаше. Няколко часа покъсно самият Нортън влетя като буреносен облак в килиен блок 5, където всички бяхме заключени през целия ден. Започна ли разпит? През по-голямата част от този ден ни разпитваха разтревожените пазачи, които вече усещаха дъха на дракона с вратовете си. Всички отговоряхме едно и също: Нищо не сме видели, нищо не сме чули. И доколкото разбирам, всички казахме истината. Зная, че аз я казах. Можехме само да кажем, че Анди наистина е бил в килията си по време на затварянето и при угасване на осветлението един час покъсно.

Един от нас предположи, че Анди се е промушил през ключалката. Предположението струваше на човека четири дни в изолатора. Килиите там бяха свръхнепроницаеми.

И Нортън беше унижен, смачкан, гледаше ни със сините си очи така убийствено, сякаш всеки момент ще изтръгне искри от закалените стоманени пръти на нашите клетки. Гледаше ни, като че вижда във всички нас него, беглеца. Може и да е вярвал в това.

Той отиде в килията на Анди и се огледа. Тя беше точно такава, каквато я остави Анди. Завивките бяха отметнати, но не личеше да е спал. На перваза имаше камъни... но не всички. Беше взел със себе си онези, които харесваше най-много.

— Камъни — изсъска той и ги помете от перваза с гръм и трясък. Гониър, който беше останал в извънработно време, трепна, ала нищо не каза.

Погледът на Нортън падна върху плаката с Линда Ронстед. Линда гледаше назад през рамото си, пъхнала ръце в задните джобове

на впитите в нея зелени панталони. Беше препасана с въженце и имаше хубав калифорнийски тен. За Нортъновата баптистка чувствителност този плакат сигурно вещаеше пъкъла. Като го видях да се пули в него, спомних си какво ми каза Анди за усещането, което имал: че можеш да прекрачиш през картината и да отидеш при момичето.

По един съвсем реален начин това беше точно така, а Нортън стоеше на крачка от едно откритие.

— Отвратително нещо — изсумтя той и смъкна плаката от стената с едно движение на ръката.

И откри зейналата пробита дупка в бетона зад снимката.

Гониър не искаше да влезе вътре.

Нортън му заповяда — господи, гласът на Нортън, който заповядваше на Рич Гониър да влезе в дупката, ехтеше из целия затвор! — а Гониър просто му отказа, така беше.

— Ще те уволня — крещеше Нортън. Беше изпаднал в истерия като жена, получила плесница. Беше напълно изгубил своята невъзмутимост. Вратът му се оцвети в наситено тъмночервено, а две изпъкнали вени пулсираха на челото му. — Можеш да бъдеш сигурен, французино! Ще те уволня и ще се погрижа да не получиш друга служба в нито един затвор в цяла Нова Англия.

Гониър мълчаливо подаде служебния си пистолет на Нортън, направи го сам. Дойде му до гуша. Беше останал два часа след края на работното време, вече течеше третият, и му беше писнало. Като че ли бягството на Анди от нашето щастливо малко семейство хвърли Нортън в някакво особено безумие, което отдавна се таеше в него. Тази вечер той съвсем изкукурига.

Не зная на какво се дължеше това странно безумие. Зная само, че двайсет и шест затворници слушаха кавгата на Нортън с Рич Гониър тази вечер, когато от гаснещото късно есенно небе се изцеди и последния лъч светлина. Всички ние, дългосрочните, пътуващи по дългата линия, които бяхме виждали как идват и си отиват администратори, и коравите, и сладките задници, разбрахме, че директорът Самюъл Нортън беше стигнал това, което инженерите наричат „разрушаващо напрежение“.

И, бога ми, имам чувството, че някъде чувам смеха на Анди Дюфрен.

Най-сетне Нортън реши някой мършав глупак от нощната смяна да се пъкне в дупката под плаката на Анди с Линда Ронстед. Умът на мършавия пазач Рори Тремънт не сечеше като бръснач. Може би си мислеше, че ще спечели бронзова значка или нещо такова. Както си личеше, Нортън избра човек, който има приблизително тегло и размерите на Анди. Ако бяха пуснали някое от дебелогъзите момчета, каквито бяха повечето пазачи, то щеше да се заклеци там така сигурно, както бог прави тревата зелена... и сигурно щеше да е още там.

Тремънт влезе в дупката, вързан през кръста с найлоново въже, което някой намери в багажника на колата си. В ръка държеше голям шестбатериен електрически фенер. По това време Гониър, вече променил решението си за напускане, оставаше един от хората, способни да мислят ясно. Той измъкна отнякъде комплект хелиографни копия. Зная какво показваха те: в напречно сечение стената приличаше на сандвич. Цялата стена беше дебела три метра. Външната и вътрешна част имаха дебелина по метър и двацет. В средата оставаше шейсет сантиметра празно пространство и човек можеше да си помисли, че там е цялата дяволия... в известен смисъл.

Откъм дупката се дочу гласът на Тремънт, който звучеше някак кухо и мъртвешки.

— Тук нещо смърди ужасно, господин директор!

— Няма значение! Продължавай!

Долният крак на Тремънт се спусна в дупката. Миг след това се спусна и другият. Светлината на фенерчето се мярна насам-натам и помътня.

— Господин директор, тук смърди ужасно гадно.

— Няма значение, казах! — кресна Нортън.

Болезненият глас на Тремънт долетя отново:

— Смърди като лайна. О, боже, така е, *това са лайна*, извадете ме оттук, ще си повърна червата, о, лайна, о, *боже-е-е-е-е!*

После съвсем ясно се чу звук, който показваше, че Рори Тремънт се е простил с обедата и вечерята си.

Е, така стояха нещата за мен. Целият ден — по дяволите, не, последните трийсет години — всичко се стовари върху мен изведнъж и аз започнах да се смея без причина. Не съм се смял така от времето, когато бях свободен, никога не съм очаквал, че мога да се смея така зад тези сиви стени. И о, боже мой, това не беше на хубаво.

— Изведете този човек оттук — изкрещя директорът Нортън, а аз се тресях от смях. Не знаех дали има предвид мен или Тремънт. Започнах да тропам с крака и се хванах за корема. Не можех да спра дори ако Нортън ме беше заплашил, че ще ме застреля на място.

— *Изведете го ВЪН!*

И тъй, приятели и съседи, аз бях тоя, който излезе. Право към изолатора, където прекарах петнайсет дни. Дълъг престой. От време на време си мислех за бедния стар, не много умен Рори Тремънт, който ревеше „о, лайна, това са лайна“, а после мислех за Анди Дюфрен, който пътуваше на юг в собствен автомобил, облечен с хубав костюм, и само се смеех. Прекарах тези петнайсет дни в изолатора, изправен на главата си. Може би защото едната ми половина беше с Анди Дюфрен, Анди Дюфрен, който нагази в лайната и излезе на другия бряг чист, Анди Дюфрен, запътен към Пасифика.

Останалото научих от онова, което разнасяха през онази нощ половин дузина източници. То не беше чак толкова много. Вероятно Рори Тремънт беше решил, че няма какво да губи, след като се прости с обета и вечерята си, защото продължи напред. Нямахше опасност да падне в кръглата шахта между външната и вътрешната част на стената на килийния блок. Тя беше толкова тясна, че всъщност Тремънт трябваше да се промъква надолу. По-късно той каза, че можел да си поеме дъх само наполовина и че вече знае какво е да си погребан жив.

На дъното той намери главния колектор, който обслужваше четиринайсет тоалетни в килиен блок 5, керамична тръба, поставена преди трийсет и три години. Тя беше счупена. До назъбената дупка в тръбата Тремънт намери геоложкия чук на Анди.

Анди се радваше на свобода, но не му е било лесно.

Тръбата беше още по-тясна от шахтата, по която слезе Тремънт. Рори Тремънт не влезе в нея, пък и доколкото зная, никой не го стори. По дяволите, това беше почти необяснимо. Докато Тремънт оглеждаше дупката и геоложкия чук, един плъх изскочи от тръбата. По-късно пазачът се кълнеше, че бил голям колкото кокер шпаньол. Той се върна в килията на Анди с пълзене, като маймуна на прът.

Анди е минал през тази тръба. Навярно е знаел, че тя води до потока на около петстотин метра от затвора, на блатистата западна страна. Така, мисля, е направил. Хелиографни копия имаше навсякъде и той е намерил начин да ги поразгледа. Беше методичен, пустият му Анди. Сигурно е знаел или е научил, че този главен колектор, който събираше отпадъчните води от килиен блок 5, все още не е включен в новата канализационна мрежа, и сигурно е знаел, че трябва да избяга до средата на 1975 година или никога, защото през август ни включиха към новата канализационна мрежа.

Петстотин метра. Дължината на пет футболни игрища.

По-малко от половин миля. Може би е пропъзлял това разстояние с малко фенерче в ръка, а може и да е имал само две кутии кибрит. Пъзлял сред нещо, което нито мога, нито искам да си представя. Може би срещу него са изскочили плъхове или пък са пълзели с него както правят някои животни, израснали смели поради мрака. Сигурно е имал достатъчно пространство, за да промъква раменете си и навярно се е изтласквал в местата, където тръбите се

съединяват. На негово място щях да полудея от клаустрофобия поне десет пъти. А той мина.

В далечния край на тръбата намериха няколко кални отпечатъка от стъпки, които водеха вън от плиткия мръсен поток, в който се изливаше тръбата. На три километра оттам издирващата група намери затворническата му униформа. Това стана след един ден.

Вестниците писаха много за тази история, както можеш да се досетиш, но никой в радиус двайсет и четири километра от затвора не се оплака за открадната кола или откраднати дрехи, нито пък някой съобщи да е видял гол мъж нощем. Имаше само лаещи кучета във фермите. Той само излязъл от тръбата и изчезнал яко дим.

Бас държа, че се е запътил към Бъкстън.

Три месеца след този паметен ден директорът подаде оставка. Беше сломен човек, прави ми особено удоволствие да ти го съобщя. Пролетта си беше отишла от неговия праг. Последния ден той се затътри навън като стар затворник, който се влачи към лечебницата за кодеинови таблетки. Гониър надделя и това се стори на Нортън като удар под пояса. Доколкото зная, сега Сам Нортън е в Елиът. Посещава службите на баптистката църква всяка неделя и се чуди как, по дяволите, Анди Дюфрен излезе по-умен от него.

Мога да му кажа, отговорът на въпроса е самата простота. Някои са такива, Сам. А някои не са и никога няма да бъдат.

Това е, което зная.

А сега ще ти кажа какво мисля. Може и да греша в някои подробности, но съм готов да заложа часовника и верижката си, че съм схванал главното много добре. Защото като зная какъв човек е Анди, има само един или два възможни начина, по които са се развили нещата. От време на време, когато мисля, че всичко е свършило, си спомням за Нормейдън, оня малко откачен индианец. „Добро м’че — каза Нормейдън след като прекара в килията на Анди осем месеца. — Радвам се, че си отивам. Лоша работа тази килия. Цялото време студено. Не дава да пипаш негови неща. Това добре. Хубав човек, никога не се шегува. Но много лошо.“ Бедният откачен Нормейдън!

Той знаеше повече от всички останали и го научи много бързо. Осем дълги месеца минаха, докато Анди успя да го махне от килията и пак да я запази за себе си. Ако Нормейдън не беше прекарал при него осем месеца веднага след идването на директора Нортън, вярвам, че Анди щеше да бъде на свобода преди оставката на Никсън.

Сега си мисля, че цялата работа започва през 1949 година и не с геоложкия чук, а с плаката на Рита Хейуърт. Казах ти колко нервен изглеждаше, когато ме попита за него, нервен и преливащ от потисната възбуда. Тогава ми мина през ума, че това е само от притеснение, защото Анди е такъв човек, който не иска никой да знае, че е пожелал жена... особено ако това е жена-фантазия. Но сега съм на мнение, че сгреших. Мисля си, че възбудата на Анди идеше от нещо друго.

Как стана така, че оня директор Нортън случайно откри дупката зад плаката на момиче, което даже не е било родено, когато снимката на Рита Хейуърт висеше на стената? Настойчивостта на Анди Дюфрен и упоритата му работа — това да, не пренебрегвам никоя от тези причини за успеха. Но имаше още два други елемента на уравнението: голям късмет и бетонът.

Няма нужда да обяснявам късмета, предполагам. Бетонът отбелязах за себе си. Отделих малко време и две марки, за да напиша първо в историческия отдел на Университета в Мейн и после на човека, чийто адрес ми дадох. Този човек е бил началник на проекта, по който е построено крилото за максимална сигурност на Шоушенк.

Крилото, което се състои от килийни блокове 3, 4 и 5, е построено през 1934–37 година. Сега повечето хора не мислят за цимента и бетона като за „технологично постижение“, но всъщност те са. До 1870 година не е имало съвременен цимент, а съвременен бетон не е имало до началото на века. Можеш да го направиш или много воден, или много сух. Можеш да сложиш много пясък или малко пясък; същото важи и за чакъла. Но през 1934 година науката за смесване на съставките е била доста по-различна, отколкото е днес.

Стените на килиен блок 5 бяха достатъчно здрави, но не точно сухи. Всъщност те са адски влажни. След продължително влажно време те се изпотяват и понякога даже от тях капе. Появяват се

пукнатини, някои по два — три сантиметра. Обикновено ги замазват с варов разтвор.

Сега идва Анди Дюфрен от килиен блок 5. Той е дипломиран в Школата за бизнес към Университета в Мейн, но през това време са му чели два или три курса по геология. Геологията, всъщност, му стана главно хоби. Според мен тя подхожда на неговата търпелива, добросъвестна природа. Десет хиляди години ледников период тук, милион години издигане на планина там. Плочите на здрава основна маса, които с хилядолетия се трият една о друга дълбоко под земната кора. *Налягане*. Веднъж Анди ми каза, че в геологията всичко е свързано с налягането.

И с времето, разбира се.

Той имаше време да изучи тези стени. Много време. Когато вратата на килията щракне и светлината угасне, няма какво да се гледа.

Новите затворници трудно се приспособяват към ограниченията на затворническия живот. Хваща ги треска. Понякога трябва да ги изпратят в лечебницата и да ги успокоят един-два пъти, преди да влязат в крак. Често може да се чуе как някой нов член на нашето щастливо малко семейство удря по решетката на килията и крещи да го пуснат. И преди виковете да стигнат далеч, в килийния блок започва песента: „Прясна *риба*, хей, малка *рибка*, прясна *риба*, прясна *риба*, днес получихме прясна *риба*!“

Анди не блъскаше така, когато дойде в Шенк през 1948 година, но това не значи, че не е чувствал много от нещата по този начин. Може и да е бил близо до полудяване — някои полудяват, други стигат до ръба. Само да мигнеш — и старият живот си е отишъл, неясни кошмари се явяват пред теб, идва един дълъг сезон в ада.

И какво правеше той, питам те. Търсеше отчаяно нещо, с което да занимава неуморния си ум. О, има всякакви начини да се забавляваш, даже в затвора: изглежда човешкият ум разполага с безброй възможности, когато се стигне до развлечения. Казах ти за скулптора и неговите „*Три възрасти на Исус*“. Има колекционери на монети, които губят колекциите си заради крадците, срещат се филателисти, а едно момче имаше пощенски картички от трийсет и пет различни страни и нека да ти кажа, той ще ти свети маслото, ако започнеш да му се присмиваш заради картичките.

Анди се интересуваше от камъни. И от стените на килията си.

Мисля, че отначало не е имал друго намерение, освен да надраска инициалите си на стената, където скоро щеше да се появи снимката на Рита Хейуърт. Или е искал да напише няколко реда от някаква поема. Вместо това открива много слаб бетон. Може би е започнал да драска инициалите си и едно парче от стената просто е паднало. Мога да си го представя как лежи на леглото, вперил поглед в парчето бетон и как го обръща в ръцете си. Не си спомняй за катастрофата на целия ти живот, не си спомняй, че си захвърлен тук от цял влак нещастие. Да забравим всичко и да погледнем едно малко парче бетон.

Няколко месеца след това ние си мислихме, че ще е доста смешно да разберем каква част от стената можеше да изнесе той навън. Но едва започнеш да дълбаеш стената, и седмичната проверка (или една от внезапните проверки, които винаги се интересуват от скрит алкохол, наркотици, мръсни картинки и оръжия) идва и казва на пазача: „Този ли? Издълбал е само малка дупка в стената на своята килия. Не бой се, мой човек!“

Не, той не направи това. Само дойде при мен и ме попита мога ли да му продам плакат с Рита Хейуърт. Не малкия, а големия.

И, разбира се, той имаше скален чук. Помня как когато му доставих този предмет си помислих, че на човек ще му трябват шестстотин години да пробие стената с него. Съвсем вярно. Но Анди мина само през *половината* от стената, и то през мекия бетон. За това му трябваха два чука и двайсет и седем години.

Вярно, че загуби повече от година с Нормейдън и можеше да работи само нощем, когато почти всички спят, включително и пазачите, постъпили на нощна смяна. Но предполагам, че нещо е забавило работата повече от пробиването на стената и това е било изнасянето на бетона. Той би могъл да заглуши шума от работата, като завие главата на чука с плат за полиране на минерали, но какво може да направи с разтрошения бетон, превърнат в прах, и случайни парчета, които излизат цели?

Мисля, че е раздробявал парчетата на камъчета и...

Помня неделята след като му продадох геоложкия чук. Гледах го как пресича двора за упражнения с лице, подуто от последното му спречкване със сестрите. Видях, че спира, вдига камъче... и то изчезва в ръкава му. Този вътрешно ръкавен джоб е стар затворнически номер.

В ръкава или право в маншета на панталоните. Имам и друг спомен, много силен, но не съвсем ясен, може би нещо, което съм виждал неведнъж. Анди Дюфрен пресича двора за упражнения в горещ летен ден, когато въздухът е съвсем неподвижен. Да, неподвижен... с изключение на ветреца, който сякаш издухваше пясъка около краката на Дюфрен.

Може и да е имал тайни джобове под коленете на панталоните. Напълваш изкопаното от стената в джобовете и само се разхождаш насам-натам с ръце в джобовете, а когато се чувстваш в безопасност и ненаблюдаван, дръпваш леко джобовете. Джобовете, разбира се, са привързани към тайните джобове с конци или здрави връзки. Съдържанието започва да се сипе от крачолите, докато се разхождаш. През втората световна война някои военнопленници са се опитвали да изкопаят тунел с помощта на такива приспособления.

Годините минаваха, Анди изнасял своята стена шепа след шепа. Той играел своята игра с всеки нов директор и те са си мислили, че го прави заради разрастването на библиотеката. Не се съмнявам, че това е било отчасти вярно, ала главното, към което се стремеше Анди, беше да запази килия 14 в блок 5 само за себе си.

Съмнявам се да е имал някакви реални планове или надежди за бягство, поне в началото. Вероятно е мислел, че стената е три метра плътен бетон и ако успее да я пробие, ще трябва да разхвърля огромно количество пясък в двора за упражнения. Но той едва ли се е безпокоил много за минаването през стената. Мислел си е горе-долу така: „Напредвам с 30 сантиметра за седем години, трябва ми седемдесет години, за да мина през стената; тогава ще съм на сто и една години.“

Има и второ предположение, което бих направил на мястото на Анди: може да ме хванат и ще имам много време в изолятора, без да броя голямата черна точка в личния ми картон. В края на краищата имаше редовни седмични огледи и внезапни проверки, почти винаги нощем, всяка втора седмица. Сигурно си е мислел, че няма да я кара много дълго така. Рано или късно някой от пазачите щеше да надзърне зад Рита Хейуърт за да се увери, че Анди не крие я остър нож, я цигари с марихуана, залепени лепенки на стената.

И отговорът на това предположение трябва да е бил: *По дяволите всичко това*. Може за него цялата работа да е била игра.

Колко време ще мине, преди да ме открият. Затворът е дяволски потискащо място и възможността да те изненадат с извънредна проверка посред нощ, когато е свалил плаката, е придавала нещо пикантно на ранните му затворнически години.

Вярвам, че е невъзможно да избяга само с един гол късмет. Не само за двайсет и седем години. Никога. Повярвах в това, когато той помогна на Байрон Хедли да заобиколи данъците върху падналото от небето наследство. Точно с това той тръгна напред.

Или пък се е намесило и нещо друго освен проклетия късмет, което също е работело за него. Той имаше пари и може да е пускал по нещо на някого, за да минава по-леко. Повечето от пазачите щяха да се съгласят, ако цената е добра; парите отиват в джоба им, а затворникът си има своята снимка или специалните цигари. Освен това Анди беше образцов затворник: спокоен, любезен, възпитан, не налиташе на бой. Съвсем други бяха откачените и паникьорите. Обръщаха килиите им с краката нагоре най-малко веднъж на шест месеца: отваряха циповете на матраците, нарязваха и хвърляха възглавниците, грижливо запушваха отточните тръби на техните тоалетни.

След това, през 1950 година, Анди стана нещо повече от образцов затворник. През 1950-та той стана ценно удобство, убиецът, който избягва данъците по-добре от всяка кантора. Той даваше безплатно съвети за имотното състояние, слагаше данъчни чадъри, попълваше заявки за заеми. Помня как седеше зад бюрото си в библиотеката и търпеливо, параграф по параграф, отхвърляше работата по договора за купуване на кола със заем — шефът на пазачите искаше да купи на старо Де Сото. Той казваше на човека кое е добро и кое е лошо в един договор, обясняваше му, че можеш да купиш нещо със заем и да не те прецакат, държеше го по-далеч от финансовите компании, които по това време бяха малко по-добри от законните акули, отпускащи заеми. Когато свърши, надзирателят протегна ръка към него... но веднага я прибра. Нали разбираш, за миг беше забравил, че има работа с човек, а не с талисман.

Анди продължи с данъчните закони и борсовите операции; неговата цена не намаля, след като го пратиха за известно време в изолатора, а това можеше да стане. Той започна да получава пари за библиотеката и никой не се стараше да претърсва килията му. Беше добър негър.

Един ден, много късно в тези събития — може би през октомври 1967 година — дългосрочното хоби изведнъж се превърнало в нещо друго. През нощта, когато се пхнал до кръста в дупката, а Раquel Уелч висяла на задника му, острия край на неговия чук внезапно хлътнал до дръжката.

Той успял да извади някои парчета от бетона, но сигурно е чул други да падат в шахтата, удряйки се ту в едната, ту в другата стена, като падали с трополене във вертикалната пролука. Знаел ли е, че напредва към шахтата или е бил съвсем изненадан? Нямам представа. Може по това време вече да е виждал хелиографните копия, а може и да не е. Ако още не го е бил сторил, бъди сигурен, че скоро ги е открил.

Изведнъж той разбрал, че това не е разтуха, играта придобива по-висок залог — неговия собствен живот, собственото му бъдеще, извисяването. И дори тогава той не е бил сигурен, но вече имал много добра идея, защото точно по това време той спомена Зихуатанехо за първи път. С цялата си неочакваност, вместо да си остане само играчка, тази глупава дупка в стената го завладяла — ако е знаел за колектора на дъното и че той води извън затвора, така е било.

Цели години си имаше грижи с ключа под скалата в Бъкстън. Сега вече са го налегнали други грижи — че някой натегач от новите надзиратели ще надникне зад плаката и ще открие всичко или ще му сложат съквартирант, или пък ще го преместят. Всичко това се е въртяло в главата му около осем години. Мога да кажа, че е един от най-хладнокръвните хора, които някога са живели. Ако аз живеях в такава несигурност, много скоро щях да откача напълно. Но Анди само си продължи играта.

За осем години негова грижа стана опасността да открият тайната му, *вероятността* за това, ще кажеш, защото въпреки, че старателно подреждаше картите в своя полза, като обитател на държавния затвор той нямаше да спечели много. Ала боговете бяха щедри към него дълго време — цели деветнайсет години.

Най-ужасната ирония на съдбата, за която се сещам, би могло да бъде освобождаването под честна дума. Представяш ли си? Три дни преди да бъде освободен, затворникът се премества в крило с по-лек

режим за пълен физически и психически преглед. Докато той е там, килията се почиства основно. Вместо да излезе под честна дума, щяха да го пратят по стълбите долу в изолатора, след което щеше да продължи горе, но вече в друга килия.

Ако е стигнал до шахтата през 1967 година, как не е избягал до 1975 година?

Не зная със сигурност, мога само да направя някои много добри предположения.

Първо, той е станал по-предпазлив от всякога. Беше много хитър, за да се втурне напред с бясна скорост и да се опита да избяга за осем или осемнайсет месеца даже. Може за известно време да е разширявал отвора на мястото, където е трябвало да пропълзи. Една дупка, голяма колкото чаена чаша по времето на неговото новогодишно пиене през онази година. Дупка, голяма колкото чиния за вечеря, когато си пийна на рождения ден през 1968 година. Голяма колкото поднос през 1969 година, когато откриха бейзболния сезон.

По времето, за което си мисля, работата сигурно е потръгнала по-бързо от обикновено, имам предвид след като пробил стената. Струва ми се, че вместо да разпрашава парчетата и да ги изнася от килията си в тайните джобове, както описах, той просто ги е хвърлял в шахтата. Продължителният период от време, което му е трябвало, ме кара да мисля, че той не е посмял да направи това. Навярно е решил, че шумът може да предизвика нечие подозрение. Или пък, ако е знаел за колектора, се е боял, че парче бетон може да го счупи преди още да е готов, да повреди канализацията на блока и да предизвика проверка. А проверката, трябва да кажа, щеше да донесе провал.

Така или иначе, мисля си, по времето, когато Никсън положи за втори път клетва, дупката е била достатъчно широка, за да се промъкне през нея... и вероятно достатъчно бързо. Анди беше дребен човек.

Защо не е избягал тогава?

Точно тук моите научни предположения пропадат, хора, от този момент те стават все по-примитивни. Една от възможностите е, че пространството, през което трябвало да пропълзи, е било задръстено от парчета и се е наложило да ги изнесе. Но това не би отнело цялото време. Тогава какво?

Мисля, че Анди се е уплашил.

Обясних ти според възможностите какво е да бъдеш институционален човек. Отначало не можеш да понасяш тези четири стени, после се примиряваш с тях, накрая ги приемаш. И тогава, когато тялото, умът и духът ти се нагодят към живота в тази среда, започваш да ги обичаш. Казват ти кога да ядеш, кога да пишеш писма, кога да пушиш. Ако работиш в пералнята или в завода за плочи, осигуряват ти по пет минути на час, през които можеш да отидеш в банята. За трийсет и пет години, моето време беше в еди-колко си часа и двајсет и пет минути. След трийсет и пет години това беше единственото време, от което имах нужда да се изпикая или да си освободя червата: Еди-колко си часа и двајсет и пет минути. И ако по някаква причина не мога да отида до тоалетната, нуждата минава в „и трийсет“, и щеше да се появи следващия час в „и двајсет и пет“.

Мисля, че Анди се бореше с този тигър, с този институционален синдром и с порасналия страх, че всичко може да е напразно.

Колко ли ноци е лежал буден под своя плакат с мисълта за колектора, като е знаел, че това е единственият шанс, който ще има някога. От хелиографните копия навярно е научил колко голям е отворът на тръбите, но чертежите не са могли да опишат какво става вътре в тръбата — ще може ли да си поеме дъх и да избегне задушаването, не са ли толкова едри плъховете, че да се бие с тях, вместо да продължи бягството. Хелиографните копия не са могли да му обяснят какво ще намери в края на тръбата, когато стигне и ако стигне до него. Съдбата би могла да си направи с него и по-жестока шега, отколкото ако му беше изпратила освобождаване под честна дума: Анди се вмъква в колектора, пълзи петстотин метра сред задушавания, вонящ на лайна мрак и накрая стига до дебела решетка. Ха, ха, много смешно!

Това трябва да му е минало през акъла. И ако след дълго чакане наистина дойде времето и той успее да избяга, ще може ли да намери цивилни дрехи, ще може ли да се отдалечи незабелязано от околността на затвора? И накрая да предположим, че той се измъкне от тръбата, отдалечи се от Шоушенк преди да вдигнат тревога, стигне до Бъкстън, отмести оня камък... и не намери под него нищо? Не е толкова драматично като това да стигнеш точно на същото място и да видиш,

че там се издига висок блок с апартаменти или да излезеш на паркинга на някой супермаркет. Може някое малко момче, което обича камъните, да е забелязало вулканичното стъкло, да го е повдигнало, да е видяло ключа от сейфа и да го е занесло заедно с камъка в стаята си като сувенир. Възможно е през ноември някой ловец да е ритнал камъка, да е оставил на открито ключа, а катеричка или врана, които харесват ярките блестящи предмети, да са го отмъкнали някъде. Може през една от годините да е имало пролетно наводнение, което да е пробило стената и да е отнесло ключа. Всичко е възможно.

Мисля си: това, че Анди просто се е притаил на място за известно време, сигурно е много примитивно предположение. Ала човек не може да загуби, ако не заложи. Какво можеше да загуби, ще попиташ. Библиотеката — това първо. Отровният мир на институционния свят — второ. Всякакъв бъдещ шанс да постигне своята независима самоличност.

Но накрая той избяга, както ти казах. Опитва се... и! Не офейка ли по един брилянтен начин? Кажи!

Но *наистина* ли успя да избяга, ще попиташ. Какво е станало след това? Какво е станало, когато нагазил в оная ливада и вдигнал камъка, ако допуснем, че камъкът е бил още там?

Не мога да ти опиша тази картина, защото този институционен човек е все още в своята институция и го чакат още дълги години там.

Ще ти кажа само едно. През 1975 година, в самия край на лятото — на 15 септември, ако трябва да бъда точен — получих пощенска картичка, пусната в малкото градче Макнейри, щата Тексас. Това градче е от американската страна на границата, точно срещу Ел Порвенир. Мястото за съобщение на картичката беше съвсем празно. Но аз зная от кого е. Усещам го със сърцето си така сигурно, както зная, че един ден всички ще умрем.

Макнейри е мястото, където е пресякъл границата. Макнейри, щата Тексас.

Това е моят разказ, Джак. Никога не съм си мислил колко ще е дълъг, ако го напиша, или колко страници ще излезе. Започнах да пиша след получаването на картичката и завършвам на 14 януари 1976 година. Изписах три молива и цял куп хартия. Криех страниците, за да не може всеки да ми надуши следите.

Съживих повече спомени, отколкото можех да си помисля. Да пишеш за себе си е нещо като да потопиш клон в бистра речна вода и да го влачиш по калното дъно.

Добре де, ти не пишеш за себе си, чувам да се обажда някой от галерията. Пишеш за Анди Дюфрен. Ти си само един епизодичен герой в собствената си история. Знаеш, че не е така. Всичко това е за мен, всяка проклетата дума от разказа за Анди беше част от мен, която няма никога да унищожат, част от мен, която ще се възрадва, щом най-подир вратите се отворят пред мен и аз изляза с евтиния си костюм и с жалките двайсет долара в джоба. Тази нищожна частица от моето същество ще се възрадва, колкото и да е стара, разнебитена и напласена останалата част от мен. Мисля, че Анди владее по-сигурно тази частица и я използва по-добре от мен.

Има и други, които си спомнят за Анди. Гордеем се с това, че избяга, ала ни е и малко тъжно. Някои птици не са създадени за клетка, така е. Перата им са твърде ярки, песните твърде чисти и диви. Или

трябва да ги пуснеш, или, щом отвориш клетката да ги нахраниш, те ще изхвъркнат от нея под носа ти. И тази част от теб, която знае колко грешно е да ги затвориш, ще се зарадва първа, но частта, в която ти живееш, е прекалено мръсна и пуста, за да ги освободиш.

Това е историята и се радвам, че ти я разказах, макар че е малко незавършена и някои спомени, които моливът събуди като клон, който се влачи по калното дъно на реката, ме правят малко тъжен и дори по-стар, отколкото съм. Благодаря ти, че ме изслуша. Анди, ако наистина си там, както се надявам, погледни и за мен звездите веднага след залеза, докосни пясъка, гази из водата, чувствай се свободен.

Никога не съм очаквал, че пак ще ме обхване тази словоохотливост, но аз съм тук със своите оръфани и прегъвани листове, пръснати на бюрото пред мен. Към тях добавям три или четири страници, като пиша в чисто нов бележник. Бележника купих в някакъв магазин — просто влязох в магазин на улица Портландс конгрес и го купих.

Мислех, че съм сложил края на моята история в затвора Шоушенк през един мрачен януарски ден на 1976 година. Сега е май 1977-ма и аз седя в малка евтина стая в портландския хотел „Брюстър“, за да добавя още нещо.

Прозорецът е отворен и шумът от уличното движение е мощен, възбуждащ и заплашителен. Току поглеждам към този прозорец, за да се уверя, че е без решетка. Нощем спя зле, защото колкото и евтина да е тази стая, леглото изглежда прекалено голямо и разкошно. Събуждам се всяка сутрин точно в шест и трийсет с чувството за обърканост и уплаха. Сънищата ми са кошмарни. Имам ненормалното чувство за свободно падане. Това усещане е ужасяващо като пиянство.

Какво се случи в живота ми? Познай де! Пуснаха ме под честна дума. След трийсет и осем години рутинно слушане и рутинно отхвърляне (през тези трийсет и осем години трима адвокати умряха над моите документи), най-подир ме пуснаха. Сигурно са решили, че на петдесет и осем години съм достатъчно изхабен и напълно безопасен.

Склонен бях да изгоря документа, който ти прочете. Излизашите под честна дума се претърсват толкова грижливо, колкото и „новите

риби“. Освен че съдържат достатъчно динамит да ми осигурят обръщане кръгом и нови шест или осем години вътре, моите „мемоари“ крият и още нещо: името на града, където се надявам, че се намира Анди Дюфрен. Мексиканската полиция на драго сърце си сътрудничи с американската и аз не искам моята свобода — или моето нежелание да се откажа от историята, за чието написване работих дълго и усилено — да струва на Анди неговата свобода.

Спомних си как Анди внесе петстотин долара през 1948 година и изнесох моя разказ по същия начин. Само за по-голяма безопасност внимателно преписах всяка страница, където се споменава Зихуатанехо. Ако листовете бяха намерени при външното ми претърсване, както му викат в Шенк, пак щеше да ме завърти въртележката, но ченгетата щяха да търсят Анди в перуанския морски град Лас Интрудес.

Комисията за освобождаване под честна дума ми осигури работа като „помощник в залата за стоки“ в големия „Фудуей Маркет“ на „Спрюз Мол“ в Южен Портланд, което ще рече, че станах само още едно застаряващо лошо момче. Нали знаеш, има само два вида лоши момчета — стари и млади; никой не поглежда нито едните, нито другите. Ако пазаруваш във „Фудуей“ на „Спрюз Мол“, мога даже да ти занеса покупките до колата... но трябва да си пазарувал там между март и април 1977 година, защото точно толкова време работих там.

Отначало изобщо не мислех, че ще мога да бачкам навън. Описах затвора като модел с по-ниска скала от външния свят. Там хората са други, те даже говорят по-бързо. И по-високо.

Това беше най-трудното приспособяване, което някога ми се е налагало... и още не съм извървял по целия му дълъг път. Да вземем жените. След като четирийсет години не знаех, че са половината от човечеството, изведнъж започнах работа в магазин, пълен с жени. Стари жени, бременни жени, облечени в тениски със стрелки, които сочат надолу, и с щампован надпис: „ТУК ИМА БЕБЕ“. Мършави жени, през блузките на които се виждаха зърната на гърдите им. Жени, които носят още някои неща както по онова време, когато предстоеше да ме арестуват и да започне разглеждането на делото. Жени от всякакъв вид и ръст. Усетих, че се въртя полунадървен почти през цялото време и започнах да се проклинам, че съм само един мръсен дъртак.

Другата трудност беше ходенето до тоалетната. Когато се налагаше да отида (а неотложните нужди идваха в еди-колко си и двайсет и пет), трябваше да потисна съкрушителната нужда и да съгласувам това с шефа. Да, зная това, което мога да отида и да направя в този прекалено светъл външен свят, е едно. Съвсем друго беше да приспособя моето вътрешно аз към това знание след всичките тези години, когато трябваше да съгласувам отиването до палетната с надзирателя или пък след два дни, прекарат в изолатора за наказание.

Шефът не ме обичаше. Беше младо момче, двайсет и шест-седем годишно и забелязах, че изпитва нещо като погнуса от мен. Начинът, по който едно умилкващо се угодливо старо псе пълзи по корем пред теб, за да стане любимец, сигурно отвращава човека. Господи, отвращавах се от себе си. Но... не можех да сторя нищо. Исках да му кажа: *Ето какво прави от теб цял живот в затвора, момче. Той превръща всеки човек с власт в господар, а теб — в куче на всеки господар. Може да знаеш, че си станал куче даже и в затвора, но щом всеки друг, облечен в сиво, е куче, това няма никакво значение. Вън — да, там е важно.* Ала не можех да кажа на младото момче това. То нямаше да ме разбере. Нито пък моят попечител — едър, с претенции за бивш моряк от военноморския флот, с огромна червена брада и цели купища полски вицове. Виждахме се с него по за пет минути всяка седмица. „Нали не си зад решетките, Ред?“, питаше след като свършваше с полските си вицове. Отговарях му да и с това приключвахме до следващата седмица.

Музиката по радиото. Когато влязох вътре, големите оркестри тъкмо набираха скорост. Сега всяка песен звучи така, сякаш е за чукане. Толкова много коли. Отначало имах чувството, че държа живота си в своите ръце, когато пресичах улицата.

Нещо повече — *всичко* беше чуждо и заплашително, но може би ще добиеш представа или поне ще хвърлиш поглед върху част от нещата. Когато си пуснат под честна дума, почти всичко може да ти послужи. Срам ме е да си призная, но започвам да мисля как да свия пари или да открадна стока от „Фудуей“, нещо, с което да се върна пак там, където е спокойно и знаеш всичко, което ще стане през деня.

Ако не познавах Анди, сигурно щях да го направя. Но аз продължавах да мисля за човека, който прекара тези дълги години в търпеливо пробиване на цимента с геоложкия чук, за да извоюва

свободата си. Мислех за това и се срамувах, после пак ми хрумваше същата мисъл. Е, можеш да кажеш, че той е имал повече основания от мен да бъде свободен. Той имаше нова самоличност и много пари. Но това не е съвсем вярно, нали разбираш? Защото той не знаеше със сигурност, че новата самоличност е още там, а без новата самоличност парите щяха да останат недостижими. На него му трябваше само да е свободен и ако бях ритнал онова, което имах, щях да се изхрача върху всичко, което той така упорито се стремеше да завоюва.

След излизането ми направих едно пътуване на автостоп до малкия град Бъкстън. Това беше в началото на април 1977-ма. Снегът по полето тъкмо беше започнал да се топи, въздухът едва начеваше да се затопля, бейзболните отбори отиваха на север да започнат новия сезон, играейки единствената игра, която бог одобрява, сигурен съм. На тръгване взех компаса на Силва в джоба си.

В Бъкстън се е ширнала голяма ливада, беше ми казал Анди, и в северния край на тази ливада се издига каменна стена, също като в поема на Робърт Фрост. Някъде в основата на тази стена лежи камък, чието място не е на една ливада в Мейн.

Пращат те за зелен хайвер, ще речеш. Колко ливади има в малко селско градче като Бъкстън? Петдесет? Сто? От личен опит бих казал, че са дори повече, ако сложиш в това число и обработените земи, които може и да са били обрасли с райграс по времето, когато Анди влезе вътре. А ако намерех същото поле, можеше и да не разбере, защото беше напълно възможно да пропусна онова черно парче вулканично стъкло, още повече, че Анди би могъл да го пхне в джоба си и да го вземе със себе си.

И тъй, ще се съглася с теб. Няма съмнение, пращат ме за зелен хайвер. Нещо по-лошо, това е опасно за човек, пуснат под честна дума, защото някои от тези полски участъци са отбелязани с табелка „Влизането забранено“. И както казах, те са повече от щастливи пак да ти хвърлят задника в затвора, ако преминеш чертата. За зелен хайвер... но същото е да къртиш бетонната стена двацет и седем години. Когато не си човек, който може да бъде полезен, а само едно лошо старо момче, желателно е твоето хоби да насочва ума ти към новия живот. А моето хоби беше да търся камъка на Анди.

Отидох на автостоп до Бъкстън и обходих пътищата. Слушах птиците, слушах как текат водите в каналите под шосетата, разглеждах

бутилките, които отстъпващите снегове откриваха — точно толкова безполезно невъзвръщаеми, съжалявам, че го казвам. Светът изглежда го беше ударил на прахосничество, откак влязох в затвора. А аз все дирех ливадата.

Повечето от тях можех да отхвърля веднага. Едни нямаха каменни стени. Други имаха, но компасът сочеше, че са обърнати в друга посока. За всеки случай обходих и тези, които бяха разположени по друг начин. Беше ми приятно да го правя и при тези разходки сред природата наистина се чувствах свободен, спокоен. Някакво старо куче се навърташе край мен една събота. А един ден видях измършавяла от зимния глад сърна.

После дойде 23 април — денят, който никога няма да забравя, даже и да живея още петдесет и осем години. Беше благоуханен съботен следобед и аз вървах по пътя, за който малкото рибарче на моста ми каза, че бил „Оулд Смит Роуд“. Бях си взел обед в кафява торбичка на „Фудуей“ и го изядох, седнал на камък край пътя. След като се нахраних, внимателно зарових остатъците в земята, както ме учеше баща ми преди да умре, а тогава бях само една дребна рибка, не по-голяма от онова рибарче, което ми каза името на шосето.

Към два часа стигнах до голяма ливада от лявата ми страна. В далечния ѝ край се издигаше каменна стена, която отиваше на северозапад. Тръгнах нататък през влажната земя и започнах да разглеждам стената. От един дъб се обади малка катеричка.

На три четвърти от края на стената видях камъка. Няма грешка: черно стъкло, гладко като коприна. Гледах го дълго и усещах, че мога да заплача просто така, без нищо. Катеричката ме последва и продължи да бръщолеви. Сърцето ми биеше лудо.

Когато се посъвзех, отидох до камъка, клекнах до него — ставите на коленете ми изтрещяха като двуцветна пушка — и оставих ръката ми да го докосне. Той беше истински. Не го вдигнах, защото мислех, че може да има нещо под него; лесно можех да мина съвсем близо, без да намеря онова, което е скрито под него. Не бях решил да го отнеса с мен, защото не беше мой. Имах чувството, че ако го взема от полето, това ще е най-лошият вид кражба. Вдигнах го само да го поразгледам по-добре, да опитам тежестта му и да се убедя в съществуването му, като възприема неговата фина повърхност чрез кожата си.

Дълго гледах онова, което се намираше под него. Очите ми го видяха, но на мозъка му трябваше време, за да го взема. Това беше плик, грижливо обвит в найлонова торбичка, за да не се намокри. На плика с четливия почерк на Анди беше написано името ми.

Грабнах плика и оставих камъка на мястото, където го беше сложил Анди, а преди него — приятелят на Анди.

„ДРАГИ РЕД,

Ако това писмо е в ръцете ти, трябва да си вече вън. Тъй или инак, но си вън. И ако продължиш, можеш да отидеш малко по-далеч. Предполагам, че помниш името на града, нали така? Ще ми трябва добър човек да задвижа плановете си.

Между другото, пийни глътка за мен и мисли, че всичко свърши. Помни, че надеждата е хубаво нещо, а хубавите неща никога не умират. Надявам се, че това писмо ще те намери и че си здрав.

Твой приятел
Питър Стивънс“

Не прочетох това писмо в полето. Изпитах ужас, имах нужда да се измета по-бързо, преди да са ме забелязали. Може би по-подходящо за случая е да кажа, че се боях да не ме арестуват.

Върнах се в моята стая и там го прочетох сред аромата на вечеря за стари посетители, която ми поднесоха горе — бийфорони, райсарони, нудларони, нещо такова. Можеш да се хванеш на бас, че ядох същото, което ядат старите хора с ограничени доходи в Америка, и че сигурно завършваше на „рони“.

Отворих плика, прочетох писмото, хванах се за главата и извиках. В писмото имаше дваисет нови петдесетдоларови банкноти.

А сега съм в хотел „Брюстър“, формално погледнато — беглец от правосъдието. Нарушаване на честната дума е моето престъпление.

Никой няма да блокира пътя, за да хване престъпник с такова обвинение, предполагам. Това поне зная.

Имам този ръкопис. Багажът ми е с размери на докторска чанта, в него е всичко, което притежавам. Имам деветнайсет петдесетачки, четири десетачки, пет, три по един долар и разни дребни. Развалих едната петдесетачка да си купя бележник и пакет цигари.

Чудя се какво да правя.

Но тук всъщност няма въпрос. Съществуват само два избора: или да живееш, или да вземеш и да пукнеш.

Първо връщам този ръкопис в чантата си. После я затварям, грабвам си палтото, слизам долу и вдигам гълъбите от този бардак. После поемам из града към някой бар, пускам пред съдържателя тези пет долара и си поръчвам две бързи „Джак Даниелс“ — едно за мен и едно за Анди Дюфрен. Съвсем различно е от онези една-две бири, те бяха първото нещо, което пих на свобода от 1938 година насам. После пускам един долар на съдържателя и му благодаря сърдечно. Излизам от бара и отивам по Спринг стрийт до станцията „Грейхаунд“ и купувам автобусен билет до Ел Пасо през Ню Йорк. Когато стигна до Ел Пасо, купувам билет до Макнейри. А в Макнейри имам шанс да разбера дали един стар мошеник като мен може да преплува през границата до Мексико.

Помня точно името. Зихуатанехо. Много е красиво, за да го забравя.

Чувствам се развълнуван, толкова развълнуван, че едва държа молива в разтрепераната си ръка. Мисля, че това е треската, която може да изпита само свободен човек, поел на дълъг път, чийто край не се вижда.

Надявам се, че Анди е там.

Надявам се да стигна дотам през границата.

Надявам се да видя моя приятел и да му стисна ръката.

Надявам се, че Пасификът е тъй син, както е в мечтите ми.

Надявам се.

**СПОСОБЕН УЧЕНИК
ЛЯТОТО НА ПОКВАРАТА**

*Това е приказката, а не човекът, който я
разказва.*

„Мръсната среда прави мръсна бедност“.
AC/DC

„Чух го по клюкарската мрежа.“
Норман Уитфийлд

*„Всичко си отива, всичко минава, водата
тече, сърцето забравя.“*
Флобер

На Илейн Костър и Хърбърт Шнол

1

Той приличаше на обикновено американско момче, което върти педалите на своя шейсет и пет сантиметров „Шуин“ с кормилните дръжки нагоре по една улица в предградията, и беше точно това: Тод Боудън, тринайсетгодишен, метър и седемдесет и пет, цели шейсет и три килограма, с коса като зряла царица, сини очи, равни бели зъби и лек загар на кожата, белязана със знака на пубертетните пъпки.

От лицето му не слизаше лятната ваканционна усмивка, докато караше през слънчеви и сенчести места недалеч от къщи. Имаше вид на момче, което разнася вестници, и наистина правеше точно това — разнасяше вестника на Санто Донато „Клериън“. Изглеждаше като момче, което продава на процент поздравителни картички, и наистина продаваше. Картичките бяха от онези, които идват с вашето име, напечатано от вътрешната страна: ДЖАК и МЕРИ БЪРК или ДОН и САЛИ, или пък МЪРЧИСЪНОВИ. Приличаше на момче, което си подсвирква по време на работа, и често си подсвиркуваше. Баща му беше строителен инженер и печелеше четирийсет хиляди долара годишно. Майка му имаше специализация по френски език и срещна бащата на Тод в момент, когато ужасно му трябваше учител. В свободното си време тя пишеше статии. Пазеше всички училищни свидетелства на Тод в папка. Най-любимото от тях беше свидетелството за четвърти клас, на което мисис Ъпшоу беше надраскала: „Тод е изключително способен ученик“. Така беше. От А и Б вървеше все нагоре. Ако го беше направил другояче — направо от А, например — приятелите му можеха да си помислят, че е свръхестествен.

Той намали, спря пред № 963 на Клермънт стрийт и слезе от колелото. Стоеше пред малко бунгало, разположено дискретно навътре в двора. Къщата беше бяла, със зелени капаци, цялата в зеленина. Пред фасадата се издигаше жив плет. Плетът беше грижливо поливан и старателно подкастрен.

Тод вчеса русата си коса високо над очите и затика своя „Шуин“ по циментовата пътека до стълбите. Продължаваше да се усмихва, усмивката му беше открита, изпълнена с надежда, приятна. Пусна стойката на колелото с палеца на босия си крак и вдигна сгънатия вестник от най-долното стъпало. Това не беше „Клериън“, а „Лос Анджелис таймс“. Пъхна го под мишница и изкачи стъпалата. Стигна до врата с прозорец, зад която следваше дебела дървена плътна врата. Вратата беше заключена. Отдясно върху касата имаше звънец, а под него се виждаха две малки табелки, внимателно притегнати с винтове към дървото и покрити с предпазна пластмаса, за да не пожълтяват и избеляват от влагата. Немска ефикасност, помисли си Тод и усмивката му стана малко по-широка. Това бяха мисли на възрастен човек и той винаги се поздравяваше, когато му дойдеше нещо такова наум.

Горният надпис беше: АРТЪР ДЕНКЪР.

Долният гласеше: НЕ ПРИЕМАМ ПЛАСЬОРИ, АМБУЛАНТНИ ТЪРГОВЦИ, ПРОДАВАЧИ.

Все така усмихнат, Тод позвъни.

Той едва чу неясното бръмчене някъде далеч в малката къща. Махна пръста си от звънеца и леко наведе глава, като се мъчеше да долови стъпки. Не идваше никой. Той погледна своя часовник „Таймекс“ (изкаран с комисионната от поздравителните картички) и видя, че е 10 и 12 минути. По това време човекът трябваше да е тук. Самият Тод ставаше най-късно в седем и трийсет даже и през лятната ваканция. Рано пиле рано пее.

Още половин минута продължи да се вслушва и след като къщата остана все така смълчана, той натисна звънеца, загледан в своя „Таймекс“ на другата си вдигната ръка. Продължи да натиска звънеца двайсет и една секунди, докато най-подир дочу тътрещи се стъпки. Чехли, досети се той по мекия звук *фиш-фиш*. Тод си падаше по умозаклученията. Искаше да стане частен детектив като порасне.

— Добре де, добре! — обади се раздразнително човекът, който минаваше за Артър Денкър. — Ида! Почакай! Ида!

Тод пусна копчето на звънеца.

Веригата и резето изтрополяха в далечния край на плътната вътрешна врата. Сетне тя се отвори.

Един старец в хавлия за баня се вгледа в него през прозорчето. Между пръстите му димеше цигара. Тод помисли, че човекът прилича

на хибрид между Алберт Айнщайн и Борис Карлоф. Бялата му дълга коса беше започнала неприятно да пожълтява и цветът ѝ клонеше по-скоро към никотина, отколкото към слоновата кост. Сбръчканото му лице с торбички под очите беше подпухнало от сън и Тод забеляза с чувство на отвращение, че не се е бръснал от два дни. Бащата на Тод казваше: „Бръсненето придава блясък на утрото“. Бащата на Тод се бръснеше всеки ден, независимо дали е на работа, или не.

Очите, които разглеждаха Тод, бяха наблюдателни, дълбоко хлътнали, изпъстрени с червени жилчици. За миг Тод изпита дълбоко разочарование. Човекът приличаше малко на Алберт Айнщайн, приличаше малко на Борис Карлоф, но най-много приличаше на орфан стар пияница, който вечно се навърта край гарата.

Разбира се, той едва сега става, рече си Тод. Вече беше виждал Денкър много пъти (криеше се внимателно, за да е сигурен, че Денкър не го забелязва, *нали така, Хосе?*) и при излизанията му из града. Денкър изглеждаше много спретнат, от главата до петите офицер в оставка, може да се каже, макар че беше на седемдесет и шест години, ако статиите, които Тод прочете в библиотеката, не грешаха за рождения му ден. В дните, когато Тод го проследяваше до магазина, където Денкър пазаруваше, или до едно от трите кина по линията на автобуса — Денкър нямаше кола — той носеше и в най-голямата жега един от трите си грижливо поддържани костюма. В очакване на лошо време пъхваше свития си чадър под ръка като бастунче. Понякога слагаше мека шапка. Денкър излизаше гладко избръснат, а белите мустаци, с които прикриваше лошо коригираната си заешка устна, бяха винаги грижливо подстригани.

— Момче — произнесе той.

Гласът му беше нисък и сънен. Тод забеляза с ново объркване, че хавлията е избеляла и мърлява. Единият край на кръглата яка стърчеше под невероятен ъгъл, сякаш всеки момент ще прободне жилестия му врат. На левия ревер имаше леке от нещо като чили или сос за бифтеци. Миришеше на цигари и алкохол.

— Момче — повтори той. — Не искам нищо, момче. Прочети надписа. Можеш да четеш, нали? Разбира се, че можеш. Всички американски момчета могат да четат. Не ми досаждай, момче. Приятен ден.

Вратата започна да се затваря.

Това беше моментът да я затвори, помисли си Тод много по-късно, през една от нощите, когато сънят не идеше при него. Разочарованието му от вида на човека, когото виждаше за първи път отблизо, без уличната маска — сякаш си го спипал в клозета с чадъра и меката му шапка — да, неговото разочарование щеше да допусне това. Всичко можеше да свърши в този момент с едно леко, нищожно щракване на резето, което да отреже като с ножица станалото по-късно. Но, както би забелязал човек, той беше американско момче и вечно му втълпяваха, че настойчивостта е добродетел.

— Забравихте вестника си, господин Дюсандър — каза Тод и протегна вежливо вестник „Таймс“.

Вратата рязко спря само на сантиметри от страничната част на касата. Лицето на Курт Дюсандър придоби израз на непроницаем и бдителен човек. Изразът изчезна веднага и Тод беше разочарован за трети път. Не очакваше Дюсандър да е добър; той очакваше, че Дюсандър е велик.

Момче, помисли си Тод с истинско отвращение. *Момче, ех, момче.*

Той пак отвори вратата. Едната му ръка, изкривена от артритата, дръпна резето от външната врата. Ръката я отвори достатъчно, за да изпъзми като паяк и да се протегне към края на вестника, който подаваше Тод. Момчето забеляза с погнуса, че ноктите на стареца са дълги, жълти и груби. Тази ръка беше стискала през повечето часове на бодърствуване цигара след цигара. Тод си помисли, че пушенето е гаден, опасен навик, той нямаше никога да пуши. Истинско чудо беше, че Дюсандър е живял толкова дълго.

Старецът дръпна ръка.

— Дай ми моя вестник.

— Разбира се, господин Дюсандър. — Тод отпусна края на вестника. Ръката-паяк се скри вътре. Вратата се затвори.

— Името ми е Денкър — каза старецът. — Не този Ду Зандър. Очевидно не можеш да четеш. Жалко. Приятен ден.

Вратата пак започна да се затваря. Тод изрече бързо в стесняващия се процеп:

— Берген-Белсен, януари 1943-та до юни 1943-та. Аушвиц, юни 1943-та до юни 1944-та, *унтеркомендант*. Патин...

Вратата пак спря. Бледото подпухнало лице на стареца увисна в процепа като сбръчкан, полуизпуснат балон. Тод се усмихна.

— Вие напускате Патин малко преди идването на руснаците. Заминавате за Буенос Айрес. Някои твърдят, че там сте забогатели със златото, получено в Германия от търговия с медикаменти. Както и да е, вие сте живели в Мексико от 1950 до 1952 година. После...

— Момче, ти си куку. — Един от ревматичните пръсти описа кръгове около деформираното ухо, ала беззъбата уста се затресе мекушаво и панически.

— От 1952-ра до 1958-ма не зная — продължи Тод с още поширока усмивка. — Никой не знае, предполагам, или поне си траят. Израелски агент ви е засякъл в Куба, на работа като портиер в голям хотел точно до идването на Кастро. Загубили са ви, когато въстаниците тръгват към Хавана. Появявате се в Западен Берлин през 1965-та. Те почти ви хванаха. — Той произнесе последната дума като *хва'ха*. Същевременно той събра пръстите си в голям, стегнат юмрук. Очите на Дюсандър паднаха върху тези добре оформени и добре поддържани американски ръце, които бяха създадени за производство на бързи кораби и модели на „Аврора“. Тод беше правил и двете. Наистина, преди година той и баща му построиха модел на „Титаник“. Работата им отне почти четири месеца и бащата на Тод държеше модела в службата си.

— Не разбирам за какво говориш — каза Дюсандър. Без изкуствените зъби думите звучаха малко лигаво и това никак не хареса на Тод. Това не звучеше... е, да речем, автентично. Полковник Клинк от „Героите на Хогана“ приличаше много повече на нацист от Дюсандър. Но по онова време може и да е бил истинска мълния. В статия за лагерите на смъртта в „Менс акшън“, авторът го беше нарекъл „кървавият демон на Патин“. — Върви си оттук, момче, преди да съм извикал полиция.

— По-добре да ги извикате, господин Дюсандър, или хер Дюсандър, ако предпочитате. — Тод продължи да се усмихва, показвайки съвършените си зъби, подхранвани с флуор от началото на живота му, които той миеше от малък три пъти дневно с паста „Крист“. — След 1965-та никой не ви е виждал... докато ви забелязах преди два месеца в автобуса до търговската част на града.

— Ти си болен.

— Ако викате полицаите — каза с усмивка Тод, — извикайте ги веднага. Ще чакам на стъпалата. Но ако решите да не ги извикате веднага, защо да не вляза? Можем да си поговорим.

Старецът дълго гледа усмихващото се момче. В дърветата чуруликаха птици. В съседния квартал виеше механична косачка, а още по-далеч, на най-оживените улици, клаксоните отмерваха ритъма на живота и търговията.

Въпреки всичко Тод усети пристъп на съмнение. Можеше и да греши, нали така? Мислеше, че не е така, но това не беше упражнение в клас. Това беше истинският живот. И почувства вълна от облекчение (*слабо облекчение*, както се уверяваше по-късно той), когато Дюсандър каза:

— Можеш да влезеш за малко, ако искаш. Но само защото не искам да ти причиня неприятности, нали разбираш?

— Разбирам, господин Дюсандър — рече Тод. Той отвори вратата и влезе в коридора. Дюсандър затвори зад него и утрото остана зад вратата.

Къщата миришеше на застояло и леко прокиснало. Така миришеше у тях сутрин след гости, преди още майка му да успее да проветри. Но тази миризма беше по-лоша, просмукана в предметите, тя обхващаше всичко. В нея се смесваха дъх на напитки, сладкиши, стари дрехи и някакъв остър мирис на лекарство, нещо като Викс или Ментолатум. В коридора беше тъмно. Дюсандър стоеше съвсем наблизо с глава, свита в яката на дрехата му, също като лешояд, който изчаква някое ранено животно да издъхне. В този миг, въпреки силното си и добре развито тяло, Тод видя пред себе си човека в черна есесовска униформа, видя го много по-ясно, отколкото на улицата. Усети как страхът го бодна и плъзна по корема му. Слаб страх, уточни той по-късно.

— Трябва да ви кажа, че ако стане нещо с мен... — започна той, докато Дюсандър се потътри покрай него в дневната, а чехлите му казаха „*фиш-фиш*“ по пода. Той протегна презрително ръка на Тод и Тод усети как горещата кръв нахлу в гърлото и бузите му.

Тод го последва и усмивката му за първи път поизбледня. Не си представяше срещата така. Но той щеше да действа, нещата щяха да се изяснят. Разбира се, че ще се изяснят. Нещата винаги се изясняват. Когато влезе в дневната, той пак се усмихна.

Очакваше го ново разочарование, и то какво, но то беше от онези, за които трябваше да е готов. Тук нямаше живописен портрет на Хитлер с увиснал перчем и поглед, който те дебне. Никакви медали в кутии, никакви церемониални мечове по стената, никакви пистолети „Люгер“ и „Валтер ППК“ над камината. Всъщност камина нямаше. Разбира се, рече си Тод, тоя тип трябва да е луд да закачи нещо такова, което всеки може да види. И все пак, трудно му беше да избие от главата си всичко, което беше видял във филмите и по телевизията. Така изглеждаше дневната на всеки стар човек, който живееше сам с една малка пенсия. Имаше имитация на огнище, означена с имитация на тухли. Черно-бял телевизор „Моторола“ беше монтиран на стойка; краищата на рамената на стайната антена бяха увити в алуминиево фолио за по-добро приемане на сигнала. Подът беше застлан със сив килим, малко поизлинял на места. На полицата до креслото имаше броеве на „*Нейшънъл Джиографик*“, „*Рийдърс Дайджест*“ и лосанджелиския „*Таймс*“. Вместо Хитлер или церемониален меч на стената висеше в рамка документ за поданство и снимка на жена в чудновата шапка. По-късно Дюсандър му каза, че този вид шапка се нарича камбала, те са били на мода през двайсетте и трийсетте години.

— Жена ми — произнесе сантиментално Дюсандър. — Почина през 1955 година от заболяване на белите дробове. По това време работех в моторните заводи на Меншлер в Есен. Бях сломен.

Тод продължи да се усмихва. Пресече стаята уж да види по-добре жената на снимката. Вместо да гледа към снимката, той пипна абажура на малката настолна лампа.

— *Стига!* — изрева остро Дюсандър. Тод подскочи леко.

— Така е добре — искрено каза той. — Истинска заповед. Илзе Кох имаше абажури от човешка кожа, нали? Тя имаше оня номер с малките стъклени тръби.

— Не зная за какво говориш — произнесе Дюсандър. Посегна към пакет „Куул“ без филтър, оставени върху телевизора. Предложи на Тод. — Цигара? — попита той и се ухили. Усмивката му беше гадна.

— Не. Те причиняват рак на белите дробове. Татко пушеше, но ги отказа. Премина към непущачите.

— Така ли? — Дюсандър извади клечка от джоба на хавлията си и я драсна небрежно върху пластмасовата кутия на „Моторолата“. И като запали, рече: — Можеш ли да ми посочиш поне една причина да

не извикам полицията и да не кажа за чудовищните обвинения, които току-що изрече? Една причина? Говори бързо, момче. Телефонът е в коридора. Мисля, че баща ти ще те натупа. Цяла седмица ще вечеряш на възглавница, а?

— Родителите ми не вярват, че боят помага. Телесните наказания пораждат повече проблеми, отколкото лекуват. — Очите на Тод внезапно блеснаха. — Да сте били някои от тях? Например жени? Да сте ги събличали и... — Дюсандър тръгна към телефона с приглушен стон. Тод рече студено: — По-добре не звънете.

Дюсандър се обърна. С равен глас, едва нарушен от липсата на изкуствени зъби в устата му, той произнесе:

— Казах ти веднъж завинаги, момче. Моето име е Артър Денкър. То никога не е било друго, даже не е американизирано. Наистина съм наречен Артър от баща ми, който много се възхищаваше от разказите на Артър Конан Дойл. То никога не е било нито Ду Зандър, нито Химлер, нито Дядо Коледа. През войната бях лейтенант от запаса. Никога не съм членувал в нацистката партия. Участвах три седмици в битката за Берлин. Признавам, че в началото на трийсетте, когато се ожених за първи път, поддържах Хитлер. Той сложи край на депресията и възвърна част от гордостта, която изгубихме с подписването на отвратителния и нечестен Версайски договор. Предполагам, че съм го поддържал, защото получих работа и отново имаше тютюн, не трябваше да ровя из канавките, когато ми се пушеше. Мислех го за велик човек в началото на трийсетте. Може и да е бил велик по свой собствен начин. Но в края той беше луд, управляваше несъществуващи армии по каприза на астролозите. Той и на Блонди, кучето си, даде отрова. Луд човек. Накрая те всички полудяха и пееха песента „Хорст Весел“, когато даваха отрова на децата си. На 2 май 1945 година моят полк се предаде на американците. Спомням си, че наемният войник Хакермайер ми даде парче шоколад. Разплаках се. Нямаше смисъл да продължаваме битката. Войната свърши, а в действителност беше свършила още през февруари. Върнаха ме в Есен и се отнасяха към мен много добре. Слушахме Нюрнбергския процес по радиото и, когато Гьоринг се самоуби, смених четиринайсет цигари за половин бутилка *шнапс* и се напих. Когато ме освободиха, започнах да монтирам колела на колите в Моторните заводи в Есен и работих до 1963 година, когато се пенсионирах. По-късно емигрирах в

Съединените Щати. Цял живот съм искал да дойда тук. През 1967 година получих поданство. Аз съм американец. Гласувам. Няма Буенос Айрес. Няма търговия с наркотици. Няма Берлин. Нито Куба. — Той произнесе „Куу-ба“. — А сега, ако не си отидеш, ще се обадя по телефона.

Той видя, че Тод няма намерение да си върви. Отиде в коридора и вдигна слушалката. Тод си стоеше в дневната до масата с малката лампа върху нея.

Дюсандър започна да набира. Тод го наблюдаваше и сърцето му биеше все по-ускорено, докато забарабани в гърдите му. След четвъртата цифра Дюсандър се обърна и го погледна. Раменете му се отпуснаха. Той остави слушалката.

— Момче — въздъхна той. — *Момче.*

Тод се усмихна по-широко, но съвсем скромно.

— Как разбра?

— С малко късмет и много трудна работа — каза Тод. — Имам един приятел — Харълд Пеглър, само че всички му викат Фокси. Той играе втора база в нашия отбор. Баща му има в гаража си онези списания. Цели камари военни списания. Много стари. Потърсих понови, но момчето от училище, което разнася пощата, каза, че вече не вървят. В повечето списания има снимки на шваби — германски войници, предполагам, и на японци, измъчващи жени. И статии за концентрационни лагери. Аз наистина израснах върху материала за концентрационните лагери.

— Ти... израсна върху него. — Дюсандър се взираше в момчето, а ръката му се движеше нагоре-надолу по бузата и издаваше звук, сякаш стърже с шкурка.

— Израснах, нали разбирате? Постигнах го. Това ме грабна.

Той помнеше този ден в гаража на Фокси по-ясно от всичко друго в живота си — по-ясно, отколкото си мислеше. Помнеше как в пети клас, преди Деня на професията, мисис Андерсън (всички ученици ѝ викаха Бъгс заради големите предни зъби) им разказваше за това, което тя наричаше да откриеш СВОЯ ГОЛЯМ ИНТЕРЕС. Нещо като ключ, който се превърта в ключалката. Или като първата любов.

— Затова Денят на професията е толкова важен, деца: той може да стане ден, в който сте намерили СВОЯ ГОЛЯМ ИНТЕРЕС.

И тя им заразпраща за нейния ГОЛЯМ ИНТЕРЕС, който се оказва не да преподаваш на пети клас, а да събираш картички от деветнадесети век.

Понякога Тод си мислеше, че мисис Андерсън е пълна с плюнки, но този ден в гаража на Фокси си спомни нейните думи и си мислеше дали не е била права.

Беше денят на Света Ана и на изток избухнаха пожари. Той помнеше мирисът на изгоряло, горещ и мазен. Помнеше и прическата „четка“ на Фокси и люспите на Бъч Уокс, полепнали пред него. Помнеше *всичко*.

— Зная, че тук някъде има комикси — беше му казал Фокси. Майка му ги мислеше за отживелица и ги беше изхвърлила от къщи с много шум. — Новички. Най-много са уестърните, но има и *Турок, Синът на камъка* и...

— А тези? — попита Тод, сочейки големите картонени кутии под стълбата.

— Не ги бива — рече Фокси. — Истински военни истории. Отегчителни са.

— Мога ли да видя някои от тях?

— Да. Аз ще потърся комикси.

Ала докато Фокси Пеглър ги намери, Тод вече не искаше да чете комикси. Той потъна. Целият потъна.

То е като ключ, който се превърта в ключалката. Или като първата любов.

Така беше. Той знаеше нещо за войната, разбира се — не за онази, глупавата, в която американците се насираха пред шепа хора с дръпнати очи в черни пижами, — а за Втората световна война. Познаваше кръглите американски военни каски с мрежа върху тях и немските квадратни каски. Знаеше, че американците са спечелили повечето от битките и че германците са измислили ракети, с които от Германия обстрелвали Лондон. Знаеше даже и за концентрационните лагери.

Разликата между всичко това и написаното в списанията под стълбите в гаража на Фокси беше толкова голяма, колкото между това да ти *говорят* за германци и да ги видиш сам как се гърчат живи под микроскоп.

Тук беше Илзе Кох. Тук бяха крематориумите с отворени врати, окачени върху опушени панти. Тук бяха офицерите в униформа на есесовци и затворници в техните жалки униформи. Миризмата на стари списания за претопяване беше като мириса на неовладените пожари източно от Санто Донато. Той можеше да почувства как старата хартия се разпада под върховете на пръстите му и разгръщаше страниците им вече не в гаража на Фокси, а пренесен някъде през времето, като се опитваше да побере в главата си мисълта, че *те наистина са правили такива неща, че някой наистина е правил такива неща и че някой ги е оставил да правят такива неща*. Главата му започна да бучи от смесицата от погнуса и възбуда, очите му горяха напрегнато, а той продължаваше да чете и от колонката, напечатана под снимката на преплетените тела в онова място, наречено Дахау, една цифра подскачаше пред него:

6000000.

И той си мислеше: *някой пише глупости, някой е сложил една-две нули, това е два пъти повече, отколкото има в Лос Анджелис!* Ала след малко в друго списание (на корицата му имаше жена, прикована с верига към стената, а човек в нацистка униформа отиваше ухилен към нея с ръжен в ръка) той пак видя:

6000000.

Главата го заболя още по-силно. Устата му пресъхна. Неясно и някак отдалеч чу Фокси да казва, че отива да вечеря. Тод попита Фокси може ли да остане в гаража да почете, докато Фокси яде. Фокси го погледна малко озадачен, сви рамене и рече „да“. А Тод четеше, сведен над кутиите с истински военни списания, докато майка му се обади да пита ще се върне ли_ някога_ вкъщи.

Като ключ, който се превърта в ключалка.

Списанията тръбяха, че станалото е ужасно. Но всички разкази продължаваха на гърба на списанията и когато обърнеш на тази страница, всички думи за това колко е лошо станалото бяха затрупани с реклами за продажба на германски ножове, ремъци и каски, наред с „Магически бандажи“ и „Гарантирано поникване на коса“. С тези реклами се продаваха немски знамена с пречупен кръст, нацистки пистолети „Люгер“ и играта „Танкова атака“ така, както се продават уроци по кореспонденция или ти се предлага да забогатееш, като

продаваш високи обувки на ниски хора. Списанията твърдяха, че това е ужасно, но изглежда много хора не мислеха така.

Като да се влюбиш.

Да, той помнеше този ден много добре. Помнеше всичко за него — и пожълтения стенен календар от миналата година върху задната стена, бензиновото петно върху циментовия под, начина, по който списанията бяха вързани с оранжев канап. Помнеше как главоболието му се засилваше всеки път, когато мислеше за тази невероятна цифра 6000000.

Помнеше, че си помисли: *Искам да зная всичко, което е станало по тези места. Всичко. Искам да зная кое е по-вярно — думите или измислиците, които слагат покрай думите.*

Помнеше Бъгс Андерсън, когато най-сетне пъкна кутиите под стълбата и си помисли: *Тя беше права. Намерих моя ГОЛЯМ ИНТЕРЕС.*

Дюсандър дълго се вира в Тод. Сетне пресече дневната и седна тежко в люлеещия се стол. Той пак погледна към Тод, безсилен да разбере леко замечтания, леко носталгичен израз на лицето му.

— Да, тези списания ме заинтересуваха, но си мисля, че повечето от казаното в тях е само лига, нали разбирате? Тогава отидох в библиотеката и намерих много повече материал. Част от него беше даже по-чист. Отначало хубавичката библиотекарка не искаше и да чуе за заявките ми, защото бяха в отдела за възрастни, но аз ѝ казах, че ми трябва за училище. Когато е за училище, те ни дават всичко. Но се обади на татко. — Очите на Тод се облешиха презрително. — Мислеше си, че татко не знае какво правя, ако можете да разберете това.

— Той знаеше ли?

— Разбира се. Татко мисли, че децата трябва да научават нещата от живота колкото може по-скоро и лошото, и доброто. Така те ще са готови за него. Той казва, че животът е тигър, когото хващаш за опашката, и ако не познаваш природата на звяра, той ще те погълне.

— М-м-м-м-м — рече Дюсандър.

— И мама мисли същото.

— М-м-м-м-м. — Дюсандър изглеждаше замаян, сякаш не е съвсем сигурен къде се намира.

— Както и да е — продължи Тод, — материалите в библиотеката бяха наистина добри. Тук, в библиотеката на Санто Донато сигурно има хиляди книги с материали за нацистките концентрационни лагери. *Мнозина* сигурно обичат да четат такива неща. Нямаше толкова снимки, колкото в списанията на бащата на Фокси, но другите материали бяха наистина разкошни. Столове с шипове на седалките. Изваждане на златни зъби с клещи. Отровен газ, който нахлува от душовете. — Тод тръсна глава. — Вашите юнаци напуснаха страната, нали знаете? Сигурно знаете.

— Великолепно — каза тежко Дюсандър.

— *Аз наистина* прегледах научни изследвания и знаете ли колко получих? Шест плюс. Разбира се, трябваше да внимавам. Статиите се пишат по различен начин. Трябва да внимаващ.

— Ти внимаващ ли? — попита Дюсандър. Той взе друга цигара с разтреперана ръка.

— Аха. Тези книги от библиотеката трябва да се четат по определен начин. Сякаш техните автори са се поболели от нещата, за които пишат. — Тод свъси чело, борейки се с мисълта, която искаше да отпъди. Очевидно нюансът на думата, така, както се използва при писане, не беше включен още в речника му и това го затрудняваше. — Всички пишат така, сякаш са изгубили съня си над писането. Как трябва да внимаваме, за да не се повтори това. Аз написах моята работа и мисля, че получих шестица, защото чета първоизточника, без да съм пропуснал обяда си. — Тод отново се усмихна като победител.

Дюсандър дръпна дълбоко от своята цигара без филтър „Куул“. Краят на цигарата трепна леко. Като изпускаше дима през носа си, той се закашля със старческа суха и дрезгава кашлица.

— Не мога да повярвам, че водим този разговор — каза той. Наведе се напред и се взря по-отблизо в Тод. — Момче, знаеш ли какво е „екзистенциализъм“?

Тод не обърна внимание на въпроса.

— Срещали ли сте с Илзе Кох?

— Илзе Кох? — произнесе едва чуто Дюсандър. — Да, срещал съм я.

— Красива ли беше? — нетърпеливо попита Тод. — Искам да кажа... — Ръцете му описаха във въздуха пясъчен часовник.

— Сигурно си виждал снимката ѝ? — запита Дюсандър. — Такъв афисионадо като теб?

— Какво е това аф... афф?

— Афисионадо — каза Дюсандър — е човек, който затъва. Такъв, който... изгубва нещо.

— Да. Безразличен. — Усмивката на Тод, объркана и безпомощна за момент, отново засия победоносно. — Разбира се, виждал съм снимката ѝ. Ама нали знаете какви са в тези книги? — Говореше така, сякаш Дюсандър ги беше събрал всичките. — Черно-бели, неясни, като моментални снимки. Никой от тези хора не е знаел, че прави снимки за *историята*, нали разбирате? Беше ли едра?

— Беше дебела и трътлеста, имаше лоша кожа — късо изрече Дюсандър. Той загаси недопушената си цигара в чинията за торта, пълна с фасове.

— Божичко! — помръкна лицето на Тод.

— Просто късмет — разсъждаваше Дюсандър, загледан в Тод. — Видял си снимката ми във военно-приключенско списание и случайно си пътувал с мен в автобуса. *Ча!*

Той удари леко с юмрук по облегалката на стола.

— Не, мистър Дюсандър. Беше нещо повече. Много повече — добави убедено Тод, като се наведе напред.

— О, наистина ли? — Рунтавите вежди се надигнаха в знак на вежливо недоверие.

— Разбира се. Искам да кажа, че вашите снимки в моя албум за изрезки са остарели поне с трийсет години. Той е от 1974 година.

— Пазиш ли... албума?

— О, да, сър! Много е хубав. Стотици снимки. Ще ви го покажа някой път. Само не правете глупости.

По лицето на Дюсандър плъзна гримаса на възмущение, но той не каза нищо.

— В самото начало, когато ви видях, изобщо не бях сигурен. Но един ден, когато валеше, вие се качихте в автобуса с блестяща черна мушама.

— А, оная — въздъхна Дюсандър.

— Точно така. Виждал съм ваша снимка с подобно облекло в едно от списанията в гаража на Фокси. Имаше ваша фотография в мундир на СС в една от библиотечните книги. И когато ви видях този

ден, рекох си: „Съвсем сигурно. Това е Курт Дюсандър“. И започнах да ви дебна.

— Какво рече?

— Да ви дебна. Да ви следя. Имам намерение да стана частен детектив като Сам Спейд в книгите или Маникс от телевизията. Както и да е, бях свръхпредпазлив. Пазех се да не разберете. Искате ли да видите някои снимки?

Тод извади от задния си джоб плик от кафява опаковъчна хартия. Беше залепнал от пот. Тод го отлепи внимателно. Очите му искряха като на момче, мислещо за рождения си ден, за Коледа или за бомбичките, които ще пусне на четвърти юли.

— *Ти си ме снимал!*

— Да, можете да се хванете на бас. Имам един малък апарат, Кодак. Съвсем тънък и плосък. Залепва ти на ръката. Свикнеш ли веднъж с него, можеш да снимаш някого, като държиш фотоапарата в ръка и протегнеш пръсти само колкото да настроиш лещите. После натискаш копчето с палец. — Тод се засмя скромно. — Имам и ремък за него, но направих много снимки на пръстите си, докато го използвах. Окачвах го точно тук. Мисля, че човек може да направи всичко, ако се опита с много труд, знаете ли това? Може би е старомодно, но е вярно.

Курт Дюсандър пребледня, приличаше на болен човек, свит в хавлията си.

— Тези снимки в ателие за услуги ли си ги правил, момче?

— А? — Отначало Тод изглеждаше възмутен и потресен, после видът му стана надменен. — Не. Да не ме мислите за глупак? Татко има тъмна стаичка. Правя снимки от деветгодишна възраст.

Дюсандър не каза нищо, но се поотпусна и лицето му започна да възвръща цвета си.

Тод му подаде няколко гланцови снимки с неравни краища, по всичко личеше, че са правени вкъщи. Дюсандър ги разгледа със злокобно мълчание. Ето го седнал наперен на седалката до прозореца в автобуса за търговския център с брой на последния Джеймс Миченър „Стогодишният“ в ръце. Ето го как чака на автобусната спирка на Девън авеню с чадър под ръка и глава, вирната толкова високо, че напомняше за Де Гол в най-величавото му време. Ето го на опашка точно под голямата палатка на театър „Маджестик“, изпъчен и

мълчалив сред наредените хлапаци и невзрачните домакини с ролки на главите, биещ на очи с ръста и маниерите си. И накрая, ето го да рови в пощенската кутия.

— Боях се, че може да ме видите при тази снимка — каза Тод. — Това беше пресметнат риск. Бях точно от другата страна на улицата. Много ми се щеше да снимам с „Минолта“, тя е с телеобектив. Някой ден... — Тод изглеждаше тъжен.

— Без съмнение имаш готов разказ за случая.

— Бях тръгнал да ви питам дали сте виждал някъде кучето ми. Както и да е, след като направих снимките, аз ги сравних с тези.

Той подаде на Дюсандър три ксерографски снимки. Дюсандър ги беше виждал всичките преди години, и то много пъти. На първата той седеше в кабинета си в предварителния лагер „Патин“; на нея се виждаше само той и нацисткото знаме зад бюрото му. Втората снимка беше направена в деня, когато постъпи на военна служба. На последната той се ръкуваше с Хайнрих Глюк, който се подчиняваше само на Химлер.

— Тогава бях съвсем сигурен, но не можех да видя имате ли заешка устна заради проклетите ви мустаци. За да съм сигурен, направих и тази.

Тод подаде последното нещо от плика — един плакат, сгъван много пъти. В местата на сгъване се беше събрал боклук. Краищата му бяха подрязани и оръфани — такива са книжата, прекарвали дълго време в джобовете на момчетата, на които не им липсва какво да правят и къде да отидат. Това беше копие от израелско обявление за издирване на Курт Дюсандър. Докато го държеше, Дюсандър си мислеше за труповете, които още не бяха намерили покой в погребението.

— Взех отпечатък от пръстите ви — усмихна се Тод. — После ги сравних с тези от плаката.

Дюсандър го зяпна и изфъфли немската дума за лайно.

— Не си го направил!

— Направих го. Миналата година за Коледа мама и татко ми подариха комплект прибори за снемане на отпечатъци. Истински, не някаква играчка. Има прах и три четчици за три различни повърхнини и специална хартия за отпечатването. Моите хора знаят, че когато порасна, ще стана частен детектив. Мислят си, че като стана голям, ще

ми мине. — Той отхвърли тази мисъл с безразлично повдигане и отпускане на раменете. — Книгата обяснява всичко за линиите, вдлъбнатините и точките на подобие. Наричат ги сравнения. В съда се приемат осем сравнения за отпечатъци на пръсти. Както и да е, един ден, когато бяхте на кино, дойдох и снех отпечатъците от пощенската кутия и дръжката на вратата. Доста хитро, а?

Дюсандър не отговори. Беше вкопчил ръце в стола и беззъбата му сбръчкана уста трепереше. На Тод това не му хареса. Докара го почти до плач. Беше смешно, разбира се. Кръволоктът от Патин, облян в сълзи? По-скоро „Шевролет“ ще банкрутира или „Макдоналдс“ ще спре хамбургерите и ще завърти търговия с трюфели и чер хайвер.

— Взех два комплекта отпечатъци — каза Тод. Единият от тях никак не приличаше на онези от плаката. Реших, че са на пощальона. Останалите бяха вашите. Открих повече от осем сравнения. Намерих четиринайсет сигурни. — Той се ухили. — Тъй стана тя.

— Ти си едно малко *копеле* — промълви Дюсандър и за миг очите му блеснаха опасно. Тод усети лека тръпка на ужас, същият, който почувства в коридора. После Дюсандър се отпусна тежко.

— На кого каза?

— На никого.

— Даже и на тоя приятел? Тоя Кони Пеглър.

— Фокси, Фокси Пеглър. Той е плямпало. Не казах на никого. На никого не вярвам достатъчно.

— Какво искаш? Пари? Боя се, че нямам. В Южна Америка бях пълен с пари, макар че там нямаше нищо толкова романтично и опасно като търговията с наркотици. Има, не, имаше нещо като „мрежата на старото момче“ в Бразилия, Парагвай и Санто Доминго. Бежанци от войната. Завъртях се в техния кръг, занимавах се скромно с минерали и руди — калай, мед, боксити. После нещата се промениха. Национализъм, антиамериканизъм. Можех да се оправя в промяната, но хората на Визентал ме надушиха. Лошото не идва само, момче, налетяха като кучета върху разгонена кучка. На два пъти едва не ме спипаха, веднъж чух гласа на едно еврейско копеле в съседната стая. Обесиха Айхман — въздъхна той. Вдигна едната си ръка към шията и очите му се разшириха като очите на дете, на което разказват най-мрачната част от страшна приказка — „Хензел и Гретел“ или „Синята

брада“. — Беше старец, не заплашваше никого. Беше аполитичен. И го обесиха.

Тод кимна.

— Най-сетне отидох при единствените хора, които можеха да ми помогнат. Бяха помагали на други, а аз вече не можех да се оправя.

— При „Одеса“? — нетърпеливо попита Тод.

— Отидох при сицилианците — сухо каза Дюсандър и лицето на Тод отново помръкна. — Уредиха всичко. Фалшиви документи, фалшиво минало. Искаш ли нещо за пиене, момче?

— Да. Имате ли „Кока“?

— Нямам „Кока“. — Той произнесе думата като „кьока“.

— Мляко?

— Мляко.

Дюсандър мина под арката в кухнята. Чу се бръмченето на флуоресцентната лампа.

— Сега живея от дивиденди — дочу се гласът му. — Акциите купих след войната под чуждо име. Чрез банката в щата Мейн, ако това ти харесва. Банкерът, който ги купи за мен, влезе в дранголника за убийство на жена си една година след това. Животът е странен, а, момче?

Вратата на хладилника се отвори и затвори.

— Сицилианските чакали не знаят за акциите — продължи той. — Днес мафиотите са навсякъде, но по онова време Бостън беше най-северното място, където човек можеше да ги срещне. Ако знаеха, щяха да ги приберат. Щяха да ме оставят в Америка чисто гол да ми стърже корема сред цялата тая благотворителност и етикети за храни.

Тод чу как се отваря вратата на бюфета и някаква бълбукаща течност се налива в чаша.

— Малко „Дженеръл Мотърс“, малко „Америкън телефон енд телеграф“, сто и петдесет акции на „Ревлон“. Това избра банкерът. Дюфрен се казваше. Помня, защото името му звучи като моето. Изглежда не беше толкова хитър в убийството на жена си, колкото в купуването на печеливши книжа. *Престъпление от ревност, момче*. Което само доказва, че всички хора са магарета, само дето могат да четат.

Той се върна в стаята, влачейки чехлите си. Държеше две зелени пластмасови чаши като онези, които дават при откриването на

бензиностанции. Напълниш резервоара — и получаваш безплатно чаша. Дюсандър пхна чашата в ръцете на Тод.

— Първите пет години живях само от книгата, които ми осигури Дюфрен. Сетне продадох акциите на „Дайъмънд Мач“ да купя тази къща и малка вила близо до „Биг сър“. Дойде инфлацията. После рецесията. Продадох вилата и една след друга акциите с фантастична печалба. За бога, да бях купил повече акции! Но аз си мислех, че съм добре защитен в друго отношение; акциите, както казвате вие, американците, са „хвърковати“.

Той изсъска с беззъбата си уста и щракна с пръсти.

Тод се отегчи. Не беше дошъл да слуша вайкането на Дюсандър за неговите пари или мрънкането му за ценните книжа. Мисълта да изнудва Дюсандър и през ум не му беше минавала. Пари ли? Какво да ги прави? Той имаше разрешение, имаше документи. Ако паричните му нужди се увеличат над онова, което може да получава всяка седмица, винаги ще се намери кой да коси ливадата му.

Тод поднесе чашата към устните си, но се поколеба. Усмивката му пак грейна, тази възхитителна усмивка! Тод подаде премията от бензиностанцията на Дюсандър.

— Пийнете малко — рече той лукаво.

Дюсандър се взря за миг в него, без да разбира, сетне оцъкли кръвясалите си очи.

— *Gruss Gott*^[1]! — той взе чашата, отпи две глътки и я върна на Тод. — Никакво задъхване. Никакви нокти в гърлото. Никаква миризма на горчиви бадеми. Това е мляко, момче. *Мляко*. От фермите на Дейрайлиа. На картонената опаковка има рисунка на усмихваща се крава.

За миг Тод го погледна внимателно, после отпи малко. Да, това нещо имаше вкус на мляко, на истинско мляко, но в момента някак си не се чувстваше жаден. Остави чашата. Дюсандър сви рамене, вдигна чашата си и отпи от нея. После млясна с устни.

— *Шнапс* ли е? — попита Тод.

— Бърбън. Стар, много хубав. И евтин.

Тод опъна пръсти по шевовете на джинсите си.

— И тъй — рече Дюсандър, — ако си решил да имаш собствено „хвърковато“, трябва да те предупредя, че работата ти пет пари не чини.

— А?

— Шантаж — каза Дюсандър. — Това, което в *Маникс* и *Хавайските острови* наричат „*Петте-О*“ и „*Барнаби Джоунс*“. Изнудване. Ако е това...

Ала Тод се засмя — сърдечно, по детски. Залюля глава и се опита да каже нещо, но не успя и продължи да се смее.

— Не — промърмори Дюсандър и изведнъж сякаш стана по-стар и по-уплашен, отколкото в началото на разговора с Тод. Отпи още една голяма глътка от питието си, намръщи се и потръпна. — Виждам, че не е това... поне не е шантаж за пари. Колкото и да се смееш, усещам някакво изнудване, какво е то? Защо дойде тук да тревожиш един стар човек? Може би, както каза, защото някога съм бил нацист. Даже есесовец. Сега съм просто старец и за прочистване на червата използвам свещички. Какво искаш?

Тод отново стана сериозен. Погледна Дюсандър с открита и предизвикателна откровеност.

— Аз... аз искам да ми разкажете за това. Така е. Само това искам. Наистина.

— Да ти *разкажа* за това? — повтори Дюсандър. Изглеждаше съвсем объркан.

Тод се наведе напред, сложил лакти на коленете си сини джинси.

— Точно така. За взводовете за разстрел. За газовите камери. За пещите. За хората, които копаят собствените си гробове и застават на края им, за да паднат в тях. — Той подаде език и облиза устни. — За проверките. За експериментите. Всичко. Цялата тази мръсна работа.

Дюсандър го погледна с някакво смаяно облекчение, както ветеринарен лекар гледа котка, която ражда едно след друго двуглави котенца.

— Ти си чудовище — произнесе той меко.

Тод изсумтя.

— Според книгите, които прочетох за моята работа, *вие сте* чудовището, мистър Дюсандър. Не аз. Вие ги изпращайте в пещите, не аз. Две хиляди дневно в Патин преди идването ви, три хиляди след това, трийсет и пет хиляди преди да дойдат руснаците и да ви спрат. Химлер ви нарече квалифициран експерт и ви награди с медал. А вие ме наричате чудовище. О, момче!

— Всичко това е мръсна американска лъжа — каза оскърбено Дюсандър. Той тропна с чашата, като разля бърбъна по ръката си и масата. — Работата не беше нито в моите действия, нито в моите решения. Давах ми заповеди и указания, аз само ги изпълнявах. — Тод се усмихна още по-широко. Това вече беше пресилена усмивка. — Е, зная как американците изопачават нещата — промърмори Дюсандър. — Но пред вашите политици доктор Гъобелс е само дете, което си играе с илюстрирани книжки в детската градина. Те говорят за морал, а заливат пищящи деца със запален напалм. Наричат тези, които се борят срещу военната служба, негодници и „привърженици на мира“. За отказ да изпълняват заповеди ги тикват в дранголника или ги изхвърлят от страната. Бият по улиците протестиращите срещу жалката азиатска авантюра на тази страна. Войниците, които убиват невинни хора, получават награди от президента, след клането на деца и изгаряне на болници ги посрещат с паради и знамена. В тяхна чест дават вечери, връчват им ключове на градовете и ги пускат гратис на футболни мачове. — Той вдигна чашата си пред Тод. — Само победените се съдят за изпълняване на заповеди и нареждания. — Той отпи и се закашля. Бузите му леко се зачервиха.

Повечето от тези неща безпокояха Тод така, както го безпокоеше начина, по който родителите му обсъждаха новините през онази нощ. Добрият стар Уолтър Клондайк, така баща му нарече журналиста. Не му пукаше нито за политиката, нито за ценните книжа на Дюсандър. Мислеше, че хората се занимават с политика, за да могат да направят нещо. Както когато искаше да ходи облечен като Шарън Акерман миналата година. Шарън му каза, че никак не е хубаво да се облече като нея, макар да разбираше от тона на гласа ѝ, че тази идея я заинтересува. Тогава той ѝ отговори, че иска да стане доктор, когато порасне, и тя му позволи. Това беше политика. Искаше да чуе как германските лекари са се опитвали да чифтосват жени с кучета, как са затваряли близнаци в хладилници да видят дали ще умрат едновременно или един от тях ще издържи по-дълго, искаше да знае за електрошоковото лекуване, за операциите без упойка и как германските войници са изнасилвали всички жени, които си поискат. Останалото е само плунка за прикриване на мръсотията, когато някой дойде и я спре.

— Ако не изпълнявах заповедите, щях да съм мъртъв. — Дюсандър дишаше тежко, горната част на тялото му се люшкеше напред-назад и пружините скърцаха. Облаче алкохолни пари висеше над него. — Руският фронт си го имаше, *nicht wahr*^[2]? Водачите ни бяха луди, абсолютно сигурно, но може ли да се спори с луд... особено когато най-лудият имаше късмета на дявола? Беше на сантиметри от смъртта при един съвършен опит за убийство. Удушиха конспираторите със струни за пиано, удушиха ги бавно. Смъртната им агония беше заснета на филмова лента за назидание на елита...

— Точно така! — извика възбудено Тод. — Гледахте ли този филм?

— Да, гледах го. Всички гледахме какво става с хората, които не искат или не могат да бягат пред вятъра и чакат бурята да свърши. Всичко, което правехме, беше правилно. За това време и за това място беше правилно. Щях да го правя отново. Но... — Погледът му спря върху чашата. Тя беше празна. — ... но аз не исках да говоря или даже да мисля за това. Всичко, което правехме, беше за оцеляването, а нищо извън оцеляването не струва. Сънувах... — Той бавно извади цигара от пакета върху телевизора. — Да. Години наред сънувах. Тъмнота и звуци в тъмнотата. Трактори. Булдозери. Приклади трополят по замръзналата земя. Или човешки черепи. Свирки, сирени, пистолетни изстрели, викове. Вратите на газовите коли се отварят с грохот в студените зимни следобеди. В моите сънища всички звуци щяха да изчезнат и очите ми да се отворят в мрака, където светлинките блещукат като очи на зверове в гъста гора. Дълги години живях в края на джунглата и затова, струва ми се, подушвах и усещах джунглата в тези сънища. След тях се събуждах плувнал в пот, сърцето ми бумтеше в гърдите, с ръката затисках устата си, за да заглуши виковете. И щях да си мисля: сънят е истина. Бразилия, Парагвай, Куба — тези места са сънища. В действителността аз още съм в Патин. Днес руснаците са по-близо от вчера. Някои от тях помнят как през 1943 година трябваше да ядат замръзналите трупове на германци, за да останат живи. Сега те жадуват да пият гореща германска кръв. Носеха се слухове, момче, че когато минаваха през Германия, някои от тях правеха точно това: режеха гърлата на затворниците и пиеха кръвта им направо от ботуша. Щях да се събуждам и да си мисля: *работата трябва да си върви само ако липсват свидетели за онова, което сме направили, или пък те са*

толкова малко, че светът няма да им повярва, да, няма. И щях да си помисля: работата трябва да си върви, ако така ще оцелеем.

Тод го слушаше с напрегнато внимание и огромен интерес. Това звучеше много добре, ала той беше сигурен, че в бъдеще ще има и похубави неща. На Дюсандър му трябваше само да го посръчат. По дяволите, той беше щастлив. Повечето хора на неговата възраст бяха изкуфели.

Дюсандър дръпна дълбоко от цигарата.

— По-късно, когато сънищата отлетяха, дойдоха дни, в които щях да си мисля, че съм срещнал някого от Патин. Не пазачи или някой от офицерите, а само затворници. Помня един следобед в Западна Германия преди десет години. На магистралата стана катастрофа. Спряха движението във всички платна. Седях си в моя Морис, слушах радио и чаках да пуснат автомобилното движение. Погледнах надясно. В близкото платно беше спряла една много стара Симка и човекът зад кормилото ме гледаше. Беше към петдесетгодишен и изглеждаше болен. Имаше белег на бузата. Косата му беше бяла, къса и зле подстригана. Погледнах встрани. Времето минаваше, а колите не бяха се помръднали. Започнах да хвърлям погледи към Симката. И всеки път виждах, че той ме гледа със застиналото лице на мъртвец и очи, хлътнали в очните кухини. Започнах да си мисля, че е бил в Патин. Бил е там и ме е познал. — Дюсандър сложи ръка на очите си. — Беше през зимата. Човекът носеше палто. Бях сигурен, че ако сляза от колата и отида при него, съблека палтото му и навия ръкава на ризата му, ще видя номера на ръката му. Най-подир пуснаха движението. Отдалечих се от Симката. Ако задръстването беше продължило още десет минути, щях да сляза от колата и да измъкна оня човек от неговата. Щях да му дръпна един бой, пък бил той с номер или без номер. Друг път да не гледа така. Малко по-късно напуснах завинаги Германия.

— За ваш късмет — каза Тод.

Дюсандър сви рамене.

— Навсякъде е едно и също: Хавана, Мексико сити, Рим. Бях три години в Рим, сигурно знаеш. В едно кафене щях да видя как някакъв човек ме гледа над своето *капучино*. Във фойето на хотела една жена щеше да се интересува повече от мен, отколкото от списанието си. Келнерът в ресторанта щеше да зяпа мен, когато и да обслужваше.

Щях да се уверя, че тези хора ме разглеждат и през същата нощ щяха да дойдат сънищата — звуците, джунглата, очите. Но щом пристигнах в Америка, аз ги прокудих от ума си. Ходя на кино. Веднъж седмично вечерям навън, в едно от онези заведения за бързо хранене, които са толкова чисти и ярко осветени от неоновите тръби. Тук, вкъщи, си нареждам картинки-загадки, чета новели — повечето от тях лоши, и гледам телевизия. Нощем пия, докато заспя. Сънищата вече не ме спохождат. Когато разбере, че в супермаркета, в библиотеката или при продавача на цигари някой ме гледа, мисля, че това е заради приликата с неговия дядо... или с учителя му... или пък със съседа от града, който е напуснал преди години. — Той поклати глава към Тод. — Каквото и да е било в Патин, то е станало с друг човек. Не с мен.

— Страхотно! — каза Тод. — Искан ми се да чуя още нещо.

Очите на Дюсандър се притвориха, сетне бавно се отвориха.

— Няма да го разбереш. Не ми се говори за това.

— И все пак ще говорите. Ако не искате, ще кажа на всички кой сте.

Дюсандър се втрени в него с посивяло лице.

— Знаех си — рече той, — че рано или късно ще стигна до изнудване.

— Днес искам да ми разкажете за газовите пещи — каза Тод. — Как сте изгаряли телата на мъртъвците. — Усмивката му напираше широка и лъчезарна. — Но преди да започнете, сложете си челюстите. Със зъби изглеждате по-добре.

Дюсандър се подчини. Разказа за газовите камери, докато стана време Тод да си отиде вкъщи за обяд. Всеки път, когато се опитваше да мине с общи приказки, Тод се смръщваше сурово и с въпроси на познавач го връщаше към главното. Докато разказваше, Дюсандър обърна доста чаши. По лицето му нямаше усмивка. Тод се усмихваше. Усмивката му стигаше за двама.

[1] Велики Боже! (нем.) — Б.пр. ↑

[2] Нали така (нем.) — Б.пр. ↑

2

Август 1974 година.

Те седяха зад къщата на Дюсандър под ласкавото безоблачно небе. Тод беше с джинси, кецове и фланелката от Малката лига. Дюсандър носеше торбеста сива риза и безформени жълтеникави панталони, които се държаха на тиранти. Бива си ги тези панталони, мислеше си Тод с лично удовлетворение, като че идват направо от кутия в задната част на магазина на Армията на спасението в търговската част. Трябваше наистина да направи нещо, за да промени начина, по който Дюсандър се обличаше вкъщи. Това разваляше част от удоволствието.

Двамата ядяха сандвичи „Биг Мак“, донесени от Тод в кошницата на колелото, което той караше с голяма бързина, за да не изстине храната. Тод смучеше кока-кола през пластмасова сламка. Дюсандър предпочиташе чаша бърбън.

Старческият му глас се извисяваше и падаше, звучеше книжно, неуверено, понякога едва се чуваше. Избелелите му сини очи с червени жилки нямаха покой. Отстрани човек можеше да ги вземе за дядо и внук. Внукът сякаш очакваше някаква церемония по слизането от кораб.

— Това е всичко, което помня — завърши след малко Дюсандър и отхапа голямо парче от своя сандвич. Тайният сос на „Макдоналдс“ потече по брадата му.

— Можеше да го разкажеш и по-добре — меко каза Тод. Дюсандър отпи голяма глътка от чашата си.

— Униформите бяха от хартия — изръмжа най-сетне той. — Когато някой от затворниците умираше, тя минаваше на друг, ако още можеше да се носи. Понякога четиридесет души можеха да носят една и съща униформа. Получих висока оценка за моята пестеливост.

— От Глюк?

— От Химлер.

— Но в Патин сте имали фабрика за дрехи. Миналата седмица ми казахте. Защо не вземахте от там униформите? Затворниците можеха да ги правят.

— Работата на фабриката в Патин беше да правят униформи за германските войници. Колкото до нас... — за миг гласът на Дюсандър стигна до фалцет и той направи усилие да продължи. — Ние не се занимавахме с рехабилитация — завърши той.

Тод пусна широката си усмивка.

— За днес стига ли? Моля те. Боли ме гърлото.

— Не трябва да пушите толкова — рече Тод и продължи да се усмихва. — Разкажете още нещо за униформите.

— За кои? Затворническите или на СС?

— И за двете — каза с усмивка Тод.

3

Септември 1974 година.

В кухнята на тяхната къща Тод си правеше сандвич с фъстъчено масло и желе. Пътят към кухнята минаваше по шест червени дървени стъпала, след които идваше високо помещение, блеснало от хром и неръждаема стомана. Откакто Тод се беше върнал от училище, електрическата пишеща машина на майка му тракаше непрекъснато. Тя пишеше дисертация, каквито правеха само дипломираните студенти. Дипломираната студентка беше късо подстригана, носеше дебели очила и по скромното мнение на Тод приличаше на извънземно създание. Дисертацията разглеждаше ефекта от плодовите мушици в долината Салинас след Втората световна война или някаква глупост от този вид. Тракането прекъсна и тя излезе от кабинета си.

— Тод-бейби — поздравя го тя.

— Моника-бейби — отвърна той доста любезно.

Майка му не беше лошо парче за своите трийсет и шест години, мислеше си Тод: русокоса, тук-таме с пепеляв оттенък, висока, стройна, в тъмночервени шорти и блуза с топлия цвят на уиски. Блузата ѝ беше вързана небрежно под гърдите и откриваше плоската ѝ диафрагма. Тубичка машинописно белило беше затъкната в косата ѝ, опъната безгрижно назад с тюркоазена шнола.

— Как е училището? — попита тя, докато се качваше по стълбите в кухнята. Докосна небрежно с устни неговите устни и се смъкна на една табуретка срещу плота за закуската.

— Училище-мъчилище.

— Ще бъдеш ли пак сред първите?

— Че как?

Всъщност той си мислеше, че през първия срок успехът му може леко да се намали. Прекарваше много време с Дюсандър и даже когато не беше със стария войник, пак си мислеше за всичко, което му беше разказал. Ала успехът беше нещо, с което щеше да се оправи.

— Способен ученик — рече тя и разроши рунтавата му руса коса. — Как е сандвичът?

— Добър е.

— Направи един и ми го донеси в кабинета, а?

— Не мога — каза той и стана. — Обещах на мистър Денкър да отида и да му почета един час.

— Още ли сте на „Робинзон Крузо“?

— Не. — Той ѝ показа корицата на дебела книга, която беше купил за двайсет цента в лавката за стари неща. — „Том Джоунс“.

— Врели-некипели. Трябва да я четеш цяла учебна година, Тод-бейби. Не можеш ли да намериш съкратено издание като „Крузо“?

— Вероятно, но той иска да я чуе цялата. Така каза.

— А! — Тя го погледна за миг, после го прегърна. Рядко показваше чувствата си и на Тод му стана малко неудобно. — Колко си сладък, че отделяш толкова много от свободното си време да му четеш. Баща ти и аз мислим, че си просто... просто изключителен.

Тод сведе скромно очи.

— И да не кажеш на никого — продължи тя. — Да заровиш таланта си в земята.

— Е, момчетата, с които се събирам, ме мислят за малко странен — стеснително се усмихна Тод и погледна към пода. — Това са само лайна.

— Не говори така — смъмри го тя разсеяно. Сетне попита: — Мислиш ли, че господин Денкър ще приеме да вечеря с нас някой път?

— Може би — отвърна неопределено той. — Слушай, ще си обърна часовника.

— Добре. Вечерята е в шест и трийсет. Не забравяй.

— Не ми се яде.

— Баща ти ще работи до късно, пак ще сме само аз и ти, разбрано?

— Страхотно, бейби.

Тя гледаше с разнежена усмивка как той тръгва и се надяваше, че в „Том Джоунс“ няма нещо такова, което не е за четене; та той беше само на тринайсет. Предполагаше, че няма такива места. Той растеше в общество, където списания като „Пентхауз“ бяха достъпни за всеки възрастен срещу долар и четвърт или за всяко дете, което може да се пресегне до горната полица преди продавачът да му кресне: Остави го

и се пръждосвай! Общество, в което повече от всичко вярваха в убежденията на гърбавия съсед. Тя мислеше, че в една книга на двеста години няма нещо такова, което да завърти главата на Тод, пък и се надяваше, че старецът лека-полека ще се откаже от нея. Както Ричард обичаше да казва, за децата целият свят е лаборатория. Остави ги да щъкат из нея. И ако дирещото дете има здрав домашен живот и обичливи родители, то ще расте все по-силно, няма да го смутят тъмните страни.

Тръгваше най-здравото дете, което познаваше, то вече въртеше по улицата педалите на своя „Шуин“. *Случихме с тоя юнак, помисли си тя, докато правеше своя сандвич. Проклета да съм, ако не сме случили.*

4

Октомври, 1974 година.

Дюсандър беше отслабнал. Те седяха в кухнята, оставили между тях на масата, покрита с мушама, купената на старо „Том Джонс“. Тод, който обичаше да не допуска грешки, беше прелистил обяснителните бележки на Клиф за книгата и старателно прочете цялото съдържание, защото майка му и баща му можеха да го попитат нещо за сюжета. Тод ядеше шоколадова вафла, която купи в магазина. Беше донесъл и една за Дюсандър, но той и не я докосна. Само я поглеждаше навъсено и си пиеше бърбъна. Тод мразеше да гледа как се похабява нещо толкова вкусно като шоколадовата вафла. Ако не я изяде веднага, Тод щеше да го попита може ли да я вземе за себе си.

— Е, как отровният газ стигаше до Патин? — попита той Дюсандър.

— В железопътни вагони — рече Дюсандър. — В железопътни вагони с надпис „Медицински доставки“. В дълги сандъци, които приличаха на ковчези. Непроницаеми, предполагам. Затворниците ги разтоварваха и нареждаха на стелажи в лечебницата. По-късно наши хора ги прехвърляха в складови бараки. Работеха нощем. Складовете бяха зад душовете.

— Винаги ли пускахте „Циклон-Б“?

— Не, от време на време докарваха нещо друго. Експериментален газ. Върховното командване искаше да повишим ефективността. Веднъж ни изпратиха газ с кодово наименование „ПЕГАС“. Нервно-паралитичен. Благодаря на бога, че не повториха. Той... — Дюсандър видя, че Тод се наведе напред, видя изострения му поглед, спря внезапно и направи небрежно движение с безплатната чаша от бензиностанцията. — Той не действаше много добре — каза, — беше... неприятен.

Ала Тод изрази недоволство, особено от последните му думи.

— Какво правеше той?

— Убиваше ги. Какво мислиш правеше, караше ги да се разхождат по водата ли? Убиваше ги, това е.

— Разказвай.

— Не — каза Дюсандър, неспособен да прогони нахлулия страх. Не беше мислил за „ПЕГАС“... колко години? Десет? Двайсет? — Няма да ти разказвам. Не искам.

— Разказвай — повтори Тод, облизвайки разтопения шоколад от пръстите си. — Разказвай или знаеш какво.

Да, помисли си Дюсандър. Зная какво. Наистина зная какво, скапано малко чудовище.

— Караше ги да танцуват — неохотно каза той.

— Да танцуват?

— Както и „Циклон-Б“, газът идваше от решетките на душовете. И те... започваха да подскачат. Някои крещяха. Повечето се смееха. Повръщаха и... безпомощно изпускаха изпразнения.

— Уха! — рече Тод. — Насираха се, а? — той посочи вафлата на Дюсандър. Беше свършил своята. — Ще я ядете ли?

Дюсандър не отговори. Спомени замъглиха очите му. Лицето му стана далечно и студено като тъмната страна на планета, която не се върти около оста си. В главата му се смесиха *главозамайващо* отвращението и — така ли беше? — *носталгията*.

— Започваха да се тресат, гърлата им издаваха странни звуци. Хората ми... наричаха „ПЕГАС“ йодлерски газ. Най-последно им приляваше и падаха на пода в собствената си мръсотия, те лежаха там, да, те лежаха там, на бетона, крещяха и издаваха йодлери с окървавени носове. Но аз излъгах, момче. Газът не ги убиваше или защото не беше достатъчно силен, или защото ние не издържахме дълго. Накрая изпратих вътре петима въоръжени войници да прекратят агонията им. В досието ми това щеше да звучи зле, ако беше станало известно — да хабиш патрони в момент, когато фюрерът обяви всеки патрон за национален ресурс. Но на петимата аз вярвах. Беше време, момче, когато си мислех, че никога няма да забравя звуците, които издаваха. Йодлерите, смеха.

— Да, бас държа — рече Тод. Той довърши вафлата на Дюсандър на две хапки. Майката на Тод би казала, че това е един от редките случаи, когато Тод съжалява за неизядената храна. — Разказът беше

много хубав, мистър Дюсандър. Винаги разказвате добре. Откакто ви подтикнах.

Тод му се усмихна. И невероятно — сигурно защото не искаше, Дюсандър усети, че му се усмихва.

5

Ноември 1974 година.

Дик Боудън, бащата на Тод, приличаше много на филмовия и телевизионен артист Лойд Бочнър. Той — Боудън, а не Бочнър, беше на трийсет и осем години. Слаб, строен човек, той обичаше да носи ризи в стила на една известна организация и солидни обикновено тъмни костюми. За обиколки по строежите се обличаше в цвят каки, а на главата си слагаше твърда каска, спомен от времето, прекарано в Корпуса на мира, тогава той участваше в проектирането и построяването на два язовира в Африка. Когато работеше в кабинета си вкъщи, слагаше полукръгли очила, които се смъкваха до края на носа му и му придаваха вид на декан от някой колеж. И сега, когато удряше по бюрото си с бележника на Тод от първия срок, той носеше същите очила.

— Една петица. Четири четворки. Една тройка. Тройка, за бога! Тод, майка ти не го показва, но тя е много разтревожена.

Тод сведе очи. Не се усмихваше. Когато баща му се ядосаше, това беше лош знак.

— Боже, *никога* не си имал такъв успех! Тройка по алгебра? Какво е това?

— Не зная, татко. — Той гледаше кротко коленете си.

— Майка ти и аз мислим, че прекарваш прекалено много време при мистър Денкър. Не четеш достатъчно учебниците си. Мислим, че трябва да прекъснеш почивните дни, мързеливецо. Поне докато видим как ти върви училището...

Тод го погледна и за една-единствена секунда Боудън помисли, че вижда в очите на сина си див гняв. Неговите собствени очи се разшириха, пръстите му стиснаха бежовия бележник на Тод... и после пред него пак беше същия Тод, гледаше открито и много нещастно. Имаше ли го тоя гняв? Сигурно не. Ала този миг го обърка, затрудни го в избора какво да прави. Тод не беше луд и Дик Боудън не искаше да го *направи* луд. Той и синът му бяха приятели, винаги са били

приятели и Дик искаше нещата да си вървят все така. Нямаха тайни един от друг, каквито и да било (с изключение на това, че понякога Дик Боудън посягаше на секретарката си, но можеш ли да кажеш такова нещо на тринайсетгодишния си син... пък и това нямаше никакво отношение към живота му въпреки, към *семеиния* му живот). Това беше начинът според него, такъв и щеше да си остане в шибания свят, където убийците се разхождат ненаказани, гимназистите се друсат с хероин, а учениците от прогимназиите — връстниците на Тод — хващат венерически болести.

— Не, татко, моля те, не ми забранявай. Искам да кажа, не наказвай мистър Денкър за нещо, което е моя грешка. Искам да кажа, че без мен той е загубен. Ще се поправя. Наистина. Тая алгебра... само ме кара да се заловя с нея. Ходих при Бен Тримейн и след като учихме заедно няколко дни, започнах да я разбирам. Аз само... не зная, изпитах нещо като притеснение отначало.

— Мисля, че прекарваш много време с него — каза Боудън, вече омекнал. Жестоко беше да откаже на Тод, да го разочарова и това, което Тод подхвърли за наказанието на стареца... по дяволите, имаше смисъл. Старецът много разчиташе на неговите посещения.

— Тоя мистър Сторман, учителят по алгебра, е наистина труден човек. Повечето ученици имат тройки. Трима или четирима получиха двойки. — Боудън кимна замислено. — Няма вече да ходя във вторник, докато си оправя успеха. — Той гледаше баща си в очите. — И вместо да ходя за всяко нещо в училище, ще оставам и ще уча. Обещавам.

— Наистина ли толкова ти харесва тоя стар човек?

— Той е съвсем чист — рече искрено Тод.

— Тъй... добре. Ще опитаме твоя метод, мързеливецо. Но искам голямо повишаване на успеха още през януари, разбра ли? Грижа се за твоето бъдеще. Може да си мислиш, че от прогимназията е много далече, но не е. На един хвърлей. — Така, както майка му обичаше да казва „*щеш — не щеш*“, така и той харесваше израза „*на един хвърлей*“.

— Разбирам, татко — каза тежко Тод. — Като мъж с мъж.

— Излизай и хващай учебниците. — Той намести полукръглите очила на носа си и тупна Тод по рамото.

Усмивката на Тод, широки и лъчезарна, цъфна на лицето му.

— Точно така, татко!

Боудън гледаше как Тод излиза с горда усмивка. Един на милион. И онова върху лицето на Тод не е било гняв. Сигурно. Раздразнение, може би... но не високоволтовото чувство, каквото първо си помисли, че вижда. Ако Тод беше толкова откачен, той щеше да знае; можеше да чете сина си като отворена книга. Винаги е било така.

Като си подсвиркваше с чувство на изпълнен родителски дълг, Дик Боудън разви хелиографните копия и се наведе над тях.

6

Декември 1974 година.

Лицето, което се появи след продължителното натискане на звънеца, беше изпито и пожълтяло. Косата му, през юли още доста буйна, вече оредяваше над костеливото чело; сега тя нямаше блясък и изглеждаше чуплива. Тялото на Дюсандър, ако се започне от него, беше изтерзано... и, помисли си Тод, почти толкова изтерзано, колкото и телата на затворниците, попаднали в неговите ръце.

Когато Дюсандър дойде да отвори вратата, ръката на Тод беше зад гърба му. Сега той я протегна и подаде малко пакетче на Дюсандър.

— Честита Коледа! — извика той.

Отначало кутията уплаши Дюсандър, после той я взе без сянка от удоволствие или изненада. Повъртя я внимателно, сякаш съдържаше експлозив. Зад вратата валеше. Дъжд валеше вече цяла седмица и Тод донесе кутията под палтото си. Беше опакована с ярка хартия и завързана с панделка.

— Какво е това? — попита без особен ентузиазъм Дюсандър и двамата влязоха в кухнята.

— Отворете и вижте.

Тод извади бутилка кока-кола от палтото си и я сложи върху карираната мушама в бяло и червено, която покриваше масата в кухнята.

— По-добре да дръпнете малко пердетата — рече той свойски.

По лицето на Дюсандър тутакси плъзна недоверие.

— А? Защо?

— Ами... никога не можеш да разбереш кой наднича — усмихна се Тод. — Не го ли правехте през онези години? Да гледате хората преди те да ви видят?

Дюсандър дръпна кухненските пердета. После си наля чаша бърбън. Свали флъонгата от пакетчето. Тод го беше опаковал така, както обикновено момчетата опаковат коледните подаръци. Същите

тези момчета, които имат много важни неща в главите си, неща като футбола, уличния хокей, предаването в петък вечер „Криейчър фючър“, което можеш да гледаш с приятел, който вече спи, а двамата сте увити с одеялото в едната страна на кушетката и ти се смееш. В предаването имаше много тъмни страни, много грапави белези и много лепенки „Скоч“. Говореха за нетърпението като за нещо толкова женско.

Въпреки настроението си Дюсандър беше малко поласкан. И по-късно, когато страхът му понамаля, си рече: мисля, че *се сецам*.

В кутията имаше униформа. Есесовска униформа. С високи ботуши.

Той гледаше онемял ту съдържанието на кутията, ту нейния капак: „КАЧЕСТВЕНИ КОСТЮМИ И ОБЛЕКЛА «ПИТЪР» — НА СЪЩОТО МЯСТО ОТ 1951 ГОДИНА“.

— Не — промълви той тихо. — Няма да я облека. Тук всичко свършва, момче. Ще пукна, преди да я нахлузя.

— Спомнете си какво направиха с Айхман — тържествено произнесе Тод. — Той беше старец и не се занимаваше с политика. Нали така казахте. Между другото, запазих всичко за вас. Струва осемдесет долара с ботушите, които са вътре. Не споменахте да сте ги носили от 1944 година. Изобщо не сте.

— Ах ти, малко *копеле!* — Дюсандър вдигна юмрук над главата си. Тод не му обърна внимание. Беше на своя територия, очите му блестяха.

— Да — рече той тихо. — Хайде, развълнувай ме. Трогни ме само *веднъж*.

Дюсандър отпусна ръка. Устните му трепереха.

— Ти си демон от пъкъла — промърмори той.

— Облечи я! — подкани го Тод.

Ръцете на Дюсандър посегнаха към колана на халата и спряха там. Овчите му очи гледаха умолително към Тод.

— Моля ти се — промълви той. — Аз съм стар човек. Такъв съм.

Тод поклати главата си бавно, но непреклонно. Очите му още блестяха. Харесваше му, когато Дюсандър го молеше. Така, както някога са го молили затворниците в Патин.

Дюсандър хвърли халата си на пода и остана гол, само по чехли и боксьорски гащи. Гърдите му бяха хлътнали, коремът леко издут.

Ръцете му бяха старчески мършави. Но униформата, мислеше си Тод, униформата ще го преобрази.

Дюсандър бавно извади куртката от кутията и започна да я облича.

След десет минути той застана облечен в пълна есесовска униформа. Фуражката му стоеше малко накриво, раменете бяха смъкнати, но ясно личеше олицетворението на смъртта. Дюсандър имаше някакво мрачно достойнство, поне в очите на Тод, което не беше притежавал по-рано. Въпреки смъкнатите рамене, въпреки не съвсем добре прибраните му стъпала Тод беше доволен. За първи път Дюсандър изглеждаше така, както Тод си мислеше, че трябва да изглежда. Поостарял, да. Победен, безспорно. Но пак в униформа. Не някакъв старец в годините на залеза, който гледа Лорънс Уелк на допотопния си черно-бял телевизор със станиол на антената, а Курт Дюсандър, Кръволока на Патин.

Колкото до Дюсандър, той изпитваше отвращение, неудобство... и подличко чувство на облекчение. Той донякъде презираше това чувство и като най-верния белег за психологическото господство, което момчето имаше върху него. Беше затворник на момчето и всеки път, когато разбираше, че може да започне живота си в ново безчестие, той усещаше лекото облекчение от нарастващата власт на момчето. Той още чувстваше облекчение. Това върху него беше само плат, копчета, щракалки... но в него се таеше срам. Направили дюкяна с цип, а трябваше да е с копчета. Отличителните знаци за чина бяха сгрешени, кройката калпава, ботушите от евтина имитация на кожа. В края на краищата това беше само една палячовска униформа, която всъщност не го убиваше, не беше ли така? Не. Тя...

— Поправи си фуражката! — прогърмя гласът на Тод.

Дюсандър премигна объркано срещу него.

— *Поправи си фуражката, войник!*

Дюсандър се подчини и несъзнателно, едва забележимо я килна дръзко встрани, както правеха неговите *оберлейтенанти*. Досадно наистина, това беше униформа на *оберлейтенант*.

— Събери краката!

Той изпълни заповедта, събра петите с рязък удар, направи го правилно, без да мисли, направи го като че отмята изминалите години заедно с хавлията си.

— *Achtung!*^[1]

Той целият се превърна във внимание и за момент Тод се стресна, наистина се стресна. Чувстваше се като чирак на магьосник, който е пуснал в ход метлата, но не знае как да я спре. Старецът, който живееше в изтънчена бедност, си отиде. Тук беше Дюсандър.

Сетне страхът му отстъпи на изгарящото чувство за власт.

— *Кръгом!*

Дюсандър се завъртя сръчно, забравил бърбъна, забравил мъките на последните четири месеца. Чу петите си да хлопват отново, когато се озова с лице срещу окапаната с мръсотия печка. Под нея можеше да види прашния параден плац на военната академия, където беше получи, военната си подготовка.

— *Кръгом!*

Той пак се завъртя, този път не толкова добре, просто леко се олюля. Някога за това щяха да му сложат десет грешки и да го ръгнат с палка в корема, като му изкарат въздуха с горещ и агонизиращ вик. Вътрешно той се усмихна леко. Момчето не знаеше всички номера. Наистина не ги знаеше.

— *Ходом, марш!* — изкрещя Тод с блеснали очи.

Силата, която крепеше плещите на Дюсандър, изчезна.

Той започна да се смъква напред.

— *Не!* — каза той. — *Моля те!*

— *Марш! Марш! Марш, казах!*

С притъпен звук Дюсандър започна да марширува като гъска по олющения линолеум на кухненския под. Обърна се надясно, да избегне масата, и пак надясно, когато наближи стената. Лицето му беше леко отпуснато и безизразно. Изхвърляше крак пред себе си, сетне го набиваше, като правеше евтини ефекти. Ръцете му се движеха по къси дъги.

Мисълта за летящата метла пак се появи в съзнанието на Тод, от нея дойде страхът му. Той изведнъж се сети, че не искаше да зарадва Дюсандър с това и може би искаше да види Дюсандър по-скоро жалък, отколкото истински. Ала по някаква необяснима причина, въпреки възрастта му и евтината долнопробна мебелировка на кухнята, той не

изглеждаше ни най-малко жалък. Гледаше заплашително. За първи път трупове в ямите и крематориумите станаха нещо реално за Тод. Снимките на сгърчени ръце, крака и торсове, тебеширенобели под студения пролетен дъжд на Германия, където нищо не напомняше сцени от филми на ужаса — куп тела, създадени в отдела за манекени, да речем, за да бъдат изправени чрез скобите и стойките, когато сцената свърши, — а само простия факт, смайващ, необясним и жесток. За миг му се стори, че усеща сладникавия дъх от гниенето, примесен с лекия мирис на дим.

Обзе го ужас.

— Стой! — изкрещя Тод.

Дюсандър продължи да марширува, избелил очи и много далечен. Държеше главата си малко по-високо, изпънал мършавите пилешки сухожилия на шията си, повдигнал дръзко брадичката си. Носът му, тънък като бръснач, стърчеше неприлично.

Тод се изпоти под мишниците.

— *Halt!*^[2] — извика той.

Дюсандър изнесе напред десния крак, прибра до него левия с един-единствен удар, подобен на изстрел, и спря. За миг лицето му стана студено като на робот без разум, после по него се изписа объркване. Объркването бе заменено от поражение. Той се прегърби.

Тод изпусна въздишка на облекчение и за момент се ядоса на себе си. Кой е главният тук, все пак? Сетне неговата самоувереност нахлу отново. *Аз, никой друг. А той да не забравя това.*

Усмихна се отново.

— Много добре. С малко упражнения ще станеш още по-добър.

Дюсандър стоеше мълчалив, запъхтян, с клюмнала глава.

— Сега можеш да я съблечеш — добави щедро Тод... и не преставаше да се чуди дали иска Дюсандър да я облече отново. За няколко секунди...

[1] Внимание! (нем.) — Б.пр. ↑

[2] Стой! (нем.) — Б.пр. ↑

Януари 1975 година.

След последния звънец Тод излезе от училище сам, грабна велосипеда си и го подкара към парка. Намери отдалечена пейка, сложи своя „Шуин“ на стойка и извади бележника си от задния джоб. Огледа се да види няма ли наблизно някой познат, ала единствените хора, които забеляза, бяха двама гимназисти край езерото и двама едри пияници, които си подаваха книжна торбичка. Мръсни скапани дебелаци, мина му през ума, но те не го безпокояха. Отвори бележника си.

Английски: 4. История на Америка: 4. География: 3.
Твоят кръг и ти: 5. Начален френски: 1. Основи на алгебрата: 1.

Гледаше бележките си и не можеше да повярва. Знаеше, че върви зле, но това беше катастрофа.

Може би така е по-добре, обади се неочаквано вътрешният му глас. Може би даже го правиш нарочно, защото част от теб иска това да свърши. Трябва да свърши. Преди да е станало нещо лошо.

Той отклони с усилие мисълта си. Нищо лошо нямаше да се случи. Въртеше Дюсандър на малкия си пръст. Само на малкия си пръст. Дъртакът мислеше, че у един приятел има писмо, но не знаеше у кой приятел. Ако нещо се случи с Тод — *каквото и да е* — писмото ще отиде в полицията. Преди години Дюсандър сигурно щеше да опита някакъв номер. Сега беше много стар да бяга, даже с летящ старт.

— Той ми е в кърпа вързан, по дяволите — въздъхна Тод и напрегна бедрото си, за да усети мускулите. Да говориш със себе си е кофти работа, сами си приказват шантавите. От шест седмици имаше тоя навик и изглежда не можеше да го преодолее. Беше забелязал колко

много хора го гледат някак особено заради това. Двама от тях бяха учители. А оня задник Бърни Евърсон дойде да го попита дали прави плодови бисквити. На Тод му оставаше малко, много малко да шибне в устата ситното педерастче, но тези неща — кавги, боричкания, тупаници — не бяха подходящи. Такива неща ти се пишат във всяко отношение зле. Да си приказваш сам е лошо, така де, ама...

— Сънищата също са гадно нещо — въздъхна той. Този път не се усети.

Едва по-късно сънищата бяха станали кошмарни. В сънищата винаги се явяваше с униформа, макар че и те се променяха. Понякога обличаше книжна униформа и се строяваше със стотици други като него; мирисът на изгоряло се носеше във въздуха и той можеше да чуе насеченото бумтене на булдозерните мотори. Друг път Дюсандър се приближаваше до строя и посочваше той или оня. И те оставаха. Другите отиваха в крематориума. Някои от затворниците ритаха и се съпротивляваха, но повечето от тях бяха много недохранени, много изтощени. Дюсандър заставаеше срещу Тод. Очите им се срещаха за един дълъг, парализиращ миг и Дюсандър вдигаше избелелия чадър към Тод.

— Заведи го в лабораторията — казваше Дюсандър в сънищата. Устната му се повдигаше и откриваше изкуствената челюст. — Хванете това американско момче.

В друг сън той носеше есесовска униформа. Високите му ботуши лъцяха като огледало. Появяваше се като олицетворение на смъртта, блясваха светкавици. Ала той стоеше наред булевард „Санто Донато“ и всички го гледаха. Започваха да го сочат. Някои от тях се смееха. Други бяха потресени, разгневени или възмутени. В този сън на шумната спирка заковаваше със скърцане стара кола и Дюсандър се появяваше пред него, Дюсандър на двеста години, почти мумифициран, а кожата му приличаше на пожълтял пергамент.

— Аз те познавам — крещеше остро Дюсандър от съня. Той поглеждаше към зрителите и после към Тод. — Срещу теб е повдигнато обвинение за Патин. Гледайте всички! Това е Кръволокът на Патин! Квалифицираният експерт на Химлер! Аз те изобличавам, душегубецо! Аз те изобличавам, касапино! Аз те изобличавам, убиецо на деца! Изобличавам те!

А в друг сън той носеше раирана затворническа униформа и беше захвърлен в коридор с каменни стени от двама надзиратели, които приличаха на родителите му. Двамата носеха ярки жълти ленти с еврейската звезда на тях. Зад двамата вървеше министърът и четеше цитати от Книгата на Второзаконието. Тод поглеждаше назад през рамото си и виждаше, че министърът е Дюсандър и носи бяла куртка на офицер от СС.

В края на каменния коридор двойна врата се отваряше към осмоъгълна стая със стъклени стени. В центъра ѝ се издигаше ешафод. Зад стъклените стени, строени в редици, стояха съсухрени мъже и жени, всичките голи, всички с едно и също мрачно, безлико изражение. На всяка ръка имаше син номер.

— Всичко е добре — каза си шепнешком Тод. — Всичко е наред, наистина, аз държа конците.

Двамата край езерото погледнаха към него. Тод се взря в тях свирепо — само да кажат нещо! Най-подир те обърнаха погледи в друга посока. Дали се хилеше момчето?

Тод стана, пъкна бележника в задния си джоб и възседна велосипеда си. Подкара към магазина на две преки оттук. Там купи шишенце с течност за изтриване на мастило, писалка с тънко перо и синьо мастило. Върна се в парка (двойката ученици си беше отишла, но пияниците все още бяха на мястото си) и смени оценката си по английски на 5, по история на Америка на 6, по география на 5, по начален френски на 4 и по основи на алгебрата — на 5. Изтри „Твоят кръг и ти“ и след това само го преписа, така всички бележки изглеждаха като в униформи.

Правилно, униформи.

— Няма значение — въздъхна той. — Държа ги всичките. Държа ги всичките, точно така.

Една нощ в края на месеца, някъде след два часа, Курт Дюсандър се събуди, вкопчил ръце в чаршафите, запъхтян и стенещ в мрака, който го потискаше и ужасяваше. Чувстваше се почти задушен, парализиран от страх, като че тежък камък напираше върху гърдите му. Помисли, че е получил сърдечен пристъп. Посегна в тъмнината към

нощната лампа и едва не я катурна от нощното шкафче, докато я запали.

„Аз съм в спалнята си, помисли си той, в моята собствена спалня тук, в Санто Донато, в Калифорния, в Америка. Ето, същите кафяви пердета се спускат над същия прозорец, върху същите полици са наредени евтини издания от книжарницата на Сорен стрийт, виждам същия сив килим, същите сини тапети. Нямам сърдечен пристъп. Няма джунгла. Няма очи.“

Ала страхът беше полепнал по него като воняща кожа и сърцето му блъскаше до спукване. Сънищата се бяха върнали. Знаеше си, че с това момче рано или късно ще се върнат. Проклето момче! Помисли си, че неговото писмо до полицията е само блъф, и то доста елементарен. Нещо, което е видял в телевизионните детективски програми. На кой приятел момчето може да вярва, че няма да прочете толкова важно писмо? Не, приятелче, на никой. Или поне така си мислеше. Ако беше *сигурен*...

Ръцете му се свиха с болезнено ревматично скърцане, после бавно се отвориха.

Взе пакета от масата и запали една цигара, като драсна кибритената клечка на облегалката на леглото. Стрелките на часовника показваха 2:41. За него нямаше да има сън тази нощ. Вдъхна дълбоко дима, ала низ от болезнени спазми го изхвърли с кашлица навън. Никакъв сън, докато не слезе долу и не изпие една-две чаши. Или три. Толкова пиене му се събра последните шест седмици! Не беше вече толкова млад, че да ги обръща една след друга, както правеше като млад офицер в Берлин през трийсет и девета, когато ароматът на победата се носеше във въздуха и навсякъде, където кълтеше гласът на фюрера, можеше да видиш неговите огнени, повеляващи очи...

Момчето... проклетото момче!

— Дръж се! — произнесе той високо и звукът от собствения му глас в спокойната стая го накара да подскочи. Нямаше навика да си приказва сам, но не му беше и за първи път. Спомни си, че му се случваше да си говори ту тук, ту там през последните няколко седмици в Патин, когато войната стигна до ушите им и от изток грохота на руските оръдия нарастваше отначало с всеки изминал ден, а след това — с всеки час. Съвсем естествено беше да си говори сам тогава. Усещаше напрежение, а напрегнатите хора правят странни неща —

пипат си тестисите през джоба на панталоните, тракат със зъби... Волф беше велик тракач със зъби. И се хилеше като тракаше. Хуфман щракаше с пръсти и пляскаше с бедра в бърз, сложен ритъм, без да се усеща. Той, Курт Дюсандър, понякога си приказваше сам. Ала сега...

— Сега си под напрежение — произнесе гласно. Беше сигурен, че този път говори на немски. От много години не говореше на немски и сега езикът му се стори топъл и благ. Той го приспиваше, носеше покой. Беше приятно и тъмно.

— Да. Ти си под напрежение. Заради момчето. Но бъди честен пред себе си. Сега е ранно утро и не можеш да лъжеш. Ти не отхвърляш напълно говоренето. Отначало се уплаши, че момчето не ще може или не ще иска да запази тайната си. Ще каже на приятел, а той на друг приятел и приятелите ще кажат на двама. Но ако е запазил тайната толкова време, той ще продължи да я пази. Ако ме приберат, той ще загуби говорящата си книга. Това ли съм за него? Струва ми се, да.

Потъна в мълчание, ала мислите му напиреха. Беше самотен, но не от онези, които някога ще разберат колко са били самотни. Преди години мислеше сериозно за самоубийство. Имаше лошо отшелничество. Гласове чуваше само по радиото. Единствените хора, с които се срещаше, живееха от другата страна на чашата. Беше стар човек и се страхуваше от смъртта, а още повече се страхуваше да е стар и самотен.

Пикочният мехур му създаваше ядове. Често наред пътя до банята върху панталоните му се появяваше тъмно петно. Във влажно време ставите му отначало изтръпваха, сетне започваше остра болка и имаше дни, в които между изгрева и залеза гълташе цяла опаковка противоартритни таблетки... а само аспирина надвиваше болките. Дори такива неща, като вземането на книга от полицата или превключването на друг канал му причиняваха мъка. Очите му бяха зле; понякога събаряше предмети, ожулваше си пиццала, блъскаше си главата. Живееше в страх да не си счупи крайниците и да не може да се обади по телефона, страхуваше се да влезе в болница и някой доктор да открие истинското му минало, след като е заподозрял мистър Денкър поради липса на медицинска карта.

Момчето облекчаваше някои от тези неща. Когато момчето беше тук, той можеше да върне отминалите дни. Паметта му за тези дни

беше маниакално ясна; съдържаше безкраен каталог от имена и събития, дори и времето в тоя и тоя ден. Помнеше редника Хенрайд до картечницата на североизточната кула и буцата, която растеше между очите му. Някои от неговите хора го наричаха Триокия или Стария Циклоп. Помнеше Кесел, който беше снимал любовницата си гола, легнала на канапето с ръце зад главата. Кесел караше хората да я гледат. Помнеше имената на лекарите и техните експерименти — прага на болката, мозъчните вълни на умиращи мъже и жени, психологическото забавяне, ефекта от различните видове излъчване, десетки други. *Стотици* други.

Предполагаше, че говори на момчето така, както говорят всички стари хора, но се надяваше да е по-щастлив от повечето старци, към които слушателите се отнасяха нетърпеливо, с липса на интерес и открита грубост. Неговата аудитория изглеждаше безкрайно очарована.

Бяха ли кошмарите прекалено висока цена, която трябваше да плати?

Угаси цигарата, полежа за миг с очи, вперени в тавана, премести крака си и стъпи на пода. Той и момчето се мразеха, предполагаше, подхранвайки се един друг... изяждайки се един друг. Ако неговият собствен корем го болеше понякога от лошата, но калорична храна, която двамата поглъщаха следобед в кухнята, какво ли му е на момчето? Спеше ли добре? Навярно не. По-късно Дюсандър си помисли, че момчето изглежда много бледо и по-слабо, отколкото когато нахлу в живота му.

Пресече стаята и отвори вратата на дрешника. Премести закачалките на дясно, пресегна се в полумрака и извади фалшивата униформа. Тя увисна на ръката му като кожата на хищник. Докосна я с другата ръка. Докосна я... и пак я закачи.

След дълго колебание той я свали, за да е готова. Облече я бавно, без да гледа в огледалото преди униформата да е напълно стегната с колана и закопчана (и дюкяна с фалшивия цип също).

Погледна се в огледалото и кимна.

Върна се в леглото и запали нова цигара. След като я изпуши, усети, че пак му се доспива. Угаси я и не можеше да повярва, че всичко е толкова лесно. Но той заспа след пет минути, този път без кошмари.

8

Февруари, 1975 година.

След вечерята Дик Боудън предложи коняк, който се стори на Дюсандър ужасен. Разбира се, той пусна широка усмивка и щедро го похвали. Жената на Боудън поднесе на момчето шоколадов крем. Момчето беше необикновено тихо през цялото време. Неудобство? Да. По някаква причина момчето се чувстваше много неудобно.

Дюсандър очарова Дик и Моника Боудън още в мига, когато се появи с момчето. То каза на родителите си, че напоследък зрението на мистър Денкър много се е влошило (което ще рече, че бедният стар мистър Денкър има нужда от куче за слепи, помисли си веднага Дюсандър), защото това обясняваше продължителното четене, за което претендираше момчето. По въпроса за зрението Дюсандър беше много внимателен и мислеше, че не направи пропуски.

Носеше най-хубавия си костюм и макар че вечерта беше влажна, ревматизмът едва се обаждаше — само моментни пристъпи. По някаква нелепа причина момчето искаше да остави чадъра си вкъщи, ала Дюсандър настоя. В крайна сметка прекара една приятна и извънредно вълнуваща вечер. Колкото и ужасен да беше конякът, той не помнеше да е бил канен на вечеря от девет години.

По време на хранене обсъдиха Моторните заводи в Есен, възстановяването на следвоенна Германия — Боудън зададе няколко умни въпроса на тази тема и изглежда беше поразен от отговорите на Дюсандър — и германските писатели. Моника Боудън го попита как е дошъл в Америка толкова късно и Дюсандър, възприел собствената си линия на късогледа тъга, обясни всичко със смъртта на измислената си жена. Моника Боудън се разтопи от съчувствие.

А сега, покрай тоя смешен коняк, Дик Боудън рече:

— Ако това е прекалено лично, господин Денкър, моля, не ми отговаряйте... но не можах да разбера какво сте правил през войната.

Момчето се напрегна леко.

Дюсандър се усмихна и започна да търси цигарите си. Виждаше ги прекрасно, но държеше да не допусне и най-малката грешка. Моника му ги подаде в ръката.

— Благодаря ви, мила госпожо. Вечерята беше превъзходна. Вие готвите прекрасно. Жена ми нямаше да го направи по-добре. — Моника му благодари и се почувства поласкана. Тод я стрелна сърдито с очи. — Въпросът изобщо не е личен — каза Дюсандър, запали цигара и се обърна към Боудън. — Бях в запаса от 1943-та, както бяха всички здрави мъже на възраст за действителна военна служба. Оттогава се появиха надписи по стените за Третия райх и за лудите, които го сътвориха. Особено за един от лудите, разбира се. — И той тържествено драсна клечка. — Почувства се голямо облекчение, когато течението се обърна срещу Хитлер. Голямо облекчение! Разбира се — сега той гледаше Боудън обезоръжаващо, както мъж гледа мъж — всеки трябваше да е предпазлив и да не изразява подобни чувства. Поне на глас.

— Така предполагам — каза с уважение Дик Боудън.

— Да — продължи Дюсандър. — Поне на глас. Помня една вечер, когато след работа с неколцина приятели седнахме в кръчмата „Ратскелер“ да пийнем нещо — по това време не навсякъде имаше *шнапс* или бира, но тази вечер имаше и двете. Всички се познавахме от двайсетина години. Един от компанията, Ханс Хаслер, между другото спомена, че сигурно някой болен е посъветвал Фюрера да открие втори фронт срещу Русия. Казах му: За бога, Ханс, мисли какво говориш. Бедният Ханс пребледня и веднага смени темата на разговора. След три дни изчезна. Вече не го видях и, доколкото зная, никой от тези, които седяхме на масата онази вечер, не го е виждал.

— Ужасно! — Моника беше останала без дъх. — Още малко коняк, господин Денкър?

— Не, благодаря. — Той ѝ се усмихна. — Жена ми все повтаряше думите на майка си: „Не може да се надхвърли върховното“.

Угриженото и начумерено лице на Тод притъмня още малко.

— Мислите ли, че са го изпратили в някой от лагерите? — попита Дик. — Приятеля ви Хеслер?

— Хаслер — кротко го поправи Дюсандър. Ставаше тежко. — Те бяха много. Лагерите... ще бъдат позор за германския народ през

идните хиляда години. Те са истинското наследство от Хитлер.

— Мисля, че мнението ви е прекалено сурово — каза Боудън, запали лулата си и пусна задушаващ облак от тютюна „Чери бленд“. — Според това, което съм чел, по-голямата част от германския народ не е имала представа какво става. Около Аушвиц са мислели, че това е завод за колбаси.

— *Ужасно!* — каза Моника и направи физиономия на мъжа си „стига с това“. После се обърна към Дюсандър и се усмихна.

— Много обичам миризмата на лула, господин Денкър. А вие?

— Наистина ми харесва, госпожо — отговори Дюсандър. Изпитваше непреодолимата нужда да кихне.

Боудън неочаквано се пресегна през масата и потупа сина си по рамото. Тод подскочи.

— Много си тих тази вечер, синко. Добре ли си?

Тод пусна особена усмивка, сякаш изглеждаше раздвоен между баща си и Дюсандър.

— Много добре. Спомних си, че вече съм чувал тези разкази.

— Тод! — каза Моника. — Не мога да...

— Момчето просто иска да бъде честно — рече Дюсандър. — Привилегия на момчетата, която липсва на възрастните.

Дик се засмя и кимна.

— Може ли Тод да ме придружи до моя дом? — попита Дюсандър. — Сигурно има да учи.

— Тод е много способен ученик — каза Моника, ала думите й излизаха автоматично, докато гледеше съвсем объркана Тод. — Само шестици и петици. Последния срок получи четворка, но обеща да подобри френския до март. Нали, Тод-бейби?

Тод отново пусна особената си усмивка и кимна.

— Няма нужда да вървите — рече Дик. — Ще се радвам да ви закарам вкъщи.

— Разхождам се, за да подишам и да се раздвижа — каза Дюсандър. Аз наистина настоявам... освен ако Тод не иска да дойде.

— Не, предпочитам да се разходя — побърза да каже Тод. Майка му и баща му засияха.

Вече приближаваха улицата на Дюсандър, когато старецът наруши мълчанието. Заваля ситен дъжд и той отвори чадъра си над двамата. А ревматизмът му дремеше спокойно. Изумително!

— Ти си като моя ревматизъм — промълви той.

Тод вдигна глава.

— А?

— И двамата няма какво да кажете тази вечер. Какво имаш под езика си, момче? Котка или дяволица?

— Нищо — смънка Тод. Те завиха на ъгъла.

— Можех да се досетя — каза Дюсандър с нотка на злорадство. — Когато дойде да ме вземеш, ти се страхуваше, че ще допусна грешка. Ще пусна котката от торбата, както казвате тук. Тази вечеря трябваше да се състои — нищо не може да те оправдае, задето будалкаш родителите си. Сега си смутен, защото всичко мина добре. Не е ли вярно?

— Кой знае? — отвърна Тод и мрачно сви рамене.

— Имаше ли причини да не мине добре? — попита Дюсандър. — Станах лицемер, преди да си се родил. Ти пазиш тайни много добре, признавам. Признавам ти го най-великодушно. Но забеляза ли какво направих тази вечер? Аз ги очаровах. *Очаровах ги!*

Изведнъж Тод избухна:

— Не трябваше да правиш това.

Дюсандър спря и се взря в Тод.

— Да *не* го правя? *Не?* Мислех, че точно това искаш, момче! Сигурно няма да възразят, ако продължиш да идваш и „да ми четеш“.

— Ти си сигурен, че нещата вървят добре — разпали се Тод. — Може и да съм получил всичко, което искам от теб. Мислиш ли, че някой ме *кара насила* да идвам в твоята съборетина и да гледам как лежиш и се наливаш като онези пияници, които се навъртат край депото? Така ли си мислиш? — гласът му се извиси до тъничко истерично трептене. — Защото никой не ме *кара насила*. Ако искам — ще дойда, ако не искам — няма.

— По-тихо, момче. Хората ще чуят.

— Не ми пука — рече Тод и отново продължи напред, този път съвсем свободно, извън закрилата на чадъра.

— Да, никой не те насилва да идваш — съгласи се Дюсандър. И нанесе пресметнат удар в тъмното: — Всъщност, прав ти път.

Повярвай ми, момче, самотното пиянство не ме плаши много. Изобщо не ме плаши.

Тод го погледна презрително.

— Даже ти харесва, нали?

Дюсандър само се усмихваше неопределено.

— Добре, да забравим това.

Бяха стигнали до пътеката, водеща към верандата на Дюсандър. Той бръкна в джоба си за секретния ключ. Ревматичната болка пламна в ставите на пръстите му и след това затихна, сякаш изчакваше. Сега Дюсандър си помисли, че разбира какво очаква: отново да бъде свободен. Тогава всичко ще си отиде.

— Ще ти кажа нещо — започна Тод. Гласът му звучеше странно задъхано. — Ако знаеха какъв си бил, само да им кажа, те ще те заплюят и ще те ритнат в дъртия кльошав задник.

Във влажния мрак Дюсандър погледна Тод отблизо. Лицето на момчето беше обърнато предизвикателно към него, ала кожата му беше бледа, торбичките под очите бяха тъмни и леко подпухнали, такива оттенъци на кожата има човек, който будувва дълго след като всички заспят.

— Сигурен съм, че ще изпитат към мен само отвращение — каза Дюсандър и лично за себе си помисли, че по-възрастният Боудън може да сдържа отвращението си достатъчно дълго, за да зададе въпросите, които синът му вече беше задал. — Само отвращение. Но какво ще изпитат към теб, момче, когато им кажа, че знаеш за мен от осем месеца и нищо не си казал? — В тъмнината Тод гледаше безмълвно към него. — Идвай да ме видиш, ако ти харесва — каза равнодушно Дюсандър. — Ако не ти харесва, стой си вкъщи. Лека нощ, момче.

Той тръгна по пътеката към външната врата и остави Тод да го гледа с увиснало чене под ситния дъжд.

На другата сутрин, докато закусваха, Моника рече:

— Татко ти много хареса господин Денкър, Тод. Каза, че му напомня за дядо ти.

Тод смотолеве нещо нечленоразделно заради препечената филийка. Моника погледна сина си. Помисли си дали е спал добре.

Изглеждаше блед. Бележките се отразяваха зле на кожата му. Тод *никога* не получаваше четворки.

— Добре ли си тия дни, Тод?

Той я погледна за миг с празен поглед, сетне на лицето му се появи слънчевата усмивка, която я омайваше и утешаваше. На брадичката си имаше петънце от ягодово сладко.

— Да — рече. — Екстра.

— Тод-бейби — каза тя.

— Моника-бейби — отвърна той и двамата се засмяха.

9

Март 1975 година.

— Коте-коте — каза Дюсандър. — Тууука, коте-коте. Пис-пис? Пис-пис?

Той седеше на задната площадка с розова пластмасова паничка до десния крак. В купичката имаше мляко. Часовникът показваше един и половина, денят беше горещ, небето леко забулено. Огньовете, които горяха някъде далеч на запад, изпълваха въздуха с есенен мирис, който някак странно се разминаваше с календара. Ако момчето беше решило да дойде, то щеше да се появи до един час. Ала сега момчето невинаги идваше. Вместо седем пъти седмично то идваше само четири-пет пъти. Малко по малко интуицията на стария човек се разви и му подсказваше, че момчето си има своите неприятности.

— Коте-коте — обади се пак Дюсандър. Бездомната котка беше в другия край на двора, изчакваше до оградата върху тревната ивица, обрасла с бурени. Беше мъжкар, рошав като бурените, сред които клечеше. Всеки път, когато се обаждаше, ушите на котарака щръкнаха. Очите му не изпуснаха купичката с млякото.

Може би момчето има неприятности в училище, помисли си Дюсандър. Или го мъчеха кошмари. А може би и двете.

Той се усмихна на последната мисъл.

— Коте-коте — обади се той нежно. Ушите на котарака пак щръкнаха. Той стоеше неподвижен и продължаваше да съзерцава млякото.

Дюсандър също беше налегнат от грижи. През последните три седмици си лягаше с униформата, носеше я като уродлива пижама, и тази униформа го предпази от безсъница и кошмари. Отначало сънят му беше като звука на банциг. Сетне сънищата се върнаха не малко по малко, а изведнъж, вкупом, много по-тежки от предишните. Сънища за бягане и сънища за очите. Бягане през влажна, невиджана джунгла, където тежки листа и мокра папрат го шибаха в лицето, оставяйки струйки, които той усещаше като мъзга или кръв. Бягаше и бягаше, а

светещите очи бяха все край него, пронизваха го бездушно, докато излезеше на една поляна. В тъмнината той повече усещаше, отколкото виждаше стръмнината, която се издигаше в другия край на поляната. Горе на стръмнината беше Патин с неговите ниски циментови сгради, с дворове, оградени с бодлива тел и електрически жици, с караулните кули, които стърчаха като марсиански кораби, дошли направо от „Война на световите“. В средата валма дим на талази отлитаха към небето, а под онези тухлени колони бяха пещите, строени и готови за действие. Нощем те светеха като очите на свирепи демони. На жителите в околността казваха, че лагерниците в Патин шият дрехи и правят свещи. Местните жители не вярваха на това, също както местните жители около Аушвиц не вярваха, че лагерът е завод за колбаси. Това нямаше значение.

Когато на сън поглеждаше през рамо, той най-сетне ги виждаше как *те* излизат от прикритието си — неспокойни мъртъвци, *евреи*, тътрещи се към него със сините номера, които светят върху бледата плът на протегнатите им, извити като нокти ръце, с лица, оживени единствено от омразата, живи с отмъщението, одушевени от убийството. Малчуганите, които се въртяха около майките и дядовците си, бяха родени с помощта на по-големите деца. На лицата им беше изписано отчаяние.

Отчаяние? Да. Защото в сънищата знаеше, те също, че ако изкачи хълма, ще се спаси. Назад, в тази влажна и блатиста низина, в тази джунгла, където цъфтящите нощем растения смучеха кръв вместо сок, той беше преследван звяр. Плячка. Ала тук, горе, командваше той. Ако това беше джунгла, тогава лагерът на върха беше зоопарк, дивите животни дремеха живи и здрави в клетките си, а той беше пазачът на глави, той решаваше кое животно да нахрани, кое да живее, кое да предаде за вивисекция, кое касапите да откарат с транспортни фургони.

Започваше да тича нагоре по хълма, да тича с цялата припряност на кошмара. Усещаше първите ръце на скелет около врата си, усещаше техния студен и вонящ дъх, подушваше тяхното гниене, слушаше птичите им победоносни викове, когато го измъкнат и спасението не е пред него, а вече е в ръцете му...

— Коте-коте — обади се Дюсандър — Мляко. Хубаво мляко.

Най-подир котаракът дойде. Пресече половината заден двор, пак приклезна, този път леко, а опашката му потрепваше угрижено. Той не му вярваше, не. Но Дюсандър знаеше, че подушва млякото и е жаден. Рано или късно щеше да дойде.

В Патин никога нямаше проблеми с контрабандата. Някои затворници пристигаха с ценностите си, пъхнати дълбоко в задниците им в малки велурени торбички и много често се разбираше, че това изобщо не са ценности — снимки, шноли, фалшиви бижута. Напъхваха ги с пръчка толкова дълбоко, че даже дългите пръсти на затворника, когото наричаха „Вонящите пръсти“, не можеха да ги открият. Помнеше една жена и нейния малък диамант с пукнатина. После се разбра, че той няма никаква стойност, но в нейното семейство се е предавал шест поколения от майка на най-голямата дъщеря. Така каза тя, но беше еврейка, а те всички лъжеха. Беше го глътнала, преди да влезе в Патин. Като се изходила, пак го глътнала. И продължи да го прави, докато диамантът започнал да разкъсва нейните вътрешности и тя започна да кърви.

Знаеше и други хитрости за пъхане на дребни предмети, като щипка тютюн, панделка за коса, нещо такова. Нямаше значение. В стаята, която Дюсандър използваше за разпити на затворници, имаше котлон и проста кухненска маса. В тенджерата на котлона винаги къкреше агнешко. При подозрение за контрабанда (то къде ли я нямаше?) довеждаха хората от заподозряната група в тази стая. Дюсандър ги слагаше близо до котлона, откъдето се носеха облаци пара. Питаше ги меко: *Кой?* Кой краде злато? Кой краде скъпоценности? Кой има тютюн? Кой даде на жената таблетка за детето ѝ? Кой? Никога не обещаваха ядене, но неговият аромат винаги развързваше езиците. Разбира се, палките щяха да свършат същото или пък дулата на автоматите, насочени към мръсните им слабини, но вареното месо беше... беше чудесно. Да.

— Коте-коте — извика Дюсандър. Ушите на котарака се наостриха. Той се полуизправи, после си спомни някой отколешен ритник или пък кибритена клечка, която е опърлила мустаците му, и седна пак на задните си лапи. Но скоро щеше да се поразмърда.

Дюсандър намери начин да умилюсти кошмара си. Начинът чисто и просто беше да си носи есесовската униформа... но той прерастваше в огромна власт. Дюсандър беше доволен от себе си,

жалко само, че никога преди не беше мислил за това. Мислеше, че трябва да благодари на момчето заради този нов метод за самоуспокоение, като му покаже, че ключът към миналите ужаси не се крие в отхвърлянето, а в разглеждането и дори в нещо като приятелска прегръдка. Вярно, че преди неочакваното появяване на момчето миналото лято сънищата не бяха го спохождали дълго време, но сега му се струваше, че се е отнасял като страхливец към миналото си. Беше принуден да остави част от себе си. Сега той си я искаше обратно.

— Коте-коте — помами животинката Дюсандър и усмивка цъфна на лицето му, една сърдечна, окуражаваща усмивка, усмивката на всички стари хора, които някак си са минали през жестоките превратности на живота и са стигнали на безопасно, относително непокътнато място, където има поне малко благоразумие.

Котаракът се надигна на задните си лапи, поколеба се само миг, сетне бързо пресече останалата част от задния двор с изящна пъргавина. Изкачи стъпалата, хвърли на Дюсандър последния недоверчив поглед и започна да лочи млякото.

— *Хубаво* мляко — продума Дюсандър и захвана да слага гумените ръкавици „Плейтекс“, които държеше през цялото време в скута си. — *Хубаво* мляко за *хубаво* котенце. — Беше купил ръкавиците в супермаркета на специална опашка и жените го гледаха одобрително, със съчувствие. Ръкавиците бяха рекламирани по телевизията. Те имаха маншети. Бяха толкова гъвкави, че можеше да хванеш всяка дреболия с тях.

Докосна гърба на котарака с единия си зелен пръст и занарежда успокоително. Под ласките му гърбът на животното се изви като дъга.

Малко преди да свърши млякото, старият човек хвана котарака.

Той беше като наелектризиран в заключените му ръце, извиваше се, дърпаше се и дращеше гумата. Жилавото му тяло се мятеше насам-натам и Дюсандър не се съмняваше, че ако зъбите или ноктите му го бяха докопали, щеше да излезе победител. Котаракът беше стар боец. „Той знае и може“, помисли си Дюсандър.

Като държеше предпазливо котката по-далеч от тялото си, с печата на болезнена усмивка върху лицето Дюсандър отвори задната врата с крак и влезе в кухнята. Котката съскаше, мяташе се и дереше

гумените ръкавици. Триъгълната ѝ дива глава се стрелна и се впи в един от зелените палци.

— Лошо коте — укорително каза Дюсандър.

Вратата на печката беше отворена. Дюсандър запокити котката вътре. Ноктите ѝ започнаха да дращят със стържещия звук, който изтръгваха от ръкавиците. С едното си коляно Дюсандър затръшна вратата на печката и това му причини болезнено щракане в ставите. Продължаваше да се усмихва. Здравата запъхтян, почти без дъх, той за миг се притисна към печката с наведена глава. Това беше газова печка. Рядко я използваше за нещо по-специално от телевизионните вечери и умъртвяването на бездомни котки.

Докато се изправяше край газовите горелки, той чуваше напразното драскане и врецене на котката да я пусне.

Дюсандър завъртя ключа на печката на 500 градуса. Чу се едно ужасно „буф“, когато въртящата се запалка на печката запали два двойни реда съскащ газ. Котката спря да вреци и захвана да скимти. Това звучеше... да... почти като малко момче. Малко момче с ужасни болки. От тази мисъл Дюсандър се усмихна още по-широко. Сърцето му бумтеше в гърдите. Котката дращеше и се мятеше все по-слабо, ала продължаваше да скимти. Скоро горещ дъх на изгоряла козина лъхна от печката и изпълни кухнята.

След половин час той изгреба от печката останките от котката с лопатка за скара, която придоби за два долара и деветдесет и осем цента в магазина на Грант в търговския център на километър и половина оттук.

Обгореният скелет на котката отиде в празна кесия от брашно. Той сложи кесията в избата. Подът на избата не беше циментов. Дюсандър се върна веднага. Напръска кухнята с дезодорант и насити въздуха с изкуствен боров аромат. Отвори прозорците. Изми лопатката за скара и я окачи до другите прибори. После седна и зачака да види ще дойде ли момчето. Той продължаваше да се усмихва.

И Тод дойде пет минути след като Дюсандър се качи в спалнята за следобедна почивка. Носеше топло яке със знака на своето училище.

Носеше и бейзболна шапка на „Сан Диего падрес“. Беше пъхнал учебниците под мишница.

— Юка-дука — рече още с влизането си в кухнята, като душеше с нос. — Каква е тази воня? Отвратително!

— Опитах печката — отвърна Дюсандър и запали цигара. — Боя се, че обедът ми изгоря. Трябваше да го изхвърля.

Подир ден през същия месец момчето дойде доста по-рано от обикновено, далеч преди края на часовете. Дюсандър седеше в кухнята, пиеше бърбън „Старо време“ от нащърбена избеляла чаша, на която личеше надписа: „ТУК Е КАФЕТО ЗА ТВОЯ СТОМАХ. АХ! АХ! АХ!“, съчинен в рими. Беше преместил люлеещия стол в кухнята. Пиеше и се люшкаше, люшкаше се и пише, а чехлите му удряха охлузения линолеум. Беше приятно извисен. От оная нощ лошите сънища изобщо не идваха. От времето на котарака с изгризаните уши. Макар че последната нощ мина ужасно. Не можеше да се отрече. *Те* го влачиха, след като преполови пътя по хълма, *те* правеха разни гадости с него, преди да успее да се събуди. След първоначалното си победоносно завръщане в света на истинските неща той беше преизпълнен с вяра. Можеше да прогони кошмарите, когато си поиска. Този път навярно нямаше да мине само с котка. Наоколо винаги се навъртаха помияри. Да, винаги помияри.

Тод нахълта в кухнята с бледо, смутено, напрегнато лице. Беше отслабнал, съвсем сигурно, помисли си Дюсандър. Имаше странния празен израз на очите, който Дюсандър никак не обичаше.

— Трябва да ми помогнеш — каза той рязко и предизвикателно.

— Така ли? — меко възкликна Дюсандър и изведнъж проумя всичко. Той не промени израза на лицето си, когато Тод хвърли учебниците си на масата с рязък и зъл замах на ръката. Един от учебниците се плъзна по мушамата и падна на пода до крака на Дюсандър.

— Да, ти си шибано прав! — пицеше Тод. — Ти ще повярваш! Защото грешката е твоя! Изцяло твоя! — на бузите му се появиха болезнени червени петна. — Но ти ще ми помогнеш да се измъкна, защото те държа в ръцете си! *Ще те сложа там, където искам!*

— Ще ти помогна с каквото мога — каза спокойно Дюсандър. Той забеляза, че беше стиснал ръце право пред себе си. Стори го съвсем несъзнателно, точно както го правеше някога. Наведе се напред в стола си, докато брадата му стигне над стиснатите юмруци, както правеше някога. Лицето му беше спокойно, дружелюбно, отзивчиво, не издаваше никое от нарастващите опасения. И както си седеше, той си представи тенджерата с вареното агнешко зад него. — Кажи ми каква неприятност те сполетя.

— Шибана *неприятност* — рече злобно Тод и хвърли някаква папка срещу Дюсандър. Тя го удари в гърдите и падна в скута му. Идеше му да стане и хитро да фрасне момчето отстрани. Вместо това запази добродушния израз на лицето си. Видя, че това е ученическият бележник на хлапака, а пък за училищните грижи беше смешно да се вдига патардия. Вместо бележник или „Свидетелство за успеха“, там имаше „Свидетелства за срока“. Той изсумтя и отвори бележника.

От него падна напечатан лист хартия. Дюсандър го остави встрани за по-късен оглед и първо обърна внимание на бележките на момчето.

— Изглежда падаш отвисоко, моето момче — каза Дюсандър с известно удоволствие. Момчето беше изкарало само по английски и история на Америка. Всички останали бележки бяха единици.

— Не съм виновен — злъчно рече Тод. — Ти си виновен. Всички тези разкази. Те ми се явяват в кошмарите, знаеш ли това? Сядам, отварям учебника и мисля какво си ми разказал през деня, после мама ми казва, че е време за сън. Е, не е моя вината! *Не е! Чуваш ли? Не е!*

— Чувам много добре — каза Дюсандър и прочете напечатаната бележка, приложена към бележника на Тод.

УВАЖАЕМИ МИСТЪР И МИСИС БОУДЪН,

С тази записка ви уведомявам, че имахме групово обсъждане за успеха на Тод през втория и третия срок. Като се има предвид предишната добра работа на Тод в това училище, сегашният му успех показва някои особени трудности, които могат да се отразят пагубно на

обучението му. Такива проблеми обикновено се решават в искрен и откровен разговор.

Бих искал да ви обърна внимание, че макар Тод да е минал половината от учебната година, крайният му успех може да се намали, ако не подобри рязко работата си през четвъртия срок. Ниските оценки ще изискват работа в лятното училище, за да се избегне оставането му в същия клас и по-сериозни неприятности в образователната му програма.

Бих желал също така да отбележа, че Тод е в групата за обучение в колежи и че работата му през тази година е много под нивото за приемане в колеж. То е и под общото ниво на обучение съгласно тестовете на САТ. Моля бъдете сигурни, че съм готов да направя възможното, за да се срещнем в подходящо време. В подобни случаи колкото порано, толкова по-добре.

Искрено ваш
Едуард Френч

— Кой е тоя Едуард Френч? — попита Дюсандър, слагайки записката в бележника (част от самия Дюсандър още се чудеше на американската любов към жаргона; с такова елементарно послание да известиш родителите, че техният син го е закъсал!), после отпусна ръце. Предчувствието му за катастрофа беше по-силно от всякога, ала той отказа да му обърне внимание. Преди година щеше да го направи; преди година беше готов за катастрофа. Сега не беше, но очевидно проклетото момче му я натресе. — Да не е директор на училището?

— Галоша Ед? По дяволите, не. Той е педагогически съветник.

— *Педагогически* съветник? Какво е това?

— Можеш ли да си представиш? — поде Тод. Гласът му стигаше почти до истерия. — Ти прочете проклетата бележка. — Той ходеше бързо из стаята и мятеше към Дюсандър остри убийствени погледи. — Няма да допусна някое от тези лайна вкъщи. Изобщо няма да допусна. Няма да ходя на никакво лятно училище. Това лято мама и татко отиват на Хавайските острови и аз заминавам с тях. — Той посочи бележника

на масата. — Знаеш ли какво ще направи татко, ако го види? — Дюсандър поклати глава. — Ще измъкне от мен всичко. *Всичко*. Ще разбере, че причината си ти. Не може да е друга, защото друга промяна няма. Ще ме блъска, ще си пъха носа и ще измъкне всичко от мен. А после... после ще... ще падна в ямата. — Той погледна с възмущение към Дюсандър. — Те ще ме следят. По дяволите, те може да ме пратят на лекар. Не зная. Откъде мога да зная? Но аз няма да падна в ямата. Няма да ходя на никакво шибано лятно училище.

— Нито в поправителен дом — продължи думите му Дюсандър. Каза го много спокойно.

Тод спря да обикаля стаята. Лицето му се вкамени. Бузите и челото му, и без друго бледи, още повече пребледняха. Той се втрени в Дюсандър и на два пъти отвори уста, преди да успее да проговори.

— *Какво? Какво каза току-що?*

— Скъпо момче — каза Дюсандър и сложи маската на голямото търпение, — през последните пет минути само те слушах да хленчиш и да скимтиш и от твоето хленчене и скимтене става ясно това: *ти* си натясно. Могат да *те* разкрият. Можеш да попаднеш във враждебна среда. — Като забеляза пълното внимание на момчето — най-сетне! — Дюсандър сръбна замислено от чашата си. — Мое момче — продължи той, — това е много опасно положение за теб. Опасно е и за мен. За мен възможната вреда е много по-голяма. Притеснява те бележника. П-ф-ф-ф! Тоя твой бележник.

Той го подметна от масата на пода с единия си жълт пръст.

— Мен ме е грижа за моя *живот*!

Тод не отговори, той само продължи да зяпа Дюсандър с оцъклен, леко откачен поглед.

— Израелците не ги е еня, че съм на седемдесет и шест години. Там все още се отнасят извънредно благосклонно към смъртното наказание, знаеш това, особено когато човекът на подсъдимата скамейка е нацистки военен престъпник, свързан с лагерите.

— Ти си американски поданик — възрази Тод. — Америка няма да допусне да те вземат. Четох за това. Аз...

— Ти четеш, но не *чуваш*. Аз не съм американски поданик! Документите ми са от „*Коза ностра*“. Ще бъда депортиран и агентите на „Мосад“, израелските тайни служби, ще ме чакат където и да сляза.

— Ще ми се да те обесят — смънка Тод, сви ръце в юмруци и погледна надолу към тях. — Отначало бях полудял да се забъркам с теб.

— Няма съмнение — рече Дюсандър и тъничко се усмихна. — Ти вече си забъркан с мен. Трябва да живеем в настоящето, момче, а не в миналото на „аз-никога-не-бих“. Трябва да разбереш, че нашите съдби са здраво преплетени. Ако ти „надуеш тръбата за мен“, както казват у вас, мислиш ли, че ще се колебая да надуя тръбата за теб? Седемстотин хиляди умряха в Патин. За широкия свят аз съм престъпник, чудовище, всяка отрепка може да се гаври с мен. Ти си допълнение към всичко това, мое момче. Знаеш за престъпление и незаконни връзки, но не си съобщил. Ако ме хванат, ще разкажа на света всичко за теб. Когато репортерите натикат микрофоните си в лицето ми, аз ще повтарям и ще повтарям твоето име. „Тод Боудън, да, това е името му... откога? Почти една година. Искаше да знае всичко... всяка гадна подробност. Така стана, да. Всяка гадна подробност“.

Дъхът на Тод секна. Тялото му се обля в пот. Дюсандър му се усмихна. Сръбна си от бърбъна.

— Мисля, че ще те тикнат в затвора. Могат да го нарекат поправителен дом или училище за превъзпитание. Могат даже да го нарекат „Свидетелство за успеха“ — устната му се повдигна леко, — но както и да го наричат, ще има решетки на прозорците.

Тод облиза устни.

— Ще те нарека лъжец. Ще им кажа, че току-що съм научил. Те ще повярват на мен, а не на теб. Запомни добре това.

Дюсандър запази тъничката си усмивка.

— Нали ми каза, че баща ти ще измъкне всичко от теб?

Тод заговори бавно, както говорят хората, когато мислите и говорът става едновременно.

— Може и да не стане. Може би не този път. Това не ти е да счупиш прозорец с камък.

Дюсандър трепна безмълвно. Подозираше, че преценката на момчето е вярна — при толкова голям залог той може би ще съумее да убеди баща си. В края на краищата, когато се сблъска с толкова неприятна истина, кой родител ще се откаже да го убедят?

— Може би да. Може би не. А как ще обясниш всичките книги, които си ми прочел, защото бедният мистър Дюсандър е полусляп?

Очите ми не са каквито бяха, но аз мога да чета хубав текст с очила. Мога да го докажа.

— Ще кажа, че си ме баламосвал.

— Така ли? За какво ставаш, че да те баламосвам?

— За... за приятелство. Защото си самотен.

Това, помисли си Дюсандър, е много близо до истината, могат да повярват. Веднъж, в самото начало, момчето би могло да го каже. Ала сега момчето е скапано; беше станало на дреб като палто, стигнало до края на своята полезна работа. Ако малко дете извадеше на улицата пистолет с капси, това момче щеше да подскача и да пици като момиче.

— Твоите училищни бележници ще подкрепят моята теза — каза Дюсандър. — „Робинзон Крузо“ ли ти намали така рязко успеха, а, моето момче?

— Затваряй си човката, разбра ли? Стига за това!

— Не — поклати глава Дюсандър. — Няма да си затварям устата за това. — Той запали цигара, като драсна дървената клечка на вратата на печката. — Поне докато те накарам да видиш голата истина. Ние сме вътре, натопени и мокри. — Той погледна към Тод през полегатата струйка дим без усмивка. Със старото си набраздено лице приличаше на влечуго. — Ще те повлека, момче. Обещавам ти. Ако нещо излезе наяве, всичко ще излезе наяве. Обещавам ти.

Тод се взря в него навъсено и не отговори.

— А сега — каза бодро Дюсандър като човек, който е оставил зад гърба си полезната неприятна работа, — въпросът е какво да направим в това положение? Имаш ли някаква идея?

— Това ще оправи бележника — рече Тод и измъкна от джоба на якето си ново шишенце с течност за изтриване. — А за шибаното писмо нямам представа.

Дюсандър погледна одобрително шишенцето с течността. Преди години беше фалшифицирал много от собствените си рапорти. Когато цифрите стигнаха до границата на фантазията и още, още по-надолу. И както в сегашното положение, бяха хлътнали — съществуваха такива неща като фактурите... онези, които изчисляваха загубите от войната. Всяка седмица щеше да получава кутии със скъпоценности, всички за изпращане в Берлин със специални железопътни вагони, които приличаха на огромни сейфове на колела. Отстрани на всяка кутия

имаше кафеникав плик, а в плика имаше проверен опис на съдържанието на кутията. Толкова пръстени, колиета, синджирчета, толкова грама злато. Обаче Дюсандър си имаше своя кутия със скъпоценности — не много скъпи, но не и толкова незначителни. Нефрит. Турмалин. Опал. Няколко перли с дребни дефекти. Промислени диаманти. А когато видеше сред материала за Берлин нещо, което хващаше окото или изглеждаше добро капиталовложение, той щеше да го вземе и да го замени с изделие от своята кутия. Използваше течност за изтриване, променяше съдържанието със своето. Беше станал голям експерт по шашмите, талант, който щеше да му помага много често след края на войната.

— Добре — рече той на Тод. — Колкото до останалото...

Дюсандър пак се залюля, като си пийваше от чашата. Тод дръпна един стол към масата и започна да се труди над бележника си, който вдигна от пода, без да пророни дума. Видимото спокойствие на Дюсандър му повлия и сега той работеше мълчаливо. Главата му беше прилежно наведена над бележника, като на американско момче, намерило най-хубавата работа на божия свят, без значение дали е питчър в Малката лига на Световните серии, дали отглежда царица или фалшифицира оценки в бележника си.

Дюсандър гледаше леко помургавелия му, чист тил между косата и кръглата яка на тениската. Очите му се плъзнаха към горното чекмедже на бюфета, където пазеше месарските ножове. Един бърз удар — той знаеше къде да го стовари — и ще прекъсне гръбначния му мозък. Устата му щеше да замлъкне завинаги. Дюсандър се усмихна със съжаление. Много въпроси можеха да се повдигнат, ако момчето изчезнеше. Твърде много. Някои отправени към него. И дори да нямаше писмо у приятел, не можеше да избегне внимателното разследване. Жалко.

— Тоя тип Френч — започна той, като размахваше писмото, — познава ли общественото положение на родителите ти?

— А? — Тод произнесе това с презрение. — Мама и татко не ходят никъде, че да го знае.

— Срещал ли се е с тях професионално? Разговарял ли е някога с тях?

— Не. Винаги съм бил сред първите в класа. До сега.

— Какво знае той за тях? — попита Дюсандър, загледан сънено в чашата си, вече почти празна. — А, той знае всичко за теб. Водил си е бележки и може да ги използва. И сбиванията ти в двора на детската градина. Но какво знае той за тях?

Тод сложи настрана писалката и шишенцето с течност за изтриване на мастило.

— Ами, знае как се казват. Разбира се. На колко са години. Знае, че всички сме методисти. Може и да не личи, но моите хора винаги са били. Не ходим много на църква, но той знае какви са. Навярно знае какво работи татко; това също го има във формулярите. Те попълват данните всяка година. Аз съм съвсем сигурен, че това е всичко.

— Може ли да научи, ако родителите ти имат неприятности вкъщи?

— Какво ще рече това?

Дюсандър допи остатъка от бърбъна в чашата.

— Кавги. Побойца. Баща ти спи на кушетката. Майка ти се напива. — Очите му искряха. — Стигат до развод.

Тод се възмути.

— Нищо подобно не е ставало. Никога.

— Не съм казвал, че е имало. Помисли си само, момче. Да предположим, че нещата у вас „отиват с трамвай по дяволите“, дете се вика.

Тод само го гледаше навъсено.

— Ти ще си разтревожен — продължи Дюсандър. — Много разтревожен. Ще загубиш апетит, ще спиш зле. И най-неприятното от всичко: успехът ще пострада. Нали? Неприятно е за децата, когато вкъщи стават такива работи.

В очите на момчето проблесна разбиране. Разбиране и безмълвна признателност. На Дюсандър му бяха признателни.

— Да, безрадостно е положението, когато семейството крета до ръба на разрухата — величаво каза Дюсандър, наливайки си нова чаша бърбън. Беше си подпийнал. — Делнична телевизионна драма, правят ги съвсем точно. Има злъч. Има заяждане и лъжи. Нещо повече, има болка. Болка, моето момче. Нямаш представа в какъв ад живеят родителите ти. Те са така погълнати от собствените си грижи, че не им остава време за проблемите на техния син. Неговите проблеми изглеждат нищожни в сравнение с техните, нали? Един ден, когато

белезите започнат да зарастват, те без съмнение отново ще проявят целия си интерес към него. Ала сега единственото съгласие е да изпратят при мистър Френч любимия дядо на момчето.

Очите на Тод все повече засияха, техният блясък стана огнен.

— Грандиозна работа! — мънкаше той. — Грандиозна, да, грандиозна работа, грандиозна... — Думите му секнаха внезапно. Очите му пак помръкнаха. — Не, не става. Не приличаш на мен, ни най-малко. Галоша Ед никога няма да повярва.

— *О, небеса! Боже, който си в небесата!* — провикна се Дюсандър. Стана на крака, прекоси малко несигурно кухнята, отвори вратата на килера и извади нова бутилка „Старо време“. Подложи чашата и щедро я напълни. — За едно хитро момче ти си *празна глава*. Приличат ли изобщо дядовците на внуците си? А? Аз съм побелял. Ти имаш ли бяла коса?

Отново се приближи до масата, като се движеше с изненадваща бързина. Сграбчи в шепата си русата коса на Тод и я дръпна рязко.

— Отрежи я — озъби се Тод, ала той се усмихна леко.

— Освен това — каза Дюсандър, сядайки в люлеещия стол, — ти имаш руса коса и сини очи. Моите очи също са сини, а преди косата ми да побелее, беше руса. Можеш да ми разкажеш историята на цялото семейство. Разкажи за твоите лели и чичовци. Хората, с които работи баща ти. Навиците на майка ти. Аз ще запомня всичко. Ще го науча и ще го запомня. След два дни пак ще го забравя, паметта ми вече е като платнена чанта, пълна с вода. Но ще го запомня достатъчно дълго. — Той се усмихна сурово. — По мое време бях начело на Визентал и хвърлях прах в очите на самия Химлер. Аз, ако един американски даскал от обществено училище не изпързалам, грабвам си мушамата и започвам да пълзя към гробищата.

— Може би — бавно произнесе Тод и Дюсандър видя, че е на път да приеме предложението. Очите му светеха от облекчение.

— Не, *сигурно!* — извика Дюсандър.

Той се изкикоти, а люлеещият стол се мятеше насам-натам. Тод го погледна, озадачен и малко стреснат, ала след миг и той прихна. Те дълго се смяха в кухнята на Дюсандър — Дюсандър до отворения прозорец, откъдето полъхваше топлият калифорнийски ветрец, Тод отметнат назад на задните крака на кухненския стол, с гръб към вратата на печката, чийто бял емайл беше покрит с тъмни опушени

черти — следи от кибритените клечки, които Дюсандър палеше на вратата.

Галоша Ед Френч (това е прякор, обясни Тод на Дюсандър, защото във влажно време винаги носи галоши върху гуменките си) беше невзрачен човек. Правеше се на интересен, като се разкарваше с кецове из училище. С този знак на неофициалност той се надяваше да спечели симпатиите на сто и шест деца на възраст от дванайсет до четиринайсет години, на които му беше възложено да бъде наставник. Сменяше пет чифта кецове в цветовата гама от убито синьо до крещящо лимоненожълто и изобщо си нямаше представа, че зад гърба му го познаваха не само като Галоша Ед, а като Гуменката Пит и Човека с кецовете, а още и като Кометата с кецовете. В колежа му викаха Темерута и за него щеше да бъде крайно унизително, ако научеше, че даже и този позорен факт е изровен от миналото.

Рядко слагаше връзка, предпочиташе пуловери с висока яка. Носеше ги от средата на шейсетте, когато Дейвид Маккалъм ги популяризираше в един нащумял филм — „Човекът от Ч.И.Ч.О.“ В дните на следването състудентите му бяха известни с това, че го дебнеха, когато пресичаше карето, и викаха: „Иде Темерута с пуловера на своя Ч.И.Ч.О.“. Дипломира се по педагогическа психология и лично се смяташе за единствения добър педагогически съветник, който някога е срещал. Той имаше истински *отношения* с хлапетата. Можеше да *стигне право* до тях; можеше да се *потупва* с тях и да бъде извънредно симпатичен, ако те крещяха и *ритаха меда*. Можеше да се *вмъкне в кожата* им, защото разбираше каква *мъка* е да си на тринайсет години и някой да ти *мъти главата*, а ти да не можеш да *си събереш лайната*.

Работата беше там, че се чувстваше дяволски зле всеки път, когато си спомнеше какво е да си на тринайсет години. Намираше, че тази е върховната цена, която трябва да платиш за израстването си през петдесетте години. Това и пътуването в славния нов свят на шейсетте му навлякоха прякора Темерут.

Сега, когато дядото на Тод Боудън дойде в кабинета му и затвори вратата с матово стъкло зад гърба си, Галоша Ед стана почтително, но не за да заобиколи бюрото и да поздрави стареца. Беше забелязал

гуменките му. Понякога хората от старото време не разбират, че гуменките са психологическа помощ в общуването с хлапетата, ако имат прикрепен учител. Което ще рече, че някои по-стари хора не могат да отидат *по-далеч* от класния наставник с кецове.

Ето ти един много приятен дядка, помисли си Галоша Ед. Бялата му коса беше грижливо сресана назад. Неговият костюм с жилетка беше безупречно чист. Гълъбовосивата му връзка стоеше безупречно. В лявата си ръка носеше свит черен чадър — въвн ръмеше още от уикенда. В начина, по който носеше чадъра, имаше нещо военно. Преди няколко години Галоша Ед и жена му ходиха на един купон у Дороти Соуър след като прочетоха всичко достъпно, което тази достопочтена дама беше написала. Сега му се стори, че този човек е рожбата на нейната фантазия — лорд Питър Уимсли в живота. Това беше Уимсли на седемдесет и пет години, дълго след като и Бънтър, и Хариет Вейн са си получили заслуженото. Отбеляза си наум, че трябва да разкаже на Сондра за това, когато се върне вкъщи.

— Мистър Боудън — каза той и протегна ръка.

— Приятно ми е. — Боудън се ръкува с него.

Галоша Ед внимаваше да избегне твърдото и безкомпромисно стискане, което прилагаше към ръцете на бащите, дошли за среща. Предпазливият начин, по който подаде ръка, говореше красноречиво, че старото момче страда от ревматизъм.

— Приятно ми е, мистър Френч — повтори Боудън и седна, като внимателно придърпа панталоните си. Сложи чадъра между краката си и се наведе напред като стар градски хищник, дошъл в кабинета на Галоша Ед Френч, за да бъде опечен. Той леко засегна старините, спомни си Галоша Ед, но това не беше сдъвканата интонация на английския последен клас, какъвто трябваше да е Уимсли, неговата беше по-широка, по европейска. Както и да е, приликата му с Тод беше поразителна. Особено в носа и очите.

— Радвам се, че успяхте да дойдете — каза му Галоша Ед и седна на мястото си, — макар в такива случаи бащите и майките на учениците...

Започнаха с отворен гамбит, разбира се. Почти десетгодишният опит в работата с учениците го беше убедил, че когато лелята, чичото или дядото идваха на среща, това обикновено е знак за неприятности вкъщи, и то от онези, които в крайна сметка предизвикваха проблема.

За Галоша Ед това дойде като облекчение. Семейните неприятности са досадни, ала за момче с интелигентността на Тод *тежкото отравяне* трябва да е било много по-жестоко.

— Да, разбира се — каза Боудън, като се опитваше да изглежда едновременно опечален и сърдит. — Синът ми и съпругата му ме помолиха да дойда и да поговоря за тези лоши работи с вас, мистър Френч. Внукът ми е добро момче, повярвайте ми. Тези неприятности с успеха са само временни.

— Е, всички се надяваме, че е така, нали? Можете да пушите, ако искате. Смята се, че е забранено в района на училището, но аз не го правя на въпрос.

— Благодаря.

Мистър Боудън извади смачкан пакет „Кемъл“ от вътрешния си джоб, сложи в устата си една от последните две цигари, които се прескачаха вътре, извади клечка „Дайъмънд Блу Тир“, драсна на една от черните си обувки и я запали. При първото всмукване се закашля със суха кашлица, угаси клечката и сложи почернелия остатък от нея в пепелника, който извади Галоша Ед. Галоша Ед следеше като омагьосан тоя ритуал, който изглеждаше толкова официален, колкото и обувките на стареца.

— Откъде да започнем? — запита Боудън, а напрегнатото му лице гледаше Галоша Ед през многобройните извивки на цигарения дим.

— Тъй — рече вежливо Галоша Ед, — самият факт, че идвате тук вместо родителите на Тод, ми подсказва нещо, нали разбирате?

— Да, предполагам, че е така. Много добре. — Той стисна юмруци. Цигарата между показалеца и средния пръст на дясната му ръка отиде малко напред. Той изправи гръб и леко повдигна брадичката си. Имаше нещо пруско в неговия начин на мислене, нещо, което го накара да си спомни старите военни филми от детството. — Синът ми и снаха ми имат неприятности вкъщи — продължи Боудън, като изговаряше старателно всяка дума. — Много големи неприятности, доколкото разбирам.

Очите му — старчески, но удивително ясни, следяха как Галоша Ед отваря папката, сложена върху попивателната на бюрото точно пред него. В нея имаше няколко листа хартия.

— И чувствате, че тези неприятности влияят върху успеха на Тод?

Боудън се наведе напред най-малко петнайсет сантиметра. Сините му очи не изпускаха кафявите очи на Галоша Ед. Настъпи тежка напрегната пауза, сетне Боудън каза:

— Майката пие.

Той възстанови предишното си положение и застана прав като шомпъл.

— О! — каза Ед.

— Да — потвърди Боудън и кимна решително. — Момчето ми каза, че два пъти се връщало вкъщи и я намирало захлупена на кухненската маса. То знае как синът ми се отнася към пиенето и често си готви обедата само. Дава ѝ да пие много кафе, та поне да се събуди, когато се връща Ричард.

— Лошо! — каза Галоша Ед, макар да беше чувал и по-лоши неща — майки, които си бият хероин, бащи, които са си втълпили в главите, че трябва да бяхтят дъщерите си... или пък синовете си. — Мислила ли е мисис Боудън да потърси професионална помощ за нейния проблем?

— Момчето се мъчи да я убеди, че това е най-добрият изход. Тя се срамува, така си мисля. Ако ѝ се даде малко време... — Той направи движение с цигарата и остави кръгче цигарен дим, който се разсея във въздуха. — Разбирате ли?

— Да, разбирам — кимна Галоша Ед, тайно възхитен от жеста, който пусна кръгче дим. — Синът ви... бащата на Тод...

— И той не е без кусури — каза прегракнало Боудън. — Часовете на работа, нередовното хранене, нощите, когато трябва да излезе внезапно... ще ви кажа, мистър Френч, той по-скоро е венчан за работата, отколкото за Моника. Възпитан съм във вяра, че за човек семейството е преди всичко. За вас не е ли така?

— Точно така — сърдечно отвърна Галоша Ед. Неговият баща беше нощен пазач в огромни складове в Лос Анджелис и той виждаше татко си само в почивните дни и през ваканциите.

— Това е другата страна на проблема — рече Боудън.

Галоша Ед кимна и се замисли за момент.

— А как стои въпросът с другия ви син, мистър Боудън? Ъ... — Той погледна в папката. — Харълд, чичото на Тод.

— Хари и Дебора сега са в Минесота — каза Боудън. — Той си е извоювал добро положение в Медицинския факултет на Университета. Ще му бъде трудно да напусне, много нечестно е да искам това от него. — Лицето му придоби праведен израз. — Хари и жена му имат щастлив семеен живот.

— Разбирам. — Галоша Ед надникна пак за малко в папката и я затвори. — Мистър Боудън, аз високо ценя вашата искреност. Ще бъда също така откровен.

— Благодаря — каза мъжествено Боудън.

— На равнището на съвета ние не можем да направим за нашите ученици това, което ни се иска. Тук имаме шест съветника и всеки от тях носи тежестта на повече от сто ученици. Най-новият ми колега Хепбърн има сто и петнайсет. На тази възраст в цялото общество всички деца имат нужда от помощ.

— Разбира се. — Боудън със замах угаси цигарата си в пепелника и сви още по-силно юмруци.

— Понякога лошите неща стигат до нас. Домашната среда и наркотиците са две от най-често срещаните причини. Тод поне не е замесен с разни треви и други гадости.

— Опазил ни господ!

— Понякога — поде Галоша Ед, — ние просто нищо не можем да направим. Това ни потиска, но то е факт от живота. Обикновено слагат прът в машината ни побойниците в клас, мрачните затворени деца, онези, които даже отказват да опитат с помощ. Те са горещи глави, които чакат системата да ги преведе през бележките или чакат да пораснат, за да драснат без знанието на родителите си, да отидат в армията, да си намерят работа на някоя въртележка или да се оженят за приятелките си. Аз съм смаян. В нашата система, както казват, не всички колела са смазани добре.

— Високо ценя вашата откровеност.

— Сърцето ти се къса да гледаш как машината мачка момче като Тод. Той бяга от час, пропуснал е общо деветдесет и два часа от изтеклата година и това го поставя сред застрашените ученици. От английски е пропуснал най-много. Той има вкус към писането, а това е нещо особено сред поколението на децата, които си мислят, че културата започва пред телевизора и свършва в кварталното кино. Говорих с жената, която му е била класен ръководител миналата

година. Твърдеше, че Тод е написал най-хубавото съчинение, което е виждала за двацет години като учител. Темата била за германските лагери на смъртта през Втората световна война. Писала му шест плюс — единствената оценка, която е дала на ученик за двацет години.

— Четох я — кимна Боудън. — Беше чудесна.

— Той показва способности над средните в науките за живота и обществото и ако това не е най-големият сапунен мехур на века, всичките му бележки са на нивото на доброто старо училище... до тази година. Това е цялата история в нейната сърцевина.

— Да.

— Адски мразя да гледам как Тод се плъзга по наклонената плоскост, мистър Боудън. А лятното училище... е, нали ви казах, ще бъде откровен. Лятното училище носи на момчета като Тод повече вреда, отколкото полза. Летните занятия в прогимназията са зоопарк. Пълно е с маймуни и лаещи хиени, а за капак на всичко имате и пълен комплект изчезнали безкрили птици. Неприятна компания за момче като Тод.

— Безспорно.

— Хайде да теглим чертата, може ли? На педагогическия съвет предложих със серия писма да обърнем внимание на мистър и мисис Боудън. Напълно дискретно, разбира се. Човекът, комуто е възложено това — Хари Акерман, е мой добър приятел. Струва ми се, че не трябва да пращаме Тод при родителите му; според мен вие трябва да съобщите предложението. — Галоша Ед се усмихна щедро. — Надявам се заедно да възстановим нещата до юни. Това е напълно възможно.

Ала Боудън здравата се стресна от тази мисъл.

— Струва ми се, че може да се нахвърлят върху момчето, ако им предложи тази идея сега — заяви той. — Положението е много деликатно. Могат да се обърнат всякак. Момчето ми обеща да залегне здраво над учебниците. Той е много обезпокоен от падането на успеха му. — Боудън се усмихна тъничко — една усмивка, която Ед Френч не можа да разгадае. — По-обезпокоен, отколкото си мислите.

— Но...

— И те ще се нахвърлят върху мен — бързо продължи Боудън. — Бог ми е свидетел, ще го направят. Моника вечно мисли, че съм на всяко гърне мерудия. Опитвам се да не бъда такъв, но виждате ли

какво става? Мисля, че е най-добре да оставим нещата да си вървят сами... засега.

— Имам натрупан голям опит в тази област — рече Галоша Ед на Боудън. Той кръстоса ръце над папката на Тод и погледна сериозно стареца. — Наистина мисля, че тук има нужда от консултации. Трябва да разберете, че моят интерес към съпружеските проблеми на сина ви и снаха ви започват и завършват с влиянието, което те имат върху Тод... и точно сега те имат силно влияние.

— Позволете да ви направя контрапредложение — каза Боудън. — Надявам се, че имате система за предупреждение на учениците със слаби бележки?

— Да — предпазливо се съгласи Галоша Ед. — Обяснение на Картите за промяна. Децата ги наричат „карти на провала“. Те ги получават, ако успехът им падне под седемдесет и пет процента. С други думи, ние даваме Картите за промяна само когато учениците получават двойка или единица по даден предмет.

— Много добре — рече Боудън. — Ето моето предложение: ако момчето получи една от тези карти... една-едничка — той вдигна щръкналия си пръст, — ще съобщя на моя син и на жена му за вашите консултации. Ще отида и по-далече. — Той произнесе „даече“. — Ако момчето получи една от картите на провала през април...

— Всъщност ние ги даваме през май.

— Нима? Ако тогава той получи една карта, гарантирам ви, че те ще приемат предложението ви за консултации. Те са загрижени за сина си, мистър Френч. Но сега така са се омотали в собствените си проблеми... — Той сви рамене.

— Разбирам.

— Нека им дадем малко време да си пооправят нещата. Човек се измъква сам, като дърпа връзките на собствените си обувки... това е американският начин, нали?

— Да, струва ми се, че е така — каза му Галоша Ед след кратко размишление и бърз поглед към часовника, който му подсказваше, че след пет минути има друга среща. — Приемам предложението.

Той стана, стана и Боудън. Отново стиснаха ръце и Галоша Ед беше особено внимателен към ревматизма на старата генерация.

— Но за да остана честен докрай, трябва да ви кажа, че малцина ученици могат да се измъкнат от деветнайсетседмично затъване само

за четири седмици в клас. Трябва да се прехвърлят огромни камари пръст — огромни камари. Подозирам, че ще стигнете до това с вашата дума, мистър Боудън.

Боудън пак пусна своята тънка объркваща усмивка.

— Така ли? — Той каза само това.

През целия разговор нещо смущаваше Галоша Ед и той сложи пръст в раната докато обядваше в кафето повече от час след излизането на „Лорд Питър“ с чадъра, акуратно окачен на ръката му.

Той и дядото на Тод бяха говорили повече от петнайсет минути, даже по-скоро двајсет, и Ед не си спомни поне веднъж старецът да е споменал внука си по име.

Тод стигна задъхан до пътеката на Дюсандър и остави колелото си на стойката. Беше излязъл от училище преди петнайсет минути. Прескочи стъпалата с един скок, отключи със собствения си ключ и през коридора мина бързо към слънчевата кухня. На лицето му беше запечатана смесица от ведре надежда и мрачни облаци. Поспря за миг на вратата на кухнята и стомахът му се сви, а гласните му струни се преплетоха, щом видя Дюсандър да се люлее с чаша бърбън в ръка. Седеше все още облечен в най-хубавия си костюм, ала с отпусната вратовръзка и изгубено горно копче на ризата. Лицето му се стори на Тод безизразно, гущерските му очи бяха полузатворени.

— Е? — успя най-подир да изрече Тод.

Дюсандър го остави да тръгне един дълъг миг, един миг, който за Тод продължи най-малко десет години. Сетне Дюсандър сложи предизвикателно чашата си до бутилката „Старо време“ и каза:

— Глупакът повярва на всичко.

Тод изпусна въздишка в креслив порив на облекчение.

Преди още да нададе втори вик, Дюсандър добави:

— Искаше твоите бедни, изстрадали родители да изтърпят едно педагогическо заседание в града. Беше доста настойчив.

— Исусе! Как... какво направи... как успя да оправиш нещата?

— Аз мисля бързо — отвърна Дюсандър. — Като момиченцето в разказа на Саки, измислицата върху дребните факти е една от най-силните ми страни. Обещах му, че твоите родители ще отидат на такова заседание, ако получиш поне една карта на провала през май.

Кръвта изчезна от лицето на Тод.

— *Какво* направи? — той почти пицеше. — От началото на срока се провалих два пъти по алгебра и веднъж на теста по история. — Той влезе в стаята, бледото му лице лъсна от пот. — Днес следобед ни изпитваха по френски и също се изложих. Зная, че се изложих. През цялото време си мислех само за проклетия Галош Ед и дали ще се разбереш с него. Добре, вие сте се разбрали — завърши той с горчивина. — Да не получа карта на провала? Сигурно ще получа пет или шест.

— Това беше най-доброто, което можех да сторя, без да си навлека подозрения — рече Дюсандър. — Тоя Френч, колкото и голям глупак да е, просто си върши работата. Сега ти свърши своята.

— Какво искаш да кажеш? — лицето на Тод беше грозно и буреносно, гласът му звучеше рязко.

— Ще учиш. През следващите четири седмици ще учиш така, както не си учил през живота си. Нещо повече, в понеделник ще отидеш при всички свои учители и ще се извиниш за лошото си поведение досега. Ще...

— Това е невъзможно — заяви Тод. — Не можеш да го направиш, човече. *Невъзможно* е. Закъснявам с пет седмици по история и другите предмети. По алгебра изоставам с десет.

— Въпреки това — каза Дюсандър. Той си наля още уиски.

— Мислиш се за голям хитрец, нали? — кресна му Тод. — Слушай, не можеш да ми заповядваш. Времето, когато си заповядвал, отдавна е минало. *Загря ли?* — Той рязко понижи глас. — Най-смъртоносното нещо, което ти се е случило през тези дни вкъщи, е липсата-на-лепенки-против-насекоми. Ти си един скапан дядка, който яде макарони, а дриска развалени яйца. Бас държа, че се напикаваш в леглото.

— Чуй какво ще ти кажа, сополанко — изрече спокойно Дюсандър. При тези думи главата на Тод рязко и сърдито се завъртя. — До днес — внимателно продължи Дюсандър, — беше възможно, *напълно* възможно да се отречеш от мен и да излезеш чистичък. Не вярвам да стигнеш до някаква работа с твоите нерви в сегашното им състояние, но да оставим това. Все пак щеше да е технически възможно. Ала нещата се промениха. Днес аз се представих за твоя дядо, някой си Виктор Боудън. Никой не прояви и най-малкото

съмнение, че го направих с... как му казваха... с мълчаливото ти съгласие. Ако това стане известно, ще станеш по-чер от дявола. Няма да имаш оправдание. Днес се погрижих за това.

— Исках...

— *Искаше! Ти искаше!* — закрещя гръмогласно Дюсандър. — Твоите желания нямат значение, от твоите желания ме боли глава, твоите желания са като малки купчинки кучешки лайна в канализацията. *Това, което искам от теб, е да разбереш положението, в което се намираме!*

— Разбирам го — смънка Тод. Стисна здраво юмруци, докато Дюсандър крещеше срещу него — не беше свикнал да му викат. После отпусна пръсти и тъпо забеляза, че по дланите му са останали кървави дъги. Раните можеха да бъдат и много по-големи, ако през последните четири месеца не беше свикнал да си гризе ноктите, така предполагаше той.

— Добре. Сега ще се извиниш сърдечно и ще учиш. През свободното време ще учиш. Докато обядваш, ще учиш. След училище ще идваш тук и ще учиш, през почивните дни ще идваш тук и ще правиш същото.

— Не искам тук — бързо отсече Тод. — Искам вкъщи.

— Не. Вкъщи ще се туткаш и ще се размотаваш както досега. Когато си тук, ще те наблюдавам и ще следя какво правиш. Така мога да защита собствения си интерес в тази работа. Мога да те изпитам. Мога да чуя уроците ти.

— Ако не искам да идвам тук, не можеш да ме накараш.

Дюсандър отпи.

— Вярно. Нещата ще си вървят, както са вървели досега. Ще се провалиш. Тази ръководна личност Френч ще чака да се възползва от обещанието ми. Ако не го изпълня, ще извика родителите ти. Те ще се досетят, че добрият мистър Денкър се е представил за дядо ти по твоя молба. Ще научат за лошия ти успех. Те...

— Млъкни! Ще идвам.

— Вече си тук. Започни от алгебрата.

— Няма_ смисъл_. Тя е в петък следобед.

— Ще учиш всеки следобед — меко произнесе Дюсандър. — Започни от алгебрата.

Тод го погледна само за миг, преди да наведе очи и да извади учебника по алгебра от чантата си. Дюсандър забеляза в очите на момчето убийство. Не условно, а буквално убийство. Изминаха години от времето, когато беше виждал такива мрачни, изгарящи, несигурни погледи, ала човек никога не ги забравя. Помисли си, че сигурно щеше да го види и в собствените си очи в деня, когато зърна бялата и беззащитна шия на момчето, ако имаше насреща си огледало.

Трябва да се защита — някак смаяно си помисли той. — Подценяването е за моя сметка.

Той изпи бърбъна, залюля се и погледна как момчето се свежда над уроците.

Към пет часа Тод се върна с колелото вкъщи. Чувстваше се смачкан, изцеден, очите му горяха от безсилна ярост.

Всеки път, когато погледът му се отклоняваше от печатния лист — от шантавия, неразбираем, шибан *тъл* свят на множества, подмножества и декартови координати — се обаждаше острият старчески глас на Дюсандър. Иначе той беше съвсем мълчалив, ако не се брои влудяващото шляпане с чехлите по пода и скърцането на люлеещия стол. Седеше си на мястото като лешояд, който очаква плячката му да издъхне. Защо се забърка в тази история? Помия, гадна помия! Беше понаучил нещичко този следобед, нещичко за теорията на множествата, на която го засякоха така жестоко точно преди Коледа и ударът попадна на място с шумно клъцване. Беше му невъзможно да си помисли, че може да научи достатъчно, за да се промъкне следващите седмици през дебрите на теста по алгебра даже с тройка.

Оставаха четири седмици до края на света.

На ъгъла видя сойка, паднала на тротоара. Човката ѝ бавно се отваряше и затваряше. Тя правеше напразни опити да се изправи на птичите си крака и да избяга с подскоци. Едното ѝ крило беше прекършено и Тод предположи, че минаваща кола я е блъснала и я е хвърлила на тротоара като бълха. Едно от очите ѝ, ситни като мъниста, гледаше нагоре към него.

Тод дълго не можа да откъсне поглед от сойката, а ръцете му леко стискаха дръжките на кормилото. Денят беше изцедил последната си топлина, въздухът беше студен. Момчето предполагаше, че

приятелите му са се позабавлявали този следобед в игралната зала „Бейб Рут“ на Уолнат стрийт, може би в настолната игра на футбол, но най-вероятно са играли на кегли — три топки — шест фигури. Беше онова време на годината, когато започваш да си пробиваш път в бейзбола. От известно време се канеха да разтурят детския си отбор и да образуват неофициална градска лига. Имаше достатъчно родители, готови да се навъртат около игрището. Тод, разбира се, щеше да бъде питчър. Миналата година той стана звезда в Малката лига. *Щеше да бъде питчър.*

А сега какво? Трябваше да им каже не. Трябваше само да им каже: *Момчета, аз се забърках с един военен престъпник. Хванах го право за макарите, и тогава — ха, ха, това ш'ви убие, момчета — тогава разбрах, че той ми държи топките толкова здраво, колкото аз неговите. Започнах да сънувам странни сънища и да се обливам в студена пот. Бележките ми отидоха по дяволите, аз ги фалшифицирах в бележника, за да не разберат нашите. Сега чета здравата за пръв път в живота си. Никак не се страхувам, че ще остана. Страхувам се да не отида в поправителен дом. Затова, момчета, няма да играя с вас в отбора тази година. Тъй стоят нещата, момчета.*

Една ехидна усмивчица, която повече приличаше на подхилкването на Дюсандър, отколкото на неговата широка усмивка, раздвижи устните му. В нея нямаше ведрина, тя беше мрачна усмивка. Нямаше шега, нямаше вяра. Тя просто казваше: *Тъй стоят нещата, момчета.*

Той подкара велосипеда през сойката изискано бавно, като чуваше как перата ѝ шумолят като вестник, а кухите ѝ кости пращят под гумите. Върна се и мина повторно през нея. Тя още се бъртеше. Той продължаваше да я мачка, караше напред-назад, напред-назад. Птицата вече престана да мърда, тя беше стъпкана, беше смачкана на пихтия, тя се отпрати към огромния птичарник в небето, ала Тод все така си караше напред-назад през раздробеното ѝ тяло. Той продължи така към пет минути и ехидната усмивчица не слезе от лицето му. Тъй стоят нещата, момчета.

Април 1975 година.

Старецът стоеше с широка усмивка наред пътеката между клетките, докато Дейв Клинджърман идеше да го посрещне. Бесният лай, който изпълваше въздуха, не му пречеше ни най-малко нито пък можеше да му попречи миризмата на козина и урина, както и джавкането и воят на стотици други изгубени животни, които се мятаха ту в единия, ту в другия край на мрежата. Клинджърман се отнесе към старото момче като човек, който обича кучетата — без пръчка. Усмивката му беше мека и приятна. Той подаде предпазливо подпухналата си ревматична ръка и Клинджърман я стисна в същия дух.

— Здравейте, сър — провикна се той. — Адски шумно, а?

— Не обръщам внимание — рече старецът. — Никакво внимание. Казвам се Артър Денкър.

— Клинджърман. Дейв Клинджърман.

— Приятно ми е да се срещна с вас, сър. Четох във вестниците и даже не ми се вярва, че вие *изпращате* кучета отук. Сигурно съм разбрал погрешно. Наистина си мисля, че съм разбрал погрешно.

— Не, ние ги изпращаме, точно така — каза Дейв. — Ако не можем, трябва да ги унищожим. Шейсет дни, толкова ни дава правителството. Какъв срам! Елате в кабинета ми. По-спокойно е. И по-приятно мирише.

В кабинета Дейв чу история, която му беше позната и доста банална: Артър Денкър е прехвърлил седемдесетте. Пристигнал в Калифорния след смъртта на жена си. Не е богат, но се отнася грижливо към всичко, което има. Той е самотен. Единственият му приятел е едно момче, което понякога го навещава и му чете книги. В Германия имал хубаво санбернарско куче. Сега в Санто Донато има къща с голям заден двор. Дворът е ограден. И той прочел във вестника... възможно ли е той да...

— Нямаме никакви санбернари — обясни Дейв. — Свършват се бързо, защото са много мили с децата...

— О, разбирам. Нямах предвид да...

— ... но имам поотрасло овчарско кученце. Става ли?

Очите на мистър Денкър се избистриха като че беше на ръба да се разплаче.

— Чудесно — каза. — Това ще е чудесно.

— Кучето е свободно, но има някои задължения. Ваксина против кучешка чума и бяс. Разрешително за градско куче. Събират се към двайсет и пет долара, но държавата плаща половината, ако сте над шейсет и пет. Това е част от калифорнийската програма за хората на златна възраст.

— Хората на златна възраст... аз от тях ли съм? — запита мистър Денкър и се засмя. Само за миг, беше глупаво, наистина, Дейв почувства студ.

— Ъ... мисля, че е така, сър.

— Това е много разумно.

— Да, така мислим. Същото куче ще ви струва сто двайсет и пет долара в магазина за домашни любимци. Но хората отиват там, вместо да дойдат тук. Те плащат за куп хартия, а не за кучето. — Дейв тръсна глава. — Де да знаеха колко чистокръвни животни се изоставят всяка година!

— Ако не намерите подходящ човек за тях през тези шейсет дни, унищожавате ли ги?

— Да, слагаме ги да спят.

— Слагате ги да...? Много съжалявам, моят английски...

— Наредба на градските власти — рече Дейв. — Не се допускат глутници да обикалят улиците.

— Застрелвате ли ги?

— Не, пускаме им газ. Човешко е. Те не усещат нищо.

— Да — съгласи се мистър Денкър. — Сигурен съм, че не усещат.

В часовете по основи на алгебрата мястото на Тод беше на четвъртия чин във втората редица. Той седеше и се мъчеше да запази невъзмутимия израз на лицето си, докато мистър Сторман връщаше

контролните. Изгризаните му нокти отново се впиваха в дланите и цялото му тяло бавно се обливаше в разяждаща пот.

Не издавай надеждата си. Не бъди такава празна катуна. Няма никакъв начин да си изкарал. Ти знаеш, че не си изкарал.

Въпреки това той не можеше да потисне глупавичката надежда. Очакваше резултата от първата контролна по алгебра през последните седмици. Учебникът като че беше написан на някакъв чужд език. Сигурно поради своята нервност (нервност ли? не, наричай го с думата, която заслужава: направо ужас) той не се представи много добре, но може би... е, ако беше някой друг, а не Сторман, който имаше тапия от Йейл вместо сърце...

— *СТИГА!* — заповяда си той и за момент, за един ужасно студен момент беше сигурен, че ще изкрещи на глас тази дума в класната стая. *Ти се провали, знаеш го много добре, нищо на света не може да промени това.*

Сторман му подаде писмената работа с безизразно лице и продължи нататък. Тод я захлупи с написаното към масата, на която бяха надраскани неговите инициали. За миг си помисли, че няма кой знае какво желание да я обърне и да научи истината. Най-подир той я дръпна тъй рязко, че листът с контролната се скъса. Езикът му опря о небцето, когато погледът му падна върху резултата. Сърцето му сякаш за миг спря.

Цифрата 83 беше написана в кръг най-отгоре на листа. Под нея беше написана оценката 4+. Под оценката имаше кратка бележка: *Добро повишаване! Аз съм дважд по-доволен от теб. Внимателно прегледай грешките. Поне три от тях са аритметични, а не по същество.*

Сърцето му отново заби на три такта. Облекчението го връхлетя, ала не онова, леденото — то беше горещо, объркано и странно. Той затвори очи, изключи глъчката от контролната в класната стая и започна да крои планове за постигане на отлични оценки тук и там. Пред очите му падна червена мъгла. Тя пулсираше като прииждаща кръв с ритъма на сърцето му. В този момент той мразеше Дюсандър повече от всеки друг път. Ръцете му се свиваха в юмруци и той искаше, искаше, искаше мършавата пилешка шия на Дюсандър да попадне в тях.

Дик и Моника Боудън лежаха на легла-близнаци, разделени от нощно шкафче с чудесна имитация на лампа Тифани върху него. Стаята им имаше ламперия от истинско червено дърво, а на стените бяха удобно наредени книги. В другия край на стаята, кацнал между две стойки за книги от слонова кост (мъжки слонове, изправени на задните си крака) имаше кръгъл телевизор „Сони“. Дик гледаше Джони Карсън със слушалка в ухото, а Моника четеше новия Майкъл Кричтън, който беше получила от книжния клуб същия ден.

— Дик?

Тя сложи картончето „НА ТОВА МЯСТО ЗАСПАХ“ в Кричтън и затвори книгата.

На телевизионния екран Бъди Хакет току-що беше претрепал всички. Дик се усмихваше.

— Дик? — повтори тя малко по-високо.

Той извади слушалката от ухото си.

— Какво има?

— Мислиш ли, че Тод е добре?

Той я погледна за миг, свъсил чело, сетне леко поклати глава.

— Je ne comprends pas, chérie.^[1] — Двамата бяха свикнали с неговите шеги, произнесени на развален френски. Баща му беше изпратил допълнително двеста долара да плати на учител, когато го скъсаха по френски. Той отиде при Моника Дароу, като взе името ѝ наслуки от картичките в „Юниън бюлетин“. На Коледа тя вече носеше неговата карфица за вратовръзка, а той изкара четворка по френски.

— Ами... отслабнал е.

— Вярно, малко е мършав — каза Дик. Той сложи слушалката в скута си и тя продължи да издава тънички кресливи звуци. — Той расте, Моника.

— Толкова бързо? — запита тя обезпокоена.

Той се засмя.

— Толкова бързо. На тази възраст пораснах със седемнайсет сантиметра — от един и шейсет и осем отскочих на един и осемдесет и пет с камари мускули, които виждаш пред себе си днес. Майка ми каза, че когато съм бил на четиринайсет години, нощем се чувало как раста.

— Добре, че не всичко е пораснало толкова много.

— Зависи как си служиш с него.

— Дали да не си послужим с него тази вечер?
— Момичето става съвсем безсрамно — рече Боудън и захвърли слушалката в стаята.

По-късно, когато заспиваше, чу:

— Дик, той сънува страшни сънища.

— Кошмари? — промърмори той.

— Кошмари. Няколко пъти го чух да бълнува насън, когато през нощта слязох до банята. Не исках да го будя. Може и да е глупаво, но баба казваше, че можеш да поболееш човек, ако го събудиш от лош сън.

— Беше полякиня, нали?

— Полякиня, да, полякиня. Хубав разговор.

— Знаеш какво искам да кажа. Защо не използваш горната тоалетна? Той си я присвои от две години.

— Водата винаги те събужда.

— Не пускай водата.

— Дик, неприятно ми е.

Той въздъхна.

— Понякога, когато влизам, виждам го потен. Чаршафите са мокри.

Той се ухили в тъмното.

— Бас държа.

— *Това* ли... о! — тя го тупна леко. — И това е неприлично. Той е само на тринайсет.

— Четиринайсет от идния месец. Не е толкова малък. Малко подранил, може би, но не толкова малък.

— Ти на колко години беше?

— На четиринайсет или петнайсет. Не помня точно. Спомням си, че се събуждах и мислех, че ще умра и ще се възнеса в небесата.

— Бил си по-голям, отколкото е сега Тод.

— Всичко това започна по-отрано. Може би от млякото... или от флуорида. Знаеш ли, че в тоалетните на момичетата, които построихме в Джаксън Парк миналата година, слагат дамски превръзки? А това е *начално училище*. Средната възраст на учениците е единайсет години. На колко години беше, когато ти дойде?

— Не помня — промълви тя. — Зная само, че сънищата на Тод не са като... като да умреш и да се възнесеш в небесата.

— Питала ли си го за сънищата?

— Само веднъж. Преди около шест седмици. Ти беше отишъл да играеш голф с онзи ужасен Ърни Джейкъбс.

— Онзи ужасен Ърни Джейкъбс се кани да ме направи пълноправен партньор от 1977 година, ако не хвърли топа преди това с високата си русокоса секретарка. Впрочем, той винаги плаща разходите за играта. И какво каза Тод?

— Че не помни нищо. Но нещо като... сянка мина по лицето му. Мисля, че *наистина* си спомни.

— Моника, аз не помня всичко от скъпата ми мъртва младост, но много добре помня това, че полюциите невинаги са приятни. Всъщност те могат да бъдат съвсем неприятни.

— Защо?

— Заради вината. Всички видове вина. Може би някои от тези чувства идват от бебето, което изведнъж открива, че е лошо да подмокриш леглото. После нещата, свързани със секса. Кой знае кое предизвиква полюциите? В автобуса ли става това? Или когато гледаш под полата на някое момиче в учебната стая? Не зная. Единственият случай, който наистина помня, беше на брега на басейна. Паднах във водата и си загубих гащите.

— Оправи ли се? — попита тя, като хихикаше тихичко.

— Да. Ако момчето не иска да говори с теб за своите неприятности, не го принуждавай.

— Ние адски се стараем да го отгледаме без тази ненужна вина.

— Не можеш да я избегнеш. Той я носи от училище в къщи като настинките, които хващаше в първи клас. От приятели, от начина, по който учителите преподават. Може и да го е получил от баща ми. „Не го пипай нощем, Тод, или ръцете ти ще се покрият с косми. Ще ослепееш и ще изгубиш паметта си, а след време това нещо ще почернее и ще се скапе. Внимавай, Тод!“

— Дик Бодън! Баща ти никога няма...

— Няма ли? Така твърдеше. Също като полската ти баба, която казвала, че ако събудиш някого от кошмар, може да превърти. Казваше ми да избърсвам преди сядане дъската в обществените тоалетни, за да

не хвана „някоя зараза от хората“. Искаше да каже сифилис, струва ми се. Бас държа, че и баба ти е давала подобни съвети.

— Не, даваше ги майка ми — разсеяно го поправи тя. — Казваше ми винаги да пускам водата. Затова слизам долу.

— И все пак това ме буди — промърмори Дик.

— Какво?

— Нищо.

Този път той вече щеше да заспи, когато тя отново го извика по име.

— *Какво?* — малко нетърпеливо запита той.

— Ти даже не предполагаш... о, това няма значение. Спи, спи!

— Не, като започнеш, кажи си до край. Аз даже не предполагам какво?

— Този старец, мистър Денкър. Не мислиш ли, че Тод се среща прекалено често с него, а? Той като че... о, не зная... пълни главата на Тод с разни глупости.

— Истински солиден ужас — рече Дик. — Денят, в който Есенските моторни заводи паднаха под квотата. — Той тихичко зацвили.

— Това беше само една мисъл. — Гласът ѝ звучеше сподавено. Завивките зашумоляха, когато се обърна на другата страна. — Извинявай, че те безпокоя.

Той сложи ръка на голото ѝ рамо.

— Ще ти кажа нещо, мила — подхвана той и спря за момент, като внимателно обмисляше и подбираше думите си. — И аз понякога съм се тревожил за Тод. Не за същите неща, които те безпокоят, но тревогата си е тревога, нали?

Тя се обърна към него.

— А за какво?

— Ами, аз израснах доста по-различен от него. Баща ми имаше магазин. Бакалинът Вик, така му викаха всички. Имаше тефтер, където вписваше имената на всички, които купуваха на вересия, и колко му дължеше всеки. Знаеш ли как наричаше тефтера?

— Не. — Дик рядко разправяше за детството си и тя мислеше, че е било тъжно. Сега слушаше внимателно.

— Наричаше го „Книга на лявата ръка“. Казваше, че дясната ръка е бизнесът, но дясната ръка не трябва да знае какво прави лявата.

Казваше, че ако дясната ръка знае, тя вероятно ще грабне сатъра и направо ще отсече лявата.

— Никога не си ми казвал това.

— Знаеш ли, в началото, когато се оженихме, аз не харесвах много стареца. Вярно е, в повечето случаи той не ми харесваше. Все не можех да загрея защо аз трябва да нося подарени панталони, а мисис Мазурски може да вземе шунка на кредит с изтърканите приказки, че мъжът ѝ се връща на работа от другата седмица. Единствената работа, която шибаното пиянде Бил Мазурски вършеше, беше да държи бутилката, за да не изчезне някъде. През онези дни исках само да се изскубна от средата, да скъсам с живота на моя старец. Изкарвах добри бележки, занимавах се със спорт, който всъщност не ми харесваше, и получих стипендия в университета. Бях адски сигурен, че съм в горните десет процента на класа, защото единствената книга на лявата ръка, която колежите пазеха в онези дни, беше за войниците, отиващи на война. Татко изпрати пари за учебници, но други пари получих от него само в един случай: когато изпаднах в паника и му писах, че са ме скъсали по френски. Тогава те срещнах. По-късно мистър Холек от махалата ми каза, че татко му сложил запор за колата, за да избие тези двеста долара. Сега имам теб, имам и Тод. Винаги съм го мислил за дяволски добро момче и правех така, че да му осигуря всичко необходимо... всяко нещо, което ще му помогне да стане добър човек. Често се смеех на оня стар виц за човека, който искал синът му да е по-добър, отколкото бил всъщност, ала с напредването на възрастта това ми изглежда все по-малко смешно и по-вярно. Никога не съм искал Тод да носи подарени панталони, за да може жената на пияницата да получава шунка на кредит. Разбираш ли?

— Да, разбирам — каза тя спокойно.

— По-късно, преди десетина години, тъкмо преди моят старец да се умори от борбата с новите хора в града и да се пенсионира, получи слаб удар. Влезе за десет дни в болница. Комшиите от махалата — гвинейци, шваби, някои от онези момчета, които се поразшетаха през 1955 година — взеха, че му платиха болничната сметка. Всеки шибан цент. Не можех да повярвам. Държаха бакалницата отворена. Фиона Кастелано уговори четири-пет нейни приятели да дават дежурство. Когато моят старец се върна от болницата, всичко излезе до последния цент.

— Уха — каза тя много деликатно.

— И знаеш ли какво ми каза моят старец? Винаги се е страхувал, че ще остарее. Че самият той ще стане наплашен и жалък. Че ще влезе в болница и няма да си върже сметките. Че ще умре. Каза, че след удара вече не се страхува. Надяваше се, че ще умре добре. „Искаш да кажеш, че ще умреш щастлив, татко?“ — попитах го. „Не“ — каза ми. — „Не мисля, че някой умира щастлив, Дики“. Винаги ме наричаше Дики и още ме нарича така. Това е нещо, с което, струва ми се, никога няма да свикна. Каза, че според него никой не умира щастлив, но можеш да умреш добре. Това ме порази.

Той млъкна и дълго остана замислен.

— От пет-шест години мога да видя моя старец в перспектива. Може би защото е в Сан Ремо и не ми виси на главата. Започнах да си мисля, че Книгата на лявата ръка не е толкова лоша като идея. Това стана, когато започнах да се тревожа за Тод. Избягвах да му казвам, че има нещо много по-важно в живота от това да ви заведе за един месец на Хавайските острови или да купя на Тод панталони, които не миришат на нафталин, както обикновено слагат в кутиите за благотворителна цел. Не се сещам как да му кажа такива неща, но си мисля, че той сигурно знае. Това сваля товара от ума ми.

— Това, че чете на мистър Денкър?

— Да. Той не получава нищо. Денкър не може да му плати. Той е един стар човек на хиляди мили от приятели и роднини, който още може да живее, тоя човек е тук с всичките страхове на баща ми. И изведнъж се появява Тод.

— Никога не мисля за това по такъв начин.

— Забеляза ли какъв става Тод, когато му говориш за стареца?

— Той притихва.

— Точно така. Връзва си езика, обърква се, сякаш прави нещо мръсно. Също както правеше татко, когато някой се опитваше да му благодари за нещата, получени на вересия. Ние сме дясната ръка на Тод, това е. Ти, аз и всичко останало — къщата, скиорските излети до Тахо, Тъндърбърда в гаража, цветният му телевизор. Цялата му дясна ръка. Той не иска да гледаме какво прави лявата му ръка.

— Тогава не мислиш ли, че ходи много често у Денкър?

— Скъпа, виж успеха му. Ако започне да пада, аз ще съм първият, който ще каже: хей, стига толкова, не прекалявай! Бележките

му са най-голямата ни грижа, тях трябва да следим. Как са те сега?

— Добри както винаги след първото отпускане.

— За какво си чешем езиците тогава? Слушай, мила, в девет часа имам среща. Ако не поспя малко, ще съм скапан.

— Разбира се, заспивай — промълви тя отстъпчиво и когато той се обърна, го целуна по рамото.

— Обичам те.

— И аз те обичам — каза той спокойно и затвори очи. — Всичко е чудесно, Моника. Много се тревожиш.

— Зная, че е така. Лека нощ.

И те заспаха.

— Стига си зяпал през прозореца — каза Дюсандър. — Там няма нищо интересно.

Тод го погледна намусено. Учебникът по история беше отворен на масата и се виждаше цветна илюстрация с Теди Рузвелт, изкачен на хълма Сан Хуан. Безпомощните кубинци падаха на ляво и на дясно под копитата на неговия кон. Теди се усмихваше с широката американска усмивка на човек, който знае, че господ е на неговите небеса и всичко е екстра. Тод Боудън не се усмихваше.

— Харесва ти да командваш роби, нали?

— Харесва ми да съм свободен човек — рече Дюсандър. — Учи!

— Да го духаш.

— Когато бях момче — каза Дюсандър, — за такива думи щяха да ми измият устата със сапун.

— Времената се менят.

— Така ли? — Дюсандър пийна от бърбъна. — Учи!

— *Млъкни!* — Тод шумно затвори учебника. В кухнята сякаш изщрака затворът на пушка. — Никога няма да го науча. Поне за времето докато ме изпитат. Остават ми петдесет страници от тези лайна, всичките за Първата световна война. Утре ще препиша в Учебен кабинет 2.

Дюсандър каза с дрезгав глас:

— Няма да правиш такива неща!

— Защо не? Кой ще ми попречи? Ти ли?

— Момче, все още трудно разбираш грешките, за които плащаме. Мислиш ли, че ми е приятно да тикам сопотивия ти копелдашки нос в учебника? — Гласът му стържеше като бичкия, той изискваше, той заповядваше. — Мислиш ли, че ми е приятно да търпя раздражението ти и твоите мръсотии от детската градина? „Да го духаш“ — Дюсандър имитираше момчето с див висок фалцет и Тод моментално помръкна. — Да го духаш, и какво, на никой не му пука, ако го направя утре, да го духаш.

— Значи ти *харесва* — кресна Тод. — Да, *харесва* ти. Ти не се чувстваш като зомби само когато си на гърба ми. Стига с това пообаване!

— Ако те хванат да преписваш, мислиш ли какво ще стане? На кого ще кажат най-напред?

Тод погледна ръцете си с нащърбените изгризани нокти и не каза нищо.

— На кого?

— Исусе, нали знаеш? На Галоша Ед. После на нашите, предполагам.

Дюсандър кимна.

— И аз мисля така. Учи. Сложи пищовите в главата си, там им е мястото.

— Мразя те — тъпо каза Тод. — Наистина те мразя. — Но той пак отвори учебника и Теди Рузвелт му се ухили. Теди галопираше към двадесетия век със сабя в ръка, а кубинците падаха в безпорядък пред него, може би пред силата на жестоката му американска усмивка.

Дюсандър отново се залюля. В ръка държеше чаена чаша бърбън.

— Добро момче — произнесе той почти нежно.

Тод получи първата си полюция през последната нощ на април и се събуди от дъжда, който шумолеше тайнствено в клоните и листата на дървото пред прозореца му.

Сънува, че е в една от лабораториите на Патин. Стоеше в края на дълга ниска маса. Пищно момиче с изумителна красота лежеше приковано към масата с букаи. Дюсандър му асистираше. Носеше бяла касапска престилка, нищо друго. Когато се обръщаше към

изследователската апаратура, Тод виждаше мършавите му бутове, които се триеха един о друг като безформени бели камъни.

Дюсандър подаде нещо на Тод и той веднага го позна, макар че никога не беше го виждал. Беше изкуствен пенис. Върхът му, направен от полиран метал, трептеше под светлината на окачената над главите им флуоресцентна лампа като бездушен хром. Пенисът беше кух. От него излизаше черен електрически кабел, който свършваше в някаква червена гумена круша.

— Напред! — това беше гласът на Дюсандър. — Фюрерът каза, че всичко е наред. Той каза, че това е твоята награда за успеха.

Тод се погледна и видя, че е гол. Малката му пишка стърчеше подута над редките косъмчета, покриващи слабините му. Пъхна изкуствения пенис. Той влизаше трудно, но в него имаше някаква смазка. Докосването беше приятно, не, то беше нещо повече от приятно. Беше очарователно.

Погледна към момичето и усети странна промяна в мислите си... сякаш бяха влезли в идеален коловоз. Изведнъж всички мисли му се сториха правилни. Вратите ще се отворят. Той ще мине през тях. Ще вземе червената гумена круша в лявата ръка и ще спре за миг, като измерва ъгълът, под който изкуственият член ще излезе от слабото му момчешко тяло.

Неясно и някъде отдалеч той чуваше гласа на Дюсандър: Експеримент номер осемдесет и четири. Електричество, сексуален стимул, метаболизъм. Основан на теорията на Тисен за отрицателното засилване. Обект на изследването е младо еврейско момиче, около шестнайсетгодишно, без белези, без знаци за идентифициране, данни за инвалидност няма...

Тя се разхълца, когато върхът на изкуствения член я докосна. На Тод плачът ѝ му се видя приятен, а тя продължаваше безплодна борба да се освободи или поне да си събере краката.

Ето, това не могат да покажат в списанията за войната, помисли си той, но то е тук, все същото.

Той внезапно замахна напред и я прониза безмилостно. Тя изпищя като пожарен звънец.

След първите мятания и усилия да го отхвърли тя лежеше съвсем неподвижна и безропотна. Изкуственият член със своята смазка се

отдръпваше и се плъзгаше към гърлото на Тод. Очарователно. Вълшебно. Пръстите на лявата му ръка си играеха с гумената круша.

Някъде далеч от него гласът на Дюсандър отбелязваше пулса, кръвното налягане, дишането, алфа-вълните, броя на гласъците.

Когато върховната наслада започна да нараства в него, Тод се вцепени и стисна крушата. Очите ѝ, които до сега бяха затворени, щяха да изскочат от орбитите си. Езикът ѝ се замята в розовата кухня на устата. Ръцете и краката ѝ се блъскаха. Но истинската сила се усещаше в тялото, то се надигаше и отпускаше, разтърсваше се, всеки мускул

(о, всеки мускул всеки мускул се напруга всеки)

всеки мускул и усещането за върховната наслада беше

(екстаз)

о, то беше, то беше

(краят на думата избухна като гръм).

Той се събуди от тоя трясък и от звука на дъжда. Лежеше свит като тъмна топка в единия край на леглото, а сърцето му биеше с ритъма на спринтьор. В долната си част коремът му беше покрит с гореща лепкава течност. За миг го обхвана панически ужас, като си помисли, че кръвта му изтича и ще умре... сетне разбра какво *всъщност* е станало и го обзе плахо, гадно отвращение. Семе. Сперма. Изпразване. Сокът на джунглата. Думи от оградите, от съблекалните, от стените на тоалетните по бензиностанциите. В тях нямаше нищо от това, което жадуваше.

Ръцете му се свиха безпомощно в юмруци. Кулминацията от съня се върна при него малко поизбледняла, безсмислена, плашеща. Тялото му тръпнеше и бавно се отдръпваше от върховната точка. Последната сцена от съня беше отвратителна и някак си натрапчива като неочаквана хапка от тропичен плод, когато след закъснение от една секунда разбираш, че вкусът му е изумително сладък само защото плодът е гнил.

Тогава му дойде наум какво ще направи.

Имаше само един начин да намери отново пътя към себе си. Трябваше да убие Дюсандър. Това беше единственият начин. Играта свърши, времето на приказките мина. Идваше оцеляването.

— Убий го и всичко ще свърши — прошепна той в мрака, а във валеше дъжд и спермата засъхваше на корема му. С шепота успя да го почувства истински.

Дюсандър винаги държеше три-четири бутилки „Старо време“ на лавицата над стръмната стълба към мазето. Той ще отиде до вратата, която понякога е полупритворена, а по-често не е, и ще слезе две стъпала. После ще се наклони, ще сложи едната си ръка на лавицата, а с другата ще сграбчи пълната бутилка за гърлото. Подът на мазето няма настилка, ала пръстта е добре трамбована и Дюсандър със своята по-скоро пруска, отколкото германска ефективност я мажеше с някакви препарати, за да не се завъдят буболечки. Циментов или не, стари кости лесно се трошат. На старите хора им се случват нещастия. Прегледът след смъртта ще покаже, че „мистър Денкър“ се е налял до козирката, когато е „паднал“.

Какво стана, Тод?

Той не ми отвори и аз си послужих с ключа, който ми даде. Понякога той заспива. Отидох в кухнята и видях, че вратата към мазето е отворена. Слязох по стълбите и той... той...

После, разбира се, сълзи.

Ще свърши работа.

Той ще се върне към себе си.

Тод дълго лежа буден в мрака и слушаше как бурята се оттегля на запад, към Тихия океан, унесен в тайнственото шумолене на дъжда. Мислеше, че ще остане буден до края на нощта, като остава все над нея. Ала само след няколко секунди той заспа без сънища с юмрук, свит под брадата. На първи май се събуди напълно отпочинал. Това му се случваше за първи път от месеци насам.

[1] Не разбирам, скъпа (фр.) — Б.пр. ↑

Май 1975 година.

За Тод този петък беше най-дългият през целия му живот. Той седеше в часовете по различни предмети и не чуваше нищо, чакаше само последните пет минути, когато учителят или учителката ще извади малко снопче карти на провала и ще ги раздаде. Всеки път, когато учителят приближаваше до масата на Тод с купчинката карти, го втрисаше. Всеки път, когато той или тя минаваше, без да спре, усещаше замайване и стигаше до границата на истерията.

Най-зле се чувстваше по алгебра. Сторман се приближи... поколеба се... и точно когато Тод беше сигурен, че ще отmine, остави една карта на провала, обърната с лице към масата. Тод я погледна студено, останал почти без чувства. Сега, когато това вече стана, усещаше само студ. Е, това е, помисли си. *Точка, игра, сет, мач. Освен ако Дюсандър е измислил нещо друго. В което се съмнявам.*

Обърна картата без особен интерес да види колко не му достигат да изкара своята четворка. Трябваше да е някъде близо до нея, но старият Стоуни Сторман не пуска гювеч. Погледна мястото на оценките и видя, че е съвсем празно. В графата за КОМЕНТАР имаше следното съобщение: *Много се радвам, че не трябва да ти давам една такава истинска. Сторман.*

Замайването отново се върна, този път по-жестоко, главата му бучеше като балон, пълен с хелий. Той се вкопчи в краищата на масата с всички сили, като си повтаряше едно и също с напълно завладялата го настойчивост: *Няма да се провалиш, няма да се провалиш, няма да се провалиш.* Малко по малко вълните на световъртежа отминаха и той овладя желанието си да изтича между редиците след Сторман и да му извади очите с току-що подострения молив, който държеше в ръка. И докато си мислеше, цялото му лице оставаше съсредоточено бледо. Единственият признак, че нещо става в него, беше лекият тик на едното му око.

Учебната седмица свърши след петнайсет минути. Тод бавно се въртеше край зданието, дето държаха велосипедите. Вървеше с наведена глава, с ръце, пъхнати в джобовете, а учебниците си носеше под мишницата на дясната си ръка, безразличен към тичащите и кресливи ученици. Хвърли учебниците в коша на колелото, отключи своя Шуин и го подкара. Отиваше към къщата на Дюсандър.

Днес, помисли си той. — Днес е твоят ден, старче. —

— И тъй — каза Дюсандър и наля бърбън в чашата си, когато Тод влезе в кухнята, — обвиняемият се връща от подсъдимата скамейка. Какво казаха те, затворнико?

Беше облечен с хавлия, а на краката си носеше чифт мъхнати вълнени чорапи, които стигаха до средата на пищялите му. С такива чорапи, помисли си Тод, човек лесно се подхлъзва. Той стрелна с поглед бутилката „Старо време“, която Дюсандър обработваше в момента. От питието бяха останали само три пръста.

— Без единици, без двойки, без карти на провала — отговори Тод. — През юни бележките ми ще са още по-добри. През този срок ще имам само петици и шестици, ако продължа да уча така.

— Ще продължиш да учиш, разбира се — съгласи се Дюсандър. — И дотам ще стигнем. — Той отпи и отново наля бърбън в чашата си. — Тая работа трябва да се полее.

Езикът му леко се заплиташе, много малко, за да си личи, ала Тод знаеше, че дъртият пръч е пиан както винаги. Да, днес. Това ще стане днес.

Ала оставаше невъзмутим.

— Ще празнуваме свински лайна — рече той на Дюсандър.

— Боя се, че момчето за доставка вкъщи още не е дошло с белугата и трюфелите — заяви Дюсандър, без да му обръща внимание. — Тия дни на помощ не може да се разчита. Какво ще кажеш за малко бисквити „Риц“ и сирене „Вилвиита“, докато чакаме?

— Добре — рече Тод. — Каквото и да е.

Дюсандър стана, блъсна си коляното в масата и потрепери от болка. Отиде до хладилника. Извади сирене, взе ножа от чекмеджето, сетне подноса от бюфета и пакет бисквити „Риц“ от кутията за хляба.

— Всичко е грижливо инжектирано с пруска киселина — обясни той на Тод, когато сложи сиренето й бисквитите на масата. Той се ухили и Тод видя, че и днес не си е сложил ченето. Карай да върви, ухили му се Тод. — Толкова е спокойно днес! — възкликна Дюсандър. — А можеше да се очаква, че само ще се премяташ през глава в коридора. — Той изпразни остатъка от бутилката в чашата си, отпи и облиза устни.

— Сигурно още съм гипсиран — каза Тод и отхапа парче бисквита. Много отдавна бе престанал да отказва на Дюсандър, когато му предлага храна. Дюсандър си мислеше, че е оставил писмо на някой приятел. Писмото беше блъф, естествено; приятели се намираха, но сред тях нямаше нито един, на който да вярва *толкова* много. Той предполагаше, че Дюсандър отдавна се е досетил, ала знаеше, че старецът не ще посмее да се усъмни пред прага на едно изключително изпитание като убийството.

— За какво да си поговорим днес? — осведоми се Дюсандър, като гаврътна остатъка от бърбъна. — Днес ти позволявам да не учиш, това харесва ли ти? А? А?

Когато пиеше, акцентът му ставаше по-силен. Тод намрази този акцент, ала сега той се чувстваше добре с него. Чувстваше се добре във всяко отношение. През цялото време се чувстваше много спокоен. Погледна ръцете си, ръцете, които ще бутнат. Те изглеждаха такива, каквито са си били винаги. Не трепереха, бяха съвсем спокойни.

— Не ме интересува — каза Тод. — За каквото щеш.

— Искаш ли да ти разкажа за специалния сапун, който правехме? За нашите експерименти с хомосексуалистите? Или може би искаш да чуеш как се измъкнах от Берлин, след като бях достатъчно глупав да се върна? Това е интересна история, мога да ти я разкажа. — Той показва безмълвно как бръсне едната си четинеста буза и се разсмя.

— Разкажи каквото и да е — рече Тод. — Наистина.

Той следеше как Дюсандър оглежда празната бутилка и после става, като я държи в едната си ръка.

Дюсандър я занесе до кошчето за боклука и я пусна вътре.

— Не, хайде да оставим тези неща — промърмори Дюсандър. — Нещо не си в настроение. — Той постоя замислен до кошчето, сетне прекоси кухнята и отиде към вратата на мазето. Вълнените му чорапи

зашушнаха по олющения линолеум. — Мисля днес да ти разкажа историята на един старец, който беше уплашен.

Дюсандър отвори вратата към избата. Сега беше с гръб към масата. Тод седеше кротко.

— Той се страхуваше — продължи Дюсандър, — от някакво момче, което по един странен начин беше негов приятел. Хитро момче. Майка му наричаше момчето „способен ученик“ и старецът вече беше открил, че е наистина способен ученик... макар и не в този смисъл, както си мислеше майка му.

Дюсандър търсеше пипнешком старовремския електрически ключ на стената, опитвайки се да го завърти с подутите си непохватни пръсти. Тод тръгна, по-скоро се плъзна по линолеума, като избягваше да стъпва на местата, които пукаха или скърцаха. Вече познаваше тази кухня като своята собствена. Може би и по-добре.

— Отначало момчето не беше приятел на стареца — каза Дюсандър. Най-подир той успя да завърти ключа. Слезе на първото стъпало много внимателно, като пияч-ветеран. — Отначало старецът не харесваше много неща в момчето. После той стигна до... до радостта от неговата компания, макар че тук имаше силен елемент на неприязън.

Сега той гледаше към лавицата и все още държеше парапета. Тод, съвсем хладнокръвен — не, сега той беше *леденостуден* — застана зад него и прецени възможността за едно силно тласване, при което Дюсандър ще изпусне парапета. Реши да изчака, докато Дюсандър се наклони напред.

— Част от насладата на стареца идваше от чувството за равновесие — продължи замислено Дюсандър. — Нали разбираш, момчето и старецът се бяха вцепкали във взаимна мъртва хватка. Всеки знаеше по нещо, което другият искаше да запази в тайна. И тогава... е, тогава старецът прозря, че нещата са се променили. Да. Той поотслаби силата на хватката — част от нея или цялата, зависеше от това колко отчаяно и колко умно можеше да бъде момчето. През една дълга и безсънна нощ на стареца му текна, че няма да е зле за него да приложи нова хватка към момчето. За собствената му безопасност.

Сега Дюсандър пусна парапета и се наведе над стъпалата на стълбището към мазето, ала Тод остана съвсем неподвижен. Мъртвешкият студ вътре в него се изпари, смени го розов изблик на

яроост и объркване. Когато Дюсандър хвана пълната бутилка, Тод си помисли със злоба, че старецът има най-зловонното мазе в целия град въпреки смазката, с която покриваше пода. То смърдеше, сякаш някой е пукнал вътре.

— И тогава старецът стана веднага от леглото си. Какво е сънят за един стар човек? Едно нищо. Той седна на малкото си бюро с мисълта колко хитро беше забъркал момчето в много престъпления, минали през неговата собствена глава. Седеше и мислеше колко упорито учеше момчето, как изключително упорито се трудеше да си повиши бележките. И как когато си оправи успеха, то вече няма да има нужда от живия старец. И ако старецът умре, момчето ще се освободи.

Сега той се обърна, хванал за гърлото пълна бутилка „Старо време“.

— Чух те, разбра ли? — рече той почти нежно. — От мига, в който бутна стола и стана. Не си толкова спокоен, колкото си въобразяваш, момче. Поне засега.

Тод мълчеше.

— И тъй — продължи Дюсандър, стъпвайки обратно в кухнята и затваряйки вратата зад себе си, — старецът написа всичко на хартия, *nicht wahr*^[1]? Написа го на хартия от първата дума до последната. Когато той свърши, вече се зазоряваше и ръката го щракаше от ревматизма, от *проклетия* ревматизъм, но той се чувстваше добре за първи път от много седмици насам. Чувстваше се в *безопасност*. Върна се в леглото и спа до следобед. Всъщност ако беше спал малко повече, щеше да изпусне любимата си „*Обща болница*“.

Той пак се върна към люлеещия се стол. Извади стар сгъваем нож с пожълтяла дръжка от слонова кост и започна да реже с болезнен вид пластмасовата обвивка, която покриваше гърлото на бутилката с бърбън.

— На другия ден старецът облече най-хубавия си костюм и отиде в банката, където държеше скромните си спестявания. Поприказва си с един от банковите чиновници, който отговори на всичките въпроси на стареца най-задоволително. И нае една касетка. Банковият чиновник обясни на стареца, че ще получи ключ, банката също ще има ключ. За отваряне на касата трябва двата ключа. Никой, освен стареца, няма право да използва неговия ключ без подписано и нотариално заверено пълномощно от самия старец. С едно изключение.

Дюсандър се усмихна беззъбо пред бялото угрижено лице на Тод Боудън.

— Изключението се прави в случай, че умре наемателят на касетката — произнесе той. С поглед към Тод и все така усмихнат, Дюсандър сложи сгъваемия нож в джоба на хавлията си, отви капачката на бутилката и отново си наля бърбън в чашата.

— И какво става после?

— После касетката се отваря в присъствието на банков представител и представител от службата на Държавното съкровище. Съдържанието на кутията се инвентаризира. В този случай те ще намерят само документ от дванайсет страници. Необлагаем, но изключително интересен.

Ръцете на Тод плъзнаха една към друга и пръстите им се сплетоха здраво.

— Не си направил това — изрече той с учуден и недоверчив глас. Това беше глас на човек, който гледа как някой ходи по тавана. — Не си... не си направил това.

— Мое момче — благо каза Дюсандър, — аз го направих.

— Но... аз... ти... — Гласът му внезапно се извиси до агонизиращ крясък. — Ти си *стар*. Не знаеш ли, че си *стар*! Можеш да умреш! Можеш да умреш всеки миг!

Дюсандър стана. Отиде до една от кухненските секции и извади малка чаша. Някога тя беше пълна със смес, в която танцуваха картонени герои. Тод ги позна всичките: Фред и Уилма Флинтстоун, Барни и Бети Ръбъл, Пибълс и Бам-Бам. Беше израснал с тях. Той гледаше как Дюсандър съвсем церемониално избърсва чашата с кърпа за чинии. Гледаше как Дюсандър налива един пръст бърбън в нея.

— Това за какво е? — промърмори Тод. — Аз не пия. Пиенето е за дърти скапаняци като теб.

— Вдигни чаша, момче. Случаят е особен. Днес ще пиеш.

Тод дълго го гледа, сетне взе чашата. Дюсандър чукна с дяволит вид евтината си керамична чаша в неговата.

— Вдигам тост, момче, за дългия живот! Дълъг живот за двама ни! *Prosit!*^[2] — Той гаврътна чашата и се засмя. Люлееше се насамнатам, тропаше с крака по линолеума, пак се смееше и се задушаваше — и всичко това едновременно. Изплашеният Тод скочи бързо на крака

и го потупа по рамото, докато пристъпът на кашлицата отмина. — *Danke Schon*^[3] — рече той. — Изпий си питието. Ще ти стане хубаво.

Тод го изпи. Имаше вкус на неприятно лекарство, което запали огън вътре в него.

— Не мога да повярвам, че по цял ден пиеш тая помия — изтръгна се от устата му. Сложи чашата на масата и потръпна. — Трябва да го зарежеш. Да зарежеш пиенето и пушенето.

— Твоята грижа за здравето ми е трогателна — каза Дюсандър. Той извади смачкан пакет цигари от същия джоб на хавлията, в който изчезна сгъваемият нож. — Аз съм не по-малко загрижен за твоето здраве, момче. Почти всеки ден чета във вестниците за велосипедисти, премазани на оживените кръстовища. Трябва да зарежеш колелото. Трябва да ходиш. Или да пътуваш с автобус като мен.

— Я се еби! — избухна Тод.

— Мое момче — Дюсандър си наля бърбън и отново се разсмя, — ние се ебем взаимно. Не знаеше ли това?

Около една седмица по-късно той седеше на бракувана пощенска платформа в изоставеното депо. От време на време хвърляше парчета сгурия по ръждясалите, обрасли в бурени вагони.

Защо пък да не го убия?

И тъй като разсъждаваше логично, логичният отговор дойде пръв. Няма никакъв смисъл. Рано или късно Дюсандър ще умре и като се има предвид неговите навици, това ще бъде скоро. Дали ще го убие или Дюсандър ще умре от сърдечен удар във ваната си, всичко ще излезе на бял свят. Така поне ще има удоволствието да извие шията на стария хищник.

Рано или късно, това изглеждаше логично.

А може да стане и късно, помисли си Тод. *Със или без цигари, с къркране или без него, той е печено старо копеле. Ще изкара дълго, така че... така че може да е и по-късно.*

Някъде отдолу се чу неясно сумтене.

Тод скочи на крака и пусна шепата сгурия, която държеше в ръка. Сумтенето се чу отново.

Той застина, готов да офейка, но сумтенето вече не се чуваше. На деветстотин метра оттук магистрала с осем платна се простираше до

хоризонта над тази буренясала и задръстена с ръждиви отпадъци задънена улица с нейните пустеещи сгради, с ръждиви циклонови огради и изкорубените, прогнили вагони. По магистралата колите се плъзгаха под слънцето като екзотични твърдотели бръмбари.

Осем платна в движението нататък, а тук никой освен Тод, няколко птици... и нещо, което сумти.

Той се наведе внимателно с ръце на коленете и надникна под седалките. Там един пияница се търкаляше сред пожълтелите плевели, празни консервни кутии и прашни стари бутилки. Невъзможно беше да определи на каква възраст е; Тод му даде от трийсет до четиристотин години. Носеше тениска на ивици, изцапана със засъхнали петна от повръщане, зелени панталони, бая широчки за него, и обувки от сива кожа, скъсани на стотина места. Тод си помисли, че смърди като мазето на Дюсандър.

Пияницата отвори зачервените си очи и се вторачи в Тод с бледо подобие на почуда. Както става в такива случаи, Тод помисли за ножа на швейцарската армия модел „Англер“ в джоба си. Откри го в спортния магазин в Редондо Бийч миналата година. В главата му прозвучаха думите на продавача, който го обслужваше: *няма да намериш по-добър от този нож, синко, някой ден нож като този ще ти спаси живота. Продаваме по хиляда и петстотин швейцарски ножа всяка година.*

Хиляда и петстотин на година.

Пъхна ръка в джоба си и сграбчи ножа. Окото на неговия разум видя как сгъваемият нож на Дюсандър разкъсва обвивката около гърлото на бутилката с бърбън. Миг след това усети, че е настъпила ерекция.

Обзе го хладен ужас.

Пияницата прокара ръка по напуканите си устни и ги облиза с език, боядисан завинаги от тютюна в мрачен жълт цвят.

— Да ти се намират десет цента, момче?

Тод го погледна с безразличие.

— Отивам в Лос Анджелис. Трябва ми някой цент за автобуса. Имам среща. Имам предложеници за работа. Хубаво момче като теб трябва да има десет цента. Може да ти се намира и четвърт долар.

Да, сър, с нож като този можеш да очистиш някой пиян-заян... по дяволите, можеш да очистиш някой проклет тип, ако

трябва. Продаваме ги по хиляда и петстотин на година. Всеки спортен магазин и доставчик на флота в Америка ги продава и ако решиш да си послужиш с него и да очистиш някой мръсен осран дърт пияница, никой няма да ти хване дирята, абсолютно НИКОЙ.

Гласът на пияницата се сниши. Превърна се в доверителен, мрачен шепот.

— За долар ще ти го духам, както не ти го е духал никой. Ще ти изкарам акъла, момче, ти ще...

Тод извади ръка от джоба си. Не знаеше какво има в нея, докато не я отвори. Две по четвърт долар. Две десетцентови. Петцентови. Няколко съвсем дребни. Запокити ги срещу пияницата и избяга.

[1] нали така (нем.) — Б.пр. ↑

[2] Наздраве! (нем.) — Б.пр. ↑

[3] Благодаря много (нем.) — Б.пр. ↑

Юни 1975 година.

Тод Боудън, вече на четиринайсет години, наближи с велосипеда алеята към дома на Дюсандър и изправи колелото на стойката. Лосанджелиският „Таймс“ беше на долното стъпало. Той го взе. Погледна към звънеца, под който все още стояха надписите АРТЪР ДЕНКЪР и НЕ ПРИЕМАМ ПЛАСЬОРИ, АМБУЛАНТНИ ТЪРГОВЦИ, ПРОДАВАЧИ. Нямаше нужда да вдига шум със звънеца, разбира се; той си имаше ключ.

Някъде наблизо се чуваше натрапчивият трясък на сенокосачка. Погледна тревата в двора на Дюсандър и видя, че трябва да се окоси; трябваше да му каже да си вземе момче с машина. Напоследък Дюсандър много често забравяше дребните неща от тоя сорт. Може би това беше старческо забравяне. А може би „Старото време“ му се отразяваше на мозъка. Такива мисли на възрастен човек се въртяха в главата на едно четиринайсетгодишно момче, но такива възрастни мисли не го спохождаха поединично. Тези дни му се явиха много мисли на възрастен човек. Повечето от тях не бяха чак толкова велики.

Той влезе вътре.

Изпита, както обикновено, мига на хладен ужас, когато пристъпи в кухнята и видя Дюсандър леко смъкнат настрани в люлеещия се стол. Чашата му и полуизпитата бутилка с бърбън стояха на масата. Догорялата му цигара беше пробила дупка в кутията от майонеза, където се търкаляха смачкани още няколко фаса. Устата на Дюсандър зееше. Лицето му бе прежълтjало. Големите му ръце падаха безжизнено над облегалките на стола. Нищо не показваше, че диша.

— Дюсандър — извика момчето малко дрезгаво. — Стани и засияй, Дюсандър.

Усети вълна от облекчение, когато старецът се стресна, премигна и най-подир се поизправи.

— Ти ли си? Толкова рано?

— Пуснаха ни по-рано за последния учебен ден — обясни Тод. Той показа догорялата цигара в кутията от майонеза. — Някой ден така ще подпалиш къщата.

— Може би — каза с безразличие Дюсандър. Подири с ръка цигарите и извади една от пакета. Цигарата дълго се търкала по края на масата, преди Дюсандър да успее да я хване. Запали я. Врълхлетя го продължителен пристъп на кашлица и Тод потръпна от отвращение. Когато старецът наистина пушеше, Тод едва ли не очакваше да избълва сиво-черни парчета от белите си дробове върху масата, и ако това станеше, вероятно щеше да се ухили.

Най-сетне кашлицата понамаля дотолкова, че позволи на Дюсандър да каже:

— Какво правихте днес?

— Раздаваха ни бележниците.

Дюсандър взе бележника, отгърна го и го отдалечи на една ръка разстояние, за да прочете написаното:

— Английски — 6. История на Америка — 6. География — 5+. Твоят кръг и ти — 5. Начален френски — 5-. Основи на алгебрата — 5. Той остави бележника.

— Много добре. Какъв ти е дерта? Спасихме ти кожата, момче. Ще промениш ли някоя от тези бележки в последната колона?

— Френски и алгебра, може би. Струва ми се, че нищо от това няма да излезе наяве. Мисля, че дължа това на теб. Не се гордея, такава е истината. Е, благодаря ти.

— Каква трогателна реч — каза Дюсандър и пак се закашля.

— Предполагам, че от тук на татък няма да се срещам толкова често с теб — рече Тод и Дюсандър изведнъж спря да кашля.

— Нима? — доста вежливо произнесе той.

— Да — кимна Тод. — На двайсет и пети юни заминаваме на Хавайските острови за един месец. От септември тръгвам на училище в другия край на града. Ще бъда доста зает.

— О, да, *Schwarzen*^[1] — каза Дюсандър, като напразно се опитваше да издебне мухата, която пълзеше по червените и белите карета на мушамата. — Двайсет години тази страна се грижи и занимава с *Schwarzen*. Но ние знаем отговора... нали така, момче? — Той се усмихна на Тод и Тод сведе поглед, защото усети как старата неприязън повдига и обръща стомаха му. Испита ужас, омраза и

желание да направи нещо толкова ужасно, което можеше да осъществи напълно само в сънищата си.

— Видиш ли, имам намерение да следвам, ако още не ти е известно. Зная, че има много време до тогава, но аз мисля за това. Даже съм избрал специалността. История.

— Възхитително! Тоя, който не се учи от миналото...

— Хайде, стига — рече Тод.

Дюсандър се съгласи съвсем любезно. Знаеше, че момчето не се е пречупило. Още не е. Седна със скръстени ръце и се втренчи в него.

— Мога да взема писмото от моя приятел — неочаквано изтърси Тод. — Разбираш ли? Ще ти дам да го прочетеш и след това ще видиш как го изгарям. Ако...

— ... ако изтегля някакъв документ от моята каса в банката.

— Ами... да.

От Дюсандър се изтръгна дълъг, празен, печален звук.

— Мое момче — рече той. — Ти все още не разбираш положението. И никога не си го разбирал, още от самото начало. Отчасти защото си момче, но не е там работата; даже в началото ти беше много *голямо* момче. Не, истинското зло е в абсурдната ти американска самоувереност, която не допуска трезва оценка на възможните последици от твоите действия. Тя не допуска това даже и сега.

Тод започна да обяснява нещо и Дюсандър вдигна непреклонно ръка, сякаш изведнъж беше станал най-старото пътно ченге в света.

— Не, не ми възразявай. Това е вярно. Върви, ако искаш. Напусни къщата, излез оттук и никога не се връщай. Мога ли да те спра? Не. Разбира се, че не мога. Забавлявай се на Хавайските острови, докато аз седя в тази гореща, вмирисана на лой кухня и чакам да видя дали *Schwarzen* в Уотс ще се решат да започнат убийства на полицаи и пак да наченат палежи на посраните им къщи през тази година. Не мога да те спра, както не мога да спра остаряването с всеки изминал ден.

Той погледна настойчиво Тод, толкова настойчиво, че Тод извърна поглед.

— Дълбоко в себе си аз не те харесвам. Никога няма да стана като теб. Ти ми се натрапи. Дойде като неканен гост в моя дом. Накара ме да отворя костници, макар че е по-добре да си стоят затворени,

защото ти разкрих, че някои от телата бяха погребани живи и част от тях *още* дишаха. Самият ти се забърка, но защо да те щадя за това? *Боже, който си в небесата!* Ти сам си постла леглото, трябва ли да те жая, че спиш лошо в него? Не... не те жая и не те харесвам, но започнах да те уважавам по малко. Не изпитвай търпението ми да ти обяснявам повторно. Можем да вземем нашите документи и да ги унищожим тук, в моята кухня. Ала с това няма да се свърши. Всъщност няма да сме по-добре отколкото сега, в тази минута.

— Не те разбирам.

— Не разбираш, защото никога не си помислил за последиците от това, което причини. Чуй ме внимателно, момче. Ако изгорим нашите писма тук, в този съд, откъде да знам, че не си извадил копие? Или две? Или три? В книжарницата имат „Ксерокс“ и за пет цента всеки може да си направи копие. За долар можеш да разлепиш копие от смъртната ми присъда на всеки ъгъл в двайсет квартала. Три километра смъртни присъди, момче! Помисли си! Каж ми откъде да зная не си ли сторил нещо такова?

— Аз... ами, аз... аз... — Тод осъзна, че се заплита и се видя принуден да затвори уста. Изведнъж усети прилив на топлина в кожата си и без никаква причина си спомни нещо, което му се случи на седем или осем години. Той и един негов приятел пълзяха през една дренажна тръба, минаваща под търговското околоръстно шосе извън града. Приятелят му, по-слаб от него, нямаше затруднения... ала Тод се заклеци. И изведнъж си внуши, че цялата тази маса от скали и пръст над главата му, цялата тази мрачна *маса* и Лос Анджелис минават над него, разтърсват земята и карат нагърчената тръба да трепти едва чуто, с някаква страховита нота. Той закрепця, заблъска безумно, опитваше се да се промъкне напред, като риташе с крака и пищеше за помощ. Най-подир отново започна да се движи, а когато се измъкна от тръбата, беше съвсем изнемощял.

Дюсандър само му показва двойствеността така дълбоко, както никога нямаше да му мине през ума. Усети нов прилив на горещина в кожата си и помисли: *няма да заплача.*

— И откъде да знаеш не съм ли направил две копия за моята касетка и не съм оставил другите там, макар че съм изгорил оригинала?

Аз съм в клопка. Аз съм в клопка също както едно време в тръбата. Към кого да крещя сега?

Сърцето ускори ударите си в гърдите му. По дланите и врата му изби пот. Мисълта го върна пак в онази тръба. Спомни си дъха на застояла вода, усещането за студените метални пръстени, спомни си как всичко се тресеше, когато някой камион минаваше над главата му. Спомни си колко горещи и отчаяни бяха сълзите му.

— Дори да имаше трета страна, към която да се обърнем, винаги щяха да останат съмнения. Задачата е нерешима, момче. Повярвай ми.

Клопка. Клопка в тръбата. От тази клопка изход няма.

Усети как света става сив. Не плачи! Не показвай слабост! Той си наложи да възстанови изгубеното равновесие.

Дюсандър отпи голяма глътка от чашата си и погледна Тод над очилата.

— Сега ще ти кажа още две неща. Първото е, че ако твоето участие в цялата тази работа стане известно, наказанието ти ще бъде незначително. Даже е възможно или по-скоро е *най-вероятно* никога да не се появи във вестниците. Веднъж, когато бях в лошо настроение и се страхувах да не превъртиш и да направиш някоя щуротия, те заплаших с поправително училище. Вярвах ли в това? Не. Използвах го така, както бащата плаши детето да се връща вкъщи преди да се стъмни. Мисля, че няма да те изпратят там. Поне в тази страна, където издърпват убийците за китките и отново ги пращат по улиците да убиват, след като две години са гледали цветен телевизор в поправителното заведение. Но това може да опропасти живота ти. Има записи, хората говорят. Те винаги говорят. Такъв сочен скандал не се изпуска, той е бутилиран като вино. Освен това с годините твоята вина ще нараства. Твоето мълчание ще расте, проклето да е. Ако някой ден истината излезе наяве, хората ще кажат: „Та той е само момче“, без като мен да знаят какво *старо* момче си. Но какво ще кажат, момче, ако учиш в гимназията и истината за мен се разчуе заедно с факта, че си знаел за това от 1974 година *и си премълчал*? Ще бъде много лошо. Ако пък излезе наяве, когато си в колежа, ще бъде катастрофа. За млад човек, едва започващ кариерата си... събитието ще е Армагедон. Разбираш ли? Това първо. — Тод запази мълчание, ала Дюсандър изглеждаше удовлетворен. Той кимна и продължи: — Второ, аз не вярвам, че *имаш* някакво писмо.

Тод се мъчеше да запази лице на покерджия, но ужасно се боеше, че очите му са облепени от смущение. Дюсандър го наблюдаваше жадно и Тод внезапно и изцяло се увери, че този стар човек е разпитвал стотици, може би *хиляди* хора. Той беше експерт. Тод почувства как главата му се обръща към прозореца и в черепа му започнаха да избухват надписи с огромни букви.

— Питам се на кого вярваш толкова много. Кои са твоите приятели, с кого ходиш? На кого това момче, това самодоволно, хладнокръвно малко *момче*, може да се довери? Отговорът е: на никого. — В очите на Дюсандър блеснаха жълти пламъчета. — Много пъти съм те наблюдавал и преценявал качествата ти. Аз те познавам, познавам много страни от твоя характер — не всичките, защото едно човешко същество никога не може да знае всичко, което се таи в сърцето на друго човешко същество, — но зная толкова малко за това какво правиш и с кого се срещаш извън тази къща. И си помислих: „Дюсандър, има вероятност да се лъжеш. След толкова много години искаш ли да те хванат и да те убият, защото си недооценил момчето? Може би, ако бях по-млад, щях да опитам късмета си — случайностите са си случайности, а шансът винаги е малък. Знаеш ли, за мен е много странно: колкото по-малко има да губи човек в живота и смъртта... толкова по-консервативен става. — Той се вгледа сурово в лицето на Тод. — Имам да ти кажа още нещо, после върви където щеш. Ще ти кажа само, че докато аз се съмнявам в съществуването на твоето писмо, можеш да не се съмняваш в съществуването на моето. *Документът, за който ти разказах, съществува. Ако умра днес... или утре... всичко ще излезе наяве. Всичко.*“

— Тогава нищо не мога да направя — каза Тод и се засмя замаяно. — Не ти ли е ясно?

— Можеш. Годишите ще си текат. И както си вървят, твоето влияние върху съдбата ми ще отслабва все повече, защото колкото и важни да са за мен животът и свободата ми, американците и — да, даже израелците — все по-малко ще искат да сложат ръка върху тях.

— Така ли? Тогава защо не пуснаха оня тип Хес?

— Ако той беше само под опеката на американците — на американците, които пускат убийците, като ги плеснат през ръцете, — те *щяха* да го пуснат — каза Дюсандър. — Ще допуснат ли американците да бъде екстрадиран в Израел осемдесетгодишен човек,

за да го обесят като Айхман? Струва ми се, не. Поне в страна, където слагат на първа страница на градския вестник снимката на пожарникар, който спасява котки по дърветата. Не, твоето влияние върху мен ще намалява, докато моето влияние над теб ще става все по-силно. Положението е динамично. И ако живея достатъчно дълго, ще дойде ден, когато ще реша: това, което знаеш за мен, вече няма никакво значение. Тогава ще унищожа документа.

— Но дотогава могат да ти се случат толкова много неща! Злополуки, болести, страдания...

Дюсандър сви рамене.

— Ако е рекъл господ, ще има вода, ние ще я намерим и ще прием от нея, ако е рекъл господ. Това, което ще стане, не зависи от нас.

Тод дълго гледа стария човек. Гледа го много дълго. Имаше пукнатини в доводите на Дюсандър, трябваше да има. Някакъв изход, спасение или за двамата, или само за Тод. Начин да изплачеш, че вече свърши — времето, момчетата, ударих си крака, ина-ина-ина-всичко-вече-мина. Мрачно предчувствие за идните години трепна някъде дълбоко в очите му и той го усети, очаквайки да се роди като тази особена мисъл. Навсякъде, където отиваше, всичко, което правеше...

Помисли си с недоволство за картонените герои. Когато завърши гимназия, Дюсандър ще бъде на осемдесет и една години, но това няма да е краят. Когато стане бакалавър на изкуствата, Дюсандър ще е на осемдесет и пет и ще си мисли, че не е чак толкова стар, а когато напише дисертацията си, Дюсандър ще е на осемдесет и седем и все още няма да се чувства в безопасност.

— Не — рече хрипливо Тод. — Това, което казваш... не мога да се съглася с него.

— Мое момче — меко каза Дюсандър и Тод за първи път долови с нарастващ ужас лекия акцент, който старецът постави на първата дума. — Мое момче, трябва.

Тод се взря в него, а езикът му подпухваше и надебеляваше в устата му, сякаш искаше да запуши гърлото му и да го задуши. Сетне се обърна и изхвърча от къщата.

Дюсандър гледаше всичко това съвсем безразлично. Когато момчето затръшна вратата и стъпките му замряха, което ще рече, че се качваше на колелото, той запали цигара. Разбира се, че нямаше касетка

в банката, нямаше и никакъв документ, но момчето повярва, че тези неща съществуват, повярва напълно. Беше спасен. Това беше краят.

Но това не беше краят.

През нощта двамата сънуваха убийство и двамата се събудиха със смесено чувство на ужас и приятна възбуда.

Тод се събуди с познатото втвърдяване в долната част на корема. Дюсандър, вече доста стар за такива нещица, нахлузи униформата на есесовец и пак легна в очакване да се поуспокои сърцето му. Униформата беше евтина изработка и на места се беше износила.

В съня си Дюсандър най-подир стигна до лагера на върха на хълма. Голямата порта се отвори пред него и се затвори с трясък в рамката си, когато той влезе вътре. И по вратата, и по оградата около лагера течеше електрически ток. Неговите мършави голи преследвачи се хвърляха върху оградата вълна след вълна. Дюсандър им се присмиваше и ходеше наперено напред-назад с изпъчени гърди и фуражка, килната точно колкото трябва. Силен опияняващ мирис на изгоряла плът изпълваше черния въздух и той се събуди в Северна Калифорния с мисълта за блуждаещи огънове и за нощта, когато вампирите тръгват да дирят синия пламък.

Два дни преди семейство Боудън да поръча билети за полет до Хавайските острови, Тод отиде в изоставеното депо, където някъде хората са се качвали за Сан Франциско, Сиатъл и Лас Вегас, там, където хората от по-стари времена са се качвали на трамвая за Лос Анджелис.

Когато стигна там, вече се здрачаваше. На завоя на деветстотин метра от това място повечето вагони вече светеха със спирачни светлини. Макар че беше горещо, Тод носеше леко яке. Под него на колана му висеше месарски нож, обвит в стара кърпа за ръце. Купи го в отдела за стоки с намалени цени на един от най-големите магазини, заобиколен от огромни площи за паркиране.

Той погледна под платформата, където преди месец се търкаляше пияницата. Погледът му шареше и шареше, ала не спря никъде; в този момент всичко в него беше само сенки, от черни по-черни.

Най-сетне откри същия или някакъв друг пияница. Те всички много си приличат.

— Хей! — подвикна му Тод. — Хей! Искаш ли пари?

Пияницата се извърна и запремигва. Видя слънчевата широка усмивка на Тод и му се ухили насреща. Миг след това месарският нож профуча надолу, изсъска във въздуха, целият блестящ и хромиран, разкъсвайки небръснатата дясна буза. Пръсна кръв. Тод видя острието в зиналата уста на пияницата. Стоманата забави движението си в ъгъла на устните и устата на пияницата се изкриви в болезнена гримаса. Сетне ножът предизвика гримаса, той кълцаше пияницата като тиква.

Намушка го трийсет и седем пъти. Броеше ударите. Трийсет и седем, заедно с първото замахване, което разсече бузите на пияницата и превърна колебливата му усмивка в грамадна зловеща гримаса. Пияницата прекрати опитите да креци след четвъртия удар. След шестия вече не се опитваше да се влачи. През цялото време Тод пълзеше под платформата след него, така си свърши работата.

По пътя към къщи хвърли ножа в реката. Панталоните му бяха опръскани с кръв. Тод ги пусна в пералнята и включи машината на студено пране. Когато ги извади, по тях още имаше бледи петна, но това не интересуваше Тод. С времето те щяха съвсем да избледнеят. На другия ден откри, че не може да вдигне дясната си ръка на височината на рамото. Каза на баща си, че сигурно я е пренатоварил, докато са играли с едно момче в парка.

— На Хавайските острови ще се почувстваш по-добре — каза му Дик Боудън, разрошвайки косата му. Така и стана — когато се върнаха вкъщи, ръката му беше като нова.

[1] Черните (нем.) — Б.пр. ↑

13

И пак дойде юли.

Дюсандър, грижливо облечен в един от трите си костюма (но не най-хубавия) стоеше на автобусната спирка и чакаше последния рейс за деня, за да се прибере вкъщи. Беше 22:45. Излизаше от кино, даваха лека и повърхностна комедия, която му хареса много. Прекрасното му настроение започна още от сутринта. Получи пощенска картичка от момчето, лъскава цветна снимка на плажа Уайкики с бели като кости хотели, които се издигаха край брега. На обратната страна имаше кратко съобщение:

„СКЪПИ МИСТЪР ДЕНКЪР,

За момче това е добро място. Плувам всеки ден. Татко хвана голяма риба, а мама хваща книгата (шега). Утре отиваме на вулкана. Ще гледам да не падна вътре. Надявам се, че сте добре.

Бъдете здрав.

Тод.“

Той все още се усмихваше леко, замислен над значението на тези последни думи, когато една ръка се докосна до неговия лакът.

— Мистър?

— Да?

Обърна се предпазливо — даже в Санто Донато имаше грабители — и трепна от миризмата. Лъхна го на бира, лош дъх от устата, евтини бонбони и още нещо, може би лекарство. Беше някакъв безделник в торбести панталони. Той или то носеше фланелена риза и много вехти мокасини, които едва се държаха с помощта на мръсни лепенки.

Лицето, което стърчеше над този шарен костюм, изглеждаше като смъртта на бога.

— Да имаш някой излишен цент, мистър? Ша хода в Лос Анджелис. Имам предложеници за служба. Трябват ми десет цента за бърз автобус. Нямах да прося, ако не ми беше излял късмета.

Дюсандър усети как в него се надига раздразнение, ала в този миг усмивката му сама се появи.

— Наистина ли искате да пътувате с автобус?

Безделникът се усмихна болезнено, без да разбира.

— Да речем, че дойдете с мен вкъщи — каза Дюсандър. — Мога да ви предложа пиене, храна, баня и легло. В замяна искам само един малък разговор. Аз съм стар човек, живея сам. Понякога компанията е добре дошла.

Усмивката на пианицата внезапно стана по-смислена, положението се изясняваше. Това беше закъсал стар педал с вкус към благодеянията.

— Чак до вас? Кучка, а?

Дюсандър отвърна на широката предизвикателна гримаса с вежлива усмивка.

— Само ще ви помоля да седите по-далеч от мен в автобуса. Миришете доста силно.

— Може би не искаш да осмърдя мястото ти — рече безделникът с неочаквано пианско достойнство.

— Хайде, автобусът идва след една минута. Слезте на спирката, където слизам аз, и се върнете две преки. Ще ви чакам на ъгъла. Утре ще видя какво мога да събера. Може би два долара.

— Може би даже пет — лицето на пианицата просветля. Беше забравил достойнството си, пианско или някакво друго.

— Възможно е, възможно е — нетърпеливо каза Дюсандър. Той вече чуваше ниското бърмчене на дизеловия двигател, автобусът пристигаше. Пусна в ръката на безделника четвърт долар — точната цена на автобусния билет, и се отдалечи на няколко крачки, без да се обръща назад.

Скитникът още се колебаеше, когато фаровете на автобуса осветиха спирката. Той все още стоеше и се пулеше в монетата, когато дъртият педал се качи в автобуса, без да погледне назад. Безделникът вече си тръгваше, но в последния миг смени посоката и се метна в

автобуса точно преди да се затворят вратите. Пусна четвърт долар в кутията за таксуване като човек, който залага сто долара. Мина край Дюсандър само с един бърз поглед и седна в края на автобуса. Той подремна малко и когато се събуди, богатият дърт педал си беше отишъл. Слезе на следващата спирка, без да знае точно това ли е спирката и без да му пука.

Върна се две преки назад и видя неясен силует под уличната лампа. Това беше старият педал, точно така. Педалът наблюдаваше приближаването му, той изчакваше с някакво особено внимание.

Само за момент безделникът усети хлад от мрачно предчувствие, нуждата просто да си тръгне и да забрави цялата тая история.

Годината на двестагодишния юбилей дойде.

Тод намина да види Дюсандър няколко пъти между завръщането от Хавайските острови през лятото на седемдесет и пета година и пътуването с родителите му до Рим, точно когато цялата барабанна дандания с развяването на знамената и радостта от гледката на големите кораби отиваше към своя апогей.

Посещенията при Дюсандър бяха кратки и донякъде приятни, двамата откриха, че могат да прекарват времето си заедно в доста любезни отношения. Казваха повече в паузите между думите и външно разговорите им можеха да приспят някой агент от ФБР. Тод спомена на стареца, че срещал често едно момиче на име Анджела Фароу. Не бил луд по нея, просто тя била дъщеря на една от приятелките на майка му. Старецът пък разказа на Тод, че плетял килимчета, защото чел, че тая работа помага при ревматизъм. Той показа на Тод някои образци собствена изработка и Тод задължително им се възхити.

Момчето е малко порасло? Ами, пет сантиметра. Продължава ли Дюсандър да пуши? Не, принуден е да ги зареже, от тях кашля много силно. Как върви училището? Трудно, но много вълнуващо; изкарва само шестици и петици, стигнал е до финала на националния научен конкурс с проект за използването на слънчевата енергия и сега мисли да се дипломира по антропология вместо по история, когато започне да следва. Кой е косил градината на Дюсандър тази година? Ранди Чембърс, съсед от същата улица, добро момче, но много дебело и туткаво.

Старецът го хвана за ръка. Неговото стискане беше изненадващо силно.

— Добре — рече старецът. — Много се радвам, че дойдохте. Къщата ми е ей там. Съвсем наблизно.

— Може би дори десет — промърмори безделникът и се остави да го водят.

— Може би дори десет — съгласи се дъртият педал и се засмя.
— Кой знае?

През тази година Дюсандър довърши трима пияници в кухнята си. Беше чакал на спирката двайсетина пъти, седем пъти предложи пиене, вечеря, храна и легло. Двама му отказаха веднага, двама просто си тръгнаха с по четвърт долар, който Дюсандър им даде за билет. След като помисли малко, той намери изход от положението; просто купи карнетка с билети. Струваше два долара и половина, с нея можеше да се пътува петнайсет пъти и беше неконвертируема в местните магазини за алкохол.

През горещите дни напоследък Дюсандър усети неприятния мирис, който се носеше на талози от избата. През тези дни той държеше вратите и прозорците си плътно затворени.

Тод Боудън намери някакъв пияница, който спеше в една стара отводнителна канавка зад пустеещото място на шосето Киенага. Това стана през декември, по време на коледната ваканция. Той постоя малко, загледан в пияницата, целият разтреперан. За пет седмици шест пъти се върна на това място, винаги с леко яке, чийто цип беше затворен наполовина, за да скрие занаятчийския чук, пъхнат в колана му. Най-подир отново се натъкна на един пияница — същия или друг, има ли значение? Беше на първи март. Започна с тъпия край на инструмента и в един момент, вече не помнеше кога — всичко плуваше в червена мъгла, — той обърна острия край и обезобрази лицето на пияницата.

За Курт Дюсандър пияниците бяха почти цинична изкупителна жертва за боговете, които той най-сетне призна или призна отново. А пияниците бяха забавни. Караха го да чувства, че живее. Започна да си мисли, че през годините в Санто Донато — годините, преди момчето да му се натресе на прага с големите си сини очи и широката американска усмивка — беше започнал преждевременно да остарява. Едва бе прехвърлил шейсет и пет години, когато дойде тук. Сега се чувстваше много по-млад от тогава.

Идеята да умилостиви боговете отначало изуми Тод, но тя можеше да получи признание в бъдеще. След като накълца пияницата под железопътната платформа, той очакваше засилване на кошмарите,

очакваше даже да откачи. Очакваше вълни от парализираща вина, които могат да се спрат с изтръгналата се от гърдите изповед за неговото битие.

Вместо това той отиде с родителите си на Хавайските острови и се наслади на най-хубавата ваканция през живота си.

Миналият септември той започна занятия в гимназията с чувството, че е съвсем нов и освежен, сякаш друг човек се беше пъхнал в кожата на Тод Бодън. Неща, които не му правеха впечатление в ранното детство — светлината при зазоряване, гледката към океана и вида на забързани хора в здрача, когато светват уличните лампи — тези неща се запечатваха отново в ума му като групи от светли камелии, в най-ясни образи, които изглеждаха като гравирани. Той усещаше живота с езика си като глътка вино направо от шишето.

След като видя безделника в канавката, ала преди да го убие, кошмарите се появиха отново.

Най-често сънуваше пияницата, когото съсече в изоставеното депо. Когато се връщаше от училище, той се втурваше вкъщи и произнасяше само с устни: *Здрасти, Моника-бейби!* Това свърши още щом видя мъртвия пияница в ъгъла след вдигане на закуска. Той седеше до масата за приготвяне на месо и носеше панталони и риза, вмирисани на повърнатото. Кръв се стичаше по светлите плочки на пода, а на покритата с неръждаема стомана маса кръвта вече изсъхваше. По шкафовете от истински бор се виждаха кървави отпечатащи на ръце.

На бележника до хладилника имаше бележка от майка му: *Тод. В магазина съм. Връщане 3:30.* Стрелките на часовника с нарисуван изгрев показваха 3:20 и пияницата се беше проснал мъртъв в ъгъла като отворително изкопаемо с полепнала по него тиня от магазинчето за стари корабни предмети. Навсякъде имаше кръв и Тод се опита да я изчисти, започна да бърше всяка открита повърхнина и да крещи на мъртвия, че трябва да си върви, че трябва да го остави на *мира*, а пияницата само си лежеше мъртъв, усмихваше се към тавана и струйки кръв се процеждаха от отворените рани на мръсната му кожа. Тод грабна от килера тоягата с парцала и бясно затърка пода, сигурен, че не измива кръвта, а само я разрежда и размазва, напълно неспособен да спре. Едва когато чу колата на майка му да завива по алеята, той разбра, че пияницата е Дюсандър. Събуди се мокър от пот, задъхан, вкопчен с двете си ръце в завивките.

Ала след като най-последно отново намери пияницата в канавката — същия или някой друг — и изпробва чука си върху него, сънищата вече не се появиха. Предположи, че пак трябва да убие, и то неведнъж. Лошо, наистина, но времето, когато пияниците можеха да бъдат полезни като човешки същества, беше отминало. Оставаше ползата от тях за Тод, разбира се. А Тод, като всеки друг, когото познаваше, сам изграждаше своя начин на живот, за да посрещне личните си нужди, когато порасне голям. Всъщност той не беше по-различен от който и да било. Трябва да прокараш собствения си път през света. Ако си решил да минеш по него, трябва да го сториш сам.

През есента на тази първа година Тод играеше в отбора на Пумите от Санто Донато и получи името Ол Конфърънс. През втория срок, който завърши в края на януари 1977 година, той спечели състезанието, наречено „Патриотични есета на Американския легион“. В това състезание участваха всички ученици от гимназиите в града, които изучаваха история на Америка. Работата на Тод беше озаглавена „Отговорността на американците“. През бейзболния сезон тази година той беше звезда като питчър — печелеше четири, а не губеше нито веднъж. Неговият общ резултат беше 361. При награждаването през юни го обявиха за атлет на годината и му връчиха награда с лика на треньора Хейнс (треньорът Хейнс, който веднъж го дръпна настрани и му каза да продължи да тренира фалцовия удар, „защото никой от тези негри не може да отрази фалцова топка, Боудън, никой от тях“). Моника Боудън се обля в сълзи, когато Тод се обади от училище и каза, че отива да си получи наградата. Дик Боудън ходеше с важен вид и се опитваше да не се хвали две седмици след награждаването. През онова лято те наеха хижа в Биг Сър и Тод се разтовари. През същата година Тод уби четирима скитници. Двама от тях намушка, а другите двама преби с палка. Той вече носеше два чифта панталони, когато тръгваше на „ловна експедиция“. Понякога пътуваше с градските автобуси, оглеждайки се за подходящи места. Най-хубавите, които откри, бяха Мисията за бедните на Санто Донато, която се намираще на Дъглас Стрийт, и веднага зад ъгъла близо до Армията на спасението на Юклид стрийт. Той щеше да обикаля бавно по тези места в очакване да го помолят за милостиня. Щом наближеше някой пияница, Тод щеше да му каже, че той, Тод, иска бутилка уиски и ако пияницата я купи, той ще я подели с него. Знаел място, където могат да отидат. И всеки път това бяха различни места, разбира се. Той устоя на силното желание да се върне в старото депо или при канавката зад пустеещия терен на шосето Киенага. Повторното появяване на мястото на предишното престъпление щеше да бъде неразумно.

През същата година Дюсандър пушеше умерено, пиеше бърбън „Старо време“ и гледаше телевизия. Тод се отби веднъж за малко, но разговорът им ставаше все по-скучен. Те се разделиха. Дюсандър отпразнува седемдесет и деветия си рожден ден, а през същата година Тод навърши шестнайсет. Дюсандър отбеляза, че шестнайсет години е най-хубавата възраст в живота на един младеж, четирийсет и една — най-добрата възраст за мъжа, а седемдесет и девет е най-хубавата възраст за един стар човек. Тод кимна вежливо. Дюсандър си беше подпийнал и дрънкаше така, че на Тод му стана съвсем неудобно.

Дюсандър обработи двама пияници през учебната 1976–77 година на Тод. Вторият беше по-жизнен, отколкото изглеждаше. Макар и пиян-залян от пиенето на Дюсандър, той се кандилкаше из кухнята с дръжката на ножа за пържоли, която стърчеше от долната част на шията му, и кръвта шуртеше по гърдите му и по пода. След две несигурни обиколки на кухнята пияницата откри повторно предния коридор и едва не избяга от къщата.

Дюсандър стоеше в кухнята облещил очи, поразен и невярващ, гледаше как пияницата се насочва с рев и пъхтене към вратата, като се отблъсваше ту от едната, ту от другата стена на коридора и събаряше на пода скъпите репродукции на Къриър и Айвс. Той продължаваше да стои като парализиран, докато пияницата започна да търси дръжката на вратата. Тогава Дюсандър прекоси стаята, дръпна чекмеджето за приборите и измъкна вилицата за месото. Той изтича към коридора с вилицата, като я държеше пред себе си, и я заби в гърба на пияницата.

Дюсандър постоя запъхтян над него, а сърцето му блъскаше застрашително, блъскаше като сърцето на жертвата, получила сърдечен пристъп в телевизионната програма в събота вечер „Непредвиден случай“, която той толкова харесваше! Най-подир то се успокои, възстанови нормалния си ритъм и той разбра, че ще се справи.

Имаше доста кръв за измиване.

Това стана преди четири месеца и оттогава той вече не правеше предложения на автобусната спирка. Уплаши се от това, че едва не изтърва последния пияница, ала щом си спомни как справи нещата в последния момент, в гърдите му се надигна гордост. В крайна сметка пияницата не излезе през вратата, а това беше много важно.

През есента на 1977 година, още през първия срок, Тод влезе в стрелковия клуб. През юни 1978 година вече беше точен стрелец. Той участва във футболното първенство, през бейзболния сезон спечели пет пъти и загуби веднъж (загубата дойде от две грешки и една несполучлива обиколка) и постигна третия най-висок успех в историята на училището. Той кандидатства в Бъркли и го приеха веднага. През април вече знаеше, че в нощта на дипломирането ще чете или прощално, или приветствено слово.

През последната половина от годината на дипломирането усети необикновен порив в себе си, който го стресна, защото беше безразсъден. Смяташе, че го контролира ясно и точно и *това* беше най-малкото удобно, но щяха да се появят толкова неканени мисли, а това плашеше. Вече си беше подредил живота. Беше задвижил нещата. Неговият живот приличаше много на светлата и слънчева кухня на майка му, където всичко беше облицовано с хром и неръждаема стомана, място, където всичко тръгва, само да натиснеш копчето. Е, да, в кухнята имаше дълбоки тъмни шкафове, но в тях можеш да сложиш сума ти неща и да ги затвориш.

Този нов порив му напомни за съня, в който се върна у дома и откри окървавения мъртъв пияница в чистото и добре осветено място на майка му. И сякаш внезапно в неговото ясно и грижливо подреждане, в това място-за-всичко-и-всичко-в-неговото-място, сътворено от разума му, някакъв мрачен и кървав натрапник тършуваше и се влачеше в търсене на терен, където да умре колкото се може по-ефектно...

На четиристотин метра от дома на Боудън имаше магистрала с осем платна. Към нея водеше стръмен и обрасъл с храсталак насип. На насипа беше пълно с удобни прикрития. За Коледа получи от баща си подарък — една пушка „Уинчестер“, калибър 7,62, с подвижен телескопичен мерник. През върховите часове, когато и осемте платна

са натоварени, можеше да се намери местенце на този насип и... защо пък не, можеше лесно да...

Да направи какво?

Да извърши убийство?

Да унищожи всичко, за което се беше борил през последните четири години?

Кажки какво?

Не, сър, не_, ма'ам_, няма начин.

Това е, дето се вика, за майтап.

Така си беше... ала поривът остана.

Една събота, няколко седмици преди дипломирането, Тод сложи 7,62 милиметровата си пушка в калъфа, след като грижливо изпразни пълнителя. Остави оръжието на задната седалка на бащината си нова играчка — купеното на старо Порше. Подкара към мястото, където обраслия склон се спускаше стръмно към магистралата. Баща му и майка му бяха заминали с голямата кола да прекарат почивните дни в Лос Анджелис. Дик, вече пълноправен съдружник, щеше да участва в дискусия с група местни хора за новия хотел на „Рено“.

Докато се промъкваше по стръмното, стиснал в ръце пушката в калъфа, сърцето на Тод бумтеше, устата му се пълнеше с кисела, наелектризирана слюнка. Стигна до повалено дърво и седна с кръстосани крака зад него. Извади оръжието и го сложи върху гладкия дънер на падналото дърво. Един от клоните беше идеалната опора за цевта. Притисна удобно приклада към вдлъбнатината на дясното си рамо и погледна в оптичския мерник.

Глупак, крещеше разумът му. Момче, това е истинска щуротия. Ако някой те види, няма значение дали пушката е заредена или не. Ще си навлечеш маса неприятности, може и да сложиш край на оная работа с пияниците.

Наближаваше десет часа, съботното движение не беше много интензивно. Хвана на мушката жена зад кормилото на синя Тойота. Стъклото на прозореца беше леко спуснато и кръглата якичка на безръкавната ѝ блуза се вееше от вятъра. Тод нагласи кръстчето на прицела върху слепоочието на жената и натисна спусъка на празното оръжие. Това беше лошо за бойника, хайде, заеби го.

— Паф! — прошепна той, когато Тойотата изчезна в подземния тунел на осемстотин метра от неговото място на склона. Той преглътна буцата, която се беше събрала в гърлото му.

Ето и мъж зад кормилото на пикап Субару Брат. Имаше претенциозна сива брада и носеше бейзболна шапка на „Сан Диего Падрес“.

— Ти си... ти си мръсен плъх... мръсен плъх, който застреля брат ми — прошепна Тод, захихика едва чуто и пак стреля с празната пушка калибър 7,62.

Той гръмна така срещу петима други и всеки път празното щракане на чукчето разсейваше илюзията в края на всяко „убит“. Сетне отново сложи пушката в калфа. Отнесе я обратно нагоре по стръмното, като я държеше ниско, за да не го видят. Сложи я отзад в Поршето. Усети в слепоочията си сухи, горещи, тежки удари. Подкара към къщи. Качи се в стаята си и мастурбира.

Безделникът носеше груб размъкнат пуловер от еленова козина, толкова странен на вид, че изглеждаше сюрреалистичен тук, в Южна Калифорния. Беше обут в моряшки джинси, зейнали на коленете, и през дупките се виждаше бяла окосмена плът, осеяна с хванали корица струпей. Той вдигна чашата — Фред и Уилма, Барни и Бети, танцуващи в кръг, едно гротескно подобие на обред на плодородието — и обърна на един дъх „Старото време“. Облиза устни за последен път на този свят.

— Мистър, това ми изглежда старо място. Нямах намерение да ви го кажа.

— Обичам да си пийна вечер — съгласи се Дюсандър зад гърба му и заби касапския нож в шията на безделника. Чу се звук на разпаряне и хрущене, сякаш някой много ентусиазирано е извадил палка за барабани от прясно изпечено пиле. Чашата падна от ръката на безделника върху покривката. Тя се търкулна към ръба на масата и с движението си създаде илюзията, че картонените човечета танцуват.

Безделникът отметна глава назад и се опита да извика. Чу се само отвратително свистене. Очите му се разширяваха, разширяваха... главата му тупна в локва кръв върху мушамата в червено и бяло, с която Дюсандър застилаше кухненската маса. Горната изкуствена челюст се подаде от устата на скитника като полуразглобяема усмивка.

Дюсандър извади ножа — наложи се да използва двете си ръце — и отиде към мивката. Тя беше пълна с гореща вода, лимонов препарат за миене и мръсни съдове от вечерята. Ножът изчезна в морето от пяна с дъх на лимон, сякаш мъничък изстребител се гмурва в облак.

Върна се пак към масата и постоя малко с ръка върху рамото на мъртвия скитник, докато мине пристъпът на кашлица. Извади носна кърпа от задния си джоб и изплю жълто-кафява хрчка в нея. Напоследък пушеше много. Винаги пушеше, когато трябваше да довърши някой нов безделник. Тоя тук си отиде гладко, наистина

много гладко. След тупурдията, която вдигна последният му посетител, Дюсандър се боеше, че с един нов опит жестоко ще предизвика съдбата.

Сега, ако побърза, можеше да гледа втората половина от *Лорънс Уелк*.

Той прекоси кухнята, отвори вратата на мазето и завъртя ключа. Върна се при мивката и извади пакет зелени полиетиленови чували за боклук от шкафа над нея. Взе един от тях и отиде при мъртвия пияница. Цялата мушама беше залята с кръв. Тя се събираше на локвички върху протрития избелял линолеум под краката на пияницата. Сигурно имаше и по стола, но всичко това можеше да се избърше.

Дюсандър хвана скитника за косата и дръпна главата му. Тя се повдигна леко, сякаш нямаше кости, и след миг пияницата се отпусна назад като човек, който очаква да го измият преди подстригване. Дюсандър нахлузи боклукчийския чувал на главата на пияницата, дръпна го върху раменете и ръцете му до лактите. Откопча колана на последния си гост и го извади от гайките. Метна ремъка върху боклукчийския чувал няколко сантиметра над лактите и го стегна здраво. Полиетилената заскърца. Дюсандър си затананика със затворена уста.

Краката на пияницата бяха обути в износени и мръсни обувки „Хъш Пъпиз“. Те се отпуснаха като буквата „v“, когато Дюсандър хвана ремъка и повлече трупа към вратата на мазето. Нещо бяло падна от полиетиленовия чувал и издрънча на пода. Горната изкуствена челюст на скитника, забеляза Дюсандър. Вдигна я и я пхна в един от предните джобове на пияницата.

Той го вкара през вратата на мазето и сега главата се отпусна върху второто стъпало. Дюсандър се качи покрай трупа горе и го ритна силно три пъти. След първите два ритника тялото леко се помръдна, след третия започна да се плъзга надолу по стълбите като обезкостено. По средата на стълбите краката се вдигнаха към главата и трупът изпълни акробатично премятане. Коремът на убития се тръшна върху отпъкнатата пръст на пода с тъп звук. Една от обувките изхвърча и Дюсандър си помисли, че трябва да я прибере.

Слезе долу, заобиколи тялото и отиде към тезгяха. Вляво от него бяха грижливо подредени лопата, гребло и мотика. Дюсандър избра

лопатата. Малко упражнения ще се отразят добре на стареца. Малко упражнения те карат да се чувстваш млад.

Тук долу миришеше гадно, ала това не го безпокоеше много. Той варосваше мазето веднъж месечно или веднъж на всеки три дни след „обработването“ на поредния пияница. Сложи си вентилатор да предпази къщата от вмирисване в горещите дни. Спомни си — Йозеф Крамер се разтапяше, когато казваше, че мъртвите говорят и ние ги чуваме с носа си.

Дюсандър избра място в северния ъгъл на мазето и започна работа. Размерите на гроба бяха метър и осемдесет на седемдесет и пет сантиметра. Беше стигнал до шейсет сантиметра дълбочина, половината от необходимата, когато първата парализираща болка го блъсна в гърдите като изстрел в упор. Той се изправи с облепени очи. Болката премина в ръката. Една невероятна болка, сякаш невидима ръка стискаше и сега вече дърпаше всичките му кръвоносни съдове. Погледна лопатата, килната настрани, и усети, че коленете му се подгъват. В един ужасен миг беше сигурен, че сам ще падне в гроба.

Направи три несигурни крачки и се тръшна шумно на пейката. На лицето му се появи израз на глупава изненада. Той се досети за това и си помисли, че сигурно прилича на комедиант от нямото кино, който се е подхлъзнал на кравешко лайно или е блъснат от летяща врата. Сви глава към коленете си и задиша тежко.

Изнизаха се петнайсет минути. Болката някак понамаля, ала той не се надяваше да стане. За първи път разбра всички истини за старостта, които му бяха спестени досега. Беше толкова уплашен, че му идеше да се разхленчи. Смъртта мина с метлата край него в това влажно вмирисано мазе и докосна Дюсандър с крайчеца на дрехата си. Тя още можеше да се върне за него. Но той няма да умре тук, няма, ако си помогне.

Той стана с ръце, кръстосани на гърдите, сякаш за да запази целостта на крехката машина. Тръгна с олюляваща се походка към стълбите. Лявото му стъпало се спъна в протегнатия крак на пияницата и той падна на колене със сподавен вик. Зловеща болка припламна в гърдите му. Погледна нагоре към стълбите — стъпала, стълбищни стъпала, дванайсет на брой. Осветеното каре на върха беше обидно далеч.

— *Ein*^[1] — каза Курт Дюсандър и със сурова борба се изкачи на първото стъпало. — *Zwei, Drei, Vier.*^[2]

Изкачването до покрития с линолеум под на кухнята му отне двайсет минути. Докато се катереше по стълбите, болката на два пъти заплашително се надигаше и двата пъти Дюсандър изчака със затворени очи да разбере какво ще стане, съвсем сигурен, че ако се повтори толкова силно, ще умре. И двата пъти болката постепенно изчезна.

Той запълзя по пода на кухнята към масата, размазвайки кървавите локвички и линии, които вече бяха започнали да се съсирват. Сграбчи бутилката „Старо време“, отпи глътка и затвори очи. Онова, което стягаше жестоко гърдите му, сякаш понамаля малко. Болката отслабна по-забележимо. След още пет минути той се повлече бавно към коридора, където на малка масичка стоеше телефонът.

Беше девет и четвърт, когато телефонът в къщата на Боудън зазвъня. Тод седеше с кръстосани крака на кушетката и преглеждаше записките си по тригонометрия. За него тригонометрията беше курва, каквито бяха и вероятно щяха да си останат всички математически предмети. Баща му проверяваше счетоводната книга по квитанциите с джобен калкулатор на коленете си и мека недоверчива усмивка на лицето. Моника, най-близката до телефона, гледаше филм за Джеймс Бонд, който Тод беше записал преди две вечери.

— Ало? — Тя се вслуша. По лицето ѝ се появи едва забележими бръчки и тя подаде слушалката на Тод. — Мистър Денкър на телефона. Изглежда се вълнува или притеснява за нещо.

Сърцето на Тод подскочи към гърлото, ала изразът на лицето му не се промени.

— Така ли? — той отиде към телефона и взе слушалката от майка си. — Здравейте, мистър Денкър.

Гласът на Дюсандър беше хриплив и рязък.

— Ела веднага, момче. Имам сърдечен пристъп. Много тежък, мисля.

— Ха — рече Тод, опитвайки се да събере разпилените си мисли и да прецени страха, който растеше заплашително в ума му. — Това е интересно, така е, но сега е много късно и аз уча...

— Разбирам, че не можеш да говориш — прекъсна го Дюсандър със същия хриплив, почти лаещ глас. — Но можеш да слушаш. Не мога да извикам линейката или да набера две-две-две, момче... поне засега. Стана една бъркотия. Трябва ми помощ... това значи, че ти имаш нужда от помощ.

— Добре, ако така стои въпроса... — Пулсът на Тод подскочи на сто и двайсет удара в минута, ала лицето му си остана все така спокойно, почти ясно. Нима не знаеше отдавна, че тази нощ все някога ще дойде? Разбира се, че знаеше.

— Кажи на родителите си, че съм получил писмо — каза Дюсандър. — Много важно писмо. Разбра ли?

— Да, добре — отвърна Тод.

— Сега ще видим, момче. Ще видим какво ще направиш.

— Ясно — каза Тод. Изведнъж се досети, че майка му гледа него, а не киното, и насила пусна една студена усмивка. — Довиждане.

Дюсандър каза още нещо, но Тод затвори телефона.

— Отивам за малко у мистър Денкър — обясни той на двамата, но погледна към майка си — лицето ѝ още имаше този леко загрижен вид. — Мога ли да купя за вас нещо от магазина?

— За мен — чистачки за лула, а за майка ти — малък пакет данъчни бланки — обади се Дик.

— Много смешно — каза Моника. — Тод, дали мистър Денкър...

— Какво за бога си взела от Филдинг? — прекъсна я Дик.

— Оная нищо и никаква лавица за килера, казах ти вече.

— Нали нищо лошо не се е случило на мистър Денкър, Тод? — Гласът му звучеше някак странно. — Наистина ли има такива нищо и никакви лавици? Мислех, че са ги измислили онези луди жени, които пишат английски мистерии, за да има място, където убиецът намира тъп предмет.

— Дик, мога ли да кажа само една дума?

— Разбира се, бъди мой гост. За килера ли?

— Той е добре, предполагам — каза Тод. Облече лекото си яке и вдигна ципа. — Само че *беше* развълнуван. Получил писмо от племенника си в Хамбург, Дюселдорф или нещо такова. С години не беше получавал вест от своите хора и сега е получил писмо, а очите му не виждат добре да го прочете.

— Това не е ли *гадно*? — рече Дик. — Отивай, Тод. Върви и успокой човека.

— Мислех, че има кой да му чете — промълви Моника. — Новото момче.

— Имаше. — Тод изведнъж намрази майка си, намрази полуосведомената интуиция, която се мярна в очите ѝ. — Може да не е вкъщи или пък не може да отиде толкова късно.

— Е, добре, върви тогава. И внимавай.

— Ще внимавам. Нищо ли не ви трябва от магазина?

— Не. Как си с подготовката за матурата по смятане?

— По тригонометрия — поправи го Тод. — Мисля, че съм добре. Вече бях готов да преговоря въпросите тази вечер.

Това беше изключително нагла лъжа.

— Искаш ли да вземеш Поршето? — запита Дик.

— Не, ще отида с велосипеда. — Той искаше пет минути повече, за да събере мислите си и да овладее чувствата си или поне да се опита. В сегашното му състояние можеше да блъсне Поршето в някой телефонен стълб.

— Вържи си наколенките — каза Моника — и поздрави мистър Денкър от нас.

— Добре.

Съмнението остана в очите на майка му, ала вече не така забележимо. Той я млясна по бузата и отиде в гаража, където стоеше колелото му — италиански бегач, а не старият Шуин. Сърцето му биеше силно, той усети лудото желание да грабне своята пушка калибър 7,62 милиметра, да застреля двамата си родители и да отиде на склона над магистралата. Няма да се грижи за Дюсандър. Няма да сънува лоши сънища, няма вече да убива пияници. Той ще стреля, ще стреля, ще стреля, и ще запази един куршум за края.

Разсъдъкът му се върна и той подкара към дома на Дюсандър, а малко под коляното му калобранът се движеше нагоре-надолу. Неговата дълга руса коса се развяваше над челото.

— *Мили Боже!* — едва не извика Тод.

Беше застанал на кухненската врата. Дюсандър се подпираше на лакти, а между тях се търкаляше порцеланова чаша. Едри капки пот

покриваха челото му. Ала Тод не гледаше към Дюсандър. Гледаше кръвта. Кръв имаше навсякъде, с нея беше залята масата, празния кухненски стол, подът.

— Откъде тече кръвта? — изкрещя Тод и парализираните му крака възвърнаха способността си да се движат. Струваше му се, че е стоял тук, на прага, поне хиляда години. *Това е краят, помисли си, това е абсолютният край на всичко. Балонът се издига високо, бейби, и все към небето, бейби, и кра-кра-крачето, сбогом.* И все пак гледаше да не стъпи върху някое кърваво петно. — Мисля, че спомена за някакъв шибан сърдечен пристъп.

— Това не е моя кръв — изръмжа Дюсандър.

— Какво? — Тод спря. — Какво каза?

— Слез долу. Ще видиш какво трябва да направиш.

— Какво е това, по дяволите? — запита Тод. — Внезапно ужасна мисъл му мина през ума.

— Не ни губи времето, момче. Това, което е долу, няма да те изненада много. Мисля, че имаш опит в подобна работа като тази в мазето ми. Опит от първа ръка.

Няколко секунди Тод го гледаше недоверчиво, сетне се хвърли надолу в мазето през две стъпала. При първия поглед под слабата жълтеникава светлина на сутерена си помисли, че Дюсандър е довякъл долу чувал с боклук. След това видя стърчащите крака и мръсните ръце, притиснати към двете страни със стегнатия ремък.

— Исусе! — повтори той, само че този път думите нямаха никаква сила, сякаш това беше лека въздишка на скелет.

Притисна с ръка устните си, сухи като шкурка. Затвори за миг очи и когато ги отвори, той най-после усети, че се владее.

И започна да действа.

Видя дръжката на лопатата, която стърчеше от плитката дупка в отдалечения ъгъл и щом сърцето му се усмири малко, веднага разбра какво прави Дюсандър. Миг след това му стана съвсем ясна причината за зловонието в избата, за тоя дъх на гнили домати. И по-рано миришеше, но горе миризмата беше много по-слаба, пък и той не идваше тук толкова често през последните две години. Сега той проумя причината за тази смрад и му се повдигна. Чуха се няколко хълцания, заглушени от ръката, с която той притисна устата и носа си.

Малко по малко Тод пак се овладя.

Хвана трупа за краката и го повлече към дупката. Пусна ги, избърса потта от челото си с дланта на лявата си ръка и за миг застана съвсем неподвижен, а мисълта му работеше по-усилено, отколкото през целия му досегашен живот. После грабна лопатата и започна да копае дупката. Когато стигна до метър и петдесет, той излезе от ямата и бутна вътре с крак тялото на скитника. Тод застана на края на гроба и погледна надолу. Дрипави джинси. Мръсни, покрити със струпеи ръце. Ясно, някакъв пройдоха. Иронията на съдбата беше почти смешна. Толкова смешна, че човек да се пръсне от смях.

Изтича нагоре по стълбите.

— Как си? — запита той Дюсандър.

— Ще се оправя. Погрижи ли се за онова?

— Добре, ще го направя.

— Побързай. И тук горе има.

— Ще ми се да намеря свине и да ги нахраня с теб — рече Тод и се върна долу в мазето, преди Дюсандър да успее да отговори.

Вече почти напълно покри трупа, когато си помисли, че нещо не е наред. Гледаше в гроба, стиснал дръжката на лопатата с едната си ръка. Краката на пияницата стърчаха от купчината пръст и откриваха двете му стъпала — едното обуто в стара обувка, вероятно „Хъш Пъпиз“, а другото — в кирлив спортен чорап, сигурно бял по времето, когато Тафт е бил президент.

Една „Хъш Пъпиз“? Една?

Тод изтича обратно до печката, разположена близо до стълбите. Огледа се внимателно. Усети тъп звук в слепоочията си, сякаш маймуни се мъчат да изскочат навън. Зърна старата обувка на две крачки от себе си в сянката на една неизползвана полица. Тод я грабна, изтича до гроба и я запрати вътре. И пак започна да хвърля с лопатата. Покри обувката, краката, всичко.

Когато нахвърля пръстта върху гроба, той я заудря с лопата, за да я отъпче. После сграбчи греблото и разкара последните остатъци от пръст да прикрие факта, че тук някой е копал. Нямахше голяма полза; без старателно прикритие дупка, която е била наскоро изкопана и напълнена, изглежда точно така. Пък и никой няма нужда да слиза тук, нали? Той и Дюсандър дяволски се надяваха, че никой няма да влезе тук.

Тод изтича нагоре по стълбите. Беше запъхтян.

Главата на Дюсандър клюмаше между разперените му лакти на масата. Той лежеше със затворени очи, а клепачите му бяха морави, с цвета на богородичката.

— Дюсандър! — кресна Тод. В устата си усещаше вкуса на нещо горещо и влажно — вкусът на страха, примесен с адреналин и пулсираща пареща кръв. — Да не си *посмял* да пукнеш пред мен, дърт пръч такъв!

— Говори по-тихо — рече Дюсандър, без да отваря очи. — Ще докараш тук цялата махала.

— Къде ти е чистачката? Бърсалката? Онова, с което миеш. И парцали. Трябват ми парцали.

— Всичко е под мивката.

Повечето кървави петна вече засъхваха. Дюсандър надигна глава и погледна как Тод пълзи по пода, избърсвайки първо локвичките върху линолеума, после капките по крака на стола, върху който доскоро седеше пияницата. Момчето хапеше несъзнателно устните си, дъвчеше ги, сякаш кон гризе мундщука на юздите. Най-подир работата свърши. Стипчивият мирис на препарат за чистене изпълни стаята.

— Под стълбите има кутия стари парцали — каза Дюсандър. — Сложи окървавените парцали на дъното. И не забравяй да си измиеш ръцете.

— Нямам нужда от съвети. Ти ме натопи в това.

— Аз ли? Трябва да ти кажа, че се държа добре. — За миг в гласа на Дюсандър се прокрадна насмешка, ала една болезнена гримаса изкриви лицето му. — Побързай!

Тод се погрижи за парцалите, после за последен път изкачи тичешком стълбите на мазето. Огледа нервно стъпалата, изгаси светлината и затвори вратата. Отиде до мивката, запретна ръкави и се изми с най-горещата вода, която можеше да изтърпи. Пъхна ръце в пяната и ги извади, стиснал месарския нож, с който си послужи Дюсандър.

— Ще ми се да ти прережа гърлото с това. — Гласът на Тод звучеше злоещо.

— Да, и да нахраниш с мен свинете. Не се съмнявам в това.

Тод изплакна ножа, избърса го и го сложи настрана. Изми бързо съдовете, източи водата и изчисти мивката.

Когато избърсваше ръцете си, погледна към часовника и видя, че е десет и двајсет.

Отиде до телефона в коридора, вдигна слушалката и я погледна съсредоточено. Мисълта, че е пропуснал нещо дяволски важно, като обувката на пияницата, напираше непоносимо в съзнанието му. Какво точно? Не знаеше. Ако не беше главоболието, щеше да се сети. Да е триж проклето главоболието. Не му се случваше да забравя и това го плашеше.

Набра 222 и веднага чу глас:

— Медицинския център на Санто Донато. Имате ли някакви медицински проблеми?

— Казвам се Тод Боудън. Аз съм на Клеърмънт Стрийт 963Т. Трябва ми линейка.

— Какво има, синко?

— Моят приятел, мистър Д... — Той захапа устната си така жестоко, че върху нея се появи струйка кръв. Почувства се загубен, потъващ в пулсиращата болка в главата си. Дюсандър. Едва не съобщи на този анонимен медицински глас истинското име на Дюсандър.

— Успокой се, синко — прозвуча гласът. — Малко по-бавно и всичко ще бъде добре.

— Моят приятел мистър Денкър — изрече Тод — има сърдечен пристъп, струва ми се.

— Какви са симптомите?

Тод започна да обяснява, но за гласа беше достатъчна болката в гърдите, която отива към лявата ръка. Той каза на Тод, че линейката ще пристигне след десет до двајсет минути, зависи от движението. Тод сложи слушалката и притисна с долната част на дланите очите си.

— Свърза ли се? — промълви с отслабнал глас Дюсандър.

— Да! — кресна Тод. — Да, свързах се. Да, по дяволите; да! Да, да, да! Само млъкни!

Притисна още по-силно очите си и първо избухнаха безцветни звезди, а после се появи яркочервено петно. *Овладей се, Тод-бейби. Седни, отпусни се, бъди хладнокръвен. Тури му пепел.*

Отвори очи и пак взе слушалката. Време беше да се обади вкъщи.

— Ало? — Мекият приятен глас на Моника прозвуча в ушите му. За миг, само за миг се видя как мушва дулото на своята пушка калибър

7,62 в носа ѝ и с дръпване на спусъка избива първия фонтан от кръв.

— Тук е Тод, мамо. Дай ми да поговоря с татко, бързо. — Той не се обаждаше на майка си. Знаеше, че тя ще приеме най-напред сигнала. Така и стана.

— Какво има, Тод? Нещо лошо?

— Само ми дай да поговоря с него.

— Но какво...

Телефонът пукаше и пращеше. Чу, че майка му говори нещо с баща му. Той се приготви.

— За мистър Денкър, татко. Той... има сърдечен пристъп, струва ми се. Даже съм съвсем сигурен.

— Исусе! — гласът на баща му отслабна и Тод го чу да повтаря съобщението на майка му. Сетне се чу отново: — Жив ли е? Поне доколкото можеш да прецениш?

— Жив е. В съзнание.

— Много добре, благодаря на бога. Извикай линейката.

— Вече се обадох.

— Две-две-две?

— Да.

— Добро момче. Как е той, можеш ли да кажеш?

— Не зная, татко. Казаха, че линейката ще пристигне скоро, но... малко съм уплашен. Можеш ли да дойдеш и да изчакаш с мен?

— Можеш да се хванеш на бас. Дай ми четири минути.

Преди баща му да прекъсне връзката, Тод чу майка му да казва нещо. Тод сложи слушалката на мястото ѝ.

Четири минути.

Четири минути да направи нещо, което е оставил недовършено. Четири минути да си спомни какво е забравил. Всъщност беше ли забравил нещо? Може това да е от нерви. Боже, искаше му се да не е викал баща си. Но това беше напълно естествено, нали? Точно така. Имаше ли нещо естествено, което *да не е* направил? Нещо...

— Ей ти, лайна в акъла! — внезапно промърмори и се втурна в кухнята. Главата на Дюсандър лежеше на масата, неподвижните му очи бяха полуотворени.

— Дюсандър! — извика Тод. Разтърси грубо стареца и Дюсандър изръмжа. — Събуди се! Събуди се, вонящо старо копеле!

— Какво? Иде ли линейката?

— Писмото. Баща ми тръгна, пристига след малко. *Къде е шибаното ти писмо?*

— Какво... какво писмо?

— Нали ми каза, че си получил важно писмо. Рекох им... — Сърцето му се обливаше в кръв. — Рекох им, че идва от чужбина... от Германия. Боже! — Тод разроши с ръка косата си.

— Писмо. — Дюсандър вдигна глава бавно и мъчително. Бузите му имаха болезнен жълтеникавобял цвят, устните му бяха сини. — От Вили, мисля. Вили Франкел. Скъпият... скъпият Вили.

Тод погледна часовника си и видя, че вече две минути са минали, откакто затвори телефона. Баща му не можеше да вземе разстоянието за четири минути, но можеше да пристигне достатъчно бързо с Поршето. Бързо, точно така. Всичко се движеше прекалено бързо. И все пак тук имаше нещо гнило, той го *усещаше*, само че не стигаше време да намери вратичката.

— Да, добре, аз ти го прочетох, ти се развълнува и получи сърдечен пристъп. Къде е то?

Дюсандър го гледаше тъпо.

— Писмото. Къде е то?

— Какво писмо? — равнодушно запита Дюсандър и ръцете на Тод го засърбяха да удуши пияното изкуфяло чудовище.

— Това, което ти четох. От Вили. Как изглежда? Къде е то?

Двамата се втренчиха в масата, сякаш очакваха писмото да се появи върху нея.

— Горе — рече най-подир Дюсандър. — Виж в тоалетната масичка. Третото чекмедже. На дъното му има малка дървена кутия. Изгубих ключето много отдавна. Там има няколко много стари писма от един приятел. Неподписани. Без дата. Една-две страници ще станат за облепване на прозорците, ще кажеш. Ако побързаш...

— Да не си луд? — развика се Тод. — Аз не разбирам немски. Как мога да ти прочета писмо на немски, дръвник скапан?

— Че защо ще ми пише Вили на английски? — отвърна изнемощелият Дюсандър. — Ако ми прочетеш писмото на немски, аз ще го разбера, а ти — не. Разбира се, произношението ти ще бъде касапско, и все пак, бих могъл...

Дюсандър отново беше прав и Тод не изчака да чуе докрай думите му. Даже и след сърдечната криза старецът вървеше с едни

гърди напред. Тод изтича към стълбите в коридора, спирайки само за миг пред външната врата, за да се убеди, че баща му все още не се е появил. Още не беше, ала часовникът на Тод му подсказа, че времето не стига; бяха изминали пет минути.

Нагоре той вземаше по две стъпала. Влетя в стаята на Дюсандър. Никога преди не беше влизал тук, дори не изпитваше любопитство, и за малко огледа с див поглед чуждата територия. Съзря тоалетната масичка — нещо евтинко в стил, който баща му наричаше „обезценен модерн“. Падна на колене пред нея и дръпна третото чекмедже. То излезе наполовина, засече в страничните жлебове и вече не помръдна.

— Проклето нещо! — прошепна той. Лицето му преbledня мъртвешки с изключение на няколко тъмни кървавочервени петна по бузите му. Сините му очи бяха мрачни като буреносни облаци от Атлантика. — *Излез, проклето шибано нещо!*

Дръпна толкова силно, че цялата масичка се наклони напред и едва не падна върху него, преди да се върне обратно. Чекмеджето изхвъркна навън и падна на коленете на Тод. Чорапите, бельото и носните кърпи на Дюсандър се разпиляха около него. Бръкна под нещата, които още бяха останали в чекмеджето, и извади дървена кутия, дълга двајсетина сантиметра и дълбока около седем. Опита се да отвори капака. Нищо не стана. Кутията беше затворена, както му каза Дюсандър. Нищо не вървеше гладко тази вечер.

Събра пръснатите дрехи, върна ги в чекмеджето и го сложи в прореза. То пак засече. Тод го разтърси напред-назад, за да го освободи, а лицето му се обля в пот. Най-сетне успя да го пъкне. Колко време беше минало?

Леглото на Дюсандър беше с колони към краката. Тод блъсна с все сила ключалката в една от тези колони и на лицето му се появи болезнена гримаса от удара. Болката затрептя в дланите и се пренесе към лактите. Погледна ключалката. Беше смачкана, но си оставаше заключена. Замахна отново, още по-силно отпреди, безразличен към болката. Този път парче дърво изхвърча от колоната, но ключалката не отстъпваше. Тод нададе пронизителен кикот и обърна кутията към другия край на леглото. Вдигна я високо над главата си и я стовари надолу с цялата си сила. Този път ключалката се счупи.

Когато отвори капака, светлината на фаровете блесна през прозореца на Дюсандър.

Затършува трескаво в кутията. Картички. Медальон. Измачкана снимка на жена, облечена само с къдрави жартиери. Портфейл. Няколко комплекта документи за самоличност. Празна кожена обвивка за паспорт. На дъното — писма.

Светлините блеснаха още по-ярко и сега той чу особения шум от двигателя на Поршето. Той се засили... и секна изведнъж.

Тод грабна трите листа канцеларска хартия за въздушна поща, плътно изписани на немски от двете страни на листа, и изхвърча от стаята. Беше почти до стълбите, когато се сети, че е оставил счупената кутия върху леглото на Дюсандър. Изтича назад, сграбчи я и я пхна в третото чекмедже на тоалетната масичка.

Чекмеджето отново заседна, този път с остро скърцане на дърво по дърво.

Чу откачането на предпазния колан, отварянето на вратата и затварянето ѝ с удар.

Тод осъзна, че си бърбори съвсем тихо. Той сложи кутията в кривото чекмедже, застана срещу него и нанесе удар с крак. Чекмеджето се затвори плътно. Премигна пред него и отърча по стълбите в коридора. Преди още да слезе, чу шума от бързите стъпки на баща си по пътеката на Дюсандър. Тод прескочи перилата, стъпи леко и изтича към кухнята, а листовете със знака на въздушна поща плющяха в ръцете му.

Почукване на вратата.

— Тод? Тод, аз съм!

Някъде в далечината той чу сирената на линейката. Дюсандър беше изпаднал в унес.

— Ида, татко! — извика Тод.

Сложи писмата на масата, разпиля ги, сякаш са изтървани в бързината, върна се в коридора и пусна баща си да влезе.

— Къде е той? — запита Дик Боудън, закачайки с рамо Тод.

— В кухнята.

— Постъпил си съвсем правилно, Тод — рече баща му и го прегърна здраво, но малко смутено.

— Само се надявах, че съм запомнил всичко — скромно каза Тод и последва баща си в кухнята.

В суматохата по изнасянето на Дюсандър от къщата никой не се сети за писмата. Бащата на Тод ги взе за малко и ги остави, когато санитарите дойдоха с носилката. Тод и баща му караха след линейката и лекарят прие обясненията им за случилото се без въпроси. В края на краищата „мистър Денкър“ беше на осемдесет години и неговите навици не бяха от най-здравословните. Освен това лекарят похвали съвсем накратко Тод за бързата мисъл и действие. Изтощеният Тод му благодари и попита баща си могат ли да си вървят.

Когато се връщаха към къщи, Дик пак му каза колко се гордее с него. Тод едва ли го чуваше. Той отново си мислеше за своята пушка калибър 7,62 милиметра.

[1] Едно (нем.) — Б.пр. ↑

[2] Две, три, четири, (нем.) — Б.пр. ↑

В същия ден Морис Хайзел си счупи гръбнака.

Морис нямаше никакво *намерение* да си троши гръбнака. Той само *възнамеряваше* да закове ъгъла на водосточната тръба на западната страна на къщата си. Счупването на гръбнака беше последното нещо, за което би си помислил, имаше си достатъчно дертове в живота, много благодаря. Първата му жена умря на двайсет и пет години, двете му дъщери също починаха. Брат му загина през 1971 година при трагична автомобилна катастрофа близо до Дисниленд. Самият Морис приближаваше шестдесетте и страдаше от артрит, който бързо се изостряше. Имаше кокоши тръни на двете си ръце, които растяха толкова бързо, че лекарят едва успяваше да ги изгори. А беше и предразположен към мигрени и през последните две години той *тип* Роган от съседната къща взе да го нарича „Морис Котката“. Морис разсъждаваше на глас пред Лидия, втората му жена, как ли ще се чувства съседът, ако започне да го нарича „Роган Хемороида“.

— Остави това, Морис — казваше в такива случаи Лидия. — Ти не умееш да се шегуваш, никога не си се шегувал. Понякога се чудя как можах да се омъжа за човек без чувство за хумор. Отидохме в Лас Вегас — обръщаше се Лидия към празната кухня като към невидима тълпа зрители, единствените хора, които можеше да види тук, — гледахме Бъди Хакет и Морис не се засмя *нищо веднъж*.

Освен артритата, кокошите тръни и мигрените, Морис си имаше и Лидия, която, бог да я закриля, се оформи като голямо мрънкало през последните пет години, особено след изваждането на матката. Така че той и без счупения гръбнак си имаше достатъчно мъка, достатъчно дертове.

— *Морис!* — извика Лидия, докато отиваше към задната врата и бършеше с кърпа ръцете си от пияната. — Морис, слизай веднага от тази стълба!

— Какво? — той изви глава да я види. Беше почти на върха на своята алуминиева стълба. На това стъпало имаше ярка жълта лепенка

с надпис: ОПАСНОСТ! НАД ТОВА СЪТПАЛО РАВНОВЕСИЕТО МОЖЕ ДА СЕ НАРУШИ БЕЗ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ! Морис беше сложил дърводелската си престилка с широките джобове, единият пълен с гвоздеи, другият — с яки скоби. Почвата под краката на стълбата беше малко неравна и стълбата мърдаше леко, когато той се движеше. Главата му бучеше като една от неприятните прелюдии към неговите мигрени. Той се ядоса.

— Какво?

— Слизай оттам, рекох, докато не си си счупил врата.

— Вече свършвам.

— Клатиш се на тая стълба, като че си на лодка, Морис. Слизай!

— Ще слеза само мъртъв — рече той сърдито. — Остави ме!

— Ще си счупиш врата — жално повтори тя и пак влезе в кухнята.

Подир десет минути, когато забиваше последния гвоздей във водосточната тръба, той се наклони назад с опасност да наруши равновесието. В този момент чу мяукане, последвано от свиреп лай.

— Какво, за бога...

Огледа се. Стълбата се клатеше заплашително. В момента тяхната котка, наречена Лавър Бой, а не Морис, завиваше зад ъгъла край гаража с блеснали очи и козина, настрохнала като чесало. Кутрето на Роган от порода коли я гонеше бясно с изплезен език и каишка, която се влачеше след него.

Лавър Бой очевидно не беше суеверен и мина под стълбата. Колито продължи след нея.

— Внимавай, внимавай, глупаво пале! — развика се Морис.

Стълбата се залюля. Кученцето я блъсна с едната страна на тялото си. Стълбата се наклони, наклони се и Морис, надавайки тревожен рев. Гвоздеите и скобите изхвъркнаха от джобовете на дърводелската му престилка. Той падна на бетонната пътека и гърбът му пламна от непоносима болка. Чу как гърбнакът му рече „прас“ и разбра какво става. Сетне светът посивя и изчезна за известно време.

Когато нещата си дойдоха на фокус, той все така лежеше на пътеката сред гвоздеи и скоби. Лидия ридаеше, коленичила над него. И съседът Роган беше довтасал с лице, бледо като платно.

— Казах ти! — нареждаше Лидия. — Казах ти да слезеш от тази стълба. Гледай сега! Виж какво стана!

Морис разбра, че няма никакво желание да гледа. Задущаваща, пулсираща болка го стягаше в кръста като каиш и това беше лош признак, но имаше и нещо много по-лошо: не чувстваше нищо под този каиш от болка, съвсем нищо.

— Оплаквай ме после — дрезгаво каза той. — Сега извикай лекар!

— Аз ще се обадя — рече Роган и изтича към къщи.

— Лидия — произнесе Морис и облиза устни.

— Какво? Какво, Морис?

Тя се наведе над него и една сълза падна на бузата му. Беше трогателно, не ще и дума, ала това го уплаши и от уплахата го заболя още повече.

— Лидия, моята мигрена пак започна.

— О, бедничкият ми любим! Бедният Морис! Казах ти!

— Имам главоболие, защото кучето на оня *тип* Роган лая цяла нощ и не можах да мигна. Днес кучето подгони моята котка, бутна стълбата и си мисля, че гръбнакът ми е счупен.

Лидия писна. От писъка главата на Морис затрепери.

— Лидия — рече той и пак облиза устни.

— Какво, любими?

— От дълги години подозирам нещо. Сега вече съм сигурен.

— Бедният ми Морис! Какво?

— Няма бог — каза той и се престори на припаднал.

Откараха го в Санто Донато и почти по същото време, когато обикновено се мъчеше с жалките вечери на Лидия, лекарят му каза, че вече никога няма да ходи. Сложиха го в гипсово легло. Взеха му проби от кръв и урина. Доктор Кемелман надникна в очите му и го почука по коленете с малък гумен чук. Никакво рефлексно трепване не отговори на ударите. Накъдето и да погледнеш, навсякъде беше Лидия. От очите ѝ се лееха сълзи и тя сменяше носните кърпички една след друга. Лидия, която трябваше да бъде вкъщи, омъжена за Службата, се щуреше навсякъде, добре екипирана с връзка сополиви кърпи, особено за случаи, когато трябваше да изтръгне от себе си протяжни вопли. Тя извика майка си и майка ѝ щеше да пристигне скоро („Много мило, Лидия“, макар че ако имаше на земята някой, когото той искрено ненавиждаше, това беше майката на Лидия). Тя извика своя шеф и тъй като още не беше пристигнал, той изпрати своите най-големи

съчувствия и съболезнования („Много мило, Лидия“, макар че ако имаше някой от категорията на майката на Лидия, това щеше да бъде Франк Хаскел, оня тип, дето дъвчеше пури). Най-подир дадоха лекарство на Морис и отведоха Лидия. Малко след това Морис задряма — без грижи, без мигрени, без нищо. Ако продължаваха да му дават малки сини хапчета като тези, беше последната му мисъл, той щеше да се качи на оная стълба и пак да си счупи гръбнака.

Когато се събуди или дойде в съзнание, това беше по-вярното, едва се зазоряваше и болницата беше така тиха, както Морис си я представяше по всяко време. Чувстваше се много спокоен, даже ведър. Нямаше болки, тялото му беше повито и безтегловно. Над леглото му се извисяваше необикновено изобретение, подобно на катерича клетка — нещо от стоманени неръждаеми пръти, опъващи телове и макари. Жици, закачени за това творение, повдигаха краката му нагоре. Тялото му изглеждаше наклонено от нещо под него, но трудно можеше да каже така ли е, той разполагаше само с ограничения ъгъл на своето зрение.

Другите са още по-зле, помисли той. Навсякъде по света другите са по-зле. В Израел група палестинци избили цял автобус фермери, които извършили политическо престъпление, като отишли в града на кино. Заради тази несправедливост израелски полицаи пък хвърлил бомби срещу палестинци и убил деца и терористи, които били там. На другите им е още по-зле, отколкото на мен... не можеш да речеш, че това е добре, това изобщо да не ти минава през ума, но другите са по-зле.

Той вдигна едната си ръка с известно усилие — някъде в тялото си усети болка, ала съвсем слаба — и сви слабия си юмрук пред очите си. Ето! Нищо им няма на китките, нищо им няма на ръцете. Какво от това, че не чувства нищо под кръста? По света има толкова хора, парализирани от *шията* надолу. Има прокажени. Има умиращи от сифилис. Точно сега някъде по света непознати хора вървят по пистата и се качват в самолет, който ще катастрофира. Не, положението му не е добро, но по света стават и по-лоши неща.

Някога в далечни времена имаше *много* по-лоши неща в света.

Той вдигна лявата си ръка. Тя сякаш плуваше пред очите му, откачена от неговото тяло — мършава старческа ръка с отпуснати мускули. Беше в болнична пижама с къс ръкав и можеше да прочете номера, татуиран с избеляло синьо мастило под лакътя му. P499965214. Лошо нещо, да, лошо е да паднеш в предградието от стълба и да си строшиш гръбнака, да те докарат в градска болница и да ти дават лекарство, което сигурно ще издуха неприятностите ти.

Виж, душовете бяха нещо много по-лошо. Рут, първата му жена, умря в един от гадните им души. Имаше окопи, които ставаха гробове. Той можеше да затвори очи и да види хората, наредени пред зиналата паст на окопите, можеше още да чуе звука на изстрелите и още помнеше как те падаха назад в земята като зле направени кукли. Имаше крематориуми, те бяха по-лошото, крематориуми, изпълващи въздуха с натрапчив сладникав мирис на евреи, които горяха като факли, невиджани другаде. Сгърчените от ужас лица на стари приятели и роднини сякаш се мяркаха *пред собствените ти очи* — мършави, по-мършави, още по-мършави. Един ден те си отидоха. Къде? Къде отива пламъка на факлите, когато задуха студеният вятър? В небесата? В ада? Светлини в мрака, свещи на вятъра. Когато Службата най-подир зададе този въпрос, Бог го попита: *Къде беше ти, когато сътворих света?* Ако Морис Хайзел беше Службата, щеше да отговори: *Къде беше ти, когато моята Рут умираше, негодник такъв? Гледаше си янките и сенаторите, а? Ако не можеш да си вършиш работата както трябва, махай се от очите ми.*

Да, имаше и по-лоши неща от това да си счупиш гръбнака, той не се и съмняваше. Но кой господ ще допусне да си строши гръбнака и да се парализира за цял живот, след като е видял как умират жена му, дъщерите му, приятелите му?

Няма никакъв Бог, това беше Кой.

Една сълза се появи в ъгъла на окото му и бавно се търколи към ухото му. Зад вратата на болничната стая зазвъня звънец. Сестрите скърцаха с обувките си с бели подметки, когато минаваха край нея. Тяхната врата беше открената и на далечната стена в коридора можеше да прочете буквите ЗИВНО ОТДЕ. Той предположи, че пълният надпис е ИНТЕНЗИВНО ОТДЕЛЕНИЕ.

В стаята нещо се задвижи, чу се шумолене на чаршафи.

Морис обърна много внимателно главата си надясно, обратно на вратата. Видя до себе си нощна масичка, а върху нея — кана с вода. На масичката забеляза два бутона за повикване. От другата страна на масичката имаше друго легло и на него лежеше човек, който изглеждаше по-стар и по-болен от самия Морис, както той се чувстваше. Човекът не беше прикачен към гигантско колело за упражнения като Морис, но край леглото му имаше системи и стърчеше някаква конзола. Лицето му беше измъчено и жълто. Около устата и очите му се очертаваха дълбоки бръчки. Косата му беше жълтеникавобяла, суха и безжизнена. Тънките му клепачи бяха смачкани и лъскави, а на големия му нос Морис видя пукнатите капиляри на стар пияч.

Морис измести поглед, сетне отново погледна човека. Заедно със зазоряването и пробуждането на болницата той изпита странното чувство, че познава съседа си по стая. Възможно ли беше това? Човекът изглеждаше на седемдесет и пет или осемдесет години и Морис мислеше, че не познава друг толкова стар човек, освен майката на Лидия — ужасът, който му се струваше по-стар от Сфинкса, а старата жена много приличаше точно на това същество.

Може би този човек е някой от онези, които познаваше в миналото, даже преди той, Морис, да пристигне в Америка? Може би да. Може би не. И защо всички случайности му изглеждаха толкова важни? Защо всички спомени от лагера, от Патин, се върнаха сега, след като винаги се опитваше, и повечето пъти успешно, да погребете тези неща?

Внезапно той настръхна като че стъпи в някаква къща, свърталище на разбунени стари тела, където се разхождат духове. Можеше ли да се случи това точно тук и сега, в тази чиста болница, трийсет години след края на онези мътни времена?

Той отмести поглед от стареца на съседното легло и скоро усети, че пак му се спи.

Това, че този човек ти изглежда познат, е игра на ума ти. Само на ума ти, който те забавлява по най-добрия възможен начин, по който често се опитваше да те забавлява в...

Но той няма да мисли за това. Няма да допусне да мисли за това.

Потъвайки в съня, той мислеше за хвалбите си пред Рут (никога пред Лидия, той не държеше да се хвали пред нея, тя не беше като Рут, която винаги се усмихваше мило на безобидното му пухтене и викове). Казваше ѝ: *Никога не забравям лице*. Тук имаше възможност да провери още ли е така. Ако наистина е познавал човека на съседното легло по едно или друго време, може би ще си спомни кога... и къде.

Съвсем близо до съня, в прегръдките на дрямката около неговия праг, Морис си помисли: *Може би го познавам от лагера*.

Това би било ирония на съдбата, това, което наричат „жест на бога“.

— На кой бог? — запита се пак Морис Хайзел и заспа.

19

Тод не завърши пръв по успех в класа само заради лошата си бележка на изпита по тригонометрия, за който се готвеше вечерта, когато Дюсандър получи сърдечен пристъп. Той получи окончателна бележка малко под 6 минус.

Седмица след дипломирането Боудънови отидоха да посетят мистър Денкър в Общата болница на Санто Донато. Тод нервничеше през петнайсетте минути баналности от рода на „благодаря“ и „как се чувствате“ и беше благодарен за прекъсването, когато човекът от съседното легло го попита може ли да отиде при него за малко.

— Ще ме извините — заоправдава се другият човек. Той лежеше в огромно гипсово корито и по някаква причина беше закачен към система от макари и жици. — Името ми е Морис Хайзел. Счупих си гръбнака.

— Това е много лошо — рече натъртено Тод.

— О, много лошо, каза той! Това момче има дар да избира хората!

Тод започна да се извинява, ала Хайзел вдигна ръка със слаба усмивка. Лицето му беше бледо и уморено като лицето на всеки стар човек в болницата, изправен пред бъдещите промени, от които някои със сигурност са на лошо. В това отношение, помисли Тод, те си приличат с Дюсандър.

— Не трябва — възпротиви се Морис. — Не трябва да отговаряш на недодялани забележки. Ти си чужденец. Мога ли да натрапвам проблемите си на чужденец?

— Човек не е остров сам за себе си... — започна Тод и Морис се засмя.

— Виж ти, отговаря ми с цитати! Хитро момче! Твоят приятел как е?

— Ами докторът казва, че се оправя, като се има предвид възрастта му. Той е на осемдесет години.

— Толкова стар! — зачуди се Морис. — Знаеш ли, той не говори много с мен, но от думите му разбрах, че е натурализиран. Като мен. Аз съм поляк, нали разбираш? По произход, имам предвид. От Радом.

— О! — вежливо каза Тод.

— Да. Знаеш ли на кое му викат „оранжевият люк“ в Радом?

— Не — усмихна се Тод.

— На Хауърд Джонсън — рече Морис и се засмя. Засмя се и Тод. Дюсандър хвърли поглед към тях, объркан от смеха, и се понамръщи. После Моника каза нещо и той пак погледна към нея.

— Твоят приятел натурализиран ли е?

— Да — отвърна Тод. — Той е от Германия. От Есен. Познавате ли този град?

— Не — каза Морис, — но съм бил веднъж в Германия. Мисля си дали той не е участвал във войната?

— Всъщност не зная. — Очите на Тод станаха съвсем далечни.

— Не знаеш? Е, няма значение. Войната беше преди много години. След три години според конституцията в тази страна ще има хора, които биха могли да станат президент — президент! — и са родени след края на войната. За тях сигурно няма да има разлика между чудото на Дюнкерк и Ханибал, който минава със слонове през Алпите.

— Вие участвахте ли във войната? — запита Тод.

— Мисля, че участвах, в известен смисъл. Ти си добро момче, идваш да видиш толкова стар човек. Двама стари хора, ако броим и мен.

Тод се усмихна скромно.

— Много съм уморен — въздъхна Морис. — Може да подремна.

— Надявам се, че скоро ще се оправите — каза Тод.

Морис кимна, усмихна се и затвори очи. Тод се върна при леглото на Дюсандър, където родителите му тъкмо се канеха да тръгват. Баща му погледна часовника си и въздъхна с фалшива сърдечност колко късно е станало.

Подир два дни Тод дойде в болницата сам. Този път Морис Хайзел спеше дълбоко, зазидан в гипсовото корито на другото легло.

— Ти се справи добре — каза спокойно Дюсандър. — Върна ли се после в къщата?

— Да. Изгорих проклетото писмо. Мисля, че никой не се интересува от това писмо и се боях... не зная от какво. — Той сви рамене. Не искаше да каже на Дюсандър за суеверния страх от писмото, страх, че някой, който знае немски, може да влезе в къщата и да разбере по съдържанието, че то е остаряло с десет или двацет години.

— Другият път като дойдеш, донеси ми нещо за пиене — каза Дюсандър. — Разбрах, че мога без цигари, но...

— Няма да дойда вече — равно изрече Тод. — Никога. Край. Ние сме квит.

— Квит. — Дюсандър скръсти ръце на гърдите си и се усмихна. Усмивката му не беше съвсем блага, ала се задържа за малко, докато премине към същността на въпроса. — Мислех, че това се отнася за картите. Другата седмица ще ме пуснат от това гробище или поне така обещават. Лекарят каза, че в тази кожа ми остават няколко години. Попитах го колко и той се засмя. Подозирам, че не повече от три, най-вероятно не повече от две. И все пак, мога да ги изненадам.

Тод мълчеше.

— Но между нас казано, момче, не се надявам да векувам.

— Искам да те питам нещо — каза Тод, като погледна настойчиво Дюсандър. — За това дойдох днес. Искам да те питам за нещо, което ми спомена веднъж.

Тод хвърли поглед през рамо към човека в другото легло и придърпа стола си към кревата на Дюсандър. Той усети как мирише изсушената плът на Дюсандър — от нея се носеше същия дъх, както от Египетската зала в музея.

— Питай.

— За оня пияница. Ти говореше нещо за мен, спомена, че съм имал опит. Опит от първа ръка. Какво искаше да кажеш?

Усмивката на Дюсандър се поразшири.

— Аз чета вестници, момче. Старите хора винаги четат вестници, но не като младите. В краищата на някои писти по летищата на Южна Америка някои мишелови се събират, когато насрещните ветрове станат опасни, знаеш ли това? Така старците четат вестници. Преди месец в неделния вестник излезе една статия. Не уводна, никой

не се интересува от скитници и алкохолици, че да ги слага на първа страница, беше един истински разказ в раздела за сензационни материали. **ДЕБНЕ ЛИ НЯКОЙ ИЗМЕТА НА САНТО ДОНАТО?** — така се казваше статията. Недодялана. Жълта преса. Вие, американците, сте прочути с нея.

Ръцете на Тод се свиха в юмруци, ноктите му се впиха в дланите. Той не четеше неделните вестници, използваше времето за по-хубави неща. Преглеждаше всекидневни вестниците поне една седмица след всяко от своите малки приключения, но нито веднъж материал за тези скитници не се появи на трета страница. Мисълта, че някой е направил връзката зад гърба му, го вбесяваше.

— Статията разказваше за няколко убийства. Изключително жестоки убийства — пребиване, съсичане. Зверска жестокост, така пишеше, но нали ги знаеш репортерите? Авторът на тази прискърбна история предполагаше, че смъртността на несретниците е много висока и че Санто Донато има прекалено голям дял в сиромашията години наред. За една година не всички такива хора умират естествено или от собствените си навици. Често ги убиват. В повечето случаи убиецът е един от сънародниците на починалия, поводът е дребна игра на карти или бутилка мускат. Убиецът обикновено е щастлив да се изповяда. Той е изпълнен с угризения. Но тези последни убийства не са изяснени. И най-зловещото в мислите на този жълт журналист е високата степен на изчезвания през последните години. Разбира се, той отново допуска, че повечето от тях са съвременни пътуващи работници — идват и си отиват. Някои от тях заминават, без да си получат надницата за един ден с чек от Бюрото по труда, което плаща в петък. Не са ли те жертви на Убиеца на пияници, пита жълтият журналист. Жертви, които няма да бъдат намерени. *Буф!* — Дюсандър размаха ръка във въздуха, сякаш за да прокуди тази крещяща безотговорност. — Гъделичкане, не ще и дума. Дай на хората малко удобна уплаха в неделя сутринта. Той изважда стари бакии — ужасяващи, но все още полезни: Кливландският убиец, Зодиака, загадъчният мистър X, който убиваше Черните Гергини, Спрингхийл Джак. Ей такава лигавене. Но то ме накара да се позамисля. Какво да прави един старец, освен да мисли, когато старите приятели не идват да го видят? — Тод сви

рамене. — И си помислих: ако исках да помогна на тоя гаден журналист, което съвсем сигурно няма да направя, бих могъл да обясня някои от изчезванията. Не говоря за труповете, намерени пребити или съсечени, не за тях, да даде Господ покой на оглупелите им души. Защото поне някои от изчезналите скитници са в моето мазе.

— Колко са там? — попита с тих глас Тод.

— Шест — спокойно отговори Дюсандър. — Включително тоя, който ми помогна да положа.

— Ти си голям боклук — рече Тод. Кожата под очите му побеля и лъсна. — В един момент ти изпотроши собствените си шибани колела.

— Изпотроших собствените си колела. Какъв очарователен израз! Може и да се прав. Но после си помислих: този вестникарски чакал с удоволствие ще припише и убийствата, и изчезванията на един и същи човек — на хипотетичния Убиец на пияници. Но ми се струва, че това няма да стане. После си рекох: познавам ли някого, който може да направи такива работи? Някой, който е бил под голямо напрежение, както бях през последните няколко години? Някой, който е чувал как старите призраци дрънкат вериги? Отговорът е „да“. Познавам теб, момче.

— Никого не съм убил.

Образът, който се появи в съзнанието му, не беше на пияницата. Те не са хора, не са никакви хора. Той се видя зад падналото дърво, окото му наднича в оптическия прицел на неговата пушка калибър 7,62 милиметра, видя жената с русата коса, мъжа с претенциозната брада, другия с пикапа.

— Може и да не си — съгласи се доста дружелюбно Дюсандър. — Но се държа толкова добре оная нощ. Твоята изненада беше гневът, че си въввлечен в това опасно положение заради някакви старчески болести, предполагам. Греша ли?

— Не, не грешиш — каза Тод. — Пикал съм ти на мутрата и пак ще го направя. Прикрих те, защото имаш нещо в банковия сейф, което може да съсипе живота ми.

— Не, нямам.

— Какво? Какви ги дрънкаш?

— Това беше блъф като твоето писмо, оставено у приятел. Никога не си писал такава писмо, не е имало такъв приятел, а аз никога не съм написал нито дума за нашето... съдружие, мога ли да го

назова така? Сега свалям картите си на масата. Ти спаси живота ми. Не казвай, че само си защитил живота си, това не променя нищо, ти действаше бързо и ефикасно. Не мога да те нараня, момче, казвам ти го свободно. Гледал съм смъртта в лицето и тя ме е плашила, но не толкова, колкото можеше да ме уплаши. Няма документ. Ние сме квит, както каза.

Тод се усмихна. Това беше само едно фатално усукване на устните нагоре. Странна язвителна светлинка танцуваше и пърхаше в очите му.

— Хер Дюсандър — каза той, — де да знаех това.

Вечерта Тод слезе по склона над магистралата, прескочи събореното дърво и седна на него. Вече се здрачаваше. Вечерта беше топла. Автомобилните фарове пресичаха мрака на дълги жълти редици от маргаритки.

Няма документ.

Той така и не разбра колко непоправимо е цялото положение, докато разговорът не продължи. Дюсандър предложи на Тод да претърси къщата за ключ от банковата касетка и ако не намери ключ, значи няма касетка, няма и документ. Но ключа можеше да е скрит някъде — може да е заровен в стъклен буркан, може да е сложен в консервна кутия и мушнат под някой шкаф. Може даже да е отнесен с автобуса в Сан Диего и да е пхнат зад един от камъните на декоративната стена, ограждаща територията на мечките. В това отношение, продължаваше мисълта си Тод, Дюсандър можеше просто да хвърли ключа. Защо не? Той имаше нужда от него само веднъж — да сложи писмените документи вътре. Ако умре, някой друг ще ги извади.

При тази мисъл Дюсандър кимна неохотно, но след като помисли малко, направи друго предложение. Когато той се оправи достатъчно и се прибере вкъщи, ще остави момчето да се обади във всяка банка на Санто Донато. На чиновника във всяка банка ще излезе с номера, че се обажда заради дядо си. Бедният дядо, ще каже, много е остарял през последните две години, а сега си е изгубил ключа за личния сейф. И още по-зле, той не може да си спомни в коя банка е неговата касетка.

Могат ли да проверят в папките си за Артър Денкър, без инициали в средата? И когато Тод позвъни на всички банки в града...

Тод вече клатеше глава. Първо, тази история със сигурност ще предизвика подозрения. Много е плоска. Ще заподозрат, че се готви някаква измама и ще се свържат с полицията. Даже всички банки да приемат обаждането за чиста монета, то няма да свърши работа. Ако никоя от стотината банки в Санто Донато няма сейф на името на Денкър, това не значи, че Дюсандър не е наел сейф в Сан Диего, Лос Анджелис или в някой град между тях.

Най-сетне Дюсандър поде:

— Ти имаш готови всички отговори, момче. Всички без един. Какво печеля, ако те излъжа? Съчини тази история, за да се предпазя от теб, това е причината. Сега се мъча да я премахна. Каква полза виждаш в това?

Дюсандър се надигна мъчително на лакът.

— Защо ми е документ за тая работа? Мога да съсипя живота ти от това болнично легло, ако си го поставя за цел. Мога да отворя уста пред първия минаващ лекар, те всички са евреи и сигурно знаят кой съм или поне кой бях. Но за какво ми е това? Ти си добър ученик. Имаш блестяща кариера пред себе си. Освен ако си небрежен с твоите пияници.

Лицето на Тод застина.

— Казах ти...

— Зная. Никога не си чувал за тях, никога не си докосвал и косъм от пълните им с пърхот и паразити коси, правилно, добре, чудесно. Не казвам нищо за това. Само ми обясни, момче, защо да те лъжа за това? Ние сме квит, викаш. Но аз ще ти кажа, че не можем да бъдем квит, докато не си вярваме.

Сега, седнал зад поваленото дърво на склона, който се спускаше надолу към магистралата, загледан в анонимните светлини на фаровете, движещи се безкрайно като бавни трасиращи куршуми, той знаеше много добре, че се страхува.

Дюсандър се разприказва за доверие. Това го плашеше.

Мисълта, че Дюсандър е скътал дълбоко в сърцето си мъничко, но свършено пламъче омраза, също го плашеше.

Омразата на Тод Боудън — млад, спретнат, без нито една бръчица, е нещо съвсем друго; Тод Боудън, способният ученик с целия бляскав живот пред него.

Но това, което го плашеше най-много, беше отказът на Дюсандър да го нарича по име.

Тод. Толкова ли е трудно даже за някакъв стар шваба с изкуствени зъби? Тод. Една сричка, лесно, се произнася. Сложи си езика до небцето, отвори леко зъбите, отпусни езика — и готово! А Дюсандър винаги го наричаше „момче“. Само така. Презрително. Анонимно. Да, това беше анонимно. Толкова анонимно, колкото серийния номер в концентрационните лагери.

Може би Дюсандър казваше истината. Не, не само „може би“. *Вероятно*. Ала се надигаха едни такива страхове, най-лошият от които беше отказът на Дюсандър да го нарича по име.

И за капак на всичко идваше собствената му неспособност да вземе окончателно решение. За капак на всичко идваше горчивата истина: даже след четири години посещения при Дюсандър той не знаеше какво се мъти в главата на стареца. В края на краищата беше ли наистина способен ученик?

Коли, коли, коли. Пръстите го сърбяха да грабне оръжието. Колко може да очисти? Три? Шест? Или даже дванайсет? И колко километра има до Вавилон?

Той се движеше непрекъснато, мъчително.

Само смъртта на Дюсандър можеше да разкрие окончателната истина, мислеше си. Някога през следващите пет години или пък още по-рано. Три до пет — това звучеше като затворническа присъда. *Тод Боудън, този съд ви осъжда на три до пет години за съучастничество с известен военен престъпник. Три до пет години кошмари и студена пот.*

Рано или късно Дюсандър просто ще се гътне. Тогава ще започне очакването. Буца в стомаха при всяко позвъняване на телефона или звънеца.

Мислеше, че няма да издържи това.

Пръстите го сърбяха за пушката. Тод ги стисна в юмрук и ги мушна между чатала си. Остра болка сви корема му и той полежа малко на земята, свит на кълбо, оголил зъби в застинал вик. Болката беше ужасна, но тя спря безкрайния парад на мислите.

Най-подир, за известно време.

За Морис Хайзел тази неделя беше ден на чудесата.

„Атланта Брейвз“, любимият му бейзболен отбор, размаза на два пъти недостижимия и могъщ „Цинцинати Редс“ с резултат 7:1 и 8:0. Лидия, която се хвалеше самодоволно, че е много предпазлива и чиято любима мисъл беше „Грам предпазливост е повече от килограм лекарство“, се подхлъзна на мокрия под в кухнята на приятелката си Джанет и си разтегна връзките на бедрото. Остана вкъщи, в леглото. Не беше сериозно, никак даже, да благодарим на бога (на кой бог?) за това, ала сега тя нямаше да идва на посещение поне два, а може и цели четири дни.

Четири дни без Лидия! Четири дни, през които нямаше да слуша как тя го е предупредила, че стълбата е паянтова, и как той напук се е покатерил толкова високо на нея. Четири дни няма да слуша приказките ѝ, че винаги била предупреждавала за скръбта, която ще им донесе палето на Роган, защото винаги гони Лавър Бой. Четири дни без Лидия да го пита не е ли доволен сега, че тя се грижи за него и е изпратила застрахователната полица, а ако не беше го направила, те вече щяха да са на път към сиропиталището. Четири дни без Лидия да му казва, че много хора живеят нормално — или почти — парализирани от кръста надолу. Виж, всеки музей и галерия имат както стълби, така и рампи за инвалидни колички, има и специални автобуси. След този кратък обзор Лидия щеше да се усмихне храбро и неизбежно да се разреве.

В късния следобед Морис се беше отпуснал в приятна дрямка.

Събуди се в четири и половина. Съседът му спеше. Паметта още не му позволяваше да постави Денкър на неговото място, но беше сигурен, че е срещал някъде тоя човек. Един-два пъти се опита да изкопчи подробности за него, но нещо го караше да се пази от задълбаване и водеше с човека само банални разговори — за времето, за последното земетресение, за бъдещото земетресение и, разбира се,

Водачът казва, че тази седмица Майрън Флорин ще се върне със специално гостуване в шоуто на Уелк.

Морис си рече, че издържа на гръб, защото се занимава с умствени игри и когато си в гипсово корито от раменете до бедрата, умствените развлечения са добре дошли. Ако си уредиш малко умствено състезание, няма да се чудиш много дълго как ще пикаеш с катетър през останалата част от живота си.

Ако отиде и направо попита Денкър, умствената игра вероятно ще отлети бързо и ще стигне до незадоволително заключение. Те ще сведат миналото си до някаква обща случка — пътуване с влак, разходка с лодка, може би даже и лагер. Денкър може да е бил в Патин, там беше пълно с германски евреи.

От друга страна, една от сестрите му каза, че Денкър вероятно ще се прибере къщи след една-две седмици. Ако Морис не може да се спомни дотогава, той ще обяви мислено играта за загубена и направо ще каже на човека: *виж какво, имам чувството, че те познавам.*

Но цялата работа беше много повече от това, допускаше той мислено. В чувството му имаше нещо опасно като подводно течение, което го караше да мисли за оная приказка — „Маймуната и лапата“, където всяко желание се заплаща с някакъв лош обрат на съдбата. Възрастни съпрузи, които са станали собственици на лапата, поискали сто долара и ги получили като съболезнование за собствения им син, убит при ужасна злополука във фабриката. После майката поискала синът им да се върне. Подир малко те чули стъпки по пътеката към тях и чукане на вратата. Преизпълнена с радост, майката изтичала надолу по стълбите да пусне в дома си единственото им чедо. Бащата, полудял от страх, потърсил в тъмното сухата лапа, намерил я най-сетне и поискал синът им да умре отново. Малко след това майката отворила вратата и не намерила нищо на прага освен вихрушка от нощния вятър.

Морис чувстваше някак си, че знае къде са се запознали с Денкър, ала неговият спомен е като сина на старите съпрузи — връща се от гроба, но не е същият, като в паметта на майката. Вместо това с връщането си е ужасно смачкан и натрошен от падането в скърцаща завъртяна машина. Чувстваше, че онова, което знае за Денкър, е подсъзнателно, че то чука на вратата между пространството на неговия разсъдък и пространството на рационалното разбиране и разпознаване,

чука и иска да го пуснат. А друга част от него трескаво търси лапата на маймуната или психологичния ѝ еквивалент. Търси талисмана, който ще поиска да прокуди завинаги знанието.

Сега той гледаше начумерено към Денкър.

Денкър, Денкър, откъде те познавам? От Патин? Затова ли не искам да зная? Сигурно двама оцелели в общия ужас няма да се уплашат взаимно. Освен, разбира се...

Той сбърчи чело. Внезапно усети, че е съвсем близо до целта, ала краката му бяха изтръпнали, те го тревожеха и му пречеха да се концентрира. Бяха изтръпнали така, както изтръпва крайник, върху който си спал и после възстановява нормалното си кръвообращение. Ако не беше проклетото корито, щеше да седне и да разтрие краката си, докато изтръпването премине. Щеше...

Морис опули очи.

Отдавна лежеше съвсем неподвижен, забравил Лидия, забравил Денкър, забравил Патин, забравил *всичко* освен това чувство за изтръпване в краката. Да, в *двата* крака, но по-силно го усещаше в десния. Когато усетиш изтръпването, си казваш: „Кракът ми заспа“.

Но истинското значение беше: „Кракът ми се *събуди*“.

Морис потърси с ръка копчето за повикване. Той го натисна, после пак, докато сестрата дойде.

Сестрата се опита да разсее надеждите му — сред болните се срещаха оптимистично настроени пациенти. Неговият лекар не беше в болницата и на сестрата не ѝ се щеше да го безпокои вкъщи. Доктор Кемелман се славеше със злия си характер, особено когато го търсеха у дома. Морис не я остави да омаловажи факта, той беше кротък човек, ала сега беше готов за нещо повече от врява; беше готов да вдигне голяма патардия, ако трябва.

Най-подир сестрата се върна с интернист, млад човек на име доктор Тимпнел, чиято коса сякаш беше кълцана със сенокосачка с много тъпи ножове. Доктор Тимпнел извади от джоба на белия си панталон нож от швейцарската армия, разви комплект отвертки „Филипс“ и разряза гипса от пръстите на десния му крак до петата. Стъпалото не помръдна, но пръстите му леко трепнаха. Морис се разрида.

Доста объркан, Тимпнел седна на леглото до него и потупа ръката му.

— Такива неща стават от време на време — каза той (може би от съкровищницата на практическия си опит, който не беше по-голям от шест месеца). Лекарите не могат да го предскажат, но такива неща се случват. Изглежда така е станало и с вас. — Морис кимна с просълзени очи. — Очевидно не сте напълно парализиран. — Тимпнел продължаваше да потупва ръката му. — Но не мога да предскажа дали ще се възстановите малко, частично или напълно. Съмнявам се, че и доктор Кемелман ще може. Ще ви се наложи да минете през много процедури на физиотерапията, някои от които не съвсем приятни. Но това ще е по-приятно, отколкото... сещате се.

— Да — рече през сълзи Морис. — Зная. Благодаря на бога! — Спомни си какво каза на Лидия — че няма бог, и усети как кръвта нахлува в лицето му.

— Ще се погрижа да съобщя на доктор Кемелман. — Тимпнел докосна за последен път ръката на Морис и стана.

— Може ли да извикате жена ми? — запита Морис. Защото, като оставим настрана оплакването от злата орис и навяхването на ръката, той почувства *нещо* към нея. Може би даже любов, чувство, което не можеше да се сравни с усещането, когато извиеш на някого врата.

— Да, ще се погрижа за това. Сестра, бихте ли...

— Разбира се, докторе — отговори сестрата и Тимпнел едва сподави усмивката си.

— Благодаря — каза Морис, избърсвайки очи с хартиена кърпичка от кутията на нощното шкафче. — Много ви благодаря.

Тимпнел излезе. По време на разговора мистър Денкър се събуди. Морис мислеше да му се извини за цялата шумотевица или може би за сълзите си, сетне реши, че е излишно да се извинява.

— Трябва да приемете поздравления. Честито! — рече мистър Денкър.

— Ще видим — отвърна Морис, но също като Тимпнел едва сподави усмивката си. — Ще видим.

— Нещата започват да се оправят — каза неопределено Денкър и се обърна към телевизора с дистанционното управление.

Часовникът показваше шест без петнайсет, даваха последното предаване преди вечерните новини. Безработицата беше най-голямото

зло. Инфлацията не беше чак толкова опасна. Били Картър възнамеряваше да навлезе в бирения бизнес. Изследванията на „Галъп“ сочеха, че ако изборите се проведат в този момент, четирима кандидати на републиканците ще победят Джими, брата на Били. Имаше расов инцидент след убийството на чернокожо дете в Маями. „Нощ на насилие“, така каза говорителят. А сега — по-близо до нас: в овощна градина край магистрала 46 е намерен пребит и съсечен неидентифициран мъж.

Лидия се обади малко преди шест и половина. Доктор Кемелман ѝ позвънил и като имал предвид съобщението на младия си колега, бил предпазливо оптимистичен. Лидия беше предпазливо радостна. Кълнеше се, че ще дойде утре, даже това да я убие. Морис ѝ каза, че я обича. Тази вечер той обичаше всички — Лидия, доктор Тимпнел с глава, окастрена сякаш със сенокосачка, мистър Денкър. Обичаше даже момичето, което поднесе вечерята в момента, когато сложи слушалката.

За вечеря имаше хамбургери, картофено пюре, смес от моркови и грах, а за десерт — малка купичка сладолед. Сервира го Филис, скромно русо момиче на двайсетина години. Тя също имаше своите добри новини — приятелят ѝ постъпил на работа като компютърен програмист в Ай Би Ем и официално ѝ предложил да се оженят.

Мистър Денкър, излъчващ някакъв префинен чар, на който откликваха всички млади дами, изрази голямото си удоволствие.

— Чудесно, наистина. Трябва да седнете и да ни разкажете всичко. Разкажете ни най-подробно. Не пропускайте нищо.

Филис поруменя, усмихна се и каза, че не може да го стори.

— Имаме още време да помислим за това. Виж ти, вече е шест и половина.

— Тогава утре вечер, но сигурно. Ние настояваме, нали така, мистър Хайзел?

— Да, наистина — смотолеви Морис, ала умът му беше на един милион километра оттук.

(трябва да седнете и да ни разкажете всичко)

Думите бяха изречени със същия добродушно-шеговит тон. Няма съмнение, беше ги чувал преди. Но Денкър ли ги изричаше, той ли?

(разкажете ни най-подробно)

Глас на градски човек. Културен човек. Ала в гласа се крие заплаха. Желязна ръка в кадифена ръкавица. Да.

Къде?

(разкажете ни най-подробно, не пропускайте нищо)

(? ПАТИН?)

Морис Хайзел погледна вечерята си. Мистър Денкър я нападна със стръв. След неочакваната среща с Филис той беше във великолепно настроение; така се чувстваше след посещение на русото момче.

— Хубаво момиче — каза Денкър. Устата му беше пълна с грах и моркови.

— О, да...

(трябва да седнете)

— ... имате предвид Филис. Тя е

(и да ни разкажете всичко)

— много мила.

(разкажете ни най-подробно, не пропускайте нищо.)

Той погледна своята вечеря и изведнъж си спомни как беше в лагерите преди години. Първо ще те пречукат за парче месо, без да гледат дали е тлъсто или развалено. След малко този животински глад изчезва и започваш да чувстваш стомаха си като сив камък. Чувстваш, че вече никога няма да бъдеш гладен.

Докато някой ти покаже храна.

(кажи ни всичко, приятелю, не пропускай нищо, трябва да седнеш и да ни разкажеш НАААИЙЙЙ-подробно.)

Главното ядене на пластмасовия болничен поднос на Морис беше хамбургер. Защо изведнъж това го накара да си помисли за агнешко? Не за овче или свинско, а за агнешко? Овчето е много жилаво, свинското и то и човек, чиито зъби са изгнили и опадали като ланска шума, няма да се съблазни много от овче или свинско месо. Не, той си мечтае за готвено крехко агънце, пълно със сос и зеленчуци. Меки вкусни зеленчуци. Защо ли си мисли за готвено агнешко? Освен ако...

Вратата се отвори. Влезе Лидия, поруменяла от усмивки. Подмишница стискаше алуминиева патерица. Вървеше като Честър, приятелят на Маршал Дилън.

— *Морис!* — изчурулика тя. Влачеше я съседката Ема Роган, почти толкова разтреперана, колкото и жена му.

Съвсем объркан, мистър Денкър изтърва вилицата си. Той изруга меко под нос и вдигна вилицата с погнуса.

— Това е *ЧУДЕСНО!* — Лидия едва не се разляя от възбуда. — Обадох се на Ема и я помолих да дойдем тази вечер вместо утре. Вече имах патерица. Ема, рекох, ако не мога да разделя с Морис неговата агония, каква съпруга съм му аз? Това бяха думите ми, нали, Ема?

Ема Роган, която много добре помнеше, че нейното коли е причинило част от неприятностите, кимна с готовност.

— Обадох се в болницата — продължи Лидия, като разкопча палтото си и се намести за едно много дълго посещение — и те ми казаха, че времето за посещение е минало, но в моя случай ще направят изключение, освен ако не безпокоим много мистър Денкър. Нали не ви безпокоим, мистър Денкър?

— Не, скъпа госпожо — каза безропотно мистър Денкър.

— Седни, Ема, вземи стола на мистър Денкър, той не го използва. Хайде, Морис, стига си ял този сладолед, изцапал си се целият като бебе. Няма значение, ще те вдигнем на крака за нула време. Аз ще те нахраня. Гу-гу, га-га. Отвори устата... за зъбите, за венците... да се приготви стомаха, хоп — и готово! Не, не казвай нищо, мама знае най-добре. Погледни го, Ема, няма нито косъм на главата си и аз си мислех, че никога няма да проходи. Това е божията милост. Казах му, че стълбата е нестабилна. Морис, рекох, слез от там, преди да...

Тя му напъха сладоледа в устата, побъбри около час и когато си тръгна, тропайки демонстративно с патерицата, хваната за другата ръка от Ема, последните неща в главата на Морис Хайзел бяха мисълта за готвено агнешко и ехото на гласове от далечни години. Той беше изтощен. Да речеш, че денят е бил претрупан, щеше да е съвсем меко казано. Морис заспа мъртвешки сън.

Събуди се между три и четири часа сутринта с вик, замръзнал на върха на устните.

Сега вече знаеше. Знаеше точно къде и кога се е запознал с човека на съседното легло. Само че тогава името му не беше Денкър.

О, не, не беше.

Събуди се от най-чудовищния кошмар през целия си живот. Някой им даде на двамата с Лидия маймунската лапа и те пожелаха пари. После бяха в една стая с момче от „Уестърн Юниън“, облечено в униформа на хитлеристката младеж. То подаде на Морис телеграма, на която пишеше: СЪС СЪЖАЛЕНИЕ СЪОБЩАВАМ ДВЕТЕ ДЪЩЕРИ МЪРТВИ ТОЧКА КОНЦЕНТРАЦИОНЕН ЛАГЕР ПАТИН ТОЧКА НАЙ-ДЪЛБОКИ СЪБОЛЕЗНОВАНИЯ ОТНОСНО ТОВА КРАЙНО РЕШЕНИЕ ТОЧКА СЛЕДВА ПИСМО НА КОМЕНДАНТА ТОЧКА ЩЕ КАЖЕТЕ ЛИ ВСИЧКО БЕЗ ДА ПРОПУСНЕТЕ НИЩО ТОЧКА МОЛЯ ПРИЕТЕ НАШИЯ ЧЕК ЗА СТО РАЙХСМАРКИ НА ДЕПОЗИТ ВЪВ ВАШАТА БАНКА УТРЕ ТОЧКА ПОДПИС АДОЛФ ХИТЛЕР КАНЦЛЕР.

Лидия нададе страхотен писък и макар че никога не беше виждала дъщерите на Морис, тя вдигна високо маймунската лапа й поиска да се върнат живи. Стаята потъна в мрак. Внезапно отвън се чува провлечени несигурни стъпки. В тъмното Морис лазеше на четири крака, когато изведнъж замириша на дим, газ и смърт. Той търсеше лапата. Оставаше едно желание. Ако успееше да намери лапата, щеше да прекрати този убийствен кошмар. Щеше да си спести погледа към дъщерите си, измършавели като бостански плашила, към очите им, дълбоки като рани, и към номерата, жигосани върху стопената им плът.

Почукване на вратата.

В кошмара търсенето на лапата стана още по-трескаво, ала безплодно. Струваше му се, че се проточи с години. Сетне вратата зад него се отвори с трясък. *Не, помисли той. Не искам да гледам. Ще затворя очи. Да изтекат, ако погледна, но аз няма да го сторя.*

Ала той погледна. Трябваше да погледне. В съня сякаш огромни ръце сграбчиха главата му и я въртяха на всички страни.

На прага не стояха дъщерите му, там стърчеше Денкър. Много по-младият Денкър носеше нацистка есесовска униформа, фуражка с мъртвешка глава, леко накривена на една страна. Копчетата му лъщяха безсърдечно, ботушите светеха с убийствен блясък.

С двете си ръце обхващаше огромна къкреща тенджерата с готвено агнешко.

И Денкър от съня, със своята мрачна, мазна усмивка, каза: *Трябва да седнеш и да ни разкажеш всичко, като приятел на приятел, а? Чухме, че е откраднато злато. Че се укрива тютюн. Че Шнайбел не е получил хранително отравяне преди два дни, а стъклен памук във вечерята си. Не оскърбявай нашата интелигентност с приказки, че не знаеш нищо. Ти знаеш ВСИЧКО. Кажу го. Не пропускай нищо.*

И в здрача, където миришеше до полуда на готвено, той им каза всичко. Стомахът му — малък сив камък, сега се превърна в кръвожаден тигър. Думите сами се лееха от устните му. Те изригваха от него в безсмислена проповед на лунатизъм, истина и лицемерие, смесени в едно.

Бродин беше скътал венчалната халка на майка си под торбичката на тестисите си!

(„трябва да седнеш“) Ласло и Херман Дорски си шушукаха да нападнат охранителна кула номер три!

(„и ни разкажи подробно!“)

Съпругът на Рашел Таненбаум имаше тютюн, той даде част от него на пазача, който дебнеше Цайкерт и беше наречен Гълтач на сополи, защото си чоплеше носа и после си бъркаше в устата. Таненбаум пусна тютюн на Гълтача на сополи, за да не вземе бисерните обеци на жена му!

(о това няма смисъл изобщо няма смисъл ти смесваш две различни истории мисля, но това е много добре почти много добре ние едва ли щяхме да те оставим да смесиш две истории отколкото да пропуснеш напълно една не пропускай НИЩО!)

Има човек, който отговаряше на името на мъртвия си син, за да получава двойна порция.

(кажи ни името му)

Не зная името му, но мога да ви го посоча моля ви се мога да ви го посоча ще го посоча ще го посоча ще го посоча ще

(кажи ни всичко което знаеш)

го посоча ще го посоча ще го посоча ще го посоча ще

И той дойде в съзнание с вик в гърлото, който гореше като огън.

Треперейки необуздано, той погледна спящата фигура на другото легло. Хвана се, че разглежда само сбръчканата хлътнала уста. Стар беззъб тигър. Древен и порочен слон — sameц с един счупен и един загнил бивник, загубен във вдлъбнатината. Изкуфяло чудовище.

— О, *боже!* — прошепна Морис Хайзел. Гласът му беше изтънял и слаб, само той можеше да го чуе. Сълзи се търколиха към ушите му. — О, мили боже, човекът, който уби жена ми и дъщерите ми, спи в една стая с мен, боже, сега той е тук, при мен, в тази стая.

Сълзите зачестиха — това бяха сълзи на гняв и ужас, парещи, горчиви.

Той трепереше и чакаше утрото, а утрото се бавеше цяла вечност.

21

На другия ден, в понеделник, Тод стана в шест часа сутринта и някак механично си приготви бъркано яйце, както си беше наумил. Слезе баща му, облечен в халат с монограм на ревера и по чехли.

— Уф — рече той, като мина край Тод и отиде към хладилника за портокалов сок.

В отговор Тод изсумтя, без да вдига поглед от книгата, една от осемдесет и седемте мистерии на Скуод. Той беше доволен, че си е намерил лятна работа като градинар в Пасадена. Мястото беше много отдалечено за ежедневно пътуване, даже ако един от родителите му дадеше на заем колата си. Никой не искаше, но баща му работеше в същата посока близо до неговата работа и можеше по пътя си да остави Тод на автобусната спирка, а на връщане да го вземе от същото място. В това положение Тод беше готов да побеснее — той не обичаше да се връща от работа с баща си и направо ненавиждаше сутрешното пътуване към работното място с него. Сутрин той се чувстваше най-разголен, тогава стената между онова, което беше и онова, което можеше да бъде, съвсем изтъняваше. Най-лошото идваше след една нощ на тежки сънища, ала и когато не сънуваше, се чувстваше зле. Една сутрин внезапно осъзна със страх, който граничеше с ужаса, че мисли съвсем сериозно да пресегне към чантата на баща си, да сграбчи кормилото на Поршето и да го насочи на зигзаг към двете експресни платна, като сее смърт сред пътуващите в утрото.

— Искаш ли още едно яйце, Тод-О?

— Не, благодаря, татко.

Дик Боудън ги ядеше печени. Как може да яде печени яйца? Слагаш го на грил за две минути, после го обръщаш. Когато най-подир го плъоснеш в чинията, то напомня за исполинско око на мъртвец с катаракта в него, око, което ще кърви с оранжев цвят, щом го боднеш с вилицата.

Той бутна настрана бърканото яйце. Не беше го докоснал.

Вън сутрешният вестник плесна на стъпалото.

Баща му свърши с готвенето, изключи скарата и седна на масата.

— Не си ли гладен тази сутрин, Тод-О?

Ако още веднъж ме наречеш така, ще забия ножа си право в шибания ти нос, татко-О.

— Нещо нямам апетит, предполагам.

Дик се ухили любещо на сина си. На дясното ухо на момчето беше останало малко петънце от крема за бръснене.

— Бети Траск ти е взела апетита. Това е моето предположение.

— Да, може и така да е. — Той пусна една измъчена усмивка, която изчезна още щом баща му стана от ъгъла за хранене и слезе по стълбите да вземе вестника. *Ще се събудиш ли, ако ти кажа какъв боклук е, татко-О? Как ще го приемеш, ако ти кажа: „Между другото, знаеш ли, че дъщерята на твоя добър приятел Рей Траск е една от най-големите курви в Санто Донато. Ще си целуне пътката, ако я изчукаш два пъти, татко-О. Само за това мисли! Вмирисаната малка курва. Две коли — и тя е твоя за цяла нощ. Ако се случи да няма кола, тя е твоя за цяла нощ. Ако не хване мъж, ще се чука и с куче.“ Мисля, че те събудих, татко-О. Стига ли ти за летящ старт през деня?*

Той отпъди ядосано тези мисли. Знаеше, че дълго не може да ги държи далеч от себе си.

Баща му се върна с вестника. Тод хвърли поглед към заглавието: **КОСМИЧЕСКАТА СОВАЛКА НЯМА ДА ПОЛЕТИ, ТВЪРДЯТ ЕКСПЕРТИТЕ.**

Дик седна.

— Бети е хубаво момиче — каза той. — Напомня ми за майка ти, когато я срещнах.

— Така ли?

— Красива... млада... свежа... — Очите на Дик Боудън придобиха неопределен вид. После те сякаш се върнаха отнякъде и се спряха тревожно върху сина му. — Не искам да кажа, че майка ти не е хубава жена, но на тази възраст момичето има известен... блясък, предполагам, че ще кажеш така. Той е за малко, после изчезва. — Той сви рамене и разгърна вестника. — *C'est la vie*^[1], навярно.

Тя е разгонена кучка. Може би това ѝ придава блясък.

— Ти се държиш правилно с нея, нали така, Тод-О? — Баща му, както обикновено, минаваше набързо през вестника към спортните

страници. — Не ми се виждаш много свеж.

— Всичко е спокойно, татко.

(ако не спре веднага, ще направя нещо, ще извикам, ще плюсна кафе в лицето му, ще направя нещо.)

— Рей мисли, че си фино момче — разсеяно каза Дик. Най-сетне беше стигнал до спорта. Изглеждаше погълнат. На масата за закуска настъпи благословена тишина.

Бети Траск му увисна на врата още първия път, когато излязоха заедно. След киното той я заведе на поляната на местните любовници, защото знаеше, че от тях очакват точно това. Можеха да обменят лиги за около половин час и имаха пълното право да разказват на уважаваните си приятели на другия ден. Тя може да ококори очи и да разправи как е отблъсквала неговите атаки — момчетата са толкова досадни, наистина, а тя никога не се чука от първата среща, не е такова момиче. Приятелките ѝ ще се съгласят и ще влязат в дамската тоалетна да направят това, което се прави там — да си сложат грим, да пушат, нещо такова.

А за момче... е, ти си аут. Трябва да стигнеш поне до втората база и да опиташ за третата. Защото има репутация и репутация. Той искаше само да има репутацията, че е нормален. Ако поне не *опиташ*, започват клюките. Хората се чудят дали си в ред.

И той ги водеше на Джейнс Хил, целуваше ги, опипваше циците им и отиваше малко по-далеч, ако му позволяваха. Когато някое момиче откажеше, той пускаше в ход съвсем естествени оправдания и я изпращаше до дома ѝ. Не го безпокоеше какво щяха да кажат на другия ден в дамската тоалетна. Не се притесняваше, че някой ще се усъмни в нормалността на Тод Боудън. Освен...

Освен Бети Траск, едно такова момиче, което се чукаше още на първата среща. На всяка среща. И между срещите.

Първият път беше около месец преди проклетия сърдечен пристъп на нациста и Тод си мислеше, че е постъпил много добре с една девственица... така, както някой млад питчър ще изиграе най-добрата си игра през годината, без да е имал специално предчувствието за това. Нямаше време за безпокойство, нямаше защо да дърпа всички конци.

Дотогава Тод винаги усещаше кога момичето започва да губи разсъдъка си и на следващата среща ще се отпусне, за да продължат

нататък. Той вече знаеше, че е желан и че неговите надежди и очаквания са се оправдали. Знаеше, че е такова момче, което техните кучи майки смятаха за „добро хващане“. И когато почувстваше приближаването на физическата капитулация, каквото и да значеше това за нейната личност, Тод беше готов да допусне, че ако някога започне да излиза с истински фригидно момиче, сигурно ще се радва да се срещат дълги години. Даже да се ожени за нея.

Първият път с Бети мина много добре — тя не беше девствена, а той беше. Помогна му да вкара члена си в нея, и то така, сякаш изнасяше лекция. Насред самия акт върху одеялото, на което лежах, нещо в нея сякаш заклокочи: „Толкова обичам да се чукам!“ С такъв тон някое друго момиче можеше да ти обясни колко обича ягодилия сладолед.

Следващите им срещи — те бяха пет до сега, по-точно пет и половина, ако се броеше последната вечер — не минаха толкова гладко. Те ставаха все по-неприятни, макар самата Бети да не подозираше това, поне до последната вечер. Напротив, Бети сигурно си мислеше, че е намерила разгонения бик на своите мечти.

Тод не изпита нито едно от усещанията, които очакваше да го сподобят в такъв случай. При целувка устните ѝ бяха като топъл, но недоварен черен дроб. Когато тя пускаше език в устата му, той си мислеше за бацилите, които носи и понякога му се струваше, че усеща как миришат пломбите ѝ, те имаха неприятен метален мирис и му напомняха за хром. Гърдите ѝ бяха торби с месо. Нищо друго.

Преди сърдечния пристъп на Дюсандър се срещнаха два пъти. Всеки път много го затрудняваше ерекцията. И в двата случая той в крайна сметка успя да се възбуди с помощта на фантазията. Виждаше я съблечена гола пред всичките им приятели. Разплакана. Тод я изнасилваше пред всички и крещеше: *Покажи циците си! Покажи им онова нещо, пачавра такава! Разтвори бузите си! Точно така, наведи се и ги РАЗТВОРИ!*

Нейното отношение не криеше изненада. Той беше добър любовник, и не защото нямаше затруднения, а защото ги имаше. Възбуждането беше само първата крачка. След като си постигнал ерекция, трябва да стигнеш до оргазъм. На четвъртия път, три дни след сърдечния пристъп на Дюсандър, той я буха повече от десет минути. Бети Траск си помисли, че умира и се възнася на небето. Три пъти

получи удовлетворение и вече приближаваше четвъртото, когато Тод се върна към старото си видение: момичето на масата, приковано и безпомощно. Огромният изкуствен пенис. Гумената круша. Едва сега, когато беше отчаян, потен и почти побъркан от желание да свърши тоя ужас, лицето на момичето заприлича на Бети. Това го доведе до нерадостен, гумен спазъм, който трябваше да е оргазъм, поне в механичния смисъл. Миг след това Бети му прошепна с горещ дъх на дъвка „Сочен плод“: „Мили, ще ме имаш, когато поискаш. Само ме повикай.“

Тод изпръхтя шумно.

Главната трудност беше в това: няма ли да пострада репутацията му, ако скъса с момиче, което съвсем очевидно искаше да излиза с него? Няма ли да си мислят хората защо го е оставил? Част от разума му казваше, че това не може да стане. Спомни си как през първата година в гимназията вървеше по коридора след две по-големи момчета и едното от тях попита другото защо е скъсало с приятелката си. „Заебах я“, рече другото и двамата избухнаха в блеещ смях.

Ако някой ме пита защо съм я оставил, ще кажа, че просто съм я заебал. Но ако тя започне да разправя, че сме се чукали само пет пъти? Това стига ли? А?... Колко?... Колко пъти?... Ще злословят ли?... Какво ще кажат?

И умът му се луташе като прегладнял плъх в лабиринт без изход. Напразно си повтаряше, че прави от мухата слон и неговата неспособност да реши затрудненията си показваше колко е съсипан. Ала съзнанието за това не му носеше нова способност да промени поведението си и той потъна в мрачна депресия.

Колежът! Колежът е отговор на въпроса. Той дава възможност да се обясни раздялата с Бети, без някой да търси причината. Ала септември изглеждаше толкова далечен!

Петия път му трябваша почти двацет минути, за да се възбуди, но Бети обяви, че си е струвало да чака. А миналата вечер беше съвсем неспособен.

— Какво ти става? — кисело попита Бети. След двацетминутно обработване на отпуснатия му член тя беше разчорлена и нетърпелива. — Да не си от ония момчета, с обратната резба?

Едва не я удуши на място. Ако му беше под ръка неговата пушка калибър 7,62 милиметра...

— Виж ти, синът ми е като *пушка*. Честито, сине!

— А? — той се огледа и остави мрачните си мисли.

— Влизаш в южната група на звездите от гимназиите! — Баща му се хилеше гордо, с удовлетворение.

— Така ли? — За момент той не проумя какво каза баща му, думите прозвучаха двусмислено. — Ами да, треньорът Хейнс спомена нещо такова в края на годината. Каза, че ще включи мен и Били Де Лайънс. Всъщност никога не съм го очаквал.

— Исусе, това сякаш не те радва?

— Само се опитвам

(кой ли те бръсне?)

да свикна с мисълта. — С върховно усилие той докара нещо като усмивка. — Може ли да погледна статията?

Баща му подаде вестника през масата и Тод стана на крака.

— Ще събудя Моника. Трябва да види това преди да излезем.

Господи, не! Не мога да застана пред двамата тази сутрин.

— А, не си струва. Знаеш, че няма да заспи, ако я събудиш. Ще ѝ оставим вестника на масата.

— Да, струва ми се, че така ще направим. Ти си дяволски разсъдливо момче, Тод!

Той потупа Тод по гърба. Тод затвори очи и сви рамене, сякаш искаше да каже „глупости!“, което накара баща му да се засмее. Тод отвори очи и погледна вестника.

4 МОМЧЕТА ОТ ЮЖНАТА ГРУПА НА ЗВЕЗДИТЕ ВЕЧЕ СА ОПРЕДЕЛЕНИ, съобщаваше заглавието. Под него имаше снимки на всички в техните екипи: хващачът и играчът отляво от гимназията във Феървю, левакът от Маунтфорд, а до него вдясно — Тод, който открито се усмихваше на света под козирката на бейзболната си шапка. Прочете статията и разбра, че Били Де Лайънс влиза във втория отбор. Поне това го правеше щастлив. Де Лайънс можеше да се гаври с него, че е методист, докато му увисне езикът, ако му доставяше удоволствие, ала с това не сполучваше да баламоса Тод. Той знаеше съвсем точно мястото на Били Де Лайънс. Може би си струваше да го запознае с Бети Траск, другото ярко сияние. Тази мисъл отдавна се въртеше в главата му и миналата вечер реши твърдо. Семейство Траск минаваха

за бели. Само като ѝ видиш носа и приликата с маслина — а родителите ѝ бяха още по-зле — и всичко ти става ясно. Много просто: членът му долови разликата преди неговия разум. Кого си мислят, че будалкат, като се наричат Траск?

— Още веднъж те поздравявам, сине.

Той вдигна поглед и първо видя протегнатата ръка на баща си, а след това и глупаво ухиленото му лице.

Приятелят ти Траск е евреин, се чу да крещи в лицето на баща си. Затова бях импотентен миналата вечер с оная курва, дъщеря му! Това е причината! Сетне леденият глас, който понякога идва в такива моменти, се надигна от бездната на неговата същност, за да обуздае нахлуващото безразсъдство, сякаш казваше

(ОВЛАДЕЙ СЕ ВЕДНАГА)

зад стоманени порти.

Стисна ръката на баща си и я разтърси. Усмихна се сърдечно пред гордото бащино лице и каза:

— Даа, благодаря, татко!

Оставиха вестника отгърнат на същата страница с бележка, която Дик настоя Тод да подпише:

Твоят син от звездите, Тод.

[1] Това е животът (фр.) — Б.пр. ↑

Ед Френч, наричан Темерута Френч, Гуменката Пит и Човека с кецовете, а също и Галоша Ед Френч, участваше в семинар на педагогическите съветници, който се провеждаше в малкото и прелестно крайбрежно градче Сан Ремо. Това беше загуба на време, ако изобщо имаше време — всички педагогически съветници бяха съгласни, че няма за какво да се съгласяват, а той изпитваше скука от документи, семинари и дискусии в края на всеки ден. В средата на втория ден той откри, че е отегчен от Сан Ремо, а от прилагателните „малко, прелестно и крайбрежно“ главното е „малко“. Като оставим настрана разкошния изглед и горите от червено дърво, в Сан Ремо нямаше кино и алея за боулинг, а Ед не искаше да ходи в единствения местен бар. Паркингът му гъмжеше от пикапи, повечето от които носеха портрети на Рейгън, залепени върху ръждясалите буфери и задните врати. Той не се страхуваше, че могат да го отвлекат, просто не желаше да прекарва вечерите си в разглеждане на хората с каубойски шапки и в слушане на Лорета Лин от плочите на грамофона-автомат.

И все пак на третия ден от семинара, който се проточи цели четири дни, Галоша Ед дойде в бара. Беше отседнал в стая 217 на Холидей Ин, жена му и дъщеря му останаха в къщи, телевизорът не работеше, от банята лъхаше неприятна миризма. Някои ходеха в плувния басейн, но през това лято екземата му се изостри и по-скоро би умрял, отколкото да се покаже по плувки. Под коленете изглеждаше като прокажен. Имаше цял час до следващото занятие, а то беше Помощ за децата със затруднен говор, което ще рече да направим нещо за хлапетата, които пелтечат или езикът им е залепнал за небцето, но ние не искаме да го кажем направо, Исусе, не, някой може да ни ореже заплатите. Хапна набързо в единствения ресторант на Сан Ремо, не му се спеше, а по телевизията единствената телевизионна програма повтаряше „*Омагьосаният*“.

Той седна, отвори телефонния указател и го запрелиства безцелно, без да си дава сметка какво прави, само се чудеше познава

ли някой достатъчно луд човек, който да живее в този едновременно малък, прелестен и крайбрежен град Сан Ремо. Предполагаше, че в края на краищата всички отегчени хора във всички хотели по света правят същото — гледат да се обадят на някой забравен приятел или роднина. Работата стоеше точно така — „Омагьосаният“ или Телефонната библия. И ако все пак уцелиш някого, какво да му кажеш? „Франк! Как си, по дяволите? Между другото, какъв е тоя град — малък, прелестен или крайморски?“ Така. Правилно. Почерпи човека с пура и му дай огънче.

И както си лежеше, прехвърляйки тънките бели страници на телефонния указател с поглед, който блуждаеше по колоните, внезапно му хрумна, че познава някого в Сан Ремо. Продавач на книги? Някой племенник или племенница на Сондра, които бяха цял полк? Партньор по бридж от колежа? Роднина на ученик? Това беше като звънец, ала той не можеше да се досети.

Дълго се взира в указателя и усети, че му се доспива. Вече беше задрямал, когато му проблесна в ума и той седна съвсем буден.

Лорд Питър!

Те гледаха отново историите на Уимзи — „Облаци над очевидците“, „Убиецът трябва да предупреди“, „Деветте шивачи“. Той и Сондра се сдърпаха. Ролята на Уимзи изпълняваше Ян Кармайкъл, а Сондра беше луда по него. Толкова луда, че Ед, според който Кармайкъл изобщо не приличаше на Лорд Питър, се разсърди.

— Сонди, овалът на лицето му е неподходящ. И има изкуствени зъби, да се продънят небесата!

— Ами! — безгрижно се обади Сондра от кушетката, където си навиваше косата. — Просто ревнуваш. Той е толкова хубав.

— Татко ревнува, татко ревнува — запя малката Норма и заподскача из дневната в патешката си пижама.

— Трябваше да си в леглото преди един час — каза ѝ Ед, като се взираше в дъщеря си със злъчен поглед. — И щом като забелязвам, че си тук, сигурно помня, че не си там.

Малката Норма веднага се стресна. Ед пак се обърна към Сондра.

— Помня нещо, което стана преди три-четири години. Имах ученик, който се казваше Тод Боудън. Дядо му дойде на среща. Този

човек приличаше на Уимзи. На много остарял Уимзи, но очертанията на лицето му бяха същите и...

— Уим-зии, Уим-зии, Дим-зии, Джим-зии — запя малката Норма. — Уим-зии, Бим-зии, дуда-дуда-ду.

— Шт, вие двамата! — рече Сондра. — Мисля, че е *най-красивият* мъж.

Тая жена го дразнеше.

Не беше ли дядото на Тод Боудън пенсионер в Сан Ремо? Да. Ед отговаряше за формите. През онази година Тод Боудън беше едно от най-будните момчета в класа. И изведнъж успехът му отиде по дяволите. Старецът дойде, поговориха си човешки за съпружеските трудности в семейството и убеди Ед да остави нещата да се оправят сами. Мнението на педагогическия съветник беше, че като ги остави на самотек, нещата няма да се оправят. Ако кажеш на едно момче на неговата възраст да се вцепени, да стане мръсник или да умре, то непременно умира. Ала старият човек имаше някаква свръхестествена убеденост, може би по това приличаше на Уимзи, и Ед се съгласи да го остави на спокойствие за един срок. И проклет да е, ако Тод не се справи. Старецът трябва да е скастрил цялата фамилия и сигурно беше ритнал когото трябва по задника, мислеше Ед. Приличаше на тип, който не само ще го направи, но и ще извлече от всичко това някакво злоещо удоволствие. Напоследък, само преди два дни, видя снимката на Тод във вестника — беше включен в отбора на звездите от южната група по бейзбол. Никак не е малко, когато петстотин момчета завършват всяка пролет. Сигурно никога нямаше да се сети за името на стареца, ако не беше видял снимката във вестника.

Той запрелиства указателя по-целенасочено, плъзна пръст по колоната грижливо подредени имена и го намери. Боудън, Виктор С., Ридж Лейн 403. Ед набра номера и зачака. Вече се канеше да сложи слушалката, когато старецът се обади.

— Ало?

— Здравейте, мистър Боудън. Аз съм Ед Френч от прогимназията в Санто Донато.

— Да? — Вежливост и толкоз. Не го позна. Е, старецът беше навъртял още три години, малко ли са, и нещата се изплъзваха от разсъдъка му от време на време.

— Помните ли ме, сър?

— Трябва ли да ви помня? — гласът на Боудън беше предпазлив и Ед се усмихна. Старите хора забравят, но не искат някой да разбере, че им трябва помощ. Така беше и с неговия старец, когато започна да губи слуха си.

— Бях педагогически съветник в училището на вашия внук. Обаждам се, за да ви поздравя. Едва скърпи положението, когато минаваше в гимназията, а сега е в отбора на звездите. Чудо!

— Тод — каза старият човек и гласът му веднага стана по-ясен. — Да, сигурно си е намерил хубава работа, нали? Втори в класа. Момичето, което е преди него, започна обучение в школа по бизнес. — Нотка на презрение в гласа на стареца. — Синът ми се обади и ме покани на дипломирането, на аз съм в инвалидна количка. Счупих си крака през януари. Не исках да отида с количка. Закачих си снимка на дипломата му в коридора. Родителите на Тод се гордеят с него. И аз, разбира се.

— Да. Струва ми се, че му оправихме гърбицата — каза Ед. Той се усмихваше, докато произнасяше тези думи, ала усмивката му беше тройно озадачена — дядото на Тод не звучеше както по-рано. Беше минало много време.

— Гърбица ли? Каква гърбица?

— Ние с вас водихме един малък разговор. Когато Тод имаше затруднения с успеха. В прогимназията.

— Не ви разбирам — бавно произнесе старецът. — Никога не съм си позволявал да говоря за сина на Ричард. Това ще ми навлече неприятности... о-хо, вие не *знаете* колко неприятности ще ми навлече. Грешите, млади момко.

— Но...

— Има някаква грешка. Бъркате ме с друг ученик и с друг дядо, предполагам.

Ед се почувства като леко ударен от гръм. Това беше един от няколкото случая в живота му, когато не можа да каже нищо. Ако имаше грешка, тя не беше *негова*.

— И тъй — рече със съмнение Боудън, — много хубаво, че ми се обадихте, мистър...

Езикът на Ед се развърза.

— Аз съм в града, мистър Боудън. На семинар на педагогическите съветници. Свършваме утре в десет след

заклучителния доклад. Мога ли да дойда на... — Той пак погледна телефонния указател. — ... на Ридж Лейн и да се срещна с вас за няколко минути?

— За какво става дума?

— Просто от любопитство. Много вода изтече оттогава. Преди около три години Тод катастрофално намали успеха си. Бележките му бяха толкова ниски, че трябваше да изпратя писмо вкъщи със сведения за успеха и с покана за среща с единия или, в идеалния случай, с двамата му родители. Срещнах се с дядо му, много приятен човек на име Виктор Боудън.

— Но аз току-що ви казах...

— Да, разбирам. Точно така, аз разговарях с *някого*, който се представи за дядо на Тод. Сега това няма никакво значение, според мен, но е желателно да ви видя. Ще отнема само няколко минути от вашето време. Повече *не мога* да направя, защото вкъщи ме очакват с нетърпение.

— Само времето ми остана — унило отвърна Боудън. — Тук съм през целия ден. Заповядайте.

Ед благодари, каза довиждане и сложи слушалката. Седна на края на леглото, вперил замислен поглед в телефона. След малко стана и извади пакет „Филис Черуутс“ от якето си, което висеше на облегалката на стола. Трябваше да тръгва. Предстоеше работа и ако не отидеше, отсъствието му щеше да се почувства. Запали цигара с кибрит на Холидей Ин и хвърли изгорялата клечка в пепелника на хотела. Отиде до прозореца на Холидей Ин и погледна смутени към двора на хотела.

Сега това няма никакво значение, беше казал на Боудън, но за него това беше важно. Не беше свикнал учениците да му връзват тенекия и тази неочаквана новина го обезпокои. На практика това можеше да излезе случай на старческо забравяне, но Виктор Боудън не говореше на брадата си. И, по дяволите, гласът му звучеше съвсем различно.

Прекара ли го Тод Боудън?

Реши, че е станало точно така. Поне теоретично. Особено когато става дума за будно момче като Тод. Той можеше да прекара *всекиго*, само не и Ед Френч. Може да е фалшифицирал подписа на баща си или майка си на Картата на провала, когато закъса с успеха. Много

хлапета разкриваха скрити фалшификаторски способности веднага, щом получеха Карта на провала. Може през втория и третия срок да е използвал течност за изтриване на мастило, като е променил за родителите бележките си, после пак, и неговият учител за подготовка не е заподозрял нищо лошо, когато е проверявал бележника. Двойното изтриване може да забележи само някой, който наистина гледа, но учителите имат за подготовка по шейсет ученици. Те се радват, ако успеят да свършат работата си преди първия звънец и допускат фалшифициране на някои от върнатите карти.

Колкото до успеха на Тод в последния клас на прогимназията, той нямаше много лоши прояви — две слаби оценки от общо дванайсет. Останалите бележки бяха доста добри, за да се забележи разликата. Колко родители идват в училище да видят успеха на учениците, записан в Калифорнийския отдел по образованието? Особено родителите на блестящите ученици като Тод Боудън?

По гладкото чело на Ед Френч се появиха бръчки.

Сега това няма никакво значение. Такава беше истината. Писмената работа на Тод за гимназията беше изключителна, никъде по света няма начин да постигнеш с измама 94 процента. Момчето ще следва в Бъркли, така пишеше в статията, и Ед предполагаше, че родителите му адски се гордеят с това, така и трябваше да бъде. На Ед все повече му се струваше, че има порочна страна в американския живот, мръсна смес от опортюнизъм, шашми, леснодостъпни наркотици, лесен секс и морал, който от година на година ставаше все по-мъгляв. Когато детето успее с изключителната си упоритост, родителите имат право да се гордеят.

Сега това няма никакво значение, но кой беше шибаният му дядо?

Това още го човъркаше отвътре. Кой, наистина? Беше ли отишъл Тод Боудън в местния клон на телевизионните артисти, беше ли лепнал бележка на таблото за обявления: **МЛАДЕЖ СЪС ЗАТРУДНЕНИЯ В УСПЕХА ТЪРСИ СТАР ЧОВЕК, ЗА ПРЕДПОЧИТАНЕ 70–80 ГОДИШЕН, ДА ИЗПЪЛНИ РОЛЯТА НА ДЯДО, ЗАПЛАЩАНЕ ПО ТАРИФИ НА СЪЮЗА.** Няма начин, Хосе. Кой възрастен човек ще се натопи в този откачен заговор и по какви причини?

Ед Френч, наричан още Темерута Ед, наричан още Галоша Ед, не знаеше. И тъй като нямаше никакво значение, той изгаси цигарата и

тръгна по своите работи. Ала умът му продължаваше да се мае.

На другия ден той отиде с колата до Ридж Лейн и поговори надълго и нашироко с Виктор Боудън. Разсъждаваха за гроздето, за търговията на дребно със зеленчуци и как веригите от големи магазини изместват малкия човек. Обсъдиха и политическия климат в Южна Калифорния. Мистър Боудън предложи на Ед чаша вино. Ед прие с удоволствие. Имаше нужда от чаша вино, макар че беше едва десет и четиридесет минути сутринта. Виктор Боудън приличаше на Питър Уимзи колкото автомат прилича на тояга. Виктор Боудън нямаше и следа от слабия акцент, който помнеше Ед, и беше въздебел. Човекът, който се представи за дядо на Тод, беше слаб като камшик.

На тръгване Ед каза:

— Ще ви бъда много задължен, ако не споменавате за това на мистър и мисис Боудън. Може да се намери съвсем разумно обяснение за всичко... пък и да не се намери, то вече е минало.

— Понякога — започна Боудън, като вдигна чашата си към слънцето и се възхищаваше на наситения тъмен цвят, — не е толкова лесно да оставим в покой миналото. Защо тогава хората учат история?

Ед се усмихна смутено и нищо не каза.

— Не се притеснявайте, никога не се меся в работите на Ричард. А Тод е добро момче. Втори в класа, трябва да е добро момче. Прав ли съм?

— Като стълб — от сърце отвърна Ед Френч и помоли за още една чаша вино.

Сънят на Дюсандър беше тежък, той лежеше в окопа на кошмарите.

Те събориха оградата. Бяха хиляди, може би милиони. Наизскачаха от джунглата и се хвърлиха срещу бодливата електрическа тел, сега това беше началото на зловещия им щурм срещу лагера. Някои от жиците бяха прекъснати и се навиваха на руло върху отгъпаната пръст на парадния плац, пръскайки сини искри. А те нямаха край, нямаха край. Фюрерът беше луд, както казваше Ромел, и ако наистина мислеше, ако изобщо някога е мислил, проблемът можеше да се реши. Те бяха милиарди и изпълваха вселената. И всички го преследваха.

— Старче! Събуди се, старче! Дюсандър! Събуди се, старче, събуди се!

Отначало помисли, че гласът иде от кошмара.

Говореха на немски, това му се стори като част от съня. Затова гласът беше така ужасен, разбира се. Ако се събудеше, щеше да се спаси, и той заплува напред...

Човекът седеше до леглото му на стол, обърнат с облегалката напред. Съвсем истински човек.

— Събуди се, старче — викаше посетителят.

Беше млад, не повече от трийсетгодишен. Зад плоските очила със стоманени рамки гледаха тъмни и внимателни очи. Кестенявата му коса беше дълга, носеше пуловер с висока яка и за миг Дюсандър помисли, че това е преоблечено момче. Ала това не беше момче, облякло много старомоден син костюм, прекалено дебел за калифорнийския климат. На ревера на костюма имаше малка сребърна игла. Сребро — металът, с който се убива вампири и върколаци! Това беше еврейската звезда.

— На мен ли говорите? — попита Дюсандър на немски.

— Че на кого? Вашият съсед си отиде.

— Хайзел?

— Да. Отиде си вчера. Събудихте ли се?

— Разбира се. Но вие очевидно ме бъркате с някой друг. Казвам се Артър Денкър. Сигурно бъркате стаята.

— Името ми е Вайскопф. А вашето е Курт Дюсандър.

Дюсандър се опита да оближе устни, но не успя. Изглеждаше много вероятно това да е част от кошмара, един нов вариант, нищо друго. *Доведи ми някой пияница и ми дай нож за пържоли, Мистър Еврейска Звезда, ще го издухам като дим.*

— Не познавам Дюсандър — каза той на младия мъж. — Не ви разбирам. Може ли да позвъня на сестрата?

— Разбирате — рече Вайскопф. Той леко се премести и отметна от челото си кичур коса. Прозаичността на този жест разпръсна и последната надежда на Дюсандър.

— Хайзел — произнесе Вайскопф и посочи празното легло.

— Хайзел, Дюсандър, Вайскопф — тези имена не ми говорят нищо.

— Хайзел падна от стълба, когато си слагаше новата водосточна тръба на къщата — обясни Вайскопф. — Счупи си гръбнака. Може би никога няма да ходи. Нещастник. Но това не беше единствената трагедия в живота му. Той е бил концлагерист в Патин, там е загубил жена си и двете си дъщери. Патин, където командвахте вие.

— Мисля, че сте луд — каза Дюсандър. — Името ми е Артър Денкър. Дойдох в тази страна след смъртта на жена ми. Преди това бях...

— Спестете ми тези приказки — рече Вайскопф и вдигна ръка. — Той не е забравил вашето лице. Това лице.

Вайскопф тикна една снимка в лицето на Дюсандър като илюзионист, който прави фокус. Беше една от онези, които момчето му показва преди години: младият Дюсандър с небрежно накривена есесовска фуражка зад бюрото си.

Дюсандър започна бавно, вече на английски, като произнасяше внимателно думите.

— През войната бях заводски механик. Отговорях за производството на разпределителния вал и двигателите на бронираните коли и танковете. По-късно участвах в разработването на танка „Тигър“. Моята запасна част беше свикана по време на битката

за Берлин и се бих достойно, макар и за малко. След войната работих в Есен, в Меншлеровите моторни заводи докато...

— ... докато трябваше да бягате в Южна Америка. С вашето злато, претопено от еврейски зъби, с вашето сребро, претопено от еврейски накити и с номера на вашата сметка в швейцарска банка. Знаете ли, мистър Хайзел се върна вкъщи щастлив. Е, имал и лоши моменти, когато се събудил в тъмното и разбрал с кого дели стаята. Сега е по-добре. Той вярва, че бог му е отредил върховната привилегия да си счупи гръбнака, за да стане оръдие за залавяне на един от най-големите касапи, които някога са живели.

Дюсандър отговори бавно, произнасяйки думите внимателно.

— През войната бях заводски механик...

— Я зарежете това. Документите ви няма да издържат сериозна проверка. Зная това, вие също. Ние ви открихме.

— Отговарях за производството на...

— На трупове. Както и да е, преди нова година ще бъдете в Тел Авив. Този път властите си сътрудничат с нас, Дюсандър. Американците искат да бъдем щастливи и ти си едно от нещата, които ни правят щастливи.

— ... разпределителен вал и двигатели за бронирани коли и танкове. По-късно участвах в разработката на танка „Тигър“.

— Ставате досаден. Защо го усуквате?

— Моята запасна част беше свикана...

— Добре, тогава. Ще ме видите пак. Скоро.

Вайскопф стана и излезе от стаята. За миг сянката му се мярна на стената и също изчезна. Дюсандър затвори очи. Мислеше дали Вайскопф казва истината за сътрудничеството с американците. Преди три години, когато Америка имаше трудности с нефта, той нямаше да повярва на това. Ала сегашните катаклизми в Иран можеха да затвърдят американската подкрепа за Израел. Това беше възможно. Имаше ли значение? По един или друг начин, законно или незаконно, Вайскопф и неговите колеги щяха да го хванат.

С нацистите те бяха безкомпромисни, а станеше ли дума за лагери, те ставаха лунатици.

Разтрепера се целият. Но той знаеше какво да направи сега.

Документите за успеха на учениците от прогимназията в Санто Донато се пазеха в стар занемарен склад на северната страна, близо до изоставеното депо. Вътре беше тъмно, стъпките кънтяха, миришеше на восък, паста за лъскане и препарат за почистване — със склада се разпореждаше училищния отдел.

Ед Френч беше там към четири часа, хванал за ръка Норма. Портиерът ги пусна, каза на Ед, че това, което търси, е на четвъртия етаж. Показа им скърцащият раздрънкан асансьор, който така изплаши Норма, че тя потъна в мълчание.

Момиченцето дойде на себе си на четвъртия етаж, заподскача и започна да прави щуротии между мрачните редици от кутии и папки, сред които Ед търсеше да открие бележниците от 1975 година. Той дръпна втората кутия и започна да рови из буквата „Б“: БОРК, БОСТУИК, БОСУЕЛ. БОУДЪН, ТОД. Извади бележника, тръсна нетърпеливо глава над него в мъжделивата светлина и отиде до един от високите прашни прозорци.

— Не се върти тук, захарче — извика той през рамо.

— Защо, татко?

— Защото троловете ще те хванат — рече той и вдигна бележника на Тод към светлината.

Разбра всичко от пръв поглед. Бележникът, който тук се търкаляше в папките от три години, беше внимателно, почти професионално фалшифициран.

— Исусе! — промърмори Ед Френч.

— Тролове, тролове, тролове — пееше ликуващата Норма и продължаваше да танцува сред купищата папки.

Дюсандър вървеше внимателно по болничния коридор. Чувстваше се малко несигурен в краката. Носеше синята си хавлия за баня над бялата болнична пижама. Беше вечер, малко след девет часа, сестрите предаваха смяната. През следващия половин час щяха да бъдат заети, той вече забеляза, че са заети при всяка смяна. По това време си предаваха бележки, разменяха клюки и пиеха кафе в стаята на сестрите, която се намиреше зад ъгъла след чешмата за пиене.

Искаше само да мине край чешмата за пиене.

Не му обърнаха внимание в широкия коридор, който по това време му напомняше за дълга и еквивалентна железопътна гара минути след тръгването на пътническия влак. Болните се разхождаха бавно насамнатам, някои облечени в халати като него, други държаха отзад краищата на болничните си пижами. Смесица от музика идеше от няколко транзисторни радиоапарата в различни стаи. Посетителите идваха и си отиваха. В една от стаите се чуваше мъжки смях, някой плачеше в коридора. Край него мина един лекар, забил нос в роман, отпечатан върху евтина хартия.

Дюсандър отиде до чешмата, пи вода, изплакна уста с шепа и погледна към затворената врата в края на коридора. Тази врата стоеше винаги заключена, поне така беше на теория. На практика, както забеляза, понякога оставаше отключена и ненаблюдавана. Много често през хаотичния половин час за предаване на смяната, сестрите се скупчваха зад ъгъла. Дюсандър беше забелязал това с обиграното си и набито око на човек, който много дълго е бил на нокти. Искаше му се само да е наблюдавал някоя и друга седмица какво става с ненадписаната врата, да гледа опасното ѝ отваряне — късметът му щеше да излезе само веднъж. Но той нямаше и една седмица.

Името, с което беше известен в Резиденцията — Върколака, можеше да остане неизвестно още два-три дни, но можеха да го открият и утре. Той не смееше да чака. Когато всичко излезе наяве, ще го поставят под постоянно наблюдение.

Отпи още една малка глътка, избърса уста и се огледа на двете страни. Сетне, внезапно и без да се крие, прекоси коридора, натисна бравата и влезе в склада за лекарства. Ако дежурната сестра беше на мястото си зад бюрото, той щеше да бъде само късогледият мистър Денкър. Много се извинявам, мила госпожо, мислех, че това е тоалетната. Колко съм глупав.

Но в склада за лекарства нямаше никой.

Плъзна поглед по горната полица отляво. Имаше само капки за очи и уши. На следващата полица бяха наредени разхлабителни и свещички. На третата полица зърна „Секонал“ и „Веронал“. Той пхна шишенце „Секонал“ в джоба на дрехата си. После излезе през вратата, без да се оглежда със загадъчна усмивка на лице — това не е тоалетната, нали? Тя е там, почти срещу чешмичката. Колко съм глупав!

Мина през вратата с надпис „МЪЖЕ“, влезе вътре и си изми ръцете. Върна се по коридора към полусамостоятелната стая, която след изписването на изтъкнатия мистър Хайзел беше станала съвсем самостоятелна. На масичката между леглата имаше чаша и пластмасова кана с вода. Жалко, че нямаше бърбън; срамна работа. Ала хапчетата щяха да го отнесат с каквото и да ги погълнеше.

— *Много ти здраве*, Морис Хайзел — рече той с лека усмивка и си наля чаша вода. След толкова години подскачане в мрака, след толкова лица, които го гледаха свойски от пейките в парковете, в ресторантите или по автобусните спирки, най-подир го познаха и спипаха чрез човек, когото не познаваше. Беше смешно. Хвърли на Хайзел само два погледа, Хайзел, който по волята божия лежеше със счупен гръбнак. Помисли си повторно, че не е *просто* смешно, беше *много* смешно.

Сложи три хапчета в устата си, глътна ги с вода, сложи още три, после още три. В стаята от другата страна на коридора видя двама старци, които разгорещено играеха карти, наведени над нощната масичка. Единият от тях страдаше от херния. Каква беше болестта на другия? Камъни в жлъчката? Камъни в бъбреците? Тумор? Простатата? Ужасът на старческата възраст. Те бяха безброй.

Напълни отново чашата с вода, ала не погълна веднага нови таблетки. С прекаляване нямаше да постигне целта си. Ако продължеше да ги поглъща, стомахът му щеше да изхвърли

съдържанието си и да го спаси за всички недостойни неща, които щяха да му сторят и американците, и израелците. Нямахше намерение да се опитва да спасява глупаво живота си като *Hausfrau*^[1] в пиянска истерия.

Разтрепераният, висок и победоносен глас на един от картоиграчите долетя до ушите му:

— Тройка на осмица, петнайсет на дванайсет и валето за тринайсет. Харесват ли ти тези ябълки?

— Не му бери грижа — рече самоуверено старецът с хернията. — Имам достатъчно точки. Аз печеля битката.

Печеля битката, помисли заспиващия Дюсандър. Хубав израз, американците си падат по такива. *Моето лайно не е рядко, краката или вратата, заври си го там, където слънцето не огрява, много приказки — малко пари.* Чудесен идиом.

Мислят си, че са го хванали, но той печели битката пред очите им.

Сред многото абсурдни неща усети, че иска да остави бележка на момчето. Искаше да му каже, че трябва да внимава. Да слуша старият човек, който най-сетне направи погрешна стъпка. Искаше да му каже, че най-подир той, Дюсандър, започна да го уважава, макар че никога няма да го харесва, и че разговорите с него са нещо по-хубаво, отколкото задълбочаването в собствените мисли. Но всяка бележка, колкото и невинна да е тя, можеше да привлече подозрение към момчето, а Дюсандър не искаше това. Момчето щеше да прекара тежко месец-два в очакване да се появи някой държавен агент и да го пита за документ, намерен в банковата касетка на Курт Дюсандър, същият Артър Денкър. Но след време ще повярва, че му е казал истината. Момчето не трябваше да бъде засегнато от това, докато има ум в главата.

Дюсандър протегна ръка, която сякаш измина километри, взе чашата с водата и глътна още три хапчета. Остави чашата, затвори очи и потъна дълбоко в своята мека възглавница. Никога не беше заспивал така, а щеше да спи дълго. Щеше да си почине.

Освен ако това беше сън.

Мисълта го потресе. *Сънища? Моля те, господи, не! Не искам тези сънища. Нито за вечността, нито с каквато и да е възможност за пробуждане. Нито...*

Обхванат от внезапен ужас, той се опита да се пребори със събуждането. Сякаш към него нетърпеливо се протягаха ръце, за да го сграбчат и измъкнат от леглото, ръце с алчни пръсти.

(!НЕ!)

Мислите му секнаха в стръмната спирала от мрак и той полетя по стръмната спирала като по добре смазана пързалка, все по-надолу, към сънищата, които бяха там.

В 1:35 през нощта откриха, че е взел опасна доза, а след петнайсет минути съобщиха, че е умрял. Дежурната сестра беше млада и чувствителна към леко ироничната изтънченост на стария мистър Денкър. Тя се разплака. Беше католичка и не можеше да разбере защо такъв мил старец, който вече оздравяваше, е постъпил така и е изпратил безсмъртната си душа в пъкъла.

[1] Домакия (нем.) — Б.пр. ↑

В събота никой в къщата на Боудънови не ставаше преди девет часа. Тази сутрин в девет и трийсет Тод и баща му четяха на масата, а поспаливата Моника, все още сънена, им поднесе безмълвно бъркани яйца, сок и кафе.

Тод четеше евтин научнофантастичен роман, а Дик се беше потопил в „*Аркитекчъръл Дайджест*“, когато вестникът изшумоля пред вратата.

— Искаш ли да го донеса, татко?

— Аз ще го взема.

Дик донесе вестника, сръбна от кафето и се задави, когато съзря написаното на първа страница.

— Какво става, Дик? — попита Моника и побърза към него.

Дик изплю кафето, което му беше влязло в кривото гърло, и докато Тод го гледаше над евтиното книжле с кротко учудване, Моника започна да го тупа по гърба. На третия удар погледът ѝ падна на вестникарското заглавие и ръката ѝ спря насред пътя, сякаш играеше на статуи. Очите ѝ се разшириха като че всеки момент ще паднат на масата.

— Велики боже небесни! — изрече Дик Боудън със сподавен глас.

— Това не е ли... не мога да повярвам... — започна Моника и млъкна. Тя погледна към Тод. — О, милият...

Баща му също го гледаше.

Разтревоженият Тод отиде до масата.

— Какво има?

— Мистър Денкър — рече Дик. Само това успя да произнесе.

Тод прочете заглавието и разбра всичко. С тъмни букви беше написано: **ИЗБЯГАЛ НАЦИСТ СЕ САМОУБИ В БОЛНИЦАТА НА САНТО ДОНАТО**. Отдолу имаше две снимки, една до друга. Тод ги беше виждал и двете. На едната виреше нос Артър Денкър, шест години по-млад и по-жизнен. Тод знаеше, че го е снимал един хипи —

уличен фотограф, и старецът купил снимката само за да не попадне случайно във вражески ръце. На другата снимка офицерът от СС Курт Дюсандър седеше зад бюрото си в Патин. Фуражката му беше леко накривена на една страна.

Ако имаха снимката, направена от фотографа-хипи, те вече са били в къщата му.

Тод прегледа набързо статията. Умът му работеше трескаво. Не се споменаваше за пияниците, но щяха да ги намерят и когато това стане, ще излезе световен разказ. КОМЕНДАНТЪТ НА ПАТИН НЕ ГУБИ ФОРМА. УЖАС В МАЗЕТО НА НАЦИСТА. ТОЙ НЕ Е СПРЯЛ ДА УБИВА.

Тод Боудън се олюля.

Някъде далече, като ехо, дочу острия вик на майка си:

— Хвани го, Дик! Той припадна!

Думата

(припаднаприпаднаприпадна)

продължаваше да се повтаря. Усети като в мъгла как ръцете на баща му го подхващат и за известно време Тод не чувстваше нищо, не чуваше нищо.

Когато разгърна вестника, Ед Френч ядеше сладкиш. Той се закашля, издаде странен звук и изплю трохите по цялата маса.

— Еди! — каза с известна тревога Сондра Френч. — Добре ли си?

— Тати се задави, тати се задави — съобщи малката Норма с добър нервен хумор, след което щастлива се присъедини към майка си и затупа Ед по гърба. Ед не усещаше ударите. Той още се пулеше във вестника.

— Нещо лошо ли, Еди? — попита отново Сондра.

— Той е! Той е! — провикна се Ед, като тикаше пръст във вестника толкова силно, че нокътят му дращеше все в отдел „А“.

— Оня човек! Лорд Питър!

— За бога, какво...

— *Това е дядото на Тод Боудън!*

— Какво? Този военен престъпник? Това е *лудост*, Еди!

— Но това е *той!* — промърмори Ед. — Всемогъщи Исусе, това е *той!*

Сондра Френч дълго и съсредоточено гледа снимката.

— Изобщо не прилича на Питър Уимзи — рече накрая тя.

Блед като платно, Тод седеше на кушетката между баща си и майка си.

Срещу тях седеше посивелият и вежлив полицейски детектив Ричлер. Бащата на Тод предложи да се обади в полицията, но Тод предпочете да го направи сам. Гласът му се късаше на места, сякаш беше на четиринайсет години.

Тод завърши рецитала си. Не беше много дълъг. Говореше с механична безизразност, което адски плашеше Моника. Вярно, че навърши седемнайсет години, но в много отношения си оставаше момче. Това щеше да го стресне завинаги.

— Четях му... о, не зная. „Том Джоунс“. „Воденицата“. Тя беше много потискаща. Мислех, че никога няма да свърши. Някои разкази от Хоторн — помня, че той харесваше особено „Великото каменно лице“ и „Младият Гудман Браун“. Започнахме за клуба Пикуик, но той не я хареса. Каза, че Дикенс е забавен, когато е сериозен, а книгата за *Пикуик* е само игрива. Това беше неговата дума: игрива. Най-много напреднахме с „Том Джоунс“. И двамата я харесахме.

— И това беше преди три години? — попита Ричлер.

— Да. Продължих да се отбивам при него, когато имах възможност, но за гимназията пътувах с автобус през целия град... някои от момчетата едва събраха отбор... имахме много домашни... нали разбирате... толкова много неща.

— Имаше по-малко време.

— По-малко време, така е. Учебните занятия в гимназията бяха по-трудни... трябваше да постигна успех за влизане в колеж.

— Но Тод е много способен ученик — някак автоматично произнесе Моника. — Завърши втори в класа. Толкова се гордеем!

— Бас държа, че е така — каза Ричлер с топла усмивка. — Имах две момчета във Феървю, в Долината, те можеха да поддържат само

спортната си форма. — Той пак се обърна към Тод. — Не си му чел книги, откакто постъпи в гимназията?

— Не. Веднъж му четох вестник. Отбих се да го видя и той ме попита какви са заглавията на вестниците. Интересуваше си от Уотъргейт, когато започна аферата. И винаги се интересувахте какво става на борсата и съобщенията на тази страница често го караха да се насира. Извинявай, мамо.

Тя го потупа по ръката.

— Не зная защо толкова го вълнуваше тази страница, но той се интересувахте какво става на борсата.

— Имал е няколко акции — каза Ричлер. — Това е поддържало интереса му. Имал е и пет комплекта документи за самоличност, укрити в къщата. Очевидно е бил доста предпазлив.

— Предполагам, че пази акциите си в касетка в някоя банка — рече Тод.

— Моля? — повдигна вежди Ричлер.

— Акциите — каза Тод. Баща му, който също изглеждаше озадачен, кимна на Ричлер.

— Малкото акции, които са му останали, бяха в кутия под леглото му — обясни Ричлер, — заедно с онази фотография като Денкър. Той имаше ли касетка, синко? Споменава ли е някога, че има?

Тод помисли и поклати глава.

— Само си мислех, че това е мястото, където човек пази акциите си. Не зная. Цялата... цялата тази работа просто... разбирате ли... ми стопи лагерите.

Той тръсна глава като замаян и това движение изглеждаше съвсем естествено. Тод наистина беше замаян. Малко по малко той почувства, че неговият инстинкт за самосъхранение се възвръща. Усети нарастваща тревога и първите кълнове на доверие. Ако Дюсандър беше наел касетка в банката за този подсигурителен документ, нямаше ли да сложи в него акциите си? А онази снимка?

— Ние работим заедно с израелците — каза Ричлер. — Съвсем неофициално. Ще съм ти много благодарен, ако не споменаваш това при среща с журналисти. Те са истински професионалисти. Един човек на име Вайскопф иска да поговори с теб утре, Тод. Ако сте съгласни — ти и твоите родители.

— Защо не — рече Тод, ала изпита атавистичен страх при мисълта да го души същата глутница, която преследваше Дюсандър през втората половина от живота му. Дюсандър изпитваше истинско уважение към тях и Тод знаеше, че винаги трябва да помни това.

— Мистър и мисис Боудън? Възразявате ли против една среща на Тод с мистър Вайскопф?

— Не, стига Тод да е съгласен — рече Дик Боудън. — Но бих искал да присъствам. Чел съм за тези типове от Мосад...

— Вайскопф не е от Мосад. Той е това, което израелците наричат „специален оперативен работник“. Всъщност той изучава еврейска литература и английска граматика. И е написал два романа — усмихна се Ричлер.

Дик вдигна ръка, за да отхвърли предложението.

— Каквото и да е, няма да допусна да вадят душата на Тод. От това, което съм чел, тези момчета са *прекалени* професионалисти. Може и да е свестен човек. Искам вие и този Вайскопф да запомните, че Тод се опитваше да помага на един старец. Той се представяше за друг човек, но Тод не знаеше това.

— Така е, татко — каза Тод с измъчена усмивка.

— Искам само да ни помогнете с каквото можете — произнесе Ричлер. — Забележката ви е справедлива, мистър Боудън. Ще видите, че Вайскопф е приятен, деликатен човек. Свърших с моите въпроси, но ще поразпръсна мъглата, като ви кажа какво интересува най-много израелците. Тод е бил с Дюсандър, когато той е получил сърдечен пристъп и е влязъл в болницата...

— Той ме помоли да отида и да му прочета някакво писмо — обясни Тод.

— Знаем. — Ричлер се наведе напред с лакти на коленете си, а връзката му хвърли сянка на пода. — Израелците искат да научат подробности за това писмо. Дюсандър беше едра риба, но той не е последният, така казва Сам Вайскопф, и аз му вярвам. Те мислят, че Дюсандър може да знае нещо за някои от останалите риби. Повечето от тях, които са още живи, вероятно се намират в Южна Америка, но може да живеят и в десетина други страни... включително и в Съединените Щати. Знаете ли, че във фойето на хотел „Тел Авив“ те хванаха за яката човека, който е бил *заместник-комендант* на Бухенвалд?

— Наистина ли? — облещи очи Моника.

— Наистина — кимна Ричлер. — Преди две години. Според израелците цялата работа е там, че писмото, което Тод е чел на Дюсандър, трябва да е било от някоя друга риба. Може да са прави, може и да грешат. И в двата случая искат да знаят истината.

Тод, който се беше върнал в къщата на Дюсандър да изгори писмото, каза:

— Лейтенант Ричлер, бих ви помогнал — на вас или на този Вайскопф, стига да можех, но писмото беше на немски. Много ме затрудни. Чувствах се като глупак. Мистър Денкър... Дюсандър... беше много развълнуван и ме караше да повтарям думите, които не разбираше заради лошото ми произношение. Имам чувството, че разбираше много добре. Помня, че веднъж се засмя и рече: „Да, да, точно така трябва да направиш, нали?“ После каза нещо на немски. Беше две-три минути преди сърдечния пристъп. Нещо за *Dummkopf*. Мисля, че на немски това значи глупав.

Той погледна несигурно към Ричлер, доволен от лъжата си.

Ричлер кимна.

— Да, разбрахме, че писмото е било на немски. Дежурният лекар чул това от теб и го повтори. А писмото, Тод, спомняш ли си какво стана с него?

Ето, това е, помисли Тод. Скърцане.

— Струва ми се, че беше на масата, когато дойде линейката. И когато всички излязохме. Не бих могъл да потвърдя пред съда, но...

— Мисля, че на масата имаше някакво писмо — намеси се Дик. — Взех нещо и хвърлих поглед. Въздушна поща, мисля, но не забелязах, че е написано на немски.

— Тогава то трябва да е още там — каза Ричлер. — Не можем да го пропуснем.

— А то не е ли? — попита Дик. — Искам да кажа, нямаше ли го?

— Нямаше го.

— Може някой да е разбил вратата — предположи Моника.

— Нямало е нужда от разбиване — каза Ричлер. — В суматохата около изнасянето на носилката къщата изобщо не е била заключена. Очевидно самият Дюсандър не е могъл да помоли някого да заключи вратата. Секретният ключ още е бил в джоба на панталоните му, когато той е умрял. Къщата му не е заключвана от момента, когато линейката

на бърза помощ го е откарала, докато ние я заключихме в два и половина през нощта.

— Ето, видяхте ли? — възкликна Дик.

— Не — рече Тод. — Виждам какво безпокои лейтенант Ричлер. — Да, той виждаше много добре. Трябва да си сляп, за да не видиш. — Защо един крадец ще открадне писмо? Особено ако е написано на немски. Не върви. Мистър Денкър не беше богат, но можеше да се открадне нещо по-ценно.

— Точно така, позна — каза Ричлер. — Не е зле.

— Тод много искаше да стане детектив, когато порасне — рече Моника и разроши леко косата на Тод. Когато стане голям, може и да се насочи към това, но сега не му минава през ума. Боже, как мразеше да го вижда толкова блед! — Мисля, че тия дни промени решението си и ще изучава история.

— Историята е хубава дисциплина — кимна Ричлер. — Можеш да станеш историк-изследовател. Чел ли си Джозефин Тей?

— Не, сър.

— Няма значение. Искам само моите момчета да имат по-големи амбиции от това да видят как „Ангелите“ печелят купата тази година.

Тод се усмихна измъчено и премълча.

Ричлер пак стана сериозен.

— Впрочем, ще ви кажа нашата теория. Предполагам, че някой, вероятно местен човек, от Санто Донато, е знаел кой и какъв е бил Дюсандър.

— Така ли? — попита Дик.

— Да. Някой е знаел истината. Може би друг избягал нацист. Зная, че това звучи като работа на Робърт Лъдълъм, но кой би могъл да предположи, че има поне един прикрит нацист в малко спокойно предградие като това? А когато Дюсандър влиза в болницата, този мистър Х се вмъква в къщата и прибира изобличителното писмо. Затова сега толкова много полуизгнили фасове плуват в канализацията.

— В това няма кой знае какъв смисъл — рече Тод.

— Защо не, Тод?

— Ами, ако мистър Денк... ако Дюсандър имаше стар приятел от лагерите или просто стар приятел-нацист, защо ще ме безпокои да отида и да му чета писмо? Искам да кажа защо трябва да ме поправя? Този стар приятел-нацист, за когото говорите, поне ще знае немски.

— Добро попадение. Освен ако този друг човек е в инвалидна количка или е сляп. От всичко, което знаем, това може да е самият Борман, който не смее да излезе и да си покаже лицето.

— Слепец или човек в инвалидна количка не може да се вмъкне и да вземе писмото — забеляза Тод.

Ричлер отново го погледна с възхищение.

— Вярно. Но един слепец е способен да отмъкне писмото, макар и да не може да го прочете. Или да наеме някого.

Тод си помисли, че това е вече прекалено. Кимна и едновременно сви рамене, за да покаже, че тази мисъл е изсмукана от пръстите. Ричлер беше отишъл много по-далеч от Робърт Лъдълъм и навлизаше в територията на Сакс Ромър. Но колкото и пресилена да беше тази идея, нямаше никакво шибано значение, нали? Не. Какво значение имаше, че Ричлер душеше наоколо и че този блестящ Вайскопф също души.

Писмото, проклетото писмо! Тъпата проклета идея на Дюсандър. И изведнъж си помисли за своята пушка калибър 7,62 милиметра, която лежеше в калъфа на полицата в студения тъмен гараж. Той бързо отхвърли тази мисъл. Дланите на ръцете му се бяха изпотили.

— Дюсандър имаше ли приятели? — попита Ричлер.

— Приятели? Не. По едно време имаше чистачка, но тя се отказа и той не си направи труда да потърси друга. През лятото нае момче да му окоси тревата, но тази година, струва ми се, не е търсил друго. Тревата е много избуяла, нали?

— Да. Разпитахме доста хора и както изглежда, не е наемал друго момче. Търсеха ли го по телефона?

— Разбира се — рече безцеремонно Тод. Това беше проблясък и той съзря в него относително безопасен спасителен изход. Откакто познаваше Дюсандър, неговият телефон звъня само пет-шест пъти — обаждаха се търговци, избирателни организации, които събираха храни за закуска или просто бъркаха номера. Телефонът му трябваше само ако се разболее, както и стана, да изгние душата му в ада. — Обаждаха му се веднъж или два пъти седмично.

— Говореше ли на немски в тези случаи? — попита бързо Ричлер. Изглеждаше възбуден.

— Не — отвърна Тод и изведнъж стана предпазлив. Не му хареса възбудата на Ричлер, имаше нещо фалшиво, нещо много опасно в нея. Тод беше сигурен в това и вътре в себе си се бореше яростно, за да не

плувне в пот. — Той не говореше много. Помня, че два пъти каза нещо като „Момчето, което ми чете, сега е тук. Ще ти се обадя по-късно“.

— Бас държа, че е така — каза Ричлер и потупа с длани бедрата си. — Залагам двуседмичната си заплата, че това е човекът. — Той шумно затвори бележника си и стана. Доколкото Тод успя да забележи, той не записа нищо, само си драскаше. — Благодаря на всички, особено на теб, Тод. Зная, че ужасно си потресен, но скоро всичко ще свърши. Ще преровим къщата от мазето до тавана и от тавана до мазето. Доведохме специални групи. Може би ще открием следите на човека, който се е обаждал на Дюсандър по телефона.

— И аз се надявам — рече Тод.

Ричлер се ръкува с всички и си тръгна. Дик предложи на Тод да излязат и да поиграят бадминтон до обед. Тод отговори, че нито му се играе бадминтон, нито му се обядва, и се качи горе с наведена глава и отпуснати рамене. Родителите му си размениха съчувствени, разтревожени погледи. Тод легна на леглото, впери поглед в тавана и си помисли за своята пушка калибър 7,62 милиметра. Видя я съвсем ясно с вътрешното си око. Представи си как ще пъкне синкавата стоманена цев в тънкия еврейски задник на Бети Траск — точно такъв остър бодил ѝ трябваше. *Харесва ли ти, Бети?* — се чу да я пита. — *Само ми кажи дали ти стига.* Представи си нейните писъци. Накрая жестока усмивка застина на лицето му. *Да, само ми кажи, кучко, така добре ли е? Добре? А?*

— Е, какво мислиш? — попита Вайскопф, когато Ричлер го качи в колата пред закусвалнята на три преки от къщата на Боудънови.

— Мисля, че момчето е донякъде вътре — каза Ричлер. — По някакъв начин, до известна степен. Толкова ли е хладнокръвен? Ако му налееш гореща вода в устата, ще ти изплюе ледени кубчета. На два пъти му сложих уловки, но не постигнах нищо, което да използвам пред съда. Ако отида малко по-далеч, някой хитър адвокат ще го измъкне от клопката, дори да има нещо. Мисля, че в съдилищата го броят за юноша — едва на седемнайсет години, хлапак. Струва ми се, че всъщност не е бил юноша от деветгодишна възраст. Той е зловец, човече. — Ричлер пъкна цигара в уста и се засмя. Смехът му разтърси въздуха. — Искам да кажа, дяволски зловец.

— На коя уловка се хвана?

— На телефонните обаждания. Това е главното. Когато му подхвърлих тази мисъл, очите му пламнаха като светлините на игрален автомат. — Ричлер зави наляво и подкара безличната си кола Чевай Нова по платното, което водеше към магистралата. На двеста метра от тях се намираше склона с падналото дърво, откъдето Тод съвсем наскоро, в една съботна сутрин, се беше целил с празна пушка в минаващите коли.

— Казал си е: „Това ченге е далеч от истината, ако си мисли, че Дюсандър има приятели-нацисти тук, в града, но ако си мисли така, това ме поставя извън съмнение.“ И твърди, че са се обаждали на Дюсандър един-два пъти седмично. Много загадъчно. „Сега не мога да говоря, 2-пет, обади се пак“ — нещо такова. А Дюсандър е имал режим на мълчалив телефон през последните седем години. Почти никакви разговори, особено междуградски. Не са му звънили повече от един-два пъти в година.

— Нещо друго?

— Той веднага стигна до извода, че писмото е изчезнало и толкова. Знаеше, че това е единственото нещо, което е изчезнало, защото той се е върнал и го е взел.

Ричлер тръсна цигарата си в пепелника.

— Ние *мислим*, че писмото е само заблуда. Според нас Дюсандър е получил сърдечен пристъп, когато се е опитал да зарови онзи труп... последния. Имаше кал по обувките и маншетите му, така че предположението е съвсем реално. Това ще рече, че е извикал момчето *след* като е получил пристъпа, а не преди него. Изкатерил се е по стълбата и се е обадил на момчето. Момчето се измъква, както, между другото, се е измъквало винаги, и съчинява тази история с писмото под натиска на момента. Тя не е гениална, но не е и съвсем лоша, предвид на обстоятелствата. Той отива и оправя цялата бъркотия на Дюсандър. Сега момчето е адски пришпорено — пристига линейката, идва баща му, то има нужда от писмо за камуфлаж. Отива горе и счупва кутията...

— Имате ли доказателства? — попита Вайскопф и запали цигара. Той пушеше „Плейър“ без филтър, на Ричлер те му смърдяха като конски фъшкии. Нищо чудно, че Британската империя се разпадна, щом като пушат такива цигари.

— Да, всичко е черно на бяло — каза Ричлер. — Има отпечатъци върху кутията, които съвпадат с тези от училище. Но неговите отпечатъци са оставени навсякъде в проклетата къща.

— Тогава ако излезеш с тези доказателства пред него, можеш да го посплашиш — подхвърли Вайскопф.

— Виж какво, ти не познаваш това хлапе. Когато казах, че е хладнокръвен, имах предвид точно това. Ще каже, че Дюсандър го е помолил да донесе кутията, за да сложи нещо или да извади нещо.

— Има негови отпечатъци върху лопатата.

— Ще каже, че я е използвал да посади розов храст в задния двор. — Ричлер извади цигарите си, но кутията беше празна. Вайскопф му предложи „Плейър“. Ричлер взе една цигара, дръпна и се закашля. — И на вкус са такива. Като миризмата им.

— Като онези хамбургери, с които обядвахме вчера — усмихна се Вайскопф. — Тези Мак-бургери.

— Големите Мак — каза Ричлер и се засмя. — Това опрашване между две култури невинаги дава резултат. — Усмивката му поизбледня. — Той изглежда толкова чистичък, разбираш ли?

— Да.

— Не е като оня доктор по право от Васко с косми на гъза и вериги на мотоциклетните си ботуши.

— Не е. — Вайскопф погледна движението около тях и се зарадва, че не шофира. — Той е само момче. Бяло момче от добро семейство. Много ми е трудно да повярвам, че...

— Мислех, че ги имате готови за работа с оръжие и гранати, когато станат на осемнайсет години. В Израел.

— Да. Но той е бил на *четиринайсет*, когато е започнало всичко това. За какво му е на четиринайсетгодишно момче да се забърква с човек като Дюсандър? Опитвах се да разбера това и не успях.

— Аз бих попитал как — каза Ричлер, хвърляйки цигарата си през прозореца. От нея го болеше главата.

— Станалото е просто късмет. Съвпадение. Случайна находка. Това е събитие, в което има пръст и черния, и белия случай.

— Не зная за какво говориш — рече мрачно Ричлер. — Зная само, че момчето е по-зловещо от буболечка под камък.

— Това, което казвам, е много просто. Всяко друго момче щеше да е щастливо да съобщи на родителите си или на полицията. Да каже:

„Открих един издирван човек. Той живее на този адрес. Да, сигурен съм.“ И да остави властите да си вършат работа. Мислиш ли, че греша?

— Не, не бих казал. Хлапакът ще бъде в центъра на вниманието няколко дни. Повечето момчета се стремят към това. Снимка във вестника, интервю във вечерните новини, може би награда от училищното настоятелство за гражданска доблест. — Ричлер се засмя. — По дяволите, хлапакът може да попадне сред *Истинските хора*.

— Какво е това?

— Няма значение — каза Ричлер. Трябваше да повиши глас, защото от двете им страни минаваха огромни товарни автомобили. Вайскопф поглеждаше нервно ту на едната, ту на другата страна. — Не ти и трябва да знаеш. Но за повечето момчета си прав. Повечето момчета.

— Но не *това* момче — рече Вайскопф. — Това момче, по волята на слепия случай, е проникнало зад маската на Дюсандър. И вместо да отиде при родителите си или при властите, отива при Дюсандър. Защо? Ще кажеш, че не ти пука, но мисля, че те интересува. Мисля, че тази мисъл те преследва, както преследва мен.

— Не е изнудване — каза Ричлер. — Сигурно. Това момче има всичко, което може да си пожелае един хлапак. Има хубава кола в гаража, да не споменавам пушката за слонове на стената. Даже ако целта му беше да изцеди Дюсандър само заради самия ужас, от него практически нямаше какво да се изцеди. Освен тези няколко пикливи акции.

— Можеш ли да бъдеш сигурен, че момчето не знае за откриването на труповете?

— Сигурен съм. Ще взема да се върна следобед и да го пораздрусам с тая новина. Засега той изглежда най-доброто ни попадение. — Ричлер леко тупна кормилото. — Ако някой ден се изясни всичко, ще се опитам да получа съдебно разрешение за претърсване.

— Дрехите на момчето, които е носило оная вечер?

— Да. Ако по дрехите му намерим пръст, която съвпада с пръстта от мазето на Дюсандър, мисля, че ще го пипнем. Но оттогава дрехите, с които е бил оная нощ, сигурно са изпрани пет-шест пъти.

— Какво ще кажеш за другите мъртви пияници? Онези, които полицията намери из целия град?

— Те са към Дан Бузман. Мисля, че няма никаква връзка с тях. Дюсандър не е бил толкова силен, и ако трябва да бъдем по-точни, той е имал една хубава примамка. Обещае им пиене и храна, заведе ги в къщи с градския автобус — шибания градски автобус! — и ги очисти направо в кухнята.

Вайскопф каза спокойно:

— Не става дума за Дюсандър.

— Какво искаш да... — започна Ричлер, но изведнъж затвори уста. Настана невероятно дълго мълчание, нарушавано само от движението на колите около тях. Сетне Ричлер произнесе меко: — Дай ми шибания...

— Като агент на моето правителство Боудън ме интересува само с това, което може да знае за връзките на Дюсандър с укриващите се нацисти. Но като човешко същество все повече започва да ме интересува самото момче. Ще ми се да разбере от какво се оплаква. Искам да зная защо. И докато се опитвам да отговоря на този въпрос, намирам, че все по-често се питам: *какво още?*

— Но...

— Можеш ли да предположиш, питам се, че жестокостите, в които е участвал Дюсандър, са основа за някакво привличане между тях? Безбожна идея, викам си. Това, което е ставало в концлагерите, още може да ти обърне стомаха. Сам се чувствах така, макар че единственият ми близък роднина беше дядо ми, който почина, когато бях на три години. Може би експериментите на германците разстилат над нас някакво мъртвешко обаяние, нещо, което отваря катакомбите на въображението? Може би част от нашия страх и ужас идва от съзнанието, че при подходящо или неподходящо стечение на обстоятелствата сами ще искаме да построим такива лагери и да попълним работните места в тях? Сякаш луди фюрери с перчем и лъснати като ботуши мустаци крещат „хайл“ навсякъде около нас? Сякаш червени дяволи, демони или дракони летят около нас на ципестите си изкопаеми крила?

— Не зная — каза Ричлер.

— Мисля, че повечето от тях ще изглеждат като обикновени счетоводители — продължи Вайскопф. — Малки умни хора с

диаграми, блок-схеми и електронни калкулатори са готови да повишат степента на смъртност и вместо шест милиона да убият двайсет или трийсет. Някои от тях може да приличат на Тод Боудън.

— По дяволите, ти си толкова зловещ, колкото и той — изрече Ричлер.

Вайскопф кимна.

— Това е зловеща област. Да намериш тези мъртви хора и животни в избата на Дюсандър, това не е ли зловещо, а? Мислил ли си някога, че това момче може би е започнало от обикновения интерес към лагерите? Интерес, който не се различава много от увлечението на други момчета да колекционират монети или марки или на тези, които обичат да четат за героите от Дивия запад? И че той е отишъл при Дюсандър, за да пие вода направо от чучура?

— От извора — поправи го автоматично Ричлер. — В това отношение мога да повярвам всичко, човече.

— Може би — смънка Вайскопф. Думите му се изгубиха в грохота на друг огромен камион, който минаваше край тях. Отстрани беше написано с двуметрови букви: „БУДВАЙЗЕР“. *Каква изумителна, страна*, помисли си Вайскопф и запали нова цигара. *Те не разбират как можем да живеем, заобиколени от полуоткачени араби, но ако живея тук две години, ще изпадна в нервно разстройство.* — Може би. И може би е невъзможно да стоиш до убиеца, затрупан с убити, и да останеш читав.

Ниският човек, който влезе в полицейския участък, влачеше след себе си облак смрад. Вонеше като скапани банани, долнопробна бензиностанция, изпразнения на хлебарки и вътрешността на градската боклукчийска кола в края на работната сутрин. Носеше овехтели панталони на рибена кост, разпрана сива учителска риза и дебело избеляло синьо яке, чиито отворени ципове стърчаха като наниз от пигмейски зъби. Горната част на обувките му беше прикрепена към подметките с лепенки. На главата му имаше мърлява шапка.

— Махай се, за бога! — изстена дежурният сержант. — Не си арестуван, Хап! Кълна се в господата! Кълна се в името на майка ми! Махай се! Дай да си поема дъх.

— Искам да поговоря с лейтенант Бузман.

— Той почина, Хап. Вчера хвърли топа. Всъщност ние всички пикаем на тая работа. Хайде, излез и ни остави да скърбим в мир.

— Искам да поговоря с лейтенант Бузман — рече малко по-силно Хап. Дъхът му разнасяше благоуханията на неговата уста — сочна гниеца смес на пица, ментолов дропс и десертно червено вино.

— Замина за Сиам по служба, Хап. Защо не вземеш да се махнеш оттук, а? Върви да изядеш една чорба с чесън.

— *Искам да поговоря с лейтенант Бузман и няма да си отида, ако не говоря с него.*

Дежурният сержант излезе от стаята и след около пет минути се върна с Бузман — слаб, леко прегърбен човек на петдесет години.

— Заведи го в твоя кабинет, съгласен ли си, Дан? — помоли дежурният сержант. — Така ще е най-добре.

— Ела, Хап — каза Бузман и след минута те бяха в триъгълното помещение, което му служеше за кабинет. Бузман предпазливо отвори единствения прозорец и се обърна към вентилатора, преди да седне. — Какво мога да направя за теб, Хап?

— Още ли се занимавате с онези убийства, лейтенант Бузман?

— Скитниците ли? Да, още ги разследвам.

— Е, аз зная кой се мърси с тях.

— Така ли, Хап? — попита Бузман. Беше зает с паленето на лулата си. Той рядко пушеше лула, но сега нито вентилаторът, нито отвореният прозорец можеха да премахнат миризмата на Хап. Скоро боята ще се напука и ще се олющи, помисли Бузман и въздъхна.

— Помните ли, бях ви казал, че Поули приказваше с едно момче един ден преди да го намерят накълцан в оная тръба? Спомняте ли си, лейтенант Бузман?

— Помня.

Някои пияници, които се навъртаха около Армията на спасението и кухнята за супа, която се намираще на няколко преки отгук, разправяха подобни истории за убитите скитници — Чарлз „Сони“ Бракит и Питър „Поули“ Смит. Те бяха виждали как един тип, който се мотае наоколо, младо момче, говори със Сони и Поули. Никой не знаеше със сигурност дали Поули е тръгнал с човека, но Хап и двама други твърдяха, че са видели как Поули Смит отива с него. Те мислеха, че тоя „тип“ е малолетен и им предлага бутилка мускатово вино в замяна на някакво удоволствие. Няколко пияници твърдяха, че са виждали подобен тип да се навърта наблизо. Описанието на „типа“ беше: великолепен, човек от безупречно потекло, който няма да бъде изправен пред съда. Млад, рус, бял. Какво повече ти трябва?

— Ами, миналата вечер бях в парка — каза Хап — и случайно видях този чешит във вестниците...

— В тоя град има закон срещу скитничеството, Хап.

— Аз само ги събирах — праведно изрече Хап. — Толкова е ужасно, че хората хвърлят боклук. Аз почиствах обществените площи, лейтенант. Проклетите обществени площи. Някои от тези вестници бяха от една седмица.

— Да, Хап — кимна Бузман. Спомни си, че е гладен и с нетърпение очаква обед. Това време изглеждаше твърде далечно.

— Ами, както се разхождах, вятърът духна един от тези вестници в лицето ми и аз видях право пред мен човека. Сякаш видях ада, казвам ви. Вижте, това е човекът. Тоя човек тук.

Хап извади смачкан, пожълтял, дамгосан вестник от дебелото си яке и го разгъна. Бузман се наведе напред с умерен интерес. Хап сложи вестника на бюрото му и той прочете: 4 МОМЧЕТА СА ВКЛЮЧЕНИ

В ЗВЕЗДИТЕ ОТ ЮЖНАТА ГРУПА. Под заглавието имаше четири снимки.

— Кой от тях, Хап?

Хап сложи мръсния си пръст върху крайната снимка отдясно.

— Тоя. Казват, че името му е Тод Боудън.

Бузман погледна от снимката към Хап. Той някак професионално си помисли колко ли клетки от мозъка му са незасегнати, след като двайсет години беше врял в кипящия сос на евтино вино.

— Сигурен ли си, Хап? На снимката той е с бейзболна шапка. Не мога да кажа дали косата му е руса или не е.

— По усмивката — рече Хап. — Той се хили точно така. По същия величествен начин се ухили на Поули, когато тръгнаха заедно. Не мога да сбъркам тази усмивка и след милион години. Това е той, този тип.

Бузман не чу последните думи. Той мислеше, и то напрегнато. Тод Боудън. Това име му звучеше доста познато. Имаше нещо, което го тревожеше много повече от мисълта, че героят от местната гимназия е тръгнал да трепе пияници. Струваше му се, че е чул името тази сутрин в разговор. Намръщи се и се опита да си спомни къде.

Хап си отиде и Дан Бузман още се мъчеше да си спомни, когато влязоха Ричлер и Вайскопф. Заслушан в техните гласове, докато пиеха кафето си в полицейския участък, той най-подир получи проблясък.

— Велики боже! — рече лейтенант Бузман и излезе тичешком.

Родителите му предложиха да отменят следобедните си планове — Моника трябваше да пазарува, а Дик да играе голф с някои делови хора — и да останат вкъщи с него, ала Тод им каза, че предпочита да остане сам. Имаше намерение да си почисти пушката и да помисли отминало ли е всичко. Да се опита да го побере в разума си.

— Тод — започна Дик и изведнъж откри, че няма какво да каже. Предполагаше, че ако беше неговият баща, щеше да му дръпне една поучителна проповед. Но поколенията са се променили и Боудънови не бяха много по тази част. — Понякога стават такива неща — завърши той неубедително, защото Тод задържа погледа си върху него. — Гледай да не се тормозиш много.

— Всичко ще се оправи — рече Тод.

След излизането им той донесе парцали и шишенце оръжейно масло на пейката до розите. Върна се в гаража и взе пушката си. Занесе я на пейката и я разглоби, наслаждавайки се на прашния и сладостен дъх на цветята. Почисти внимателно пушката, като си тананикаше, а понякога пронизително изсвирваше през зъби. После сглоби оръжието. Можеше да го направи със същата лекота и на тъмно. Умът му работеше свободно. Когато се върна след пет минути, забеляза, че е заредил оръжието. Мисълта за стрелба по мишени не го блазнеше много, поне днес, но въпреки това той го беше заредил. Помисли си, че не знае защо.

Разбира се, че ще го сторииш, Тод-бейби. Времето, така да се каже, дойде.

Това стана, когато лъскава жълта кола сви по алеята. Тод смътно познаваше човека, който слезе от колата. Мъглата се разпръсна, когато човекът затръшна вратата и тръгна към него с ниските си светлосини кецове. Разговор за минало-заминало; виж ти, по пътеката към къщата на Боудънови идеше Галоша Ед Френч, Човека с кецовете.

— Здравсти, Тод. Отдавна не сме се виждали.

Тод скри оръжието зад пейката и пусна широката си обаятелна усмивка.

— Здравейте, мистър Френч. Какво правите тук, в дивия край на града?

— Вашите вкъщи ли са?

— Ах, не са. Търсите ли ги за нещо?

— Не — каза Ед Френч след дълго мислене. — Не, струва ми се. Предполагам, че е по-добре да поговорим двамата. Може би ще ми обясниш разумно някои неща. Макар че, вижда бог, много се съмнявам в това.

Той бръкна в задния си джоб и извади изрезка от вестник. Тод разбра какво е това преди още Галоша Ед да му я подаде и за втори път през този ден видя една до друга снимките на Дюсандър. Едната, на уличния фотограф, беше заобиколена с черно мастило. Смисълът беше съвсем ясен: Френч е познал „дядото“ на Тод. Сега искаше да раздрънка новината на целия свят. Той желаше на акушерката приятни вести. Добрият стар Галош Ед с джазовите си приказки и с шибаните си гуменки.

Полицията ще се интересува много, макар че вече се интересуваше. Чувството, че пропада, се появи трийсетина минути след излизането на Ричлер. Сякаш се рееше някъде високо в балон, пълен с райски газ. Сетне хладна стоманена стрела проби обвивката на балона и сега той бавно падаше.

Телефонните обаждания, това беше грешката. Ричлер го тикаше така мазно към нея, сякаш му подлагаше прясно бухалско лайно. *Разбира се, рече, и падна право в капана. Обаждаха му се един-два пъти седмично.* Да си трошат главите и да търсят изкукали бивши нацисти. Чудесно. Освен ако са имали други сведения от Ма Бел. Тод не знаеше може ли телефонната компания да каже колко често се използва телефона... но един поглед в очите на Ричлер...

И после, писмото. Беше казал много небрежно на Ричлер, че къщата не е била ограбена, и без съмнение Ричлер си е помислил, че Тод може да знае това само ако се е връщал. Така и стана, и то не веднъж, а три пъти — първо да вземе писмото и още два пъти да провери за нещо изобличително. Не забеляза нищо; липсваше есесовската униформа, Дюсандър я беше изхвърлил през последните четири години.

А имаше и трупове. Ричлер не обели и дума за труповете.

Отначало Тод си помисли, че това е добре. Нека да тършуват малко по-дълго, докато му се избистри главата, без да споменават тази работа. Не се боеше от пръстта, останала по дрехите му, когато погребва убития; те бяха изпрани същата нощ. Той сам ги пусна на пране и сушене с пълното съзнание, че Дюсандър може да умре и всичко да излезе наяве. Не можеш да бъдеш много предпазлив, момче, както щеше да каже самият Дюсандър.

Сетне, лека-полека, той разбра, че това не е на хубаво. Времето беше топло, а в топло време от мазето се носеше гадна миризма; при последното му посещение вонята беше непоносима. Това трябва да е привлякло вниманието на полицията и да я е довело до нейния източник. Защо тогава Ричлер скри тази информация? Пазеше ли я за по-късно? Пазеше ли я за някаква мръсничка изненада? И ако Ричлер готвеше някакви мръснички изненади, това можеше да означава само едно: че го подозира.

Тод вдигна глава от изрезката и видя, че Галоша Ед стои обърнат встрани. Зяпаше към улицата, макар че там нямаше какво да се гледа.

Ричлер можеше да подозира, ала с подозрение нищо не можеше да му направи.

Освен ако имаше преки доказателства, свързващи Тод и стария човек.

Тъкмо Галоша Ед Френч можеше да даде такива доказателства.

Жалък човек с чифт жалки гуменки. Толкова жалък човек едва ли заслужаваше живота. Тод докосна цевта на пушката си.

Да, Галоша Ед беше връзката, която им липсваше. Те никога няма да докажат, че Тод е съучастник в едно от убийствата на Дюсандър. Но с клетвените показания на Галоша Ед можеха да го направят. И с това ще свършат ли? О, не. Те ще прегледат по-отблизо успеха му в гимназията и ще стигнат до убийството на скитника. Далечен прицел, но Ричлер щеше да си го позволи. Ако не можем да го пипнем за една тайфа пияници, можем да го спипаме за друга.

А по-нататък? Съд.

Баща му ще му осигури изключителен екип от адвокати, разбира се. Прекалена очевидност на обстоятелствата. Той ще направи прекрасно впечатление на съдебните заседатели. Но от този момент животът му ще бъде съсипан, както му беше казал Дюсандър. Ще го разнасят по вестниците, ще го изровят и ще го покажат на светло като полуразкапаните трупове в мазето на Дюсандър.

— Човекът на тази снимка дойде в кабинета ми, когато беше в девети клас — каза рязко Ед, обръщайки се отново към Тод. — Претендираше, че е твоят дядо. Сега се разкрива, че е опасен военен престъпник.

— Да — рече Тод. Лицето му стана неестествено бяло. Такова беше лицето на портиера в склада на отдела по образованието. Здраве, живот, жизнени сокове — всичко беше изсмукано от него. Оставаше му само безкрайна празнота.

— Как стана това? — попита Ед и може би имаше намерение въпросът му да прозвучи като гръмотевично обвинение, но то излезе от устата му жално, объркано и някак фалшиво. — Как стана това, Тод?

— О, едното влачи след себе си другото — рече Тод и взе пушката. — Всъщност така започна. Едното просто... влачи другото. — Превключи с палец предпазителя в положение за стрелба и насочи

оръжието към Галоша Ед. — Толкова глупаво, както звучи, точно така започна. Това е всичко.

— Тод — каза Ед, оцъклил очи. Той направи крачка назад. — Тод, ти няма да... моля ти се, Тод. Можем да си поговорим. Можем да обс...

— Ти и шибаният шваба можете да обсъдите това в ада — рече Тод и дръпна спусъка.

Трясъкът на изстрела заглъхна в спокойното безветрие на следобед. Ед Френч политна назад към колата си. Ръцете му, отпуснати зад него, изтръгнаха една от чистачките. Той се взря глупаво в нея, когато кръвта се появи на синия му пуловер с бие, сетне я хвърли и погледна към Тод.

— Норма — прошепна той.

— Добре — рече Тод. — Както кажеш, шампионе. — Той стреля още веднъж в Галоша Ед и половината му глава потъна в пръски от кръв и кости.

Ед се завъртя пиянски и започна да пада към вратата от страната на шофьора, като повтаряше името на дъщеря си отново и отново със задавен и отслабващ глас. Тод стреля още веднъж, като се целеше в гръбнака му, и Ед се строполи. Краката му потрепераха върху чакъла и застинаха неподвижно.

Много трудна смърт за педагогически съветник, помисли си Тод и от гърдите му се изтръгна къс смях. В този миг взрив от болка, остра като пикел, прониза мозъка му и той затвори очи.

Когато ги отвори, се почувства по-добре, отколкото през последните месеци, а може би и през последните години. Всичко беше прекрасно. Всичко си дойде на място. Лицето му не беше вече бледо, то грееше с някаква дива красота.

Отиде в гаража и събра всички патрони, а те бяха над четиристотин. Сложи ги в старата си раница и я метна на гръб. Когато излезе на слънце, той се усмихваше възбудено, очите му играеха — така се усмихват момчетата на рождения си ден, на Коледа и на четвърти юли. Тази усмивка предвещава стремителен възход, къщи по дърветата, тайни знаци и тайни места за срещи, кълновете на триумфалната голяма игра, когато отнасят играчите от стадиона до града на раменете на ликуващите запалянковци. Възторжената усмивка

на устремените момчета, които се връщат от война с шлемове от въглищарски кофе.

— *Аз съм царят на света* — кресна той към високото синьо небе и за миг вдигна с две ръце оръжието над главата си. Сетне го стисна в дясната ръка и се запъти към онова място над магистралата, пред което земята се разстила като на длан и падналото дърво щеше да му служи за прикритие.

Минаха пет часа и вече се стъмваше, когато го смъкнаха оттам.

**ТЯЛОТО
ЕСЕН НАД ДЕТСТВОТО**

*Това е приказката, а не човекът, който я
разказва.*

*„Мръсната среда прави мръсна бедност.“
AC/DC*

*„Чух го по клюкарската мрежа“.
Норман Уитфийлд*

*„Всичко си отива, всичко минава, водата
тече, сърцето забравя.“
Флобер*

На Джордж Маклиод

1

Най-важните неща се определят най-трудно. Това са неща, от които се срамуваш, защото думите ги принизяват; думите смаляват онова, което в главата ти е безгранично, и когато ги произнесеш, те представят нещата с обикновени житейски размери. Но има и нещо друго, нали? Най-важните неща се крият близо до мястото, на което принадлежи сърцето ти, те са като ориентири към съкровище, което твоите неприятели искат да ограбят. Можеш да направиш открития, които карат хората да те гледат странно, без да разбират какво точно си казал или пък си казват толкова ли е важно това, което мислиш, че ти иде да плачеш, когато говориш за него. Това е най-лошото, мисля: когато тайната остава заключена не по желание на разказвача, а по желание на човека, който би трябвало да те разбере.

Бях на дванайсет години, карах тринайсетата, когато за пръв път видях мъртво човешко същество. Това стана много отдавна — през 1960 година, макар понякога това събитие да не ми изглежда толкова далечно. Особено нощем, когато се будя от сънища, в които ледени парчета падат в отворените очи на мъртвия.

2

Имахме къща в клоните на голям бряст, който се извисяваше над едно запустяло място в Касъл Рок. Сега на това място се издига зданието на транспортна компания, а брястът е отсечен. Какво да се прави, прогрес. Къщата беше нещо като обществен клуб, макар че нямаше име. Ние, пет-шест момчета, постоянно се събирахме там, а още няколко идваха от дъжд на вятър. Пускахме ги, когато играехме карти и ни трябваше прясна кръв. Играехме на центове, десет цента беше максималното залагане. На блакджак удвояваш залога и имаш пет карти отдолу... *утрояваш* залога за шест карти отдолу, и Теди беше единственият достатъчно откачен, който правеше това.

За стени на къщата ни служеха дъски, домъкнати от сметището зад фирмата „Маккий, доставка на дървен и строителен материал“ на Карбайн Роуд.

Дъските бяха прогнили и пълни с дупки от чворове, които запущвахме с тоалетна хартия или хартиени кърпи. Покрива направихме от ръждясал лист ламарина, който задигнахме от буницето, като се оглеждахме на всички страни, докато го измъкнем, защото си знаехме, че кучето на собственика е истинско чудовище и яде деца. Същия ден открихме и една врата, покрита с истинска ръжда, искам да кажа, че ръждата беше *необикновена*. Когато и да погледнеш тази врата, тя приличаше на залез.

Освен дето играехме карти, клубът беше удобно място за пушене на цигари и за разглеждане на книги с жени. Имаше пет-шест очукани тенекиени пепелника, на дъното на които пишеше „Кемъл“, много вътрешни снимки, закачени на прогнилите стени, двайсет-трийсет тестета карти с подгънати краища. Теди ги беше взел от чичо си, който завеждаше книжарницата в Касъл Рок; когато един ден чичо му го попитал какво играем, Теди отговорил, че играем разни невинни игри, и чичото му казал, че това е добре.

Имахме комплект пластмасови чипове за покер и куп стари списания за четене „*Мастър детектив*“, макар че в тях нямаше нищо

страшно. Под пода бяхме направили и скривалище с размери 30 на 25 сантиметра, за да крием повечето от тези неща в много редкия случай, че бащата на някое от момчетата си наумеше да огледа мястото. Когато валеше, вътре бяхме като в стоманен барабан от Ямайка... но през лятото не паднаха дъждове.

Това лято беше най-сухото и най-горещото от 1907 година насам — поне така твърдяха вестниците, и през оня петък преди Деня на Труда и началото на новата учебна година даже златникът се беше оклюмал, а канавките край пътя бяха пресъхнали и жалки. В градините нямаше плод, а големите фабрики за консервиране в Касъл Рок „Червено и бяло“ така си стояха и събираха прах. През това лято хората нямаше какво да пият, освен вино от глухарчета.

Сутринта на този петък Теди, Крис и аз бяхме в клуба, приказвахме си, че приближава училището, играехме карти и си разправяхме вицове за пътуващия търговец и френски анекдоти. Как можеш да познаеш, че французинът е в задния ти двор? Ами, кофите за боклук са празни и кучката ти е бременна. Теди се правеше, че се е изчерпал, но пръв продължаваше всеки нов виц още щом чуеше началото, като сменяше французина с поляк.

Брястът хвърляше дебела сянка, но ние събличахме ризите си, за да не се мокрят от пот. Играехме скат за три цента — най-тъпата игра, която може да съществува, само че беше много горещо за нещо по-сложно. До средата на август имахме страхотен отбор по футбол, но след това повечето момчета просто се пръснаха. Беше голяма жегата.

Дойде моят ред, играехме на пики. Започнах от тринайсет, до двайсет и едно ми трябваша осем точки, но нищо не излезе. Крис цака. Взех последната ръка, която изобщо не ми трябваше.

— Двайсет и девет — рече Крис и обяви кари.

— Двайсет и две — каза с отвращение Теди.

— Да ви пикая на играта — обадох се аз и хвърлих на масата картите с лицето надолу.

— Горди загуби, оле, Горди, удари тъпана и излез вълн — извика с тръбния си глас Теди Дюшан и пушна патентования си смях. — *Иии-ии-ии-ии*, сякаш вадеше бавно ръждив гвоздей от гнила дъска. Беше доста странен, всички го знаехме. Наближаваше тринайсет години, като всички нас, но с дебелите си очила и слуховия апарат, който носеше понякога, приличаше на старец. На улицата момчетата му

искаха цигари, но издатината на ризата му идеше от батерията на слуховия апарат.

Въпреки очилата и слушалката с цвета на тялото, винаги мушната в ухото му, Теди не виждаше добре и често не разбираше какво му казват хората. В бейзбола трябваше да го сложиш накрая, някъде зад Крис в лявата половина и Били Гриър в дясната. Оставаше ти само да се надяваш, че никой няма да изпрати топката толкова далече, защото Теди щеше да я гони отчаяно, независимо от това вижда ли я или не. Понякога имаше добри попадения, но веднъж налетя върху оградата до къщата ни в дървото. Той падна по гръб, лежа около пет минути, опулил бялото на очите си, и аз се уплаших. После дойде на себе си, поразтъпка се с окървавен нос и голяма морава цицина на челото, като твърдеше, че ударът не се зачита.

Зрението му беше зле по рождение, но в това, което ставаше с ушите му, нямаше нищо естествено. По онова време, когато беше модно да се подстрижеш така, че ушите ти да стърчат като дръжки на кана, Теди имаше първата бийгъл-прическа в Касъл Рок — четири години преди някой в Америка да чуе за „Бийгълз“. Той пускаше косата си да скрие ушите, защото приличаха на буци разтопен восък.

Когато бил на осем години, бащата на Теди го наказал, защото счупил чиния. Майка му била на работа в обувната фабрика в Саунт Перис и когато научила за това, вече нищо не можело да се направи.

Бащата на Теди го помъкнал към голямата печка за дърва в дъното на кухнята и го сложил с едната страна на главата върху чугунената плоча. Подържал го така десетина секунди. Сетне го дръпнал за косата и го обърнал на другата страна. После се обадил в Централната болница за спешни случаи в Мейн и им казал да вземат момчето му. Затворил телефона, отишъл в килера, взел пушката си калибър 12,95 милиметра и седнал да гледа дневните предавания по телевизията с оръжие на коленете си. Когато съседката мисис Бъроуз довтасала да попита добре ли е Теди — тя чула писъци — баща му насочил пушката към нея. Мисис Бъроуз напуснала къщата на Дюшан със скоростта на светлината, заключила се в дома си и извикала полицията. Когато линейката пристигнала, мистър Дюшан пуснал санитарите в къщата и отишъл на задната врата да пази, докато откарали Теди на носилка в линейка Буик.

Бащата на Теди обяснил на санитарите, че когато шибаните месингови каски обявили територията за чиста, навсякъде имало швабски снайпери. Един от санитарите попитал бащата на Теди ще може ли да издържи. Бащата на Теди се усмихнал загадъчно и рекъл на санитарите, че ще издържи, докато дяволът стане доставчик на хладилници. Санитарите го поздравили и бащата на Теди се върнал и се заключил. Няколко минути след тръгването на линейката пристигнала щатската полиция и освободила Норман Дюшан от дежурство.

Той правеше гадни неща — стреляше по котки, палеше пощенски кутии почти цяла година и когато след зверството посетил сина си, последвало бързо обаждане и го изпратили в Тогъс, в психиатричната болница. Тогъс е мястото, където отиваш, ако си от осмо отделение. Бащата на Теди е атакувал брега на Нормандия и Теди го представяше точно така. Той се гордееше със своя старец въпреки злините, които му беше причинил. Теди ходеше с майка си на посещение при него всяка седмица.

Той беше най-тъпото момче от тайфата, струва ми се, а на всичко отгоре беше и откачен. Правеше най-големите щуротии, които човек може да си представи, и винаги излизаше сух от тях. Коронният му номер се наричаше „Изплъзване от камиона“. Изтичваше срещу камионите на шосе 196 и понякога те минаваха само на сантиметри от него. Бог знае колко инфаркти е причинил, а той се смееше, когато вятърът от профучалия камион раздираше дрехите му. Той ни плашеше, защото зрението му беше окаяно и не виждаше нищо, даже и да сложеше очила колкото бутилка от кока-кола. Струваше ни се, че някой ден ще сбърка с някой от тези камиони. Трябваше да внимаваш и да не го дразниш, защото можеше да направи абсолютно всичко напук.

— Горди загуби, иииии-иии-иии!

— Да ти го начукам — рекох и взех „Мастър детектив“ да почета, докато завършат. Отгърнах на „Той преби хубавото момиче до смърт в заседналия асансьор“ и започнах точно оттам.

Теди грабна картите си, хвърли един бърз поглед и каза:

— Вземам ги.

— Четириок куп лайна! — ревна Крис.

— Куп лайна има хиляди очи! — рече натъртено Теди.

Двамата с Крис избухнахме в смях. Теди ни погледна леко намръщен, сякаш се чудеше какво ни е разсмяло. Това беше още една негова черта — пускаше страхотни лафове като „Куп лайна има хиляди очи“ и никога не си сигурен дали го прави, за да е забавен или просто така е излязло. После гледа леко намръщен хората, които се смеят, сякаш иска да каже: „Господи, какво стана този път?“

Теди имаше трийсет — вале, дама и поп от карите. Крис събра само шестнайсет и се отказа от играта.

Теди разбърка недодялано картите, а аз едва навлизах в най-страшната част от разказ с убийство, в който оня откачен моряк от Ню Орлиънз трепе наляво и надясно студентки, защото не може да понася затворено пространство, когато чухме, че някой иде бързо по стълбата, закована на дънера на бряста. Един юмрук почука по вратата на пода.

— Кой е? — изцвили Крис.

— Върн! — Той беше задъхан и развълнуван.

Отидох до вратата на пода и дръпнах резето. Вратата хлопна, вдигна се и Върн Тесио, един от другите редовни посетители, се вмъкна в клуба. Беше потен, а косата му, която обикновено решише по маниера на неговия кумир от рокендрола Боби Райдъл, беше залепнала на фитили по кръглата му като гюлле глава.

— Хей, мъже — задъхваше се той. — Ча'йте да чуете нещо.

— Да чуем какво? — попитах аз.

— Ча'йте да си поема дъх. Тичах по целия път от къщи.

— *Тичах по целия път към къщи* — провикна се Теди с ужасния фалцет на Литъл Антъни, — *да ти кажа само извиня-ва-а-а-а-й.*

— Върви по дяволите, човече! — рече Върн.

— Хвърли мъртвия в сайванта, Фред — ловко се извъртя Теди.

— Тичал си по целия път от къщи? — недоверчиво попита Крис. — Ти си луд, човече. — Къщата на Върн беше далече, три километра по Гранд Стрийт.

— Струваше си — рече Върн. — Мили боже! Няма да повярвате. Честно.

Той се плесна по потното чело да покаже колко честно беше всичко.

— Добре, какво има? — попита Крис.

— Момчета, можете ли да пренощувате навън тази нощ? — Върн ни гледаше открито и развълнувано. Очите му приличаха на стафиди,

пъхнати в тъмни кръгове пот. — Можете ли да кажете на вашите, че ще нощувате на палатка в задния ми двор?

— Да, мисля, че мога — обади се Крис, като си взе новата ръка на карти и я погледна. — Но баща ми е на лоша вълна. Кърка, нали знаете?

— Трябва да дойдеш, човече — каза Върн. — Честно. Няма да *повярвате*. Можеш ли, Горди?

— Вероятно.

Можех да правя много такива неща. Всъщност цяло лято бях като невидимото момче. През април един джип сгази по-големия ми брат Денис. Това стана във Форт Бенинг, щата Джорджия, където беше на лагер. Той и някакво момче тръгнаха към гарнизонната лавка и един военен автомобил ги блъсна. Денис бил убит на място, а неговият приятел още беше в кома. В края на седмицата Денис щеше да стане на двайсет и две. Аз даже му бях купил картичка за рождения ден от Дали в Касъл Грийн.

Плаках, когато чух за това, плаках още повече на погребението, не вярвах, че Денис го няма. Мислех, че човекът, който често ме чукаше с кокалче по главата или ме плашеше с гумен паяк, докато заплача, или пък ме целуваше, когато падна и си ожуля коленете до кръв и ми шепнесе: „Спри сега да плачеш, момче!“, е безсмъртен. Мислех, че човекът, който *докосна* душата ми, не може да умре. Това, че той може да умре, ме нарани и уплаши. Нещастията сякаш изсмука силите на родителите ми. За мен Денис беше просто познат. Той беше десет години по-голям от мен, можеш да си представиш, имаше свои приятели и съученици. Много години се хранехме на една маса, понякога ми беше приятел, понякога — мъчител, но знаеш ли, най-често беше просто едно момче. Нямахме го цяла година, преди да умре, беше си идвал в отпуск само два пъти. Даже не си приличахме. След онова лято ми трябваше много време да разбера, че съм плакал повече за баща ми и майка ми. Сълзите ми бяха за тях и за мен.

— За какво е цялата пикня и тръшкане, Върн-О? — попита Теди.

— Печеля — рече Крис.

— *Какво?* — писна Теди и мигом забрави Върн. — Проклет лъжец! Няма да вземеш къорава ръка. Не ти давам къорава ръка.

Крис се ухили самодоволно.

— Вземи си ръцете, посерко.

Теди посегна към горната карта от купа. Крис извади цигара „Уинстън“ от кутията зад него. Аз се наведох над купа да взема детективското списание.

Върн Тесио каза:

— Хей, момчета, искате ли да видите труп?

Всички се вцепенихме.

3

Вече бяхме чули за това по радиото, разбира се. Радиото — Филко, със счупена кутия, моето също беше откънато от сметицето, дънеше през цялото време. Държахме го на станцията на Люистън, която предаваше само супер хитове и най-готините стари парчета: „Какво от света идва при теб?“ на Джак Скот, „Този път“ на Трой Шондъл, „Кинг Креол“ на Елвис и „Само самотният“ на Рой Орбисън. По време на новините надавахме ухо. Новините бяха куп щастливи фъшкии за Кенеди и Никсън, Кемой и Мацу, за грешките в ракетите и за това каква гадост е в края на краищата фактът, че се е появил Кастро. Всички слушахме малко по-внимателно за Рей Броуър — момче на наша възраст.

Той беше от Чембърлейн, град на шейсет и пет километра източно от Касъл Рок. Три дни преди Върн да дойде запъхтян в клуба след трикилометровото тичане по Гранд Стрийт, Рей Броуър тръгнал да бере боровинки с едно канче на майка си. Когато се стъмнило и той не се върнал, семейството му извикало местния шериф и издирването започнало — отначало около къщата му, после в съседните градове Мотън, Дархам и Паунал. Всички се включиха в акцията — ченгета, депутати, държавни чиновници, доброволци. Въпреки това след три дни никой още не беше намерил момчето. От радиото човек можеше да разбере, че няма да намерят бедното хлапе живо. Търсенето би могло да завърши и безрезултатно. Можеше да е задушен под паднали камъни, можеше да се е подхлъзнал и да е повлечен от някоя рекичка и след десет години някой ловец да открие костите му. Търсеха в езерцата на Чембърлейн и в резервоарите на Мотън.

Този ден нямаше нищо такова в югозападен Мейн. По-голямата част от територията беше вече заета от предградията и селищата за нощуване обхващаха Портланд и Люистън като пипалата на гигантска сепия. Имаше и гори, те затрудняваха издирването на запад към Белите планини, но през онези дни, ако речеш да минеш осем километра в една посока, можеш да си сигурен, че два пъти ще пресечеш

междуселски път. През 1960 година цялата територия между Чембърлейн и Касъл Рок беше незастроена и имаше места, които не бяха сечени от Втората световна война насам. По онова време можеше да влезеш в гората, да се изгубиш и там да си умреш.

4

Тази сутрин Върн Тесио копаеше под верандата. Ние си го знаехме много добре, но сигурно ще ми трябва една минута време да ти обясня. Теди Дюшан беше малоумен, а Върн Тесио никога нямаше да учи в колеж. Брат му пък беше най-гламавият човек, както ще разбереш. Но първо да ти кажа защо Върн копаеше под верандата.

Преди четири години, когато беше на осем години, Върн зарови един буркан дребни пари под дългата предна веранда на семейство Тесио. Върн смяташе тъмното пространство под верандата за своя „пещера“. Той играеше пиратски игри, а дребните монети бяха заровено съкровище, но ако играеш с Върн, не можеш да ги наречеш заровено съкровище, трябва да кажеш „плячка“. Той зарови буркана с парите, запълни дупката и я покри с прясна пръст от стари листа, които се бяха събрали от години. Нарисува карта на съкровището и я скри в стаята си сред куп стари боклуци. И забрави всичко за месец-два. После, когато не му стигнаха парите за кино или нещо такова, той се сети за дребните пари и отиде да търси картата си, но през това време майка му беше чистила два-три пъти. Беше събрала всички тетрадки, опаковки за сладкиши, смешни списания и книги с вицове. Изгори ги една сутрин, за да запали кухненската печка, и неговата карта на съкровището изхвърча през комина на кухнята.

Или поне така си мислеше.

Той се опита да намери мястото по памет и започна да копае. Нямаше късмет. Започна да копае на други места. И пак без успех. Той се опита отново и отново. Четири години, човече. Четири години. Пиклива работа, а? Не знаеш да се смееш ли или да плачеш.

Това му стана мания. Предната веранда на Тесио беше с дължината на къщата, дванайсет метра дълга и към два метра широка. На това място той беше прекопал всеки проклет сантиметър два-три пъти, а парите ги нямаше. Броят на дребните монети започна да расте в ума му. Когато това му се случи за първи път, той каза на мен и на Крис, че има около три долара. След година сумата порасна до пет

долара, а по-късно започна да се върти около десет долара — над десет или под десет, всичко зависеше от това колко е покрусен.

Често се опитвахме да му вгълпим очевидното — че Били е научил за буркана и сам го е изровил. Върн не искаше да повярва, макар да мразеше Били, както арабите мразят евреите и вероятно би гласувал за смъртно наказание на брат си за обир на магазин, даже да имаше противници на това. Отказваше и да пита Били. Сигурно се страхуваше, че Били ще се засмее и ще рече: „*Разбира се, че ги взех, имаше двайсет долара в моя буркан и аз ги профуках до последния цент*“. Вместо това Върн излизаше от къщи и копаеше, когато го удареше сачмата и го нямаше Били. Той винаги изпълзяваше изпод верандата с мръсните си джинси, с щръкнала коса и празни ръце. Ние го будалкахме за това много лошо, лепнахме му прякора Стотинката — Стотинката Тесио. Мисля, че идваше в клуба по най-бързия начин не толкова да ни съобщи новината, колкото да покаже, че в края на краищата има полза от търсенето на парите.

Тази сутрин той станал преди всички, излапал си царевичната каша и излязъл на алеята да похвърля топката в стария обръч, забит с гвоздеи към гаража. Нямало какво да прави, не се мяркал никакъв призрак, с който да поиграе или нещо такова, и той решил да потърси още веднъж своите стотинки. Върн каза, че бил под верандата, когато вратата над него се затръшна. Замръзнал безмълвен на място. Помислил си, че ако е баща му, ще се покаже, ако е Били със своя приятел Чарли Хоган, ще изчака, докато се чупят.

Два чифта нозе пресекли верандата и самият Чарли Хоган рекъл с разтреперан и плачлив глас:

— За Бога, Били, какво да правим?

Върн каза, че само като чул Чарли Хоган да говори така — Чарли, едно от най-коравите момчета в града — му забучало в ушите. В края на краищата Чарли беше в компанията на Ейс Мерил и Айбол Чембърс, и ако си приятел с такива птици, сигурно си много корав.

— Нищо — рекъл Били. — Това ще правим. Нищо.

— Трябва да направим *нещо* — казал Чарли и двамата седнали на верандата близо до мястото, където се криел Върн. — Не го ли *видя*?

Върн издебнал момента и пропълзъл малко по-близо до стълбата, целият олигавен. На това място си помислил, че Били и Чарли са

пийнали и са пречукали някого. Върн внимавал много да не зашумоли някое от сухите листа. Ако двамата го открият, помислил си, можеш да си представиш какво ще остане от него в консервна кутия от кучешка храна.

— Нищо ни няма на нас — рекъл Били Тесио. — Момчето е мъртво, на него нищо му няма. На кого му пука, даже и да го намерят? На мен — не.

— За това момче говореха по радиото — казал Чарли.

— За него, сигурен съм. Брокър, Броуър, Флауър — май така се казваше. Шибаният влак го блъснал.

— Да — потвърдил Били. Чуло се драсване на кибритена клечка. Върн я видял да пада върху чакъла на алеята и му замирисало на цигарен дим. — Сигурен съм. А ти се издрайфа.

Двамата млъкнали, но Върн почувствал вълните на срама, които излъчвал Чарли Хоган.

— Нищо, момичетата не го видяха — казал след малко Били. — Щастливо спиране. — Ако се съди по звука, той потупал Чарли по гърба, за да го ободри. — Те щяха да се раздрънкат чак до Портланд. Бързо се магнахме оттам. Мислиш ли, че са усетили нещо нередно?

— Не — отвърнал Чарли. — Само че Мери не обича Харлоу Роуд, защото минава край гробището. Страхува се от призраци. — После подхванал със същия уплашен и плачлив глас — Господи, ще ми се да не съм се качвал в кола миналата вечер. Само да отида на представлението, както се ходи.

Чарли и Били ходеха с две приятелки — Мери Догърти и Бевърли Томас. Рядко се срещат по карнавалите толкова дебели жени — с пъпки, с мустаци, с всичките му работи. Понякога четиримата — а ако се включеха Фузи Бракович и Ейс Мерил с техните момичета, ставаха шест или осем — открадваха кола от паркинга в Люистън и си правеха хубави разходки из околността с две-три бутилки вино „Дива ирландска роза“ и шест кутии сладко газирано питие с джинджифил. Вземаха момичетата от Касъл Вю, Харлоу или Шайлън, пиеха и ги оставяха. После зарязваха колата някъде близо до техните къщи. Евтини номера в маймунска къща, както казваше Крис. Не бяха ги хващали, но Върн все се надяваше. В главата му се въртеше мисълта за неделно посещение при Били в поправителния дом.

— Ако кажем на ченгетата, те ще поискат да разберат как, по дяволите, сме стигнали в Харлоу — казал Били. — Никой от нас няма кола. Най-добре ще е да си затваряме устата. Не могат да ни пипнат с пръст.

— Можем да се обадим анонимно — предложил Чарли.

— Те засичат шибаните обаждания — рекъл зловещо Били. — Видях го в „Патрул на магистралата“. И в други филми.

— Да, така е — произнесъл с жалък глас Чарли. — Исусе! Ще ми се Ейс да беше с нас. Можехме да кажем на ченгетата, че сме били в неговата кола.

— Е, не беше.

— Да — рекъл Чарли и въздъхнал. — Мисля, че си прав. — Един фас паднал на алеята. — Разходили сме се и сме се изпикали зад камионите. Не можем ли да се разходим по друг път? И аз съм се издрайфал на новите си обувки. — Гласът му затихнал леко. — Шибаното хлапе лежеше точно там, разбираш ли? Видя ли го, Били?

— Видях го — казал Били и до първия фас на алеята паднал втори. — Хайде да видим дали Ейс е у тях. Трябва да пийнем нещо.

— Ще му кажем ли?

— Чарли, ние няма да кажем на *никого*. *На никого никога*. Загрят ли?

— Загрях — рекъл Чарли. — Исусе Христе, ще ми се да не бяхме задигнали тоя шибан Додж.

— Затваряй си човката и ела.

Два чифта нозе в опънати избелели джинси, обути в черни високи обувки с катарамии отстрани слезли по стълбите. Върн застина на четири крака. „Топките ми се дръпнаха толкова високо, че си помислих: искат да влязат през задния вход“, ни каза той. Бил сигурен, че брат му ще го подуши под верандата, ще го измъкне и ще го убие. Брат му и Чарли щели да го сритат по главата, на която добрият Господ е дал уши като дръжки на кана, и после да я смажат с високите си обувки. Но те си продължили и когато Върн разбрал, че наистина са си отишли, изпълзлял изпод верандата и дотичал при нас.

5

— Голям си късметлия — рекох аз. — Те щяха да те убият.

А Теди каза:

— Познавам Бак Харлоу Роуд. Свършва до реката. Там ловяхме риба.

Крис кимна.

Там имаше мост, после наводнение. Много отдавна. Сега има само железопътен мост.

— Може ли това момче да стигне по пътя от Чембърлейн до Харлоу? — попитах Крис. — Това са четиридесет-петдесет километра.

— Мисля, че може. Сигурно е тръгнал по линията и е вървял все по нея. Може да си е мислил, че ще го намерят, или е разчитал да се метне на влака. Но сега има само товарни влакове — до Дери и Браунсвил, никакви други. Трябвало е да мине целия път до Касъл Рок, за да слезе. Може би в мрака влакът е минал и пляс!

Крис удари десния си юмрук по лявата длан. Чу се плющене. Теди, ветеран от много отклонения пред близко минаващи камиони по шосе 196, не беше много очарован. На мен ми се завъртя главата при мисълта за изгубеното момче, уплашено до смърт, което неотклонно върви по линията и може би стъпва по траверсите заради нощните шумове от близките дървета и храсти или от канавката край линията. Но идва влакът, големите фарове отпред го хипнотизират и вече е късно да отскочи. Или пък е легнал на линията, изтощен от глад, когато минавал влакът. Както и да е, Крис беше прав: „пляс“ беше крайният резултат. Момчето умря.

— И тъй, искате ли да го видите? — попита Върн. Той се гърчеше като червей, сякаш щеше да влиза в банята и това го вълнуваше толкова много.

Ние всички го гледахме дълго, без да кажем нищо. После Крис хвърли картите си и рече:

— Да. Хващам се на бас с теб на каквото искаш, че нашите снимки ще се появят във вестника.

— А? — каза Върн.

— Да? — рече Теди и се ухили с усмивката на отскачащ от камионите.

— Вижте — започна Крис и се наведе над прогнилата маса за карти. — Можем да намерим тялото и да съобщим. Ще влезем в новините.

— Не зная — каза Върн и определено включи на заден ход. — Били ще разбере как съм научил. Ще направи от мен живо лайно.

— Не, няма да направи — казах, — защото *ние* ще намерим момчето, а не Били и Чарли Хоган с откраднатата кола. Никога няма да си навлекат неприятности. Сигурно ще ти закачат медал, Стотинка.

— Така ли? — Върн се ухили, показвайки гнилите си зъби. Това беше една обърквана усмивка, сякаш мисълта за Били с неговите щуротии му въздействаше като хубав удар в ченето. — Мислиш ли?

Теди също се ухили. След това се намръщи и каза:

— О, о!

— Какво? — попита Върн. Той пак се сгърчи, уплашен от някое истинско възражение, което тъкмо се зараждаше в ума на Теди или поне в това, което минаваше за негов ум.

— Моите хора... — продума Теди. — Ако утре намерим тялото на това момче в Саут Харлоу, те ще разберат, че не сме прекарвали нощта на лагер в задния двор на Върн.

— Да — съгласи се Крис. — Ще разберат, че сме търсили момчето.

— Няма да разберат — казах аз. Чувствах се странно, развълнуван и уплашен едновременно, защото знаех, че можем да направим това и да си отидем. От тези чувства ми стана горещо и ме блъсна глава. Задигах велосипеди, колкото да се намирам на работа, и показвах с тях коронния си номер. Това и играта на карти бяха всичко, което научих от по-големия си брат Денис. Другите момчета го харесваха и всеки, когото познавах, ме молеше да му го покажа как става. Всеки, освен Крис. Може би само той знаеше, че да покажа на някого как става номерът е все едно да му дам късче от Денис, а от него не ми беше останало толкова много, че да раздавам наляво и надясно. Рекох: — Само ще им кажем, че ни е дотегнало да нощуваме на палатка в двора на Върн, защото сме го правили много пъти. Решили сме да поскитаме по линията и да пренощуваме в гората. Бас

държа, че не трябва да крием, защото всички ще бъдат шашнати от това, което сме открили.

— Баща ми ще ме търси навсякъде — рече Крис. — Този път здравата се е наквасил. — Той тръсна начумерено глава. — По дяволите, струва си да се скрия.

— Добре — рече Теди и стана. Той още се хилеше като смахнат, готов всеки момент да избухне в своя висок писклив смях. — Хайде да се съберем следобед у Върн. А какво ще им кажем за вечерята?

Крис каза:

— Можем да кажем, че сме яли у Върн.

— А аз ще кажа на мама, че съм вечерял у Крис — обади се Върн.

Това щеше да свърши работа, освен ако се случи нещо непредвидено или пък родителите ни се срещнеха случайно. Нито родителите на Върн, нито на Крис имаха телефон. По онова време имаше много семейства, за които телефонът беше лукс, особено сред по-бедните. А никой от нас не беше от каймака на обществото.

Татко беше пенсионер. Бащата на Върн работеше във фабриката и още караше Десото от 1952 година. Майката на Теди имаше къща на Данбъри Стрийт и приемаше наематели, когато успееше да намери кандидат. През това лято нямаше наемател; табелката „МЕБЕЛИРАНА СТАЯ ПОД НАЕМ“ висеше на прозореца на всекидневната от юни. А бащата на Крис беше винаги малко или много наквасен. Той беше пияница, който пръскаше и получаваше, но повечето получаваше. Прекарваше по-голямата част от времето си в кръчмата на Съки с Джуниър Мерил, стареца на Ейс Мерил, и още два местни задника.

Крис не говореше много за баща си, но всички знаехме, че го мрази като отрова. Горедолу на две седмици Крис получаваше някои особени белези: синини по бузата или врата, подуто око с цвета на залеза, а веднъж дойде в училище с голяма тежка превръзка на главата. Друг път изобщо не идваше на училище. Майка му се обаждаше, че е болен, защото беше толкова пребит, че не можеше да дойде. Крис беше хитър, истински хитър, но много кръшкаше от училище и мистър Холибъртън, градският инспектор, често се вестяваше в къщата на Крис със стария си черен Шевролет с лепенка в ъгъла на предното стъкло: НЕ ВЗЕМАМ ПЪТНИЦИ. Ако Крис беше избягал, Бърти — така му викахме, но само зад гърба му — го вземаше, водеше го в

училище и бдеше Крис да се поотпусне за една седмица. Но ако откриеше, че бащата на Крис му е отпрал кожата, Бърти просто си отиваше и не обелваше дума. Никога не ми се беше случвало да търся обяснение за този приоритет. Това стана двацет години по-късно.

Една година преди това отстраниха за три дни Крис от училище. През дежурството на Крис изчезнаха парите за млякото и тъй като беше от безпаричното семейство Чембърс, той трябваше да си поскита, макар да се кълнеше, че не е чопнал парите. По това време мистър Чембърс прати Крис за две седмици в болница. Когато чул, че Крис е изгонен, той му счупи носа и дясната китка. Крис произхождаше от лошо семейство, така беше, всички мислеха, че ще му се случи нещо лошо, и Крис в това число. Неговите братя оправдаха напълно очакванията на града. Франк, най-големият, избяга от къщи на седемнайсет години, да отиде във флота и по онова време излежаваше дългосрочна присъда в Портсмут за изнасилване и въоръжено нападение. Вторият по възраст — Ричард, чието дясно око беше смешно и трепереше, та затова му викахме Айбол, очната ябълка, отпадна от гимназията в десети клас и се събираше с Чарли, Били Тесио и техните приятели.

— Мисля, че това ще свърши работа — казах на Крис. — Какво ще речеш за Джон и Марти?

Джон и Марти Деспейн бяха други двама постоянни членове на нашата банда.

— Те заминаха — отвърна Крис. — Няма да се върнат до понеделник.

— О, това е много лошо.

— Решихме ли? — попита Върн, който продължаваше да се гърчи. Той не искаше разговорът да прекъсне нито за минута.

— Мисля, че решихме — рече Крис. — Искат ли някой да поиграем скат?

Никой не искаше. Бяхме много развълнувани да играем карти. Слязохме от къщата в дървото, прескочихме оградата на празното място и поиграхме бейзбол със старата топка на Върн, но не ни беше интересно. Мислихме си само за онова момче Броуър, блъснато от влака, как ще отидем да го видим или да видим онова, което е останало от него. Към десет часа се пръснахме по къщите си да кажем на нашите родители.

6

Прибрах се вкъщи в десет и петнайсет, след като се отбих в дрогерията да търся евтини книги. Ходех там през ден да видя дали има нещо ново на Джон Д. Макдоналдс. Имах четвърт долар и си мислех, че ако намеря, ще го купя, но продаваха само стари книги, повечето от които бях чел по пет-шест пъти.

Когато си отидох, видях, че колата я няма и си спомних, че мама и някои нейни приятелки от дамските сбирки бяха заминали за Бостън на концерт. Майка ми беше стар посетител на концерти. И защо не? Единственото ѝ дете беше убито и трябваше да прави нещо, за да се поразсее. Предполагам, че на мое място щеше да разбереш защо се чувствам така.

Татко беше излязъл и поливаше с тънка струя от маркуча унищожената си градина. Ако по киселата му физиономия не можеш да се сетиш, че това е загубена работа, трябва да погледнеш градината. Почвата беше суха, пепелявосива. Всичко увехна с изключение на царевицата, която никога до сега не беше израствала толкова. Татко каза, че никога не е знаел как да полива градината, това го прави майката природа или никой. Той поливаше много дълго на едно място и потопяваше във вода растенията. На съседния ред те просто умираха от жажда. Той никога не стигна до златната среда, но избягваше да говори за това. През април изгуби сина си, а през август — градината. И ако не искаше да се вайка за това пред всеки срещнат, това си беше негово право. Изненада ме и обстоятелството, че говори за всичко друго. Това водеше шибаната демокрация твърде далеч.

— Здравей, татко — казах и заставах до него. Предложих му един от ментовите бонбони, които купих в дрогерията. — Искаш ли?

— Здравей, Гордън. Не, благодаря.

Той продължи да полива с тънки струйки безпомощната сива земя.

— Не се тревожи, ако тази вечер отида на палатка, в задния двор на Върн Тесио с някои момчета.

— Какви момчета?

— Върн, Теди Дюшан. Може би Крис.

Очаквах, че ще започне да ми опява за Крис — колко лоша компания е, гнила ябълка от дъното на варела, крадец и чирак в младежката престъпност.

Но той само въздъхна и рече:

— Надявам се, че всичко ще бъде наред.

— Страхотно! Благодаря.

Обърнах се да вляза вкъщи, когато той ме спря с въпроса:

— Това са единствените хора, с които искаш да дружиш, нали, Гордън?

Извърнах се към него в очакване на доводи, но тази сутрин той нямаше никакви доводи. Щеше да е по-добре, ако имаше, помислих си. Раменете му бяха смъкнати. Лицето му, насочено към мъртвата градина, а не към мен, посърна. В очите му се мярна някакъв неестествен блясък, може би сълзи.

— О, татко, те са добри.

— Разбира се. Крадец и двама оставащи. Хубава компания за моя син.

— Върн Тесио не е слабак — казах. За Теди беше по-трудно да възразя.

— На дванайсет години, а още е в пети клас — рече баща ми. — А времето, което проспива? Чете час и половина забавните страници в неделния вестник.

Това ме вбеси, защото си помислих, че не е честно. Той съдеше за Върн така, както за всичките ми приятели, от това, че ги е видял тук и там или пък да влизат и излизат от къщи. И, разбира се, грешеше. А когато нарече Крис крадец, пред очите ми причерня, защото не знаеше *нищо* за Крис. Исках да му кажа това, но ако се бях заел с него, щеше да ме остави вкъщи. Той всъщност не беше луд, не както изглеждаше понякога на масата за хранене, когато се произнасяше гръмогласно, че никой не иска да яде. Сега той само изглеждаше тъжен, уморен и изхабен. Беше на шейсет и три години, достатъчно стар, за да ми бъде дядо.

Мама беше на петдесет и пет — и тя не беше първа младост. Когато се оженили с баща ми, те се опитали да разширят семейството, мама забременяла и пометнала. После пометнала още два пъти и

лекарят ѝ казал, че никога няма да износи бебе до раждането. Научих всичко това, когато един от тях ме поучаваше, нали разбираш? Те искаха да си мисля, че съм специален дар от бога, а аз не съм оценявал моето велико хубаво бъдеще да бъда заченат, когато майка ми е била на четиридесет и две години и започнала да побелява. Не съм оценявал моето велико бъдеще и нейните огромни мъки и жертви.

Пет години след като лекарят казал на мама, че няма да има дете, тя забременяла с Денис. Носила го осем месеца, после той някак сам изскочил с петте си кила. Татко често казваше, че ако мама беше износила Денис до термина, бебето щяло да тежи над седем кила. Лекарят казал: „Е, понякога природата ни заблуждава, но то ще е единственото дете, което ще имате. Благодарете на бога за него и се радвайте.“ След десет години мама забременяла с мен. Тя не само ме износила определеното време, но докторът трябвало да ме измъкне с форцепс. Чувал ли си за такова шибано семейство? Аз съм дошъл на този свят като дете на двама грохнали старци, тя не е за разправяне, и единственият ми брат играел бейзбол в големия детски парк преди още да се измъкна от пелените.

В положението на мама и татко един божи дар напълно им стигал. Не казвам, че се отнасяха зле с мен, те никога не са ме били, но аз бях адски голяма изненада и ми се струва, че когато навлезеш в четиридесетте години, не си така равнодушен към изненадите, както на двайсет години. След моето раждане мама се подложила на операция, която ѝ препоръчали приятелките от женските сбирки. Сигурно е искала стопроцентова гаранция, че вече няма да има никакви подаръци от бога. Когато влязох в колеж, открих, че имам голямото предимство да не се родя със закъснение, макар баща ми да се осъмни в това, когато видя как приятелят ми Върн решава за десет минути главоблъсканицата от Бийтъл Бейли.

Никога нямаше да осъзная истински какво е да си отритнат, ако не беше писмената ми работа в гимназията за онзи роман — „Невидимият човек“. Когато се съгласих да взема книгата заради мис Харди, мислех, че това е научнофантастична история за човек с превръзки и Фостър Грантс; във филма ролята изпълняваше Клод Рейнс. Когато разбрах, че това е съвсем различно четиво, направих опит да върна книгата, но мис Харди не искаше да се откача от въдицата. Прочетох я и почувствах истинска радост. В „Невидимият

човек“ се разказваше за един негър. Никой изобщо не го забелязва преди да си вдигне чукалата. Хората гледат през него. Когато казва нещо, никой не му отговаря. Той е като черен призрак. Щом я започнах, излапах я с кориците, сякаш беше Джон Д. Макдоналд, защото тоя котарак Ролф Елисън пишеше за мен. На масата за хранене имаше само: Дени, как замахна; Дени, който те кани на танца на Санди Хопкинс; Дени, искам да поговоря с теб като мъж за оная кола, която гледахме. Аз кажа: „Подай ми маслото“, а татко вика: „Дени, сигурен ли си, че в армията е твоята цел?“, а мама пита дали Дени иска тя да му купи риза на „Пендълтон“ на разпродажбата в търговската част на града и всичко свършва с това, че сам си вземам маслото. Една вечер, когато бях на девет години, реших да видя какво ще стане. Рекох: „Моля, подай ми тази проклета лъжица“. А мама каза: „Дени, днес се обади леля Грейс и пита за теб и Гордън“.

Вечерта, когато Денис се дипломира с отличие в гимназията на Касъл Рок, се престорих на болен и останах вкъщи. Ройс, по-големият брат на Стиви Дарабънт, ми купи бутилка „Дива ирландска роза“, аз изпих половината и посреднощ се издрайфах в леглото.

В това семейно положение си длъжен или да намразиш поголемия си брат, или от безпомощност да го направиш свой кумир, поне така казва университетската психология. Глупости, нали? Доколкото разбирам, не изпитвах към Денис нито едното, нито другото. Рядко спорехме и никога не сме се били с юмруци. Това щеше да е смешно. Може ли четиринайсетгодишно момче да бие четиригодишния си брат за нещо? Моите родители бяха доста заплеснати по него, за да го отегчават с грижи за малкото му братче. Той никога не ми се сърдеше по начина, по който поголемите деца се сърдят на фъстъците. Когато Дени ме вземаше със себе си, то беше по негово собствено желание и това бяха най-щастливите мигове, които си спомням.

— *Хей, Лашанс, кой по дяволите, е тоя?*

— *Моето братче, а ти по-добре си затваряй човката, Дейвис. Ще ти напълни шушоните. Горди е як.*

За миг те се струпват около мен невъзможно високи, това е мимолетен интерес, като петно по слънцето. Те са толкова големи, толкова възрастни.

— *Хей, хлапе! Тоя смотаняк брат ли ти е?*

Кимам срамежливо.

— Той е истински гъз, нали така, хлапе?

Кимам пак, кимам на всички, включително и на Денис. Избухва смях.

Денис плясва два пъти с ръце и казва:

— Хайде, ще се поупражняваме ли или ще се усукваме като стадо котки?

Те изтичват към своите места, като си подхвърлят топката.

— Върви да седнеш на скамейката, Горди. Бъди послушен. Не досаждай на никого.

Отивам да седна на скамейката. Аз съм добро момче. Чувствам се невъзможно малък под пухкавите летни облаци. Гледам как брат ми подава. Не досаждам на никого.

Но такива мигове бяха малко.

Понякога ми четеше приспивни приказки, по-хубави от мамините. Мамините приказки бяха за Погачата и Трите малки прасенца, хубаво нещо, а Денис разказваше за Синята Брада и Джак, човекът-чудо. Той имаше и свой вариант за „Пресипналия“ на Били Гоут, в който тролът под моста излиза победител. И както винаги съм казвал, той ме научи да играя карти и да правя номер с колелото. Не е много, но хей, на този свят вземаш каквото можеш, не съм ли прав?

Когато пораснах, чувството на обич към Денис беше заменено с почти клинично страхопочитание, нещо като християнско чувство към бога, предполагам. А когато умря, бях малко стъписан и малко тъжен, както същите тези толкова добри християни ще се почувстват, ако списание „Тайм“ съобщи, че бог е мъртъв. Нека да кажа така: бях толкова натъжен от смъртта на Денис, колкото ме натъжи съобщението по радиото, че е умрял Дан Блокър. И двамата ги виждах почти толкова често, а Денис никога нямаше такива успехи.

Погребах го в затворен ковчег с американското знаме върху него. Когато трябваше да спуснат ковчег в земята, свалиха знамето и го сгънаха — знамето, а не ковчега — свиха го на триъгълна шапка и го дадоха на мама. Родителите ми се разпаднаха на парчета. Четири месеца не са много, за да се съберат отново; не знаех дали отново ще станат едно цяло. Мистър и мисис Трътльо. Стаята на Денис — вратата след моята стая, беше в състояние на летаргия, летаргия или нещо като изкривяване на времето. Флагчетата от колежа „Айви лийг“ висяха на

стената, а големите снимки на момичетата, с които се беше срещал, бяха закачени на огледалото, пред което се кипреше с часове, като зачесваше назад косата си в патешка опашка като Елвис. Купчината списания — „Трус“ и „Спорт илюстрейтид“ още стояха на масата му и техните дати изглеждаха все по-древни, те напомняха за отминалото време. Сякаш гледаш съзливо-сантиментален филм. Но за мен не беше сантиментално, а страшно. Не влизах в стаята на Денис, но понякога нарушавах правилото, защото очаквах да го видя зад вратата, под леглото или в килера. Той най-често оказваше влияние върху мислите ми и ако майка ми ме пратеше да взема албума с пощенски картички или кутията за обувки, пълна със снимки, за да ги погледа, щях да си представя как вратата бавно се завърта, докато стоя на място вцепенен от ужас. Щях да си го представя в мрака блед и окървавен, главата му хлътнала отстриани, със засъхващ сив съсирек от кръв и мозък на ризата. Щях да си представя как ръцете му се протягат, кървавите му ръце, сгърчени като нокти, и как ми казва дрезгаво: *Трябваше да бъдеш ти, Гордън. Трябваше да бъдеш ти.*

„Конския град“ от Гордън Лашансе. Публикувано за първи път в „Грийнстоун куортърли“, брой 45, есен, 1970. Препечатано с разрешение.

Март.

Чико стои до прозореца със скръстени ръце, а лактите му се опират на перваза. Той е гол и гледа навън, дъхът му замъглява прозореца. Притиска корема си до чекмеджето. Долното дясно стъкло е счупено и заменено с парче картон.

— Чико.

Той не се обръща. Тя не го повиква отново. Той вижда върху стъклото, че нейният призрак седи на кревата, от което одеялата не са смъкнати долу напук на земното притегляне.

Чико премества погледа си отвъд нейния призрак, вън от къщата. Вали. Снежните петна се топят и под тях се открива гола земя. Той вижда пожълтяла миналогодишна трева, пластмасова играчка на Били, ръждясало гребло. Доджа на брат му Джони е на трупчета, голите джанти стърчат като пънове. Той си спомня времето, когато двамата с Джони го стягаха, слушайки супер-хитове и най-хубавите стари парчета от радиостанцията в Люистън, които се лееха от стария транзистор на Джони. На няколко пъти Джони ще му подаде бира. Тя ще избяга бързо, Чико, ще рече Джони. *Тя ще погълне всичко на това шосе: от Гейтс Фолс до Касъл Рок. Само почакай малко.*

Но онова беше тогава, а това е сега.

Зад Доджа на Джони се разстилаше магистралата. Шосе 14 води до Портланд и Ню Хемпшир-юг, чак до

Канада-север, ако завиеш наляво по № 1 на САЩ при Томастън.

— Конски град — рече Чико на стъклото. Той пушеше цигара.

— Какво?

— Нищо, бейби.

— Чико? — В гласа й звучеше недоумение. Той ще смени чаршафите преди татко да се върне. От нея течеше кръв.

— Какво?

— Обичам те, Чико.

— Вярно.

Мръсен март. *Дърта курва*, помисли си Чико. *Мръсна, скапана, стара курва с торбести цици е тоя месец, а на лицето си носи дъжд.*

— Тази стая беше на Джони.

— На кой?

— На брат ми.

— О! Той къде е?

— В армията — рече Чико, но Джони не беше в армията. Миналото лято той работеше на скоростната писта в Оксфорд, колата загуби контрол и се насочи през вътрешната част на пистата към мястото, където Джони сменяше задните гуми на специален стенд. Няколко момчета му извикаха да внимава, но Джони не ги чу. Едно от момчетата, които извикаха, беше Чико, братът на Джони.

— Не ти ли е студено? — попита тя.

— Не. А, само краката. Малко.

Внезапно му идва мисълта: „*О, боже! Всичко, което стана с Джони, ще ми се случи и на мен, рано или късно.*“

Но пак вижда същата картина: неуправляемият плъзгащ се Форд мустанг, прешлените на гръбначния стълб на брат му, които стърчат сред многобройни вдлъбнатини по бялата му тениска; той се беше навел да извади една от задните гуми на „Чевай“. Успя само да види как гумата отхвърква от колелата на летящия Мустанг, как неговите

увиснали заглушители пускат искри по вътрешната част на пистата. Автомобилът щеше да блъсне Джони, даже да беше се изправил на крака. После избухна жълт пламък.

Е, можеше да бъде и по-бавен, мисли той и се сеца за дядо си. Болницата миришеше. Хубава млада сестра носеше подлога. Последният измъчен дъх. Имаше ли полезен изход?

Той потръпва и мисли за бога. Докосва малкия сребърен медальон с образа на свети Кристофър, който виси на верижка около врата му. Не е католик и със сигурност не е мексиканец: истинското му име е Едуард Мей, но всичките му приятели го наричат Чико заради черната коса, която маже с брилянтин, заради островърхите ботуши с кубински токове. Не е католик, ала носи този медальон. Може би, ако Джони носеше такъв талисман, колата нямаше да го засегне. Кой знае?

Той пуши и зяпа през прозореца, а зад него момичето става от леглото и бързо отива при него малко превзето, навярно от страх, че ще се обърне и ще погледне към нея. Тя слага топлатата си ръка на гърба му. Гърдите ѝ се притискат към него отстрани. Коремът ѝ докосва задника му.

— О, студено е!

— Тук е така.

— Обичаш ли ме, Чико?

— Можеш да се хванеш на бас — казва той студено, после малко по-сериозно: — Ти беше череша.

— Какво...

— Беше девствена.

Ръката ѝ се плъзва нагоре. Един от пръстите ѝ минава по кожата в долната част на шията му.

— Нали ти казах.

— Лошо ли беше? Заболя ли те?

Тя се смее.

— Не. Но се страхувах.

Те гледат дъжда. Един нов Олдсмобил минава по шосе №14 и от него хвърчат пръски.

— Конски град — казва Чико.

— Какво?

— Онова момче. Отива в Конския град. С новата си конска кола.

Тя нежно целува мястото, което е докоснал нейния пръст, а той се отърсва от нея, сякаш е муха.

— Какво има?

Той се обръща към нея. Очите ѝ поглеждат към члена му и той веднага се вдига нагоре. Отдръпва ръце, за да се прикрие и ги отпуска надолу от двете си страни. Косата ѝ е черна, а кожата — снежнобяла, с цвят на крем. Гърдите и са стегнати, а коремът може би малко мек. Трябва само да помни, мисли си Чико, че това не е кино.

— Джейн?

— Какво?

Той усеща, че е готов. Не започва, а вече е готов.

— Всичко е наред — казва той. — Ние сме приятели. — Той я оглежда бавно и я обсипва с ласки. Когато я поглежда отново в лицето, то е порозовяло. — Може ли да те гледам?

— Аз... не. Не, Чико.

Тя се връща назад, затваря очи, сяда на леглото и ляга на гръб с разтворени крака. Той я вижда цялата. Мускулите ѝ, нейните мускули от вътрешната страна на бедрата потрепват неволно и внезапно бледорозовата перла на нейната вагина го възбужда повече от щръкналите ѝ гърди. Възбудата го разтърсва като малък клоун на конци. Любовта може да е божествена, както казват поетите, мисли си той, но сексът е клоунът Бозо, който се дърпа от конци. Как може жена да гледа възбуден член, без да избухне в див смях?

Дъждът чука по покрива, по прозореца, по картонената кръпка, катуляща долната му част. Той слага ръце на гърдите ѝ, така за миг прилича на римски артист, готов да изрече репликата си. Ръката му е студена. Той я плъзва отстрани по тялото ѝ.

— Отвори очи. Казах ти, ние сме приятели.

Тя ги отваря покорно и го гледа. Очите ѝ стават виолетови. Водата, която се стича по стъклото, хвърля трептящи линии върху лицето, шията и гърдите ѝ. Както е легнала на леглото, коремът ѝ се стяга. В този момент тя е съвършена.

— О! — прошепва тя. — О, Чико, чувствам се толкова *странно*!

Тя потръпва. Пръстите на краката ѝ се свиват ненадейно. Той вижда петите ѝ. Те са розови.

— Чико! Чико!

Той пристъпва към нея. Тялото ѝ трепери, очите и са широко отворени. Тя казва нещо, само една дума, но той не разбира какво е това. Не е време за питане. Той коленичи за миг пред нея, загледан в тавана, смръщен и съсредоточен, и докосва краката ѝ малко над коленете. Той прави движение напред. Отдръпването е съвсем леко, фантастично. Изчаква малко по-дълго.

Единственият звук иде от едва чутото тиктакане на будилника на нощното шкафче, стъпил с месинговите си крачета на куп комикси. Дишането ѝ става все по-бързо. Мускулите ѝ се стягат леко, когато той се движи напред и назад. Те започват. Това е най-хубавия миг. Навън дъждът разяжда снега.

След половин час Чико я разтърсва и я буди от леката дрямка.

— Да се поразмърдаме — казва. — Татко и Вирджиния ще се върнат вкъщи всеки момент.

Тя поглежда ръчния си часовник и сяда. Този път не прави опит да се прикрива. Целият ѝ вид — говорът на нейното тяло — е променен. Не е станала по-зряла, макар да вярва в това, не е научила нещо по-важно от завързване на връзки за обувки, ала видът ѝ все пак е променен. Той кимва и тя му се усмихва плахо. Той посяга към цигарите на нощното шкафче. Докато тя си обува чорапогащника, в ума му нахлуват думите от една стара песен: „*Играй, докато пробия, тъга... играй си номерата, тъга. Вържи ме, кенгуру*“ на Ролф Харис. Той се усмихва. Джони често

си пееше тази песен. Тя завършваше: *„Когато умря, оставихме му кожата, Клайд, сега тя виси на сайванта.“*

Тя закача кукичките на сутиена си и започва да закопчава блузата си.

— Защо се усмихваш, Чико?

— Ей-така — казва той.

— Ще ми затвориш ли ципа?

Той отива при нея, все още гол, и затваря ципа ѝ. Целува я по бузата.

— Отиди в банята и си оправи лицето — предлага той. — Само не се бави много, а?

Тя пресича грациозно стаята, а Чико я гледа и пуши. Тя е високо момиче, по-висока е от него, и трябва да наведе леко глава, когато минава през вратата на банята. Чико намира слипа си под леглото. Хвърля го в торбата за мръсно бельо, която виси от вътрешната страна на вратата в килера, изважда нов слип от скрина. Обува го и докато отива към леглото, той се подхлъзва и едва не пада върху светлото петно, свободно от картона.

— По дяволите — прошепва той сърдито.

Той оглежда стаята, която беше на Джони до смъртта му (*защо ли ѝ казах, че е в армията, за бога, мисли си той малко смутен*). Шпертплатовата стена е толкова тънка, че чува как нощем баща му и Вирджиния се блъскат в нея, а освен това не стига до тавана.

Подът е леко наклонен и вратата на стаята остава отворена само ако я залостиш, а ако забравиш, тя се затваря тихичко, преди още да си се обърнал. На отсрещната страна е залепен афиш от филма *„Безгрижен пътешественик“* — *„Двама мъже тръгват да търсят Америка и не могат да я открият никъде“*. В стаята имаше повече живот, когато Джони живееше тук. Чико не знае как и защо, това е самата истина. Той знае много добре и още нещо. Знае, че понякога стаята му говори нощем. Понякога си мисли, че вратата на килера ще се отвори и Джони ще се появи с потъмняло, овъглено, сгърчено тяло; пожълтелите пломби на зъбите му са

извадени като восък, който е бил разтопен и после е застинал. И Джони ще прошепне: *Махай се от стаята ми. Чико. И ако пипнеш с пръст моя Додж, ще те убия. Загря ли?*

Загрях, братко, мисли Чико.

За миг застава неподвижен, гледа смачкания чаршаф с петно от кръвта на момичето, сетне с едно бързо движение застила одеялата. Тук. Точно тук. Харесва ли ти това. Вирджиния? Как ти харесва тая работа? Обува панталоните си, високите си ботуши и взема пуловера.

Той вчесва на сухо косата си пред огледалото, когато тя се връща от банята. Изглежда елегантно. Мекият ѝ корем не се подава под жилетката. Тя поглежда към леглото, пипва го оттук-оттам и то вече е оправено, вместо просто застлано.

— Добре — казва Чико.

Тя се засмива малко смутено и пуска кичур коса край ухото си. Жестът е предизвикателен и трогателен.

— Да вървим — казва той.

На излизане минават по коридора и през дневната. Джейн спира пред цветната студийна снимка върху телевизора. На нея са баща му, Вирджиния, Джони на гимназиална възраст, Чико — ученик в началното училище, и невръстният Били. На снимката Джони държи Били. Всички са със застинали каменни усмивки, всички, освен Вирджиния, която е със сънено, непроницаемо лице. Тази снимка, спомня си Чико, е направена няма и месец след като баща му се ожени за кучката.

— Това баща ти и майка ти ли са?

— Това е баща ми — отговаря Чико. — Тя е Вирджиния, мащехата ми. Хайде!

— Още ли е толкова хубава? — пита Джейн, като си взема палтото и подава на Чико винтягата му.

— Струва ми се, че моят старец мисли така — казва Чико.

Те излизат през гаража. Това е влажно и неприветливо място — вятърът минава през цепнатините

на жалките му стени. Тук има куп стари износени гуми, тук е старият съвсем разнебитен велосипед на Джони, който Чико наследи на десетгодишна възраст, камара детективски списания, бутилки от Пепси за връщане, мръсен двигателен блок, оранжева щайга, пълна с евтини книги, стара репродукция, на която един кон стои на прашна зелена трева.

Чико ѝ помага да продължи пътя си навън. Дъждът продължава да вали с отчайващо постоянство. Старият Седан на Чико, спрял в локва на автомобилната пътека, представлява тъжна гледка. Макар и без мотор, с полиетиленово платно на мястото на предното стъкло, Доджа на Джони изглежда далеч по-елегантен. Колата на Чико е Буик. Боята е олющена, а цялата кола е изпъстрена с ръждиви петна. Предната седалка е тапицирана с кафяво войнишко одеяло. На голяма табелка върху козирката за слънце пише: „АЗ ГО ИСКАМ ВСЕКИ ДЕН“. На задната седалка е захвърлен ръждясал стартер. Ако някога спре да вали, той ще го махне, мисли си, и може би ще го сложи в Доджа. А може и да не го сложи.

Буикът миришеше на плесен и стартерът дълго вие, преди двигателят да запали.

— От акумулатора ли е? — пита тя.

— От проклетия дъжд, предполагам.

Той излиза на заден ход на шосето, включва чистачките и изчаква за миг, гледайки към къщата. Тя има неприятен воднист цвят. Сайвантът се издава напред като някоя съборетина от парцали, стара хартия и голи дъски.

Радиото гърми и Чико веднага го затваря. Зад челото му започва неделното следобедно главоболие. Те минават край Грейндж Хол, зданието на доброволците-пожарникари и магазина на Броуни. Колата на Сали Морисън — Т-Бърд, е паркирана до помпата на Броуни и Чико вдига ръка да я поздрави, когато завива на стария Люистън Роуд.

— Коя е тази?

— Сали Морисън.

— Хубава жена. — Казва го съвсем безразлично.

Той посяга за цигарите си.

— Два пъти е омъжвана, два пъти разведена. Сега е градска кофа, ако може да се вярва на половината приказки в този лайнян малък град.

— Изглежда млада.

— Млада е.

— Бил ли си някога...

Той плъзва ръка по крака ѝ и се усмихва.

— Не. Може би брат ми, но не и аз. Макар че харесвах Сали. Получава издръжка, има голяма бяла кола Бърд и не ѝ пука от хорски приказки.

Това започва да прилича на дълго пътуване. Вдясно Андроскогин изглежда сив и навъсен. Целият лед по него вече се е стопил. Джейн е спокойна и замислена. Единственият звук е постоянното чукане на чистачките по стъклото. Когато колата минава през ниските места, там от земята се надигат изпарения, които на сутринта ще изпълзят от тези дерета и ще надвиснат над целия Ривър Роуд.

Те навлизат в Обърн, Чико дава мигач и завива по Майнот Авеню. Четирите платна са почти празни и всички къщи от предградието сякаш са опаковани. Те виждат момче в жълт найлонов дъждобран, минаващо по пътеката за пешеходци, което внимателно стъпва по камъните.

— Давай, човече — тихо казва Чико.

— Какво? — пита Джейн.

— Нищо, бейби. Спи си.

Тя се смее малко подозрително.

Чико завива по Кестън Стрийт, после по алеята на една от опакованите къщи. Той не изключва двигателя.

— Влез, ще ти дам сладки — казва тя.

Той клати глава.

— Трябва да се връщам.

— Зная. — Тя го прегръща и го целува. — Благодаря ти за най-прекрасния миг от живота ми.

Изведнъж той се усмихва. Лицето му грейва. Става нещо вълшебно.

— Ще се видим в понеделник, Джейни-Джейн. Още сме приятели, нали?

— Знаеш, че сме приятели — отговаря тя и го целува отново, но когато той хваща гърдите ѝ през жилетката, тя се отдръпва. — Недей. Баща ми може да види.

Той я пуска да си отиде, от усмивката му остава много малко. Тя излиза от колата и изтичва под дъжда към задната врата. След миг изчезва, Чико изчаква да си запали цигарата и включва на заден ход по алеята. Буикът спира, стартерът вие цяла вечност преди двигателят да запали. Започва дългото пътуване до дома.

Когато пристига, голямата кола на баща му е спряла на пътеката. Той минава покрай нея, влиза в сайванта и изключва мотора. Остава за малко в колата, смълчан и заслушан в дъжда. Сякаш се намира в тенекиен барабан.

Вкъщи Били гледа по телевизията Карл Стормър и неговите момчета. Когато Чико влиза. Били скача и се провиква:

— Еди, хей. Еди, знаеш ли какво казва чичо Питър? Казва, че през войната той и куп момчета са потопили швабска подводница. Ще ме вземеш ли да ти покажа другата събота?

— Не зная — отговаря Чико и се усмихва. — Може би ако една седмица целуваш обувките ми всяка вечер преди вечеря.

Той вече е свалил връзката си и е откопчал горното копче на ризата си. Слага два-три зачервени хотдога в чинията. Наденицата е пъхната в бял хляб. Сам Мей маже горчица направо върху него.

— Къде беше. Еди?

— У Джейн.

Чува се звука от пусната вода в тоалетната. Вирджиния. Чико веднага си мисли дали Джанет е оставила някой косъм на мивката или червило, или някоя шнола.

— Трябваше да дойдеш с нас да видиш чичо си Пит и леля Ана — казва баща му. Той яде на три бързи хапки.

— Тук започваш да ставаш като чужденец, Еди. Това не ми харесва. Поне докато ти даваме легло и храна.

— Някакво легло — казва Чико. — Някаква храна.

Сам го поглежда бързо, отначало засегнат, после побеснял. Когато започва да говори, Чико забелязва, че зъбите му са пожълтели от горчица. Той изпитва смътна погнуса.

— Устата ти. Твоята проклета уста. Още си малък, сополанко.

Чико свива рамене, отчупва си парче „Чудо-хляб“ от франзелата, сложена върху поднос на телевизионната масичка от страната на баща му, и го намазва с кетчуп.

— До три месеца си отивам.

— За какво говориш, по дяволите?

— Поправям колата на Джони и отивам в Калифорния. Да търся работа.

— О, да. Вярно. — Той е едър мъж, по касапски едър, но Чико мисли, че е станал по-малък, откакто се ожени за Вирджиния, и още по-малък след смъртта на Джони. В ума си той чува как казва на Джейн: *Брат ми, но не и аз*. И в края на това: *Играй си номерата, тъга*.

— С тая кола няма да отидеш по-далеч от Касъл Рок, забрави за Калифорния.

— Така ли мислиш? Лапай само шибания ми прах.

За миг баща му се взира в него, после хвърля бурканчето, което държи. То удря Чико в гърдите и опръсква с горчица пуловера му и стола.

— Кажи още веднъж тая дума и ще ти счупя носа, тарикат.

Чико вдига бурканчето и го оглежда. Евтино червено бурканче, оплескано с френска горчица. Блести на светлината. Той го хвърля срещу баща си. Сам става, лицето му е с цвета на стара тухла, вената тупти напред челото му. Бедрото му закача таблата на телевизора и я обръща. Били застава на кухненската врата и ги гледа. Той носи чиния с фасул, чинията се накланя и фасулената яхния се разлива на пода. Очите на Били са ококорени,

устата му трепери. По телевизията Карл Стомър и местните момчета се носят през „Дългата черна завеса“ с главоломна бързина.

— Трепеш се да ги отгледаш, а те плюят върху теб — казва грубо баща му. — Ами! Така става. — Той се тръсва сляпо на седалката на стола и хваща наполовина изядения хотдог. Държи го в юмрука си като втвърден фалос. Невероятно, но той започва да яде. В същото време Чико го чува да крещи: — Ами, те плюят върху теб, ей така става.

— Добре де, защо, по дяволите, се ожени за нея? — изтръгва се от него, след това продължава: — *Ако не беше се оженил за нея, Джони щеше да е още жив.*

— Това не е проклетата ти работа — ръмжи Сам Мей през сълзи. — Това си е моя работа.

— О! — кресва Чико. — Така ли? Трябва само да живея с нея. Аз и Били трябва да живеем с нея. Виж й зъбите. Ти даже не знаеш...

— Какво? — казва баща му и гласът му внезапно става нисък и зловец. Парчето от хотдога, което държи в стиснатия си юмрук, прилича на окървавено парче кост. — Какво не зная?

— Не знаеш кое е лайно, кое — цвете — казва той и сам се ужасява от това, което се изтръгва от устата му.

— Стига толкова — казва баща му. — Или ще избия дявола от теб, Чико. — Той го нарича така само когато наистина е много ядосан.

Чико се обръща и вижда, че Вирджиния стои в другия край на стаята, оправя си полата и го гледа с големите си, спокойни кафяви очи. Очите ѝ са хубави, останалото не е чак толкова хубаво, толкова самообновяващо се, но очите ѝ ще се запазят още дълги години, мисли Чико и болезнената омраза се връща. — *Когато умря, оцавихме му кожата, Клайд, сега тя виси на сайванта.*

— Тя ти пробутва изтърканата си путка и ти нямаш здрави гащи да направиш нещо.

Тези крясъци са прекалено силни за Били, той издава стон на ужас, изтърва чинията си с фасула и скрива лицето си с ръце. Яхнията оставя петна върху неделните му обувки и се разлива на пода.

Сам прави една крачка напред и спира, когато Чико му дава едва забележим подканващ знак, сякаш казва: *Хайде, опитай се, какво толкова се каниш?* Те застиват сякаш са статуи, докато се намесва Вирджиния; нейният глас е нисък и спокоен като кафявите ѝ очи.

— Идвало ли е в стаята ти момиче, Ед? Знаеш какво мислим за това баща ти и аз. — И почти като допълнение: — Забравила си е кърпичката.

Той се взира в нея, неспособен от ярост да изрече това, което чувства — колко е мръсна, колко безпогрешно стреля назад (със задника си?), как ти се хвърля на гърба и прерязва сухожилието ти.

И да искаш, не можеш да ме нараниш, казват спокойните кафяви очи. Зная, че знаеш какво ставаше преди да умре. Но това е единственият начин да ме нараниш, нали, Чико? И то ако баща ти повярва. А ако повярва, това ще го убие.

Баща му се хвърля в нова схватка като мечка:

— Да не си се чукал в къщата ми, малко копеле?

— Подбирай си думите, моля те, Сам — казва спокойно Вирджиния.

— Затова ли не искаше да дойдеш с нас. Да можеш да чу..., да можеш да...

— *Кажу го* — проплаква Чико. — Не я оставяй да го каже вместо теб. Кажу го. Кажу какво мислиш.

— Махай се — казва той тъпо. — И не се връщай, докато не се извиниш на майка си и мен.

— Да не си посмял! — кресва Чико. — Как смееш да наричаш тая курва моя майка? Ще те убия.

— Стига, Еди! — пици Били. Думите са заглушени и неясни, защото минават през ръцете му, с които той е покрил лицето си. — Стига си крещял на татко. Стига, моля те!

Вирджиния стои на вратата. Спокойните ѝ очи все така гледат Чико.

Сам се дръпва крачка назад и краят на люлеещия се стол го удря отзад в сгъвките на краката. Той се тръшва на стола и скрива глава зад косматата си ръка.

— Не искам да те гледам, когато от устата ти излизат такива думи, Еди. Караш ме да се чувствам толкова зле!

— Тя те кара да се чувстваш зле. Защо не искаш да го разбереш?

Той не отговаря. Напипва друга наденица с хляб на телевизионната масичка. Търси пипнешком горчицата. Били започва да плаче. Карл Стормър и неговите местни момчета пеят своята автомобилна песен. „Екипажът ми е стар, ала никак не е бавен“, казва Карл на своите зрители от Западен Мейн.

— Момчето не знае какво говори, Сам — казва кротко Вирджиния. — На неговите години е трудно. Трудно е да пораснеш.

Тя го избърсва. С това всичко свършва.

Той обръща глава към вратата, която води през навеса навън. С отварянето на вратата обръща глава към Вирджиния и тя го поглежда спокойно, когато чува името си.

— Какво има, Еди?

— На чаршафите има кръв. — Той спира за малко. — Пръснах ѝ ципата.

Струва му се, че нещо трепва в очите ѝ, ала само така му се иска.

— Сега си върви, Ед, моля те. Плашиш Били.

Той излиза. Буикът не ще да запали и той вече се е примирил с мисълта, че ще излезе под дъжда, когато най-после моторът започва да боботи. Той запалва цигара и на заден ход излиза на шосе №14, превключва с натискане на съединителя и кара повече от километър, когато колата започва да се задавя. Лампичката на генератора му светва два пъти съкрушително и колата спира под кривата круша.

Най-сетне вече е поел пътя си и пълзи по шосето към Гейтс Фолс.

Той хвърля към Доджа на Джони последен поглед.

Джони можеше да получи постоянна работа в „Гейтс Милс енд Уийвинг“, но само в нощна смяна. Нощната смяна не му пречеше, така каза той на Чико, и заплатата беше по-висока, отколкото в „Плейнс“, но баща им работеше денем, а след нощната работа в завода той щеше да остане вкъщи сам с нея, сам или с Чико в другата стая... а стените са тънки. *Не мога да спра, тя не ме оставя, каза Джони. Да, зная какво ще му причини това. Но тя е... тя не иска да прекъсне, аз също не мога да спра... лепнала се е за мен, разбираш какво искам да кажа, виждал си я. Били е много малък да разбере, но ти си я виждал.*

Да. Беше я виждал. И Джони започна работа в „Плейнс“, като обясни на баща си, че ще може да вземе евтини резервни части за Доджа. Ето как той отиде да сменя гума, когато Мустанга удари спирачки, започна да се пързала, а от ауспуха му излитаха искри; ето как неговата мащеха уби брат му, но продължавай да свириш, докато се измъкна, тъга, защото отиваме в Конския град с тоя скапан Буик. Той си спомня как миришеше гумата и как прешлените на гръбнака на Джони оставиха малки кръстовидни сенки на чистата му бяла тениска, спомня си, че вижда как Джони се надига от мястото, където сменя гума, и Мустанга го блъсва и го смачква между своите буфери и другата кола, Чевай, чу се едно тъпо „бум“, когато Чевай се откачи от криковете, сетне избухна светъл жълт пламък и се разнесе тежката миризма на бензин...

Чико натиска спирачката с двата си крака, седанът със скърцане и вибрации се завърта на едната си мокра страна. Той се навежда бясно над седалката, отваря вратата от другата страна и повръща жълтеникава течност върху калта и снега. Видът на повърналото го кара да повърне отново, а мисълта за това му донася още един спазъм на стомаха. Колата е загубила скорост, но той я овладява навреме. Лампичката на генератора свети съвсем слабо,

докато включва двигателя. Той седи и изчаква пристъпите на повръщане да отминат. Бял нов Форд профучава край него и хвърля мътни пръски вода, премесена с киша.

— Конски град — казва Чико. — А той — в нова конска кола. Шибано!

Той усеща повърнатото по устните, гърлото и синусите си. Сега не иска цигара. Дани Картър ще го пусне да преспи. Утре ще има достатъчно време за нови решения. Той се връща на шосе №14 и поема напред.

8

Доста шибана мелодрама, нали?

Светът е виждал един-два по-хубави разказа, зная това, сто или двеста хиляди по-добри, дори много повече. Той трябваше да носи на всяка страница отпечатан надпис: ПРОИЗВЕДЕНО В ШКОЛАТА ЗА НЕДИПЛОМИРАНО ТВОРЧЕСКО ПИСАНЕ, защото беше именно това, поне в някои отношения. Сега той ми изглежда и болезнено второстепенен, и болезнено второкурсен; стил на Хемингуей, с изключение на това, че всичко е в сегашно време — доста шибана работа, а темата е на Фокнър. Има ли нещо по-сериозно? *По-литературно?*

Но даже и цялата претенциозност не може да скрие факта, че това е изключително сексуален разказ, написан от изключително неопитен млад човек. По времето, когато писах „Конски град“, бях в леглото с две момичета и се изпразних предварително върху едното от тях, но не като Чико, мисля. Отношението на този младеж към жените минава границите на враждебността и стига до истинско отвращение — две от жените са курви, а третата е обикновено влагалище, произнасящо фрази като „Обичам те, Чико“ и „Влез, ще ти дам сладки“. Чико, от друга страна, пуши много, той е герой, от работническата класа, който може да дойде духом и телом от някоя песен на Брус Спрингстийн, макар че за него тепърва щяха да чуят по времето, когато публикувах разказа си в университетско литературно списание. Отпечатаха го между поема, озаглавена „Моите образи“ и едно есе за студентските пропуски, написано изцяло с малки букви. Това е работа на един млад човек, толкова несигурен, колкото и неопитен.

И още, това беше първият разказ, който някога съм писал и чувствал като *мой* разказ, първият, който чувствам като цялостен след пет години опити. Първият, който можеше да стане, даже да му бутнеш директите. Груб, но жив. Дори сега, когато го чета и се усмихвам над привидната му сбитост и претенциозността му, виждам истинското

лице на Гордън Лашанс, който се спотайва зад редовете, Гордън Лашанс — по-млад от живеещия и пишещия днес, човек сигурно по-идеалистично настроен от преуспелия романист, който е по-способен да прегледа договорите за издаване на книги с мека подвързия, отколкото книгите си, но не толкова млад като оня, който тръгна през този ден с приятелите си да види тялото на мъртвото момче Рей Броуър. Гордън Лашанс наред пътя, по който ще загуби светлината.

Не, разказът не е добър — неговият автор беше толкова зает да слуша чужди гласове, че не чуваше своя собствен глас, идващ от дълбочината на неговата същност. Но за първи път събрах в парче измислица познато място и чувствата, които съм изпитал. Усетих ужасна бодрост при вида на нещата, които ми причиняваха мъка години наред още щом те се изляха в нова форма, *над която наложих своята власт*. Бяха изтекли години от детинското хрумване за Дени, затворен в килера на своята призрачна стая, а тогава ми дойде наум. Мислех си съвсем искрено, че съм го забравил. То е вложено в „Конски град“ малко изменено, но *овладяно*.

Устоях на порива да го променя малко повече, да го напиша отново, да го направя по-сочен, а поривът беше много силен, защото сега намирам историята доста смущаваща. Но в разказа има неща, които още ми харесват, неща, които ще поизбледнеят от промените на този късен Лашанс е първите бели нишки в косата си. Неща като петната по бялата тениска на Джони или линиите на дъжда върху голото тяло на Джейн, които едва ли могат да бъдат по-добри.

И още нещо: това е първият ми разказ, аз никога не съм го показвал на баща ми и майка ми. В него имаше твърде много от Дени. Твърде много от Касъл Рок. И най-вече от 1960 година. Винаги знаеш истината, защото, когато се сблъскаш или някой друг се сблъска с нея, винаги става кърваво зрелище.

9

Стаята ми беше на втория етаж и си мислех, че вътре температурата е поне трийсет и два градуса. Беше четирийсет и два градуса с отворени прозорци. Искрено се радвах, че няма да спя в нея през онази нощ и мисълта за мястото, където отивахме, ме вълнуваше през цялото време. Навих две одеяла на руло и ги стегнах със стария си каиш. Събрах всичките си пари, шейсет и девет цента, и бях готов да тръгна.

Слязох по задната стълба, за да избегна срещата с татко пред къщи, но тази предпазливост беше излишна, той още стърчеше с маркуча в градината, правеше с него изкуствена дъга във въздуха и гледаше през нея.

Поех по Самър Стрийт и пресякох пустеещото място на Карбайн, където сега се издига зданието на касълрокския вестник „Кол“. Вече излизах от мястото на Карбайн и се запътих към клуба, когато една кола зави и от нея слезе Крис. В едната си ръка носеше бойскаутската си раница, а в другата стискаше две одеяла, навити на руло и вързани с връвчица.

— Благодаря ви, мистър — рече той и се затича да ме настигне, когато колата отмина. Бойскаутската манерка, праметната през рамото му, го удряше по краката. Очите му блестяха.

— Искаш ли да видиш нещо, Горди?

— Разбира се, че искам. Какво?

— Първо ела тук.

Той посочи тясното пространство между Блу Пойнт Динър и касълрокската дрогерия.

— Какво е това, Крис?

— Ела, казах!

Той затича по уличката и след миг, толкова ми трябваше да отхвърля настрана здравия разум, се втурнах след него. Зданията бяха построени под ъгъл и с отиването навътре мястото се стесняваше. Газехме из камари боклуци от стари вестници, стъпвахме по опасни,

блещукащи дъна на счупени бутилки от бира и газирана вода. Крис свърна зад Блу Пойнт и сложи одеялата на земята. Там имаше осем или девет консервни кутии, струпани една до друга, и вонята беше неопикуема.

— Уф! Крис! Дай да си поема дъх!

— Подай ръка — рече, без да мисли Крис.

— Не, аз наистина ще се...

Думите застинаха на устните ми и аз забравих смърдящите тенекени кутии. Крис беше свалил раницата си, беше я отворил и тършуваше вътре. След малко той измъкна огромен пищов с тъмна дървена дръжка.

— Искаш ли да си Лоун Рейнджър или Сиско Кид? — ухили се Крис.

— Врели-некипели. Исусе! Откъде взе туй нещо?

— Свих го от бюрото на баща ми. Той е калибър единайсет и четирийсет и три.

— Да, виждам — рекох, макар че калибърът можеше да е 9,65 или 9 милиметра, толкова знаех. Въпреки всички прочетени книги на Джон Д. Макдоналдс и Ед Макбейнс единственият пищов, който бях виждал отблизо, беше на полицая Банерман. Въпреки молбите на хлапетата да го извади от кобура Банерман не го извади нито веднъж. — Човече, баща ти ще те спипа, когато разбере. Нали каза, че е постоянно къркан за всеки случай?

Очите му заиграха.

— Така е, човече. Няма да разбере *нищо*. Замина с другите пияндета за Харисън със седем-осем бутилки вино и няма да се върне цяла седмица. Шибани пияндета!

Той сви устни. Беше единственото момче от нашата банда, което никога не пиеше, даже и само за фасон, нали знаеш, големи яйца. Каза, че няма да порасне, за да стане някаква шибана попивателна като неговия старец. А веднъж ми призна, че се страхува от пиенето. Това стана след като близнаците на Де Спейн се появиха с отмъкнатата от баща им каса бира и всички дразнеха Крис задето не иска да пийне и глътка. Каза, че вехтият никога няма да си вдигне носа от бутилката, че по-големият му брат бил кьоркютук пиян, когато ударил онова момиче, че Айбол вечно смуче вино с Ейс Мерил, Чарли Хоган и Били Тесио. Какви са, попита ме, шансовете му да се измъкне от шишето, ако

започне да пие? Може да ти се види смешно едно дванайсетгодишно момче да се страхува, че ще стане хроничен алкохолик, но на Крис не му беше до смях. Никак. Много беше мислил над тази възможност. Такава опасност съществуваше.

— Имаш ли патрони?

— Девет парчета. В пачка. Ще си помисли, че е бил пиан и ги е изгърмял по консервни кутии.

— Зареден ли е?

— *Не!* Исусе, за какъв *ме* мислиш?

Най-подир взех револвера. Хареса ми как с цялата си тежест легна в ръката ми. Представих си, че съм Стив Карела от осемдесет и седми взвод и преследвам оня тип Хеклър или пък спипвам Майер Майер или Клинг в момента, когато нахлуват в мизерния апартамент на отчаян наркоман. Погледнах една от вонящите консервни кутии и дръпнах спусъка.

ХА-БУМ!

Пистолетът изтрещя в ръката ми. От дулото изригна огън. Имах чувството, че китката ми е счупена. Сърцето ми чевръсто подскочи в края на устата и се сви разтреперано там. Върху ръждясалата повърхност на консервната кутия се появи дупка. Беше работа на зъл магьосник.

— Исусе! — изпищях аз.

Крис се кискаше диво, здравата го забавляваше истеричният ужас, който не мога да опиша.

— Ти гръмна, ти гръмна! *Горди гръмна!* — реवेशе той. — *Хей, Гордън Лашанс застреля Касъл Рок.*

— *Млък! Да бягаме!* — изкрещях аз и го сграбчих за ризата.

Докато тичахме, задната врата на Блу Пойнт се отвори и Франсин Тупър се подаде с бялата си келнерска униформа от изкуствена коприна.

— Кой направи това? Кой пуска бомбички тук?

Бягахме като дяволи, свихме между дрогерията, железарския магазин и „Импориъм Галориъм“, който търгува с антики, боклуци и евтини книги. Прескочихме оградата, като си изподраскахме ръцете с трески, и най-подир излязохме на Кърън Стрийт. Докато търчахме,

хвърлих пистолета на Крис. Той си умираше от смях, но хвана пистолета и го пъкна в раницата, после закопча една от каишките. Зад ъгъла на Кърън, вече на Карбайн Стрийт, забавихме ход, за да не предизвикаме подозрение с паническото си бягство. Крис още се кикотеше.

— Трябваше да си видиш мутрата, човече. Ей, човече, това беше незабравимо. Наистина чудесно. Моят шибан връх. — Той тръсна глава, плесна се по бедрото и зацвили от смях.

— Знаеше, че е зареден, нали? Скапаняк! Ще загазя. Оная мадама, Тупър, ме видя.

— Глупости, тя мисли, че са бомбички. Освен това тая Тупър не вижда по-далеч от носа си, знаеш го много добре. Мисли си, че очилата ще развалят ху-у-у-бавото ѝ лице. — Той се плесна с длан и отново се засмя.

— Ами, не ми пука. Това беше кофти номер, Крис. Наистина.

— Хайде, Горди. — Той сложи ръка на рамото ми. — Не знаех, че е зареден, казвам ти честно, кълна се в майка си, аз само го извадих от бюрото на баща ми. Той винаги го изпразва. Сигурно е бил пиян-заян миналия път, когато го е оставил.

— Наистина ли не си го зареждал?

— Не, сър.

— Ще се закълнеш ли майка ти да отиде в ада, ако излъжеш?

— Кълна се.

Той се прекръсти и плюна, а лицето му изведнъж стана, открито и разкаяно като на момче от хор. Ала когато свихме към пустеещото място, където се намираше нашата къща и видяхме как Върн и Теди седят на навитите си одеяла и ни чакат, той отново прихна да се смее. Разказа им цялата случка и след като всеки нададе своя вик, Теди го попита за какво ни е притрябвал тоя пищов.

— За нищо — рече Крис. — Освен ако срещнем мечка. Нещо такова. Пък и ще спим по-спокойно нощем в гората.

Всички се съгласихме с това. Крис беше най-едрото, най-силното момче в нашата банда и винаги можеше да се измъкне с такива приказки. Теди, от друга страна, щеше да си скъса задника само при едно подмятане, че се страхува от тъмното.

Теди попита Върн:

— Опъна ли палатката си в двора?

— Да. Сложих и две обърнати фенерчета да изглежда, че вечер сме там.

— Страхотен си! — казах аз и потупах Върн по рамото. За него това беше мислене. Той се ухили.

— Е, да *тръгваме!* — рече Теди. — Хайде, вече е почти дванайсет.

Крис стана и ние се скупчихме около него.

— Ще минем през имението на Бийман и зад мебелния магазин на Сони — каза той. — Сетне ще излезем на линията и по траверсите ще пресечем реката към Харлоу.

— Мислиш ли, че е далеч? — попита Теди.

Крис сви рамене.

— Харлоу е много голям район. Трябва да минем поне трийсет километра. Така ли е, Горди?

— Да. Може би даже петдесет.

— Даже да са петдесет, трябва да стигнем утре следобед, ако не сме скапани мацки.

— Тук няма такива — рече внезапно Теди.

Спогледахме се за миг.

— *Мяуу!* — обади се Върн и всички се засмяхме.

— Хайде, момчета — рече Крис и нарами раницата си.

Напуснахме заедно пустеещото място. Крис вървеше малко пред нас.

Когато прекосихме нивата на Бийман и започнахме да се катерим по сгуриения насип към пътищата Грейт Саутърн и Уестърн Мейн, всички съблякохме ризи и си ги вързахме на кръста. Потяхме се като прасета. На върха на насипа ние видяхме пътищата, към които отивахме.

Никога няма да забравя този миг, колкото и да остарея. Само аз имах часовник, евтин „Таймекс“, който получих като награда за продажбата на „Сдовърин Бранд Салв“ миналата година. Стрелките му показваха пладне, слънцето печеше сухото голо поле пред нас със свирепа горещина. Можеше да усетиш как то прониква под черепа и изсушава мозъка ти.

Зад нас остана Касъл Рок, който заобикаляше и се простираше чак до дългия хълм Касъл Вю. Отвъд Касъл Ривър се виждаха група комини на вълнените фабрики, които бълваха металнозелен пушек в небето и изливаха отпадъците си във водите на реката. Мебелната фабрика оставаше отляво. Право пред нас се простираха железните пътища, светли и ослепителни под яркото слънце. Те вървяха успоредно на реката, която течеше вляво от нас. Вдясно се ширеше буренясала занемарена земя. Сега там има мотописта и всяка неделя от два часа мотоциклетите се катерят по височината. На хоризонта се издига стара изоставена водна кула, ръждясала и някак страховита.

И както си стояхме по пладне на върха, Крис каза нетърпеливо:

— Хайде, да вървим!

Ние тръгнахме по сгурията покрай линиите, като подритвахме на всяка крачка малки почернели парчета в пепелта. Скоро чорапите и гуменките ни се покриха с прах. Върн запя „Завърти ме около детелината“, ала скоро песента му секна и ушите ни си починаха. Само Теди и Крис носеха манерки и ние ги надигахме доста често.

— Можем да напълним манерките от езерото — казах аз. — Татко ми каза, че това е най-безопасно. То е дълбоко към шейсет метра.

— Добре — съгласи се Крис, нашият силен взводен командир. — Това ще е хубаво място за почивка.

— Какво ще кажете да хапнем? — внезапно попита Теди. — Бас държа, че никой не се е сетил да вземе нещо за ядене. Аз не нося нищо.

Крис спря.

— По дяволите! И аз не нося. Горди?

Поклатих глава и се зачудих как може да съм толкова тъп.

— Върн?

— Пф! — рече Върн. — Съжалявам.

— Тогава да видим колко пари имаме — казах аз. Развързах ризата си, разстлах я върху сгурията и хвърлих на нея моите шейсет и девет цента. Монетите блеснаха трескаво под слънчевата светлина. Крис имаше окъсан долар и две дребни монети. Теди имаше две по четвърт долар и два петака. Върн имаше точно седем цента.

— Два трийсет и седем — казах. — Не е зле. В края на този път, който отива към виадукта, има магазин. Някой ще отиде за хамбургери и тоник, а другите ще останат.

— Кой? — попита Върн.

— Ще теглим чоп, когато стигнем до виадукта. Хайде.

Пуснах всичките пари в джоба на панталона си и вече връзвах ризата на кръста си, когато Крис извика:

— *Влак!*

Сложих ръка на една от релсите, за да го почувствам, макар че вече чувах шума. Релсата бръмчеше лудо, за миг сякаш държах в ръцете си влак.

— *Парашутисти по фланга* — ревна Върн и се хвърли по средата на насипа с лудешки клоунски скок.

Върн обичаше да обявява нападение на парашутисти навсякъде, където земята беше мека — кладенец, купа сено, насип като тоя... Крис се метна след него. Влакът вече бучеше силно, вероятно насочен към нашата страна през реката към Люистън. Вместо да скочи, Теди се обърна в посоката на идващия влак. Дебелите му очила блеснаха на слънцето. Дългата му коса падаше в безпорядък над веждите му на потни фитили.

— Ела, Теди — извиках му.

— Не, хах-ах, ще го подпра. — Той ме погледна, а разширените му очи преливаха от възбуда. — Отклоняване на влака, чат ли си? Какво са камионите след отклоняването на влака?

— Ти си луд, човече. Искаш да те убие?

— Като на брега в Нормандия — нададе вик Теди и се изтъпани насред линията. Люшкаше се леко върху една от траверсите.

За миг се вцепених, не можех да приема глупостта на такава лудория. Сетне го сграбчих, дръпнах го с борба и крясъци към насипа и го бутнах надолу. Сkochих след него и Теди направи едно добро хващане, докато летях във въздуха. Вятърът ме облъхна, но аз успях да го ритна с коляно в гръдната кост и да го просна на гръб преди да се изправи. Паднах на земята задъхан и изопнат, а Теди ме хвана за гърлото. Затъркаляхме се надолу по насипа, удряхме се и се дращехме, а Крис и Върн ни гледаха с тъпа изненада.

— Малко копеле! — крещеше срещу мен Теди. — Пръч! Не ме налягай с цялата си тежест! Ще те убия, лайно такова!

Поех си отново дъх и скочих на крака. Когато Теди се хвърли срещу мен, аз се отдръпнах с вдигнати ръце, за да отбия юмруците му, засмян и уплашен едновременно. Когато изпадне в пристъп на креслива ярост, е Теди шега не бива. В такова състояние той се хвърля и срещу големи момчета, а ако голямото момче му счупи и двете ръце, ще започне да хапе...

— Теди, можеш да се отклониш от всичко както си искаш, след като видим това, за което сме тръгнали, но

прас по рамото, когато един бясно засилен юмрук мина покрай мен

— докато още никой *не ни е видял*, ти

прас по бузата и вече щяхме да се счепкаме в истински бой, ако Крис и Върн

— тъпо животно!

не бяха ни хванали и разтървали. Над нас влакът гърмеше с дизеловия си двигател и силно тракаше с тежките колела на товарните вагони. Няколко парчета сгурия подскочиха по насипа и спорът приключи... поне докато отново чуем собствените си гласове.

Влакът беше къс и когато вагоните отминаха, Теди рече:

— Ще го убия. Или поне ще му издуя мутрата.

Той продължи да се бори с Крис, но Крис само по-силно го стисна.

— Успокой се, Теди — каза спокойно Крис и продължи да го повтаря, докато Теди се усмири и се отпусна с увиснали накриво очила, а шнура на слуховия му апарат, който падаше надолу към батерията, пъхната в джоба на джинсите му, се мандахерцаше съвсем леко на гърдите му.

Когато той застина неподвижен, Крис се обърна към мен и ме попита:

— За какво се биеш с него, Гордън?

— Искаше да отклони влака. Помислих, че машиниста ще го види и ще се обади. Те могат да изпратят ченге.

— Аааа, той беше много зает да прави шоколад в гащите — рече Теди, но не изглеждаше сърдит. Бурята отмина.

— Горди само се опита да направи каквото трябва — каза Върн. — Мир да има.

— Мир, момчета — съгласи се Крис.

— Да, добре — рекох и протегнах ръка с дланта нагоре. — Да се помирим, Теди.

— Можех да го отклоня — каза той. — Знаеш това, нали, Горди?

— Да — кимнах, макар че от тази мисъл ме втресе. — Зная.

— Добре. Да се помирим тогава.

— Стисни му ръката, човече — заповяда Крис и пусна Теди.

Теди плесна ръката ми доста силно и обърна длан. Аз плеснах неговата.

— Шибаната мацка Лашанс — рече Теди.

— Мьяууу! — изтръгна се от мен.

— Хайде, момчета — каза Върн. — Да вървим, а?

— Върви където искаш, но не идвай тук — тържествено произнесе Крис и Върн се дръпна, сякаш са го ритнали.

Към един и половина стигнахме до сметището и Върн се завтече надолу по насипа с вик: „*Парашутисти по фланга!*“ С големи скокове стигнахме до дъното и се хвърлихме към възсолената струйка вода, която едва се процеждаше от дренажната тръба, стърчаща от сгурията. Отвъд това малко мочурливо място започваха пясъчните граници на бунището.

Заобикаляше го двуметрова защитна ограда. На всеки шест метра имаше избелели от времето табелки. На тях пишеше:

СМЕТИЩЕ НА КАСЪЛ РОК
РАБОТНО ВРЕМЕ: ОТ 16 ДО 20 ЧАСА
ПОЧИВЕН ДЕН: ПОНЕДЕЛНИК
МИНАВАНЕТО СТРОГО ЗАБРАНЕНО

Изкачихме се по оградата, прехвърлихме се през нея и скочихме от другата страна. Теди и Върн се запътиха към кладенеца, на който имаше старовремска помпа, от онези, с които водата се вади със страхотни усилия. До дръжката на помпата имаше тенекия с вода и голям грях беше да забравиш да я напълниш за идващите след теб. Желязната дръжка стърчеше наклонена и приличаше на еднокрила птица, която се опитва да полети. Някога тя е била зелена, но почти цялата боя беше изтрита от хиляди ръце, които са помпили с тази дръжка от 1940 година насам.

Сметището е един от най-ярките ми спомени за Касъл Рок. Когато мисля за него, то ми напомня за художниците-сюрреалисти — момчетата, които винаги рисуват по картините си куци циферблати по чаталите на дърветата, викторианска дневна стая наред Сахара или парни машини, които изхвъркват от огнището. В детските ми очи нито един от предметите не принадлежеше на касълроокското сметище.

Влязохме от задната страна. Когато идваш от града, минаваш по широк пращен път през портата, отворена навън към полукръгла площадка, изравнена от булдозерите така, сякаш е самолетна писта. Пътят свършва внезапно на края на сметищната яма. Помпата, край

която Теди и Върн стояха и се боричкаха кой да започне пръв, беше на гърба на тази голяма яма. Беше дълбока към двайсет и пет метра и пълна с всички американски ненужни, излезли от употреба или никога не проработили неща. Имаше толкова много джунджурии, че само като ги погледнеш, ставаш разностранен; това беше и удар за разсъдък, защото не знаеш къде да си денеш очите. Сетне погледът спира или бива спрял от нещо толкова чудато, колкото една дневна стая в пустинята. Месингова табла от легло, килната на припек. Малка детска кукла, която гледа учудено между краката си, сякаш ражда пълнежа си. Преобърнатата лека кола Студебейкър с хромирана, подобна на снаряд муцуна, блестяща на слънцето като ракетата на Бък Роджърс. Една от онези гигантски бутилки за вода, каквито има в служебните сгради, превърнатата от слънцето в горещ сияен сапфир.

Беше пълно и с всякакви животинки, макар че това не са създанията от филмите на Уолт Дисни за природата или дресираните животни, които могат да ти станат любимци. Тлъсти плъхове, загладени мармоти, които се движат тежко от такава храна като печен хамбургер и червясали зеленчуци, хиляди чайки и дебнещи сред тях случайни огромни врани, подобни на замислени, самовглъбени министри. Имаше и място, където изгубените градски псета идваха за храна, когато не можеха да обърнат някоя хвърлена консервна кутия или да подгонят някоя сърна. Това беше глутница от клетки, сърдити мелези; мятаци се, свирепо озъбени, те се нахвърляха на всяко накацано от мухи парче салам или купчина пилешки кости, димящи на слънце.

Но тези кучета никога не нападаха Майло Пресман, пазача на сметицето, защото Чопър винаги се мотаеше в краката му. Чопър беше (поне докато кучето на Джо Камбърс — Куджо, побесня след двайсет години) най-страшното и най-рядко срещаното куче в Касъл Рок. То беше най-омешаното куче на седемдесет километра наоколо, поне така се говореше, и достатъчно грозно, за да спре звънящ будилник. Децата разправяха легенди за смесената порода на Чопър. Някои казваха, че е наполовина немска овчарка, други твърдяха, че е преди всичко боксер, а едно хлапе от Касъл Вю с нещастното име Хари Хор твърдеше, че Чопър е доберман пинчер, чиито гласни струни са отстранени по хирургичен път, за да не го чуват, когато напада. Други момчета се препираха, че Чопър е полудял ирландски вълкодав и Майло Пресман

го храни със специална смес от кучешки консерви и пилешка кръв. Същите тези хлапета твърдяха, че Майло не смее да изведе Чопър от колибата му, ако не му сложи намордник като на ловен сокол.

Най-често се говореше, че Пресман е обучил Чопър не толкова да души, колкото да души *определени органи* от човешката анатомия. Така някое нещастно хлапе, тайно прехвърлило оградата да ограби забранените съкровища, можеше да чуе: „Чопър, дръж! Ръката!“ И Чопър ще го хване за ръката и ще го задържи, късайки месо и кожа, ще стрие костите му на прах с олигавените си челюсти, докато Майло му каже да го пусне. Носеха се слухове, че Чопър може да ухапе ухо, око, стъпало, крак... и че друг нарушител, който е изненадан от Майло и предания Чопър, ще чуе смразяващия вик: „Чопър! Души! Топките!“ Това момче ще бъде сопран през останалата част от живота си. Самият Майло изглеждаше някак по-обикновено и го приемаха по-обикновено. Беше малко шантав работен кон, който допълваше мизерната си градска заплата, като събираше хвърлените от хората неща и ги продаваше из града.

Тоя ден нямаше и следа от Майло и Чопър.

Крис и аз гледахме как Върн пълни помпата, докато Теди работеше бясно с дръжката. Най-сетне той беше възнаграден със струя чиста вода. След миг двамата подложиха глави под струята, а Теди продължи да помпи на час по лъжичка.

— Теди е откачен — казах меко.

— Да — потвърди Крис. — Няма да го преживее, ако два пъти мине през същата възраст, бас държа. Как може собствения му баща да му изгори ушите? Виж какво е направил. Той е луд да отклонява по тоя начин камионите. Не вижда нищо и с очила, и без очила.

— Помниш ли оня път на дървото?

— Да.

Миналата година Теди и Крис се катереха по един висок бор зад нашата къща. Бяха стигнали почти до върха и Крис рече, че не могат да се качат по-високо, защото клоните над тях бяха изгнили. По лицето на Теди се появи познатия откачен и упорит израз, да му го начукам, вика, ръцете му бяха целите в смола, той искаше да продължи нагоре, докато стигне върха. Нищо от думите на Крис не му влезе в акъла. Пое нагоре и се покатери — тежеше към трийсет и пет килограма, спомням си. Той стоеше там, прегърнал върха на бора с едната си изцапана със

смола ръка, и крещеше, че е крал на света или някаква такава глупост, сетне се чу отвратителният пукот на гнило, когато клонът, на който стоеше, се прекърши и той политна. И стана едно от онези неща, които те карат да мислиш, че има бог. Крис посегна инстинктивно и хвана кичур от косата на Теди Дюшан. Китката му отече, цели две седмици не можа да си служи с дясната ръка, но той издържа, докато крещящият и гърчещ се Теди стъпи на достатъчно дебел и здрав клон, който да го издържи. Без случайното посягане на Крис той щеше да се преметне, да се изпотроши и да се размаже трийсет и пет метра по-надолу. Когато двамата слязоха, лицето на Крис беше сиво и му се повдигаше от страх. А Теди напираше да се бие с него, задето го оскубал. Щяха да се сбият, ако не бях ги помирил.

— Често сънувам това — рече Крис и ме погледна със странно беззащитни очи. — Само че в този сън винаги го изпускам. Хващам само два косъма, Теди крещи и полита надолу. Ужасно, нали?

— Ужасно — съгласих се аз и само за миг, докато се гледахме в очите, ние видяхме някои от истинските неща, които ни правеха приятели. Сетне отвърнахме погледи и видяхме как Теди и Върн се пръскат с писъци и смях и се наричат мацки.

— Да, но не го изпусна — рекох. — Крис Чембърс не изпуска, прав ли съм?

— Даже когато жените стават в тоалетната — каза той. Намигна ми, направи „О“ с палеца и показалеца си, и плюна чиста бяла плюнка през него.

— Изяж ме суров, Чембърс — казах.

— През сламка готов — отговори той и двамата се захилихме един на друг.

Върн крещеше:

— *Елате да пиете, докато тече от помпата!*

— Тичай! — рече Крис.

— В тая жега? Ти си празна кратуна.

— Хайде! — настоя той, все така ухилен. — След мен!

— Добре.

— Давай!

Затичахме се със стиснати юмруци, гуменките ни вдигнаха тежък, напечен от слънцето прах, телата ни се устремиха пред летящите ни джинсови крака. Жегата беше убийствена, Върн от едната

и Теди от другата страна ни показаха едновременно среден пръст. Избухнахме в смях сред тежката миризма на дим над това място и Крис взе манерката на Върн. Когато тя се напълни, двамата помпихме един за друг, леденостудената вода се лееше от помпата и топлината изчезна, като пренесе внезапно замръзналите ни скалпове с четири месеца напред и ни хвърли в януари. После пак напълнихме тенекията и отидохме да седнем в сянката на единственото дърво в района на сметището — нискостеблен ясен, който се намираше на десетина метра от колибата на Майло Пресман, построена от насмолена хартия. Дървото беше леко изкривено на запад, сякаш единственото нещо, към което се стремеше, е да си вдигне корените, както жена си вдига фустите, и да отпраши нанякъде.

— Върхът! — засмя се Крис и отметна рошавата си коса над веждите.

— Страхотно! — кимнах аз и продължих да се смея.

— Хубаво време, наистина — простичко рече Върн. Той нямаше предвид да си без контрол в сметището, да метнеш родителите си или да скиташ по релсите към Харлоу; влагаше и този смисъл в думите си, но сега мисля, че каза нещо повече и всички го разбрахме. Всичко беше тук, около нас. Знаехме точно кои сме и къде отиваме. Беше разкошно.

Поседяхме малко под дървото, побъбрихме, както обикновено — кой е най-добрият отбор („Янките“, разбира се, с Мантъл и Марис), коя е най-хубавата кола (Тъндърбърд, модел 55 година, но Теди държеше вироглаво на Корвет от 58-ма), кое е най-силното момче в Касъл Рок извън нашата банда (всички се съгласихме, че това е Джейми Галънт, — който показва пръст на мисис Юинг и излезе от клас с ръце в джобовете, докато тя крещеше), най-хубавото телевизионно предаване (или „Недосегаемите“, или „Питър Ган“ — и Робърт Стак в ролята на Елиът Нес, и Крейг Стивънс в ролята на Ган бяха невъзмутими). И все от този род.

Теди пръв забеляза, че сянката на ясена се удължава и ме попита колко е часът. Погледнах си часовникът и се изненадах, че вече е два и петнайсет.

— Хей, човече — обади се Върн. — Някой трябва да отиде за провизии. Дъмп отваря в четири. Не ми се остава тук, когато Майло и Чопър излязат на сцената.

Даже и Теди се съгласи. Той не се боеше от Майло, който имаше корем като бъчва и беше най-малкото четирийсетгодишен, но всяко момче в Касъл Рок си стискаше топките между краката само като се споменеше името на Чопър.

— Добре — рекох, — кой мъж отива?

— Ти, Горди — усмихна се Крис. — Кой като свой!

— Майната ти — казах и дадох на всеки по една монета. — Хвърляй!

Четири монети блеснаха на слънцето. Четири ръце ги хванаха във въздуха. И четирите монети плеснаха на четири мръсни китки. Погледнахме ги: две ези и две тура. Подхвърлихме ги отново и този път четирите бяха тура.

— Господи, не ни върви — въздъхна Върн и с това не каза нищо ново. Четири ези или „луна“ беше щур късмет. Четири тура беше „катастрофа“, пълна липса на късмет.

— Заеби ги тези глупости. Това няма никакво значение. Хайде пак!

— Не, човече — намеси се Върн, — катастрофата е нещо фатално. Помните ли Клинт Бракен и онези момчета, дето си отидоха мърцина на Сайроис Хил в Дархам? Обърнали четири бири и хвърлили „катастрофа“ тъкмо преди да се качат в колата. И бам! — нахендрили се тотално. Това не ми харесва! Честно!

— Никой не вярва на глупости като „луни“ и „катастрофи“ — рече нетърпеливо Теди. Това е за деца. Ще хвърлиш ли, Върн?

Върн хвърли монетата с очевидно нежелание. Този път той, Теди и Върн хвърлиха тура. Аз им показах Томас Джеферсън на десетцентовата монета. Ненадейно ме обзе страх. Сякаш сянка падна върху някакво вътрешно слънце. На тримата пак им се падна „катастрофа“, сякаш съдбата на сметището ги посочи за втори път. Веднага си помислих как Крис казва: *„Хващам само два косъма, Теди креци и полита надолу. Ужасно, нали?“*

Три тура, едно ези.

Теди пусна своя откачен кудкудякащ смях, посочи ме с пръст и чувството изчезна.

— Чувал съм, че само самодивите се смеят така — рекох и му показах среден пръст.

— Ииии-ииии-ииии, Горди! — смееше се Теди. — Върви за провизии, шибано копеле!

Никак не съжалявах, че отивам. Станах и даже не помислих за пътя до Флорида Маркет.

— Не ми споменавай имената на майчините ти любимци — казах на Теди.

— Ииии-иии-ииии, как шибано те прекарахме, Лашанс.

— Върви, Горди — каза Крис. — Ще те чакаме край линията.

— Момчета, не тръгвайте без мен — рекох им.

Върн се засмя.

— Да тръгнем без теб е все една да прием вода вместо Будвайзер, Горди.

— Я млъкни.

Тримата запяха: „Аз не млъквам, аз се *измъквам*. Погледна ли те, аз *изхвърквам*“.

— Майка ти да свие зад ъгъла и да го оближе — казах и си вдигнах задника оттам, като на тръгване им показах пръст през рамото. Никога по-късно не съм имал приятели като тях. Господи, имал ли съм?

Разни думи за разни хора, така казват сега, но това е бездушно. Ако ти кажа *лято*, ще си представиш някои свои лични спомени, съвсем различни от моите. Но за мен лятото е пътят към Флорида Маркет с дребни пари, които дрънкат в джоба ми, температура поне трийсет и пет градуса и краката ми, обути в кецове. Тази дума извиква образа на железопътната линия с вагоните, които се смаяват в далечината, а насипът на линията е толкова бял под изгарящото слънце, че когато затвориш очи, можеш да го видиш в мрака, само че син вместо бял.

Но в това лято имаше нещо повече от пътуването ни през реката към Рей Броуър, макар че то изглежда по-обхватно. Чувам гласовете на „Флийтуудс“, които пеят „Ела тихо при мен“ и на Робин Люк с неговата „Скъпа Сузи“, чувам как се извисява вокалът на Литъл Антъни във „Винаги се връщам къщи“. Всички ли бяха хитове през 1960 година? Да и не. Повече да. През дългите пурпурни вечери, когато рокендролът от една станция заглушаваше предаването на бейзбола по друга, времето се променяше. Мисля, че беше през цялата 1960 година и лятото е отстъпило зад безброй години, като е оставило медицински недокосната паяжина от звуци: тихото бръмчене на щурците, автоматното тракане на карти за игра във велосипедните спици на някое момче, което върти педалите към къщи за късна вечеря със студено месо и леден чай, плоския тексаски глас на Бъди Нокс, който пее „Ела и бъди моя красавица на празненството и аз ще се любя с теб, ще се любя“, и гласът на бейзболния коментатор, който се смесва с песента и с мириса на прясно окосена трева: „Сега резултатът е три на два. Уайти Форд тръгва напред... минава линията... Форд спира... подава... и ето! *Уилиас постига целта! Целуни я за сбогом!* «РЕД СОКС» *ВОДЯТ С ТРИ НА ЕДИН*“. Играеше ли Тед Уилямс за „Ред Сокс“ през 1960-та? Можеш да си заложиш задника, че играеше — моят любим играч Тед имаше резултат 316. Съвсем ясно помня това. Бейзболът стана много важен за мен през последните две години, дори

когато разбрах, че бейзболистите са от плът и кръв като мен. Това се случи, когато колата на Рой Кампанела се обърна и вестниците съобщиха ужасяващи новини на първите си страници: кариерата му свърши, той щеше да седи в инвалидна количка до края на живота си. Това чувство се върна при мен със същата глуха болка, когато един ден седнах пред пишещата машина, пуснах радиото и чух, че Търман Менсън е загинал при кацане със собствения си самолет. В кино „Гем“, което отдавна не съществува, давах хубави филми: научнофантастични, като „Гог“ с Ричард Игън, уестърни с Оди Мърфи (Теди гледаше всеки филм, в който Оди Мърфи се появяваше поне три пъти; той боготвореше Мърфи). Давах и военни филми с Джон Уейн. Там имаше игри и вечно се ядеше нещо вкусно, имаше ливади за окосяване и места, където да отидеш, имаше стени за хвърляне на дребни монети и кой да те потупа по рамото. А сега си седя тук, гледам клавиатурата на IBM и се опитвам да си спомня онези времена, мъча се да възстановя най-хубавото и най-лошото от онова зелено и кафяво лято и виждам само слабичкото келяво, момче, скрито в издаденото напред тяло, и чувам същите звуци. Ала върхът в паметта ми за времето е как Гордън Лашанс търчи по пътя към Флорида Маркет с дребни пари в джоба си, а потта шурти по гърба му.

Помолих за кило и половина хамбургер и получих цяло парче руло, четири бутилки кола и отварачка за два цента, с която да ги отворим. Собственикът, който се казваше Джордж Дюсе, сложи месото и се наведе над счетоводната си книга, с едната си саламеста ръка на касата до купата е твърдо сварените яйца, с клечка за зъби в устата, а кръглото му бирено шкембе издуваше бялата му тениска както попътен вятър надува платно. Стоеше там, докато пазарувах, за да е сигурен, че няма да свия нещо. Не обели и дума, докато теглеше хамбургера.

— Познавам те. Ти си братът на Дени Лашанс. Така ли е?

Клечката за зъби се търкаляше от единия ъгъл на устата му до другия, сякаш беше на сачмени лагери. Той се пресегна зад счетоводната книга, взе бутилка сода и шумно я отвори.

— Да, сър. Но Дени...

— Да, зная. Тъжна история, момче. В библията пише: „Ние умираме в средата на живота“. Пуф! Знаеш ли това? Загубих брат си в Корея. Пуф! Приличаш на Дени, някой казвал ли ти е? Имаш дълго лице.

— Да, сър, понякога — отвърнах начумерено.

— Помня, когато беше в отбора на цялата конференция. Играеше полузащитник. Пуф! Можеше ли да бяга? Отче небесни и Сони Джийзъс! Много си малък да помниш.

Той погледна над главата ми през остъклената врата към убийствената жега, сякаш виждаше добре брат ми.

— Помня. А, мистър Дюсе?

— Какво, хлапе? — Очите му бяха замъглени от спомени, клечката за зъби леко трепереше между устните му.

— Вашият палец е на онова блюдо на везната.

— *Какво?* — Той погледна надолу, където краят на палеца му натискаше силно белия емайл. Ако не бях мръднал малко от него, когато заговори за Дени, щеше да чопне от претегленото месо. — А, това ли било? Пуф! Мислех за брат ти, бог да го прости.

Джордж Дюсе се прекръсти. Когато махна палеца си от везната, стрелката подскочи обратно с двеста грама. Той добави отгоре още руло и опакова всичко с бяла месарска хартия.

— Добре — рече той през клечката за зъби. — Да видим какво имаме тук. Кило и половина хамбургер, това прави един и четирийсет и четири. Хлебчета — двайсет и седем. Четири газирани — четирийсет цента. Отварачка — два цента. Това прави... — Той записа цифрите на кесията, в която се канеше да сложи всичко. — Два долара двайсет и девет.

— И тринайсет.

Той бавно вдигна глава към мен и се намръщи.

— А?

— Два и тринайсет. Събрахте ги погрешно.

— Момче, да не си...

— Събрахте ги погрешно — казах. — Първо сложихте палеца си на везните и след това добавихте в блюдото, мистър Дюсе. Щях да ви пусна малко дребни за това, но сега нямам желание.

Хвърлих два долара и тринайсет на тезгяха пред него.

Той първо погледна парите, после мен. Сега бръчките му станаха ужасни, браздите по лицето му приличаха на пукнатини.

— Ти кой си, бе хлапак? Да не си от тарикатите?

— Не, сър — рекох. — Но вие няма да ме метнете и да се измъкнете. Какво ще каже майка ви като научи, че мамите малките

деца?

Той напъха поупките ни в книжна кесия с рязко движение, от което бутилките с колата се удариха една о друга.

Тръсна ми грубо кесията, без да го е еня, че мога да я изтърва и да счупя бутилките, мургавото му лице беше пламнало и тъпо, бръчките на места бяха застинали.

— Добре, хлапе. Ето ти нещата. А сега, за бога, измитай се от магазина ми. Ако те мярна тук, ще те изхвърля. Пуф! Хитро малко копеле.

— Няма да дойда вече — казах, като отидох до остъклената врата и я отворих. Навън горещият следобед трептеше сънено, кафяв и зелен едновременно, пълен със смълчана светлина. — Нито някой от моите приятели. Те са поне петдесет.

— Брат ти не беше тарикат — дереше се той.

— Да ти го начукам — креснах аз и затичах с адска бързина по пътя.

Чух как вратата се отваря с трясък на пистолетен изстрел и бичият му рев ме настигна:

— *Ако стъпиш някой ден тук, ще ти издуя мутрата, сополанко!*

Тичах, докато изкачих първия хълм, бях уплашен, но вътрешно се смеех, сърцето биеше в гърдите ми като чук. Там тръгнах на бавен ход, като от време на време хвърлях поглед през рамо, за да съм сигурен, че не ме гони с колата си или нещо такова.

Но той не ме гонеше и много скоро стигнах до портата на сметището. Пъхнах кесията под фанелката си, покатерих се по вратата и се спуснах маймунски от другата страна. Стигнах до средата на сметището, когато забелязах нещо неприятно — Буикът на Майло Пресман модел 56 година беше спрял зад колибата от насмолена хартия. Ако Майло ме видеше, щях да се озова в един свят на болката. Макар че още нямаше и следа нито от него, нито от отвратителния Чопър, свързаната с тел ограда в дъното на сметището ми се стори много далечна. Щеше ми се да съм избиколил от външната страна, но бях влязъл много навътре в сметището, за да се обърна и да хукна назад. Ако Майло ме видеше да прескачам сметищната ограда, вкъщи щяха да ме чакат неприятности, но това не ме плашеше толкова, колкото викът на Майло към Чопър „дръж“.

В главата ми зазвуча слабо звукът на цигулка. Продължих хода си, като се мъчех да изглеждам най-обикновено, да изглеждам така, сякаш съм отгук с пълната книжна кесия, която издуваше фланелката ми, и отивам към оградата между сметището и железопътната линия.

Бях на петнайсетина метра от оградата и вече си мислех, че в края на краищата всичко е наред, когато чух Майло да крещи:

— Хей! Хей, ти, момче! Махай се от оградата! Махай се отгук!

Най-хитро беше да се съглася с човека и да заобиколя, но бях толкова гипсиран, че вместо да правя хитри неща, се хвърлих с див вик към оградата, а гуменките ми вдигаха прах. Върн, Теди и Крис се подадоха от шубраците от другата страна на оградата и ме гледаха тревожно през процепите.

— *Върни се тук* — реवेशе Майло. — *Върни се тук или ще пусна моето куче след теб, негоднико!*

Не намирах, че това е гласът на разума и помирението, и затичах още по-бързо към оградата, размахвайки ръце, а кафявата бакалска кесия стържеше кожата ми. Теди пусна идиотския си блеещ смях ии-и-и-и-и във въздуха, сякаш лунатик свири на тръстикова свирка.

— Давай, Горди, давай! — извика Върн.

А Майло кресна:

— Дръж го, Чопър! Дръж го, момчето ми!

Хвърлих кесията през оградата и Върн избута Теди от пътя си, за да я хване. Чувах как зад мен Чопър тича така, че земята се тресе, изхвърляйки от едната си разширена ноздра пламък, а от другата — лед, изливайки сярата от зиналата си паст. Хвърлих се с един скок по средата на оградата и изкресях. Стигнах до върха за три секунди и просто скочих. Изобщо не мислех за това, даже не погледнах надолу да видя на какво скачам. Едва не кацнах на нещо, което се казваше Теди. Сгънат на две, той се кикотеше като шантав. Очилата му бяха паднали, от очите му течаха сълзи. Минах на сантиметри от него и се стоварих на опръскания с мазут насип от лявата му страна. В същия миг Чопър връхлетя оградата от другата страна зад мен и нададе вой, в който се смесваха болка и разочарование. Обърнах се, хванал ожуленото си коляно, и за пръв път видях знаменития Чопър. Това беше първият ми урок в огромната пропаст между мит и действителност.

Вместо някакъв демон с червени диви очи и зъби, които стърчат от устата му като тръбите на състезателен автомобил, видях средно

голям мелез със съвсем обикновен цвят — черно и бяло. Той скимтеше и се мяташе безсмислено, вдигаше се на задните си крака и посягаше с лапи към оградата.

Теди ходеше важно напред-назад край оградата, стиснал очилата в едната си ръка, и продължаваше да дразни Чопър.

— Целуни ми гъза, Чопи! — покани го Теди, а от устата му летяха слюнки. — Целуни ми гъза! Яж лайна!

Той блъскаше оградата със задник и Чопър направи всичко възможно да приеме поканата му. За усилията си не получи нищо освен един хубав удар по мутрата. Той започна да лае диво, от устата му излезе пяна. Теди продължи да блъска оградата със задник и Чопър все така безрезултатно се хвърляше върху него, само носът му се разкървави. Теди продължи да го вбесява, наричайки го умалително Чопи, сякаш беше по-скоро гризли, а Крис и Върн лежаха изнемощели на насипа и така се кикотеха, че издаваха само хриптене.

Майло Пресман довтаса, облечен в изцапани работни дрехи, с бейзболна шапка „Ню Йорк Джайънтс“ на главата. Ченето му висеше от бяс.

— Тука, тука! — крещеше той. — Хей, момчета, стига сте дразнили това кууче. Чувате ли? *Спрете веднага!*

— Дръж, Чопи! — реवेशе Теди, мятайки се нагоре-надолу край оградата като луд пруски офицер пред своята рота. — Ела и ме хвани! Хвани ме!

Чопър побесня. Искам да кажа наистина. Въртеше се в голям кръг, скимтеше, лаеше, ръмжеше, задната му лапа хвърляше нагоре малки сухи буци пръст. Той направи три кръга, набра кураж, струва ми се, и се хвърли право срещу защитната ограда. Може да е тичал с петдесет километра в час, когато се блъсна в нея, не лъжа. Джуките му оголиха зъбите, ушите му хвъркнаха във въздуха. От цялата ограда се изтръгна нисък музикален звук и платната на оградата вече не бяха свързани, а просто полегнаха назад. Беше нещо като акорд на цитра — *йиммммммммммммммммм!* Приглушен лай излезе от устата на Чопър, той избели двете си очи и се претърколи смешно, като се тръшна яко на гръб. Полежа за миг и се потътри, а езикът му висеше накриво от лявата страна на устата.

Като видя това, Майло пощуря. Лицето му се зачерви, даже скалпът му стана пурпурен под равната прическа „четка“. И както си

седях замаян в праха със скъсани джинси на двете колена, ми хрумна, че Майло е човешкия образ на Чопър.

— Аз ви познавам — беснееше Майло. — Ти си Теди Дюшан. Познавам ви всичките. Сине, ще ви набия. Да постъпят така с моето кууче!

— Я се опитай! — развихри се Теди точно зад гърба ми. — Хайде да видим как ще прескочиш и ще ме хванеш, дебелако!

— *КАКВО? КАК МЕ НАРЕЧЕ?*

— *ДЕБЕЛАК!* — щастливо се провикна Теди. — *ТОРБА СЛАНИНА! БЪЧВА! ХАЙДЕ, ЕЛА! ЕЛА!* — Той скачаше насам-натам със свити юмруци и пот хвърчеше от косата му. — *ЩЕ ТЕ НАУЧА КАК СЕ НАСЪСКВА ТЪПО КУЧЕ СРЕЩУ ХОРАТА! ХАЙДЕ, ОПИТАЙ СЕ!*

— Малко копеле, син на тенекиена невестулка и откачен кълвач! Ще изпратя на майка ти покана да дойде при съдията и да му каже какво сте направили с моето кууче!

— Как ме нарече? — хрипливо попита Теди. Беше спрял да подскача насам-натам. Очите му станаха огромни и заприличаха на стъкло, а лицето му стана оловносиво.

Майло нарече Теди какъв ли не, но той можеше да отстъпи и да хване някого, когото да натупа без никакви проблеми, и от тогава започнах да забелязвам колко гениални хора има за тази работа... да напипаш там долу ШАНТАВОТО копче и да не го натиснеш, а само да почукваш по него.

— Баща ти беше шантав — рече той и се озъби. — Шантав от Тогъс, такъв беше. По-луд от плъх в клозета. По-луд от разгонен пръч. По-откачен от дългоопашата котка в стая с люлеещи се столове. Шантав. Нищо чудно, че правиш такива неща, пълен с бяс за ш...

— *МАЙКА ТИ ДУХА МЪРТВИ ПЛЪХОВЕ* — *развика се Теди.* — *И АКО НАРЕЧЕШ БАЩА МИ ШАНТАВ, ЩЕ ТЕ ПРЕЧУКАМ, ДУХАЧ ТАКЪВ!*

— Шантав — рече самодоволно Майло. Беше напипал копчето, точно така. — Син на шантав, син на шантав, баща ти имаше играчки на тавана, тежък случай.

Върн и Крис вече престанаха да се смеят, те вече чувстваха сериозността на положението и искаха да дръпнат Теди, но когато Теди рече на Майло, че майка му духа мъртви плъхове и двамата пак

изпаднаха в истеричен смях, легнали на земята край линията. Търкаляха се насам-натам, ритяха с крака и се държаха за корема.

— Не мога повече — каза изнемощяло Крис. — Стига, моля ти се, стига, кълна се е бога, ще се *пръсна*.

Чопър се щуреше наоколо, правеше огромни замаяни осморки зад Майло. Приличаше на победен боксьор десет секунди след като реферът е прекъснал мача и е вдигнал ръката на победителя. А Теди и Майло продължаваха препирнята за бащата на Теди, изправени един срещу друг, разделени от телената ограда, която Майло не можеше да прескочи, защото беше много стар и много дебел.

— Спри да приказваш за баща ми! Баща ми е щурмувал брега на Нормандия, шибан скапаняк!

— Да, ама къде е сега, малко четириоко лайно? В Тогъс, нали? Той е в Тогъс, защото *ВЛЕЗЕ В ШИБАНОТО ОСМО ОТДЕЛЕНИЕ!*

— Добре, така да е — рече Теди. — Така да е, край, ще те убия. — Той се хвърли към оградата и я затресе.

— Ела се опитай, мършаво малко копеле. — Майло стоеше зад оградата, озъбен и очакващ.

— Не! — креснах аз. Скочих на крака, хванах Теди за протритите отзад джинси и го дръпнах от оградата. Двамата се олюляхме и паднахме — той отгоре, аз отдолу. Той ме стисна яко за топките и аз изревах. Няма нищо по-лошо от това да ти стиснат топките, нали така? Но аз продължих да държа Теди през кръста.

— Пусни ме! — хлипаше Теди и се гърчеше в ръцете ми. — Пусни ме, Горди! Никой не може да се гаври е моя старец. *ПУСНИ МЕ, ПО ДЯВОЛИТЕ, ПУСНИ МЕ!*

— Той само това чака! — извиках в ухото му. — Той само чака да те хване, да ти смачка фасона и да те предаде на ченгетата.

— А? — Теди вдигна глава и ме погледна слисано.

— Не си отваряй хитрата уста, хлапе — рече Майло и пак се приближи до оградата, свил ръце в юмруци като бутове. — Остави го да се бие сам.

— Как ли не — рекох. — Ти си по-тежък с двеста кила.

— Познавам те и теб — каза заплашително Майло. — Ти си Лашанс. — Той показа към мястото, където Върн и Крис най-сетне се бяха спрели, задъхани от силния смях. — А тези момчета са Крис Чембърс и едно от откачените хлапета на Тесио. Ще се обадя на

бащите ви, освен на шантавия от Тогъс. Ще влезете в 'правителен лагер, всеки от вас. Детска престъпност.

Той стоеше здраво на краката си, вдигнал дебелиите си луничави ръце като момче, което иска да играе на „Един картоф, два картофа“, дишаше тежко, присвил очи, чакаше да се разплачем или да се извиним, или пък да му дадем Теди и той да насъска срещу него Чопър.

Крис направи с палеца и показалеца си буквата „О“ и плюна през нея.

Върн изсумтя и погледна небето.

Теди рече:

— Хайде, Горди, да се махаме от тоя гъз преди да се издрайфам.

— А, заслужавате си го, малки цапнати в устата развратници. Чакайте малко, ще ви предам на полицията.

— Чухме какво каза за баща му — рекох аз. — Всички сме свидетели. А ти насъска кучето срещу мен. Това е незаконно.

Майло изглеждаше доста зле.

— Ти си нарушител.

— По дяволите нарушението. Сметището е обществена собственост.

— Ти прескочи оградата.

— Прескочих я, защото насъска кучето срещу мен — казах аз с надеждата, че Майло ще забрави как преди това съм прескочил вратата да вляза вътре. — Какво си мислиш, че ще направя? Ще стоя вътре и ще чакам да ме разкъса на парчета? Хайде, момчета. Да вървим. Тук смърди.

— 'Правителен — закани се дрезгаво Майло и гласът му трепереше. — 'Правителен за умници като вас.

— Нали ще почакаш да кажеш на ченгетата, че си нарекъл ветерана от войната шибан смахнат? — подхвърли Крис през рамо, като си тръгнахме. — Какво правехте вие през войната, мистър Пресман?

— *НЕ Е ТВОЯ ПРОКЛЕТА РАБОТА* — рече Майло. — *ВИЕ СЪСИПАХТЕ МОЕТО КУУЧЕ!*

— Сложи си го в гащите и го изпрати на своя свещеник — промърмори Върн и ние се приготвихме да пресечем насипа на линията.

— Я се върни — кресна Майло, ала гласът му сега беше по-слаб, той губеше интерес към препирнята.

Теди му показа пръст и ние си тръгнахме. Когато стигнахме върха на насипа, погледнах назад през рамо. Майло стоеше зад оградата, един едър човек с бейзболна шапка, до който седеше кучето му. Пръстите му бяха вкопчени в малките телени ромбове, сякаш крещеше срещу нас, и изведнъж го съжалих — той приличаше на най-едрия играч от трета линия в света, затворен поради грешка на игрището, очакващ някой да дойде и да го пусне. Покрещя още малко, после или той млъкна, или ние се отдалечихме достатъчно. Нямаше да видим и да чуем Майло Пресман и Чопър този ден.

Поприказвахме си с праведни звуци, които обикновено са нещо като караница. Изяснихме си как сме показали на злокобния Майло Пресман, че не сме никакви мацки. Казах им как оня тип от Флорида Маркет се опита да ни прецака и потънахме в дълбоко мълчание, замислени за това.

Аз пък си мислех, че може би има нещо в оная работа с „катастрофата“. Нещата не можеха да се развият по-лошо — всъщност, мислех си, може би щеше да е по-добре да продължа и да споделя с родителите си мъката да имат един син в гробището на Касъл Вю, а другият — в поправителния дом Уиндхам Бойс. Не се съмнявах, че Майло ще отърчи при ченгетата още щом възможността за закриване на сметището по време на инцидента се промъкне в дебелия му глава. Когато стане това, той ще разбере, че аз съм нарушител и няма значение на обществена или друга собственост. Вероятно това му дава всички права на света да насъска тъпото си куче срещу мен. И тъй като Чопър не е церберът, какъвто трябва да бъде, той сигурно щеше да отпори задната част на джинсите ми, ако не бях спечелил състезанието до оградата. Всичко това хвърляше огромна тъмна сянка върху деня. И още една мрачна мисъл се въртеше в главата ми — мисълта, че в края на краищата това не е шега, ние си заслужаваме нашето нещастие. Може би бог ни предупреждаваше да се върнем вкъщи. Какво правим всъщност, отиваме да видим някакво момче, премазано от товарния влак.

Но вече бяхме тръгнали и никой от нас не искаше да спре.

Наближавахме моста, по който железопътната линия пресичаше реката, когато Теди се разплака. Сякаш огромна вътрешна приливна вълна се разби о грижливо построена система от психически диги. Това не са глупости, станалото беше така внезапно и така жестоко. Риданията го разтърсиха като юмручни удари и той припадна на насипа, а ръцете му се движеха от корема към осакатените парчета

месо, каквито бяха ушите му. Той крещеше от тежките силни пристъпи.

Никой от нас не знаеше какво, по дяволите, да правим. Не беше като да се удариш в летва по време на игра, да си разбиеш главата при опъване на въже или просто да паднеш от колелото си. Физически той беше съвсем здрав. Ние се отдалечихме малко и го гледахме с ръце в джобовете.

— Хей, човече — рече Върн с тънък гласец. Крис и аз гледахме към Върн с надежда. „Хей, човече“ беше винаги добро начало. Но Върн не можа да продължи.

Теди се наведе напред към подпорите на моста и закри с ръце очите си. Сякаш правеше метани на Аллаха — Салами, салами, балони, както казват хората с изпъкнали очи. Само че не беше смешно.

Най-подир, когато силата на виковете му понамаля, Крис отиде при него. Той беше най-якото момче от нашата банда (може би даже по-силен от Джейми Галант по мое лично мнение), но беше и момчето, което ни помиряваше най-добре. Имаше си начин за това. Видях го веднъж да сяда близо до малко хлапе с ожулено коляно, хлапе, което даже не познаваше, и да го заприказва за нещо — за цирка, който пристигаше в града, за тайфата на Хъкълбери по телевизията — докато момчето забрави, че е било наранено. Биваше си го Крис. Беше достатъчно силен, за да го бива.

— Слушай, Теди, пука ли ти какво казва за баща ти един дебел и стар куп лайна като него? А? Честно, искам да кажа! Това не променя нищо, нали? Това, което казва един дебел и стар куп лайна... променя ли нещо?

Теди тръсна силно глава. Това не променя нищо, но да слуша как под ярката дневна светлина казват нещо, което той беше надживял, докато лежеше изнемощял в леглото и гледаше през единственото стъкло на прозореца луната, нещо, което беше мислил по своя бавен и несвързан начин за свещено, и да се върнеш вкъщи, когато всеки смята баща му за шантав... това го гътна. Но това не променя нищо. Нищо.

— Той е щурмувал Нормандия, нали? — рече Крис. Той хвана една от неговите потни изцапани ръце и я потупа.

Разплаканият Теди кимна яростно. От носа му течеха сополи.

— Мислиш ли, че тоя куп лайна е бил в Нормандия?

Теди тръсна силно глава:

— *Н-н-н-не!*

— Мислиш ли, че тоя тип те познава?

— Н-не. Не, но...

— Или баща ти? Някой от неговите приятели?

— *НЕ!* — Яростна, ужасна — такава беше мисълта. Гърдите на Теди се надигаха и от тях се изтръгнаха ридания. Той отметна косата от ушите си и аз видях кръглото кафяво пластмасово копче на слушалката, пъхнато в средата на дясното му ухо. Вида на слушалката събуди у мен повече чувства, отколкото вида на ухото му, ако разбираш какво искам да кажа.

Крис рече спокойно:

— Празни приказки.

Теди кимна, без да вдигне поглед.

— Приказките не могат да променят това, което е между теб и твоя старец.

Теди тръсна несигурно глава, не знаеше вярно ли е това. Някой беше формулирал болката му в потресаващи общи думи. Те трябваше (*шантав*)

да бъдат преразгледани

(*шибаното осмо отделение*)

по-късно. В дълбочина. През дългите безсънни нощи.

Крис го обърна.

— Той те окаля, човече — каза той с утешителен, почти приспивен ритъм. — Той се опита да те окаля през шибаната ограда, нали разбираш? Отхвърли напрежението, човече! Отхвърли шибаното напрежение! Той не знае нищо за твоя старец. Той знае само глупостите, които е чул в „Мелюу Тайгър“. Той е просто кучешки лайна, човече. Така ли е, Теди? Така ли е?

Плачът на Теди се превърна в подсмърчане. Той избърса очи, оставяйки два сополиви кръга около тях, и седна.

— Аз съм добре — рече той и звукът на собствения му глас го поуспокои. — Да, добре съм. — Той стана и си сложи очилата, сякаш обличаше голото си лице, така ми се стори. Засмя се тъничко и обърса с голата си ръка сопола над горната устна. — Шибан плач, нали?

— Не, човече — рече с неудобство Върн. — Ако някой беше окалял баща ми...

— Щеше да го убиеш — каза рязко, почти грубо Теди. — Щеше да убиеш тоя задник. Така ли е, Крис?

— Така е — рече дружелюбно Крис и потупа Теди по гърба.

— Вярно ли е, Горди?

— Абсолютно — отговорих аз, чудейки се как Теди може да държи толкова на баща си, който едва не го беше убил, и как аз по един или друг начин не давам пукната пара за собствения ми баща, който не беше вдигал ръка срещу мен от тригодишна възраст, когато измъкнах изпод мивката белина и започнах да я ям.

Минахме към двеста метра по линията и Теди каза по-спокойно:

— Хей, аз май ви развалих разходката, извинявайте. Направих много глупости край оная ограда.

— Не съм сигурен, че си ни развалил разходката — внезапно каза Върн.

Крис го погледна.

— Да не искаш да кажеш, че се връщаш, човече?

— Не, у-ух! — лицето на Върн се смръщи замислено. — Но отиването да видим едно мъртво момче не е празник, може би. Искам да кажа, ако се замислиш. Мисля... — той ни погледна изключително диво, — мисля, че ще съм малко уплашен. Ако ме вземете. — Никой не се обади и Върн продължи: — Искам да кажа, че понякога сънувам кошмари. Като... хей, момчета, помните ли времето, когато Дани Лоутън остави куп стари забавни книги за вампири и хора, които изчезват, все такива глупости? По дяволите, събуждам се посред нощ и ми се привижда някакъв тип, който броди из къщата със зелена мутра или нещо подобно, нали разбирате, струва ми се, че под леглото има нещо и ако си пусна ръката отстрани, това нещо, нали разбирате, може да ме сграбчи...

Всички закимахме. Знаехме за нощните истории. Тогава щях да се засмея, ако ми кажеха, че един ден след някоя и друга година ще превърна всички детски страхове и нощни изпотявания в милиони долари.

— Но аз не смея да кажа нищо, защото шибаният ми брат... е, вие знаете Били... ще разправя за това — той сви рамене с нещастен вид. — Страх ме е да видя това момче, щото, ако то е, нали разбирате, наистина *зле*... Преглътнах и хвърлих поглед към Крис. Той погледна властно Върн и кимна да продължи. — Ако е наистина *зле* — обобща

Върн, — ще го сънувам в кошмарите и ще си мисля, че е под леглото в локва кръв, сякаш излиза от онези сосове за салати, които показват по телевизията, цялото от очни ябълки и коси, което се *движи* някак, ако можеш да го разбереш, готово да те *сграбчи*...

— Исусе Христе! — рече дрезгаво Теди. — Каква шибана нощна история!

— Не мога да се *отърва* — каза Върн, сякаш се оправдаваше. — Само чувствам, че *трябва* да го видим. Но... може да не е хубаво времето.

— Да — рече меко Крис. — Може да не е.

Върн каза умолително:

— Няма да кажете на другите момчета, нали? Не става дума за кошмарите, случва се на всеки — имам предвид как се събуждам с мисълта, че има нещо под леглото. Много съм голям вече.

Всички рекохме, че няма да кажем и над нас пак надвисна мрачно мълчание. Часовникът показваше само три без петнайсет, а имах чувството, че е по-късно. Беше много горещо, много неща бяха станали. Още не бяхме тръгнали към Харлоу. Трябваше да вървим и да отхвърлим път, ако искахме да минем няколко километра до вечерта.

Пресякохме железопътния прелез, стигнахме до семафора на висок ръждясал стълб и всички спряхме да похвърляме парчета сгурия към стоманения показател на върха, но никой не го улучи. Към три и половина стигнахме до Касъл Ривър и железопътния мост, който пресичаше реката.

През 1960 година на това място реката беше широка над сто метра; оттогава съм идвал да я видя и забелязах, че се е стеснила малко през тези години. Играят си с реката, опитват се да я накарат да работи по-добре за мелниците, строят толкова много диги, че реката е съвсем опитомена. Но по онова време имаше само три диги по цялата дължина на реката, която тече през Ню Хемпшир и половината Мейн. Тя беше неоградена и всеки трети пролетен прилив можеше да наводни бреговете и да залее шосе 136 към Харлоу, Денвърс Джънкшън или в двете посоки.

Сега, в края на най-сухото лято, което Западен Мейн беше виждал от времето на Голямата депресия, тя все още беше широка. От страната на Касъл Рок, където стояхме, грамадните гори към Харлоу изглеждаха общо като различна страна. Боровете и смърчовете синееха в следобедната мараня. Релсите пресичаха реката на петнайсет метра височина, поддържани от насмолени дървени подпори и напречни греди. Водата беше толкова плитка, че можеш да погледнеш надолу и да видиш върховете на циментовите опори на моста, забити три метра в коритото на реката.

Самият мост беше много паянтов — релсите минаваха по тесни дълги дървени трупи със сечение петнайсет на десет сантиметра. Между всяка двойка траверси имаше просвет от десет сантиметра, през който се виждаше водата. Отстрани между релсата и края на моста нямаше повече от четирийсет и пет сантиметра. Ако дойдеше влак, човек би могъл да избегне премазването... но вятърът от товарните вагони неминуемо ще го хвърли от високото върху скалите под самата повърхност на плитката река.

Загледани в моста, ние усетихме как по корема плъзва страх... и със страха мъчително се примесваше възбудата от огромната дързост, истински голямата, нещо, което можеш да отнесеш със себе си за седмици след връщането къщи... ако се върнеш. Странната светлина плъзна в очите на Теди и аз помислих, че той изобщо не вижда

железопътния мост, а дълъг пясъчен бряг, хиляда лодки в димящите вълни, десет хиляди войници, на пясъка копаещи окопи. Те прескачат бодлива тел! Хвърлят връзки гранати! Унищожават картечни гнезда!

Стояхме край линията, където сгурията слизаше към брега на реката — на това място свършваше насипа и започваше моста. Като погледнах надолу, видях откъде започва да се издига склонът. Сгурията минава през редки, жилави храсти и големи сиви скали. По-нататък имаше нискостеблени ели е оголени корени, които се подаваха от цепнатините на скалите. Те сякаш се вглеждаха надолу в собствените си жалки отражения върху течащата вода.

На това място Касъл Ривър изглежда много чиста река; в Касъл Рок имаше единствения ремък за текстилни машини в Мейн. Но в реката не подскачаха риби, макар водата да беше, чиста и да се виждаше дъното. Можеш да вървиш или петнайсет километра срещу течението или към Ню Хемпшир, преди да видиш някаква риба във водата. Нямаше риба и по краищата на реката можеше да се види мръсна пяна около някои скали; пяната беше с цвета на стара слонова кост. Миризмата на реката също беше неприятна, от нея се носеше дъх на кош за пране, пълен с плесенявали кърпи. Водни кончета кръстосваха водната повърхност и безнаказано снасяха яйцата си. Нямаше пъстърви, които да ги ядат. По дяволите, нямаше кърова мренка.

— Човече! — каза тихо Крис.

— Хайде — рече Теди рязко и грубо. — Да вървим! — Той тръгна по гредите, петнайсет на десет сантиметра.

— Кажете — подхвана с неудобство Върн, — знае ли някой от вас кога е по разписание следващият влак?

Всички свихме рамене. Аз казах:

— По моста на шосе 136...

— Хей, хайде, да вървим! — извика Теди. — Осем километра от едната страна и осем километра от другата... трябва да вървим до вечерта. По моста ще стигнем до същото място за *десет минути*.

— Но ако мине влакът, няма къде да се денем — каза Върн. Той не гледаше към Теди. Гледаше надолу към бързата приятна река.

— Глупости, няма къде — възмути се Теди. Наведе се към края и хвана една от дървените подпори между релсите. Той не увисна веднага отстрани, една от гуменките му почти докосваше земята, но

мисълта да направя същото в средата на моста, на петнайсет метра височина под влака, минаващ над главата ми, влак, който хвърля едни приятни горещи искри върху косата и врата ми — нищо такова не може да ме направи Кралицата на деня. — Видяхте ли колко е лесно? — рече Теди. Той скочи на насипа, изтупа ръцете си и се изкачи при нас.

— Казваш, че ще увиснеш така, ако минава влак с двеста вагона? — попита Крис. — Както увисна тук, за пет или десет минути?

— Да не сте бебета?

— Само питам какво ще правиш — ухили се Крис. — Мир, хора!

— Избиколи, ако искаш — изрева Теди. — Не ми пука. Аз ще ви чакам. Ще си *подремна*.

— Един влак вече е минал — казах неохотно аз. — А на ден не минават повече от един-два влака за Харлоу. Погледни това. — Ритнах с гуменката си бурените, които растяха между траверсите на линията. По линията между Касъл Рок и Люистън не растяха плевели.

— Е, видяхте ли? — тържествуваше Теди.

— Да, но има *вероятност* — казах аз.

— Да — рече Крис. Той гледаше с блеснали очи само към мен. — Осмели се, Лашанс.

— Смелите тръгват първи.

— Добре — каза Крис. Той отвори широко очи и погледна към Върн и Теди. — Има ли мацки тук?

— *НЕ* — кресна Теди.

Върн се закашля, изкряка, закашля се пак и рече „Не“ е много слаб глас. Изнемощяла болезнена усмивка плъзна по лицето му.

— Добре — рече Крис... ала ние се поколебахме за миг, даже Теди, който гледаше войнствено линията. Коленичих до една от стоманените релси и здраво я стиснах с ръце, без да се сетя, че е гореща и може да ми изгори кожата. Релсата бе занемяла.

— Добре — рекох и в тоя миг сякаш някакъв човек направи овчарски скок в корема ми. Той забиваше пръта си в топките ми, така го усещах, и накрая яхна сърцето ми.

По моста тръгнахме в индийска нишка: първи Крис, после Теди, след него Върн, аз играех ролята на опашката Чарли, защото казах, че смелите тръгват първи. Вървахме по платформата между релсите и

трябваше да ни видиш крачките, за да разбереш бояхме ли се или не. Една погрешна стъпка — и падаш на чатала си със счупен глезен.

Насипът остана дълбоко под мен и всяка крачка напред все повече затвърждаваше решението ни... и желанието ни да почувстваме самоубийствената му глупост. Спрях да гледам нагоре, когато видях как дълбоко под мен водата се провира между скалите. Крис и Теди бяха далеч напред, може би минали вече средата, а Върн се влачеше бавно след тях, като се взираше прилежно в краката си. Приличаше на стара дама, изпробваща кокили, с наведена глава, превит гръб и е разперени ръце за равновесие. Погледнах назад през рамо. Много далеч, човече! Трябваше да продължа и не толкова заради идването на влака — ако се върна, ще бъда мацка за цял живот.

И аз продължих напред. След като погледах безкрайния низ от траверси, между които се мяркаше течаща вода, започнах да се чувствам замаян и объркан. С всяко стъпване на крака част от мозъка ми сигнализираше, че ще хлътне между траверсите, даже когато виждах, че не е така.

Долавях остро всички шумове в мен и извън мен като свирнята на луд оркестър. Чувах постоянния бумтеж на сърцето ми, пулсът на кръвта в ушите ми звучеше като ритъм на четки по барабан, скрибуцането на сухожилията ми — като адски опънати струни на цигулка; приемах безкрайното съскане на реката, знойната свирня на скакалците, преминаваща в силно бръмчене, монотонните писъци на синигер и някъде в далечината — лая на куче. Чопър, може би. Гнилият дъх на Касъл Ривър ме удряше в носа. Дългите мускули на бедрата ми трепереха. Мислех си колко по-безопасно, а вероятно и по-бързо, ще бъде да падна на четири крака и тъй да продължа напред. На аз нямаше да го направя, никой от нас не би го сторил. Ако сме запомнили нещо от съботното матине в кино „Гем“, то е, че САМО СТРАХЛИВИЯТ ПЪЛЗИ. Това беше един от главните принципи на „Госпел по холивудски“. Добрите момчета стъпват здраво, вървят изправени и ако сухожилията ти скрибуцат като пренапрегнати струни на цигулка заради адреналина, който бясно се движи из тялото ти, и ако дългите мускули на бедрата ти треперят по същата причина, какво пък, така да е.

Трябваше да спра в средата на моста и да погледам малко към небето. Замайването се засилваше. Виждах несъществуващи траверси,

те сякаш плуваха под носа ми. Сетне те избледнях и аз пак се почувствах добре. Погледнах напред и видях, че почти съм настигнал Върн, който се мъкнеше все по-бавно. Крис и Теди бяха преминали почти цялото разстояние.

И макар че съм написал седем книги за хора, правещи екзотични неща като четене на мисли и предсказване на бъдещето, тогава получих първия и последен психически проблясък. Сигурен съм, че беше точно това; как да го обясня по друг начин? Наведох се и стиснах релсата отляво. Тя зазвъня в ръката ми. Звънеше като кълбо смъртоносни метални змии в схватка.

Чували сте израза „Сърцето му падна в гащите“. Знаем какво искат да кажат — *точно това*, което казват. Това е най-точното клише, което се върти. Бил съм уплашен, много уплашен, но никога не съм се боял така, както в този момент, хванал горещата жива релса. Сякаш изведнъж карантиите ми подскочиха и паднаха във вътрешна пукнатина. Тънка струйка пикоч потече равномерно по вътрешната страна на бедрото ми. Устата ми зина. Не я отворих, тя се отвори сама, ченето ми увисна като капак на таван, от който е извадено резето. Езикът ми залепна до задушаване о небцето. Всичките ми мускули се схванаха. Това беше най-лошото. Работата на вътрешностите ми куцаше, а мускулите ми бяха смъртоносно блокирани и не можех да се помръдна. Това стана за миг, но в субективния поток на времето то ми се стори вечност.

Всички чувствени възприятия се засилиха, сякаш могъща вълна се е вляла в електрическия поток на мозъка ми, променяйки всичко от сто и десет на двеста и дващест волта. Чух един самолет да минава в небето над мен и ми се доця да съм на него, просто да си седя до прозореца с кока-кола в ръце и да зяпам надолу към блестящата лента на реката, чието име не зная. Бих могъл да видя всяка тресчица, всяка вдлъбнатина върху насмолените траверси, на които клечах. С крайчеца на окото си видях самата релса, блеснала болезнено, и ръката ми, която я стиска. Вибрациите от релсата проникнаха тъй дълбоко в ръката ми, че като я отдръгнах, тя все така трепереше, рецепторите се сблъскваха помежду си отново и отново, всичко в мен тръпнеше, както изтръпва крак или ръка, когато си заспал и се събуждаш. Усетих с венците вкуса на слюнката си — внезапно наелектризирана, кисела, гъста като извара. Още по-зле, далеч по-ужасно беше това, че не чувах влака и не

знаех отпред ли иде или отзад, или пък колко е близо. Той беше невидим. За него не съобщаваше никой освен релсата. Само това предупреждаваше за неминуемото му приближаване. Образът на Рей Броуър, ужасно премазан и хвърлен в някаква канавка като разпран чувал за пране, се въртеше пред очите ми. Ние ще се съберем с него, поне Върн и аз или поне аз. Ние се поканихме на собственото си погребение.

Последната мисъл разкъса парализата и аз скочих на крака. Ако някой можеше да ме види, сигурно съм приличал на човече с пружина, но самият аз се чувствах като момче в бавно подводно движение, пробиващо си път не през метър и половина въздух, а през сто метра вода, движейки се бавно и ужасно безжизнено, като вода, която се лее бездушно.

Най-сетне аз пробих този пласт. Извиках:

— *ВЛАК!*

Остатъците от парализата отлетяха и аз хукнах.

Главата на Върн се метна през рамо. Изненадата, която изкриви лицето му, беше смешно преувеличена, изписана широко като буквите в буквара. Той ме видя да се втурвам в тронав, тежък бяг, танцувайки от една ужасно далечна траверса на друга, и знаеше, че не се шегувам. Затича се и той.

Далеч напред видях как Крис стига края на траверсите и стъпва на солидния безопасен насип. И аз го намразих с внезапна ослепителна зелена омраза, сочна и горчива като априлски листа. Той беше в безопасност. Тоя пън беше спасен. Видях го как пада на колене и хваща релсата.

Левият ми крак едва не падна в процепа под мен. Аз разперих ръце, а очите ми пламнаха като лагери на развъртяна машина, запазих равновесие и продължих да бягам. Вече стигнах точно зад Върн. Бяхме минали средата на моста и за първи път чух влака. Идеше зад нас, от страната на Касъл Рок. Тихият шум от грохота се усили леко и сякаш от само себе си се превърна в чукане на дизеловия двигател и в повисок, по-ужасяващ звук на големите стоманени колела, които се търкаляха тежко по релсите.

— *Оууууууууууу, лайна!* — изпищя Върн.

— Тичай, путко! — креснах аз и го блъснах в гърба.

— Не мога! Ще падна!

— Тичай по-бързо!

— ОУУУУУУУУУУУУ, ЛАЙНА!

Но той затича по-бързо, тромав като бостанско плашило с гол, изпечен от слънцето гръб, а яката на ризата му плющеше и го шибаше в кръста. Видях как избива пот по обелените му лопатки. Избиваше на съвършени зърна. Видях тънката долна част на врата му. Мускулите му се свиваха и отпускаха, свиваха и отпускаха, свиваха и отпускаха. Гръбнакът му се очертаваше в редица от прешлени и всеки от тях имаше своя кръстовидна сянка, виждах как прешлените се събират и придръпват шията му. Той още мъкнеше своето одеяло, а аз — моето. Стъпалата на Върн гърмяха по траверсите. Той едва не прескочи една от тях, протегна напред ръце и аз пак го фраснах по гърба, за да продължи напред.

— Гордишш, не мога ОУУУУУУУУУУУУ-ЛАЙНАААА-АА!

— ПО-БЪРЗО, ТЪПА МУТРО! — изревах. Харесваше ли ми това?

Да. По един особен, самоунищожителен начин, в който натрупах опит само когато съм съвсем пиян, така ми харесваше. Управлявах Върн Тесио като човек, който води много хубава крава на пазар. Може би той се наслаждаваше на собствения си страх по същия начин, ревеше като същата тази крава, беснееше и се потеше, гръдният му кош се издуваше и свиваше в бясно темпо като ковашки мях, който тромаво се удържа на крака, залитайки напред.

Шумът от влака нарасна, двигателят му бумтеше равномерно. Свирката му прозвуча така, сякаш е минал прелеза, където спряхме да похвърляме сгурия по стрелката върху стълба. Най-подир аз, ща-не ща, намерих своя цербер. Все чаках мостът да затрепери под краката ми. Когато стане това, той ще е точно зад нас.

— ТИЧАЙ ПО-БЪРЗО, ВЪРН! ПО-БЪРЗО!

— О боуже Горди о боуже Горди о боуже АУУУУУУУ-ЛАЙНААААААА!

Електрическата сирена на влака внезапно раздра въздуха на хиляди парчета с продължително силно изсвирване, измествайки всичко, което си видял в киното, в комиксите и в дневните си кошмари, като те кара да разбереш какво чувстват героите и негодниците, когато смъртта наистина лети към тях:

След около четиристотин метра от страна на Харлоу линията навлизаше право в гората. Гъсто обраслата земя бавно се спуска към мочурлива местност. Там гъмжеше от комари, големи като изстребителни, ала имаше прохлада... божествена прохлада.

Седнахме на сянка да си изпием колата. Върн и аз се наметнахме да се предпазим от буболечки, а Крис и Теди просто седнаха голи до кръста, външно студени и сдържани като ескимоси в ледена къща. Не бяхме седели и пет минути и Върн отиде в храстите да поклучи и това ни даде повод за много шеги и побутвания с лакът, когато той се върна.

— Много ли те уплаши влакът, Върн?

— Не — рече Върн. — Щях да клекна още щом пресякохме, както и да е, щях да клекна, разбирате ли?

— *Върррррррррр* — обади се в хор Крис и Теди.

— Хайде, момчета, щях да го направя. Честно.

— Тогава не възразяваш да прегледаме твоите жокейски фустии, а? — попита Теди и Върн се засмя, най-сетне разбра, че са го прекарвали.

— Ходи се чукай!

Крис се извърна към мен.

— Уплаши ли те влакът, Горди?

— Никак — рекох и отпих от колата.

— Не много, духач. — Той ме мушна в ръката.

— Честно! Никак не се уплаших.

— Така ли? Не се уплаши? — Теди ме гледаше много съсредоточено.

— Не. Бях шибано *вкаменен*.

Това ги закла, и Върн в това число, и ние се смяхме дълго и силно. Сетне просто легнахме на гръб, без да се закачаме, само си пиехме колата и бяхме спокойни. Усещах тялото си топло, добре тренирано, то беше в мир със себе си. В него нямаше стремеж към нещо друго. Бях жив и се радвах на това. Всичко изпъкваше с особена

нежност и макар че не го изрекох никога, защото не го смятах за важно, може би чувството на нежност беше онова нещо, което исках за себе си.

Мисля, че този ден започнах да разбирам по малко какво превръща хората в луди глави. Преди две години платих двайсет долара да видя опита на Ивъл Найвъл да прескочи каньона на Снейк Ривър и жена ми се ужаси. Каза, че ако бях роден в Рим, щях да кисна в Колизеума, да дъвча грозде и да зяпам как лъвовете разкъсват християните. Тя бъркаше, трудно ми е да кажа защо, може би си мислеше, че я будалкам. Не кихнах двайсетачката само да видя как умира човек пред разположената бряг срещу бряг телевизия, макар да бях сигурен, че точно така ще стане. Отидох заради сенките, които са винаги някъде извън зрението ни, заради онова, което Брус Спрингстийн нарича в една от своите песни „мрака в края на града“, пък и защото в един или друг момент всеки иска да предизвика този мрак въпреки разнебитените тела, в които някой шут на господата е вложил човешки същества. Не, не *въпреки* нашите разнебитени тела, а *заради* тях.

— Хей, я разкажи оная история — обади се внезапно Крис и седна.

— Каква история? — попитах, макар че се сещах.

Винаги се чувствах неудобно, когато разговорите се въртяха около моите разкази, макар че всички изглежда ги харесваха. Искаха да им ги разкажа, даже да ги напиша... а това беше особена, безпристрастна работа, сякаш си пожелал да бъдеш инспектор на машините в „Гран при“. Ричи Дженър, едно момче, което се въртеше край нас от 1959 година, когато родителите му отидоха в Небраска, пръв откри, че искам да стана писател, когато порасна; исках да правя това през цялото време. Бяхме горе в моята стая, просто се будалкахме и той намери в килера куп изписани на ръка страници под комиксите в една картонена кутия. Какво е това, попита Ричи. Нищо, рекох и се опитах да си ги взема. Ричи държеше страниците далеч от мен и аз разбрах, че не се старая много да си ги взема. Исках той да ги прочете и в същото време не исках — усещах мъчителна смес от гордост и стеснителност, които не се промениха много в мен, когато някой поиска да хвърли поглед върху написаното. Самото писане се прави тайно, като мастурбирането. О, имах един приятел, който пише разкази

на витрините на книжарниците и магазините, но това е човек с отчаяна смелост, особен човек, какъвто всеки би искал да има със себе си, ако получи инфаркт в непознат град. За мен писането винаги е като секса и винаги свършва бързо, то винаги е като юношеското ръкоделие в банята със заключена врата.

Много следобеди Ричи седя на края на леглото ми и изчете нещата, които съм написал, повечето от тях повлияни от комиксите, които предизвикваха кошмарите на Върн. Когато свърши, Ричи започна да ме гледа по нов, странен начин, от който се почувствах някак особено, сякаш се беше опитал да преоцени цялата ми личност. Каза: „Много си добър. Защо не ги покажеш на Крис?“ Рекох не, исках това да остане тайна, а Ричи каза: „Защо? Да не съм мацка? Ти не си съмнителен, това не е поезия.“

Все пак накарах го да обещае, че няма да казва на никого, и той, разбира се, обеща, но скоро се разчу и ми поискаха да прочетат нещата, които пиша, а те всички бяха за заравяне на живи хора или как някой престъпник излиза от гроба и прави на кайма по „Дванайсет различни начина“ съдебните заседатели, които са го осъдили. Или пък за маниака, който превъртял и накълцал на котлети сума ти народ преди героят, Кърт Канън, да „направи получовешкото пищящо лудо същество на парчета със серия изстрели на своя пистолет калибър 11,43 автоматик“.

В моите разкази винаги имаше изстрели. *Никога* куршуми.

За смяна на темата имаше и разкази за Льо Дио. Льо Дио е град във Франция и през 1942 година неумолим взвод луди глави се опитва да го освободи от нацистите. Преди две години разбрах, че съюзниците са дебаркирали във Франция едва през 1944 година. Войниците се опитват да го освободят, като с бой си проправят път по улиците в около четирийсет разказа, които написах на възраст между девет и четиринайсет години. Теди съвсем полудя по разказите за Льо Дио и ми се струва, че написах последните десетина само за него. По това време Льо Дио ми беше омръзнал до смърт и написах неща като „*Mon Dieu*“^[1], „*Cherchez le Boche*“^[2] и „*Fermez le porte*“^[3]. В Льо Дио френските селяни се хилят при вида на тъпите войнишки мутри от „*Fermez le porte*“. Но Теди се беше сгърбил над страниците, широко отворил очи, с потно чело и изкривено лице. Понякога почти чувах „Браунингите“ с въздушно охлаждане и свирките на 88-ми взвод, които

излитаха от черепа му. Начина, по който крещеше от повечето разкази за Лъо Дио, беше едновременно приятен и ужасяващ.

Сега писането ми е професия и удоволствието понамаля и все по-често онова виновно мастурбаторско удоволствие се свързва в главата ми с хладните клинични картини на изкуствено осеменяване: аз вървя по правилата и изискванията на договора за публикуване. И макар че никой никога не ще ме нарече Томас Уулф на моето поколение, рядко се чувствам мошеник — изхвърлям тази мисъл всеки шибан път. Да правиш по-малко ще бъде по един странен начин да станеш хомосексуалист или поне онова, което то означава днес. Плаши ме само, че това много често опорочава онези дни. Когато се връщам назад, понякога ме отвращава самият факт как дяволски хубаво беше да пиша. През тези дни понякога гледам пишещата си машина и се чудя кога ще свършат хубавите думи. Искам това да не стане никога. Не мога да остана равнодушен, докато все още имам хубави думи, разбираш ли?

— Какъв е този разказ — попита стеснително Върн. — Нали не е разказ на ужасите, а, Горди? Не ми се слушат разкази на ужасите. Не съм готов за това, човече.

— Не, в него няма ужас — рече Крис. — Много е интересен. Груб, но интересен. Хайде, Горди, зачукай ни го.

— Да не е за Лъо Дио? — попита Теди.

— Не, той не е за Лъо Дио, психо такъв — сръга го Крис.

— Разправя се за състезание по ядене на сладкиши.

— Хей, аз още не съм го написал — обадох се аз.

— Да, ама го разкажи.

— Момчета, искате ли да го чуете?

— Разбира се — каза Теди. — Давай.

— Ами, това е за този построен град. Нарекох го Гретна. Гретна в Мейн.

— *Гретна*? — рече Върн и се ухили. Какво е това име? В щата Мейн няма *Гретна*.

— Млъкни, глупако — каза Крис. — Той само каза, че е построен, нали?

— Да, но *Гретна* звучи много тъпо...

— Повечето от градовете имат тъпи имена — рече Крис.

— Какво ще кажеш за *Алфред*, щата Мейн? Или *Сако*, щата Мейн? Или за *Джирусълъм*'с *Лот*? Или за *Касъл-шибан-Рок*? Тук няма никакъв замък. Имената на повечето градове са тъпи. Не мислиш за това, защото си свикнал е тях. Прав ли съм, Горди?

— Сигурно — рекох, но си помислих, че Върн е прав, Гретна е доста тъпо име за град. Просто не можах да измисля друго. — Както и да е, там всяка година празнуват Деня на пионерите, също като в *Касъл Рок*...

— Да, Деня на пионерите е пълен въздух — каза откровено Върн.

— Аз пъхнах цялото семейство в оня затвор на колела, даже и шибания Били. Работата стана за половин час и ми излезе скъпо, но си струваше, за да разбере къде е оня кучи син...

— Ще млъкнете ли той да разказва? — разсърди се Теди.

— Разбира се. Да. Добре — пребледня Върн.

— Давай, Горди — рече Крис.

— Той наистина не е много...

— Сега не очакваме много от смотаняк като теб — каза Теди, — но все пак разказвай.

Аз се изкашлях.

— Както и да е. Празнуват Деня на пионерите и през последната нощ стават три големи събития. Има търкаляне на яйца за най-малките, надбягване в чували за деца на осем-девет години и състезание по ядене на сладкиши. И главният тип в разказа е онова дебело момче, което никой не обича, наречено Дейви Хоган.

— Като брата на Чарли Хоган, ако имаше брат — обади се Върн и млъкна, защото Крис го сръга отново.

— Това момче е на наша възраст, но е дебело. Тежи към деветдесет кила, често го бият и вместо да го наричат Дейви, му викат Тлъстия Гъз Хоган и го гонят където им падне.

Те кимнаха с уважение, показвайки истинска симпатия към Тлъстия Гъз, макар че, ако такова момче се появи в *Касъл Рок*, всички ще го разнищим и ще го хвърлим на кучетата.

— И той решава да си отмъсти, защото е, да речем, нахранен, разбирате ли? Той участва само в състезанието по ядене на сладкиши, но това е заключителното събитие за Дните на пионерите и всеки го обича истински. Наградата е пет долара...

— Той ги спечелва и показва пръст на всички — каза Теди. — Бум!

— Не, става нещо по-хубаво — рече Крис. — Само млъкнете и слушайте!

— Тлъстия Гъз си мисли: пет долара, какво е това? Ако след две седмици някой си спомни за него, той ще бъде шибаната свиня Хоган, която яде всичко, тогава, мисли си той, ще тръгнат към неговата къща и ще го оплюят, но този път ще бъде не Тлъстия Гъз, а Сладкия гъз.

Те кимнаха още веднъж, съгласиха се, че Дейви Хоган мисли, кучето. Започнах да се потя от собствения си разказ.

— Но всички очакват той да се състезава, сецате ли се? Даже майка му и баща му. Те вече са похарчили неговите пет долара.

— Да, така е — каза Крис.

— А той мисли за това и мрази цялата тази работа, защото не е негова вината, че е дебел. Нали разбирате, той има гадни шибани сливици, нещо такова, и...

— Моята братовчедка е като него — възбудено рече Върн. — Честно! Тежи към сто и петдесет кила! Предполагат, че е от третата сливица, нещо такова. Не зная нищо за третата й сливица, но е шибано ограничена, без майтап, прилича на шибана охранена пуйка и веднъж...

— Няма ли да си затвориш човката, Върн? — извика силно Крис. — За последен път, кълна се пред бога! — Беше си изпил колата и обърна зелената бутилка, оформена като стъкло на часовник, с дъното нагоре, като я тръскаше над главата на Върн.

— Да, добре, извинявай. Давай, Горди. Готин разказ.

Усмихнах се. Не ми пречеха много намесите на Върн, но не можех да кажа това на Крис, той беше самообявилият се Пазител на изкуството.

— И той си напъва мозъка, разбирате ли, цяла седмица преди състезанието. В училище децата постоянно ходят при него и го питат: „Хей, Тлъст Гъз, колко пая ще изядеш? Десет? Двайсет? Шибаните осемдесет!“ И Тлъстия Гъз отговаря: „Откъде да знам? Даже не знам какви са“. И вижда, че има интерес към, състезанието, защото шампионът е Бил Трейнър. Тоя тип Трейнър даже не е дебел. Всъщност той е съвсем кльощав. Но той излапва цял пай докато мигнеш, миналата година е изял шест пая за пет минути.

— Цял пай? — попита шашнатият Теди.

— Точно така. А Тлъстия Гъз е най-младият участник в състезанието.

— Давай, Тлъст Гъз! — провикна се възбуденият Теди. — Излапай тези шибани сладкиши!

— Кажи им за другото момче — каза Крис.

— Добре. Освен Тлъстия Гъз Хоган и Бил Трейнър, има и Калвин Спайър — най-дебелият човек в града, той държи бижутерен магазин...

— Гретна Джууълз — рече Върн и плюна. Крис му метна мрачен поглед.

— Има и един тип, който е дискожoker в радиото в Дюистън, той не е дебел, просто е топчест, разбирате ли? А последният е Хюбърт Гретна Трети, който е директор в училището на Тлъстия Гъз.

— И той ще яде срещу своя директор? — попита Теди.

Крис се хвана за коленете и започна да са търкаля от радост.

— Не е ли *велико*? Давай, Горди!

Бях ги заинтересувал. Всички се наведоха напред. Усетих отровното чувство за власт. Хвърлих празната бутилка от кола в гората и се поразтърках малко, за да ми е по-удобно. Помня, че пак чух синигера някъде в дърветата, сега вече много далеч, да издава безкрайния си монотонен зов към небето: *дии-дии-дии-дии...*

— И той решава, взема най-великото решение за отмъщение в живота си. Идва голямата вечер — край на Дните на пионерите. Състезанието по ядене на сладкиши е точно преди фойерверките. Главната улица на Гретна е затворена за автомобили, за да се разхождат хората по нея, на открито се издига голям подиум. По улицата има голямо движение, а срещу подиума се събира голяма тълпа. Идва, и фотограф от вестника да фотографира победителя, с боровинки по лицето, защото тази година състезанието ще е с боровинкови сладкиши. Забравих да кажа, че те трябва да изядат сладкишите с вързани отзад ръце. Както и да е, те се качват на подиума...

[1] Боже мой. (фр.) — Бел.пр. ↑

[2] Търсете швабата! (фр.) — Бел.пр. ↑

[3] Затворете вратата! (фр.) — в израза неправилно е използван определителен член за мъжки род. — Бел.пр. ↑

Из „Отмъщението на Тлъстия Гъз Хоган“ от Гордън Лашанс. Публикувано за първи път в „Кавълиър магазин“, март, 1975 година. Препечатано с разрешение.

Те се качиха на подиума един по един и застанаха зад дългата маса върху магарета, покрита с ленена покривка. Масата, поставена на края на подиума, беше отрупана със сладкиши. Над нея висяха огърлици от голи стоватови крушки, насекоми и нощни пеперуди се блъскаха в тях и се събираха като ореол. Над платформата, окъпан в светлина. Висеше дълъг плакат с надпис: ГОЛЯМОТО СЪСТЕЗАНИЕ НА ГРЕТНА ПО ЯДЕНЕ НА СЛАДКИШИ 1960! От всяка страна на плаката висяха очукани високоговорители, доставени от „Детски ден“ на магазина „Уреди за великия ден“. Бил Травис, титулуваният шампион, беше братовчед на Чък.

Когато всеки един от участниците излизаше с вързани отзад ръце като Сидни Картън по пътя към гилотината, кметът Шарбоно обявяваше името му по уредбата на Чък и завързваше голям бял лигавник около врата му. Калвин Спайър получи само символични аплодисменти; въпреки корема си, който беше с размерите на осемдесетлитров гюм, той хвърли един кратък поглед на Хогановото момче (по-известен като Тлъстия Гъз, но не толкова опитен, че да направи нещо тази година). След Спайър представиха Боб Кормиър. Кормиър беше дискожoker и участваше в популярна следобедна програма на радиото в Люистън. Той вдигна голямата си ръка и няколко момичета от публиката нададоха викове. Момичетата го намираха за „готин“. Джон Уигинс,

директор на началното училище в Гретна, се появи след Кормиър. Той получи сърдечната подкрепа на по-възрастната част от зрителите и слаби дюдюкания от страна на учениците. Уигинс се опитваше да сияе бащински и в същото време гледаше смръщено към зрителите.

Следващият, когото кметът Шарбоно представи, беше Тлъстия Гъз.

— Нов участник в ежегодното състезание по ядене на сладкиши в Гретна, но от него очакваме големи неща в бъдеще... *младия майстор Дейвид Хоган!*

Тлъстия Гъз получи многобройни аплодисменти, докато кметът Шарбоно му връзваше лигавника, а когато те замряха, репетиращият хор под самите стоватови крушки извика малко разпокъсано:

— *Давай, изяж ги. Тлъст Гъз!*

Чуха се приглушени смехове и стъпки, мярнаха се няколко сенки, които никой не можеше и не искаше да познае, чу се нервен смях, някои метнаха изпитателни погледи (най-продължителните от Шарбоно, най-забележителната фигура на властта). Самият Тлъст Гъз изглежда не ги забелязваше. Леката усмивка, застинала на дебелиите му устни, и сдиплената му тлъста гуша — нищо в него не се промени, когато кметът, все още доста намръщен, му върза лигавника на врата и му рече да не обръща внимание на подигравките на зрителите. Сякаш кметът имаше и най-малка представа за чудовищните подигравки, понесени от Тлъстия Гъз Хоган, които щяха да продължат, докато минава с грохот през живота като немски танк „Тигър“. Дъхът на кмета беше топъл и миришеше на бира.

Последният участник, който трябваше да се качи на украсения подиум, предизвика най-гръмките и продължителни овации. Това беше легендарният Бил Травис, висок метър и деветдесет и пет, върлинест, лаком. Травис беше механик в автосервиз „Амоко“ до депото, най-приятният тип, който може да съществува.

Хората знаеха, че в голямото състезание по ядене на сладкиши в Гретна се залага нещо повече от пет долара, поне за Бил Травис беше така. За това имаше две причини. Първо, хората често идваха да поздравят Бил като победител в състезанието и повечето от тези, които го поздравяваха, оставаха да заредят с бензин. Двете гаражни клетки бяха претоварени поне за месец след състезанието. Хората идваха да сменят гърнето или да гресират лагерите, седяха на театралните столове край стената (Джери Мълинг, собственикът на „Амоко“, ги задигна от старото кино „Гем“, когато го закриха през 1957 година). Те пиеха кола и бира във от колите си и бърбеха с Бил за състезанието, докато той сменяше свещи или се въртеше насам-натам под нечий пикап и гледаше за дефекти по износените възли. Бил винаги беше разположен за разговори и това беше една от причините да го харесват толкова много в Гретна.

В града спореха дали Джери Мълинг пуска на Бил сухо за извънредните клиенти, които му осигурява ежегодно, или получава повишения едно след друго. Каквато и да беше истината, нямаше съмнение, че Травис се оправя по-добре от болшинството механици в малките градчета. Имаше двуетажно ранчо на Сабатъс Роуд и някои завистници твърдяха, че „къщата е построена от сладкишите“. Това беше преувеличено, но Бил я придоби по друг начин и това ни води до втората причина за това, че за Травис състезанието беше нещо повече от пет долара.

В Гретна се залагаше най-много на състезанието по ядене на сладкиши. Повечето хора наминаваха просто да се посмеят, но някои идваха да зложат пари. Залагащите разглеждаха и обсъждаха участниците като състезателни коне. Всеки от тях разпитваше приятелите, близките и даже познатите на състезателите. Те оценяваха всеки и всички хранителни навици на състезателите. Винаги имаше специално обсъждане на сладкиша на годината — ябълковите се смятаха за тежки, кайсиевите — за леки, макар че за тях състезателите трябваше да се приспособят

един-два дни преди състезанието, като изяждаха три-четири кайсиеви пая. Тазгодишният официален сладкиш — боровинковият, се оценяваше като златната среда. Залагащите, естествено, се интересуваха от възможностите на техните избраници да ядат боровинкови сладки. Как ще се справи с боровинките? Дали предпочита боровинковото желе пред яagodовата глазура? Слага ли си за закуска боровинки в кашата или е бананово момче?

Понякога се задаваха и други въпроси. Дали яде бързо и след това забавя или яде бавно и след това ускорява, когато работата стане сериозна, или е просто добър състезател със средно темпо. Колко хотдога може да излапа, докато гледа игрите от лигата „Бейб Рут“ на бейзболното игрище „Сейнт Домс“? Дали е повече пияч на бира и ако е така, колко бутилки обръща на вечер? Оригва ли се? Мнозина вярваха, че оригващият се има повече шансове в една дълга надпревара.

Цялата информация се пресяваше, ненужното се изхвърляше, басовете се ключваха. Колко ли пари минаваха от ръка на ръка през седмицата след сладкишената нощ, не зная, но ако опреш пистолет до главата ми и ме принудиш, ще ги сложа към хиляда долара. Това ще ти се стори съвсем нищожна сума, но след петнайсет години щяха да се завъртят големи пари в такъв малък град.

Тъй като състезанието беше честно и се спазваше ограничение от десет минути, никой не възразяваше състезателят да залага за себе си и Бил Травис залагаше всяка година. Говореше се, пък и той потвърди пред публиката си в оная лятна нощ през 1960 година, че пак е заложил значителна сума за себе си и че най-доброто, на което е способен, е 145 парчета. Ако не си човек, който залага, нека ти обясня: той можеше да заложил двеста и петдесет долара и да спечели петдесет. Не е кой знае какво, но това беше цената на успеха. И когато стоеше и приемаше овациите със спокойна усмивка, той не изглеждаше много загрижен за това.

— И защитаващият се шампион — затръби кметът Шарбоно. — На Гретна е нашият *Бил Травис*.

— УУУУ, Бил!

— Колко ще спечелиш тази вечер, Бил?

— Ще излапаш ли десет, Били, момчето ми?

— Заложих за теб на две места, Бил! Не ме проваляй, момче!

— Запази ми един от тези сладкиши, Трав!

Като кимаше и се усмихваше с цялата си естествена скромност. Бил Травис остави кмета да му върже лигавника около врата. После седна в далечния край на масата близо до мястото, на което щеше да седи кмета Шарбоно по време на надпреварата. Отдясно наляво се наредиха Бил Травис, Дейвид „Глъстия Гъз“ Хоган, Боб Кормиър, директорът Джон Уигинс и Калвин Спайър, който държеше табуретка открая вляво.

Кметът Шарбоно представи Силвия Додж, която беше по-важна фигура от самия Бил Травис. Дълги години тя беше безспорният президент на дамския клуб в Гретна. Тя следеше изпичането на годишния сладкиш, подлагаше го на суров качествен контрол, което включваше претегляне на месарските везни на мистър Бансичек във Фрийдъм Маркет, за да се увери, че всеки сладкиш се различава по тегло от другия с не повече от трийсет грама.

Силвия се усмихна царствено на тълпата и синята ѝ коса проблесна под горещата светлина на крушките. В кратката си реч тя каза колко се радва, че толкова много хора са наизлезли да празнуват този смел ден на въздържане, хората, които правят тази страна велика, защото тя е велика не само с хора от средата на кмета Шарбоно, който отново през ноември ще води местните републиканци към свещените места на градското управление, но и на национално равнище, където Никсън и Лодж ще държат факела на свободата в Нашата Велика и Обичана Страна, ще го държат високо, за да...

Коремът на Калвин Спайър се обади: *крррр!* Аплодисменти не последваха. Силвия Додж, която знаеше

точно, че Калвин е и демократ, и католик (едното от тях е простимо, но двете — никога!) почервеня, усмихна се и побесня в едно и също време. Тя се изкашля и се обърна със звънки увещания към всяко момче и момиче от публиката, като им каза винаги да държат високо червеното, бялото и синьото както в ръцете, така и в сърцата си и да помнят, че пушенето е мръсен, лош навик, от който се кашля. Момчетата и момичетата от публиката, които носеха пацифистки медальони и пушеха не „Кемълс“, а марихуана от осемгодишна възраст, затропаха с крака и зачакаха началото на състезанието.

— По-малко приказки — повече ядене — обади се някой от последния ред и веднага избухнаха нови аплодисменти, този път по-сърдечни.

Хизонър Шарбоно подаде на Силвия хронометър и сребърна полицейска свирка, която тя трябваше да надуе в края на десетте минути за спиране на яденето. Тогава кметът Шарбоно щеше да излезе напред и да вдигне ръката на победителя.

— *Готови!* — гласът на Хизонър се понесе триумфално над Големите дни и по главната улица.

Петимата лапачи на сладкиши казаха, че са готови.

— Заехте ли *МЕСТА*? — запита преди това Хизонър.

Лапачите изреваха, че са заели места. На улицата едно момче пусна шепа трещящи бомбички.

Кметът Шарбоно вдигна топчестата си ръка и махна с нея.

— *Старт!*

Пет глави паднаха върху пет тави със сладкиши. Сякаш пет крака цопнаха в калта. Някакъв бръмчащ шум се надигна в меката вечер и постепенно замря, когато залагащите и симпатизантите от тълпата започнаха да окуражават своите любимци. И едва след погълщането на първия пай повечето зрители разбраха, че е възможна изненада.

Тлъстия Гъз Хоган, за който залаганията бяха седем към едно поради неговата възраст и неопитност, лапаше

като пощурял. Челюстите му унищожаваша с тракане на автомат кората. Според регламента трябваше да се изяде само горната част, а не целия пай. И когато кората изчезнеше, от устните му се чуваше мощно засмукване. Сякаш работеше промишлена вакуумна прахосмукачка. Сетне цялата му глава изчезваше в тепсията. Той я вдигаше след петнайсет секунди да отбележи, че работата е свършена. Бузите и челото му бяха оплескани със сок от боровинки, той изглеждаше великолепно, като в представление на жонгльори. Той го излапа, излапа го, преди легендарният Травис да е завършил и *половината от първия си пай*.

Когато кметът прегледа тавата на Тлъстия Гъз и я обяви за чиста, от публиката се разнесоха аплодисменти на смайване. Той започна втория пай преди основния претендент. Тлъстия Гъз излапа стандартния пай за четирийсет и три секунди. Това беше рекорд на състезанието!

Той пристъпи към втория пай още по-стръвно, главата му се клатеше и плющеше в мекия боровинков пълнеж и Бил Травис му хвърли изумен поглед, когато поиска втория пай. По-късно той каза, че се почувствал в истинско състезание от 1957 година насам, когато Джордж Гамейк излапа три сладкиша за четири минути и после отпадна изведнъж. Зачудил се кой е насреща му — момче или демон? Помислил си за заложените пари и удвоил усилията си.

Но ако Травис ги удвои. Тлъстия Гъз ги утрои. Боровинките отлетяха от втория му пай и опръскаха кърпата около врата му като платно на Джаксън Полок. Имаше боровинки по косата му, по лигавника, по челото му, сякаш в треската на съсредоточаването беше започнал да отделя боровинкова пот.

— *Готов!* — извика той, вдигайки глава от тавата на втория пай, преди още Бил Травис да е лапнал и троха от новия сладкиш.

— Я по-полека, момче — промърмори Хизонър. Самият Шарбоно беше заложил десет долара за Бил Травис. — Трябва да се движиш в темпо, ако искаш да издържиш.

Тлъстия Гъз сякаш не го чу. Той се нахвърли на третия пай с бързината на лунатик, челюстите му се движеха с мълниеносна бързина. И тогава...

Трябва да прекъсна разказа си, за да ти кажа, че в къщата на Тлъстия Гъз Хоган имаше една празна бутилка. По-рано тя беше три четвърти пълна с кехлибареножълто рициново масло, може би най-пакостната течност, която добрият господ с безкрайната си мъдрост е допускал някога на или под лицето на земята. Тлъстия Гъз сам изпразни бутилката, изпи всяка капка от нея и я облиза с изкривена уста, а коремът му къркореше и умът му жадуваше сладко отмъщение.

И както ядеше третия пай (Калвин Спайър още се бореше с първия) Тлъстия Гъз започна да се измъчва със зловещи фантазии. Той не ядеше сладкиши, той ядеше кравешки торти. Лапаше огромни дебели храчки от мръсни гадни гризачи. Поглъщаше нарязани на кубчета карантии на мармот, полети със сок от боровинки. Развален сок от боровинки.

Той завърши третия пай и поиска четвърти, вече с цял един сладкиш пред легендарния Бил Травис. Капризната тълпа, почувствала как пред нея израства един нов шампион, започна да го подкрепя с всички сили.

Но Тлъстия Гъз нямаше нито намерение, нито желание да победи. Той не можеше да продължи състезанието, в което участваше, ако цената за това беше живота на майка му. Пък и успехът за него щеше да бъде загуба; отмъщението беше единствената синя лента, която виждаше. Коремът му къркореше от рициновото масло, устата му се отваряше и затваряше болезнено, той завърши четвъртия и поиска пети, последен сладкиш. Потопи главата си в тавата, разчупи кората му и в носа му влязоха боровинки. Боровинките потекоха по ризата му.

Съдържанието на стомаха му изведнъж натеза. Той сдъвка клисавата кора на сладкиша и я погълна. Сетне смръкна боровинките.

Изведнъж мигът на отмъщението дойде. Стомахът му, натоварен над допустимото, се разбунтува. Той се сви като силна ръка, пъхната в мазна гумена ръкавица. Гърлото му се разшири.

Тлъстия Гъз вдигна глава.

Ухили се на Бил Травис със сините си зъби.

Повърна шумно, сякаш шесттонен камион минава през тунел.

Устата му изхвърли топла синьо-жълта струя, която димеше весело. Тя обля Бил Травис, комуто остана време да кресне само една безсмислена сричка: „*Гууг!*“ Калвин Спайър, който наблюдаваше това необявено събитие вцепенен, със смаян израз на лицето, се наведе над масата сякаш да обясни на зиналата публика какво точно става и се издрайфа на главата на Маргерит Шарбоно, жената на кмета. Тя изпищя и се дръпна, отърсвайки напразно с ръка косата си, която беше пълна със смес от сдъвкани боровинки, сух боб и частично смлени франкфуртери (последните два бяха вечерята на Кал Спайър). Тя се обърна към своята добра приятелка Мария Левин и пръсна върху нейното яке от еленова кожа.

Навързани едно след друго, като последица от бомбичките, станаха следните събития:

Бил Травис заля с огромна и мощна струя първите два реда зрители, а неговото изумено лице сякаш крещеше на всички: „*Хора, не мога да повярвам, че го правя!*“;

Чък Дей, който получи щедра порция от изненадващия подарък на Бил Травис, се избълва върху обувките си „*Хъш Пъпиз!*“, после се взря учудено в тях с пълното съзнание, че от това велур не става;

Джон Уигинс, директорът на началното училище в Гретна, отвори оплесканата си със синьо уста и произнесе укорително: „*Това наистина е... БЪРРР!*“ Както

подобаваше на човек с неговото възпитание и образование, той повърна в собствената си тепсия;

Хизонър Шарбоно, който изведнъж заприлича по-скоро на завеждащ болница по стомашни разстройства, отколкото на председател на състезание по ядене на сладкиши, отвори уста да спре всичко това и обля микрофона.

— *Исусе, спаси ни!* — прошепна Силвия Додж и нейната страхотна вечеря — пържени миди, зеле и царевична каша с масло и захар (две години трайност), както и шоколадовият кейк „Боско“ на Мюриъл Харингтън, плъзна през резервния изход и падна със звучен плясък на гърба на изисканото кметско сако.

Тлъстия Гъз Хоган, сега вече в абсолютния апогей на своя млад живот, поливаше щастливо с бълвоч своите зрители. Всичко живо драйфаше. Хората се олюляваха в пиянски кръгове и се държаха за устата, от които се чуваше меко грачене. Нечий любимец пекинез изтича зад подиума, разляя се лудо и мъжът с джинси и копринена риза, който повърна върху него, едва не го удави. Мисис Брокуей, жената на методисткия свещеник, се оригна ниско и продължително, последва фонтан от полусмления ростбиф, картофено пюре и ябълков сок. Сокът, изглежда, не е бил лош, когато го е пила. Джери Мълинг, дошъл тук да види любимия си механик, си тръгна, решил да тегли праведен шут на цялата тая лудница. Той повървя петнайсетина метра, спъна се в едно червено детско камионче и разбра, че се е приземил в локва гореща бълвоч. Джери сам си носеше последиците и по-късно разправяше, че благодари на провидението, задето бил в работен комбинезон. А мис Норман, която преподаваше латински и основи на английския в обединената гимназия на Гретна, повърна в своето портмоне с агонията на собственик.

Тлъстия Гъз Хоган гледаше всичко смълчан и сияещ, усещаше стомаха си спокоен, сякаш покрит с топъл балсам, който навярно никога вече нямаше да опита този балсам беше вътрешното и пълно удовлетворение. Той

стана, взе лепкавия микрофон от разтрепераната ръка на кмета Шарбоно, и каза...

— Обявявам края на това състезание.

После остави микрофона, слезе от задната страна на подиума и си отиде направо вкъщи. Майка му си беше у тях, защото нямаше гледач за малката сестричка на Тлъстия Гъз, която беше само на две години. Още щом влезе, целият изцапан с повръщано и боровинков пай, все още с лигавника на врата, тя го попита: „Дейви, победи ли?“ Но той не отвърна нито една шибана дума, разбирате ли?

Само се качи по стълбите в стаята си, заключи вратата и легна на леглото.

Допих последната глътка от колата на Крис и хвърлих бутилката в гората.

— Да, това не е интересно. Какво става после? — попита сърдито Теди.

— Не зная.

— Какво значи това „не зная“? — рече Теди.

— Това значи, че е краят. Когато не знаеш какво става по-нататък, това е краят.

— *Каквооооооо?* — извика Върн. Лицето му изглеждаше объркано и подозрително, сякаш току-що са го измамили с пет цента в играта „Бинго“ на Топшамския панаир. — Какви са тези врели-некипели? Как завършва историята?

— Трябва да опиташ въображението си — каза търпеливо Крис.

— Не, не искам — рече сърдито Върн. — Той да използва въображението си. Той измисли шибания разказ.

— Да, какво стана с тоя тип? — настоя Теди. — Хайде, Горди, разкажи ни.

— Мисля, че баща му е бил на състезанието и когато се връща вкъщи, спуква от бой Тлъстия Гъз.

— Да, правилно — каза Крис. — Бас държа, че точно така е станало.

— И — продължих аз, — децата започват да му викат Тлъст Гъз. Освен някои от тях, които го наричат „Повръщача“.

— Тоя край е кофти — тъжно рече Теди.

— Затова не исках да ви го разкажа.

— Можеше да измислиш, че застрелва баща си, избягва и отива при тексаските командоси — каза Теди. — Как мислиш?

Крис и аз си разменихме погледи. Крис повдигна едното си рамо в едва уловимо колебание.

— Мисля, че е така — каза той.

— Хей, Горди, имаш ли някоя нова история за Льо Дио?

— Засега не. Може да измисля нещо. — Не исках да тревожа Теди, но не ме интересуваше да ровя какво става с Льо Дио. — Съжалявам, че не ти хареса тая, най-хубавата.

— А, тя е хубава — рече Теди. — Чак до края. Цялото това повръщане е наистина страхотно.

— Да, страхотно, много готино — съгласи се Върн. — Но Теди е прав за края. Беше нещо като мошеничество.

— Да — въздъхнах аз.

Крис стана.

— Хайде да се поразходим — рече той. Беше още светло, небето имаше стоманено син цвят, сенките ни вече се удължаваха. Помня това от дете — септемврийските дни свършват неочаквано и ми поднасят изненада; нещо в сърцето ми очаква винаги да бъде юни със светлина в небето почти до девет и половина. — Колко е часът, Горди?

Погледнах часовникът си и се учудих, че едва минава пет.

— Да, хайде — рече Теди. — Но преди да се стъмни да направим лагер, да съберем дърва и да спретнем нещо за хапване. Аз съм гладен.

— В шест и половина — обеща Крис. — Съгласни ли сте, момчета?

Съгласни бяха. Тръгнахме да се разходим, но този път стъпвахме по сгурията. Скоро реката остана толкова далеч зад гърба ни, че дори не чувахме шума ѝ. Комарите бръмчаха и аз смачках един на врата си. Върн и Теди отпрашиха напред, като завършваха някаква сложна история от комиксите. Крис вървеше до мен с ръце в джобовете, а ризата се развяваше около коленете и бедрата му като престилка.

— Имам „Уинстън“ — рече той. — Свих ги от тоалетната масичка на моя старец. По една на калпак след вечеря.

— Добре.

Повървахме мълчаливо.

— Историята е хубава — каза внезапно Крис. — Те са малко тъпи да я разберат.

— Не, тя не е много свежа. Малко сдъвкана.

— Винаги казваш така. Не ми приказвай глупости, че не вярваш. Ще я напишеш ли? Тая история?

— Вероятно. Но засега не. Не мога да ги пиша след като ги разкажа. Ще я запазя.

— Какво рече Върн? Че краят е мошеничество?

— Да.

Крис се засмя.

— *Животът е мошеничество*, нали знаеш? Да вземем нас.

— Ами, ние имаме велики мигове.

— Разбира се — рече Крис. — Цялото шибано време, копеле.

Аз се засмях. Засмя се и Крис.

— Те излитат от теб като бумбали от газирана вода — каза той след малко.

— *Какво излита?* — попитах, но знаех какво има предвид.

— Историите. От тях пощръклявам, човече. Сякаш можеш да разкажеш милион неща и всички да са на върха. Един ден ще станеш велик писател, Горди.

— Не, не мисля.

— Ще станеш. Може би даже ще напишеш за нас, момчетата, ако някога те затрудни събирането на материал.

— Трябва да е доста шибано — сръгах го с лакът.

Пак настъпи мълчание, сетне той попита внезапно:

— Готов ли си за училище?

Свих рамене. Бил ли е някой някога готов? Усещаш чувство на лека възбуда да се върнеш и да видиш приятелите си; любопитен си да видиш новите учители и да разбереш какви са — някой младок направо от колежа, когото можеш да преметнеш, или някой стар задник, който си седи тук от памтивека. Някак странно те вълнуват даже дългите бръмчащи класни стаи, защото с изтичането на лятната ваканция една досада в теб те кара да вярваш, че може и да научиш нещо. Но лятното смущение не е като училищното, което се натрупва в теб в края на втората седмица, а в началото на третата седмица се

хващаш за истинска работа: можеш ли да цапардосаш по главата отзад Стинки Фиск, когато учителят пише на дъската „Основен износ на Южна Америка“? Колко типа можеш да тътнеш върху лъскавата повърхност на чина, ако ръцете ти са потни? Кой ще пръдне най-силно в тоалетната през междучасието? Колко момичета можеш да включиш в играта „Кой чука проститутката“ през обедната почивка? Висше обучение, бейби.

— За гимназията — рече Крис. — Знаеш ли какво, Горди? През следващия юни всички ще си оправим сметките.

— За какво говориш? Защо ще си оправяме сметките?

— Няма да е като в старото училище, затова. Ти ще караш курсове за постъпване в колеж. аз, Теди и Върн ще влезем в професионално училище, ще си драпаме макарите с оставащите, ще правим пепелници и къщички за птиците. Върн може и да влезе в поправителен. Ще срещнеш много нови момчета. Хитри момчета. Така стоят нещата, Горди. Натам отиват.

— Ще срещна много мацки, ако това имаш предвид?

Той стисна ръката ми.

— Не, човече. Не казвай това. Даже не си го *мисли*! Те ще разберат твоите истории. Не като Върн и Теди.

— Заеби ги историите. Не мога да ги измисля за разни никаквици. Не, сър.

— Ако не го направиш, значи си гъз.

Той ме погледна замислено, сякаш се колебаеше дали да ми каже нещо. Забавихме крачка, Върн и Теди бяха почти километър напред. Слънцето, вече по-ниско, идваше до нас през короните на дърветата на отделни прашни снопове, превръщайки всичко в злато, но това беше безвкусно, евтино злато, ако загриваш това. Релсите, проточени пред нас в гъстеещия мрак, започнаха да блещукат. Тук-там над тях висяха звездни лъчи, сякаш някой адски богат тип, маскиран като обикновен работник, беше решил да ги покрие на всеки петдесет метра с диаманти. Още беше горещо. Пот течеше от нас и обливаше телата ни.

— Ти си гъз, ако позволиш на приятелите ти да те повлекат — рече най-подир Крис. — Познавам твоите родители. Няма да си хвърлят плюнката за теб. Те държаха само на големия ти брат. Като баща ми, когато Франк влезе в кошарата в Портсмут. Оттогава се разлюти и започна да се кара на нас, останалите деца. Баща ти не те

бие, но това може би е по-лошо. Сякаш си заспал. Можеш да му кажеш, че си влязъл в шибаната висша дивизия и знаеш ли какво ще рече? Ще прелисти страницата на вестника и ще промърмори: „Ами, хубаво, Гордън, върви да питаш майка си какво има за вечеря“. И не се опитвай да твърдиш обратното. Познавам го.

Не се опитах да твърдя обратното. Рядко можеш да откриеш, че някой друг, било то приятел, знае точно как стоят нещата около теб.

— Ти си още момче, Горди...

— Ха, благодаря, тате.

— Ще ми се да не ми пука дали съм твой баща — рече той гневно. — Ако бях, нямаше да приказваш наляво и надясно за тъпите търговски курсове. Сякаш бог ти е дал нещо, всички тези истории, които измисляш, и е казал: „Ето, това можем да направим за теб, момче. Опитай се да не го изгубиш“. Но момчетата губят всичко, освен когато някой се грижи за тях, и ако на твоите родители не им дреме за това, може би аз трябва да го направя.

Лицето му изглеждаше така, сякаш очакваше да се разтреперя пред него; беше потиснат и нещастен в зелената златиста светлина на късния следобед. През тези дни той наруши основното правило за момчетата. Можеш да кажеш всичко на друго момче, можеш да насъскаш срещу него кучетата и да го оставиш, но нямаш право да кажеш лоша дума за баща му и майка му. Това беше митичната автоматика; по същия начин не можеш да поканиш католическите си приятели на вечеря в петък преди да се увериш, че няма да има месо. Това е митичната автоматика. Ако някое момче обиди майка ти или баща ти, трябва да му туриш някой тупаник.

— Тези истории не са хубави за никой, освен теб, Горди. Ако останеш с нас само защото не искаш да съсипеш бандата, ти ще се изпариш по друг начин, ще влезеш в някой отбор. Ще отидеш в гимназията и ще започнеш шибаните търговски курсове, ще подаваш гуми и ще вадиш месо с останалите пръдльовци. Ще те задържат. Шибано прекъсване. И след време ще те интересува само да имаш кола да забършеш нещо или да отидеш до кръчмата „Туин Бридж“. После ще хванеш някоя и ще прекараш остатъка от дните си във фабрика или в някой шибан магазин за обувки в Обърн или някъде другаде. И тази история за пая никога няма да бъде написана. *Нищо* няма да бъде написано. Щото ще си още един тарикат с лайна вместо акъл.

Крис Чембърс беше на дванайсет години, когато ми каза това. Но докато ми говореше, лицето му се изкриви и сбръчка, стана по-старо, най-старо, нещо без възраст. Говореше монотонно, безизразно, но въпреки това казаното ме удари право по топките. Сякаш беше изживял целия си живот, този същия живот, в който ти казват да се качиш на Колелото на съдбата и то се върти много хубаво, момчето стъпва на педали и излиза двойна нула, номерът на стаята, всички губят. Пускат те, после обръщат дъждовалната машина, много смешно, а, майтап, който даже Върн Тесио ще оцени.

Той хвана голата ми ръка и стисна пръсти около нея. От тях върху месото ми останаха следи. Те се впиха в костите ми. Очите му бяха замъглени и мъртви, толкова мъртви, човече, сякаш току-що е изпаднал от ковчега си.

— Зная какво си мислят хората в тоя град за родителите ми. Зная какво мислят за мен и очакват от мен. Никой даже не ме попита оня път дали съм взел парите за млякото. Само ми дадоха тридневна ваканция.

— Ти ли ги взе? — попитах. Никога не съм го питал и ако някой ми кажеше да го попитам, щях да го нарека луд. Думите излетяха като малък сух куршум.

— Да — рече той. — Да, взех ги. — Той замълча за миг, загледан напред към Теди и Върн. — Ти знаеше, че ги взех, Теди знаеше, всички знаеха. Даже Върн знаеше, струва ми се.

Започнах да отричам, после млъкнах. Той беше прав. Не е важно дали съм казал на майка ми и баща ми, че човек е невинен до доказване на вината. Аз знаех.

— После започнах да съжалявам и може би се опитах да ги върна — рече Крис.

Втренчих се в него с разширени очи:

— Опитал си се да ги върнеш?

— *Може би*, казвам. Само *може би*. И може би ги занесох на старата госпожа Саймънс, и може би парите бяха още там, но между другото имах тридневна ваканция, защото парите не се намериха. И може би следващата седмица старата госпожа Саймънс се появи в училище с чисто нова пола.

Впих поглед в Крис, смълчан от ужас. Той се усмихваше, но усмивката му беше изкривена и ужасна, тя не докосваше очите му.

— Само *може би* — каза той, но аз си спомних новата пола — светлокафява, вълнена, индийски десен, доста глупава. Помня как си помислих, че тя прави старата мисис Саймънс по-млада и почти хубава.

— Колко бяха парите, Крис?

— Почти седем долара.

— Исусе! — прошепнах аз.

— И докато кажа, че съм задигнал парите, старата госпожа Саймънс ги сви от мен. Само да предположим, че разказвам тази история. Аз, Крис Чембърс. Малкото братче на Франк Чембърс и Айбол Чембърс. Мислиш ли, че някой ще ми повярва?

— Няма начин — прошепнах. — Исусе Христе!

Той се усмихна със смразяваща страховита усмивка.

— А мислиш ли, че тая кучка щеше да направи нещо такова, ако беше свило парите някое от мамините синчета?

— Не — казах.

— Да, ако беше някой от тях, Саймънс щеше да рече: „Добре, добре, този път ще го забравим, но ще те ударим здраво през ръката, а ако това се повтори, ще те ударим през *двете* ръце.“ Но аз... ами, може би отдавна беше хвърлила око на онази пола. Както и да е, падна ѝ случай и тя го използва. Беше тъпо даже да се опитам да върна тези пари. Но аз никога не съм мислил... никога не съм мислил, *че учител...* о, на кого ли му пука? Защо ти разправям това?

Той сложи сърдито ръка на очите си и аз разбрах, че е готов да заплаче.

— Крис — казах му, — защо не започнеш курсовете за колеж? Ти си доста умен.

— Те решават това в канцеларията. И на техните умни малки конференции. Даскалите седят в кръг и само казват „Да, Да, Добре, Добре“. Интересува ги само поведението ти и какво разправят в града за семейството ти. Решенията им са само дали изпълваш или не тези чанти за колежките курсове. Но аз ще се опитам да се измъкна. Не зная дали ще мога да го направя, но трябва да опитам. Защото искам да се махна от Касъл Рок, да вляза в колеж и никога вече да не видя моя старец или някой от братята ми. Искам да отида някъде, където никой не ме познава и да започна без черни точки. Но не зная ще мога ли да го направя.

— Защо не?

— Хората те дърпат назад.

— Кой? — попитах аз, като си мислех, че говори за учителите, за стари чудовища като мисис Саймънс, на която ѝ се беше прищяла нова пола, или за брат си Айбол, който се събираше с Ейс, Били, Чарли и останалите, или пък за собствените си родители.

Но той каза:

— Твоите приятели те дърпат назад, Горди. Не знаеш ли? — Той посочи към Върн и Теди, които бяха спрели и ни чакаха. Те се смееха за нещо; наистина, Върн можеше да развали нещата. — Да, твоите приятели те дърпат, те са като баласт на краката ти. Не можеш да ги спасиш. Можеш само да се влачиш с тях.

— Хайде, шибани охлюви — извика Върн и продължи да се смее.

— Да, идем! — обади се Крис и преди да му кажа нещо, хукна напред. Затичах се и аз, но той стигна до тях преди мен.

Минахме към километър и половина и после решихме да направим лагер за нощуване. Все още беше светло, но вече чакахме нощта. Отърсихме се от преживяното край сметището и от страха върху железопътния мост, но имаше и нещо друго. Сега бяхме в Харлоу, в гората. Някъде на пътя ни лежеше мъртво момче, вероятно премазано и покрито с мухи. По това време и от червеи. Никой не искаше да се приближи много до него в падащата нощ. Чел съм някъде — в разказ на Блакууд, мисля — че призракът на човек виси над мъртвото му тяло, докато не му се направи подходящо християнско погребение, и нямаше начин да се събудя и да се сблъскам със светещия, безтелесен призрак на Рей Броуър, който стене, бръщолеви и плува между тъмните шумолящи борове. Спряхме тук, защото предположихме, че има поне петнайсет километра между нас и него. Макар и четиримата да знаехме, че призраци няма, петнайсет километра бяха достатъчно разстояние в случай, че грешим в знанията си.

Върн, Крис и Теди събраха дърва и стъкнаха малък огън върху сгурията. Крис остави гола ивица около огъня — дърветата бяха сухи като барут и той не искаше да стане неприятност. Докато те се занимаваха с това, аз отсякох няколко пръчки и направих нещо, което брат ми Дени наричаше „Пионерски палки за барабан“ — хамбургери, набучени на краищата на зелени клони. Тримата се смееха и се шегуваха със своя горски лов (в Касъл Рок имаше отряд на бойскаути, но повечето момчета, които идваха при нас на празното място, мислеха, че това е повече организация за мацки). Те спореха кое е по-добре — да печеш на огън или на жаравя. Глупав въпрос, бяхме толкова гладни, че не можехме да чакаме жаравя. Дали изсушеният мъх може да служи за подпалки и какво ще стане, ако си издраскат клечките преди да запалят огъня? Теди твърдеше, че може да запали огън с триене на две пръчки. Крис пък казваше, че е пълен с лайна. Те не направиха опит; Върн взе купчинка съчки и сух мъх и огънят

пламна на втората клечка. Въздухът беше неподвижен, нямаше вятър да разпали огъня. Всички се изредихме да духаме тънките пламъчета, докато те станаха по-буйни и обхванаха дънера, донесен от паднало дърво на трийсетина метра от нас.

Когато огнените езици понамаляха малко, набодох хамбургерите и сложих пионерските палки за барабани на земята с краищата над огъня. Седяхме и ги гледахме как блещукат, капят и най-подир стават кафяви. Стомасите ни вече се обаждаха.

Не ни се чакаше хамбургерите да станат готови. Взехме по една пръчка, свита на колело, и извадихме шишовете от огъня. Отвън те бяха обгорели, отвътре — недопечени и изключително вкусни. Излапахме ги набързо и избързахме уста с голите си ръце. Крис отвори раницата си и извади кутия „Банд Ейдс“ (пистолетът беше на дъното на пакета и тъй като той не каза на Върн и Теди, това си остана между нас). Той отвори кутията и даде на всеки от нас по една смачкана „Уинстън“. Запалихме с въглени от огъня и се излегнахме, мъжете на света, като гледахме как дима се разнася в мекия полумрак. Никой от нас не всмукваше дима, защото щяхме да кашляме, а това значеше ден-два за смях на другите. Беше приятно само да дръпнеш и да духнеш, като кашляш към огъня да чуеш шума. Това лято разбрах как можеш да усетиш дали някой сега се учи да пуши; ако си новак, плюеш често. Чувствахме се добре. Изпушихме цигарите до филтъра и ги хвърлихме в огъня.

— Нищо не е като да запалиш след ядене — рече Теди.

— Върховно — каза Върн.

Щурците засвириха в зеления мрак. Погледнах към ивицата небе, която се очертаваше над линията, и видях, че синьото вече преминава в пурпурно. Гледката на този пътник — полумрака, ме накара да се почувствам едновременно тъжен и спокоен, смел, но не съвсем, удобно усамотен.

Утъпкахме си място под храстите край насипа и разстлахме одеялата си. После за около час само поддържахме огъня и си приказвахме разни работи, които не можеш да си спомниш след като минеш петнайсет години и опознаеш момичетата. Говорихме за най-хубавото гадже в Касъл Рок, какво ще направи Бостън тази година и за отминалото лято. Теди разправяше за времето, когато е бил на Уайтс Бийч в Брънсуик и някакви момчета така му натиснали главата, докато

се гмуркал, че едва не се удавил. Обсъдихме накратко относителните достойнства на учителите си. Съгласихме се, че мистър Брукс е най-голямата пътка в началното училище на Касъл Рок, готов е да заплаче, ако му се опериш. От друга страна, има една мисис Коти (произнася се Коди), тя е най-готината кучка, която господ е пращал някога на земята. Върн рече, че чул как преди две години тя шибнала едно момче така, че момчето едва не ослепяло. Погледнах към Крис и се чудех ще каже ли нещо за мисис Саймънс, но той не каза нищо, изобщо не забеляза, че го гледам. Той гледаше към Върн и кимаше мрачно, слушайки думите му.

С падането на мрака не говорихме за Рей Броуър, но аз си помислих за него. Има нещо страшно и пленително в начина, по който пада мракът в гората, той не се омекотява от фарове, улични лампи, светлини на къщи и неон. Той не идва с гласовете на майките, викащи децата си да се приберат веднага. Ако си свикнал с града, падането на мрака в гората прилича повече на природно бедствие, отколкото на естествено явление; той се надига, както Касъл Ривър набъбва през пролетта.

И като споменах за тялото на Рей Броуър при тази светлина или при част от нея, аз чувствах не повдигане или страх, или че изведнъж може да се появи пред нас зелен дърдорещ дух, чиято цел е да ни върне по обратния път, за да не тревожим неговия мир, а внезапен и неочакван прилив на съжаление, че е толкова самотен и беззащитен в мрака, който пада върху нашата част на земята. Ако нещо поискаше да го изяде, щеше да го направи. Нямахме я майка му да спре това, нямаше го баща му, нито Исус Христос в компанията на всички светии. Той беше мъртъв и съвсем сам, проснат в канавката край линията и аз разбрах, че ако не спра да мисля за него, ще заплача.

И аз разказах една история за Льо Дио, измислена веднага и не много хубава, която завърши, както завършваха повечето от моите разкази за Льо Дио: с една американска мутра, която дъвче умряла декларация за патриотизма и любовта към неговото момиче на тъжното и мъдро лице на платоничния сержант. Това не беше бялото уплашено лице на някой от Касъл Рок или от разклона на Уайт Ривър, когото виждам с вътрешното си око, а лице на много по-младо момче, вече мъртво, със затворени очи и измъчени черти, с кървава струйка, която тече от левия ъгъл на устата му към брадата. А зад него вместо

разрушените магазини и църкви от моя ландшафт в Льо Дио виждах само мрачната гора и сгуриения насип, който се издига към звездното небе като праисторическа погребална могила.

19

Събудих се объркан посред нощ и си помислих защо е толкова студено в спалнята ми, кой е оставил прозореца отворен. Дени, навярно. Бях сънувал Дени, нещо като появяването на телата в държавния парк в Харисън. Но бяха минали четири години оттогава.

Това не беше спалнята ми, беше нещо друго. Някой ме стискаше здраво, някой ме подпираше отзад, трета сянка клечеше до мен и се вслушваше в тишината.

— Какво, по дяволите... — попитах откровено изненадан.

Длъгнестият изръмжа някакъв отговор. Звучеше като гласа на Върн.

Зрението ми дойде на фокус и аз се сетих къде съм... но защо са будни всички посред нощ? Да не би да съм заспал за малко? Не, не може да бъде, тънкия сърп на луната плуваше в самата среда на мастиленото небе.

— Не давайте да ме хванат — бръцолевеше Върн. — Кълна се, че ще съм добро момче, нищо лошо няма да сторя, ще вдигам седалката, преди да пикая, ще... ще...

С учудване разбрах, че чувам молитва, поне варианта на Върн Тесио.

Скочих уплашен на крака.

— Крис!

— Млъкни, Върн! — рече Крис. Той беше оня, който клечеше и слушаше. — Няма нищо.

— Има — каза злокобно Върн. — Има нещо.

— *Какво е?* — попитах. Бях още сънен и объркан, изтръгнат от моето място в пространството и времето. Уплаши ме това, че съм закъснял за станалото — много е късно, за да се защитя, вероятно.

Сякаш в отговор на въпроса ми от гората се донесе дълъг и страшен вик. Беше такъв писък, който надава жена, умираща в изключителна мъка и краен ужас.

— О, скъпи Исусе! — извика високо Върн. Гласът му беше пълен със сълзи. Той пак започна молитвата, която ме събуди. Това затрудни дишането ми и увеличи собствения ми ужас. Направих усилие да се освободя, но той ме притискаше изотзад като кученце, което няма къде да отиде.

— Това е момчето Броуър — дрезгаво прошепна Теди. — Призракът му броди из гората.

— О, боже! — изпищя Върн, очевидно съвсем нормален за тази мисъл. — Обещавам да не крада мръсни книги от Далай Маркет! Няма да давам морковите си на кучето! Аз... аз... аз... — Той се обърка в желанието си да подкупи господ с всичко, но в състоянието на краен ужас не можеше да мисли за нищо наистина хубаво. — *Няма да пуша цигари без филтър! Няма да давам лъжливи клетви! Няма да сложа в дар моята базука! Няма да...*

— Млъкни, Върн! — рече Крис и в обикновената властна твърдост долових кухия звук на страха. Помислих си дали ръцете, гърба и корема му са настръхнали като моите и дали космите на врата му, също като моите, са щръкнали като гребен.

Гласът на Върн се сниши до шепот, докато разширяваше собствените си реформи, стига само бог да го остави жив тази нощ.

— Това не е ли птица? — попитах Крис.

— Не. Поне така мисля. Струва ми се, че е дива котка. Татко каза, че те издават ужасни звуци, когато се чифтосват. Звучи като жена, нали?

— Да — рекох.

Гласът ми трепна наред думата и две ледени кубчета се пръснаха в процепа.

— Жена не може да вика толкова силно — каза Крис... и добави безпомощно: — Нали, Горди?

— Това е неговият призрак — отново, прошепна Теди. Очилата му отразяваха слаби сънени петна от лунната светлина. — Ще отида да видя.

Мислех това за несериозно, но нямахме избор. Когато той започна да се изправя, Крис и аз го смъкнахме долу. Май че бяхме малко груби с него, но от ужас мускулите ни се напрегнаха като въжета.

— Пуснете ме, кухи глави! — съскаше Теди и се бореше. — Ако казвам, че отивам да видя, значи отивам да видя. Искам да го видя! Искам да видя призрака! Искам да го видя, ако...

Див сърцераздирателен вик се разнесе още веднъж в нощта, разсичайки въздуха като нож с кристално острие и ни смрази, както лежахме с ръце върху Теди; ако той беше знаме, щяхме да приличаме на оная картина, в която моряците викат Айво Джайма. Писъкът се издигаше все по-висок и по-висок и стигна до крехък, смразяващ край. Той увисна за миг, после заглъхна някъде далеч, изчезвайки в невъзможен басов регистър, който бръмчеше като чудовищна пчела. Това завърши с избухване на нещо като луд смях... сетне отново настъпи тишина.

— Исусе Плешиви Христе! — прошепна Теди и престана с приказките си за отиване в гората да види кой надава тези писъци. Четиримата наскачахме и аз помислих за бягство. Съмнявам се, че съм бил само аз. Ако се бяхме разположили в мястото на Върн, където *трябваше* да бъдем, сигурно всички щяхме да хукнем. Но Касъл Рок беше далеч и мисълта да минем тичешком в мрака по моста смрази кръвта ми. Да бягаме по-навътре в Харлоу, все по-близо до тялото на Рей Броуър, беше също така немислимо. Бяхме прободени. Ако имаше някакъв дух в гората — баща ми го наричаше караконджул — и искаше да ни хване, той щеше да го направи.

Крис предложи да сложим пост и всички се съгласихме. Хвърлихме чоп и на Върн се падна да бъде пръв. Аз трябваше да дежуря последен. Върн седна с кръстосани крака край догарящия огън, а останалите си легнахме. Скупчихме се като овце.

Бях сигурен, че сънят е невъзможен, и все пак потънах в повърхностен, мъчителен сън, който ме потопи в безсъзнателното като подводница с вдигнат перископ. Моите сънища бяха населени с диви крясъци — може би истински или пък плод на моето въображение. Видях, поне така си мисля, нещо бяло и безформено, застанало между дърветата като странен болничен чаршаф.

Най-подир потънах в нещо, което знаех, че е сън. Крис и аз плувахме в Уайтс Бийч, ямата на кариерата в Бърнсуик се превърна в миниатюрно езеро, когато багерите стигнаха до вода. Там Теди беше виждал онова момче, полуудавеното.

В съня ми всички бяхме във вода до шия, плувахме мързеливо, горещият юли блестеше над нас. Зад нас над вълните се раздаваха писъци и викове, избухваше смях, когато децата скачаха, гмуркаха си или бутаха някого. Чувах как празните керосинови варели над вълните дрънчаха при удар. Звукът не приличаше на камбанен, който е тържествен и кънтящо дълбок. На плажа от пясък и камъни намазани с масло тела лежаха върху хавлии с лицата надолу, малки хлапета с кофички клечаха край водата или от щастие си посипваха главите с пясък. По-големите се събираха на групи, зяпаха момичетата, които се разхождаха насам-натам на двойки и тройки, никога сами, и тайните места от телата им бяха скрити от хубави бански костюми. Хората ходеха до снек-бара по горещия пясък на пръсти и потрепераха от горещина. Връщаха се с пържени картофи и разни други лакомства.

Мисис Коди беше зад нас на неравен гумен сал. Тя лежеше на гръб, облечена в типичната си училищна униформа от септември до юни: сив костюм с дебел пуловер вместо блуза под сакото, с цвете, забодено над една от почти несъществуващите си гърди, краката ѝ бяха обути в дебели панталони с цвета на джоджен. Черните ѝ бабешки високи обувки, сложени под ъгъл, бяха натопени във водата. Косата ѝ беше синя, като на майка ми, навита на стегнати като пружини на будилник къдрици, миришещи на лекарство. Очилата ѝ блестяха жестоко на слънцето.

— Внимавайте къде стъпвате, момчета — каза тя. — Внимавайте къде стъпвате или така ще ви цапардосам, че ще ослепеете; аз имам тази власт от училищния съвет. А сега, мистър Чембърс, „Възстановената стена“, ако обичате. Наизуст!

— Опитах се да върна парите — каза Крис. — Старата госпожа Саймънс рече добре, но взе парите. Чувате ли ме? Тя ги взе. Какво ще направите сега? Ще я ослепите ли?

— „Възстановената стена“, мистър Чембърс, ако обичате! Наизуст!

Крис ми хвърли отчаян поглед, сякаш казваше: „*Не ти ли казах, че ще стане така?*“ и нагази във водата. Той започна: „Има нещо, което не обича стената, което изпраща студени земни вълни под нея...“ Главата му се скри под повърхността и декламиращата му уста се напълни с вода.

Той изскочи отново и извика:

— Помогни ми, Горди, помогни ми!

Сетне отново потъна. Гледайки в бистрата вода аз видях две подпухнали голи тела, които го държаха за глезените. Единият беше Върн, другият — Теди, техните очи бяха бели и без зеници, като очите на гръцките статуи. Малките им пишки плуваха отпуснато над отдалечените им кореми като бели плажове с кафяви водорасли. Главата на Крис отново проби водата. Той протегна вяло едната си ръка към мен и нададе креслив женски вик, който се засилваше и виеше в горещия слънчев летен въздух. Гледах диво към брега, но никой не чуваше. Спасителят е бронзово атлетично тяло, живописно облеган на върха на бялата си кръстовидна дървена кула, само се усмихна на едно момиче в червен бански под него. Когато телата отново го дръпнаха надолу, викът на Крис се превърна в бълбукане под водата. И тъй като те го повлякоха към черната вода, аз видях развълнуваните му изкривени очи, обърнати към мен в умолителна агония; видях белите му ръце, приличащи на морска звезда, протегнати към слънчевия покрив на водата. Ала вместо да се гмурна и да се опитам да го спася, аз загребах отчаяно към брега или поне към мястото, където водата не скриваше главата ми. Преди да стигна там, преди даже да се приближа, аз усетих как една мека, гнила, неумолима ръка стиска прасците ми и започва да ме измъква. В гърдите ми се зароди вик... но преди да извикам, сънят отлетя в петнистото факсимиле на действителността. Ръката на Теди стискаше крака ми. Тръскаше ме, за да ме събуди. Беше мой ред.

Все така полузадрямал, сякаш говорех на сън, аз го попитах прегракнало:

— Жив ли си, Теди?

— Не. Аз съм мъртъв, а ти си черен негър — рече той сърдито. Това разпръсна остатъка от съня. Седнах до огъня, а Теди си легна.

През останалата част от нощта всички спаха дълбоко. Аз ту задрямвах, ту се събуждах, ту задрямвах, ту се събуждах. Нощта не беше съвсем тиха; чувах победоносния крясък на кукумявката, слабия писък на някое дребно животно преди да бъде изядено, нещо огромно, което се блъскаше диво през гъсталака. Имаше един постоянен тон и това бяха щурците. Писъците престанаха. Дремех и се събуждах, събуждах се и задрямвах и си представям, че ако бях намерил такъв поспалив пост в Льо Дио, щях да го осъдя и разстрелям.

Отърсих се от последната си дрямка и ми се стори, че нещо се е променило. Трябваша ми няколко секунди, за да разбера какво. Макар че луната беше слязла ниско, видях ръцете си върху джинсите. Часовникът ми показваше пет без четвърт. Зазоряваше се.

Станах, чух как гръбнакът ми изпука, направих двайсетина крачки встрани от събраните ми на куп приятели и се изпиках в тъмните храсти. Вече се отърсвах от нощните видения, те отстъпваха далеч. Испитах хубаво чувство.

Събрах няколко парчета сгурия и седнах на една от релсите. Подритвах си сгурията и не бързах да будя останалите. В този миг беше хубаво да видя как се ражда денят.

Утрото дойде бързо. Шумът на щурците понамаля и сенките под дърветата се изпариха като локвички след дъжд. Въздухът носеше оня особен аромат, който превръщаше изминалите горещи дни в знаменита поредица от горещи дни. Птиците, които като нас се бяха изпокрили през мощта, сега започнаха да цвърчат самодоволно. Едно мушитрънче кацна на върха на паднало дърво, погледна от там лагерния ни огън, почисти си перата с човка и отлетя.

Не зная колко съм седял на релсата, загледан в пурпурното небе така безмълвно, сякаш то е било откраднатото предишната вечер. Продължило е дълго, защото задните ми части изтръпнаха. Вече исках да стана, когато погледнах надясно и видях сърна, застанала на линията на десетина крачки от мен.

Сърцето ми отиде толкова високо в гърлото, че ако бях бръкнал с ръка в устата си, сигурно щях да го докосна. Стомаха и гениталиите ми изтръпнаха от силна възбуда. Не се помръднах. Не бих могъл да се помръдна, даже да исках. Очите ѝ не бяха кафяви, а тъмни, прашно-черни, като кадифето под златарски изделия. Малките ѝ уши бяха като протрит велур. Тя ме погледна ведро е глава, леко наведена от любопитство, за да види едно момче с разрошена от съня коса, носещо джинси и риза е цвят каки, закърпена на лактите, с вдигната яка по модата на онези дни. А аз виждах нещо като подарък, нещо, дарено тъй безгрижно, че беше ужасно.

Дълго се гледахме един друг... *мисля*, че беше дълго. Слънцето се обърна и започна да се издига по отсрещната страна на линията като бяло куче с подрязана опашка, подскачащо безгрижно. Сърната намери трева и започна да пасе. Не можех да повярвам. Тя започна да *пасе*. Тя не погледна назад към мен, нямаше нужда — аз бях замръзнал.

После релсата звънна под задника ми и главата на това нещо се вдигна, насочена към Касъл Рок. Тя постоя малко, черният ѝ нос, леко присвит, душеше въздуха. Сетне тя си отиде с три дълги скока, изчезна безшумно, само един гнил клон изтрещя като реферски пистолет.

Седях и гледах като хипнотизиран към мястото, където беше сърната, докато шумът от приближаването на товарен влак наруши безмълвието. Върнах се на брега, където спяха другите.

Бавното и тежко движение на товарния влак ги събуди, те се разкрещяха и станаха. Завързахме смешен и възбуден разговор за „случая с викация призрак“, както Крис го нарече, но не задълбахме толкова, колкото можеш да си представиш. На дневна светлина той изглеждаше по-скоро глупав, отколкото интересен, и даже ни смущаваше. Забрави го.

Беше ми на върха на езика да им кажа за сърната, но си премълчах. Запазих случката за себе си. Никога не съм говорил и писал за това до сега, до днес. И трябва да ти кажа, че станалото изглежда по-малко, когато се напише, изглежда почти безсмислено, по дяволите! Но за мен това беше най-хубавата, най-чистата част от пътешествието, мигът, към който се връщах инстинктивно при опасност в моя живот. Така стана в първия ден в храстите на Виетнам: онова момче излезе на поляната, където стояхме, с ръка на носа си, и когато свали ръката си, не видяхме нос, защото той беше отнесен от

куршум; така беше, когато докторът ни каза, че първият ни син може да е хидроцефал (всъщност излезе, че той просто има голяма глава, благодаря на бога!). Испитах същото в дългите луди седмици преди смъртта на майка ми. Като се връщам към онова утро с протрития велур по ушите на сърната, към бялата мълния на опашката ѝ, аз събирам мислите си. Но осемстотин милиона червени китайци пет пари не дават за това, нали? Трудно е да се опишат най-важните неща в живота, защото светът ги принизява. Трудно е да затрогнеш чужденците с хубавите неща в живота ти.

Сега линията завиваше на югозапад и минаваше през гъсталаци от нискостеблени ели и шубраци. Закусихме с къпини от тези храсти, но с къпини не можеш да се заситиш; нашите стомаси се поуспокоиха за трийсетина минути и после пак се обадиха. Вървахме по линията, беше вече осем часа и си отваряхме очите. Устата ни бяха морави и голите ни тела бяха изподрани от бодлите на къпините. Вкиснатият Върн искаше гласно две пържени яйца с бекон от страни.

Това беше последният ден от жегата и най-лошият от всички дни, мисля. Ранни стремителни облаци се смесиха някъде далеч и към девет часа небето беше бледо розово, човек можеше да се сгорещи само като го погледне. Потта, която се търкаляше и течеше по гърдите и гърбовете ни, оставяше светли ивици по напластените сажди и мръсотия. Комари и черни мушици се въртяха на гъсти рояци около главите ни. Мисълта, че трябва да вървим много километри, не ни правеше по-щастливи. Но очарованието на онова нещо ни теглеше напред, караше ни да вървим в този задух още по-бързо. Бяхме пощурели да видим тялото на онова момче, не мога да го кажа по-просто и по-честно. Дали това беше невинно или можеше да унищожи сънищата със стотици кървави кошмари — всички искахме да знаем. Според мен ние сами повярвахме, че заслужаваме да видим това.

Към девет и половина Теди и Крис засякоха вода в далечината и извикаха на двама ни с Върн. Затичахме се към мястото, където стояха. Крис се усмихваше от възхищение.

— Виж там! — посочи той. — Работа на бобрите.

Точно така, това беше работа на бобрите. Под насипа на линията минаваше широк и дълбок канал, чийто десен край бобрите бяха заприщили с техните съвършени и усърдно направени малки диги — от съчки и клони, запълнени с листа, тиня и суха пръст. Бобрите бяха работливи малки дяволи, така е. Зад дигата се простираше басейн с чиста и светла вода, която блестеше под слънчевите лъчи. На няколко места къщичките на бобрите стърчаха над водата като дървени иглу. В

далечния край на басейна се виждаше малко заливче. Дърветата, растящи по края му, бяха оглозгани като бели кокали на височина около метър.

— Железниците ще пометат това нещо много скоро — рече Крис.

— Защо? — попита Върн.

— Не им трябва езеро тук — каза Крис. — То ще подкопае тяхната точна железопътна линия. Те са сложили канала, за да започнат с нещо. Ще избият част от бобрите, ще пръснат останалите и ще разрушат дигата. Мястото пак ще стане блато, каквото е било преди.

— Мисля, че ще изядат месото — рече Теди.

Крис сви рамене.

— Кой ли се интересува от бобрите? Сигурно не Великия Южен и Западен Мейн.

— Мислиш ли, че е достатъчно дълбоко, за да поплуваме? — попита Върн, загледан жадно във водата.

— Има един начин да разберем — обади се Теди.

— Кой е пръв? — попитах.

— Аз — извика Крис. Той изтича по брега, хвърли гуменките си и дръпна ризата около кръста си. Пусна панталоните и шортите на земята и ги събу с едно движение на палеца си. Подскочи на единия крак, после на другия и си смъкна чорапите. Сетне се гмурна във водата. Подаде се и тръсна глава да отметне мократа си коса от очите. — *Страхотно* шибано! — извика той.

— Колко е дълбоко? — попита Теди. Той така и не се научи да плува.

Крис стъпи на дъното и раменете му се подадоха над водата. На едно от тях видях петно — черничко, сивичко нещо. Помислих, че е кал и не му обърнах внимание. Ако се бях вгледал по-внимателно, щях да си спестя много от бъдещите кошмари.

— Хайде, кокошки! — извика Крис.

Той се обърна и заплува през езерото в тромав бруст, обърна се и пое обратно. Вече всички бяхме съблечени. Върн влезе в езерото, после се гмурнах и аз.

Пляскането в чистата прозрачна вода беше фантастично. Заплувах към Крис е приятното чувство, че нямам нищо върху себе си

освен водата. Изправих се и двамата се захилихме лице срещу лице.

— Върхът! — Дваемата казахме това едновременно.

— Шибано! — Той плисна вода в лицето ми и заплува на друга страна.

Поиграхме си във водата към половин час преди да разберем, че езерото е пълно с пиявици. Гмуркахме се, плувахме, топяхме се един-друг. Не усещахме онова нещо. Върн отиде на плитко място, гмурна се и се изправи на ръце. Когато краката му се подадоха в разтреперано, но победоносно „V“, видях, че са покрити със сиво-черни буци, точно като оная, която видях на рамото на Крис. Това бяха плужеци, и то много големи.

Крис зяпна и кръвта в цялото ми тяло изстина като сух лед. Теди изпищя, лицето му преbledня. После и тримата се измъкнахме с най-голяма бързина на брега. Сега знам повече за пресноводните плужеци, отколкото тогава, но самият факт, че те са почти безвредни, не може да намали болезнения ужас от тях, който винаги изпитвах от оня ден в езерото на бобрите. В тяхната слуз се съдържа местна упойка и противосъсирващи вещества, затова приемникът не усеща прилепването им. Ако не ги забележиш, те ще продължат да се хранят, докато се издуят и гнусните им тела паднат преситени от теб или докато се пръснат.

Излязохме на брега и Теди изпадна в истерия само като се гледаше. Той крещеше, докато махаше кръвопийците от тялото си.

Върн се подаде над водата и ни погледна озадачен.

— Какво, по дяволите, става с...

— *Пиявици!* — пищеше Теди. Той свали две гадни създания от краката си и ги хвърли колкото може по-далеч от себе си. — Мръсни шибани кръвопийци! — гласът му секна рязко на последната дума.

— *Обожеобожеобоже!* — извика Върн. Той преплува езерото и излезе въвн.

Още ме тресеше, дневната горещина изчезна. Продължавах да си повтарям, че трябва да се държа. Да не пищя. Да не съм мацка. Махнах пет плужека от ръцете си и малко повече от гърдите си.

Крис ми обърна гръб.

— Горди! Има ли още? Махни ги, ако има, моля те, Горди!

По гърба му имаше още пет-шест плужека, пръснати като странни черни пъпки. Аз отлепих меките им безкостни тела от него.

Изчистих още повече от краката си, после помолих Крис да очисти гърба ми.

Вече се поотпуснах, когато погледнах надолу и видях, че най-едрият от тях се е впил в тестисите ми. Тялото му се издуваше, четири пъти по-голямо от нормалните размери. Черно-сивата му кожа беше станала пурпурночервена. Тъкмо тогава загубих самообладание. Не външно, поне видимо, а вътрешно, където е важно.

Пернах хлъзгавото лигаво тяло е опакото на ръката си. Плужекът се държеше. Опитах още веднъж, но не можах да си наложа да пипна с ръка. Обърнах се към Крис, опитах се да кажа нещо, но не успях. Само показах. Бузите му, още пепеляви, станаха съвсем бледи.

— Не мога да го махна — рекох със стиснати устни. — Ти... можеш ли?

Ала той се отдръпна, тръскайки глава с изкривена уста.

— Не мога, Горди! — рече, безсилен да откъсне очи. — Съжалявам, не мога! Не. О, не! — Той се обърна превит с ръка на кръста, като слуга от музикална комедия, и с болезнен вид се скри в куп хвойнови храсти.

Трябва да разчиташ на себе си, помислих си, като видях как плужекът виси върху мен като шантава брада. Тялото му видимо се издуваше. Трябва да разчиташ на себе си и да го махнеш. Бъди твърд. Това е последният. Последният.

Пак посегнах надолу, свалих го и той се пръсна между пръстите ми. Гореща струя от собствената ми кръв потече по дланта и вътрешната страна на китката ми. Разплаках се.

Отидох с ридания при дрехите си и се облякох. Искаше ми се да не плача, но не можех да забравя станалото. После се разтреперах, стана по-лошо. Голият Върн дотича при мен.

— Махнаха ли се, Горди? Махнаха ли се от мен? Махнаха ли се?

Той се въртеше пред погледа ми като налудничав танцьор на карнавален подиум.

— Махнаха ли се? А? А? Махнаха ли се от мен, Горди?

Очите му все така гледаха покрай мен, разширени и бели като очите на пластмасов кон от въртележка.

Кимнах, че ги няма, и продължих да хълцам, сякаш плачът е новата ми кариера. Навлякох ризата си и я закопчах до горе. Обух

чорапите и гуменките си. Постепенно сълзите ми понамаляха. Накрая останаха няколко потръпвания, няколко стона и сълзите спряха.

Крис дойде при мен, като си бършеше устата с шепа брястови листа. Гледаше с широко отворени очи, смълчан, сякаш се извиняваше.

Когато всички се облякохме, ние просто постояхме, вгледахме се за миг един в друг и заизкачвахме насипа на линията. Погледнах назад към пръсналия се плужек, закачен на храстите, където ги чистехме с викове и ръмжене. Той беше спукан... но все така злокобен.

Четиринайсет години по-късно продадох първия си роман и направих пътешествие до Ню Йорк.

— Ще бъде един тридневен празник — каза по телефона новият ми издател. — Хората, които мятат лайна, ще бъдат тотално застреляни.

Работата излезе три дни пълни лайна.

Когато бях там, искаше ми се да правя всичко стандартно — да видя мюзикхола на Рейдио Сити, да се кача на Емпайър Стейтс Билдинг (да го духа Световният търговски център, зданието, което Кинг Конг изкачи през 1933 година, винаги ще бъде най-приказното за мен), да посетя нощем Таймс Скуеър. Кийт, моят издател, беше предоволен от възможността да ми покаже града. Последната туристическа атракция беше посещението на ферибота Стейтън Айлънд Фери и докато пътувахме, гледах надолу и виждах много използвани презервативи, плуващи в спокойната вода. Дойде мигът на пълно отвращение или пък това беше временно явление от пътуването във времето. Така или иначе, за една секунда се върнах в миналото, спрях на насипа да хвърля поглед назад, към спукания плужек: мъртъв, празен... но все така злокобен.

Кийт трябва да е забелязал нещо по лицето ми, защото каза:

— Не са много красиви, нали?

Аз само тръснах глава, исках да кажа, че може да не се извинява, че не си струва идването в Епъл, за да видиш използвани презервативи, исках да кажа: *Единственият смисъл от писането на разкази е хората да разберат миналото и да са готови за бъдещата тленност, затова и глаголите са в минало време, Кийт, добри човече, така е и за онези, които продават книги в милиони екземпляри. Само две изкуствени форми са полезни: религията и разказите.*

Тази нощ се натрясках, както може би се сещаш.

А на него му казах само:
— Мислех си за нещо друго, това е.
Най-важните неща трудно се определят.

Продължихме по линията, колко — не мога да кажа, и започнах да си мисля: *Е, добре де, ще се оправя, всичко мина, и лигавите плужеци, много важно*; още си мислех това, когато бели вълни се появиха пред погледа ми и аз паднах.

Сигурно съм се ударил здравата, но за мен падането на траверсите беше като скок в топло и меко пухено легло. Някой ме обърна. Докосването беше слабо и незначително. Лицата им бяха деформирани балони, които се вираха в мен от километри. Те ме гледаха, както реферът гледа свален боксьор и му дава десет секунди почивка на пода. Думите им идваха в тихи трептения и ту се усилваха, ту заглъхваха.

— ... ли?

— ... ще е...

— ... ако мислиш, че слънцето...

— Горди, добре...

Сигурно съм казал нещо безсмислено, защото те станаха много загрижени.

— Най-добре е да го върнем, човече — каза Теди и белотата пак покри всичко.

Когато тя се разпръсна, вече бях добре. Крис клечеше до мен и питаше:

— Чуваш ли ме, Горди? Тук ли си, човече?

— Да — рекох и седнах на линията. Рояк черни точки избухна пред очите ми и после изчезна. Почаках да видя няма ли да се покажат отново и като не се появиха, станах.

— Изкара ми ангелите, Горди — рече Крис. — Искаш ли да пийнеш вода?

— Да.

Той ми подаде манерката си, пълна до средата, и аз излях три топли глътки в гърлото си.

— Защо припадна, Горди? — попита разтревожено Върн.

— Направих груба грешка, гледах мутрата ти — отговорих.

— Ииии-ииии-ииии! — разкудкудяка се Теди. — Шибаният Горди!

— Наистина ли си добре? — настояваше Върн.

— Да. Разбира се. Това беше... само за минута. Мисълта за тези кръвопийци.

Те кимнаха мрачно. Починахме на сянка и пак тръгнахме, аз и Върн от едната страна на линията, Крис и Теди — от другата. Мислехме, че приближаваме мястото.

Но ние не бяхме толкова близо, колкото си мислехме, и ако имахме малко мозък да отделим две минути за картата, щяхме да разберем защо. Знаехме, че тялото на Рей Броуър е близо до Бак Харлоу Роуд, който свършва на брега на Ройъл Ривър. Друг мост прехвърля линията през реката. Ние си мислехме точно така: само да стигнем до Ройъл, ще наближим Бак Харлоу Роуд, където Били и Чарли паркирали колата и видели момчето. Щом като Ройъл е на петнайсет километра от Касъл Ривър, мислехме си, вече наближаваме.

Но това беше петнайсет километра по птичи полет, а линията не вървеше направо между реките Касъл и Ройъл. Напротив, тя заобикаля много, за да избегне местността „Блафс“. Във всички случаи трябваше да видим това отклонение, ако бяхме хвърлили поглед на картата, и да си го представим, вместо да биеш петнайсет километра път, а ни оставаха още над дваисет.

Крис започна да се досеща за истината, когато нищо не се промени и Ройъл не блесна пред нас. Спряхме, и той се покатери на висок бор да огледа наоколо. Когато слезе долу, съобщението му беше много просто: ако продължим по линията, ще стигнем до Ройъл не по-рано от четири следобед.

— *По дяволите* — развика се Теди. — Какво да правим?

Вгледахме се в уморените си потни лица. Бяхме гладни, без настроение. Голямото приключение стана мръсно и някак страшно продължително бъртане. Вече щяха да ни търсят вкъщи и ако Майло Пресман не беше пратил ченгетата по петите ни, може да го е направил машиниста на влака. Мислехме да се върнем на автостоп в Касъл Рок, но четири следобед е само три часа преди мръкване и *никой* не взема четири деца на черен път нощем.

Опитах се да повикам ясения образ на сърната, която пасе зелена утринна трева, но и това изглеждаше мръсно и неприлично, не по-добре от трофей в ловната хижа на някой тип, с напръскани очи, за да блестят като живи.

Накрая Крис рече:

— По-близо е да вървим напред.

Той се обърна и тръгна по линията с прашните си гуменки, навел глава, а сянката падаше като локвичка в краката му. Скоро всички се проточихме след него в индийска нишка.

В годините между станалото и написването на тази, история малко съм мислил за двата дни през септември, поне съзнателно. Асоциациите, които спомените изваждат на повърхността, са неприятни като телата на едноседмични удавници, изплуващи на повърхността с топовен изстрел. Никога не поставих под съмнение дали да продължим по линията. Ако бяхме тръгнали по друг път, щяхме да се чудим какво да правим, но не как да го направим.

Сега ми идва наум най-простия план. Вярвам, че ако идеята беше предложена, щяхме да я отхвърлим — пътят по линията изглеждаше по-ясен, *върха*, както казвахме тогава. Но ако тази мисъл ни беше хрумнала и не бяхме я стъпкали, нищо от онова, което ни се случи по-късно, нямаше да стане. Може би даже Крис, Върн и Теди щяха да са още живи. Не, те не умряха в гората или пък на линията; никой не умря в тази история, освен няколко пиявици и Рей Броуър и ако трябва да сме честни докрай, той умря още преди започването ѝ. Вярно е само, че от четиримата, хвърлили монети кой да иде до Флорида Маркет за храна, само оня, който наистина отиде, е още жив. Стариат трийсет и четиригодишен моряк и ти, скъпи читателю, в ролята на сватбени гости (на това място няма ли да се хвърлиш към снимката ми да видиш дали моето око няма да те омагьоса?). Ако чувстваш известно подхлъзване от моя страна, прав си, но може би имам причина. На възраст, когато и четиримата бяхме твърде млади и недорасли за президенти, трима от нас умряха. С времето от малките събития иде все по-голямо ехо: да, ако бяхме направили най-простото нещо и бяхме дръпнали през гората, те щяха да са живи и до днес.

Трябваше да избиколим над шосе №7 църквата Шайлох, която се издига в пресечната точка на магистралата и Бак Харлоу Роуд, поне до 1967 година, когато тя изгоря от тлееща хвърлена цигара, после с малко късмет щяхме да стигнем до мястото, където лежеше тялото, още предния ден по залез-слънце.

Ала никой не подхвърли тази идея. Тя не беше отхвърлена с убедително подкрепени аргументи и с обществено обсъждане, а със сумтене, мръщене, пърдене и показване на среден пръст. Словесната част на това обсъждане щеше да се води с такива гръмки и блестящи доводи, като „не, да му го зачукам“ и „да го духа“ и със станалото дежурно „майка ти има ли живи деца?“

Неизказана — може би беше толкова важна, че не можеше да се изрече — остана идеята, че това е *голямо* нещо. Това не беше дандания с бомбички и с опити за надничане през дупчица в момичешката тоалетна в Харисън Стейт Парк. Това беше равносилно да направиш нещо лошо на първо време, да влезеш в армията или да купиш първата си законна бутилка пиене. Само да се надяваш на държавния магазин, ако загрееш това, да избереш бутилка хубаво уиски, показвайки на продавача чекова и шофьорска книжка, после да излезеш с широка усмивка и кафявата кесия в ръка като член на клуб с малко повече права, отколкото имахме в къщата с тенекиен покрив в клоните на дървото.

Има върховен ритуал към най-важните събития: ритуалите на минаване, вълшебния коридор, където става промяната. Купуване на презервативи. Изправяне пред министър. Вдигане на ръка и произнасяне на клетва. Или, ако повече ти харесва, да изминеш половината от пътя по линията да видиш момче на твоята възраст, точно така, както щях да измина половината от пътя по Пайн Стрийт да срещна Крис, който идва у дома; или пък както Теди щеше да mine половината от пътя по Гейтс Стрийт, ако знаеше, че отивам у тях. Правилно е да се постъпи така, защото правото на минаване е вълшебен коридор и така ние винаги си подсигуряваме пътека — по нея минаваш, когато се жениш, по нея те отнасят в гроба. Нашият коридор бяха онези двойни релси и ние вървахме между тях само с надежда за нещо, каквото и да беше то. Не можеш да минеш на автостоп пътя си към нещо такова. Мислим си, че е правилно, ако нещата излязат по-трудни, отколкото очакваме. Нещата, заобикалящи нашето скитане, го превръщат в нещо, за което се досещаме, че е сериозна работа.

Като тръгнахме да заобиколим Блафс, ние не знаехме, че Били Тесио, Чарли Хоган, Джак Маджет, Норман „Фузи“ Бракович, Винс Дежарден, по-големия брат на Крис — Айбол и лично Ейс Мерил са

тръгнали сами да видят тялото. По един съдбоносен начин Рей Броуър беше станал известен и нашата тайна се превърна в постоянно пътно представление. Те се бяха натъпкали в раздрънкания Форд от 52 година на Ейс и в розовия Студебейкър от 54-та на Винс по времето, когато започнахме последната част от нашето пътешествие.

Били и Чарли запазили тайната си трийсет и шест часа. После Чарли раздрънкал на Ейс, докато си бърбурели, а Били обадил на Джек Мадгет, докато ловели риба на Бум Роуд Бридж. Ейс и Джек тържествено се заклели в името на майките си да пазят тайна и така всички в тяхната банда научили новината по обед. Можеш да кажеш, предполагам, какво мислят тези гъзове за майките си.

Те се събрали край плувния басейн и Фузи Бракович им пунал мухата (която вече си чул, уважаеми читателю), че те всички могат да станат герои — да не говорим за местното радио и за телевизията — като „открият“ тялото. Трябвало само, според Фузи, да вземат две коли с рибарски такъми в багажника. След като намерят тялото, тяхната версия ще е стопроцентова сигурна. Искрахме само да хванем няколко щуки от Ройъл Ривър, господин офицер. Хе-хе-хе. А то какво излезе?

Те надуваха по пътя от Касъл Рок към местността Бак Харлоу, когато ние едва приближавахме целта.

Към два часа облаци покриха небето, но никой от нас не ги взе на сериозно. Не беше валило от първите дни на юли, от какъв зор ще завали сега? Ала те се трупаша южно от нас, наслагдаха се един върху друг, сред тътена се надигаха пурпурни стълбове, после бурята тръгна към нас. Гледах внимателно облаците и търсех под тях оная ципа, която показваше дали вали на трийсет или на осемдесет километра от нас. Но дъждът се бавеше. Облаците продължаваха да се трупат.

На Върн му излезе пришка на петата и ние го изчакахме, докато откъсне малко мъх от кората на един стар дъб и го пъхне в задната част на лявата си гуменка.

— Ще вали ли, Горди? — попита Теди.

— Така мисля.

— Пиклива работа — рече той и въздъхна. — Пиклив добър край на пиклив добър ден.

Засмях се и той ми намигна.

Тръгнахме отново, тоя път по-бавно заради болния крак на Върн. Между два и три часа дневната светлина се промени и вече знаехме, че дъждът приближава. Беше горещо както обикновено и малко по-влажно, но ние вече знаехме. Птиците също. Те сякаш се появиха от никъде, щураха се по небето, тракаха с човки, пищяха остро една срещу друга. Ами светлината? От ослепителна и ярка тя се превърна в нещо прецедено, бисерно. Сенките ни се удължиха, но станаха мъхнати и болезнено криви. Слънцето ту се скриваше, ту се подаваше от дебелината пелена облаци и небето на юг стана бакърено. Гледахме как буреносните облаци приближават, омагьосани от размаха и мълчаливата им заплаха. На места, сякаш огромен светъл мехур се беше пъхнал в някой от тях и превръщаше убития пурпурен цвят в светлосиво. От най-близкия облак излезе начупената вилица на мълния. Беше толкова ярка, че остави сини петна върху ретината ми. След нея чухме продължителна, разтърсваща гръмотевица.

Поджафкахме се малко — дъждът ни настигаше, но той беше нещо хубаво, всички го чакахме с нетърпение. Очаквахме студен, освежаващ дъжд, който да ни измие от плужеците.

Малко след три и половина между дърветата видяхме течаща вода.

— Това е тя! — тържествуващо извика Теди. — Това е Ройъл!

Тръгнахме по-бързо, сякаш ни дойде втори дъх. Бурята вече приближаваше. Въздухът се раздвижи, температурата спадна с няколко градуса само за секунди. Погледнах надолу и видях, че сянката ми я няма.

Продължавахме да вървим по двойки и всяка двойка оглеждаше своята страна на насипа. Пресъхналата ми уста туптеше с болезнено напрежение. Слънцето се гмурна зад друг куп облаци и тоя път не се показа. За миг облаци се оцветиха по краищата в златисто, както в илюстрация от Стария завет, после цветът стана винен и дирите на слънцето изчезнаха. Падна мрак, облаци изведнъж погълнаха остатъците от лазура. Усещахме дъха на реката, сякаш бяхме коне, или пък това беше мирисът на неизбежен дъжд. Над нас висеше океан, обвит в тънка торба, която всеки миг можеше да се пръсне и да излее порой.

Стараех се да гледам към шубраците, но очите ми бяха все в развихрилото се, тичащо небе; в потъмняващия му цвят можеше да видиш съдбата, която си пожелаеш: вода, огън, вятър, град. Студеният бриз стана по-настойчив, той виеше в елите. Внезапно точно над нас ярка светкавица освети небето, аз изкрещях и скрих с ръце очите си. Бог е сътворил моята картина: малко момче с риза, вързана около кръста, треперещо с голи гърди и прах от сгурия по бузите. Чух как на петдесетина метра се прекърши дърво. Трясъкът на бурята, която идеше, ме накара да се свия от страх. Исках да съм вкъщи и да си чета хубава книга на безопасно място... като в мазето за картофи.

— Исусе! — извика Върн е висок, слабеещ глас. — О, мой Исусе, виж *това!*

Погледнах натам, където сочеше Върн, и видях синьо-бяло огнено кълбо, което се движеше над лявата релса на линията, пукаше и фучеше като попарена котка. То избързваше, когато се обръцахме слисани да видим, че върви, убедени за първи път, че такова нещо

съществува. На пет-шест метра зад нас то внезапно рече „нуф“ и изчезна, оставяйки след себе си тежкия дъх на озон.

— Какво всъщност *правя* тук? — мърмореше Теди.

— Пиклива работа! — провикна се щастливо Крис с вдигната глава. — Само пикльо като теб не може да повярва в това.

Но аз бях на страната на Теди. Загледан в небето, усещах замайване и световъртеж. Беше съвсем различно от един поглед към нечие мраморно гърло. Трясъкът на друго огнено кълбо ни накара да се наведем. Този път мирисът на озон беше по-горещ, по-натрапчив. Следващият гръм на бурята дойде почти веднага.

Ушите ми още бучаха, когато Върн се разкрещя тържествуващо:

— *ТАМ! ТОЙ Е ТАМ! ТОЧНО ТАМ! ВИЖДАМ ГО!*

И сега мога да видя Върн, стига да искам, трябва ми само да поседя със затворени очи. Той стои край лявата релса като изследовател на носа на своя кораб, закрил с една ръка очи от сребрилата светлина на току-що падналата мълния; другата сочеше напред.

Изтичахме край него и се взряхме. Мислех си: *въображението на Върн се отприщи, това е. Плужеците, жегата, тази буря сега... очите му виждат миражи, така е.* Ала не беше така, макар че за един дълъг миг ми се искаше да е така. В този дълъг миг разбрах, че никога не съм искал да видя тялото, нито даже жив мармот.

На мястото, където стояхме, ранните пролетни дъждове бяха отнесли част от насипа, оставяйки неравен ров с дълбочина метър и двайсет. Службите за поддържане на линията или още не бяха стигнали до него с жълтите си дизелови дрезини, или пък изкопът още не беше забелязан. На дъното на тази яма растеше мочурливо мръсно кълбо храсти, което миришеше неприятно. От дивите плетеници на къпините се подаваше една бледа бяла ръка.

Дишаше ли някой от нас? Аз — не.

Бризът се превърна във вятър — груб, на пориви. Той идеше срещу нас отвсякъде, налиташе и се завихряше, плющеше по нашите потни кожи и отворени пори. Едва ли го забелязвах. Част от разума ми очакваше Теди да извика „*Парашутисти по фланга*“ и си мислех няма ли да полудея, ако извика. По-добре щеше да е да видим цялото тяло, изведнъж, но вместо това зърнахме отпуснатата протегнатата ръка, ужасяващо бяла, със сгърчени пръсти — ръката на удавено момче. Тя

ни разказа цялата истина. Тя обясняваше всяка яма в света. Тази ръка е пред очите ми винаги, когато слушам или чета за жестокости. Някъде, прикачен към тази ръка, се намираше Рей Броуър.

Светкавиците пламваха и гаснеха. След всяка мълния се разнасяше такъв грохот, сякаш насипа се срутваше върху главите ни.

— Лааааааааа... — поде Крис и това не прозвуча нито като псувня, нито като селското лайна, както го произнасят с тънка струя въздух. Напротив, това беше дълга монотонна сричка без значение, дъх, който едва начеваше да движи гласните струни.

Върн импулсивно облизваше устни, сякаш предчувстваше някакво мрачно изящество: Двайсет и деветия аромат, на Хауърд Джонсън, Междузвездния охлюв, нещо фатално, което го възбуждаше и отвращаваше едновременно.

Теди само стоеше и гледаше. Вятърът развяваше мръсната сплъстена коса около ушите му. Цялото му лице беше бяло. Мога да кажа, че съзрях нещо в него и може би беше така, ако погледна назад... но не тогава.

Черни мравки лазеха по ръката.

Могъщ шепот се надигна в гората от двете страни на линията, сякаш лесът беше забелязал идването ни и изричаше своите укори. Заваля.

Огромни капки западаха по главата и ръцете ми. Те удряха по насипа, наоколо за миг притъмня, сетне, когато влагата попи в зажаднялата земя, цветовете се върнаха.

Тези огромни капки падаха може би пет секунди и спряха. Погледнах към Крис и той ми намигна.

После бурята ни връхлетя изведнъж, като че се включи веригата на небесните души. Шепотът се смени с яростен сблъсък. Сякаш ни гълчаха за нашето откритие и това беше ужасно. В колежа никой не споменава за патетичната заблуда... и даже тогава забелязах, че само пълните чукундури не намират това за заблуда.

Крис скочи на края на ямата с мокра и залепнала коса. Последвах го. Върн и Теди се приближиха зад нас, но двамата с Крис бяхме първите, които стигнаха до тялото на Рей Броуър. Той лежеше с лице надолу. Крис ме погледна в очите, а лицето му беше мрачно и напрегнато — лице на възрастен човек. Кимнах леко, сякаш беше изрекъл нещо на глас.

Той лежеше в ямата почти недокоснат, а не съвсем премазан между релсите, защото се е опитвал да се махне от линията, когато влакът го е блъснал надолу. Беше паднал с глава към насипа, с ръце върху главата като водолаз преди да се гмурне. Лежеше в тази наводнена земна чаша, превърната в малко тресавище. Косата му беше тъмночервеникава. Краищата ѝ бяха леко накъдрени от влагата. По главата му имаше кръв, но не много, кръвта не е шуртяла в изобилие. Мравките бяха големи. Носеше зелена тениска и сини джинси. Краката му бяха боси, а малко зад него, на високите къпинови храсти, висяха чифт мръсни ниски кецове. За миг бях озадачен — защо той лежеше на една страна, а кецовете му — на друга? Сетне разбрах и това ме сръга като мръсен шиш в корема. Жена ми, децата и приятелите — всички си мислят, че е много хубаво да имаш въображение като моето; но освен дето правя пари, мозъкът ми работи и когато нещата загрубят. Обикновено те са прави. Но тук и там нещата се обръщат и ти изкарват ангелите с онези дълги зъби, наточени като зъбите на канибал. Виждаш неща, които не трябва да виждаш, неща, които те държат буден до ранни зори. Сега виждам едно от тези неща, виждам го абсолютно ясно и сигурно. Кецовете са паднали при удара. Влакът е изхвърлил кецовете му, както е изхвърлил живота от неговото тяло.

Това ме тормозеше по целия път към къщи. Момчето беше мъртво. Момчето не беше болно, момчето не спеше. Момчето никога нямаше да се събуди сутрин, никога нямаше да получи разстройство от преяждане с ябълки или да изтрие нещо с гума в края на трудно контролно по математика. Момчето беше мъртво, каменномъртво. Момчето нямаше да излезе с приятели напролет, метнало на рамо раницата си, да търси неоткрити минзухари под топящия се сняг. Момчето нямаше да се събуди на първи ноември тази година в два часа през нощта, да изтича в банята и да повърне голямо парче евтина торта. Момчето никога нямаше да дръпне нито една плитка на момиче. Момчето *нямаше, не можеше, не би могло, никога*. Беше в оная част на батерията, където стрелката показва „минус“. Бушон, на който да подложиш монета. Кошче за боклук край катедрата на учителя, което винаги мирише на дървени отпадъци от острилка и на хвърлени портокалови кори от обедата. Къща с духове извън града със счупени прозорци, в която табелката „минаването забранено“ е захвърлена в полето, таванът ѝ е пълен с прилепи, а мазето — с плъхове. Момчето

беше мъртво, мистър, ма'ам, млад сър, малка мис. Можех да вървя цял ден и да не го видя от разстояние колкото между него и изхвъркналите му кецове, висящи на храстите. Беше метър и нещо, невръстно хлапе. Момчето беше отделено от кецовете си без всякаква възможност за поправка. Момчето беше мъртво.

Ние обърнахме лицето му към проливния дъжд, към светкавиците, към нестихващите гръмотевици.

По лицето и врата му имаше мравки и буболечки. Те пълзяха бързо под и над кръглата яка на тениската му. Очите му бяха отворени, ала ужасно безпаметни — едното беше повдигнато така, че едва се виждаше малка дъга от ириса, другото гледаше право към бурята. Имаше петно засъхнала кръв над устата и върху брадата — от разкъравения нос, мисля, — а дясната страна на лицето му беше силно натъртена и разкъсана. Веднъж минах през отворената врата на Денис и излязох още по-натъртен от това момче с окървавен нос и си имах едно наум след тази случка.

Теди и Върн стояха зад нас и ако беше останал признак на живот в това око, гледащо нагоре, щяхме да зяпаме Рей Броуър като хора, държачи покроба при погребение във филм на ужаса. Един бръмбар излезе от устата му, пресече потъмнялата му буза, стъпи на земята и изчезна в копривата.

— Видяхте ли? — попита Теди с висок, странен, треперещ глас. — Бас държа, че е шибано *пълен* е буболечки. Бас държа, че *мозъкът му е...*

— Млъкни, Теди — рече Крис и Теди млъкна с облекчение.

Сини светкавици насякоха небето и окото на момчето блесна. Човек можеше да повярва, че то се радва да го намерят, да го намерят момчета на неговата възраст. Тялото му беше подуто и от него се носеше тежка неприятна миризма, също като стара пръдня.

Обърнах се, сигурен, че ще ми призлее, ала стомахът ми беше сух, твърд, спокоен. Изведнъж бръкнах с два пръста в гърлото си, опитах се да повърна, имах нужда, сякаш наистина ми беше зле. Но стомахът ми се присви леко и се успокои.

Шумът на дъжда и гръмотевиците напълно заглуши бръмченето на колите, приближаващи по Бак Харлоу Роуд, пътя, който минава на няколко метра от това заблатено място. Бурята почти заглуши и пукота на шубраците, през които колите минаха и спряха.

Разбрахме за пристигането им от гласа на Ейс Мерил, който се извиси в затишието между две гръмотевици:
— Какво, по дяволите, знаете за това?

Всички подскочихме, както се бяхме скупчили, а Върн изкрещя — по-късно ни каза как за миг му минало през акъла, че гласът иде от мъртвото тяло.

От другия край на мочурляка, където продължаваше гората, прикривайки пътя, стояха един до друг Ейс Мерил и Айбол Чембърс, едва видими през сивата завеса на дъжда. Носеха червени найлонови гимназиални якета, от онези, които можеш да купиш, ако си редовен ученик, а на университетските спортисти се раздават свободно. Косите им бяха залепнали назад върху главите и смес от дъждовна вода и брилянтин течеше по бузите им като заместител на сълзи.

— Курва! — рече Айбол. — Това е малкото ми братче!

Крис гледаше към брат си със зяпнала уста. Ризата му, мокра и тъмна, висеше около мършавия му кръст. Раницата му, цялата в петна, потъмняла от дъжда, висеше върху голата му лопатка.

— Махай се, Рич — каза той с разтреперан глас. — Ние го намерихме. Наша е плячката.

— Да ви шиbam плячката. Трябва да съобщим за него.

— Не, няма да съобщите — намесих се аз. Внезапно побеснях от тях, преобразих се в тази последна минута. Ако се бяхме замислили, щяхме да се сетим, че ще стане нещо такова... но в един момент, ненадейно, ни мина през ума, че по-големите момчета могат да ни го задигнат. Да направят нещо по правото на по-силния, сякаш техният път е винаги правият, единственият. Те идваха с коли. — Ние сме четирима, Айбол. Опитай само!

— О, ние ще *опитаме*, не се безпокой! — рече Айбол и дърветата зад него и Ейс се залюляха. Чарли Хоган и братът на Върн — Били, застанаха между тях, псуващи и бършещи водата над очите си. Оловна топка падна в корема ми. Тя порасна, когато Джак Маджет, Фузи Бракович и Винс Дежарден застанаха зад Чарли и Били.

— Ето ни и нас — каза ухиленият Ейс. — Вие само...

— *ВЪРН!* — извика Били Тесио със страшен, обвинителен, аз-те-осъждам-и-това-е-мое-право глас. Той вдигна мокри юмруци. — Кучи сине, ти си бил в мазето. Копеле!

Върн се разтрепера.

В яростта си Чарли Хоган стана лиричен:

— Вие, малки пикльовци на шумка, лизачи, посерковци! Ще ви свия перките!

— Така ли? Опитай се! — изрева внезапно Теди. Очите му светеха лудо зад мокрите очила. — Хайде да се бием за него! Елате! Хайде, големи мъже!

Били и Чарли не чакаха втора покана. Тръгнаха заедно напред и Върн пак се разтрепери, нямаше съмнение, че идваха призраците от миналото и бъдещето. Той трепереше... но се стегна. Беше с приятели, бяхме много и не идвахме с две коли.

Но Ейс задържа Били и Чарли с едно докосване по рамото.

— Чуйте сега, момчета — рече Ейс. Говореше търпеливо, сякаш не се намирахме под дъждовна буря. — Ние сме повече от вас. По-големи сме. Даваме ви само една възможност да изчезнете. Пет пари не давам къде. Просто се омитайте! — Братът на Крис захихика, а Фузи потупа Ейс по гърба като признание за голямата му заслуга. Цезар в юридическите науки. — Щото го вземаме! — Ейс се усмихна кротко, можеш да си го представиш със същата тая кротка усмивка, преди да стовари бухалката си върху главата на някой неосведомен хлапак, който е имал неблагоприятното да се изпречи отпреде му, когато Ейс се готви за удар. — Ако си отидете, ще го вземем. Ако останете, ще се напикаете от бой и пак ще го вземем. Освен това — добави той, като се опита да поукраси грубостта с малко справедливост, — намериха го Чарли и Били, той е тяхна плячка.

— Те са кокошки! — отвърна Теди. — Върн ни каза. Те са шибани кокошки с шибани мозъци. — Той изкриви лицето си в ужасна сополива пародия на Чарли Хоган. — Ще ми се да не бяхме свили тая кола! Ще ми се да не сме ходили на разходка по Бак Харлоу Роуд! О, Били, какво да правим? О, Били, задника ми дърдори втели-некипели! О, Били...

— Така да е! — рече Чарли и пак тръгна напред. По лицето му беше изписан бяс и мрачно объркване. — Ти, хлапе, както и да се

казваш, друг път си затваряй устата, когато трябва да си обърнеш носа!

Погледнах диво към Рей Броуър. Той гледаше спокойно дъжда, ниско под нас, ала над всичко. Бурята продължаваше да гърми, но дъждът понамаля.

— Какво рече, Горди? — попита Ейс. Той леко стискаше ръката на Чарли, както свършен дресьор сдържа зло куче. — Трябва да имаш поне малко от усета на брат си. Кажи на тези момчета да се дръпнат. Ще пусна Чарли да понатупа четириокия и после всички ще си гледаме работата. Какво ще речеш?

Той сбърка дето спомена Дени. Исках да поспоря с него, да докажа това, което Ейс знаеше много добре, че имаме пълно право върху плячката на Били и Чарли, след като Върн ги чул да се отказват от нея. Исках да му кажа как товарният влак, който минава по моста над Касъл Ривър, едва не ни блъсна долу. Исках да му кажа за Майло Пресман и неговия юначен — колкото и да е тъпо — приятел Чопър, кучето-чудо. И за пиявиците. Исках да му кажа само: „Давай, Ейс, правото си е право. Знаеш това.“ Но той намеси в тая работа Дени и вместо хубавите аргументи чух от устата ми да излиза собствената ми смъртна присъда:

— Духай моя дебелия, дребно бандитче!

Устата на Ейс се сви в идеално „О“ от изненада. Шашна се от толкова глупав бунт, за да каже нещо. Всички останали от двете страни на блатото ме зяпаха онемели.

После Теди извика ликуващо:

— Каза му го, Горди! О, момче! Преспойно!

Стоях мълчаливо, не можех да повярвам. Сякаш откачен дубльор беше излязъл в критичен момент на сцената и произнасяше реплики, каквито няма в пиесата. Да кажеш на момче да го духа е толкова лошо, колкото и да споменеш майка му. С крайчеца на очите видях как Крис сваля от рамо раницата си и трескаво рови в нея, но не загрях, поне тогава.

— Добре — рече благо Ейс. — Да им покажем. Бийте само хлапето на Лашанс. Ще му строша и двете шибани ръце.

Изстинах като мъртвец. Не се напиках както на железопътния мост може би само защото нямаше какво да излея. Той искаше това, нали разбираш; през годините от тогава до сега промених схващането

си за много неща, но не и за това. Когато Ейс рече, че ще строши и двете ми ръце, той искаше да каже точно това.

Те тръгнаха към нас през отслабващия дъжд. Джаки Маджет извади от джоба си сгъваем нож и щракна хромираното острие. Петнайсет сантиметра изскочиха навън, гълъбовосиви в дневния полумрак. Върн и Теди заеха бойни стойки от двете ми страни. Теди беше нетърпелив, Върн стоеше с отчаяна, дръпната гримаса на лицето си.

Големите момчета напредваха в редица, краката им шляпаха в мочурището, превърнато от бурята в огромно тресавище. Тялото на Рей Броуър лежеше в краката ни като варел с вода. Пригответих се за бой... и в тоя момент Крис гръмна с пистолета, отмъкнат от нощното шкафче на неговия старец.

ХА-БУМ!

Господи, какъв чудесен звук! Чарли Хоган направо подскочи във въздуха. Ейс Мерил, който се беше запътил към мен, се извърна и погледна към Крис. Устата му пак се сви в буквата „О“. Айбол беше буквално поразен.

— Хей, Крис, това е татковият — рече той. — Ще си изкараш боя.

— Дребна работа в сравнение с това, което ти ще си изкараш — каза Крис. Лицето му беше заплашително бледо, целият му живот като че беше изсмукан към очите. Те блестяха. — Горди беше прав, вие сте само шепа дребни бандити. Чарли и Били не искат шибаната си плячка, всички го знаете. Нямаше да бием път да се шибаме тук, ако те искаха. Те само се разкараха и изплюха историята на Ейс Мерил да мисли вместо тях. — Гласът му се повиши до крясък. — *Но вие няма да го вземете, чувате ли?*

— Чуй сега — рече Ейс. — По-добре остави това, преди да си повредиш крака. Не ти стиска да гръмнеш и мармот. — Той пак тръгна напред е благата си усмивка. — Ти си малък пиклив задник и аз ще ти напъхам тоя пищов в устата.

— Ейс, ако не спреш, ще те пречукам. Кълна се в бога!

— Ще отидеш в *пан-диин-за* — произнесе монотонно, без колебание Ейс.

Той пак се усмихваше. Другите го гледаха с уплашено очарование... така, като аз, Теди и Върн гледахме Крис. Ейс Мерил беше най-тежкия случай в района и мисля, че Крис не блъфираше. Какво можеше да стане? Ейс Мерил не предполагаше, че дванайсетгодишно хлапе ще го застреля. Той грешеше; Крис щеше да го гръмне, преди Ейс да дръпне бащиния пистолет от ръцете му. В тези няколко секунди бях сигурен, че ще стане тежко нещастие, най-тежкото, което някога съм виждал. Може би убийство. И всичко за правото върху мъртвото тяло.

Крис каза меко, с огромно съжаление:

— Къде го искаш, Ейс? В ръката или в крака? Не мога да избира. Избирай вместо мен.

И Ейс спря.

Лицето му хлътна, по него видях неочакван ужас. Тонът на Крис подейства по-силно от думите му; истинското съжаление, че нещата отиват от лошо на още по-лошо. Ако това беше блъф, той е най-големият, който съм виждал. Другите големи момчета бяха съвсем наплашени; лицата им се изкривиха, сякаш някой беше поднесъл клечката към бомба с къс фитил.

Ейс се овладя бавно. Мускулите на лицето му се свиха отново, устните му се стиснаха и той погледна към Крис като към човек, направил сериозно делово предложение — да се обедини с твоята фирма, да управлява твоя кредит или да ти пръсне топките. Изразът му беше изчакващ, почти любопитен, искаше да каже, че ужасът е отминал или поне е овладян. Ейс беше преценил възможностите да не бъде застрелян и стигна до извода, че те не са толкова големи, както си мислеше. Но той още беше опасен, може би повече, отколкото преди. Това беше най-силният сблъсък, който съм виждал. Никой от тях не блъфираше, и двамата говореха сериозно.

— Добре — рече меко Ейс на Крис. — Но аз зная как ще се измъкнеш от това, да го туриш на майка си.

— Не, не знаеш — каза Крис.

— Хей, малко копеле! — обади се високо Айбол. — Ще влезеш в поправителен дом за това.

— Яж ми задника! — рече му Крис.

С нечленоразделни звуци на ярост Айбол се хвърли напред и Крис изстреля един куршум на три метра пред него. Куршумът цопна във водата. Айбол отскочи назад с псувни.

— Добре, а сега какво? — попита Ейс.

— Сега, момчета, мятайте се в колите си и карайте към Касъл Рок. После не ме интересува. Вие няма да го вземете. — Той докосна лекичко, почти благоговейно Рей Броуър с върха на подгизналата си гуменка. — Загряхте ли?

— Ще те пипнем — рече Ейс. Той пак започна да се усмихва. — Разбираш ли?

— Може би да. Може би не.

— Ще си изпатиш здравата — усмихваше се Ейс. — Ще те смажем. Не ми се вярва, че не *разбираш* това. Ще те пратим в шибана болница с шибани счупвания. Честно.

— О, защо не се прибереш да чукаш още малко майка си? Чувал съм, че тя много обича това.

Усмивката на Ейс замръзна.

— Ще те убия за тези приказки. Никой не може да се гаври с майка ми.

— Чувал съм, че майка ти се чука за мангизи — събщи му Крис. Ейс пребледня и когато лицето му стана толкова бяло, колкото и на Крис, той продължи. — Всъщност, чувал съм, че тя го духа за петаче. Чувал съм...

Бурята започна отново, могъща и заплашителна. Само че този път заваля град вместо дъжд. Вместо шепот и шум от оживялата гора се донесе тътен на барабани — това беше звукът на големите ледени парчета, които като че крещяха от дънерите на дърветата. Жилещи камъни заудряха по раменете ми, сякаш ги мяташе някаква чувствителна, отмъстителна сила. Нещо по-лошо, те заудряха по обърнатото нагоре лице на Рей Броуър със зло плющене, което отново ни напомни за него, за неговото страхотно и безкрайно търпение.

Върн пръв отстъпи с див вик. Той изтича по насипа с огромни тромави скокове. Теди изчака малко, сетне се завтече след Върн с ръце над главата. От другата страна Винс Дежарден прецапа назад под близките дървета и Фузи Бракович го настигна. Другите останаха на място и Ейс пак се заусмихва.

— Стой с мен, Горди! — рече Крис с нисък треперлив глас. — Стой с мен, човече!

— Тук съм.

— Хайде сега — каза Крис на Ейс и успя по някакъв вълшебен начин да избегне треперенето на гласа. Той звучеше като поучение към глупаво дете.

— Ще те пипнем! — рече Ейс. — Няма да забравим, не си мисли! Има време, бибчо.

— Чудесно! Само си вървете и приберете плячката някой друг ден.

— Ще ви направим шибана клопка, Чембърс. Ние ще...

— *Махай се!* — извика Крис и вдигна пистолета. Ейс отстъпи.

Той задържа поглед върху Крис за един дълъг миг, кимна и се обърна.

— Хайде! — рече той на другите. Погледна още веднъж през рамо към мен и Крис. — Ще се видим пак.

Те се скриха зад дърветата между мочурището и пътя. Крис и аз стояхме съвсем неподвижни въпреки града, който ни пердашеше, зачервяваше кожата ни и застилаше всичко наоколо като летен сняг. Стояхме, наострили уши, и през лудешкото калипсо на града, който биеше дънерите на дърветата, чухме как две коли тръгват.

— Стой тук — каза ми Крис и тръгна през блатото.

— Крис! — рекох аз в паника.

— Отивам да видя. Стой тук!

Струва ми се, че го нямаше много дълго. Започнах да мисля, че Ейс или Айбол са се скрили и са го хванали. Стоях на място само в компанията на Рей Броуър и чаках някого — когото и да било — да се върне. След малко Крис се върна.

— Успяхме! — рече той. — Отидоха си.

— Сигурен ли си?

— Да. И двете коли. — Той вдигна ръце над главата си, стисна ги с пистолета между тях и размаха този двоен юмрук с жеста на шампион. После отпусна ръце и ми се усмихна. Това беше най-тъжната и уплашена усмивка, която съм виждал някога. — Духай моя дебелия! Кой ти е казал, че твоят е дебел, а, Лашанс?

— Най-големия в четири окръга — отговорих аз. Целият треперех.

За миг се спогледахме топло и смутени от онова, което видяхме, едновременно обърнахме погледи надолу. Гадна тръпка на ужас мина през тялото ми и неочакваното „*пляс, пляс*“ от тътрещите се нозе на Крис ме подсети, че и той е видял същото. Очите на Рей Броуър бяха огромни и бели, останали без зеници, като очите на гръцки статуи. Трябваше ни само миг да разберем какво е станало, но разбирането не намали ужаса. Очите му бяха пълни с кръгли бели ледени зърна. Сега те се топяха и водата се стичаше по бузите му като че плачеше заради

нелепото си положение — ниската цена да се преборят за теб две банди провинциални момчета. И дрехите му бяха бели от градушката. Той сякаш лежеше в собствената си плащеница.

— О, Горди, хей — рече разтреперан Крис. — Кажи хей, човече! Ужасно е за него.

— Мисля, че той не знае...

— Може би това, което чухме, е неговият призрак. Може и да знае какво е станало. Какъв шибан ужас, аз съм искрен.

Зад нас изпукаха клони. Обърнах се, почти сигурен, че са ни хванали, а Крис продължи да съзерцава тялото след един кратък, едва ли не случаен поглед. Бяха Върн и Теди с подгизнали потъмнели джинси, залепнали по краката им, и двамата ухилени като кучета, надушили яйца.

— Какво да правим, човече? — попита Крис и смразяваща тръпка мина през мен. Може би говореше на мен, а може би... но той все гледаше надолу, към тялото.

— Ще го занесем, нали? — попита озадаченият Теди. — Ще станем герои. Така ли е? — той премести поглед от Крис към мен и пак към Крис.

Крис вдигна очи, сякаш се събуждаше от сън. Устните му се свиха. Направи голяма крачка към Теди, сложи ръце на гърдите му и го блъсна назад. Теди залитна, разпери ръце за равновесие и седна със звучно плъосване. Той премигна към Крис като изненадан мускусен воден плъх. Върн гледаше внимателно към Крис, сякаш той излъчваше лудост. Не беше далеч от истината.

— Затваряй си плювалника! — каза Крис на Теди. — Парашутисти по фланга на моя гъз. Ти си страхлива гумена кокошка.

— Валеше *град*! — извика Теди, сърдит и засрамен. — Не е заради момчетата, Крис! Уплаших се от *бурята*! Не мога да се преборя. Щях да ги помета всичките наведнъж, кълна се в майка си! Но се страхувам от *бурите*! Лайна! Не мога да го преодоля.

Той пак се разплака, седнал във водата.

— А ти? — обърна се Крис към Върн. — И ти ли се страхуваш от бурите?

Върн тръсна тъпо глава, все още уплашен от гнева на Крис.

— Хей, човече, мислех, че всички ще бягаме.

— Сигурно четеш мисли, защото избяга пръв?

Върн преглътна два пъти и премълча.

Крис се взря в него, начумерен и див. Сетне се обърна към мен.

— Да го пораздрусаме малко, Горди.

— Щом казваш, Крис.

— Разбира се. Като при скаутите. — Гласът му се повиши и изтъня. — Точно като при шибаните скаути. Като по учебник. Добре ли е, Горди?

— Да. Щом искаш. Но ако онези момчета...

— *Да им го начукам на момчетата* — развика се той. — *Виесте кокошки. Ебете се, страхливци!*

— Крис, те могат да извикат полиция. Да дойде тук.

— *Той е наш и ние ще го занесем.*

— Тези момчета ще кажат нещо да ни вкарат в беля — казах аз. Думите звучаха несигурно, глупаво, като болни от грип. — Ще излъжат нещо и всички ще го потвърдят. Знаеш как хората лъжат, за да вкарват в беля хора, човече. Като с млечни...

— **НЕ МИ ПУКА!** — кресна той и се хвърли срещу мен с юмруци. Но един от краката му се спъна с удар в гръдния кош на Рей Броуър и трупът му се пръсна. Крис политна и се просна с цялото си тяло, а аз го чаках да стане и да ми друсне един в зъбите, но вместо това той лежеше там, където падна, с глава към насипа и ръце над главата като плувец преди гмуркане, в същата поза, в която намерихме Рей Броуър. Погледнах потресен към гуменките на Крис да се уверя, че са на краката му. Той се развика, запищя, тялото му се тресеше в калната вода, плискаше я наоколо, юмруците му се вдигаха и падаха, главата му се въртеше ту на една, ту на друга страна. Теди и Крис го зяпаха онемели, защото никой не беше виждал Крис Чембърс да плаче. След малко се качих по насипа, пресякох го и седнах на релсата. Теди и Върн ме последваха. Седяхме безмълвни под дъжда и гледахме като Трите добродетелни маймуни, които се продаваха в евтините книжарници и онези калпави магазини за подаръци, които винаги изглеждат на ръба на фалита.

След двацет минути Крис изкачи насипа и седна до нас. Облаците се поразсеяха, през пролуките паднаха снопове слънчеви лъчи. Храстите като че бяха получили три пласта тъмно зелено през последните четиредесет и пет минути. Крис беше съвсем кален от едната страна и под кръста от другата. Косата му стърчеше на кални фитили. Единствената чиста част от тялото му бяха белите кръгове около очите му.

— Прав си, Горди — рече той. — Никой не получава плячката. Навсякъде мошеничество, а?

Кимнах. Минаха пет минути. Всички мълчахме. Започнах да си мисля какво ще стане, ако те извикат Банерман. Слязох по насипа и отидох на мястото, където стоеше Крис. Паднах на колене и пуснах пръсти във водата и тревата.

— Какво правиш? — попита Теди, като дойде при мен.

— Вляво от теб, мисля — рече Крис и посочи с ръка.

Погледнах нататък и след минута-две намерих и двете гилзи. Те блеснаха на слънцето. Дадох ги на Крис. Той кимна и ги пхна в джоба на джинсите си.

— Тръгваме — каза Крис.

— Хей, хайде! — извика Теди е истинска мъка. — Аз ще го взема.

— Слушай, кукло — рече Крис, — ще ни вкарат в поправителен дом. Както каза Горди. Онези момчета могат да наприказват какво ли не. Ами ако рекат, че ние сме го убили, а? Ще ти хареса ли?

— Пет пари не давам — каза навъсено Теди. Сетне ни погледна с напразна надежда. — Освен това, могат да ни дадат няколко месеца. Най-много. Искам да кажа, ние сме на дванайсет шибани години, няма да ни тикнат в Шоушенк.

Крис рече спокойно:

— С черни точки няма да те вземат в армията, Теди.

Бях сигурен, че това е опашата лъжа, но в момента трябваше да си трая. Теди дълго гледа към Крис с разтреперана уста. Най-подир успя да произнесе:

— Без майтап?

— Питай Горди.

— Прав е — рекох и се почувствах като огромно старо лайно. — Той е прав, Теди. Преди един доброволец да влезе в армията, проверяват името му в списъка.

— Мили боже!

— Ще си затътрим задниците до моста — каза Крис. — После оставяме линията и се връщаме в Касъл Рок от обратната посока. Ако някой ни попита къде сме били, ще речем, че сме ходили към Брикярд Хил и сме се загубили.

— Майло Пресман знае най-добре — възразих аз. — Оня тип от Флорида Маркет също.

— Е, ще речем, че Майло ни е уплашил и сме решили да тръгнем към Брикярд.

Кимнах. Това можеше да мине. Ако Теди и Върн можеха да го запомнят.

— А какво ще стане, ако нашите родители се срещнат? — попита Върн.

— Тревожи се, ако толкова ти се ще — каза Крис. — Баща ми ще е наквасен.

— Хайде, тогава — рече Върн, забил поглед в дърветата между нас и Бак Харлоу Роуд. Изглежда очакваше да се появи Банерман с трясък и няколко кучета. — Да се омитаме, докато е време.

Станахме на крака, готови за път. Птиците пееха като луди, зарадвани от дъжда, слънцето и затоплянето, от всичко на света. Всички се обърнахме, сякаш ни дръпнаха конците, и погледнахме Рей Броуър.

Той лежеше, отново останал сам. При обръщането ръцете му се разпериха и сега с разперените си ръце сякаш поздравяваше слънцето. За миг той изглеждаше съвсем добре в най-естествена сцена на смъртта, която някой някога е представил в залите за поклонение на гробището. После виждаш синините, съсирената кръв по челюстта и под носа, подпухналото тяло. Виждаш, че със слънцето се появили мухите-месарки и наобиколиха тялото с лениво бръмчене. Спомняш си

дъхът на гнило, тежък и силен, като пръдня в затворена стая. Той беше момче на наша възраст, беше мъртъв и аз отхвърлих мисълта, че нещо свързано с него може да е естествено; отхвърлих я с ужас.

— Добре — каза Крис. Искаше да бъде рязък, но думите излязоха от гърлото му като шепа суха козина от стара метла. — Второ полувреме.

Поехме в тръс по обратния път. Мълчахме. Не зная за другите, но аз бях много зает, за да говоря. Тревожеха ме някои неща за тялото на Рей Броуър; тревожеха ме тогава, тревожат ме и сега.

Имаше натъртване по лицето, разкъсване по скалпа, окървавен нос. Нищо друго, поне видимо. Някои хора излизат от бой с пръти в по-лошо състояние и отиват да пийнат. Влакът трябва да го е блъснал, как иначе щяха да му изхвъркнат гуменките? Дали влакът не го е изхвърлил, без да го убие? Мислех, че е така, при различни обстоятелства това би могло да стане. Дали влакът го е друснал здравата, когато се е опитал да се махне от линията? Да го е ударил и запокитил презглава назад в изровената яма? Дали е лежал с часове изнемощял и разтреперан в мрака, все още жив, но объркан и откъснат от света? Може и да е умрял от страх. Точно така умря в ръцете ми една птица със смачкана опашка. Нейното тяло трепереше слабо, човката ѝ се отваряше и затваряше, нейните блестящи черни очи ме гледаха. После трепетът спря, човката застина полуотворена, а черните ѝ очи помътнях. Може да е станало така и е Рей Броуър. Може да е умрял просто защото е бил много уплашен, за да оцелее.

Но имаше и нещо друго, което ме тревожеше повече от всичко. Той е тръгнал за боровинки. В новините, струва ми се, споменаха, че носел канче за боровинките. Когато се върнахме, отидох в библиотеката да прегледам вестниците и видях, че съм прав. Тръгнал за боровинки и носел кофа или канче, нещо такова. Но ние не намерихме нищо. Ние го открихме, намерихме и гуменките му. Сигурно е бил блъснат някъде между Чембърлейн и блатистото място в Харлоу, където е умрял. Може би отначало е стискал канчето, сякаш то го свързва с дома и безопасността му. Но с нарастването на страха и с чувството, че е съвсем сам, без шансове за спасение освен онова, което направи със свои сили, с надигането на хладния ужас, той може да е хвърлил канчето в гората от едната или другата страна на линията и едва ли е забелязал, че го няма.

Мислех да се върна и да го потърся — може ли това да те поразии болезнено? Мислех да подкарам новия си Форд-комби по Бак Харлоу Роуд, да сляза от него в едно ясно утро съвсем сам, без жена ми и децата, останали в един друг свят, където е натискането на ключа лампите светват в мрака. Мислех си какво ли ще стане. Ще извадя раницата си от багажника и ще я сложа на буфера, докато внимателно събличам ризата си и я връзвам около кръста си. Ще намажа гърдите и раменете си с препарат против насекоми и ще тръгна през гората към мястото, където беше заблатения ров, мястото, където го намерихме. Дали тревата там ще е пожълтяла около силуета на неговото тяло? Не, разбира се, не е останал никакъв знак, но ще има да се чудиш колко малка е разликата между практичното мъжко, облекло на писателя с кожени кръпки на сакото от рипсено кадифе и весело подрипващия гордънов мит за детството. После ще прекося насипа, сега обрасъл с бурени, и ще тръгна по ръждясалите релси и изгнилите траверси към Чембърлейн.

Глупава фантазия. Една експедиция за намиране на двайсетгодишна кофа за боровинки, хвърлена навътре в гората или потънала под булдозерите, разчистили два декара място за къща, или пък обрасла с плевели и храсти, не може да се открие. Но аз съм сигурен, че тя е още там, някъде по старата линия, и понякога нуждата да тръгна и да я видя е чисто безумие. То идва обикновено сутрин, когато жена ми е под душа и децата гледат „Батман“ или някое друго предаване по канал 38 от Бостън. Тогава се чувствам като пубертетния Гордън Лашанс, който някога обикаляше земята, вървеше, приказваше и понякога пълзеше по корем като влечуго. Това момче бях аз, струва ми се. Мисълта, която ми идва веднага и ме облива като студен душ, е: „Кое момче имаш предвид?“

Докато си пия чая и гледам слънчевите лъчи, проникващи през прозореца на кухнята, докато слушам телевизора от едната страна и душа от другата страна на къщата, докато усещам пулса зад очите си, който показва, че като почнах с една бира, съм изпил доста миналата нощ, придобивам усещането, че мога да намеря кофата. Ще видя чист метал, проблясващ под ръждата, яркото лятно слънце ще се отрази в него към очите ми. Ще мина отстрани на насипа, ще разбутам тревата, поникнала плътно около дръжката, после ще... какво? Защо не, просто ще я извадя от времето. Ще я повъртя в ръцете си, ще си помисля за

усещането от нея, учуден от факта, че последният човек, който я е докоснал, отдавна е в гроба. Да речем, че на нея има надпис: „Помощ, загубих се!“ Това, разбира се, не може да бъде — момчетата не отиват за боровинки с лист и молив, — но ако само допуснем това, думите ще са съвсем потъмнели. И все пак, мисълта да държа тази кофа с двете си ръце е символ на моя живот и неговата смърт, тя ми напомня, че наистина зная кое беше това момче от нас петимата. Ще я поддържа. Ще прочета всяка година в дебелия пласт ръжда и помътнелия й блясък. Ще я почувствам, ще се опитам да разбера слънцето, което е блестяло над нея, дъждовете, паднали върху нея и снеговете, които са я покривали. И ще си помисля къде съм бил, когато е ставало всяко нещо в нейното усамотено място, къде съм бил, какво съм правил, кого съм обичал, как съм вървял напред, къде съм бил. Ще я държа, ще я разгадая, ще я усетя... и ще видя своето лице в отражението, което е останало. Загриваш ли?

Върнахме се в Касъл Рок малко след пет часа сутринта в неделя, един ден преди Деня на труда. Вървахме цяла нощ. Никой не се оплака, макар че имахме мехури по краката и бяхме гладни като вълци. Главата ми бучеше от убийствена болка, а краката ми се преплитаха и горяха от умора. На два пъти слизахме от линията да минат товарните влакове. Единият от тях пътуваше в нашата посока, но скоростта му беше много голяма да се метнем. Едва се сипваше зората, когато стигнахме до моста към Касъл Рок. Крис го огледа, погледна към реката и се обърна към нас.

— Да му го начукам. Минавам по него. Ако ме блъсне влак, поне няма да се озъртам за шибания Ейс Мерил.

Всички минахме по него, по-точно бяхтахме път. Влак не мина. Щом стигнахме сметището, прескочихме оградата — Майло и Чопър не се виждаха толкова рано в неделя — и отидохме направо при помпата. Върн задвижи дръжката и всички последователно си подложихме главите под ледената струя, плискахме вода по телата си, пихме до пръсване. После си облякохме ризите — утрото беше хладно. Тръгнахме, повлякохме се към града и постояхме малко на тротоара пред запустялото място. Гледахме към нашата къща в клоните на дървото, защото не можехме да се гледаме в очите.

— Е — рече Теди, — ш'съ видим в училище в петък. До тогава ш'спя.

— И аз — каза Върн. — Много съм скапан.

Крис подсвири тихичко през зъби и нищо не рече.

— Хей, човече! — обади се стеснително Теди. — И не му мислете много, а?

— Няма — рече Крис и внезапно на мрачното му измъчено лице цъфна мека и слънчева усмивка. — Окапахме ги, нали? Скапахме копелдаците.

— Да — каза Върн. — Ти си върхът. Сега Били ще ме подпука.

— Голяма работа — рече Крис. — Ричи ще обработи мен, а Ейс ще обработи Горди и някой от тях ще ступа Теди. Но ние ги скапахме.

— Така е — съгласи се Върн. Но по гласа му личеше, че е нещастен.

Крис ме погледна.

— Скапахме ги, нали? — тихо попита той. — Струваше си, а?

— Да, струваше си — казах.

— Запуши го — рече Теди със сухия си глас вече-не-ме-интересува. — Изглеждате съвсем шибано. Дай си ръката, човече. Отивам вкъщи да видя дали мама ми е изпълнила десетте най-важни желаниа.

Всички се засмяхме, а Теди направи мутрата господи-какво-да-правя-сега, ѝ всички му подадохме ръце. Сетне двамата с Върн поеха в тяхната посока, а аз трябваше да тръгна към къщи... но се поколебах за миг.

— Да дойда с теб — предложи Крис.

— Да, добре.

Минахме една пряка, без да говорим. Касъл Рок беше величаво тих в ранното утро и аз изпитах свещеното чувство, че умората отлита. Бяхме будни, а целият свят спеше и аз очаквах да свием зад ъгъла и да видя моята сърна в края на Карбайн Стрийт, където железопътната линия минаваше през депо на завода.

Най-сетне Крис наруши мълчанието.

— Те ще кажат — рече той.

— Можеш да се хванеш на бас. Но не днес или утре, ако това те тревожи. Ще мине много време, преди да кажат. Може би години.

Той ме погледна изненадан.

— Те са уплашени, Крис. Особено Теди, че няма да го вземат в армията. И Върн е уплашен. Ще си загубят съня заради тая история, ще мине много време от тая есен, когато им дойде на върха на езика да кажат на някого, но мисля, че няма да кажат. После... знаеш ли какво? Звучи шибано и откачено, но... мисля, че ще забравят какво е станало.

Той кимна бавно.

— Не съм мислил за това. Ти виждаш през хората, Горди.

— Де да можех, човече.

Минахме в мълчание още една пряка.

— Никога няма да се измъкна от този град — въздъхна Крис. — Когато се връщаш от колежа през лятната ваканция, ще ни срещаш при Съки след смяната от седем до три. Ако искаш. А може никога да не поискаш.

Той се засмя със зловещ смях.

— Стига си се вайкал — казах аз и се опитах гласът ми да звучи по-твърдо, отколкото се чувствах; представях си, че съм в гората, мислех си за думите на Крис: *И може би ги дадох на старата госпожа Саймънс, и може би парите бяха още там, но между другото имах тридневна ваканция, защото парите не се намериха. И може би следващата седмица старата госпожа Саймънс се появи в училище с чисто нова пола...* Погледът. Погледът в очите му.

— Без вайкане, тате-О — рече Крис.

Събрах палеца и показалеца си.

— Това е най-малката цигулка на света, която свири „Сърцето ми тупти за теб с морава пикня“.

— Той беше *наш* — каза Крис и очите му потъмняха в светлината на утрото.

Стигнахме до ъгъла на моята улица и спряхме. Беше шест и петнайсет. Чухме как камионът с неделния „Телеграм“ спря пред книжарницата на чичото на Теди. Мъж в сини джинси и тениска хвърли от него връзка вестници. Те паднаха встрани, на тротоара, показвайки цветни картинки (Дик Трейси и Блонди винаги бяха на първа страница). После камионът тръгна да разнося вестниците по линията до Отисфийлд, Норуей-Саут Перис, Уотърфорд, Стоунхям. Искях да кажа още нещо на Крис, но не знаех какво.

— Дай ръка, човече — рече той уморено.

— Крис...

— Ръка.

Подадох му ръка.

— Ще дойда.

Той се ухили със същата добра, слънчева усмивка.

— Не, аз пръв ще дойда, шибана мутро.

Той си тръгна със смях, вървеше леко и гъвкаво, сякаш не беше потресен като мен и нямаше мехури на краката като мен, сякаш не беше изпохапан от комари и черни мухи като мен. Сякаш не му пукаше за света и отиваше в някое готино място, а не в тристайната си къща,

да не кажа барака, без вътрешна канализация, със счупени прозорци, облепени с найлон, и с братя, които го причакват в предния двор. Дори да знаех какво да кажа, сигурно нямаше да му го кажа. Думите унищожават обичта; един писател може да каже сума ти неща, но мисля, че това е така. Ако кажеш за сърната, не й желаеш зло, тя изчезна с едно мятане на опашката. Думата е „зло“. Обичта не е това, което някои задници, поети като Маккуин, искат да си мислиш, че е. Обичта има зъби, те хапят, раните не зарастват никога. Нито думи, нито съчетания от думи могат да затворят тези рани от обичта. Има друг начин — с шега. Ако раните заздравеят, думите умират с тях. Запомни го от мен. Изградих живота си от думи и зная, че е така.

Задната врата беше заключена, аз напипах резервния ключ под изтривалката и влязох вътре. Кухнята беше празна, тиха, убийствено чиста. Със завъртането на ключа чух бръмченето на флуоресцентните лампи над мивката. Минаха години от времето, когато съм станал преди майка ми; даже не си спомням кога беше последният път.

Съблякох ризата си и я пъхнах в пластмасовия кош зад пералната машина. Взех чисти парцали под мивката и се избърсах — лицето, шията, корема, под мишниците. Сетне дръпнах ципа на панталоните и разтрих с вода слабините си, особено тестисите, докато кожата ми пламна. Струваше ми се, че никога няма да бъда съвсем чист, макар че червеното петно от плужека беше поизбледняло. Имах и тънък кръстовиден белег. Жена ми веднъж ме попита за него и аз я излъгах нещо, без да съм сигурен, че трябва да я лъжа.

След като се изтрих, хвърлих парцалите. Те бяха мръсни.

Извадих дузина яйца и чукнах шест от тях. Когато се изпържиха, добавих към яденето нарязани ананаси и половин литър мляко. Едва бях седнал да ям, когато майка ми влезе. Сивата ѝ коса беше вързана на възел. Носеше избеляла розова хавлия и пушеше „Кемъл“.

— Къде беше, Гордън?

— На лагер — отговорих аз и наченах да ям. — Тръгнахме от мястото на Върн и стигнахме до Брикярд Хил. Майката на Върн каза, че ще го потърси. Търси ли го?

— Може да е казала на баща ти — рече тя и мина зад мен към мивката. Приличаше на розов призрак. Флуоресцентните тръби не я щадяха много, те придаваха на кожата ѝ жълтеникав цвят. Тя въздъхна... почти се разхълца.

— Сутрин Денис ми липсва най-много — каза тя. — Често надниквам в неговата стая, тя винаги е празна, Гордън. Винаги.

— Да, курвенска работа — рекох.

— Той винаги спеше с отворен прозорец и дърпаше одеялата... Гордън, каза ли нещо?

— Нищо особено, мамо.

— ... и дърпаше одеялата чак до брадата си — завърши тя. Сетне просто погледна през прозореца с гръб към мен.

Продължавах да ям. Целият треперех.

31

Историята не излезе наяве.

О, не искам да кажа, че тялото на Рей Броуър не беше намерено; намериха го. Но нито нашата, нито тяхната банда получи нещо. Най-подир Ейс сигурно е решил, че едно анонимно обаждане е най-добрият изход, защото по такъв начин беше открито тялото. Мисля, че никой от нашите родители не разбра къде сме били през уикенда преди Деня на труда.

Бащата на Крис продължаваше да пие, както беше казал Крис. Майка му беше заминала за Люистън при сестра си, както правеше обикновено, когато мистър Чембърс се отрязваше. Тя замина и остави децата на грижите на Айбол. Айбол отговорно изпълни задължението си, като се шляеше с Ейс и неговите приятели и остави деветгодишния Шелдън, петгодишната Емъри и двегодишната Дебора.

През втората нощ майката на Теди се разтревожила и звъннала на майката на Върн. Майката на Върн каза, че сме още в палатката. Тя знаеше това, защото предната нощ видяла светлината. Майката на Теди изказала надежда, че никой не пуши в палатката и майката на Върн каза, че е съвсем сигурна — никой от приятелите на Върн и Били не пуши.

Баща ми зададе някакъв излишен въпрос, донякъде обезпокоен от моите увъртания, и с това сложихме край. Ако родителите ни се бяха събрали след една-две седмици, всичко щеше да се изясни... но те не се събраха.

И Майло Пресман не се разприказва. Предполагам, че доста е мислил над думите ни срещу него и на клетвата ни, че е насъскал Чопър срещу мен.

И тъй, историята не излезе наяве, но това не беше краят ѝ.

Един ден към края на месеца, когато се връщах от училище вкъщи, един черен Форд модел 1952 зави пред мен. Такава кола не може да се сбърка. С бяла гангстерска тапицерия и струговани главини, с високи хромирани буфери и клаксон с роза на кормилото. Отзад беше нарисуван дявол и еднооко вале. Под тях с готически шрифт беше написано: „ДИВА КАРТА“.

Вратите се отвориха, слязоха Ейс Мерил и Фузи Бракович.

— Дребен бандит, а? — усмихна се Ейс с меката си усмивка. — Майка ми обича да я чукам, а?

— Ще те поизтупаме, момченце — рече Фузи.

Хвърлих учебниците на тротоара и хукнах. Бягах с все сила, но те ме спипаха, преди да мина и една пресечка. Ейс ме шибна с въже и аз се проснах на настилката. Брадата ми се удари в цимента и даже не видях звезди; видях цяло съзвездие, цяла галактика. Развиках се, когато ме вдигнаха, не заради лактите и коленете ми, които бяха изподрани и окървавени, нито пък от страх — плачех, препълнен от безсилна ярост. Крис беше прав, той беше наш.

Усуквах се, въртях се и почти се освободих. Тогава Фузи сложи коляно на слабините ми. Болката беше смайваща, невероятна, несравнима; тя разширяваше своя хоризонт от дребното до безкрайното. Развиках се. Виковете изглеждаха най-големият ми шанс.

Ейс ме удари два пъти в лицето. Бяха силни, майсторски тупаници. Първият ми затвори лявото око и трябваше да минат четири дни, преди да прогледна отново. Вторият ми разби носа с трясък, който звучеше в главата ми като хрущенето на тестени сладки, когато ги дъвчеш. После старата мисис Чалмърс излезе на верандата, стиснала в артистично извитата си ръка бастуна и с нещо за ядене, пъхнато в устата. Тя се разкрещя срещу тях:

— Хей! Хей вие, момчета! Спрете! Полиция! Полицияяяяя!

— И да не се мяркаш пред очите ми, лайно такова! — рече усмихнатият Ейс. Те ме пуснаха и се дръпнаха.

Седнах на цимента, наведох се напред и хванах с ръце наранените си тестиси, болезнено сигурен, че ще се избълвам и сетне ще умра. Аз плачех. Ала когато Фузи започна да обикаля около мен, видях опънатите му джинси, които се спускаха над мотоциклетните ботуши, и целият ужас изчезна. Сграбчих го за крака и захапах прасеца му през джинсите. Захапах го с все сила. Фузи се развика. Той заподскача на един крак и изненадващо ме нарече нечестен играч. Гледах го как подскача наоколо, а Ейс стъпи върху лявата ми ръка и премаза показалеца и средния ми пръст. Чух хрущенето им. Те не хрущяха като тестени сладкиши. Те хрущяха като солети. После Ейс и Фузи отидоха към Форда, Ейс се разхождаше бавно с ръце в задните джобове, Фузи подскачаше на един крак и ме псуваше през рамо. Сгърчих се разплакан на тротоара. Леля Иви Чалмърс дойде, като потропваше сърдито с бастуна си. Попита трябва ли ми лекар. Седнах и се опитах да спра плача си. Казах й, че няма нужда.

— Глупости — ревна тя. Леля Иви беше глуха и винаги крещеше. — Видях къде те удари тоя бик. Твоите нежни места ще се подуят като масонска делва, момче.

Тя ме заведе вкъщи, сложи ми мокър парцал на носа — оттогава той заприлича на лятна тиква — и ми даде голяма чаша кафе с вкус на лекарство, което ме поуспокои. Тя продължи да крещи, че трябва да извика лекар, а аз — де не вика. Най-подир тя склони и аз си отидох вкъщи. Отидох си много бавно. Тестисите ми не бяха като масонска делва, но се подуха.

Майка и татко ме погледнаха и веднага ме скастриха. Право да си кажа, изненадах се, че забелязаха всичко. Кой бяха момчетата? Мога ли да ги позная? Това от баща ми, който не пропускаше „*Голият град*“ и „*Недосегаемите*“. Казах, че не мога да позная момчетата. Казах, че съм уморен. Всъщност бях изпаднал в шок и може би малко пиян, кафето на леля Иви беше поне шейсет на сто бренди. Казах, че може да са от друг град или от „горния край“, така наричахме Люистън-Обърн.

Закараха ме с нашето комби при доктор Кларксън, който и до днес е жив, но още тогава беше достатъчно стар, за да седи рамо до рамо с господата. Той прегледа носа и ръката ми и даде на мама рецепта за обезболяващо лекарство. После под някакъв предлог изведе родителите ми от стаята за преглед, свил глава като Борис Карлоф.

— Кой беше, Гордън?

— Не зная, доктор Кла...

— Лъжеш.

— Не, сър. Ъ-ъх!

Жълтеникавите му бузи взеха да се зачервяват.

— Защо прикриваш тези кретени? Мислиш ли, че ще те уважават? Те ще ти се присмиват и ще ти викат глупак. О, ще рекат, минава глупакът, който натупахме с шутове оня ден. Ха, ха. Ху, ху.

— Не ги познавам. Наистина.

Видях, че ръцете го сърбят да ме зашлеви, но той не можеше да направи това. И той ме прати при моите родители, като клатеше бялата си глава и мърмореше за детската престъпност. Без съмнение същата вечер той е разказал това на стария си приятел — господата, докато си седят на пура и шери.

Не ми пукаше дали Ейс, Фузи и останалите задници ме уважават, дали ме мислят за глупак или изобщо не мислят за мен. Трябваше да мисля за Крис. Брат му Айбол му беше счупил ръката на две места, а лицето му приличаше на канадски изгрев. Скрепиха счупения лакът със стоманена скоба. Мисис Макджин от другия край видяла Крис да се мотае из къщи с ранено рамо, с кръв, течаща от двете му уши, и да чете комикси за Ричи Рич. Тя го завела в бърза помощ, където Крис казал, че паднал в тъмното по стълбите в мазето.

— Разбирам — казал докторът, напълно отвратен от Крис, както доктор Кларксън от мен, и извикал полицаия Банерман.

Докато той се обаждал от кабинета си, Крис слязъл в коридора, като държал превързаната си ръка до гърдите си, за да не виси и да се държат счупените кости, пуснал десет цента в автомата да извика мисис Макджин. По-късно ми каза, че това му било първото обаждане и се страхувал до смърт, че тя няма да чуе, но тя чула.

— Крис, добре ли си?

— Да, благодаря — рекъл Крис.

— Съжалявам, че не мога да остана при теб, но имам сладкиши в...

— Много добре, мисис Макджин — казал Крис. — Виждате ли Буика в нашия двор?

Буикът беше колата на майка му. Караше я от десет години и когато моторът прегрееше, миришеше на пържени обувки.

— Там е — казаха внимателно тя. По-добре да не се забърква с Чембърсови. Бедната бяла измет, ирландски колибари.

— Ще кажете ли на мама да слезе в мазето и да свали крушката от фасунгата?

— Крис, аз наистина, моите сладкиши...

— Кажете й — рекъл Крис неумолимо — да го направи веднага. Ако не иска брат ми да отиде в пандиза.

Последвала дълга пауза и най-подир мисис Макджин се съгласила. Тя не задавала въпроси, а Крис не я лъжел. Полицаят Банерман наистина се появи у Чембърсови, но братът на Крис не влезе в кошарата.

Върн и Теди също изядоха боя, макар и не като мен и Крис. Били причакал Върн, когато той се върнал вкъщи. Издебнал го с мангала и го проснал с четири-пет удара. Върн бил само замаян, но Били се уплашил, че го е убил, и спрял дотук. А трима от тях хванали Теди един следобед, когато се връщал вкъщи от запустялото място. Ударили го и му счупили очилата. Той ги подгонил, но те не го били, когато разбрали, че върви след тях като слепец в мрака.

Събрахме се в училище. Приличахме на останки от взвод след атака в Корея. Никой не знаеше какво точно е станало, но всички се досещаха, че здравата сме се счепкали с големите момчета и сме се държали като мъже. Плъзнаха най-различни слухове, всички до един погрешни.

Когато ни магнаха гипса и раните поздравяха, Върн и Теди се отдръпнаха. Те откриха цяла тайфа връстници, над които да властват. Повечето от тях бяха истински боклук — келяви, нискостеблени задници от пети клас, — но Върн и Теди ги водеха на нашата къща върху дървото, заповядваха им и се превземаха пред тях като нацистки генерали.

Крис и аз започнахме да се мяркаме там все по-рядко и след време мястото стана тяхно поради отсъствието ни. Помня, минавах оттам през лятото на 1961 година и усетих, че мястото мирише като откъснат крайник в купа сено. Никога вече не отидох там, доколкото си спомням. Теди и Върн бавно се превърнаха в още две лица от коридора или от задържането след часовете в три и половина. Кимахме и казвахме здрасти. Само това. Случва се. Приятелите идват и си отиват от твоя живот като момчета от ресторант, забелязал ли си? Ала когато

мисля за оня сън, за телата под водата, които ме дърпат неумоливо за краката, станалото ми изглежда нормално. Някои хора потъват, това е. Не е честно, но се случва. Някои хора потъват.

Върн Тесио загина през 1966 година при пожар, в който изгоря жилищна сграда в Люистън. В Бруклин и Бронкс наричат такива жилищни сгради съборетини, струва ми се. Пожарникарите съобщиха, че пожарът започнал в два часа през нощта и призори къщата станала на пепел. Голямо къркане паднало — нали Върн беше там? Някой заспал в една от спалните със запалена цигара. Може и да е Върн, задрямал човекът и сънувал своите стотинки. Разпознаха го с още четирима други по зъбите.

Теди си отиде при катастрофа с една стара таратайка. Беше през 1971 година или в началото на 1972 година. По онова време, когато още не бях пораснал, имаше една приказка: „Ако тръгнеш сам, ти си герой. Вземеш ли някой със себе си, ти си пикльо“.

Теди, който искаше само да служи в армията от времето, когато стана достатъчно голям да иска нещо, беше отхвърлен от военновъздушните сили и определен като негоден от наборната комисия. Всеки, който е виждал очилата му и слуховия апарат, знаеше какво ще стане, всеки, освен Теди. В прогимназията му дадоха тридневна ваканция за това, че надрънкал куп лъжи на педагогическия съветник. Библиотекарят забелязал, че Теди идва често, почти всеки ден, да търси книги за нова военна служба. Той казал на Теди да помисли за друго поприще и тогава Теди избухнал.

Той остана една година заради чести отсъствия и породеното от тях изоставане по предметите... но се дипломира. Имаше стар Шевролет Бел Еър и обичаше да се навърта там, където Ейс, Фузи и останалите се навъртаха преди него: плувния басейн, танцовата зала, кръчмата на Съки, която сега е затворена, и „Мелюу Тайгър“, която още работи. Случайно получи работа в касълрокия отдел за обществена работа. Запълваше дупки по пътищата с асфалт.

Катастрофата стана в Харлоу. Шевролетът на Теди беше пълен с приятели (имаше и двама от групата, в която той и Върн властваха през 1960 година), които си бяха пийнали по нещо. Те се блъснаха в един

стълб, гътнаха го и Шевролетът се обърна шест пъти. Едно от момичетата остана формално живо. Лежа шест месеца в болница, включена в това, което сестрите и санитарите наричат „зеле и ряпа“. Сетне някой милосърден фантом издърпал тръбичката на системите. Теди беше удостоен посмъртно с наградата „Пикльо на годината“.

Крис влезе в курса за колежи на втората година от прогимназията. И двамата знаехме, че ако изчака още, ще бъде много късно и никога няма да влезе. Всички му натякваха това: родителите му, които си мислеха, че витае в облаците, приятелите, които го гонеха, сякаш е курва, неговият педагогически съветник, който не вярваше във възможностите му, и най-вече учителите, които не одобряваха неговата опашка, коженото му яке и високите обувки, с които се появяваше без предупреждение в час. Можеш да забележиш как видът на тези обувки и якето с многобройните ципове ги дразнеше, когато се съчетаеше с такива високоинтелектуални предмети като алгебра, латински и география; това облекло беше предназначено само за търговския курс. Крис седеше сред добре облечените, жизнени момчета и момичета от средната класа на Касъл Рок и Брикярд Хил като мрачно чудовище, което всеки миг може да се нахвърли срещу тях с ужасно ръмжене, като рева на шумозаглушител, и да ги погълне с техните мокасини, с разкопчаните ризи от мек вълнен плат, с всичко.

През тази година той напускаше поне десет пъти. Баща му все лаеше, че Крис се мисли за по-добър от своя старец, обвиняваше Крис, че искал „да влезе в колеж и да ми докара фалит“. Веднъж той счупи в тила на Крис една бутилка и Крис пак отиде в бърза помощ, където с четири шева зашиха скалпа му. Старите му приятели, които се правеха на големи в местата за пушене, го дразнеха по улиците. Педагогическият съветник го караше да изкара някакъв търговски курс, за да не изгуби всичко. Но най-лошото беше, че не му пукало за първите седем години от общественото му образование и сега то си отмъщаваше.

Учехме заедно почти всяка вечер, понякога по шест часа непрекъснато. От това учене се чувствах изтощен и понякога уплашен, уплашен от невероятната ярост на Крис и от убийствената височина на неговата цел. Преди да навлезе в основите на алгебрата той трябваше да научи дробите, които заедно с Теди и Върн пропуснаха, защото си драпаха макарите през джобовете. Преди още да начене разбирането

на латинското *Отче нашъ*, *иже еси на небесехъ*^[1], трябваше да му се каже какво е съществително, предлог и допълнение. В английската му граматика ясно бяха изписани думите „ЗАЕБИ ГЛАГОЛА“. Имаше добри идеи по литература, но граматиката му беше калпава и цялата му пунктуация не струваше. Той скъса един учебник и си купи от Портландска книжарница друг. Това беше първият учебник с твърди корици и той му стана нещо като странна библия.

В ранните години на гимназията го приеха. Никой от нас не стигна до върховете, но аз бях седми, а Крис остана деветнайсети. И двамата ни приеха в Университета на Мейн, но аз поех към лагера в Ороно, а той — към Портланд. Предварително право. Твърде много латински.

В гимназията си уреждахме срещите заедно, но нито едно момиче не застана между нас. Това не говори ли, че сме педали? Може и така да се стори на много от нашите приятели, на Теди и Върн също. Ала това беше само оцеляване. Вкопчихме се един в друг сред дълбоката вода. Вече казах за Крис, мисля; моите причини да се вкопча в него бяха по-неясни. Неговото желание да се измъкне от Касъл Рок и от сянката на фабриката ми се струваха моята най-хубава страна, не можех да го оставя сам да потъне или да изплува. Ако той се беше удавил, тая част от мен щеше да се удави с него.

В края на 1971 година Крис отишъл в едно заведение за печени пилета в Портланд да хапне закуска от три блюда. Точно пред него двама мъже се скарали кой е пръв на опашката. Един от тях извадил нож. Крис, който винаги е бил най-добрият помирител, застанал между тях и го намушкали в гърлото. Човекът с ножа излежа присъдата в четири различни заведения; освободиха го от държавния затвор Шоушенк само преди една седмица. Крис умрял почти мигновено.

Четох за това във вестниците — Крис завършваше втората година за дипломиране. Аз бях женен от година и половина и предавах английски в гимназията. Жена ми беше бременна, а аз се опитвах да напиша книга. Когато прочетох новината — **СТУДЕНТ НАМУШКАН СЪДБОНОСНО В ПОРТЛАНД**, казах на жена ми, че отивам за млечен шейк. Излязох с колата извън града, спрях и си поплаках за него. Плаках проклет половин час, предполагам. Не го направих пред жена ми, много я обичам. Щях да се чувствам като мацка.

[1] *Pater noster, qui es in caelis* (лат.) — Бел.Номад. ↑

Аз ли?

Сега съм писател, както казах. Много критици мислят, че пиша глупости. Често си мисля, че те са прави... но ми стига да напиша само тези думи „Писател на свободна практика“ в графа „Занятие“ на бланките, които попълваш в кредитните каси и в лекарските кабинети. Моят разказ звучи като приказка, което е шибан абсурд.

Продадох книгата, снеха я на филм и филмът получи добри отзиви, превърна се в съкрушителен хит. Това стана, когато бях на двайсет и шест години. Заснеха и втората, и третата ми книга. Казах ти — шибан абсурд. Между другото жена ми не ме остави да се шляя из къщи и сега имаме три деца. Те ми се струват свършени и през по-голямата част от времето съм щастлив.

Ала, както казах, писането не е вече толкова лесно и толкова забавно, като беше някога. Телефонът звъни често. Понякога имам главоболие, и то много силно, отивам в затъмнена стая и лежа, докато ми мине. Лекарите казват, че това не е истинска мигрена; те твърдят, че това е от стреса и ме съветват да я карам по-полека. Понякога се тревожа за себе си. Що за тъп навик е... и не мога да спра. Чудя се дали действително има някаква точка в това, което правя, или в това, което възнамерявам да направя от света, където човек може да забогатее с игра на „хайде да попретендирам“.

Странно е, че виждам отново Ейс Мерил. Приятелите ми са мъртви, а Ейс е жив. Зърнах го да тръгва от паркинга на фабриката след три часа, когато последния път заведох децата да видят баща ми.

Фордът от 52 година беше станал Форд'77 комби. На избелелия плакат на буфера пишеше РЕЙГЪН/БУШ 1980. Носеше прическа „четка“ и беше надебелял. Острите красиви черти бяха погребани под купища от месо. Оставих децата с баща ми и отидох да взема вестник. Застанах на ъгъла на Мейн и Карбайн Стрийт и той ме погледна, когато изчаках да пресека. Никакъв признак, че ме е познал по лицето

на тоя трийсет и две годишен мъж, който ми счупи носа в друго измерение на времето.

Гледах как спря Форда на мръсния паркинг край „Мелоу Тайгър“, слезе, оправи си панталона и влезе вътре. Представям си обстановката кънтри и уестърн, когато отваря вратата, киселият дъх от течението, виковете за поздрав на редовните посетители, когато той затваря вратата и намества широкия си задник на същия висок стол, на който сигурно е седял поне три часа дневно през целия си живот, освен в неделя, откакто е навършил дваисет и една години.

Помислих си: *Това е Ейс сега.*

Погледнах наляво и отвъд фабриката видях Касъл Ривър, вече не толкова широка, но малко по-чиста. Тя все така тече под моста между Касъл Рок и Харлоу. Железопътният мост го няма, но реката е тук. Това съм аз.

НАЧИН НА ДИШАНЕ ЗИМНА ПРИКАЗКА

*Това е приказката, а не човекът, който я
разказва.*

„Мръсната среда прави мръсна бедност“.
АС/БС

„Чух го по клюкарската мрежа.“
Норман Уитфийлд

*„Всичко си отива, всичко минава, водата
тече, сърцето забравя.“*
Флобер

На Питър и Сюзън Строб

I. КЛУБЪТ

В оная снежна, ветровита, мрачна вечер се облякох малко порано от обикновено. Беше 23 декември хиляда деветстотин седемдесет и... година и предполагам, че някои от членовете на клуба също са бързали. През тези бурни вечери в Ню Йорк такситата минаваха много рядко и аз се обадох по телефона. Беше пет и трийсет и казах да ме вземат в осем. Жена ми вдигна вежда учудено, но не каза нищо. Изчаках до осем без петнайсет в апартамента ни в жилищна сграда на Петдесет и осма улица, където живеехме с Елън от 1946 година, и, когато таксито закъсна с пет минути, усетих, че вече се разхождам нетърпеливо.

Таксито дойде в осем и десет и аз скочих в него, особено щастлив да се спася от вятъра и да помърморя на шофьора, защото си го заслужаваше. Тоя вятър, част от студената вълна, която нахлу от Канада предния ден, си знаеше работата. Той свиреше и виеше край прозорците на таксито, заглушаваше радиото на шофьора и люлееше карирания таксиметров знак, поставен на пружини. Много от магазините бяха отворени, ала по тротоарите рядко се срещаха закъснели купувачи. Те вървяха свити и премръзнали.

През целия ден духаха силни ветрове и сега снегът заваля отново, отначало на тънка завеса, после далеч пред нас на улицата се изви вихрушка. Когато по-късно през тази нощ трябваше да се върна къщи, щях да си мисля с огромна неприязън за неприятното стечение на обстоятелствата: сняг, такси, Ню Йорк... но тогава не знаех това.

На ъгъла на Второ авеню и Четиридесета улица огромна блестяща коледна камбана заплува по пешеходната пътека като дух.

— Неприятна вечер — рече шофьорът. — Утре в моргата ще влязат още двайсетина души. Пияници. И проститутки.

— Така предполагам. Шофьорът дъвчеше дъвка.

— Е, хубаво избавление — каза най-сетне той. — По-малко благотворителност, нали?

— Вашият коледен дух — рекох — е поразително широк и дълбок.

Шофьорът продължи да дъвче дъвка.

— Да не си един от онези либерали с кървящи сърца? — попита той след дълго мълчание.

— Отказвам да отговоря, защото думите ми могат да се използват срещу мен — казах аз.

Шофьорът направи физиономия защо-ли-ми-се-падат-всетакива-умни-мърморковци... но си затвори устата.

Спряхме на ъгъла на Второ Авеню и Трийсет и пета улица и аз минах пеш половин пряка до клуба, свит срещу свирещия вятър, като държах с ръка шапката на главата си. За нула време жизнените сили сякаш потънаха дълбоко в тялото ми като проблясващо синьо пламъче е размерите на искра от запалка за газова печка. На седемдесет и три години човек усеща студа по-бързо и по-дълбоко. В студените нощи той трябва да си е вкъщи, пред камината... или поне пред електрическа печка. На седемдесет и три години няма и помен от гореща кръв, тя е по-скоро академично понятие.

Последният порив отмина, ала снегът, сух като пясък, ме шибаше в лицето. Зарадвах се като видях, че стълбите, които водеха нагоре към вратата на №249Б, са посипани с пясък. Това беше работа на Стивънс, без съмнение. Стивънс владееше много добре основното в алхимията на старостта: оловото злато не става, костите се превръщат в стъкло. Когато разсъждавам за такива неща, вярвам, че бог мисли в повечето случаи като Граучо Маркс.

Стивънс ми отвори вратата и аз влязох вътре. Минах по облицования с махагон коридор, после през удобно отворената двойна врата влязох в библиотеката, която служеше и за читалня, и за бар. Тя беше тъмна стая, в която проблясваха случайни светлини — лампите за четене. По-обилна, по-наситена светлина блестеше по дъбовия паркет на пода и аз чувах постоянния пукот на брезовите цепеници в огромната камина. Топлината изпълваше стаята и си помислих, че това място не е съвсем подходящо за мъж или жена с толкова много огън в сърцето. Чу се сухо, малко нетърпеливо шумолене на вестник. Това трябва да е Йохансен с неговия „Уол Стрийт Джърнъл“. След десет годишно общуване усещах присъствието му по начина, по който

четеше страницата за акциите — забавно... и по един спокоен начин изумително.

Стивънс ми помогна да си съблека палтото, като си мърмореше, че вечерта е отвратителна; прогнозите предвиждаха обилни снеговалежи през нощта.

Съгласих се, че нощта е наистина отвратителна, и пак погледнах назад към голямата и висока стая. Отвратителна вечер, бумтяща камина... и история с призраци. Казах ли, че на седемдесет и три години горещата кръв е нещо минало? Доколкото помня, да. Но при тая мисъл усетих нещо топло в гърдите си... нещо, което не беше причинено от огъня на сигурното и церемониално стивънсово посрещане.

Струва ми се, че разбирах причината — беше ред на Маккарън да разкаже своята приказка.

Вече десет години идвах доста редовно в зданието с номер 249Б на източната Трийсет и пета улица. По мой особен начин си мислех за тази антика като за „мъжки клуб“. Ала и досега не съм сигурен, че това е така и все се чудя как тази мисъл излезе на първо място.

През нощта, когато Емлин Маккарън разказа своята история — историята за Начина на дишане — имаше повече от трийсет членове на клуба и само шест от тях излязоха във ветровитата и студена нощ. А помня годините, когато тук имаше едва осем пълноправни членове, останалите бяха двайсет, може би и повече.

Предполагам, че Стивънс знае как е станало всичко това; единственото нещо, в което бях сигурен, беше това, че Стивънс е тук от самото начало, няма значение кога е то... и си мислех, че Стивънс е по-стар, отколкото изглеждаше. Много, много по-стар. Имаше слаб бруклински акцент, но въпреки това беше така непоколебимо коректен и убийствено педантичен като че е английски иконом от трето поколение. Неговата сдържаност беше част от често влудяващия ни чар, а тънката му усмивка приличаше на заключена и закована врата. Никога не съм виждал летописи, дори и да ги пазеше. Никога не съм виждал списък на задълженията — задължения нямаше. Никога не съм викан при секретаря на клуба — секретар не съществуваше и в номер 249Б на източната Трийсет и пета улица нямаше телефони. Там

нямаше кутии от бял мрамор и черни топки, а клубът, ако това беше клуб, никога не е имал име.

За първи път дойдох в клуба (ще продължа да го наричам така) като гост на Джордж Уотърхауз. Той ръководеше адвокатската фирма, в която работех от 1951 година. Моето издигане във фирмата — една от трите най-големи в Ню Йорк — беше непрекъснато, ала изключително бавно. Бачках здравата, бях работен кон, нещо като перфоратор... но няхах плам, няхах талант. Виждах съм хора, започнали по времето, когато се дипломирах, те вървяха с огромни крачки, докато аз продължавах да тепам и това не ме изненадва.

Уотърхауз и аз си разменяхме шегички на задължителната вечеря, която даваше фирмата през октомври и имахме малко повече срещи от есента на хиляда деветстотин шестдесет и година, когато той се появи в моя кабинет в началото на ноември.

Това само по себе си беше доста необикновен случай и ми навея мрачни мисли (уволнение), които се уравновесиха с шеметни други (неочаквано повишение). Беше смайващо посещение. Уотърхауз се подаде на вратата, значката „Фи Бета Капа“ блесна спокойно на ревера му и той подхвана учтиво общи приказки, нищо такова, което да е обосновано или има някакво значение. Изчаках да свърши с шегите си и започнах по делата: „А сега накратко за тоя Кейзи“ или „Помолиха ни да привлечем вниманието на кмета към Салкович за...“ Сякаш нямаше никакви дела. Той погледна часовника си, каза, че му било приятно да си побърбим и трябва да си върви.

Още бях бледен и тъпеех, когато той се обърна и каза ненадейно:

— В четвъртък вечер се отбивам в едно място, нещо като клуб. Повечето от хората са големи боклуци, но някои от тях са приятна компания. Имат хубава изба, ако това ти харесва. От време на време някой разкаже интересна история. Защо не дойдеш някоя вечер с мен, Дейвид? Като мой гост.

Започнах да търся отговор — даже и сега не съм съвсем сигурен какво беше това. Предложението ме изненада. Издадох звука „моментен порив“, но в неговите ледено сини англо-саксонски очи под белите гъсти вихри на веждите нямаше „моментен порив“. И ако не помня какво точно му отговорих, то е, защото си помислих, че

неговото празно и объркващо предложение е от вида, който съм очаквал от него.

Елън реагира със забавно раздражение. От петнайсет години работех с Уотърхауз, Карден, Лоутън, Фрейзър и Ефингам и беше съвсем ясно, че не мога да очаквам повишение над средното ниво, в което се намирах; втълпи си, че за фирмата това е евтина подмяна на златния часовник.

— Старци, които разказват истории от войната и играят покер — каза тя. — Една такава вечер и трябва да си щастлив в читалнята, докато те пенсионират, предполагам... о, ще ти наляя двойно с лед.

Тя ме целуна сърдечно. Сигурно е прочела нещо по лицето ми — бог ми е свидетел, тя ме познава добре след толкова години, прекарани заедно.

През следващите седмици не стана нищо интересно. Когато си спомня за особеното предложение на Уотърхауз — наистина особено, защото идваше от човек, когото срещях не повече от десетина пъти годишно и когото виждам в обществото на увеселения три пъти годишно, включително и на вечерята на компанията през октомври — предположих, че съм сгрешил за изказа в очите му относно неговото официално предложение и го забравих. Или съжалявах за това. Но той — човек към седемдесетте, все още с широки рамене и атлетичен вид — дойде при мен един късен следобед. Тъкмо навличах палтото си, стиснал чантата с колене. Каза ми:

— Ако още искаш да пийнем нещо в клуба, защо да не отидем тая вечер?

— Ами... аз...

— Добре. — Той ми подаде лист хартия в ръката. — Адресът е тук.

Тази вечер той ме чакаше в подножието на стълбата и Стивънс ни отвори вратата. Виното наистина беше добро, както го похвали Уотърхауз. Той не си направи труда „да ме представи“ — взех го за снобизъм, но после схванах идеята — ала двама-трима от членовете сами ми се представиха. Един от тях беше Емлин Маккарън, който даже по онова време приближаваше седемдесетте. Той ми подаде ръка и аз я стиснах набързо. Кожата му беше суха, корава като подметка, опъната, почти като на костенурка. Попита ме играя ли бридж. Казах, че не играя.

— Адски хубаво нещо — каза той. — През своето съществуване тази игра е убила повече умни разговори след вечеря от всичко друго. — С тези думи той се отдалечи в мрака на библиотеката, където лавиците е книги се извисяваха до безкрайност.

Огледах се за Уотърхауз, но той беше изчезнал. Почувствах се неудобно, не на място и отидох към камината. Тя беше, както вече споменах, огромно нещо — изглеждаше особено грамадна даже в Ню Йорк, където обитателите на апартаменти като мен с мъка си представят такова разточителство, достатъчно голямо да прави всичко, по-голямо от пуканки и препечени филийки. Камината на номер 249Б на източната Трийсет и пета улица беше достатъчно голяма да опече на шиш цял вол. Тя нямаше решетка; вместо това над нея се извисяваше кафеникава каменна арка. В средата арката се нарушаваше от ключовия камък, който леко стърчеше навън. Той беше на нивото на очите ми и въпреки мъжделивата светлина без затруднение прочетох надписа, издълбан в камъка: **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

— Ето те и теб, Дейвид — Уотърхауз стоеше толкова близо, че се стреснах. Не ме беше изоставил, само прескочил до едно неизвестно място да донесе напитки. — Нали пиеш уиски със сода?

— Да. Благодаря, мистър Уотърхауз.

— Джордж. Тук съм само Джордж.

— Добре тогава, Джордж — казах аз, макар че изглеждаше налудничаво да го наричам е малкото му име. — Какво е всичко...

— Наздраве — рече той.

Двамата отпихме.

— Стивънс е съдържателят на бара. Прави хубави напитки. Обича да казва, че това е малко, но жизнено умение.

Уискито тури край на чувството ми за обърканост и непохватност. Сложи край, но самото чувство остана. Преди да дойда загубих половин час да гледам в гардероба си и да се мая какво да облека. Най-подир се спрях на тъмнокафяв панталон и грубо сако от туид, подходящо за панталона, с надеждата, че няма да попадна в компанията на хора в смокинги, нито сред облечени с джинси и дърварски ризи мъже... и както изглежда, не съм бил далеч от истината. Новото място и новото положение карат човек да усеща жестоко всяко обществено действие, дори и най-малкото; и от този

момент с чаша в ръка, с вдигане на задължителния малък тост ми се щеше да вярвам, че не съм пропуснал някоя вежливост.

— Има ли книга за гости, в която да се подпиша? — попитах аз.
— Нещо от тоя род?

Той се учуди.

— Нямаме нищо такова — каза. — Поне така *мисля*.

Той огледа затъмнената спокойна зала. Йохансен шумолеше със своя „Уол Стрийт Джърнъл“. Зърнах Стивънс да влиза през вратата в далечния край на залата, подобен на призрак в бялото си сако. Джордж сложи чашата си на издатината и хвърли нова цепеница в огъня. Искрите се завихриха нагоре към черното гърло на камината.

— Какво ще рече това? — попитах аз и показах надписа на камъка. — Имаш ли представа?

Уотърхауз го прочете внимателно, сякаш го виждаше за първи път. **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

— Струва ми се, че се досещам — каза той. — И ти ще се сетиш, ако дойдеш пак. Да, казвам ти, след време ще се сетиш за едно-две неща. Забавлявай се, Дейвид.

Той се отдалечи. И макар да изглежда странно, като ме оставиха да потъна или да изплувам в тази непозната обстановка, аз наистина се забавлявах, и то е едно нещо. Винаги съм обичал книгите, а тук видях много интересни книги. Разходих се бавно край лавиците и започнах да разглеждам книгите, доколкото ми позволяваше слабата светлина, като изваждах някоя от тях, а веднъж се спрях да погледна през тесния прозорец към кръстовището на Второ авеню и тази улица. Застанах там и гледах през заскреженото стъкло как светофарът на кръстовището сменя светлините си — червена, зелена, кехлибарена и пак червена. Усетих ненадейно как ме изпълва странното и благословено чувство на покой. То не нахлу, а само се прокрадна в мен. *О, да, чувам те да казваш голяма работа, когато гледа стоповете, всеки се изпълва с покой.*

Добре, това няма смисъл. Гарантирам ти. Ала чувството беше в мен, все същото. То ме накара да си спомня за първи път от много години за зимните вечери във фермата ни в Уискънсин, където пораснах: лежах в леглото във ветровитата горна стая и правех разлика между воя на януарския вятър вълн, който носи на цели мили сух като

пясък сняг до снегозадържащите прегради, и топлината, която излъчваше тялото ми под два юргана.

В ниското имаше някои книги, които ми се струваха дяволски странни. Една от тях, помня, съдържаше двайсет случая на насичане и тяхното тълкуване според британския закон. Другата носеше заглавие „Случаи с домашни любимци“. Отворих я — беше училищен учебник по право относно законите (този път американските) за случаите, които обръщат особено внимание на домашните любимци: всичко, като се почне от домашните котки, наследили огромни суми пари, до оцелота, скъсал веригата си и сериозно наранил пощальона.

Имаше издания на Дикенс, на Дефо, безкрайни съчинения на Тролоп. Имаше и едно издание на романи единайсет на брой — от някой си Едуард Грей Севил. Те бяха подвързани в красива зелена кожа и името на издателството, написано със златни букви, беше „Стедхам енд Сонс“. Не бях чувал за Севил и неговите издатели. Авторското право в първата книга на Севил — „Това бяха нашите братя“ — беше от 1911 година. Последната — „Бегълците“ — беше издадена през 1935 година.

Два рафта под романите на Севил имаше том с голям формат, в който бяха грижливо събрани чертежи на строители-ентусиасти. В друг подобен том до него видях най-известните сцени от най-нашумелите филми. Всяка от снимките изпълваше цяла страница, а на обратната страна на тези страници бяха написани стихове от сцената, към която се отнасят или от която са вдъхновени. Идеята не беше оригинална, но публикуваните поети бяха забележителни — Робърт Фрост, Мериан Мур, Уилям Карлос Уилямс, Уолъс Стивънс, Луис Цуковски и Ерика Ионг, ще спомена само няколко. В средата на книгата намерих поема от Алджернън Уилямс, поставена близо да известна фотография на Мерилин Монро, която е застанала на решетката на подлеза и се опитва да си придърпа полата надолу. Поемата се наричаше „Камбанен звън“ и започваше така:

*Очертанията на полата ѝ —
нека да кажем —
напомнят камбана,
краката са нейният език.*

И още много такива. Не че беше ужасна поема, но и не беше от върховете в творчеството на Уилямс. Мога да твърдя това, защото съм чел голяма част от творчеството на Алджернън Уилямс. Аз обаче не можех да свържа поемата с Мерилин Монро (а те бяха свързани; поемата твърдеше това, даже и отделена от снимката: *Краката ми бият моето име: Мерилин, мила*). Оттогава все я търся, но не я намерих... което не значи нищо, разбира се. Поемите не са като романите и правните норми, те са по-скоро като обрুলени листа и всеки том, наречен „Всичко за туй и туй“ може със сигурност да е лъжа. Поемите имат навика да се изгубват под канапето — това е част от техния чар и една от причините да оцеляват. Но...

Както си седях на един стол е том на Езра Паунд, край мен мина Стивънс с второ уиски. То беше хубаво като първото. Докато отпивах от него, видях как двама от присъстващите — Джордж Грегсън и Хари Стайн (вечерта, когато Емлин Маккарън разказа историята за начина на дишане, Хари беше покойник от шест години) излизат от залата през особена вратичка, висока около метър. Това беше вход към заешката дупка на Алиса, ако някога е имало такава врата. Те я оставиха отворена и малко след тяхното странно излизане от библиотеката чух едва доловимо ударите на билиардни топки.

Стивънс пак мина и попита искам ли друго уиски. Отклоних предложението му с истинско съжаление. Той кимна: „Много добре, сър“. Лицето му не се промени и въпреки това изпитах неясното чувство, че съм му харесал.

Малко по късно ме сепна някакъв смях и аз вдигнах глава от книгата. Някой беше хвърлил пакет химическа смес и пламъците на огъня мигом се оцветиха. Пак си спомних момчешките години... но не с тъга, не със сантиментална романтика и носталгия. Имах огромна нужда от това, бог ми е свидетел. Мислех за времето, когато правех същите неща като момче. Паметта ми беше силна, услужлива, недокосната от съжаление.

Видях как повечето от присъстващите направиха полукръг в средата на залата. Стивънс донесе препълнен димящ поднос чудесни горещи наденички. Хари Стайн се върна през вратичката на заешката дупка и ми се представи малко прибързано, но любезно. Грегсън остана да тренира удари, ако се съди по звука.

След кратко колебание отидох при останалите. Историята не беше от приятните. Разказа я Норман Стит и тъй като нямам намерение да я преразказвам тук, може би ще разбереш мнението ми за нея като ти кажа, че беше за един човек, който се удавил в телефонна будка.

Когато Стит — днес вече покойник, завърши, някой рече:

— Трябваше да я запазиш за Коледа, Норман.

Избухна смях, който не разбрах по онова време.

После дойде ред на самия Уотърхауз. За такъв Уотърхауз не можех и да мечтая в хилядолетни сънища. Дипломиран в Йейл, член на „Фи Бета Капа“, с посребрена коса и костюм с жилетка, начело на голяма юридическа кантора — по-скоро огромно предприятие, а не фирма, тоя Уотърхауз разказа за една учителка, която влязла в тоалетната. Тоалетната била зад едностайното училище, в което учителката преподавала, а в деня, в който тя клекнала над една от двете дупки в тоалетната, било планирано да се премести тоалетната като принос на окръг Анистън към изложбата „Животът такъв, какъвто е в Нова Англия“, която се откривала в „Прюденшъл Сентър“ в Бостън. Учителката не издала нито звук докато товарели тоалетната на плоската платформа на камиона и я превозвали. Онемяла от объркване и ужас, каза Уотърхауз. И когато вратата на тоалетната изхвъркнала на една пресечка с шосе 128 в Самървил през върховите часове...

Хайде да сложим пердето на тая и на всяка друга история, която може да последва; те не влизат в разказа ми тази вечер. В един момент Стивънс извади бутилка бренди, което беше повече от добро, то беше адски изискано. Питието мина по кръга и Йохансен вдигна тост — тостът, който може да вдигне само Приказката, а не човекът, който я разказва.

Пихме за това.

Малко след това хората започнаха да се разотиват. Не беше късно, до полунощ имаше време, но съм забелязал, че когато приближаваш шейсетте, късното идва все по-рано. Видях как Уотърхауз пъхва ръце в палтото, което му държеше Стивънс, и реших, че е мой ред. Стори ми се странно, че Уотърхауз може да се измъкне, без да ми каже нито дума. Той правеше точно това и ако бях се отклонил за четирийсет секунди да оставя книгата на лавицата, той щеше да си е заминал. Ала и това нямаше да е по-странно от всичко, което стана тази вечер.

Заставах зад него и Уотърхауз ме погледна като че е изненадан да ме види тук, почти така, сякаш го будя от лека дрямка.

— Да си поделим таксито? — попита той, сякаш сме се срещнали случайно на тази опустяла ветровита улица.

— Благодаря — казах аз.

Благодарих му по-скоро за вечерта, отколкото за предложението да разделим парите за таксито, и мисля, че не можеше да сбърка по моя тон, но той кимна, сякаш имах предвид само това. Таксито със запалени светлини минаваше бавно по улиците — хора като Джордж Уотърхауз изглежда имаха късмет с такситата даже в такива отворително студени или снежни нийоркски вечери, когато можеш да се закълнеш, че няма свободно такси в цял Манхатън.

В таксито се стоплихме и под равномерното писукане на таксиметъра, отмерващ пътя ни, му казах колко ми хареса разказа му. Не помня да съм се смял толкова силно и непринудено, откакто бях на осемнайсет години, казах му и това не беше ласкателство, а самата истина.

— О! Много любезно от твоя страна.

Гласът му беше ледено вежлив. Млъкнах и усетих, че се изчервявам глупаво. Човек не винаги трябва да чуе трясъка, за да разбере, че вратата е затръшната.

Когато таксито се приближи до тротоара пред моето здание, аз му благодарих отново и този път той ми се видя малко по-сърдечен.

— Много хубаво, че дойде на едно толкова кратко събиране — рече той. — Ела пак, ако ти харесва. Не чакай покана, на две-четири-девет Б не държим много на етикета. Четвъртъците са най-подходящи за разни истории, но клубът е отворен всяка вечер.

Приет ли съм за член тогава?

Въпросът беше на езика ми. Имах намерение да питам, изглеждаше нужно да попитам. Мислите ми се объркаха, чувах този въпрос да звучи в главата ми по моя уморителен адвокатски маниер, исках да разбера правилно ли се изразявам — може би въпросът щеше да прозвучи малко тъпо. В тоя момент Уотърхауз каза на шофьора да тръгне и таксито пое към парка. Останах за миг на тротоара, палтото се развя около краката ми и си помислих: „Той знаеше, че се каня да го питам за това, той го знаеше и нарочно каза на шофьора да тръгне, преди да попитам“. Сетне си рекох, че това е пълен абсурд, даже

параноя. Така си беше. Но мисълта ми изглеждаше вярна. Присмивах се на всичко, което харесвах; присмехът не променяше същността.

Запътих се бавно към вратата на моята сграда и влязох вътре.

Когато седнах на кревата да събуя обувките си, Елън беше полузаспала. Тя се извърна и дълбоко в гърлото ѝ се зароди въпросителен съскащ звук. Казах ѝ да спи.

Тя пак издаде същия звук. Този път той звучеше приблизително така: „Как беше?“

За миг се поколебах с полуразкопчана риза. И в тоя момент си помислих с пълна ясност: *Ако ѝ кажа, няма никога да видя другата страна на тая врата.*

— Прекарах много добре — рекох. — Старци разказват военни истории.

— Нали ти казах?

— Но не беше зле. Трябва да отида пак. Може да ми помогне във фирмата.

— Фирмата — продума малко насмешливо тя. — Ти си стар мишелов, скъпи.

— Там хората се опознават — казах аз, но тя вече спеше. Съблякох се, взех душ, избърсах се, облякох пижама... и вместо да си легна — по това време минаваше един часа — извадих бутилка уиски. Седях до кухненската маса, пиех си бавно и гледах замислено през прозореца към студения каньон на Медисън Авеню. Главата ми леко шумеше от погълнатия тази вечер алкохол — бях погълнал неочаквано много. Ала усещането беше приятно и нямах чувство за неизбежен махмурлук.

Мисълта, която породила въпросът на Елън за вечерта, много приличаше на онова, което си помислих за Джордж Уотърхауз при потеглянето на таксито. Какво, за бога, лошо има в това да кажа на жена си, че съм прекарал една съвсем безобидна вечер в старомодния мъжки клуб на шефа... и ако даже имаше нещо невярно в думите ми, кой можеше да знае това? Не, всяка частица беше толкова смешна и параноична, колкото тези ранни мисли... и сърцето ми подсказа, че всяка частица е толкова вярна.

На другия ден се срещнах с Джордж Уотърхауз в коридора между счетоводството и читалнята. Срещнах ли се? По-скоро се

разминахме. Той ми кимна и мина безмълвно край мен... както го правеше е години.

През целия ден ме боля стомаха. Само това ме убеждаваше напълно, че вечерта не е измислица.

Минаха три седмици, после четвърта... пета. Не получих нова покана от Уотърхауз. Не се чувствах добре, не бях във форма. Поне така си казвах. Ей такива потискащи, объркващи мисли ме мъчеха. Мислех си, че това ще избледнее и ще загуби жилото си, също както объркването. Ала мисълта за оная вечер идваше в особени моменти: изолираните светлини на лампите в читалнята, така неподвижни, спокойни и цивилизовани; абсурдната и весела история за учителката, затворена в тоалетната; силния мирис на кожа в стаите на клуба. Повечето от тези мисли ми минаваха, докато стоях пред тесния прозорец и гледах как ледените кристали сменят цвета си — зелено, кехлибарено, червено. Мислех за онова чувство на покой, което изпитах.

През тези пет седмици ходих в библиотеката и открих четири тома от поезията на Алджернън Уилямс (аз самият имах други три и ги прегледах); един от тези томове претендираше, че е пълно издание на поемите му. Порових се доста, но в нито един от томовете не срещнах поема, наречена „Камбаната“.

При същото отиване в нюйоркската публична библиотека прегледах каталога за фантастичните произведения на човек с име Едуард Грей Севил. Най-близкото, до което стигнах, беше тайнствен роман от авторката Рут Севил.

Ела пак, ако искаш. Не чакай покана...

Аз, разбира се, чаках някаква покана; някога мама ми казваше да не вярвам на хора, които с лекота те канят „да наминеш по всяко време“ или намекват, че „вратата им е винаги отворена“. Нямах нужда от напечатана картичка, доставена от човек в ливрея върху позлатен поднос, изобщо не си въобразявах това, ала очаквах нещо, даже в най-общи фрази: „Ще се отбиеш ли някоя вечер, Дейвид? Надявам се, че не те затрудняваме?“ Нещо такова.

Но когато не получих покана, сериозно се замислих да отида; в края на краищата хората наистина искат да наминеш по всяко време, така предполагам. Някои места са винаги отворени, майка ми не винаги беше права.

... *Не чакай покана...*

Както и да е, стана така, че на 10 декември същата година отново сложих тъмнокафявия панталон и грубото сако от туид и потърсих тъмночервената си връзка. Помня, че тази вечер усещах ударите на сърцето си много по-силно от обикновено.

— Да не би Джордж Уотърхауз най-сетне да е паднал до там, че да те покани? — попита Елън. — В тая кочина с мъже-шовинисти?

— Така е — съгласих се аз и си помислих, че за първи път от десетина години я излъгах... после се сетих, че след първото посещение отговорих на въпроса ѝ е лъжа. Старци, които разказват военни истории, така ѝ казах.

— Е, може наистина да те приемат в клуба — рече тя... но без особена надежда. Трябва да призная, че го каза без капка злъч.

— Странни неща стават — казах аз и я целунах за довиждане.

— Троп-троп — каза тя, когато излизах.

През оная вечер пътят с таксито ми се стори дълъг. Беше студена звездна нощ. В огромното такси се чувствах съвсем дребен, сякаш бях дете, което за първи път вижда града. Когато таксито тръгна от кафявата сграда, изпитах възбуда — нещо толкова просто и естествено. Но такава обикновена възбуда е едно от качествата на живота, тя отлита почти незабелязано и е възрастта появата ѝ предизвиква изненада като откриването на един-два черни косъма в нечий гребен, след като собственика последен е намерил подобни неща.

Платих на шофьора, слязох от таксито и тръгнах към четирите стъпала, водещи към входа. Щом ги изкачих, от вълнение се схванах (с чувството за старост бях свикнал). Какво всъщност дирех тук?

Вратата беше дебела, дъбова, тя ми приличаше на порта, защитаваща замък. Не се виждаше нито звънец, нито чукче, нито телевизионна камера със затворен цикъл, монтирана под дълбоката стряха, нямаше го и Уотърхауз да ме въведе. Застанах на площадката и се огледах. Изведнъж Източната Трийсет и пета улица ми се стори потъмна, по-студена, по-опасна. Кафявите камъни ми изглеждаха някак тайнствени, сякаш криеха още неизвестни загадки. Прозорците им заприличаха на очи.

Някъде зад един от тези прозорци може да има мъж или жена, някой, който замисля убийство, помислих си. Тръпки пробягаха по гърба ми. Човек, който замисля... или извършва убийство.

Вратата се отвори ненадейно и се появи Стивънс.

Изпитах огромно облекчение. Не съм човек с прекалено въображение, струва ми се, поне при обикновени обстоятелства, но последната мисъл имаше зловещата яснота на пророчество. Щях да се раздърдорям шумно, ако преди това не бях погледнал Стивънс в очите. Очите му не ме познаха. Очите му изобщо не ме познаваха.

После дойде нов миг на оная зловеща, пророческа яснота. Видях цялата вечер до края в пълни подробности. Три часа в тихия бар. Три, може и четири чаши уиски, за да убия притеснението от лудостта да се появя там, където не съм желан. Мисълта за унижението, което можех да избегна със съвета на мама, ако го бях послушал.

Видях как се връщам вкъщи малко пийнал в неприличен вид. През очите на детството от възбуда и очакване по-скоро видях, отколкото извърших пътуването с такси. Чух се да казвам на Елън: *след време ти писва... Уотърхауз разказа същата история за предаването на пържолите за Трети батальон, докато играехме покер... те играят купи по долар за точка, вярваш ли?... Да отида пак?... Бих могъл, но се съмнявам. Това ще бъде краят. Освен на собственото ми унижение, предполагам.*

Видях всичко това в празнотата на очите му. Сетне очите се стоплиха. Стивънс се усмихна леко и каза:

— А, мистър Адли! Влезте, дайте си палтото.

Качих се по стълбите и Стивънс плътно затвори вратата след мен. Колко различна може да е вратата, когато си от топлия ѝ край! Той взе палтото ми и изчезна с него. Постоях малко в коридора, загледан в отражението си върху стенното огледало: мъж на шейсет и три години с доста изпито лице, за да изглежда на средна възраст. И все пак отражението ми хареса.

Шмугнах се в библиотеката.

Там Йохансен четеше своя „Уол Стрийт Джърнъл“. В другото островче от светлина Емлин Маккарън седеше зад шахматната дъска срещу Питър Ендрюз. Маккарън беше и е мъртвешки тип с тесен като острие нос, а Ендрюз — огромен холерик със смъкнати рамене. Дълга брада с цвят на джинджифил падаше върху сакото му. Застанали един срещу друг над шахматната маса с фигурите от абанос и слонова кост, те приличаха на индиански тотеми: орел и мечка.

И Уотърхауз беше там, четеше навъсен последния „Таймс“. Той ме погледна, кимна ми без изненада и пак се зарови във вестника.

Стивънс ми донесе скоч, без да ме пита.

Сложих го на рафта и отново намерих онази объркваща и съблазнителна колекция от зелени томове. Тази вечер започнах да чета произведенията на Едуард Грей Севил. Първо взех „Те бяха наши братя“. По-късно прочетох всичките му книги и мисля, че те са единайсет от най-хубавите романи на нашия век.

Към края на вечерта чухме една история — само една — и Стивънс разнесе брендито. В края на приказката всички станаха и се наканиха да си вървят. Стивънс се обади от двойната врата, която свързваше библиотеката с коридора. Гласът му беше нисък и приятен, ала малко загрижен:

— Кой ще ни разкаже нещо за Коледа?

Хората застинаха по местата си и се спогледаха. Започна тихо, възпитано шушукане, сетне избухна смях.

Усмехнат, но сериозен, Стивънс плесна два пъти с ръце като учител, който подканя немирния клас към ред.

— Хайде, господа, кой ще ни разкаже приказка?

Питър Ендрюз със смъкнатите рамене и джинджифилената брада се изкашля.

— Мислил съм за нещо такова. Не знам, дали е точно това. Така че ако...

— Ще бъде много хубаво — прекъсна го Стивънс и отново избухна смях. Ендрюз получи потупвания по рамото. Когато хората започнаха да излизат, в коридора стана течение.

По някакъв магически начин Стивънс застана до мен с палтото ми.

— Лека нощ, мистър Адли. Винаги сте добре дошъл.

— Наистина ли се събирате на Бъдни вечер? — попитах аз, докато закопчавах палтото си. Безпокоях се, че мога да изпусна разказа на Ендрюз, защото имахме твърди планове да отидем в Скенектейди и да прекараме със сестрата на Елън.

Стивънс се направи на потресен и развеселен.

— В никой случай — рече той. — Човек трябва да прекара Бъдни вечер със семейството си. Поне тази нощ. Не сте ли съгласен, сър?

— Напълно съгласен.

— Ние винаги се срещаме в четвъртък преди Коледа. Всъщност това е една нощ в годината, когато правим най-голямото събиране.

Забелязах, че той не си послужи с думата „членове“. Случайно ли беше или я избягваше?

— Много приказки са разказани в главната зала, мистър Адли, приказки разни — от комични до трагични, от иронични до сантиментални. Но в четвъртък преди Коледа приказката е винаги тайнствена. Винаги е било така, доколкото си спомням.

Това поне обясняваше коментарите при първото ми посещение, реакцията на думите, че Норман Стет трябвало да запази разказа си за Коледа. И други въпроси напиреха на устните ми, но аз видях предупредителен блясък в очите на Стивънс. Това не беше предупреждение, че няма да ми отговори на въпроса; това беше по-скоро предупреждение да не ги задавам.

— Има ли още нещо, мистър Адли?

Бяхме сами в коридора, останалите вече си отидоха. Внезапно коридорът ми се стори по-тъмен, дългото лице на Стивънс — по-бледо, а устните му — по-ярко червени. Една главня изпука в камината и червеният отблясък мигом заля лъснатия паркет. Стори ми се, че чувам откъм онези уж необитаеми стаи плъзгане и удар. Звукът не ми хареса. Никак.

— Не — казах с леко разтреперан глас. — Мисля, че няма.

— Тогава лека нощ — рече Стивънс и аз пресякох прага. Чух как тежката врата се затваря след мен. Чух резето да щраква. Тръгнах към светлините на Трето Авеню, без да поглеждам назад през рамо. Боях се да погледна назад, сякаш можех да видя ужасен демон, който ме настига крачка след крачка, или да зърна нещо тайно, което е по-добре да не зная. Стигнах до ъгъла, видях такси и се метнах в него.

— Пак разкази за войната, а? — попита ме Елън през оная нощ. Беше в леглото с Филип Марлоу, единствения любовник, който е имала.

— Един-два разказа за войната — казах ѝ, докато закачах палтото си. — Аз четох книга.

— Когато не си слушал.

— Да, така е. Когато не слушах.

— Чуй това: *„Първият път, когато хвърлих поглед на Тери Ленокс, той беше пиян в своя Ролс Ройс Силвър Рейт на терасата на*

«Дансърс» — прочете Елън. — Лицето му изглеждаше младежко, ала косата му беше съвсем бяла. По очите му можеше да познаеш, че се е налял до козирката, но иначе приличаше на всеки приличен младеж в смокинг, похарчил прекалено много пари в място, предназначено само за тази и никаква друга цел. “Приятно, а? Това е...

— „Дългото сбогуване“ — казах, докато си събувах обувките. — Четеш ми тоя откъс веднъж на три години. Това е част от цикъла на живота ти.

Тя сбърчи носа си.

— Троп-троп.

— Благодаря — казах.

Тя пак се зачете. Отидох в кухнята да взема бутилка уиски. Когато се върнах, тя беше оставила „Дългото сбогуване“ на юргана и ме гледеше по-внимателно.

— Ще станеш ли член на тоя клуб, Дейвид?

— Мисля, че мога да стана... ако ми предложат.

Чувствах се неудобно. Пак я излъгах. Ако съществуваше такова нещо като членство на Източната Трийсет и пета улица 249Б, аз вече бях член.

— Радвам се — рече тя. — Сега имаш нужда от нещо за дълго. Не зная дали си го разбрал, но имаш нужда. Влязох в Комитета на промяната, в Комисията по правата на жените и в Театралното дружество. А ти имаш нужда от нещо. Нещо, с което хората остаряват, мисля.

Отидох до леглото, седнах до нея и взех „Дългото сбогуване“. Беше чиста, наскоро отпечатана, е мека подвързия. Помня, че ѝ купих тази книга с твърди корици като подарък за рождения ѝ ден през 1953 година.

— Стари ли сме? — попитах я.

— Подозирам, че сме стари — усмихна ми се ослепително тя.

Сложих книгата настрани и докоснах гърдите ѝ.

— Доста стари за това?

Тя придърпа завивката с благоприличието на дама... сетне, като хихикаше, я ритна на пода.

— Бий ме, тате — каза Елън. — Удари ми осем пръчки.

— Троп-троп — рекох аз и двамата се засмяхме.

Дойде четвъртък преди Коледа. Вечерта беше като всички други с две забележителни изключения. В клуба се събраха повече хора, може би деветнайсет. Във въздуха се носеше остро неопределено чувство на вълнение. Йохансен само хвърли бегъл поглед на своя „Джърнъл“ и дойде при Маккарън, Хю Бийгълман и мен. Седнахме до прозорците, поприказвахме за туй-онуй и най-подир се впуснахме в темпераментен и на моменти доста шумен спор за автомобилите преди войната.

Като си помисля сега, сецам се и за трета разлика — Стивънс беше направил хубав яйчен пунш. Той беше мек, но горещ, с ром и подправки. Сервирах я ни го от невероятната купа Уотърфорд, която приличаше на ледена скулптура, и оживения шум от разговорите нарастваше с намаляването на пунша.

Погледнах към ъгъла до малката вратичка за билиардната зала и с учудване видях Уотърхауз и Норман Стет да хвърлят нещо в истинска боброва шапка. Те се смееха гръмогласно.

Събираха се и се разпадаха групички. Стана късно... и в часа, когато хората обикновено се измъкват през главния вход, видях как Питър Ендрюз сядя пред огъня с ненадписан пакет в ръка, голям колкото чувал за жито. Той го хвърли в пламъците и след миг огънят затанцува с всички цветове на дъгата — а сякаш и вълн от камината, мога да се закълна — преди отново да стане жълт. Столовете се придърпаха около него. Над Ендрюз видях ключовия камък с издълбания върху него надпис: **ТОВА Е ПРИКАЗКАТА, А НЕ ЧОВЕКЪТ, КОЙТО Я РАЗКАЗВА.**

Стивънс мина дискретно сред нас, събра чашите от пунша и ги смени е по глътка бренди. Чу се шепот „Весела Коледа“ и „Върха на сезона, Стивънс“ и за първи път видях в ръцете бакшиш — тук десетдоларова банкнота, подадена дискретно, там нещо като петдесет, а от другия стол забелязах съвсем ясно, че подават сто.

— Благодаря, мистър Маккарън... мистър Йохансен... мистър Бийгълман... — Тих, възпитан шепот.

Живял съм доста дълго в Ню Йорк, за да науча, че Коледа е карнавал на бакшишите: нещо за месаря, нещо за хлебаря, нещо за майстора на свещници, без да броя портиера, управителя, чистачката, която идва във вторник и петък. Не съм срещал човек от моята класа, който да не го смята за необходимо, макар и досадно задължение... но

през тази нощ не усетих този недоброжелателен дух. Парите се даваха добронамерено, даже със силно желание. И изведнъж, без всякаква причина (изглежда така идват мислите, когато си на номер 249Б) си помислих за момчето, което вика на Скрудж в студения неподвижен въздух на лондонското коледно утро: „Кво? Гъска колкото мен?“ А Скрудж, обезумял от радост, се киска: „Добро момче! Чудесно момче!“

Напипах портфейла си. На гърба му, под снимката на Елън, винаги имаше петдесетдоларова банкнота, която пазех за извънредни случаи. Когато Стивънс ми подаде чаша бренди, аз му я пяхнах в ръката, без да ми призлее... макар че не бях богат.

— Щастлива Коледа, Стивънс — рекох.

— Благодаря, сър. Желая ви същото.

Той раздаде чашите, получи бакшиша и се оттегли. Насред разказа на Питър Ендрюз се огледах и го видях застанал до двойната врата като тъмна човекоподобна сянка, вкаменен и безмълвен.

— Сега съм адвокат, както знаят повечето от вас — каза Ендрюз, след като отпи от чашата си, изкашля се и пак отпи. — През последните двама месеца и две години имах бюро на Парк Авеню. Но преди това бях юридически помощник в адвокатска кантора във Вашингтон, окръг Кълъмбия.

Една юлска вечер останах до късно да завърша индексирането на цитатите по делата, което няма нищо общо с тази история. Тогава влезе един човек, който по онова време беше сред най-известните сенатори на Хълма, човек, който по-късно едва не стана президент. Ризата му беше опръскана с кръв и очите му напиреха извън орбитите.

— Трябва да поговоря с Джо — каза той. Джо, както се досещате, беше Джоузеф Уудс, шефът на моята фирма, един от най-влиятелните адвокати от частния сектор във Вашингтон и близък приятел на сенатора.

— Отиде си преди няколко часа — рекох. Бях ужасно уплашен, казвам ви. Той приличаше на човек, току-що преживял страшна автомобилна катастрофа. И като зърнах лицето му, което съм виждал на снимки из вестниците и на друго място, забелязах, че е изцапано със съсирена кръв, а едната му буза трепери под изцъкленото му око... всичко това засили страха ми.

— Но мога да го извикам, ако вие... — Аз вече въртях телефона, влуден от стремежа да прехвърля някому тази неочаквана отговорност.

Като погледнах зад гърба му, видях изсъхналите кървави следи от стъпките му по килима.

— Трябва да поговоря е Джо веднага — повтори той, сякаш не беше ме чул. — В багажника на колата ми има нещо, което открих във Виржиния плейс. Аз го застрелях, намушках го и не можах да го убия. То не е човек, не можах да го убия.

Той захихика... после се засмя... и най-подир се разкрещя. Той още крещеше, когато най-сетне се обадох на мистър Уудс и му казах да дойде, за бога, да дойде колкото може по-скоро...

Но аз нямам за цел да разкажа историята на Питър Ендрюз. Всъщност не съм сигурен, че ще дръзна да я разкажа. Достатъчно е да кажа: приказката беше толкова ужасна, че мислех за нея седмици наред. Един ден Елън ме погледна над масата за закуска и ме попита защо съм извикал посред нощ: „Главата му! Главата му още говори в земята!“

— Сигурно е било на сън — казах. — Един от тези, които не можеш да си спомниш.

Ала очите ми се сведоха към чашата с кафе и мисля, че този път Елън хвана лъжата.

* * *

През един августовски ден на следващата година, когато работех в читалнята, някой ме повика. Беше Джордж Уотърхауз. Помоли ме да отида в кабинета му. Когато влязох, видях Робърт Карден и Хенри Ефингам. За миг си помислих, че ще ме обвинят в някаква ужасна глупост или некадърност.

Карден пристъпи към мен и рече:

— Джордж мисли, че е време да те направим младши съдружник, Дейвид. Ние сме съгласни.

Може да ти се стори, че ще бъдеш най-старият младши съдружник в света — каза е усмивка Ефингам, — но трябва да пресечеш канала. С малко късмет до Коледа може да те направим пълноправен партньор.

Тази нощ не сънувах лоши сънища. Елън и аз вечеряхме навън, пихме много, отидохме в заведение, където не бяхме стъпвали от шест

години и свиреха джаз. До два часа след полунощ слушахме как оня изумителен синеок чернокож — Декстър Гордън, надува тропета си. На другата сутрин се събудихме с повредени стомаси и главоболие, без да разберем докрай какво е станало. Едно от нещата беше, че заплатата ми скочи с осем хиляди долара на година дълго след като нашите очаквания за такива шеметни приходи се издигнаха и сгромолясаха на нулата.

Онази есен фирмата ме изпрати, за шест седмици в Копенхаген и аз се върнах да науча, че Джон Ханрахан, един от редовните посетители на 249Б, е умрял от рак. Събрахме пари за жена му, изпаднала в неприятно положение. Побързах да събера сумата — парите бяха в брой — и да я обърна в чек. Излезе повече от десет хиляди долара. Предадох чека на Стивънс и предполагам, че той го е изпратил.

Случи се така, че Арлин Ханрахан членуваше в театралното дружество на Елън. По-късно Елън ми каза, че Арлин получила анонимен чек за десет хиляди и четиристотин долара. Бележката към чека била кратка и мъглява: *Приятели на покойния ви съпруг Джон.*

— Това не е ли най-изумителното нещо, което си чувал в живота си? — попита ме Елън.

— Не — рекох, — но е в първата десятка. — Има ли още ягоди, Елън?

Годините минаваха. На горния етаж в клуба на 249Б открих много стаи: кабинет, спалня, където гостите оставаха понякога да пренощуват (макар че след оня удар, който чух или си мисля, че чух, по-скоро бих отседнал в хубав хотел), малък, но добре оборудван гимнастически салон и сауна. По дължината на цялата сграда имаше дълга, тясна стая с два боулинга.

През тези години препрочетох книгите на Едуард Грей Севил и открих един зашеметяващ поет, може би равен на Езра Паунд и Уолъс Стивънс, наречен Норман Розен. Според кратката бележка на гърба на един от томовете му в клуба той е роден през 1924 година и е убит в Анцио. Трите тома с неговите произведения са публикувани от „Стедхам и син“ в Ню Йорк и Бостън.

Помня как един слънчев следобед през изминалите години (коя точно, трудно ми е да кажа) отидох в Нюйоркската публична

библиотека и поисках *Литерари Маркет Плейс* за двайсет години. Литературният справочник е с размерите на Жълтите страници на голям град и библиотекарката едва не ме изгони. Но аз настоях и внимателно прегледах всеки том. И макар че *ЛМП* трябва да включва всички американски издатели, големи и малки (плюс разпространител, редактор, книжен клуб), не намерих материал за „Стедхам и син“. Една или две години след това завързах разговор с един доставчик на антикварни книги и го попитах за изданието. Той ми каза, че не го е чувал.

Хрумна ми да питам Стивънс, ала видях предупредителната светлина в очите му и не зададох въпроса.

През тези години чухме доста истории.

Приказки, както казва Стивънс. Смешни приказки, приказки за споделена и изгубена любов, тъжни приказки. Да, даже и няколко военни разказа, но не от онези, за които намекваше Елън.

Помня разказа на Жерар Тузман съвсем ясно. Беше приказка за една американска оперативна база, обстреляна от германската артилерия четири месеца преди края на втората световна война, в която загиват всички, освен самия Тузман.

Латроп Карудърз, американски генерал, който оттогава всички мислят за откачен (той носи отговорността за осемнайсет хиляди произшествия — за живота и крайниците на войниците, прахосани така, както ти или аз можем да прахосаме четвърт долар за музикален автомат), се бил надвесил над картата на фронтвата линия, когато паднала бомбата. Той обяснявал нова шантова операция с възможен успех на нивото, което всички карудързовци могат да измътят: тя обещавала грандиозен успех в производството на нови вдовици.

Когато димът се разсеял, замаяният и оглушен Жерар Тузман, чиято кръв се леела от носа, ушите и ъгълчетата на двете очи, стигнал до тялото на Карудърз и се огледал за изхода от тази развалина, която допреди минута била щаб. Погледнал генералското тяло... закрещял и се засмял. Той не чувал смеха с оглушалите си от взрива уши, но това помогнало на санитарите да разберат, че има жив човек сред купища трески.

Карудърз не бил осакатен от взрива, поне в смисъла, който употребяват войниците от тази отдавна минала война; мъже, чиито

ръце са откъснати, мъже без крака и очи, мъже, чиито бели дробове са проядени от газ. Не, каза разказвачът, нямало нищо такова. Майка му щяла да го познае. Но картата...

... картата, над която Карудърз се бил надвесил с показалеца си на касапин, когато избухнал снарядът...

Картата някак си *се била залепила на лицето му*. Тузман се взирал в отвратителна татуирана посмъртна маска. В края на костеливото генералско чело личала част от каменистия британски бряг. На лявата му буза Рейн течел като син белег. На брадата му били отпечатани най-известните лозарски райони в света. Саар се увивал около гърлото му като примка на бесило... а на изпъкналата му очна ябълка било напечатано: ВЕРСАЙ.

Това беше нашата коледна история през хиляда деветстотин седемдесет и година.

Помня и много други, но не им е мястото тук. Право да си кажа, и на тузмановата история също... но тя беше първата „Коледна приказка“, която чух на номер 249Б, и аз не устоях на изкушението да я разкажа. В четвъртъка след Деня на благодарността през онази година, когато Стивънс плесна с ръце за внимание и попита кой ще ни удостои с коледна приказка, Емлин Маккарън изръмжа: „Струва ми се, че имам предвид нещо от тези мечешки приказки. Ще я разкажа сега или никога. Много скоро бог ще ми затвори устата за мое добро.“

От времето, когато започнах да идвам на номер 249Б, не бях чувал Маккарън да разказва нещо. Усещах силно вълнение, може би затова поръчах такси толкова рано, а Стивънс сервира яйчния коктейл на шестима от нас, които дръзнаха да излязат в онази ветровита студена вечер. Не бях единственият, видях същата възбуда на доста лица около мен.

Маккарън, вече стар, кожа и кости, седна на огромен стол до огъня е пакет фойерверки във възлестите си ръце. Той го хвърли вътре и ние видяхме как пламъкът сменя цвета си, преди отново да стане жълт. Стивънс разнесе чашите с бренди и ние му дадохме коледния бакшиш. Веднъж по време на тази годишна церемония чух звън на дребни монети при предаването им към получателя; в друг случай зърнах за миг в светлината на огъня хилядадоларова банкнота. В двата случая шепота на Стивънс беше еднакъв: тих, внимателен и съвсем коректен. Десет години — ни повече, ни по-малко — бяха минали от

времето, когато за първи път дойдох в клуба на 249Б с Джордж Уотърхауз, и докато външният свят се променяше, тук нищо не се промени и Стивънс като че не беше остарял нито с месец, нито с един-единствен ден.

Той се скри в сянката и за миг се възцари пълна тишина, в която чувахме лекото свистене на парата, която изпускаха горящите цепеници в камината. Емлин Маккарън се взря в пламъка и всички проследихме погледа му. Тази вечер огнените езици изглеждаха особено буйни. Видът на огъня ме замайваше, както, предполагам, вятърът е омагьосвал пещерните хора, нашите предци, когато е ревял и виел край студените им северни пещери.

Най-сетне, все още загледан в огъня, Маккарън леко се наведе напред, лактите му опряха в бедрата, а стиснатите му китки увиснаха между коленете като възел, и той започна разказа си.

II. НАЧИН НА ДИШАНЕ

Наближавам осемдесетте, което ще рече, че съм връстник на века. През целия си живот съм бил свързан със здание, което се издига срещу Медисън Скуеър Гардън и много прилича на огромен сив затвор — сякаш идва от „Приказка за двата града“. Това здание всъщност е болница, както знаят повечето от вас. Нарича се Хариет Уайт Мемориъл Хоспитъл. Хариет Уайт беше първата жена на баща ми и работеше като медицинска сестра по времето, когато на Шийп Медоу в Сентръл Парк още пасяха овце. Статуята на самата дама е поставена на пиедестал в двора пред сградата и ако някой от вас я е виждал, сигурно се е зачудил как жена е толкова суров и безкомпромисен вид се е занимавала с такава благородна работа. Мотото, изсечено в основата на статуята, взето от латински ръкопис, е още по-безутешно: *Няма утеха без болка; ние постигаме спасение чрез страданието.* Това е, харесва ли ви или не.

Роден съм в това сиво каменно здание на 20 март 1900 година. Върнах се в него като интернист през 1926-та. Двайсет и шест е точно възрастта, когато трябва да започнеш в медицината, но аз имах практика по вътрешна хирургия в края на Първата световна война: опитвах се да напъхам разкъсаните черва от отворени коремни рани и търгувах на черния пазар е морфин, който беше оцветен и понякога опасен.

Също като лекарското поколение след Втората световна война ние бяхме здравата практическа основа на хирурзите и в повечето медицински училища в периода от 1919 до 1928 година се забелязва изключително нисък процент на неуспелите. Бяхме по-стари, по-опитни, по-устойчиви. Бяхме ли и по-мъдри? Не зная... но със сигурност бяхме по-цинични. Нямахме и следа от безсмислиците, за които сте чели в популярните медицински романи, нямахме припадъци и повръщане при първата аутопсия. Но не и след Бело Уудс, където цели пълчища плъхове се събираха в пръснатите от газ стомаси на загиналите войници на ничия земя. Ние повръщяхме по пътя си.

Хариет Уайт Мемориъл Хоспитъл заема голямо място в нещо, което ми се случи девет години след започване на работа там. Ето историята, която искам да ви разкажа тази вечер, господа. Това не е коледна приказка, ще речете, макар че последното ѝ действие се развива в навечерието на Коледа. И още нещо: тъй като е наистина ужасяваща, тя сякаш изразява за мен цялата изумителна сила на прокълнатия и урочасан човешки род. Аз виждам в тази приказка чудото на нашата воля... и нейната застрашителна мрачна власт.

Самото раждане, господа, за мнозина е нещо ужасно. Днес е на мода бащите да присъстват при раждането на децата им и доколкото тази мода кара много мъже да се чувстват виновни, без да са сторили нещо лошо (много жени използват съзнателно тази вина с преднамерена жестокост) тя прилича на нещо хубаво и здравословно. И все пак, виждал съм мъже да излизат от родилното залитащи и бледи, виждал съм ги да припаднат като момичета, сломени от писъци и кръв. Спомням си един баща, който се държа чудесно... но се разкрещя истерично, когато съвсем здравия му син се пръкна на бял свят. Очите на бебето бяха отворени, те създаваха впечатлението, че бебето се оглежда... после спира поглед на бащата.

Раждането е чудесно, господа, но аз никога не съм го намирал красиво, колкото и богато да е въображението. Мисля, че е много жестоко, за да е красиво. Женската утроба е като машина. Със зачеването тази машина се включва. Отначало тя просто бездейства, но с приближаването на раждането машината набира скорост. Шепота ѝ на празен ход става постоянен шум от движението, за да се превърне най-подир в ревящ, ужасяващ грохот. С включването на машината всяка бъдеща майка разбира, че в живота ѝ се появява препятствие. Или тя ще износи бебето и машината ще спре, или машината ще заблъска по-шумно, по-силно и по-бързо, докато избухне в кръв и болка.

Това е разказ за раждането, господа. В навечерието на това раждане ние празнуваме почти две хиляди години.

Започнах медицинската си практика през 1929 година — лоша година за започване на каквото и да било. Моят дядо ми зае малка сума, така че бях по-голям късметлия от колегите, но трябваше да оцелея през следващите четири години главно чрез знанията си.

През 1935 година нещата се пооправиха. Имах собствени пациенти и почти не вземах от „Хариет Уайт“. През април на същата година дойде нова пациентка, която ще нарека Сандра Стансфийлд — така е по-близо до истинското ѝ име. Тя беше млада жена и твърдеше, че е на 28 години. След прегледа предположих, че е три до пет години по-млада. Беше руса, слаба и висока за онова време — около метър и седемдесет и три. Беше красива, но в нея имаше една студенина, която я правеше непривлекателна. Чертите ѝ бяха правилни, очите — интелигентни, а устните ѝ бяха неподвижни като каменните устни на Хариет Уайт от статуята срещу Медисън Скуеър Гардън. Тя се записа не като Сандра Стансфийлд, а като Джейн Смит. Прегледът показва, че е бременна от два месеца. Не носеше венчална халка.

След предварителния преглед, преди още да получа резултатите от теста за бременност, моята медицинска сестра Ела Дейвидсън каза:

— Това момиче вчера — Джейн Смит? Ако това не е измислено име, сигурно никога не съм чувала нещо такова.

Съгласих се. И все пак ѝ се възхищавах. Не се впусна в празни приказки, не закърши пръсти, не се изчерви и не пророни сълзи. Беше целеустремена и делова. Даже фалшивото име изглежда беше продиктувано от делови причини, а не от срам. Не се опита за правдоподобност да се прави на „Бети Ракълхауз“ или на „Гернайна ДеВил“. *Искате да напиша името си на вашата бланка, сякаш казваше, защото такъв е редът. Ей ви го. Но вместо да вярвам в професионалната етика на непознат мъж, аз вярвам на себе си. Ако нямате нищо против.*

Ела се нацупи, подхвърли „модерно момиче“ и „нагла и безочлива“, но тя беше добра жена и казваше това просто така. Знаеше не по-зле от мен, че каквато и да е моята пациентка, тя не беше някоя ниска повлекана с изпъкнали очи и кръгли пети. Не, „Джейн Смит“ беше съвсем сериозна, съвсем целенасочена млада жена. Положението беше неприятно. Наричаха го „да паднеш в боклука“, както вие, господа, навярно си спомняте; днес, изглежда, много млади жени използват боклук, за да излязат от боклука. А тя възнамеряваше да мине през трудностите с чест и достойнство.

Една седмица след първата среща тя се появи отново. Беше чудесен ден, един от първите истински дни на пролетта. Въздухът беше мек, небето в нежни млечни оттенъци на синьото, вятърът

носеше аромат — топъл неопределен мирис, с който природата напомняше, че започва родилния си цикъл отново. Един такъв ден, в който ти се ще да си далеч от отговорност, седнал срещу хубава чужда жена — на Кони Айлънд, може би или някъде край Хъдзън, с кошница за пикник на карирана покривка и въпросната дама да носи голяма бяла кръгла шапка и рокля без ръкави, хубава като деня.

Роклята на „Джейн Смит“ имаше ръкави, ала беше хубава като деня; беше изискана, от бял лен, обточена с кафяво. Носеше кафяви лачени обувки, бели ръкавици и леко демодирана шапка като камбана — първият знак, че тя е далеч от богатството.

— Вие сте бременна — казах ѝ. — Не вярвам да сте се съмнявала, нали?

Ако ще има сълзи, помислих си, сега ще се пролят.

— Не — отговори тя съвсем хладнокръвно. Нямаше и следа от сълзи в очите ѝ, както не се забелязваха през тоя ден дъждовни облаци на хоризонта. — Като правило съм много редовна. — Между нас настъпи пауза. — Кога мога да очаквам раждането? — попита тя с почти беззвучна въздишка. Тя звучеше така, сякаш мъж или жена се нагърбва да вдигне тежък товар.

— Ще бъде коледно бебе — казах аз. — Датата е десети декември, но може да бъде две седмици по-рано или по-късно.

— Добре. — След кратко колебание тя се хвърли в атака. — Може ли да идвам при вас? Даже и да не съм омъжена?

— Да — кимнах. — При едно условие.

Тя се намръщи и за миг заприлича в лицето на Хариет Уайт, нейното винаги си е било такова. Някои си мислят, че намръщена двайсет и три годишна жена не е чак толкова ужасна, ала тази изглеждаше точно така. Беше готова да си отиде и това, че можеше да мине през неприятните процедури при друг лекар, не я спираше.

— И какво може да е то? — попита тя със свършена безизразна вежливост.

Дойде и моят ред да сведа поглед пред лешниковите ѝ очи, но аз издържах на погледа ѝ.

— Настоявам да зная вашето истинско име. Можем да приемем заплащането в брой, ако предпочитате, и мисис Дейвидсън ще ви издава рецепти на името на Джейн Смит. Но ако трябва да минем

заедно през следващите седем месеца, бих предпочел да ви наричам с името, което носите в живота.

Завърших тази абсурдно категорична малка реч и я видях да се замисля. Бях почти сигурен, че ще стане, ще ми благодари за изгубеното време и ще си отиде завинаги. Ако си тръгнеше, щях да се чувствам объркан. Тя ми харесваше. Още повече ми харесваше целенасоченият ѝ подход към въпроса, който би превърнал деветдесет на сто от жените в глупави и недостойни лъжкини, обезумели от живия часовник в тях, толкова дълбоко засрамени от своето положение, че прилагането на реален план за излизане от него ставаше невъзможно.

Предполагам, че днес много млади хора биха сметнали такова положение за абсурдно, грозно и дори невероятно. Хората се стремят да докажат техния широк кръгозор с това, че жена без венчална халка заслужава двойно по-голяма загриженост от омъжената. Вие, господа, си спомняте времето, когато положението беше съвсем друго — съчетанието на праволинейността и двуличието правеха крайно неприятно положението на жена, попаднала „в боклука“. През онези дни омъжената бременна жена беше лъчезарна, сигурна в положението си и се гордееше да изпълни мисията, която смяташе, че бог ѝ е отредил на земята. В очите на света и понякога в собствените си очи неомъжената бременна жена беше блудница. Такава жена, по думите на Ема Дейвидсън, беше „лека“, а по онова време „лекото“ поведение не се забравяше бързо. Такива жени заминаваха да родят децата си в други градове и населени места. Някои се тровеха и се хвърляха от високите етажи, други отиваха за аборт при мошеници или се опитваха сами да свършат тая работа. Докато работех като лекар видях как четири жени починаха от загуба на кръв с перфорирана матка; в един от случаите перфорацията беше причинена от назъбеното гърло на бутилката на доктор Пепър, която беше завързана за дръжката на метличка. Днес е трудно да повярваме, че ставаха такива неща, господа, но те ставаха. Казано по-просто, това беше най-лошото положение, в което можеше да се озове здрава млада жена.

— Добре — склони тя най-сетне. — Така е честно. Казвам се Сандра Стансфийлд.

И ми подаде ръка. Аз я поех и я стиснах съвсем изумен. Много се радвам, че Ела Дейвидсън не ме видя. Тя нямаше да каже нищо, но през следващите седмици кафето ми щеше да бъде по-горчиво.

Тя се усмихна на моето смайване, предполагам, и ме погледна открито.

— Надявам се да станем приятели, доктор Маккарън. Сега имам нужда от приятели. Аз се страхувам.

— Разбирам това и ще се опитам да ви бъда приятел. Мога ли да направя нещо за вас сега?

Тя отвори чантичката си, извади от нея евтин бележник и писалка и отгърна бележника. В един ужасен миг си помислих, че ще ме пита за адреса на някой, който прави аборти. После каза:

— Бих искала да зная коя е най-подходящата храна. Имам предвид за детето.

Засмях се гръмогласно. Тя ме погледна смаяно.

— Извинете, изглеждате доста делова.

— Така предполагам — каза тя. — Сега детето е част от моята работа, нали, доктор Маккарън?

— Да, разбира се. Имам брошура, която раздавам на всички мои бременни пациентки. Отнася се за диети, за теглото, за пиене и пушене, за много неща. Моля ви, не се смейте, когато я четете, защото съм я писал аз.

И тъй, имах брошура, която в действителност приличаше повече на памфлет и стана основа на моята книга „*Практическо ръководство за бременни жени и родилки*“: По онова време се интересувах от акушерство и гинекология — и още се интересувам — макар че, като погледна назад, това не беше интересно за специализация, ако нямаш много връзки из целия град. Даже и да ги имаш, трябваша ти десетпетнайсет години за стабилна практика. Тъй като закачих фирмата си в извънредно зряла възраст поради войната, няхах време за губене. Задоволявах се е мисълта, че ще видя толкова много щастливи очакващи майки и ще помогна за раждането на много деца в моята обща практика. Така и стана — в крайна сметка съм изродил две хиляди бебета, които могат да напълнят петдесет класни стаи.

Продължих да се интересувам от литература по гинекология много по-усърдно, отколкото от книги в други области на общата практика. И тъй като имах стабилни ентузиазирани възгледи по въпроса, написах собствена книга, вместо някои врели-некипели, които пробутваха на младите майки тогава. Няма да ви обременявам с

всички врели-некипели — за това ще ни трябва цяла нощ, — но ще спомена някои от тях.

Бъдещите майки бяха задължавани да лежат, колкото може повече, липсваха места за разходка, ширеше се мнението, че всяко изминато разстояние може да причини спонтанен аборт. Сега към раждането подхождат като към изключително изтощителна работа и такива съвети са смешни, все едно да кажеш на футболист да се подготви за важен мач, като седи колкото може повече, за да не се изморява. Другият съвет, който даваха много лекари, беше бъдещите майки да намаляват малкото наднормено тегло с пушене... с пушене! Разумното се изразяваше чрез повтаряне на израза: „По-добре «Лъки», отколкото сладкиш!“ Хората, които си мислеха, че с настъпването на двадесетия век влизаме в ерата на медицинското просветление и разум, нямат представа колко шантава може да бъде понякога медицината. Може би така е по-добре, иначе ще им побелеят косите.

Дадох моята брошура на мис Стансфийлд и тя се задълбочи в нея за около пет минути. Поисках разрешение от нея да запаля лулата си и тя ми позволи с отсъстващ вид, без да ме погледне. Когато най-подир вдигна поглед, на устните ѝ играеше лека усмивка.

— Да не сте радикал, доктор Маккарън? — попита тя.

— Защо мислите така? Защото съветвам бъдещите майки да се разхождат, вместо да пътуват в окадените раздрусани вагони на метрото?

— Предродилни витамини, каквито и да са... препоръчвате плуване... и дихателни упражнения! Какви дихателни упражнения?

— Това се налага по-късно. Не, не съм радикал. Далеч съм от радикализма. Само закъснявам с пет минути за следващия си пациент.

— О, извинете! — Тя стана бързо, като пхаше дебелията брошура в чантата си.

— Няма за какво.

Тя облече лекото си палто, като ме гледаше с откритите си лешникови очи.

— Не — каза тя. — Изобщо не сте радикал. Предполагам, че сте по-скоро умерен. Това ли е точната дума?

— Тя е по-подходяща, мисля — отговорих аз. — Предпочитам тази дума. Мисис Дейвидсън ще ви даде датите за преглед. Искам да ви видя в началото на следващия месец.

— Вашата мисис Дейвидсън не ме одобрява.

— О, сигурен съм, че не е точно така. — Никога не съм бил добър лъжец и сърдечността между нас ненадейно отлетя. Не я придружих до вратата на стаята за преглед. — Мис Стансфийлд?

Тя се обърна към мен с хладен и изпитателен израз.

— Възнамерявате ли да запазите бебето?

Тя ме изгледа и се усмихна със загадъчна усмивка, позната само на бременните жени.

— О, да — произнесе и излезе.

До края на деня помогнах на два близнака, отровени с една и съща отрова, цепнах цирей, извадих метална частица от окоето на заварчик и изпратих една от старите си пациентки в болницата „Уайт“ със сигурни признаци на рак. Оттогава забравих за Сандра Стансфийлд. Ела Дейвидсън ми напомни за нея с думите:

— Може и да не е чак толкова паднала.

Вдигнах поглед от личния картон на последната ми пациентка. Бях се взирал в него с отвращението, което повечето лекари изпитват, когато са съвсем безпомощни, и си помислих, че ще ми трябва гумен печат за такива картони, само че вместо СУМАТА ИЗПЛАТЕНА или ИЗЦЯЛО ПЛАТЕНО ще пише ГАРАНТИРАНА СМЪРТ. Може би с череп и кости, като на шишенцата с отрова.

— Извинете?

— Вашата Джейн Смит. Тя направи нещо необикновено след прегледа тази сутрин. — Главата и устата на мисис Дейвидсън ясно показваха, че наистина има нещо особено.

— И какво е то?

— Когато ѝ дадох картата за прегледите, тя ми поиска сметката. *Всички* разходи, за раждането и престоя в болницата включително.

Наистина особено нещо. Беше 1935 година, а мис Стансфийлд изглеждаше независима жена. Беше ли материално задоволена, даже заможна? Струва ми се, не. Дрехите, обувките и ръкавиците ѝ бяха подбрани с вкус, но тя не носеше бижута. Да не забравяме и шапката ѝ, тази демодирана камбана.

— Направи ли ѝ сметката? — попитах аз.

Мисис Дейвидсън ме погледна, сякаш съм си изгубил акъла.

— *Разбира се, че я направих.* И тя плати цялата сума. В брой. — Последното, което направи най-силно и изключително приятно

впечатление на мисис Дейвидсън, изобщо не ме изненада. Това, което за нищо на света няма да направи Джейн Смит, е да напише чек. — Извади от чантата си портфейл и плати парите право на бюрото ми — продължаваше мисис Дейвидсън. — После сложи рецептата на мястото на парите, пхна портмонето в чантата си и ми пожела приятен ден. Никак не е зле, като си помислиш за начина, по който искаме от така наречените „прилични хора“ да си платят сметките!

— Но тя не може да плати много точно за престоя в болницата, нали? — попитах аз. Съвсем дребно нещо, но това беше единственото, което можех да кажа в момента, за да изразя поразвеселеното си недоволство. — В края на краищата никой не може да каже колко ще остане тя в болницата. Или гледаш в магическия кристал, Ела?

— Същото й казах и аз, а тя ме попита колко дни средно остават след нормално раждане. Казах й шест дни. Така ли е, мистър Маккарън?

Трябваше да се съглася, че е така.

— Тогава тя каза, че ще плати за шест дни, а ако остане по-дълго, ще доплати, а ако...

— ... а ако остане по-малко, няма да й върнем разликата — завърших аз с досада. Помислих си: *Пустата му жена!* и се засмях. — Тя е решителна, не може да й се отрече. Много решителна!

Мисис Дейвидсън също си позволи усмивка... Ако някога съм изкушаван да вярвам, че зная всичко възможно за едно от приятелските ми създания, сега, когато започвам да се вдетинявам, се опитвам да си спомня тази усмивка. Преди тоя случай можех да заложа живота си, че никога няма да видя мисис Дейвидсън, една от най-чистите жени, които съм познавал, да се усмихват дълбоко при мисълта за бременна жена без венчален пръстен.

— Решителна? Не зная, докторе. Но тая, тя си е с акъла. Сигурно.

* * *

Мина месец и мис Стансфийлд дойде точно в определения час, появи се от онази огромна, смайваща човешка река, каквато беше някога и си остава Ню Йорк. Носеше нова синя рокля, на която се

опитваше да придаде оригинален вид, въпреки че очевидно беше избрана сред десетки подобни на нея. Не беше обута подходящо, на краката си носеше същите кафяви обувки, с които се появи миналия път.

Прегледах я внимателно и се убедих, че всичко е нормално. Казах ѝ го и тя остана доволна.

— Намерих предродилни витамини, доктор Маккарън.

— Така ли? Много добре.

Очите ѝ блеснаха палаво.

— Аптекарят ме посъветва да не ги вземам.

— Пази боже от хора с хаванчета — казах аз и тя се закиска в шепата си. Това беше детинско поведение, подкупващо със своята естественост. — Не съм срещал аптекар, който да не е развален лекар. Или републиканец. Предродилните витамини са нещо ново и те се отнасят към тях с подозрение. Послушахте ли съвета му?

— Не, вслушах се във вашия. Вие сте моят лекар.

— Благодаря.

— Няма за какво. — Тя ме погледна право в очите, без да се киска. — Кога ще започне да ми личи, доктор Маккарън?

— Не по-рано от август, предполагам. През септември, ако изберете дрехи, които са... по-свободни.

— Благодаря.

Тя взе чантата си, ала не бързаше да стане веднага. Сетих се, че иска да си поговорим, но не знае откъде да започне.

— Вие работите, познах ли?

— Да, работя — кимна тя.

— Може ли да попитам къде? Ако много държите, няма да...

Тя се засмя. Смяхът и беше крехък, без хумор, толкова различен от кискането, колкото денят от нощта.

— Работя в магазин. Къде може да работи неомъжена жена в тоя град? Продавам парфюми на дебели дами, които си плакнат с тях косите и после излъчват аромата на талази.

— Докога ще продължите?

— Докато забележат деликатното ми положение. Предполагам, че ще ме накарат да напусна, за да не притеснявам някоя от тези дебели дами. От скандала да ги обслужва бременна жена без венчален пръстен може да им се изправи косата.

Изведнъж в очите ѝ блеснаха сълзи. Устните ѝ се разтрепераха и аз подирих пипнешком носна кърпичка. Ала сълзите не рукоаха, тя проля само една сълза. Очите ѝ се наляха, но веднага пресъхнаха. Устните ѝ се свиха, после се отпуснаха. Тя просто реши, че трябва да овладее чувствата си и ги овладя. Заслужаваше си да го види човек.

— Съжалявам — каза тя. — Бяхте много добър към мен. Не мога да отвърна на вашата доброта е една съвсем обикновена история.

Тя стана да си върви и аз станах е нея.

— Аз съм добър слушател — казах, — следващият ми пациент няма да дойде.

— Не — промълви тя. — Не, благодаря.

— Добре — съгласих се аз. — Но има още нещо.

— Да?

— Аз не се стремя да задължа моите пациенти — *ниито един* от тях — да плащат предварително за услугите. Мисля че ако... точно така, ако намирате, че предпочитате... или че трябва да... — смотолевих и млъкнах.

— Аз съм в Ню Йорк от четири години, доктор Маккарън, и съм пестелива по природа. След август или септември трябва да живея от спестяванията си, докато се върна на работа. Сумата не е голяма и понякога, особено нощем, се страхувам.

Тя ме изгледа продължително с онези чудесни бадемови очи.

— Изглежда ми по-сигурно да платя предварително. Преди всичко останало. Така е, защото все си мисля за бебето и защото по-късно изкушението да похарча парите ще бъде много голямо.

— Добре — казах. — Но аз намирам това за предварително плащане. Ако имате нужда от парите, кажете.

— И отново да събудя дракона в мисис Дейвидсън? — В очите и се върна дяволитият пламък. — Не ми се иска. А сега, доктор...

— Имате намерение да работите колкото може по-дълго? До последната възможност?

— Да, налага се. Защо?

— Струва ми се, че ще ви поуплаша малко, преди да си тръгнете — казах аз.

Очите ѝ се разшириха едва забележимо.

— Не ме плашете, аз съм достатъчно уплашена.

— Точно това ще направя. Седнете, мис Стансфийлд. — И тъй като тя стоеше, добавих: — Моля ви.

Тя седна без желание.

— Вие сте в крайно незавидно положение — започнах аз, седнал до ъгъла на бюрото ми. — Но се борите с трудностите със забележително достойнство. — Тя се опита да каже нещо и аз вдигнах ръка да замълчи. — Много добре, поздравявам ви. Но не бих искал това да се отрази на бебето ви поради вашето финансово състояние. Имах пациентка, която въпреки моето енергично настояване продължи да си стяга кръста месец след месец, все по-силно с напредването на бременността. Беше празноглава, глупава, досадна жена и не бях сигурен, че наистина иска това дете. Не бих се подписал под всички теории за подсъзнанието, които днес се обсъждат по път и над път, но ако го сторя, ще кажа, че тя или част от нея се опитваше да убие бебето.

— И направи ли го? — Лицето ѝ беше застинало.

— Не, но детето се роди със закъснение. Възможно е това да стане при всички случаи, не твърдя обратното, за това не знаем почти нищо. Но *може* и тя да го е причинила.

— Ще взема предвид мнението ви. — Гласът ѝ звучеше тихо. — Не искате да се стягам, но аз мога да поработя месец или шест седмици. Мисля, че нещо такова ми се мярна в ума. Е, благодаря ви за уплахата.

Този път я придружих до вратата. Искаше ми се да я попитам колко — много или малко — беше останало в спестовната ѝ книжка и колко ѝ остава до ръба на пропастта. На този въпрос тя нямаше да отговори, знаех добре това. Просто се сбогувах и пуснах шега за нейните витамини. Тя си отиде. През следващия месец открих, че мисля за нея в най-неочаквани моменти и...

На това място Йохансен прекъсна разказа на Маккарън. Те бяха стари приятели и това му даваше право да зададе въпроса, който се въртеше в главите на всеки от нас.

— Обичаше ли я, Емлин? За това ли е цялата работа, всичко това за очите и усмивката ѝ, за откритието, че „мислиш за нея в най-неочаквани моменти“?

Мислех, че Маккарън ще се сърди за прекъсването, но той не се разсърди.

— Имаш право да питаш — каза той и млъкна, загледан в огъня. Приличаше на човек, който е задрямал. Изпука съчка, искрите се завихриха към комина и Маккарън вдигна поглед, първо към Йохансен, после към всички останали.

— Не, не я обичах. Нещата, които споменах — очите, дрехите, смеха — звучат така, както би ги видял един влюбен мъж. — Той запали лулата си със запалка във формата на стрела, като пусна пламък чак до камарата въглища. Сетне шумно затвори запалката, пхна я в джоба на сакото си и пусна кълбо дим, което обви главата му като ароматен мехур. — Възхищавах ѝ се, това е всичко. И възхищението ми нарастваше е всяко нейно посещение. Предполагам, че някои от вас приемат разказа ми като любовна история, белязана от обстоятелствата. Те са много далеч от истината. Нейната история стана известна през следващата половина година и когато вие, господа, я чуете, сигурно ще се съгласите, че тя не е чак толкова обикновена, както каза моята пациентка. Тя беше засмукана от огромния град като хиляди други момичета и идваше от малко градче...

... в Айова или Небраска. А може и да беше Минесота, вече не помня. Занимавала се с театър в гимназията и общината на градчето, получила добри отзиви в местното седмично издание от театралния критик, специализирал английски език в Кау и Сайлийг Джуниър Колидж. Тръгнала за Ню Йорк да направи кариера в театъра.

Тя беше практична даже в това, толкова практична, колкото са непрактични амбициите на някои други. Пристигнала в Ню Йорк, защото не вярвала в недоказаното твърдение на едно филмово списание, че всяко момиче, дошло в Холивуд, може да стане звезда, че един ден може да си пие сода в дрогерията на Шваб, а на другия да играе с Гейбъл или Макмъри. Каза ми, че дошла в Ню Йорк, защото мислела, че тук е по-лесно да пристъпи прага... и, струва ми се, защото сериозната драма я привличаше повече от говорещото кино.

Станала продавачка на парфюми в голям универсален магазин и се включила в курсовете по актьорско майсторство. Беше умно и страхотно целенасочено това момиче, волята ѝ беше стоманена — нагоре, все по-нагоре, — но иначе си оставаше човешко същество като

всички други. Беше познала самотата така, както само свежо здраво момиче от Средния Запад може да я изпита. Копнежът по родния дом не винаги е леко, носталгично, приятно чувство, макар че най-често то ни се явява в такава светлина. То може да бъде смъртоносно наточено острие, не само болест като метафора, но и в действителност; лицата, които човек среща на улицата, изглеждат не само безразлични, но и грозни... може би даже злобни. Копнежът по родния дом е истинска болест, болката на изкоренено растение.

Въпреки че можеше да предизвика възхищение, въпреки своята целеустременост, мис Стансфийлд не беше имунизирана срещу носталгията. И останалото дошло толкова естествено, че няма нужда да се обяснява. В класа по актьорско майсторство имало един младеж. Двамата излезли заедно няколко пъти. Тя не го обичала, но имала нужда от приятел. Докато разбере, че не го обича и никога не ще го обикне, станали два инцидента. Полови инциденти. Разбрала, че е бременна. Казала на младежа. Той й рекъл, че застава до нея „да направи каквото трябва“. След седмица напуснал квартирата си, без да остави някакъв адрес. Тогава тя дойде при мен.

В четвъртия месец я въведох в Начина на дишане, това, което днес се нарича „Метод на Ламаз“. През онези дни, както се досещате, за мосю Ламаз още не бяхме чували.

„През онези дни“. Виждам, че този израз се повтаря. Моля да ме извините, но нищо не мога да направя. Всичко, което ви разказах и ще ви разкажа, стана сякаш само защото беше „през онези дни“.

И тъй, „през онези дни“, преди четиридесет и пет години, посещението в родилното отделение на всяка голяма американска болница щеше да ти прозвучи като посещение в лудницата. Жените крещяха неистово, жените пищяха, че предпочитат да умрат, жените пищяха, че няма да издържат такава мъка, жените пищяха Христос да прости греховете им, от устата им изригваха потоци ругатни и мръсни думи, каквито бащите и мъжете им мислеха, че не знаят. Всичко това беше донякъде допустимо, въпреки че по цял свят повечето жени раждат при пълна тишина освен звуците, които човек издава при всяка тежка физическа работа.

Трябва да призная със съжаление, че лекарите са виновни за част от тази истерия. Разказите на близки и познати, които са раждали,

също допринасят за това. Повярвайте ми: ако кажете, че от нещо ще ви заболи, наистина ще ви заболи. Болката идва от главата и когато една жена си втълпи, че раждането е непоносима болка, когато тя е научила това от нейната майка, нейните сестрите и нейните омъжени приятелки, тя е психически готова да изпита огромни мъки.

Само след шест години практика свикнах да виждам жени, които се опитват да излязат на глава с двоен проблем: не само с това, че са бременни и трябва да планират идването на бебето, но и с факта — много от тях го *смятат* за факт, — *че са навлезли в долината на смъртоносните сенки*. Много от тях се опитват да подредят работата си така, че ако умрат, мъжете им да се оправят без тях.

Тук няма нито място, нито време за урок по акушерство, но сигурно знаете, че далеч преди „онези дни“ раждането в западните страни *е било* изключително опасно. Революцията в медицинското обслужване, започнала около хиляда и деветстотната година, направи раждането много по-безопасно, но смешно малък брой лекари си направиха труда да обяснят това на бъдещите майки. Един бог знае защо. Като имаме предвид това, чудно ли е, че повечето родилни отделения приличат на лудници? Ето ги бедните жени, най-сетне иде краят на бременността, те минават през нещо, което от викторианско благоприличие им е описано в празни думи; тук жените на практика разбират, че родилната машина работи с пълна пара. Те са обзети от благоговение и почуда, които незабавно тълкуват като непоносима болка, и повечето от тях чувстват, че скоро ще ги постигне кучешка смърт.

В моите лекции по проблемите на бременността развих принципите на мълчаливото раждане и идеята за Начина на дишане. Крясъците поглъщат много енергия, която може да се използва за раждане на бебето, предизвикват хипервентилация и тялото стига до критичната граница — адреналинът се повишава взривно, дишането и пулсът се ускоряват — което всъщност не е нужно. Начинът на дишане помага на майките да концентрират вниманието си върху главното и да се преборят с болката, като използват ресурсите на тялото.

Методът е прилаган широко през различни времена в Индия и Африка. В Америка индианците от племената шошоне, кайова и микмак също го използват; но както можете да предположите, повечето западни лекари не го прилагат. През есента на 1931 година

един от моите колеги, интелигентен човек, ми върна ръкописа на моята брошура за бременността, като беше нашарил с червено целия раздел за Начина на дишане. На бялото поле беше написал, че ако иска да научи нещо повече за „негърските суеверия“, щял да спре на будката и да си купи „Свръхестествени приказки“.

Е, аз не изхвърлих раздела за Начина на дишане, както ми препоръчваше той, само смесих резултатите с метода, така беше най-добре, може да се каже. Някои жени го използваша с голям успех. Други, които схванаха съвършено идеята по принцип, губеха самообладание с учестяването и засилването на контракциите. В повечето от тези случаи разбрах, че идеята е отхвърлена от здравомислещи приятелки и роднини, които никога не са чували за такова нещо и не могат да повярват, че може наистина да помогне.

Начинът е основан на идеята, че докато две работи не са еднакви в специфичното, те са много близки в общото. Той е разделен на четири етапа: контракции, среден стадий, раждане и следродилно изхвърляне. Контракциите са пълно напъгане на коремните мускули и мускулите в областта на таза; за някои бъдещи майки те започват от шестия месец. Много жени с първа бременност очакват нещо неприятно, като спазми на червата, ала то е много по-ясно — силно телесно усещане, което може да се задълбочи до болка като клин. Жена, използваща Начина на дишане, започва да диша със серия къси, отмерени вдишвания и издишва, когато почувства приближаването на контракцията. При всяко издишване въздухът се изхвърля със сила, сякаш надуваш тропета на Диззи Гилеспи.

В средния стадий, когато още по-болезнени контракции се появяват на всеки петнайсет минути, жената преминава на дълги вдишвания, последвани от дълги издишвания. Така дишат маратонците на последната обиколка. Колкото по-силна е контракцията, толкова по-дълъг е цикълът „вдишване-издишване“. В моята брошура наричам това „пътуване по вълните“.

В последния етап стигаме до това, което аз наричам „локомотив“, а инструкторите на Ламаз — дишане „шу-шу“. Краят на раждането се извършва при болки, най-често описвани като „дълбоки и смразяващи“. Те са придружени от неотразимата нужда майката да избута, да изтласка бебето. Това е точката, господа, в която тази чудесна, заплашителна машина достига абсолютно кресчендо.

Шийката на матката се разширява. Бебето започва своето кратко пътуване по родилния канал и ако погледнете между краката на майката, ще видите как тупти фонтанелата на детето, която се подава само на няколко сантиметра. Майките, които използват начина на дишане, сега започват с устни къси, остри вдишвания, но без хипервентилация, само дишат тежко и напълно контролирано. Това е нещо като звука, с който децата имитират парен локомотив.

Всичко това влияе здравословно на тялото. Майката запазва високото ниво на кислорода, без да навлиза в аварийната зона, тя остава в съзнание и готовност, способна да слуша и да задава въпроси, способна да изпълнява нареждания. Ала психическият резултат е още по-важен. Майката чувства, че участва активно в раждането на нейното дете, че тя в известна степен ръководи процеса. Тя се чувства на върха на опита... и на върха на болката.

Вие разбирате, че целият процес зависи от психическото състояние на пациентката. Начинът на дишане е крайно уязвим, крайно деликатен и ако съм имал някой и друг провал, мога да го обясня така: пациентката може да бъде убедена от лекаря, но може да се откаже от метода с помощта на роднини, които ужасено вдигат ръце при такава варварска практика.

Поне от тази гледна точка мис Стансфийлд беше идеална пациентка. Тя нямаше нито приятели, нито роднини, разрушаващи вярата ѝ в Начина на дишане (макар че, ако трябва да бъда съвсем честен, не виждам как някой би могъл да повлияе върху взетото от нея решение) след като вече е повярвала в него. И тя *наистина* повярва.

— Това е нещо като самовнушение, нали? — попита ме тя при първото обсъждане.

Съгласих се с удоволствие.

— Точно така. Но вие няма да го приемете, ако мислите, че е фокус или че методът ще ви навреди, когато започне раждането.

— Изобщо не мисля така. Много съм ви благодарна. Изучавам го усърдно, доктор Маккарън.

Тя беше от тоя тип жени, за които е измислен Начина на дишане и щом казваше, че го изучава, това беше самата истина. Никога не съм виждал някой да прегръща идея с повече ентузиазъм; Начина на дишане беше подходящ и за нейния темперамент. На тоя свят има милиони схватливи мъже и жени, част от които са дяволски деликатни

хора. Но има и други, които ги сърбят ръцете да хванат в ръце собствения си живот. Мис Стансфийлд беше от тях.

Като ви казах, че тя прегърна горещо Начина на дишане, имах предвид точно това... и мисля, че историята на последния ѝ ден в магазина, където продаваше парфюми, го доказва.

Тя прекъсна работа в края на август. Мис Стансфийлд беше тънка млада жена в чудесно физическо състояние и това беше първата ѝ бременност. Всеки лекар ще ви каже, че на такава жена няма да ѝ личи първите пет-шест месеца... после един ден, изведнъж, всичко ще стане ясно.

Тя дойде за месечен преглед на първи септември, засмя се обезсърчено и каза, че е открила и друга полза от Начина на дишане.

— Каква е тя? — попитах я.

— Начинът е по-добър от броенето до десет, когато си ужасно сърдит на някого — каза тя. Лешниковите ѝ очи се разиграха. — Само че хората те гледат като лунатик щом започнеш да пухтиш.

Тя веднага ми разказа всичко. Миналият понеделник отишла на работа както обикновено и мисля, че превръщането на една слаба жена в очевидно бременна — такова превръщане идва внезапно, както смяната на деня с нощ — е станало през почивните дни. Или пък нейната началничка е решила, че подозренията ѝ вече не са само подозрения.

— Бих искала да се видим през почивката в кабинета ми — каза студено тази жена, мисис Кели. Преди това тя се отнасяла към мис Стансфийлд почти приятелски. Показала ѝ снимките на двете си деца, ученици в гимназията, даже по едно време си разменяли рецепти. Мисис Кели винаги я питала не е ли срещнала някое „добро момче“. Тая сърдечност и приятелство вече отминали. И когато пристъпила кабинета на мисис Кели, мис Стансфийлд знаела какво я очаква.

— Загазила си — произнесла кратко тази жена, която доскоро била толкова сърдечна.

— Да — каза мис Стансфийлд. — Някои го наричат така.

Бузите на мисис Кели придобили цвета на стара тухла.

— Не се пиши много хитра пред мен — каза тя. — Като ти гледам корема, толкова си хитра, че вече си насред пътя.

Когато слушах разказа, виждах ги и двете с вътрешното си око: мис Стансфийлд с открития поглед на лешниковите си очи, приковани

в мисис Кели; тя се държи съвършено, отказва да сведе поглед, да плаче или да се засрами. Мисля, че тя е имала далеч по-голяма представа за неприятността, в която е изпаднала, отколкото нейната началничка с двете ѝ почти отгледани деца и уважавания съпруг, който имал собствена бръснарница и гласувал за републиканците.

— Виждам, че не се срамуваш от начина, по който ме измами — избухнала огорчената мисис Кели.

— Не съм ви мамила. До днес не е ставало въпрос за моята бременност. — Тя погледнала с любопитство мисис Кели. — Защо твърдите, че съм ви измамила?

— Поканих те вкъщи — извикала мисис Кели. — Ти вечеря... със *синовете* ми. — Тя погледнала мис Стансфийлд с пълна погнуса.

Тук мис Стансфийлд се разсърдила. През целия си живот не била толкова ядосана. Тя знаела каква реакция ще предизвика, когато нещата излязат наяве, но, както ще потвърдите, господа, понякога разликата между академичната теория и практическото ѝ приложение е твърде шокираща.

Като стиснала здраво ръце на скута си, мис Стансфийлд каза:

— Ако намекувате, че съм съблазнила или съм се опитала да съблазня някой от синовете ви, това е най-мръсната, най-гнусната лъжа, която съм чувала през живота си.

Мисис Кели дръпнала назад глава, сякаш са я зашлевили. Цветът на тухла отлетял от бузите ѝ, останали само две малки туберкулозни петна. В стаята, където смътно миришело на цветя, двете жени се гледали сурово над бюрото, отрупано с парфюми. Този миг изглеждал по-дълъг, отколкото бил всъщност, каза ми мис Стансфийлд.

След това мисис Кели дръпнала едно чекмедже и извадила от него жълтеникав чек. Към него бил прикрепен бледорозов къс хартия. Като оголила зъбите си, сякаш за да хапе при всяка дума, мисис Кели произнесла:

— Стотици прилични момичета търсят работа в този град. Мисля, че нашето предприятие няма нужда от проститутки като теб, скъпа.

Моята пациентка ми каза, че тази последна дума „скъпа“ я вбесило. Миг след това ченето на мисис Кели увиснало, когато мис Стансфийлд стиснала ръце толкова плътно, сякаш са вързани със стоманена верига, и е опасност да се нарани (на първи септември

забелязах поизбелелите, но все още видими петна) започнала да пухти като локомотив със стиснати зъби.

Никак не е смешно, но аз избухнах в смях само като си представих станалото, мис Стансфийлд също се засмя. Мисис Дейвидсън надникна, за да се увери, че не сме се надишали с райски газ, и пак изчезна.

— Мислех да *направя* само това — каза мис Стансфийлд, като триеше очите си с носна кърпичка. — Защото в този момент видях как се протягам и помитам всички мостри от парфюмите на голия циментов под. Не само си го *помислих*, аз го *видях*. Видях как шишенцата се трошат на пода и изпълват стаята с такава ужасна смрад, че трябваше да се дезинфекцира. Направих го, нищо не можеше да ме спре. После задишах като локомотив и всичко си дойде на мястото. Можех да взема чека и розовата хартия, да стана и да изляза. Не можех да ѝ благодаря, разбира се — все още бях локомотив. — После тя стана сериозна. — Сега всичко е минало и даже малко ми е жал за нея. Не беше ли тая постъпка нещо твърдоглаво?

— Никак. Мисля, че е възхитително да си чувствителен.

— Може ли да ви покажа нещо, което купих с допълнителната си заплата, доктор Маккарън?

— Да, ако искате.

Тя отвори чантата си и извади плоска кутийка.

— Купих я в заложната къща. За два долара. Това е единственият път през този кошмар, когато се чувствах поругана и омърсена. Не е ли странно?

Тя отвори кутийката. Тя остави на бюрото ми, за да погледна вътре. Не се изненадах от онова, което видях. В кутийката имаше позлатена венчална халка.

— Ще направя необходимото — каза тя. — Аз живея в нещо, което мисис Кели без съмнение би нарекла „почтен пансион“. Собственичката е сърдечна и дружелюбна... но не беше ли и мисис Кели сърдечна и дружелюбна? Струва ми се, че сега може да ме изхвърли всеки момент и ако поискам да ми върне от предплатата или от депозита за възможни щети, който ѝ платих при настаняването, тя ще ми се изсмее в лицето.

— Скъпа госпожице, това ще е незаконно. Има съдилища, има адвокати, които ще ви помогнат да отговорите на такава...

— Съдилищата са мъжки клуб — каза тя непоколебимо, — те няма да се отклонят от пътя си, за да помогнат на една жена в моето положение. Може да получи парите си, може и да не ги получи. Във всеки случай разходите, притеснението и... неприятностите са твърде големи за четиридесет и седем долара. Няма защо да ви ги изброявам. Това не е станало и може и да не стане. Но от сега нататък ще бъде практична.

Тя вдигна глава и очите ѝ блеснаха.

— Харесах си една квартира във Вилидж. За всеки случай. На третия етаж, с пет долара по-евтина. — Тя извади халката от кутията. — Носех това, когато хазайката ми показа стаята. — Тя сложи халката на безименния пръст на лявата си ръка е лека гримаса на отвращение, на което я мислех за неспособна. — Ето. Сега съм мисис Стансфийлд. Мъжът ми е шофьор на камион, загинал в състезанието Питсбърг-Ню Йорк. Много печално. Но аз вече не съм малката уличница, а детето ми няма да е копеле.

Тя ме погледна и на очите ѝ пак се появиха сълзи. Една от тях натече и се търколи по бузата ѝ.

— Моля ви! — казах аз със съчувствие и се протегнах през бюрото да хвана ръката ѝ. — Не плачете, скъпа.

В дланта ми тя обърна ръката си нагоре — това беше лявата ѝ ръка — и погледна халката. Усмихна се, а усмивката ѝ, господо, беше горчива, злъчна, мрачна. Още една сълза се проля, само още една.

— Когато чуя циниците да казват, че дните на чудесата и магиите са отминали, доктор Маккарън, ще знаеш, че те се заблуждават, нали? Щом като в заложната къща можете да купите халка за два долара и тази халка моментално премахва незаконното и безпътното, какво е това, ако не магия? Евтина магия.

— Мис Стансфийлд... Сандра, ако мога... ако имаш нужда от помощ и мога да направя нещо...

Тя отдръпна ръката си. Ако бях хванал дясната ѝ ръка, може би нямаше да го направи. Не я обичах, вече ви казах, но в тоя момент можех да я обикна, бях на крачка от влюбване в нея. Може би ако бях хванал дясната ѝ ръка, а не другата, с венчалната халка, и ако тя ме беше оставила да поддържа дланта ѝ малко по-дълго, докато моята длан стопли нейната, може би тогава щях да се влюбя.

— Вие сте добър, почтен човек, вие направихте много за мен и моето дете... а вашият Начин на дишане е много по-добра магия от този пръстен. В края на краищата той ме спаси от затвор по обвинение за преднамерено убийство, нали?

Малко след това тя излезе и аз отидох до прозореца да погледам как върви по улицата към Пето авеню. Господи, възхищавах се от нея даже тогава! Тя беше толкова крехка, толкова млада и очевидно бременна, но в нея нямаше плахост и колебливост. Тя не бягаше по улицата, тя вървеше, сякаш имаше всички права върху тротоара.

Тя се изгуби от погледа ми и аз се обърнах към бюрото си. Снимката в рамка, която висеше на стената до лекарската диплома привлече вниманието ми. Цялата ми кожа настръхна. Най-ужасяващият страх през целия ми живот падна върху мен като мрачно було и аз усетих, че се задушavam. Това беше предварителният период, господа. Не споря дали такива неща стават или не; зная, че стават, защото това ми се случи на мен. Само веднъж, през този горещ следобед в началото на септември. Молих се на бога да не се повтори.

Снимката направи майка ми в деня, когато завърших медицинското училище. На нея аз стоя пред болницата „Уайт“ с ръце на гърба и се хилия като момче, което е получило цял ден за разходка до Палисейдс Парк. От лявата ми страна се вижда паметника на Хариет Уайт. Снимката е отрязала статуята да подбедриците, а на пиедестала ясно се четат странния безсърдечен надпис: *Няма утеха без болка; ние познаваме спасението чрез страданието*. Тук, в основата на статуята, изобразяваща първата жена на баща ми, точно под този надпис, Сандра Стансфийлд почина няма и четири месеца след този ден, когато дойде да роди детето си.

През тази есен тя изрази известна тревога, че може би няма да и помагам при раждането — може да съм заминал за коледните празници или да не дежурия в момента. Донякъде се страхуваше, че ще ражда при някой лекар, който ще пренебрегне желанието ѝ да използва Начина на дишане и ще ѝ даде газ или ще ѝ направи блокада в гръбначния стълб.

Успокоих я, доколкото можех. Нямах причини да напускам града, нямаше семейства, които да посетя през празниците. Майка ми почина преди две години и имах само една леля, стара мома, която живееше в

Калифорния... но пътуването с влака не ми понася, казах на мис Стансфийлд.

— Винаги ли сте самотен? — попита тя.

— Понякога. Обикновено съм много зает. Вземете това. — Надрасках на лист хартия телефонния си номер и ѝ го подадох. — Когато започне раждането, обадете ми се.

— О, не, не мога...

— Искате ли да използвате Начина на дишане или да попаднете на някой касапин, който ще ви помисли за луда, когато пуснете локомотива?

Тя се усмихна леко.

— Добре, убедихте ме.

Ала есента напредваше, месарите започнаха реклама на техните крехки и сочни пържоли, а духът ѝ все още беше неспокоен. Помолиха я да напусне старото място, където живееше по времето на първата ми среща с нея, и тя се премести във Вилидж. Така беше по-добре за нея. Намираще си някаква работа. Сляпа жена с добри доходи я нае за лека домакинска работа, след която да ѝ чете произведенията на Джин Статън Портър и Пърл Бък. Жената живееше на първия етаж в сградата на мис Стансфийлд. Тя имаше оня цъфтящ, розов вид, който имат повечето здрави жени през последните три месеца от бременността. Но на лицето ѝ беше паднала сянка. Аз ѝ говоря, тя ми отговаря... а веднъж, когато изобщо не отговори, вдигнах глава от бележките, които вписвах в картоната, и я видях да се взира в снимката до дипломата ми със странен, замаян поглед. Усетих как се надига онзи хлад... и отговорът ѝ, който нямаше нищо общо с въпроса, не ме успокои.

— Имам чувството, че съм прокълната, доктор Маккарън. Понякога то е много силно.

Глупава, мелодраматична дума. И въпреки това на езика ми се въртеше: *Да, и аз чувствам същото*. Подтиснах го, разбира се; лекар, който каже такова нещо, трябва да продаде инструментите и книгите си и да стане каналджия или каменоделец.

Казах ѝ, че тя не е нито първата, нито последната бременна жена, която си въобразява такива неща. Обясних ѝ, че това чувство се среща толкова често, че лекарите го наричат „Синдром на долината на сенките“. Вече го споменах тази вечер, струва ми се.

Мис Стансфийлд кимна съвсем сериозно. Помня колко млада изглеждаше този ден и колко голям беше коремът ѝ.

— Зная това — каза тя. — Усещам го. Но това, което чувствам, е съвсем различно от подобно усещане. Другото чувство нараства. Глупаво е, но не мога да се отърва от него.

— Опитайте се — посъветвах я. — Това не е хубаво за... Но тя беше далеч от мен. Отново гледаше към снимката.

— Кой е на снимката? — попита тя.

— Емлин Маккарън — опитах се да се пошегувам. Шегата прозвуча твърде слабо. — Преди гражданската война, когато беше малък.

— Не, аз ви познах, разбира се. — Питам за жената. Личи си по полата и обувките. Коя е тя?

— Казва се Хариет Уайт — казах аз и си помислих: *И нейното лице ще бъде първото, когато дойдеш да раждаш детето си.* Студената тръпка се върна — тази ужасна пълзяща безлична тръпка. Гледах *нейното каменно лице.*

— И какво ще рече тоя надпис на пиедестала? — попита тя, сякаш сънуваше или беше изпаднала в транс.

— Не зная — излъгах я. — Разговорният ми латински не е много добър.

Тази нощ сънувах най-тежкия кошмар през живота си. Събудих се от него с безкраен ужас и ако бях женен, щях да изплаша бедната си жена до смърт.

В съня аз отворих вратата на моя кабинет и видях в него Сандра Сандсфийлд. Тя носеше кафяви обувки, бяла ленена рокля с кафяви ширити и малко демодирана шапка с формата на камбана. Но шапката беше между гърдите ѝ, защото тя държеше главата си в ръце. Белият лен беше покрит с петна засъхнала кръв. Кръв шуртеше от шията ѝ и се лееше по пода.

Очите ѝ — тези прекрасни лешникови очи — се отвориха и се впиха в моите.

— Прокълната. Аз съм прокълната. Няма спасение без страдание. Евтина магия, само това имаме.

На това място изкрещях и се събудих.

Терминът ѝ — десети декември, дойде и отмина. Прегледах я на седемнайсети декември и предположих, че бебето ще се роди през 1935 година, и то преди Коледа. Мис Стансфийлд прие това е удовлетворение. Изглежда беше отхвърлила сянката, надвиснала над нея през тази есен. Мисис Гибс, сляпата жена, на която четеше и помагаше в домакинството, я беше харесала. Толкова я харесала, че разказала на приятелите си за смелата млада вдовица, която въпреки скорошната тежка загуба и деликатното си положение гледа към бъдещето си толкова сигурно и жизнерадостно. Някои от приятелите на сляпата жена бяха изказали желание да ѝ осигурят работа след раждането на детето.

— Ще обсъдя с тях въпроса — каза ми тя. — Заради бебето. Докато съм още на крака и мога да намеря нещо постоянно. Понякога си мисля: „Най-лошото в случая е, че промених начина, по който гледам хората“. Казвам си: „Как можеш да спиш нощем, като си измамила тази мила старица? Ако тя знаеше истината, щеше да ти покаже вратата като другите.“ Това е лъжа и понякога чувствам тежестта ѝ върху сърцето си. — Преди да си отиде, тя извади от чантата си малко пъстро пакетче и ми го подаде над бюрото. — Весела Коледа, доктор Маккарън!

— Не трябваше... — Аз отворих чекмеджето и извадих едно пакетче от него. — Аз също имам подарък и...

Тя ме погледна изненадано... и двамата се засмяхме.

Тя ми подари сребърна игла за вратовръзка с хермесов жезъл. Аз ѝ подарих албум за снимки на бебето ѝ. Още пазя иглата. Както виждате, господа, нося я и тази вечер. Какво стана с албума, не мога да кажа.

Изпратих я до вратата, тя се обърна, сложи ръце на раменете ми, надигна се на пръсти и ме целуна по устните. Нейните устни бяха хладни и твърди. Целувката ѝ не беше страстна, но не беше и от онези, които получаваш от сестра или леля.

— Още веднъж благодаря, доктор Маккарън — каза тя малко задъхано. Бузите ѝ се зачервиха и лешниковите ѝ очи блестяха. — Толкова съм ви благодарна.

Засмях се от неудобство.

— Говориш така, сякаш никога няма да се видим, Сандра. — За втори път се обърнах към нея с малкото ѝ име.

— О, ние ще се срещнем отново. Не се съмнявам.

И тя беше права, макар че никой от нас не можеше да предвиди ужасните обстоятелства на тази среща.

Родилните болки на Сандра Стансфийлд започнаха на Бъдни вечер, в шест часа вечерта. По това време снегът, който валя през целия ден, се обърна на лапавица. След два часа, когато болките зачестиха, улиците на града, бяха опасно заледени.

Мисис Гибс, сляпата жена, имаше хубав голям апартамент на първия етаж. В шест часа вечерта мис Стансфийлд слязла внимателно по стълбите, почукала, отворили ѝ и тя попитала може ли да се обади по телефона за такси.

— За бебето ли? — развълнувала се мисис Гибс.

— Да, болките едва започнаха, но нямам късмет с времето. Ще трябва да чакам за такси много дълго.

Тя извикала такси и после ми се обади. По това време — седем без двайсет, контракциите идваха на около двайсет и пет минути. Тя ми повтори, че започнала всичко отрано заради лошото време.

— Не ми се ще да родя в таксито — каза тя. Гласът ѝ звучеше изключително спокойно.

Таксито закъсня, а всичко се разви по-бързо, отколкото предвиждах, но както вече казах, ражданията не си приличат в подробностите. Като видял, че жената скоро ще роди, шофьорът ѝ помогнал да слезе по хлъзгавите стъпала и все ѝ повтарял „внимавайте, госпожо“. Мис Стансфийлд само кимала, заета с нейното дълбоко вдишване-издишване, когато започвали нови контракции. Снеговалежът скрил уличните светлини, снегът падал на огромни величествени парцали върху светещите знаци по покривите на такситата. По-късно мисия Гибс ми каза, че младият шофьор на такси бил по-неспокоен от нейната „бедна скъпа Сандра“ и това вероятно е било една от причините за катастрофата.

Другата със сигурност беше Начинът на дишане.

Шофьорът карал бавно колата по хлъзгавите улици и пълзял на задръстените кръстовища, така те малко по малко се приближавали до болницата. Той не пострада сериозно при катастрофата и аз поговорих с него в болницата. Каза, че звукът от дълбокото дишане, идващ от задната седалка, го изнервял; все гледал в огледалото да види дали

вдишва или издишва. Каза, че щял да се чувства по-спокоен, ако беше изкрещяла няколко пъти, както подобава на бременна жена. Един-два пъти я попитал добре ли се чувства и тя само кимнала, като продължила да вдишва дълбоко и да издишва.

На две или три преки от болницата тя трябва да е усетила, че приближава раждането. От качването ѝ в таксито минал цял час, движението били много бавно, ала раждането — много бързо за жена с първа бременност. Шофьорът забелязал промяната в начина ѝ на дишане. „Започна да пуфти като куче в жегата“, каза ми той. Разбрах, че е пуснала „локомотива“.

В това време шофьорът видял свободен коридор в автомобилния поток и поел по него. Сега пътят към болницата бил отворен. Оставало съвсем малко. „Видях статуята отпред“, каза той. В желанието си да се отърве от пуфтящата бременна пътничка той настъпил педала на газта, колата се метнала напред и колелата забуксували върху леда.

Аз тръгнах към болницата и моето пристигане съвпадна с пристигането на таксито само защото подцених влошаването на пътната обстановка. Надявах се да я намеря горе като законно приета пациентка с подписани документи и с необходимите процедури от предварителната подготовка. Вече се качвах по стъпалата, когато видях ярката светлина на две двойки фарове, отразена от леда, върху който още не бяха хвърлили сгурия. Обърнах се да видя какво става.

Линейката излизаше от прохода в крилото на Бърза помощ, когато таксито на мис Стансфийлд се насочи към болницата. Таксито се движеше с голяма скорост и не можеше да спре. Шофьорът се паникьоса и натисна рязко педала на спирачката, вместо да го включи плавно, на няколко пъти. Таксито се плъзна и се завъртя странично. Мигащата светлина на линейката хвърли кървавочервени ивици и петна върху улицата. Странно, едно от тях освети лицето на Сандра Стансфийлд. За миг видях лицето от моя кошмар, същото окървавено лице с широко отворени очи — лицето на обречената Сандра.

Извиках името ѝ, слязох две стъпала, подхлъзнах се и се преметнах презглава. Усетих парализираща болка в лакътя, но някак си успях да задържа черната си чанта. Видях останалото от мястото, където лежах с бучаща глава и остра болка в лакътя.

Линейката удари спирачки и също се плъзна. Задницата и се блъсна във фундамента на статуята. Задните врати се отвориха.

Носилката, за щастие празна, падна на улицата с колелата надолу. На тротоара една млада жена извика и се опита да избяга от приближаващите се коли. След две крачки кракът ѝ се плъзна и тя падна по корем. Чантата ѝ изхвърча и падна на заледения тротоар като огромен товар.

Таксито се завъртя и в тоя момент тръгна със задницата напред. Видях съвсем ясно шофьора. Той бясно въртеше волана, като дете в Лунапарк. Линейката отскочи под ъгъл от статуята на Хариет Уайт... и удари напречно таксито. То се завъртя веднъж и се блъсна в пиедестала със страшна сила. Жълтата му светлина и буквите „РАДИО ПОВИКВАНЕ“ избухнаха като бомба. Лявата страна на таксито се смачка като цигарена хартия. Миг по-късно видях, че не е само лявата страна; таксито се удари в ръба на пиедестала толкова силно, че можеше да го събори. Парчета стъкла се разсипаха като диаманти върху гладкия лед. Моята пациентка изхвърча от задната седалка като парцалена кукла.

Скочих машинално на крака. Затичах по заледените стъпала, подхлъзнах се отново, хванах се за парапета и продължих надолу. Знаех само, че мис Стансфийлд лежи в бледата сянка, която хвърляше отвратителната статуя на Хариет Уайт. Само на няколко метра, встрани от статуята, спрялата линейка раздираше нощта с червена светлина. Имаше нещо ужасно в тази фигура, но аз не знаех какво е то, докато не се спънах с тъп звук в нещо, което едва не ме събори отново. Това, в което се спънах, изхвърча надалеч като чантата на младата жена, но не се претърколи, а по-скоро се плъзна. Беше коса, опръскана е кръв, но очевидно руса, посипана с парчета стъкло, и аз разбрах какво е това. При катастрофата тя е била обезглавена. Бях ритнал в канавката нейната глава.

Изпаднал в шок, изтичах до тялото ѝ и го обърнах. Като го погледнах, опитах се да извикам. Може и да съм извикал, но не се чу нищо, не можех да издам нито звук.

Жената още дишаше, разбирате ли, господо? Гръдният ѝ кош се надигаше и спадаше, тя правеше бързи, леки, повърхностни вдишвания. Парчета лед покриваха разкопчаното ѝ палто и подгизналата от кръв рокля. Чух висок, тънък, свирещ звук. Той нарастваше като свистенето на чайник преди да заври. Това беше въздухът, който вдишваше и издишваше през разкъсаната си трахея,

слаби звуци, които издаваха гласните ѝ струни, които вече нямаха уста да оформи тоновете.

Исках да избягам, но нямах сили. Паднах на колене до нея, затулил с ръка устата си. След миг разбрах, че под долната част на роклята ѝ струи прясна кръв... и забелязах движение. Изведнъж в това трескаво състояние ми се стори, че мога да спася бебето.

Струва ми се, че когато вдигнах роклята към кръста ѝ, започнах да се смея. Сигурно съм полудял. Помня, че тялото ѝ беше още топло. Помня и как се надигаха гърдите ѝ от дишането. Един от санитарите на линейката дойде, залитайки като пиян, сложил една ръка отстрани на главата си. През пръстите му пръскаше кръв.

Аз още се смеех. Опипом разбрах, че цялата е разкъсана.

Санитарят се взираше в обезглавеното тяло на Сандра Стансфийлд е облепени очи. Не знам дали осъзнаваше, че трупът още дишаше. Може би си мислеше, че това се причинява от нервите, нещо като последно действие на рефлексите. Ако го занимаваха такива мисли, сигурно не е работил много дълго с линейката. Едно пиле може дълго да се мята с отрязана глава, а човек ритне веднъж-дваж... ако може.

— Стига си зяпал, дай ми одеяло — креснах му аз.

Той се отдръпна, но не към линейката. Тръгна към Таймс Скуеър. Просто си отиде в кишавата ноц. Нямам представа какво му стана. Обърнах се пак към мъртвата жена, която сякаш не беше мъртва, поколебах се малко и свалих палтото от гърба си. Сетне вдигнах ханша ѝ, за да го подложам под нея. Още чувах свистенето, когато тя започна да диша като локомотив. Понякога още го чувам, господо. В сънищата си.

Моля ви да разберете — всичко стана за изключително кратко време; на мен то ми се струваше много по-дълго, защото моите възприятия бяха стигнали нивото на треската. От болницата наизскачаха хора да видят какво става. Зад мен една жена изпищя, когато видя откъснатата глава в края на улицата.

Отворих черната си чанта с благодарност към бога, че не съм я изгубил при падането, и извадих къс скалпел. Отворих го, срязах бельото ѝ и отдръпнах ръка. Шофьорът на линейката направи няколко крачки и закова на четири-пет метра от мен. Хвърлих поглед към него, все още ми трябваше одеяло. Видях, че няма смисъл да му го искам.

Той се взираше в дишащото тяло, очите му се разшириха така, сякаш всеки миг ще изскочат от орбитите си и ще увиснат на очните си нерви като уродливо човече на конци. После падна на колене и вдигна притиснатите си една към друга длани. Искаше да се помоли, сигурен съм. Санитарят не се сети, че вижда невъзможното, но това момче разбра. След миг той припадна.

Тая вечер, не знам защо, бях сложил форцепса в чантата си. Не бях използвал това нещо цели три години, откакто видях един лекар, няма да спомена името му, който проби темето на новородено дете и стигна до мозъка му с една от тези адски джунджурии. Детето умря мигновено. Тялото се „изгуби“ и в смъртния акт беше вписано „мъртвороден“.

По някаква причина бях го взел тази вечер.

Тялото на мис Стансфийлд се напрегна, коремът ѝ се стегна, от плът се превърна в камък. Детето подаде глава. Зърнах за миг темето му, окървавено и пулсиращо. *Пулсиращо*. Детето беше живо. Наистина живо.

Плътта отново стана камък. Главичката се скри от погледа ми. Един глас зад мен попита:

— Мога ли да направя нещо, докторе?

Беше сестра на средна възраст, от онези жени, които са гръбнакът на нашата професия. Лицето ѝ беше пребледняло като мляко и тъй като по него се четеше ужас и суеверно благоговение, докато гледаше към това свръхестествено дишащо тяло, не забелязах оня шок, който би я направил опасна при работа.

— Можете да ми донесете одеяло, сестра — казах отсечено. — Още имаме шанс, струва ми се.

Зад нея видях на стълбите поне двайсетина души от болницата, които не искаха да се приближат. Какво виждаха те? Нямах възможност да разбера. Зная само, че през следващите дни ме избягваха, а някои от тях започнаха да странят от мен завинаги, и никой, включително и тази сестра, не ми проговори.

Тя се обърна и тръгна към болницата.

— Сестра! — извиках ѝ. — Няма време. Вземете от линейката. Бебето ще се роди всеки момент.

Тя смени посоката, като се подхлъзваше върху белите си обувки с подметки от суров каучук. Обърнах се пак към мис Стансфийлд.

Вместо да се забави, локомотивното дишане зачести... тялото ѝ отново се втвърди, опъна се и се напрягна. Детето се показа пак. Искях да го върна обратно, но не успях, то просто излизаше. Нямах никаква нужда от форцепс. Бебето просто *изскочи* в ръцете ми. Видях как мокрия сняг покрива голото ѝ окървавено тяло. Ала се роди момче, нямаше грешка. Видях как от него се вдига пара, докато черната ледена нощ отнася последната топлинка на неговата майка. Малките окървавени юмручета се размахаха, бебето нададе тъничък виещ писък.

— *Сестра!* — изкрещях. — *Размърдай си задника, кучко!*

Изрекох непростими думи, ала за миг се пренесох във Франция и очаквах скоро над главите ни да засвистят снаряди с вой, който напомня за засилващия се вятър; картечниците ще започнат адския си трясък; немците ще се появят от мрака, ще бягат, ще се подхлъзват, ще псуват и ще мрат в кал и дим. *Евтина магия*, помислих си и видях как телата се гърчат, обръщат и падат. *Но ти си права, Сандра, само това ни остава.* Бях съвсем близо да загубя разсъдъка си, господа.

— *ЗА БОГА, СЕСТРА!*

Бебето изпищя отново — чу се слаб, изгубен звук — и след това замлъкна. Парата се вдигаше от кожата му на тънки струйки. Докоснах с уста лицето му и долових сладникавия влажен мирис на плацентата. Вдъхнах въздух в устата му и чух отривистия шум от неговото дишане. Появи се сестрата с одеялото. Протегнах ръка.

Тя понечи да ми го подаде, после го придърпа към себе си.

— Докторе, ами ако... ако е чудовище? Някакъв изрод?

— Дай ми това одеяло казах. — Дай ми го веднага, сестра, преди да съм ти сритал задника.

— Да, докторе — рече тя изключително спокойно (да благословим жените, които разбират, без изобщо да си дават зор, господа!) и ми даде одеялото. Завих бебето и ѝ го подадох.

— Ако го изгървеш, сестра, ще изядеш тези остатъци.

— Да, докторе.

— Може да е евтина шибана магия, но господ ни оставя само това.

— Да, докторе. Видях я как подтичва с бебето към болницата, погледнах и тълпата на стълбите. После станах и се отдръпнах от

тялото. Неговото дишане, също като на бебето, начена и се задави... спря... начена отново... спря...

Заотстъпвах от тялото. Кракът ми се удари о нещо. Обърнах се. Беше главата ѝ. Подчиних се на някаква заповед извън мен, клекнах на едно от колената си и обърнах главата. Очите ѝ бяха отворени — онези открити лешникови очи, пълни с толкова живот и решителност. Те още бяха пълни с решителност. *Тя ме гледаше, господа!*

Зъбите ѝ бяха стиснати, устните полуотворени. Чух въздуха, който минаваше през устните и зъбите ѝ, докато тя дишаше като локомотив. Очите ѝ се помръднаха, завъртяха се наляво в очните ями, сякаш за да ме видят по-добре. Устните ѝ се разтвориха. Те произнесоха четири думи: „*Благодаря ви, доктор Маккарън*“.

— Честито, мис Стансфийлд — казах. — Имате момче. Устните ѝ трепнаха и зад мен се понесе слаб призрачен звук: *момчeeeeeee...*

Очите ѝ вече не бяха на фокус и изгубиха своята решителност, като че гледаха нещо над мен в това черно кишаво небе. Сетне се затвориха. Тя пак задиша като локомотив... след това просто спря. Всичко отмина. Сестрата видя част от станалото, шофьорът на линейката може би е видял друга част преди да припадне, а някои от зяпачите навярно подозираха нещо. Всичко свърши, беше съвсем сигурно. Имаше само останки от ужасната катастрофа... и едно бебе в болницата.

Вдигнах очи към статуята на Хариет Уайт. Тя още стоеше и гледаше е каменно лице през пътя към Градината, сякаш не беше станало нищо особено, сякаш такава жестоко и безсмислена обреченост не значеше нищо... или, което е още по-лошо, че това е единственото нещо, което изразява всичко, единственото нещо, което изобщо се различава.

Доколкото помня, паднах на колене в лапавицата пред откъснатата ѝ глава и заплаках. Аз още плачех, когато един лекар и две сестри ме вдигнаха на крака и ме поведоха към болницата.

Лулата на Маккарън угасна.

Той я запали със запалката, а ние седяхме без дъх в пълно мълчание. Вън вятърът виеше и стенеше. Маккарън затвори с щракване запалката и ни погледна. Изглеждаше доста изненадан, че още сме тук.

— Това е всичко — каза той. — Това е краят! Какво чакате? Огнената колесница? — изсумта той, после като че се поколеба за момент. — Платих разходите за раждането от моя джоб, тя нямаше никой друг, нали разбирате?

Той се усмихна едва забележимо.

— Е... намеси се Ела Дейвидсън, моята медицинска сестра. Тя настоя да даде своята лепта от двайсет и пет долара, което едва можеше да си позволи. Но когато Дейвидсън настоява за нещо... — Той сви рамене и тихо се засмя.

— Сигурен ли си, че това не беше рефлекс? — чух се да питам. — Сигурен ли си...

— Сигурен съм — каза непоколебимо Маккарън. — Първата контракция можеше да е рефлекс. Но цялото раждане продължи минути. Понякога си мисля, че можеше да издържи и по-дълго, ако трябваше. Благодаря на бога, нямаше нужда.

— Какво стана с бебето? — попита Йохансен.

Маккарън пусна кълбо дим.

— Осиновиха го. Сигурно разбирате, че даже през онези дни тайната се пазеше много строго.

— Да, но какво стана с бебето? — пак попита Йохансен и Маккарън се засмя накриво.

— Не можеш да избягаш от нещата, нали? — попита той.

Йохансен тръсна глава.

— За нещастие някои хора научават. Какво стана с бебето?

— Добре, ако искате да отидем толкова далеч, сигурно разбирате, че се интересувах от съдбата на това дете. Познавах млад мъж и жена му, фамилията им звучеше като Харисън. Живееха в Мейн, бяха бездетни. Те осиновиха детето и го нарекоха Джон, така добре ли е? Джон ще бъде като вас, нали?

Той засмука лулата си, но тя беше угаснала. Усещах, че Стивънс се върти зад мен и знаех, че нашите палта вече са готови. Скоро ние ще ги облечем... и ще се върнем в собствения си живот. Както каза Маккарън, приказките са за друга година.

— Детето, което се роди през оная нощ, сега ръководи английския отдел в един от най-известните частни колежи в страната — каза Маккарън. — Млад мъж, няма още четирийсет и пет. Още е рано, но някой ден ще стане президент на колежа, никак не се

съмнявам. Той е хубав, интелигентен и очарователен. Веднъж, под някакъв предлог, вечерях е него в клуба на частния факултет. Бяхме четирима. Говорех малко и можех да го наблюдавам. Той имаше целеустремеността на майка си, господата...

... и нейните лешникови очи.

III. КЛУБЪТ

Стивънс ни забеляза както винаги, когато подаваше палтата, пожелаваше на хората най-щастливата от щастливите Коледи и им благодареше за тяхната щедрост. Направих така, че да остана последен и Стивънс ме погледна без учудване, когато казах:

— Бих искал да ти задам един въпрос, ако не възразяваш.

Той се усмихна едва забележимо.

— Така предполагам — рече. — Коледа е хубаво време за въпроси.

В една стая от лявата страна на коридора, в която никога не съм влизал, тиктакаше мелодично старинен часовник; така звучеше отминаващото време. Долавях мириса на стара кожа, насмолено дърво и много по слабо — на одеколона на Стивънс.

— Но трябва да ви предупредя — добави Стивънс, когато навън се надигна нов порив на вятъра, — по-добре да не питате много. Ако държите да идвате тук.

— Затръшва ли се вратата за тези, които питат много? — Затръшване на вратата не беше изразът, който исках да употребя, но беше най-близо до него.

— Не — каза Стивънс тихо и вежливо както винаги. — Те просто не си отиват.

Отвърнах на погледа му и усетих как ледена тръпка полази по гърба ми. Като че огромна, студена, невидима ръка мина по гръбнака ми. Неволно си спомних за онези странни неясни удари, които чух една вечер от горния етаж и много пъти съм се чудил колко ли стаи има горе.

— Ако имате още въпроси, мистър Адли, може би е по-добре да питате. Събирането свърши...

— И ви предстои дълго пътуване с влак? — попитах, а Стивънс само ме погледна невъзмутимо. — Добре — рекох. — В тази библиотека има книги, които не мога да намеря никъде — нито в нюйоркската публична библиотека, нито в каталозите на антикварните

търговци, които прегледах, нито сред новите книги. Билиардната маса в малката зала е на „Норд“. Никога не съм чувал за такъв клон, затова се обадох на „Интърнейшънъл Трейдмарк Къмишън“. Има две компании „Норд“: едната произвежда ски, другата — дървено кухненско обзавеждане. Музикалният автомат в голямата зала е „Сийфронт“, а в ИТК е регистрирана „Сийбърг“, но не и „Сийфронт“.

— И какъв е въпросът ви, мистър Адли?

Гласът му беше все така мек, но в очите му имаше нещо ужасно. Не, ако трябва да бъда точен, то беше не само в очите му, ужасът, който изпитах, се просмукваше във въздуха около мен. Настойчивото тиктакане, което идеше от стаята вляво, вече не беше движение на махалото на старинен часовник. Това бяха трополящите стъпки на екзекутора, който се взира в поведението към ешафода осъден. Мирисът на кожа и смола стана по-остър, по-заплашителен, и когато се надигна нов див порив на вятъра, за миг си помислих, че външната врата ще се отвори и пред мен ще се открие не Трийсет и пета улица а мрачният пейзаж на Кларк Аштън Смит, където резките силуети на пречупени дървета изпъкват на безжизнения хоризонт, под който двойното слънце залязва в страховит червен блясък.

Той знаеше какво искам да питам, прочетох го в сивите му очи.

Откъде идват тези неща? — исках да го попитам. — О, зная откъде идваш ти, Стивънс. Този акцент не е от Измерение X, той си е чист бруклински. Само че къде отиваш? Какво е направило очите и лицето ти да изглеждат неподвластни на времето? И още нещо, Стивънс...

... къде сме сега, ТОЧНО В ТОЗИ МИГ?

Той очакваше въпроса ми.

Отворих уста и въпросът, който излезе от нея, беше:

— Има ли много стаи горе?

— Да, сър — каза той и очите му не изпуснаха моите. — Твърде много. Човек може да се изгуби. Всъщност хората се изгубват. Понякога ми се струва, че вървят е километри през стаи и коридори.

— А има ли входи и изходи?

Веждите му леко се повдигнаха.

— Да. Входи и изходи.

Той все още чакаше, но вече го поразпитах много, струва ми се, и бях стигнал до ръба на нещо, от което можех да полудея.

— Благодаря, Стивънс.

— Няма защо, сър.

Той ми подаде палтото и аз го облякох.

— Ще има ли нови приказки?

— Тук *винаги* има нови приказки, сър.

Оная вечер отмина, а моята памет не е станала по-добра оттогава (обратното би било невярно), но помня съвсем ясно обзелият ме ужас, когато Стивънс отвори широко дъбовата врата. Помня хладната сигурност, че ще видя чужд пейзаж, напукан и пъклен под кървавата светлина на двойното слънце; то може да залезе и да донесе непрогледен мрак, който да продължи час, десет часа, десет хиляди години. Не мога да го обясня, но тоя свят съществува, казвам ви. Сигурен съм в това, както Емлин Маккарън е сигурен, че откъснатата глава на Сандра Стансфийлд дишала. В тази безкрайна секунда си помислих, че вратата ще се отвори, Стивънс ще ме изхвърли и ще щракне след мен резето... завинаги.

Вместо това видях Трийсет и пета улица и радиотаксито до бордюра, което изхвърляше от ауспуха си виолетови кълба дим. Усетих пълно облекчение.

— Да, винаги ще има нови приказки — повтори Стивънс. — Лека нощ, сър.

Винаги нови приказки.

И наистина имаше. Един ден, много скоро, ще ви разкажа някоя друга.

ПОСЛЕСЛОВ КЪМ „ОСОБЕНИ СЕЗОНИ“

Макар че най-често ме питат „Откъде черпите идеите си?“ (това се изстрелва на първо място), редовният въпрос е „Само за ужаса ли пишете?“. Когато отговоря „не“, трудно е да се каже дали питащият е удовлетворен или разочарован.

Точно преди издаването на „Кери“, първия ми роман, получих писмо от моя издател Бил Томпсън, в което се прокрадваше идеята какво ще правим, ако ни извикат на бис. Мисълта за втора книга преди още да е излязла първата може да ти се стори малко странна, но тъй като предварителната подготовка за един роман е почти толкова дълга, колкото и работата след завършването на един филм, ние живяхме с „Кери“ и стигнахме до този извод за един дълъг период от време — около година. Аз просто изпратих на Бил ръкописите на два романа: „Пламък“ и „Завръщането“. Първата книга написах веднага след „Кери“, през шестте месеца, докато първият вариант на „Кери“ отлежаваше и зрееше в чекмеджето на бюрото ми; втората написах през годината, когато „Кери“ се приближаваше пълзешком, като костенурка, към отпечатването.

„Пламък“ беше мелодрама за огромен, изостанал в умственото си развитие престъпник, който открадва дете и иска откуп от богатите му родители; „Завръщането“ е мелодрама за вампири, които завладяват един малък град в Мейн. И двете бяха литературна имитация от рода на „Завръщането на Дракула“ и на „За мишките и хората“ от Стайнбек.

Бил сигурно се е сащисал, когато получи двата ръкописа в един пакет (някои от страниците на „Пламък“ бяха написани от обратната страна на сметките за млякото, а „Второто завръщане“ вонеше на бира, защото един месец преди това, на Нова година, някой беше обърнал кана „Черен етикет“ върху него). Може би е приличал на жена, която мечтае за букет цветя и открива, че мъжът ѝ е излязъл, за да ѝ купи парник. Двата ръкописа съдържаха общо около петстотин и петдесет страници, изписани от едната страна.

През следващите две седмици той ги прочете — да драпаш за издател, а да намериш светец — и аз заминах от Мейн за Ню Йорк да отпразнуваме издаването на „Кери“ (април 1974-та, приятели и съседи — Ленън беше жив, Никсън още се мотаеше като президент, а на това момче му предстоеше да види бели косми в брадата си) и да поговоря коя от двете книги ще бъде следващата... а може би никоя от тях.

Прекарах в града два дни, обсъдихме въпроса три или четири пъти. Крайното решение взехме на улицата — на ъгъла на Парк Авеню и Четирийсет и шеста улица. Двамата стояхме на светофара на червена светлина и гледахме как такситата влизат в оня смешен тунел или както го наричат там, един от онези, които сякаш продупчват сградата на „Пан Ам“. Бил рече:

— Мисля, че ще е „Завръщането“.

Аз самият я предпочитам. Но в гласа му звучеше толкова остро нежелание, че аз се извърнах рязко и го попитах какво става.

— Ще те печатат само ако книгата за вампири излезе след книга за момичето, което движи предмети с психическата си сила — каза той.

— Ще ме печатат? — попитах искрено объркан. Не виждах приликата между вампирите и телекинезата. — Като какъв?

— Като писател на ужасите — още по-неохотно каза той.

— О! — въздъхнах е голямо облекчение. — Само това ли?

— Нека минат няколко години — рече той — и си помисли дали е „само това“.

— Бил — развеселих се аз, — в Америка никой не може да пише само истории на ужасите. Лъвкрафт гладува в Провидънс. Блох се мъчи с романи за страхотии и измислици за неизвестното. „Екзорсист“ излезе в един брой. Нали виждаш?

Светлината се смени. Бил ме потупа по рамото.

— Според мен ти ще имаш успех. Но не си мисли, че знаеш всичко.

Той беше по-близо до истината от мен. Разбира се, че в Америка може да се пишат живи истории на ужасите. „Завръщането“, която излезе под заглавието „Сейлъм'с Лот“, потръгна добре. Когато я издадох, аз живеях със семейството си в Колорадо и пишех за един прокълнат хотел. При пътуване до Ню Йорк прекарах с Бил една вечер в бар, наречен „Джаспър“ (където огромен млечносив котарак

очевидно притежаваше музикалния автомат „Рок Ола“; трябва да го вдигнеш, за да разбереш какво нещо е селекцията) и му разказах фабулата. Накрая лактите му опираха на масата, главата му беше скрита в ръцете като на човек с чудовищна мигрена.

— Не ти хареса — казах аз.

— Харесва ми много — безизразно рече той.

— Тогава какво не е наред?

— *Първо* телекинетичното момиче, *сетне* вампири, *сега* прокълнат хотел и телепатично момче. Ще те издават.

Този път се замислих над това по-сериозно. Спомних си всички, издавани като писатели на ужаса и които с години ми доставяха огромно удоволствие: Лъвкрафт, Кларк Аштън Смит, Франк Белкнап Лонг, Фриц Лайбър, Робърт Блох, Ричард Матесън и Шърли Джаксън (да, макар че я издавах като говорещ автор). И в „Джаспър“, където котаракът лежеше на автомата и моят издател седеше до мен, хванал с ръце главата си, реших, че съм в най-лошата компания. Бих могъл, например, да съм „значителен“ писател като Джоузеф Хелър и да публикувам по един роман на всеки седем години или пък „брилянтен“ писател като Джон Гарднър и да пиша мрачни книги за умни академици, които се хранят с микробиотична храна и карат стари автомобили Сааб с избелели, но все още четливи надписи МАККАРТИ — ПРЕЗИДЕНТ, лепнати на задния буфер.

— Добре, Бил — рекох. — Ще бъда писател на ужасите, ако хората искат това. Даже е прекрасно.

Повече не сме обсъждали въпроса. Бил продължава да издава, а аз продължавам да пиша книги на ужасите, и никой от нас не се задълбочава. Така е добре.

Печатаха ме и аз не разсъждавах много — в края на краищата пиша, за да ме издават... поне през *по-голямата* част от времето. Но *само* за ужаса ли пиша? Ако си чел историите в тази книга, вече знаеш, че не е така... макар елементи на ужаса да се срещат във всички приказки, не само в „*Начин на дишане*“. Тая работа с плужеците в „Тялото“ е доста страшничка, както и повечето сънища в „Способенученик“. Рано или късно разумът ми се обръща в тая посока, един господ знае защо.

Всеки от тези въздълги разкази беше написан след завършването на някой от романите, сякаш имах достатъчно бензин в резервоара, за

да опраскам една голяма новела. „Тялото“, най-старата от историите в книгата, е написана веднага след „Сейлъм’с Лот“. „Способен ученик“ написах за две седмици след завършване на „Сияние“ (след „Способен ученик“ три месеца не написах нищо, бях изцеден). „Рита Хейуърт и изкуплението в Шоушенк“ написах след „Мъртва зона“. „Начин на дишане“, последната от историите, написах след завършването на „Горящата факла“. Всяка от тях е написана в различни къщи — три в щата Мейн и една в Боулдър, щата Колорадо.

Нито една от новелите не беше публикувана преди тази книга, нито пък беше предложена за публикуване. Защо? Защото всяка от тях има обем от 25 до 35 хиляди думи — не точно толкова, но около това. Ще ви кажа: 25 до 35 хиляди думи могат да накарат и най-устойчивия психически автор да се разтрепери в краката. Няма определение кое е разказ и кое е роман — поне по броя на думите — и никога няма да има. Ала когато писателят приближава чертата на 20-те хиляди думи, той знае, че излиза от областта на късия разказ. По същия начин, минавайки през 40-те хиляди, той навлиза в страната на романа. Границите на страната между тези две области са зле очертани, но в един момент писателят се сепва тревожно и разбира, че е влязъл или влиза в опасно място, свободната от анархия бананова република, наречена „новела“.

От художествена гледна точка в новелата няма нищо нередно. Разбира се, няма нищо нередно и в цирковите чешити, само дето рядко ги виждаме извън цирка. Особеното е, че има големи новели, но те се продават на „жанрови пазари“ (това е учтивият термин; пренебрежителният, но по-точен израз е „пазари на гетото“). Можеш да продадеш хубава криминална новела на „Елъри Куинс Мистъри Магазин“ или на „Майк Шейнс Мистъри Магазин“, хубава научнофантастична новела на „Амейзинг“ или „Аналог“, може би даже на „Омни“ или на „Магазин ъв Фентъзи енд Сайънс Фикшън“. За ирония на съдбата, там също има продажба на хубави новели на ужасите: едно от тях е споменатото вече „Фентъзи енд Сайънс Фикшън“; „Туайлайт Зоун“ е другото, има различни антологии на оригинална фантастика на ужасите, като „Шадоуз“, издавана от „Дъбълдей“ под редакцията на Чарлз Л. Грант.

Но за новела с „тематична насоченост“ (този израз подтиска също като думата „жанрова“) ... момче, стане ли дума за продаваемост,

попадаш в куп неприятности. Гледаш мрачно своя 25–35 хиляден ръкопис, отваряш си бира и в главата ти един гадничък глас със силен акцент казва: „*Buenos dias, senior!* Как минал полет с революционните авиолинии? Вие обича да яде много-чудесно, *si?* Добре дошли в Новела, *senor!* Вие ще хареса топлина тук добре-хубаво-чудесно, миисла! На ви евтина пура! На ви мръсни снииимки! Вдигни си краката, *senor*, аз миисла, ваш история бъде тук дълго, дълго време... *Que passa?* А-ха-ха-ха-ха-ха!“

Потискащо!

Едно време (той се помина) имаше истински пазар за такива приказки. Имаше вълшебни списания като „*Сатърдей Ивнинг Поуст*“, „*Колиърс*“ и „*Америкън Мъркюри*“. Фантастиката — и къса, и дълга — беше главното в тях. Ако разказът беше много дълъг за един брой, печатаха го в три, в пет, в девет броя. Отровната идея за „сбити“ и „кратки“ романи бе още непозната („*Плейбой*“ и „*Космополитен*“ превърнаха тази особена гнусотия в пагубна наука), на приказките се даваше подобаващо място и много се съмнявам, че съм единственият, който цял ден е чакал раздавачът да донесе „*Пуст*“, където трябваше да отпечатаат новия разказ на Рей Бредбъри или последния епизод от сериала на Кларънс Бъдингтън Киланд.

Веднъж моето нетърпение ми скрои голям номер. Когато най-подир раздавачът се появи с бърз ход, праметнал кожената чанта през рамо, с летни шорти и лятна шапка на главата, аз го посрещнах в края на пътеката, като подскачах от крак на крак, сякаш ми се ходеше в тоалетната; сърцето ми беше в гърлото. Като се ръкува с мен крайно жестоко, той ми подаде сметката за тока. Сърцето ми падна в гащите. След като се помота, той най-сетне ми подаде „*Пуст*“. На корицата се хилеше Айзенхауер, нарисуван от Норман Рокуел; имаше статия за София Лорен от Питър Мартин; „*Казах, че е прекрасно момче*“ от Пат Никсън — сещаш се, нали — за мъжа й Ричард; имаше и разкази, разбира се — дълги, къси. Там беше и последната глава от сериала на Киланд. Хвала на господ!

И това не беше само веднъж. Така ставаше всяка *шибана седмица*. В деня, когато идваше „*Пуст*“, бях най-щастливото хлапе на цялото източно крайбрежие.

И днес има списания, които публикуват по-дълги фантастични произведения; сред тях „*Атлантик Мантли*“ и „*Ню Йоркър*“ се

отнасят с особена симпатия към проблемите на автор, написал новела от 30 хиляди думи. Но нито едно от тези две списания не бяха много благосклонни към моята работа, която е съвсем обикновена, не много литературна и понякога (макар че е адски болезнено да си го призная) очевидно тромава.

В една или друга степен тези качества — колкото и да са непривлекателни — са причината за успехите на моите романи. Повечето от тях са обикновена фантастика за обикновени хора, литературният еквивалент на Големия Мак и големите пържоли от „Макдоналд“. Мога да открия елегантната проза и тя ми харесва, но ми е трудно или невъзможно сам да я пиша. Повечето от моите идоли като съзряващ автор бяха мускулисти романисти с прозаичен стил, които се простираха от ужасното до екзистенциализма, като Теодор Драйзер и Франк Норис. Показна изисканост от силата на романистите! Човек се озовава само с един здрав крак, на който да се крепи, а кракът е доста тежък. Винаги съм се опитвал според силите си да давам добра тежест. Избери друг път, ако разбереш, че не можеш да бягаш като чистокръвен кон, можеш да си понапънеш мозъка (глас от галерията: „Какъв мозък, Кинг? Ха-ха, много смешно, момче, можеш да се махаш вече“).

В крайна сметка когато стигнах до новелата, която току-що прочете, изпаднах в недоумение. На едно място хората ми казаха, че стига да иска, Кинг може да публикува мръсния списък (някои критици твърдяха, че точно това ще правя през идните осем години), но аз не публикувах тези приказки, защото са много дълги, за да бъдат къси, и твърде къси, за да са наистина дълги. Ако разбираш какво искам да кажа.

— *Si, senior*, аз разбира! Свали ваш обуца! Пийне малко евтин ром! Скоро Медикор революцион стил бенд идва и свири лошо калипсо! Вие обича яде добре-хубаво-чудесно, миисла! И вие има време, *senor*! Вие има време, защото аз миисла ваш история щее... бъде тук много време, да, да, страхотно, защо вие не отиде някъде да гътне някой куклен империалистически демокрация?

Най-подир реших да разбера дали „Вайкинг“, моето издателство на книги с твърди корици, и „Ню Америкън Лайбрари“, което издаваше книгите ми с мека подвързия, биха искали да направят една книга с разкази: за едно ловко бягство от затвора; за старец и момче,

овързани в нечисти отношения на базата на взаимния паразитизъм; за изследователското пътешествие на четири провинциални момчета; за безграничния ужас на една млада жена, решена да роди детето си въпреки всичко (или пък за странния клуб, който всъщност не е клуб). Издателите се съгласиха. Така измъкнах тези четири дълги разказа от банановата република на новелата.

Надявам се, че сте ги харесали добре-хубаво-чудесно, *tichachos* и *tichachas*.

И още нещо.

Преди една година разговарях с моя издател — не с Бил Томпсън, а с новия ми издател, много добро момче, казва се Алън Уилямс — умен, духовит, способен, но вечно зает със съдебни дела нейде из Ню Джърси.

— Хареса ми Кужо — рече Алън. Издателската работа по този роман, истинска рунтава кучешка история, беше приключила. — Мислил ли си какво ще правиш след това?

— Ами, да — казах. — Имах някаква идея.

— Кажи ми я.

— Какво ще речеш за книга с четири новели? Повечето от тях съвсем обикновени истории. Какво мислиш за това?

— Новели — рече Алън. Той е добър спортист, но по гласа му се разбираше, че денят му е помръкнал; гласът му казваше, че току-що е спечелил два билета за Революционните Авиолинии до съмнителна малка бананова република. — Искаш да кажеш дълги разкази.

— Да, така е — казах. — И ще наречем книгата „*Особени сезони*“ или нещо подобно, за да разберат хората, че не е за вампири, прокълнати хотели или нещо от тоя род.

— А следващата ще бъде ли за вампири? — попита с надежда Алън.

— Мисля, че няма да е. Какво мислиш, Алън.

— За прокълнат хотел, може би?

— Не, вече писах за това. „*Особени сезони*“, Алън. Хубаво заглавие, нали?

— Хубаво ще е — въздъхна Алън. Това беше въздишката на добър спортист, който току-що е седнал в трета класа на най-новия самолет на Революционните Авиолинии — „Локхийд Тристар“ — и

вижда първата хлебарка да пълзи деловито по облегалката на предната седалка.

— Надявам се да ти хареса — казах аз.

— Не ми се вярва — рече Алън — Можем да имаме разкази на ужасите в нея. Нещо като... *еднакви сезони*?

Усмяхнах се леко, съвсем леко, като си помислих за Сандра Стансфийлд и Начин на дишане на доктор Маккарън. — Сигурно ще набутам нещо такова в нея.

— Страхотно! А за оня нов роман...

— Какво ще речеш за прокълнат автомобил? — попитах.

— *Човече!* — извика Алън. Имах чувството, че съм го върнал към неговата издателска среща или към някое съдебно дело в Ист Роуей и съм го върнал щастлив. Аз също съм щастлив — харесва ми моят прокълнат автомобил и ми се струва, че той ще накара много хора да потреперят след падането на нощта.

Но аз се влюбих в тези истории и частица от мен винаги ще ги обича. Надявам се, че си ги харесал и ти, читателю; че те са ти дали това, което дава всеки хубав разказ: карат те да забравиш действителността, понапрягат ти мозъка и те пренасят в места, където никога не си бил. Това е най-прекрасната магия, която зная.

Добре. Тури му пепел. До следващата ни среща запази разума си, чети хубави книги, бъди полезен и щастлив.

С любов и добри пожелания
Стивън Кинг

4 януари 1982 година
Бангор, щата Мейн

Издание:

Стивън Кинг. Особени сезони

Първа публикация за България:

Издателска къща „Плеяда 7“, 1993

Художник: Петър Станимиров

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.